

Duchovní pastýř

MĚSÍČNÍK

KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK OSMÝ

1958

ŠÉFREDAKTOR PROF. P. JOSEF BENEŠ

OBSAH OSMÉHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE

<i>Dr. V. Bartůněk:</i> První arcibiskup	29, 68
<i>Dr. V. Bartůněk:</i> První český kardinál	89, 111, 126, 146, 167
<i>Dr. V. Bartůněk:</i> Zřízení arcibiskupství v Praze	12
<i>P. A. Daňha:</i> Náš advent	182
<i>P. J. Dvořák:</i> Pastorální medicína	11, 27
<i>P. V. Javůrek:</i> Svatý Vojtěch, vzor pastýře duší	61
<i>Dr. K. Jonáš:</i> Svátek dělné lásky	81
<i>Dr. Fr. Kotalík:</i> Jericho a jeho hradby	42
<i>Dr. Fr. Kotalík:</i> Některé literární otázky ke knize Job	107
<i>Dr. Fr. Kotalík:</i> O knize proroka Daniela	88
<i>Dr. Fr. Kotalík:</i> Otázky literární kritiky ke 2. knize Makabejské	66
<i>Dr. Fr. Kotalík:</i> Zastavení slunce nad Gabaonem	26
<i>Dr. Jar. Kouřil:</i> Co žádá současná doba od kněze-kazatele	187
<i>Dr. Jar. Kouřil:</i> K časové otázce pastorační	9
<i>Dr. Jar. Kouřil:</i> Nejdůležitější zdroj kněžského vzdělání a pramen duchovního řečnictví	109
<i>Dr. Jar. Kouřil:</i> Přední kněžská povinnost	127, 145
<i>Dr. Jar. Kouřil:</i> Vzdělání kněze-kazatele	85
<i>Dr. Jos. Kubalík:</i> Buddhismus - náboženství Dálného východu	122
<i>Dr. Jos. Kubalík:</i> Buddhismus a křesťanství	144
<i>Dr. Jos. Kubalík:</i> Islám, náboženství budoucnosti?	105
<i>Dr. Jos. Kubalík:</i> Křesťanství a náboženství světa	82
<i>Dr. Jos. Kubalík:</i> Náboženská Indie	45
<i>Miloslav Kunc:</i> Pohled k oltáři	72
<i>P. V. Medek:</i> Svatý Vojtěch	62
<i>Dr. J. Merell:</i> Deset let objevů v Judské poušti	24, 43
<i>Dr. J. Merell:</i> Essenismus ve světle objevů z Judské pouště	103
<i>Dr. J. Merell:</i> Sint castae deliciae meae scripturae tuae	142
<i>Dr. Jar. Michal:</i> Závaznost kodexu a některé změny	28, 47
<i>Dr. Jar. Michal:</i> Zřízení prvotní Církve	186
<i>P. J. Němec:</i> Feriální hymny k nešporám a biblické hexameron	162
<i>P. J. Němec:</i> Nezdravé zjevy následkem liturgických reforem	102

<i>Dr. Ed. Oliva:</i> Je to vždy srdce, v němž se rodí velké myšlenky	41
<i>Dr. L. Pokorný:</i> Rovnost a podřízenost v rodině	165
<i>Dr. L. Pokorný:</i> Sociální funkce kázání	121
<i>Dr. L. Pokorný:</i> Uděl milostivě pokoj	8
<i>ThLic. M. Rajmon:</i> Pomoc náboženská a lékařská	154
<i>ThLic. M. Rajmon:</i> Sociologie a náboženství	87
<i>P. K. Sahan:</i> Imperativ doby	141
<i>Dr. A. Salajka:</i> Časnost světa a věčnost ideje Boží o světě	163
<i>Dr. A. Salajka:</i> Nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově	49
<i>Dr. A. Salajka:</i> Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“	66, 84, 107, 124, 143
<i>Dr. A. Salajka:</i> Obraz Boží v člověku	183
<i>Dr. A. Salajka:</i> Správný pohled na Církev	22
<i>Dr. A. Salajka:</i> Správný pojem o Bohu	7

B. ŽIVOT VEŘEJNÝ

1. Články:

Československo-sovětské přátelství (<i>P. A. Titman</i>)	173
Deset let (<i>Dr. J. Plojhar</i>)	21
Doba očima kněze (<i>P. J. Mára</i>)	18, 38, 78, 98, VI/4, 137, 157, 176, 199
Druhá konference diecézních tiskových referentů (<i>P. L. Škoda</i>)	195
Kněz nad svou otčinou (<i>P. A. H. Bradáč</i>)	101
Mluvíme o tom, jak jsou dnes vysvětlovány hospodářské jevy (<i>Inž. V. a Z. Červený</i>)	16, 36, 55, 76, 95, 118, 134, 155, 196
Nová viditelná hlava Církve	181
Pod zasněženými vrcholy mohutných Tater (<i>bš</i>)	60
Pro šťastnou budoucnost milovaného národa	1
Provolání	60
Svatý Otec Pius XII.	161
Velké předvánoční shromáždění našeho duchovenstva	2
Vy jste sůl země (<i>Dr. J. Meloun</i>)	16
Záruka naší bezpečné budoucnosti (<i>prof. J. Beneš</i>)	173

2. Reportáže:

Aeneáš Sylvius - historik Čech (-ek)	IV/2
Astronomie v Československu a katoličtí kněží (P. V. Zemanec)	133
Hrstička moravských dojmů	II/4
Jan Ignác Komenský (P. V. Oktábec)	36
Korunovační klenoty na výstavě dokumentů (Dr. J. Krčmář)	169
Podzemní kaple Krista na hoře Olivetské (V. Zikmund)	175
Sv. Jan Nep. v úctě hornoslezského lidu na Opolsku (P. R. Olszak)	94
V ocelovém srdci republiky (P. R. Havelka)	116
Život katolíků ve Vietnamu (L. Nguyen hien Le)	15

3. Galerie vlasteneckých kněží:

P. Cyprián Lelek (P. J. Vážanský)	132
P. František Vetešník, vlastenecký kněz-spisovatel (J. B.)	35
Náboženské působení obrozeneckých kněží (Dr. J. Doležal)	32, 53, 74
75 let od smrti biskupa Jirsíka	VI/3
Zastánce slezského lidu dr. Ant. Gruda (P. J. Vážanský)	153

4. Umění:

Baroková suita (Inž. Vl. Grégr)	116
Krása církevní poesie (Dr. H. Havránek)	69
Křtitelnice (Dr. H. Havránek)	112
Několik českých perel v koruně Matky Boží	95
Panna Maria v českém gotickém umění (J. Kk)	92
První český renesanční malíř (Dr. P. Režný)	192
Svatováclavské motivy u tří českých skladatelů	131
Vánoce, věčná inspirace umění	192
Velikonoce v životě a díle J. B. Foerstra (J. Houska)	73
Zásady církevního malířství (dr. H. Havránek)	148

5. Kursiva:

Eucharistický plamen (P. V. Zima)	115
Chvála studia (P. V. Zima)	172
Moc pokání (P. V. Zima)	31
Modlitba a skutky (P. V. Zima)	191
Pod ochranou Nejčistší Matky (P. V. Zima)	91
Pohled důvěry (P. V. Zima)	152
Sladká mírnost (P. V. Zima)	14
Věrnost breviáři (P. V. Zima)	52
Věrnost domovu (P. V. Zima)	73
Z hlubokosti Písma (P. V. Zima)	130

6. Fejeton:

Básník podzimních melodií (P. A. H. Bradáč)	151
Cidlina (P. V. Zemek)	171
Defunctus adhuc loquitur (P. A. H. Bradáč)	31
Jarní květ země české (P. A. H. Bradáč)	52
Kosmický křesťan (P. A. H. Bradáč)	14
Kouzlo českých vánoc (P. A. H. Bradáč)	190
Májová krajina (P. A. H. Bradáč)	91
Mrtví hovoří s živými	174
V radostném vývoji života (P. A. H. Bradáč)	130

7. Různé:

Úřední zprávy	I/3, II/3, III/3, IV/3, V/3, VI/3, VII/3, VIII/3, IX/3, X/3
Náš zápisník	19, 40, 58, 79, 99, 120, 138, 158, 178, 200
Kulturní kalendář	I/4, II/3, III/3, IV/3, V/4

C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ

1. články:

Didaktika mše sv. (P. K. Sahan)	51
Duch času (jm)	115
Eucharistická hostina - Communio (P. K. Sahan)	189
Hymnus angelicus (P. K. Sahan)	72
Memento Domine (P. K. Sahan)	129
Mše svatá - nejdražší poklad dobrého kněze (P. K. Sahan)	13
Obětování (P. K. Sahan)	114
Od confiteor ke kyrie eleison (P. K. Sahan)	30
Pater noster - embolismus (P. K. Sahan)	170
Symbolum (P. K. Sahan)	90
Transsubstantiatio (P. K. Sahan)	151

D. HOMILETICKÁ PŘÍLOHA

a) nedělní a sváteční:

I. ned. adventní (Dr. B. Kovařík)	70
Hod boží vánoční (P. M. Šindlář)	73
Kázání novoroční (Dr. Jar. Kouřil)	73
II. ned. po Zjev. Páně (P. M. Š. Černý)	1
III. ned. po Zjev. Páně (P. Pavel Kol)	3
Kázání na ned. Devítník (Dr. Jar. Kouřil)	6
Cyklus kázání pro dobu svatopostní (Dr. Jar. Kouřil)	9, 17
Kázání na Hod boží svatodušní (P. Fr. Mokrý)	38
K svátku Nejsv. Srdce Páně (Dr. J. Opatrný)	41
III. ned. po sv. Duchu (Dr. V. Zajíček)	43
IV. ned. po sv. Duchu (Dr. Jar. Kouřil)	45
XXII. ned. po sv. Duchu (P. P. Kol)	57
XXIII. ned. po sv. Duchu (P. J. Moravec)	59
XXV. ned. po sv. Duchu (6. po Zjev. Páně) (Dr. Jar. Kouřil)	65
Na svátek sv. Václava (P. M. Š. Černý)	53
Na slavnost Všech svatých (P. J. Kříž)	62

b) příležitostná:

Díky Bohu za jeho lásku (P. J. Šanda)	52
Chléb náš vezdejší (P. J. Šanda)	25
Kázání (chléb náš) (P. V. Roubal)	29
K svátku povýšení sv. Kříže (P. J. Kříž)	49
O lásce k vlasti (P. P. Kol)	37
O modlitbě (Dr. Jar. Kouřil)	33
O posledním soudu (Dr. J. Kasan)	68
Požehnaná práce rolníků (P. V. Štěpán)	27
Poznámky a příklady pro měsíc Královny posv. růžence (Dr. J. K.)	56
Příroda vzorem společného života a práce (P. Fr. Votruba)	31
Silvestrovská meditace (P. K. Sahan)	75

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 1

Pro šťastnou budoucnost milovaného národa

*Předvánoční sjezd katolického duchovenstva Republiky
československé*

ThDr. Antonín Salajka: Správný pojem o Bohu

ThDr. Ladislav Pokorný: Uděl milostivě pokoj

ThDr. Jaroslav Kouřil: K časové otázce pastorační

P. Jiří F. Dvořák: Temperament

ThDr. Václav Bartůněk: Zřízení arcibiskupství v Praze

P. Karel Sahan: Mše sv. - nejdražší poklad dobrého kněze

P. Václav Zima: Sladká mírnost

P. Antonín H. Bradáč: Kosmický křestan

Louis Uguyen hien Le: Život katolíků ve Vietnamu

řUDr. Jan Meloun: Vy jste sůl země

*Ing. Červený: Mluvíme o tom, jak jsou vysvětlovány hospo-
dářské jevy*

P. Jan Mára: Na prahu nového roku

1

1958

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

Ad faustum tempus futurum nostrae carae patriae.

Die 19. Novembris 1957 Senatus Rei publicae nostrae patriae Antonin Novotný praesidem Rei publicae creavit. Praeses Antonín Novotný est tertius praeses ortus operarius nostrae patriae. Nos omnes sacerdotes laetamur toto ex corde his rebus gestis, nam haec electio valde corroborabit iter nostri populi ad altiorem, meliorem, rectiorem, iustiore[m] ordinem societatis humanae.

Plus quam mille sacerdotum omnibus de dioecesibus nostrae Rei publicae participum die 19. Decembris tempore ante solemnia festa Nativitatis Domini conventus cleri Catholici, cui salutem verbis S. E. Apostolici administratoris de Košice J. Čárský nomine omnium Ordinariorum nuntiavit.

Gravissimam vocem edidit praeses summi magistratus rei valedudinis ThDr Josef Plojhar. Diligenti disputatione peracta omnes cunctis suffragiis consultum et sententiam decreverunt iterum clare prementem voluntatem cleri Catholici nostrae patriae oboedientissimi omnibus allocutionibus et admonitis Beatissimi Patris Pii Papae XII ad dignum studium nunc et in posterum stabiliendi et tutam reddendi pacem iustitiamque totius orbis terrarum. Bene meritis sacerdotibus nostris tabulae honoris decorisque publicae propter eorum insignem operam traditae sunt hoc in conventu.

ThDr ANTONÍN SALAJKA: Rectus de Deo conceptus.

Omnia fidelis plenam notionem de Deo assequi debet. Scriptor optime admonet Deum minime mundum visibilem et materiae esse. Solum Eius auxilio et gratia et cogitamus et vivimus et laboramus. Idem auctor premit momentum doctrinae de concursu divino et strenue respuit omnes recusationes de doctrina Christianorum de Deo ut esse personali et Patre. Amor Dei uti Patris est culmen omnium, quae caelum et terra praebere potest.

ThDr LADISLAV POKORNÝ: Dona nobis pacem.

In nostra liturgia perscrutamur amplam seriem orationum, caeremoniarum, quae enuntiant appetentiam et desiderium pacis. Scriptor disserit has orationes et caeremonias et explicat harum profundum momentum.

ThDr JAROSLAV KOUŘIL: Quaestiones Theologiae pastoralis huius temporis.

Ratio Sanctae Matris Ecclesiae ad summam et sententiam Canonis 2350 CIC nostris temporibus.

P. JIŘÍ F. DVOŘÁK: De caractere, ingenio, moribus.

Fundamentum quaestionis Theologiae pastoralis et artis medici spectat ad cognitionem status animi, qui partes agit in iudicio actionum hominum. Auctor interpretatur pervaria genera hominum et profundas descriptiones morum.

ThDr VÁCLAV BARTŮNEK: Institutio archiepiscopatus Praegae.

Studia historiae rerum gestarum Ecclesiae et status tempore regiminis Caroli IV. et auctore Ernesti de Pardubic.

ANTONÍN HUGO BRADÁČ: Christianus toto orbe terrarum.

Pauca dicta de Vladimír Sergějevič Solověv, qui uti peritus artis et philosophiae perfecit operam et studium Dostojevski et Tolstoj. Immo idem concameravit super profundum arcanum cogitationis animae Russiae excelsos et altos arcus ad modum verae ecclesiae cathedrae perfectae unionis, quae vivit fide in Deum et hominem renatum Verbo Dei.

Ing. ČERVENÝ: Disputamus de omnibus modis, qui hodie rem et evolutionem oeconomiae explicant.

Materia haec nunc incipit et exponit historiam theoriae oeconomiae. Scriptor illustrat fundamentum notionum oeconomiae perlegendo opera virorum peritorum philosophiae a tempore praeterito usque ad sententias nostri temporis Adam Smith et David Ricardo.

Pro šťastnou budoucnost milovaného národa

Stalo se již po třetí, že na staroslavném hradě českých králů, v sousedství nám všem drahé katedrály sv. Víta, se vznášela k nebi standarta presidenta republiky, standarta dělnického presidenta. Vznešená prostora vladislavské sněmovní síně, která tolikrát spatřila holdování českého panstva králům z urozených rodů, byla loni v listopadu již po třetí dějištěm jiného státního aktu: přímí zástupci lidu volili hlavu státu a svého kandidáta si opět našli v dělném společenství pracujícího lidu. Po presidentu Klementu Gottwaldovi a Antonínu Zápotockém ujal se presidentského úřadu opět muž z dělnických řad. Tak postupem času je v naší lidově demokratické republice vytvářena tradice nová, lidová, která plně odpovídá všem těm významným změnám, které se udály v naší vlasti po jejím osvobození hrdinnou Sovětskou armádou ze jha fašismu.

V osobě třetího lidového presidenta, Antonína Novotného, vítáme proto přímého představitel lidové vůle, která rozhoduje k našemu společnému blahu o osudech našeho státu. Jako katoličtí kněží radujeme se srdečně z této významné události. Radujeme se proto, že tato volba ještě více posilní cestu našeho lidu k vyššímu společenskému řádu. Také první slova, která náš president pronesl, vyjadřovala pevnou naději a odhodlání, že my všichni, všechen český a slovenský lid, vykročíme ještě rychleji, energičtěji k uskutečnění poslední epochy socialistické výstavby naší vlasti. Cíl, který jsme si vytkli, je dalekosáhlý, smělý a vysoký. Je v něm však obsaženo mnoho hodnot, kterých si my, katoličtí pastýři svého lidu, upřímně vážíme a o něž vážně usilujeme. Je to především jistota, že náš drahý český a slovenský národ si dobuduje svůj šťastný domov, svou šťastnou budoucnost na zásadách a morálních principech, které jsou křesťanskému srdci drahé a milé. Je to v první řadě úloha, kterou naše společnost přisuzuje tvořivé a poctivé lidské práci. Práce je pro nás obětavá, láskyplná činnost, která pro naše bližní — a těmi je všechen náš lid — vytváří hodnoty duchovní i hmotné. Hodnoty, kterých je potřebí k harmonickému uspokojování vyšších i nižších lidských potřeb. Náš president poznal ve svém dělném životě staré podmínky, ve kterých pracující lidé žili, a proto se stal energickým bojovníkem za lepší, spravedlivější uspořádání lidských vztahů ve společnosti bez útisku a bez vykořisťování jedněch druhými.

Proto také životní cesta a dílo presidenta Antonína Novotného není v podstatě nic jiného nežli slavná, ale zároveň strastiplná cesta, plná bojů, utrpení a odříkání, po které šel všechen náš český a slovenský lid. Pan president je náš, z nás, a proto celý jeho dosavadní život je podobný životu každého poctivého a čínorodého českého pracujícího člověka. Kdo ho dobře poslouchal při jeho prvním projevu po zvolení, vyrozuměl, že také ani nyní nechce být nikým jiným, nežli je kterýkoliv prostý pracující člověk. Řekl, že pocta, které se mu dostalo, patří lidu, z kterého vyšel, jehož zájmy hájí, jehož přítomnost a budoucnost i nyní bude spolu s námi všemi připravovat. Je nám jako křesťanům proto dvojnásobně milá jeho skromnost, prostota, přímost, jeho pilná, energická a čínorodá povaha.

Úkoly, které jsme si vytkli, poslouží také velikému sociálnímu dílu, které uskutečňujeme. Kus po kuse budujeme sociální zákonodárství a péči, která nemá sobě rovnou — s výjimkou Sovětského svazu — nikde v celém světě. Čím dále, tím větší náklady a energii věnujeme zdravotní péči a sociálnímu zabezpečení našich občanů. To jsou opět vážné, krásné a radostné křesťanské postuláty, které tu — nikoliv podle slova, nýbrž podle činu — uskutečňujeme. Jak je právě nám, katolickým kněžím, drahé toto úsilí, aby bylo zmírňováno utrpení našich starých a nemocných bližních, aby bylo méně slz a více radostných, vděčných úsměvů. Také naše Česká katolická Charita, která se na tomto sociálním díle podílí, je součástí celostátního úsilí lepší péče o našeho bližního.

Je však třeba, abychom si uvědomili okolnosti, za kterých naše veliké společenské dílo konáme. Musíme vidět naše klady i záporny. Musíme oceňovat přátelství a pomoc Sovětského svazu, musíme si vážit společné součinnosti lidově demokratických zemí a mírumilovných národů. Nemůžeme však nechat nepovšimnuty úklady jistých imperialistických kruhů proti světovému míru, které v poslední době značně vzrostly jak v našem sousedství, tak na Blízkém a Středním východě. Tím více nás vede naše společná odpovědnost za budoucnost národa a lidstva k tomu, abychom svou Národní frontu posilovali, abychom kolem našeho presidenta vytvořili pevnou, nezlomnou hradbu, schopnou mír hájit a uhájit. Pociťujeme to právě my, katoličtí kněží, jako prvořadý etický a náboženský úkol, který nás spojuje se všemi lidmi dobré vůle na celém světě.

Pozdravujeme svého presidenta jako starostlivého hospodáře naší krásné vlasti a přejeme mu, aby naše společné dílo rostlo a mohutnělo ke štěstí národa i celého lidstva. Můžeme ho z plna srdce ubezpečit, že katolické duchovenstvo i věřící lid budou na všech těchto ušlechtilých společenských dílech spolupůsobit s radostí a nadšením. Všemi silami, které můžeme rozvinout. A nepochybujeme, protože jde o dílo dobré, že ani Bůh nám neodepře své požehnání a že všichni společně vybudujeme společnost spravedlivou a eticky krásnou. Hodnou i křesťanů.

VELKÉ PŘEDVÁNOČNÍ MÍROVÉ SHROMÁŽDĚNÍ NAŠEHO DUCHOVENSTVA

Sláva na výsostech Bohu a pokoj lidem dobré vůle na zemi.

Moskevský Mírový manifest, k němuž se připojila i vláda Republiky československé a naše Národní shromáždění, podnítil i katolické duchovenstvo naší vlasti, sdružené v Celostátním mírovém výboru katolického duchovenstva ČSR, aby se sešlo na velké a manifestační Předvánoční mírové schůzi v Praze ve čtvrtek 19. prosince v sále Slovanského domu na Příkopě. Na tomto shromáždění, jež předvánoční čas oděhl jakousi důstojně slavnostní náladou, připojilo se naše duchovenstvo jednomyslně k Moskevskému manifestu, aby tím znova zdůraznilo svou pevnou a trvalou vůli k zápasu o upevnění a zajištění světového míru v duchu velkých mírových akcí, které — inspirovány Sovětským svazem — probíhají právě světem. Zvláštního významu dodala shromáždění přítomnost celého sboru našich biskupů a ordinářů, kterou před celým světem dosvědčili, že stojí plně za mírovým hnutím našeho kněžstva. Jednání bylo zahájeno v chrámě sv. Jakuba v Praze I slavným Veni sancte, které před oltářem přednesl Bohu a Knížeti pokoje J. E. biskup dr. A. Lazík. Prostranný sál Slovanského domu zaplnil se kolem 9. hodiny úplně celým tisícem katolických kněží a bohoslovců ze všech diecézí naší republiky, kteří před betlémskou hvězdou v průčelí sálu přišli vzdát hold ušlechtilé mírové myšlence a obnovit svůj slib, že o mír budou usilovat zvýšenými silami.

Přesně v 9 hod. zahajuje sjezd místopředseda CMV-

KD a povereník dr. A. Horák, který omlouvá vážně nemocného světícího biskupa nitranského J. E. ThDr. E. Nécseye a vítá vzácné a milé hosty, především naše pány biskupy a ordináře. Jsou to: J. E. nejdp. biskupové ThDr. J. Čárský z Košic, který jménem všech našich biskupů a ordinářů pronesl na shromáždění hluboký mírový projev. (Jeho text otiskujeme v listě.) Byli tu i páni biskupové ThDr. A. Lazík z Trnavy, ThDr. R. Pobožný z Roznavy a světící biskup pražský dr. A. Eltschneider, dr. F. Onderek, apoštolský vikář československý, prelát A. Stehlík, kapitulní vikář pražský, J. Glogar, generální vikář olomoucký, V. Javůrek, kapitulní vikář královéhradecký, dr. J. Kratochvíl, generální vikář brněnský, dr. E. Oliva, kapitulní vikář litoměřický, A. Tittman, kapitulní vikář českobudějovický, dr. Michal Beňo, generální vikář nitranský a A. Scheffer, kapitulní vikář spíšský.

Pak vítal předsedající vzácné hosty další, především zástupce ministerstva školství a kultury odborového přednostu K. Hružku a zástupce povereníctva A. Belanského, dále zástupce ČSL, člena předsednictva šéfredaktora R. Peteru a náměstka gen. taj. F. Brodského, zástupce Národní fronty p. F. Balyho, zástupkyni Svazu obránců míru pí M. Trojanovou i další, a zvláště pak četné zahraniční novináře ze zemí lidově demokratic-

Pohled na řečnickou tribunu. Kapituliční vikář A Stehlík hovoří k závěru shromáždění

kých i západních. Ve svém zahajovacím projevu pravil dr. A. Horák mimo jiné:

Otázky, které dnes drží svět v takovém nervovém napětí, otázky války a míru, nebyly vyřešeny ke spokojenosti lidstva pro nedostatek vzájemné důvěry. Rozličnými, často sofistikovými vytáčkami se komplikuje to, co je jinak prosté, jednoduché a jasné pro každý zdravý lidský rozum.

Proto je víc než potřebné, abychom spolu s ostatními lidmi dobré vůle na celém světě i my, římskokatoličtí kněží v Československé republice, prodebatovali tyto otázky. Chceme to udělat z hlediska naší katolické morálky, ale i z hlediska bezpečnosti naší vlasti, z hlediska štěstí a blahobytu jejich občanů, zladěného s blahobytem a štěstím obyvatelů ostatních zemí. Blaho a bezpečnost, ať už našich nejbližších sousedů, anebo geograficky sice vzdálených, ale v křesťanské lásce nám velmi blízkých lidí dobré vůle, nejsou nám lhostejné právě tak, jako nám není lhostejné naše vlastní blaho a bezpečnost, a to právě proto, že jsme katolíci a protože chceme být dobrými katolíky. Tyto otázky dnes chceme osvětlit září betlémské hvězdy a odvážit na vahách božské lásky, které jsou plny naše vánoce.

Hlavní projev předsedy CMV-KD, ministra ThDr. J. Plojghara

Pak, uvitán bouřlivým potleskem, ujal se slova předseda CMV-KD, ministr ThDr. J. Plojghar. Pravil v podstatě:

Každému rozumnému člověku na světě je dnes jasno, že nelze kolo dějin obrátit zpět, že nelze zabránit vzniku nové epochy lidstva. Dnes již nelze bránit státům a zemím, aby se nepřihlásily ke svobodnému životu, aby se nepřihlásily do tábora míru a nového řádu. Není také na světě mocí, která by mohla znemožnit osvobozenecý boj koloniálních národů, dnes již není na straně míru politiků, vůdců a představitelů, kteří by před sebezločinnějšími hrozbami druhého světa kapitulovali a tomuto světu ustupovali. Dnes také, myslím, jsou i na druhém břehu pevně

presvědčeni o konečném vítězství míru, pokroku lidstva na celé zeměkouli. Jde jim jen o jedno: do jaké míry by bylo možno ještě znemožnit, aby se pooddánilo toto vítězství. Ve světě se odehrává velký zápas dvou táborů a systémů. Dnes je pochopitelné, že nejen národy a vlády, nýbrž každý člověk je povinen zaujmout stanovisko a rozhodnout se pro ten nebo onen směr. Každý je povinen buď se rozhodnout pro výstavbu a budování štěstí a krásné budoucnosti, nebo se přihlásit k dílu proti lidstvu a proti jeho štěstí. Neutralita neexistuje, stranou nelze stát. Žijeme ve velké a historické době lidstva na naší zeměkouli. Lidé se čím dále, tím více přesvědčují, na či straně je pravda, budoucnost a konečné vítězství. Nejen v programu, nýbrž i ve zkušenostech vývoje, na všech úsecích hospodářského života, v kultuře, ve vědě i technice máme stále více důkazů o tom, že vítězství a budoucnost patří světu pokroku. (Potlesk.)

Není pochyby, že máme nejen možnost, nýbrž i povinnost, vyplývající z našeho občanského, ale především křesťanského a kněžského svědomí, abychom zde zaujali správné stanovisko a v pravý čas řekli svůj názor všem našim spolubratřím zde i za hranicemi. Víme, že uvnitř našeho velkého stamilionového katolického tábora není vždy a všude v této věci ještě plně jasno. Víme, že je někde zapotřebí v katolickém světě o těchto otázkách diskutovat a zaujmout k nim stanovisko, které vychází z lidského a katolického přesvědčení, pečovat, aby nános minulosti, feudalismu, kapitalismu, imperialismu a kolonialismu byl odstraněn. Je zapotřebí, aby katoličtí kněží i věřící se mohli na celém světě svobodně rozhodovat a zaujmout stanovisko podle svého vnitřního přesvědčení, aby nikým nebyli donucováni sloužit nekřesťanským a nekato-lickým cílům těch, kteří nechtějí život, nýbrž smrt, kteří nechtějí štěstí, nýbrž neštěstí lidstva na celém světě. (Potlesk.)

Naším posláním je stát v prvé řadě bojovníků za trvalý a věčný mír na celém světě. My, katoličtí kněží v Československu, podáváme přátelskou ruku v duchu křesťanském všem bez rozdílu politického a náboženského přesvědčení, kteří jdou za stejným cílem jako my. Jsou pro-

Předseda a ministr ThDr. Josef Plojhar uděluje diplomy čestného uznání zasloužilým kněžím

b'ěmy, které nemůže vyřešit jen jedna část lidstva, které nejsou předmětem zápasu politických stran a jejich rozhodování. Jsou to problémy, které má všechno lidstvo bez rozdílu jazyků a ras, které má každý člověk bez ohledu na to, jaké je jeho přesvědčení a nazírání. A k těmto problémům musíme zaujmout jasně a nekompromisní stanovisko. My chceme žít v bratrství a lásce se všemi lidmi dobré vůle na celém světě. (Potlesk.)

V katolickém světě se dnes vedou velké diskuse o otázkách našich dnů. Ale není již tomu tak, jak tomu bylo ještě před nedávnem, kdy katolíci u nás stáli ještě opodál, kdy katolickým kněžím nebylo jasno o našich snahách, kdy se snad dokonce duchovních a věřících zneužívalo k protistátní činnosti. Dnes jsme svědky, že zdrcující většina katolického kněžstva u nás i v ostatních zemích socialismu, kde katolíci žijí, uznala správnou cestu nadšeně a radostně spolupráce na budování nového, krásného a socialistického světa. (Potlesk.)

Dvakrát jsem již navštívil Dálný východ a měl jsem tam příležitost hovořit s čínskými a vietnamskými katolickými pány biskupy, bohoslovci i s prostým věřícím lidem. Byl jsem hluboce dojat vírou a náboženským životem čínských a vietnamských katolíků, stejně tak, jako když jsem se setkal s katolíky a s katolickými kněžmi v Německé demokratické republice, v Maďarsku, Polsku i jinde. Všude jsem viděl, jak katolický lid se zúčastňuje budování nového života, katolické kněžstvo s ordináři v čele jde společně ruku v ruce s tímto lidem, jak s ním spolupracují na budování nového a šťastného života. Na druhé straně opět vidíme, jak někde tato spolupráce je ještě předmětem kritiky státních i církevních orgánů. V západní Německu, ve Francii, v Belgii, v Holandsku i v Itálii žijí naši věřící, přátelé míru, někdy za těžkých poměrů a okolností.

Přesto na základě našich styků a zkušeností mohu vás ujistit, že dnes máme mnoho spolubratrů na západě i na vyšších církevních místech, kteří s námi souhlasí, kteří náš postup, naši mírovou práci velmi bedlivě sledují a studují a kteří opětovně děkují, že jim ukazujeme cestu a dávám příklad. Přihlašují se v duchu i do našeho tábora, k naší práci, k našemu postupu. Proto považujeme za velký úkol poukazovat a vysvětlovat, aby katoličtí kněží i věřící katolický lid na celém světě pochopili velikost a význam naší doby, abychom ve velkém obrození nastoupili správnou cestu v duchu moderní aplikace katolického sociálního učení na tento svět. (Potlesk.)

Proto věřím, že i dnešní naše zasedání, kdy se nás sešlo kolem tisíce za účasti pánů biskupů, ordinářů, profesorů

theologických fakult, kněžstva ze všech českých a slovenských diecézí, českých a slovenských bohoslovců, bude mít široký ohlas v celém světě. Vitáme zájem, který projeví akreditovaní zahraniční novináři ať z Východu, nebo ze Západu, což je důkazem velkého zájmu o naše zasedání. (Hlučný potlesk.)

U vědomí současných velikých a vážných chvil sešli jsme se dnes, abychom ve světě a v zemi nastávajících vánočních svátků řekli rozhodné slovo všeho katolického duchovenstva nejen katolickému věřícímu lidu naší v zemi, ale také k zahraničním našim spolubratřím a katolickému lidu na celém světě o dnešní mezinárodní a politické situaci. Než, abychom v tak rozhodných chvílích, kdy jde o štěstí a zdraví celé lidské společnosti, kdy se jedná o základní a podstatné otázky lidské kultury a tím i křesťanské kultury, nepromluvili jasně a otevřená slova do celého světa. Právě v duchu velkých svátků vánočních považujeme my, katoličtí kněží, za svou eminentní povinnost, abychom se stali zastánci velikých myšlenek mru a betlémského pokoje mezi všemi lidmi dobré vůle na celém světě. (Potlesk.) Vždyť pro nás posvátné heslo „Gloria in Excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis“ není pouhým slavnostním heslem vánočních dnů, ale podstatným programem celého našeho života, celé naší společenské nauky. (Potlesk.) Proto nelze toto střežité programové prohlášení betlémského chování pouze opěvovat, pouze ústy vyhlášovat a propagovat, nýbrž je třeba za tyto zásady také pracovat a bojovat. V dnešní době, kdy jde o bytí a nebytí lidského pokolení, kdy se na nejrůznějších místech rozhoduje o tom, bude-li válka nebo bude-li zachován mír, nestačí za mír se pouze modlit. Věříme v sílu modlitby, věříme v dobrou vůli lidí a milost Boží, ale víme také — a naše moudré staročeské přísloví nám to stále připomíná: Clověče, přičiň se a Pán Bůh ti pomůže. A to platí i v boji za mír. (Potlesk.)

V době vánočních svátků je vyhlášen vánoční mír, každoročně je hlásán přesvědčivými slovy: Pokoj lidem dobré vůle na celém světě. Mír je nejen heslo vánočních svátků, ale je podmínkou trvalé lásky a bratrství, nápn katolického učení, katolického světového názoru. Mír a pokoj ve světě je velkým našim posláním. Víme, jak v Písmě svatém Ježíš Kristus dává apoštolům a svým spolupracovníkům jako přikaz Pax vobis — pokoj vám. Jestliže Ve'ká říjnová socialistická revoluce vyhlásila boj za odstranění válek a lepší zítřek lidstva, my katolíci kněží v hloubi svého nitra půjdeme v boji o mír společně s velkými budovateli a propagátory míru, se všemi lidmi dobré vůle na celém světě. Mír stojí za to, ochránit lidstvo od neštěstí, bídy a vyvraždění, a proto se musí spojit všichni lidé dobré vůle ke spolupráci a společnému boji za zajištění trvalého míru ve světě.

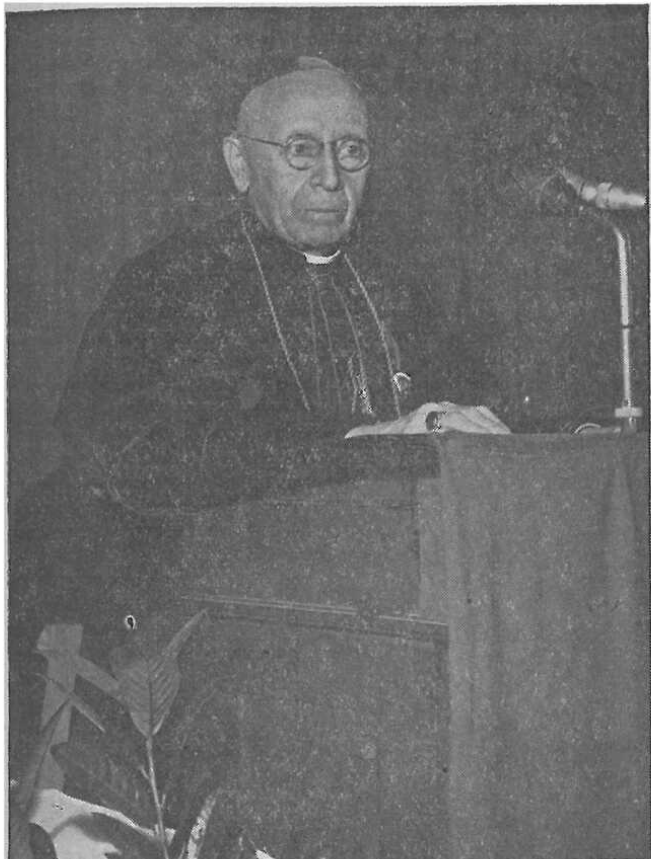
Jako katoličtí kněží obracíme se z tohoto místa na všechny lidi dobré vůle na celém světě bez rozdílu jejich politického a náboženského přesvědčení, bez rozdílu jazyka a rasy, abychom všichni šli vstříc společné práci za lepší zítřek lidství, za jeho záchranu před nebezpečím třetí světové války, abychom v duchu katolickém jako bratři a sestry bojovali za společné ideály, abychom prohlásili, že my, katoličtí kněží v Československé republice, moskevskí Manifest míru nejen z celého srdce vítáme, nýbrž že se s ním a s jeho zásadami ztotožňujeme. (Potlesk.) Jde o to, abychom v předvečer radostných a požehnaných vánočních v duchu poznané pravdy a správné cesty kráčeli za velkými ideály vybudování šťastné lidské společnosti a zajištění trvalého míru na celém světě. (Velký potlesk.)

Slova se pak ujímá J. E. biskup dr. J. Čárský, který pravil mimo jiné:

Když jménem biskupů a ordinářů Československé republiky předvánoční sjezd římskokatolického duchovenstva vřele pozdravuji, první, co považuji za potřebné vydvihnout, je skutečnost, že toto reprezentativní sněmování se koná pod heslem nebeské Moudrosti: „Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“

Narození Kristovo stalo se největším dějinnou událostí. Příchodem Krista Pána na zem začíná se psát nová historie a lid začíná žít novým životem. Církev sv. stává se průkopnicí nového života náboženského, mravního, společenského i kulturního. S lidem žila,

J. E. nejdp. biskup dr. Josef Čáslavský při svém projevu

rostla, s lidem se radovala a želela. S lidem prožívala úspěchy i neúspěchy, chválu i pohanu. Na svých mateřských prsou odchovala národům světce, učitele i vynálezce, umělce i básníky; statečné otce i matky, syny i dcery těch nejrůznějších stavů a povolání, takže jí za to právem mohou blahřečit všechny národy.

Kristus Pán proto přišel na svět, abychom měli život a měli ho v hojnosti, nejen věčný, nýbrž i časný. Proto Církev sv. i kněz nejsou bytostí na poušti, izolovanou od života, nýbrž naopak součástí života i jeho problémů. Když všichni v Kristu můžeme a máme zdvihat své ruce k nebesům a volat „Abba-Otče“, tedy jsme si navzájem bratry, bez rozdílu národnosti anebo barvy pleti, jak je to krásně zvýrazněné v betlémech po našich kostelech, kde je při pokloně u Tří králů vidět různé representanty člověčenstva: krále-mudrce a neučené pastýře, představitele různých plemen, ras, národů a států. Společnost národů v malém, jak klečí před Synem Božím, který z lásky k lidem se stal člověkem!

Skutečnost, že tolik hovoříme o míru, o budovatelské práci, že jsme pro okamžité zastavení pokusů s atomovými a vodíkovými zbraněmi, za bezpodmínečný zákaz zbraní hromadného ničení, je pro nás otázkou srdce a svědomí, otázkou, která vyplývá z podstaty samotného učení Kristova.

Svět a národy nepotřebují válku. Válka je největším bláznovstvím, říká sv. Augustin. Svět a národy potřebují mír, aby mohly zvyšovat svou životní úroveň, aby mohly důstojněji žít, žít plnějším, lepším, tedy i mravnějším a kulturním životem.

V této problematice života národů, v práci a v boji za světový mír může mnoho, přemnoho vykonat kněžstvo všech národů i všichni „lidé dobré vůle“ na celém světě, kterým je milejší život než válečné zisky několika průmyslových magnátů. Život v míru anebo ve válce není osudem, nýbrž výslednicí úsilí přemnohých i nepatrných činitelů. Proto neváhá tvrdit sv. Augustin, že „jakými jsme my, takovými jsou i časy!“ A my by-

chom mohli dodat: Jakými budeme my, takovými budou i časy! Pro každého věřícího člověka platí tedy povinnost, aby si uvědomil, že se má nejen modlit za mír doma i ve světě, nýbrž má i pro něj pracovat, že má být apoštolem mírové myšlenky všude na světě, nyní i v budoucnosti.

Za tím cílem, u vědomí své odpovědnosti, ve jménu ordinářů, jako věrný syn Církvě sv. a občan tohoto státu, ve jménu svém i jménu kněžstva a věřících, ve jménu bratrství i všech národů, ve jménu „nového přikázání lásky“, jakož i ve jménu míru, dobra a štěstí rodin i dětí, ale i ve jménu úspěchů, kterých jsme dosáhli v mírové práci, zdvím svůj hlas a vyzývám všechny lidi „dobré vůle“ k míru a proti válce; proti dalšímu závodění ve zbrojení. Ukažme, že jsme hodni jména křesťan. Dokažme, že atomové a vodíkové století bude stoletím kultury a pokojného řešení mezinárodních nedorozumění a sporů; stoletím svobodného žití všech národů a ne stoletím nevidaných hrůz, zkázy, rumišť a zlověstného barbarství.

Modleme se za pokoj! Pracujme za pokoj, neboť není „bezpečnějšího prostředku dopracovat se lásky Boží, než láska k bližnímu,“ praví sv. Augustin; než pracovat za splnění betlémského odkazu, aby se vzdávala „Sláva Bohu na výsostech a na zemi nastal pokoj lidem dobré vůle!“ (Potlesk.)

Projev gen. taj. prof. J. Beneše

Zprávu o činnosti CMV-KD přednesl gen. taj. prof. J. Beneš. Jeho projev byl přijat s vřelými sympatiemi pro svou myšlenkovou hutnost. Pravil v podstatě:

Pozorujeme-li bedlivě svět, vidíme, že všechno je v pohybu, že staré platformy života mizí v propadlých a že vznikají buď rázem nebo poněmáhle platformy nové, na nichž i my kněží žijeme v nových podmínkách životních. Tyto podmínky se poněmáhle krystalizují v nový svět, který je — mluvím nyní o nás — pro pracujícího člověka nesporně lepší, než byl svět starý. Katolický kněz je rovněž pracujícím člověkem, užitečným, a to nejen jako dělník na vinici Páně, ale i jako člen národní společnosti. Obrovský význam této hluboké společenské změny nešel ani tak vynikajícím a vlivným církevním osobnostem jako je na příklad milánský arcibiskup Msgr. Montini, který na nedávném kongresu Apoštolátu italského prohlásil docela jasně, že problém poměru Církvě a státu nemůže nikdy být vyřešen definitivně, protože věci tohoto světa jsou v současných dobách v ustavičném pohybu, takže se hlásání spásy musí přizpůsobit změnám dob a forem.

A tak se zásluhou našeho mírového hnutí vytváří u nás nový typ českého a slovenského kněze, hodný velkých předchůdců v dobách minulých, typ naprosto věrný Církvi a svým duchovním povinnostem, ale současně i typ, který se každému československému občanu může podívat přímo do očí, protože je právě tak spolehlivý, věrný národu a národu sloužící občan jako on. Pro české a slovenské katolické duchovenstvo nastává nový věk: takovýto kněz jako plnoprávný a důležitý národní pracovník vystupuje na denní světlo národního života. Tato nová úloha je mu ke cti a je ke cti i našemu národu, který nezapomněl na zásluhy minulých kněžských generací. (Potlesk.)

Dovolte mi, abych s radostí poděkoval z upřímného srdce všem našim spolubratřím, kteří pochopili velikost doby, v níž žijeme, a svou příkladnou kněžskou práci v našem mírovém hnutí vytvářejí vzor nového kněze, kněze věrného svému náboženskému přesvědčení, ale přitom také chápacího úžasnou změnu, která se stala s člověkem v novém společenském řádu. Máme mnoho spolubratřím v našich řadách, kteří správně pochopili, že socialismus na nás nezádá zradu na svém náboženském přesvědčení, ale protože vždy a všude hledá a vidí nejprve člověka, chce, aby katolický kněz byl pozitivním vůdce svých věřících po cestách, k nimž nový společenský řád vede: k spravedlnosti, míru a spokojenému životu. Nikdo si nemůže vážit takového kněze, který by neplnil své povinnosti nebo který by dokonce

pod rouškou lhbivých hesel hledal svůj životní prospěch a neviděl vznešený cíl, který má přestavba lidské společnosti na mysli. Tak jako kombinéza nedělá ještě budovatele lepších zítřků, tak také neplní kněz požadavek „z lidu vyšel a s lidem jde“, když ve snaze po „lidovosti“ nedbá na způsoby svého jednání, na svůj zevnějšek, své vyjadřování a neplní příkladně všechny předpisy života kněžského a občanského. Náš věřící lid a všichni lidé naší vlasti si přeje, aby naše slova odpovídala skutkům, odpovídala našemu životu. (Potlesk.)

Kéž mohutní naše hnutí, kéž v budoucím roce se zintensivní činnost všech jeho složek, aby naše práce přinesla užitek nejen naší vlasti, nýbrž i Církvi svaté u nás a všem lidem dobré vůle. (Velký potlesk.)

Diskuse

Tím byly hlavní projevy skončeny a zahájena diskuse, jíž se zúčastnili tito zástupci diecézí: za CMBF v Praze-Litoměřicích proděkan Dr. F. Panuška, za CMBF v Bratislavě prof. Dr. J. Korec, za arcidiecési olomouckou děkan E. Hurník z Ostravy-Vítkovic, za košickou diecési děkan Dr. V. Šuhaj, za arcidiecési pražskou P. F. Engelmann z Lub u Chebu, za brněnskou diecési děkan A. Landsmann ze Znojma, za naše Těšínsko administrátor J. Motyka z Vendryně, za Hradec Králové kancléř K. Tomíček, za rožnavskou diecési maďarsky děkan Š. Karpás a za trnavskou diecési děkan K. Mikulka. Diskusní příspěvky byly sledovány pozorně a provázeny potleskem.

Udělení čestných uznání CMV-KD

Pak byly předvedou CMV-KD ministrem Dr. J. Plojhařem po krátkém proslovu, oceňujícím vřele činnost nejlepších pracovníků našeho mírového hnutí, uděleny nejzasloužilejším 28 kněžím diplomy čest. uznání za jejich práci. Tímto uznáním byli poctěni: A. B u b e n í k, administrátor, Slatinice (arcidiecése Olomouc), J. B u b e n í k, administrátor, Sokolov (arcidiecése Praha), kanovník ThDr Jindřich Dušek, vikář a farář, Kniřov (Hradec Králové), J. Č e r n ý, vikář, Předhradí u Poděbrad (Hradec Králové), in memoriam, F. E n g e l m a n n, administrátor, Luby u Chebu (Praha), O. H o d a č, děkan, Jablonec nad Nisou (Litoměřice), probošt L. H r o n e k, probošt kapituly, Hradec Králové, E. H u r n í k, děkan, Ostrava-Vítkovice (Olomouc), P. K u t n ý, administrátor, Klatovy (Čes. Budějovice), Š. L u ž a, administrátor, Sedlčany (Praha), J. M u d r o c h, farář, Chválenice u Plzně (Praha), J. N o h a, děkan, Mohelno (Brno), B. P ř e r o v s k ý, místoděkan, Gottwaldov-Zlín (Olomouc), K. S a h a n, spirituál semináře, Litoměřice, V. S k a l n í k, farář, Čejkovice (Brno), V. Š t ě p á n, administrátor, Katovice (Č. Budějovice), A. W a l o s z e k, děkan, Horní Těrlicko (Český Těšín), V. Z i m a, farář a vikář, Praha, K. M a r k o v i č, děkan a farář, Šurany (Trnava), M s g r e J. M a l e c, č. kanovník a děkan, Velké Leváře (Trnava), Hadrián G r e j t o v s k ý, duch. správce, Žilina (Nitra), Dr. J. V r a b l e c, děkan a farář, Klátovská Nová Ves (Nitra), J. P e k á r, administrátor, Hliník n. Hronom (B. Bystrica), A. O n o d y, děkan a farář, Filakovo (Rožnava), Dr. V. Š u h a j, děkan a farář, Trebišov (Košice), J. H u r t í k, děkan a farář, Velké Uherce (Košice), F. P o t o c k ý, děkan, Prešov (Košice) a E. B u g á r, děkan a farář, Smižany (Spiš).

Telegram p. prezidentu republiky

Jméno významných poděkoval p. předsedovi P. Karel Sahan. Pak byl za neutuchajícího potlesku přijat jednomyslně návrh telegramu, který byl zaslán ze shromáždění p. prezidentu republiky A. Novotnému. Telegram zní:

Vážený pane presidente republiky!

Tisíc katolických kněží a bohoslovců se svými biskupy a ordináři, kteří se dnes sešli ze všech diecézí naší vlasti na velkém Předvánočním manifestačním mírovém sjezdu v Praze, zdraví Vás z celého srdce jako novou hlavu našeho státu. Ujišťujeme Vás, že stojíme všichni upřímně a důsledně jak za moskevským Mírovým manifestem, tak za mírovým Prohlášením naší vlády a slibujeme Vám, že budeme v duchu těchto slav-

ných dokumentů se zvýšeným úsilím pokračovat ve vytyčené cestě neohrožených vlasteneckých kněží a předsvědčených křesťanských bojovníků za světový mír. Přejeme Vám, pane presidente, radostné svátky vánoční, hojnost zdraví, sil a osobního štěstí v novém roce 1958 a co nejdříve úspěchů ve Vaší státnické práci.

Závěr konference

Když pak bylo rovněž jednomyslně přijato Prohlášení celostátní konference katolického kněžstva, které otiskujeme v Katolických novinách, promluvil k závěru této významné porady kapitulu vikář pražský A. Stehlík, z jehož projevu vyjímáme:

Není tomu dávno, kdy jednomu anglickému novináři prohlásil člen Francouzské akademie a nositel Nobelovy ceny F. Mauriac: „Znovu vám zdůrazňuji, že jsem především křesťanem, tedy člověkem, který je před Bohem a před svým svědomím odpovědný za epochu, v které žije.“ Tato slova bych vám chtěl dát na cestu do vašich domovů. My jsme odpovědní za epochu, v které žijeme. A ta epocha nám nedává tolik možností, abychom klidně seděli a založili ruce v klín. Nyní je doba, abychom povstali ze spánku — noc se nachýlila a přibližuje se den. A tento den, který se přibližuje, budeme spluťovat. Jestliže chceme slavit velké vánoční tajemství, musíme pochopit, že nejde o nějakou reminiscenci, o idylu, ale že jde o práci, která byla začata v těch betlémských jeslích. Čím více se budeme o to snažit, tím více se sblížíme se vším lidstvem, abychom vytvořili jednu rodinu, jedno štěstí, které by bylo pro ty, kteří věří, i pro ty, kteří nevěří.

Slyšeli jsme slova, která pronesl k americkému novináři první tajemník KSSS N. S. Chruščov. Řekl, že se mu zdá nelogické, aby se křesťané na jedné straně dovolávali ve všem Boha a na druhé straně aby jejich skutky odporovaly tomu, co Bůh od člověka chce a proč člověka na zemi postavil. — Měl pravdu nebo neměl pravdu? Dal poučení nebo nedal poučení? Není možné pořádat konference a scházet se k poradám, jakým způsobem máme rozvrátit lidstvo a zničit tento svět a přitom snad v týž den jít do kostela a vyžádat si Boží požehnání pro takovou činnost. Pak tato slova a výtky jsou oprávněné. Proto je naší povinností, abychom dokazovali celým svým životem a vším svým jednáním, že jsme pravými křesťany, kterým víra není pouze nějakým mocenským prostředkem, nýbrž kterým je víra prostředkem ke spáse, jíž chceme dosáhnout my sami a všichni naši věřící.

Proto, drazí spolubratři, uposlechněme všichni hlasu, kterým k nám volá Božský Spasitel: Modleme se a prosme! Ale přitom neskládejme ruce v klín, nýbrž pracujme, bojujme a usilujme o mír, přemáhejme překážky a urovnávejme mu cesty do srdcí lidských i života národů a světa skrze lásku k Tomu, před nímž pokorně poklekne u jesliček. Kéž jsou tyto vánoce opravdu rozcestím a mezníkem, který přinese světu mír, spokojenost a štěstí. Rozejdeme se prohrátí teplem této správné cesty a kéž pokoj Páně je vždycky s námi. (Velký potlesk.) *

Státní hymnou bylo pak toto památné a důležité shromáždění katolických kněží zakončeno. Jeho význam je především v tom, že se katolické kněžstvo naší republiky postavilo i se svými biskupy a ordináři a před zástupci zahraniční veřejnosti za Moskevský mírový manifest se spontánností a nadšením tak upřímným, že jistě lze říci, že za tímto Manifestem stojí oddaně a vřele všichni katolický lid naší vlasti, za nějž jeho duchovní pastýři na konferenci právem promluví. Proto je už dnes ohlas výsledků pražských porad proslincových doma i v cizině mimořádný. Je to přirozený důsledek skutečnosti, že mírové hnutí našeho katolického duchovenstva je dnes silou už vykrystalizovanou a pevnou jako skála, že toto hnutí má svůj cíl, za kterým jde pevně a přímo. Tímto cílem je mír světa, nejvznešenější odkaz betlémského poselství pro lidi dobré vůle na tomto světě. Proto naše duchovenstvo a s ním i věřící lid bude na této cestě pokračovat ve své mírové práci tak, aby z ní měl radost Pán Bůh a prospěch náš lid i všichni svět.

SPRÁVNÝ POJEM O BOHU

Jsoucnost jednoho, osobního Boha, od světa rozdílného, Stvořitele nebe a země, jest pro každého věřícího křesťana základem a předpokladem jeho náboženské víry, osobního přesvědčení i křesťanského života. Věřící křesťan však musí mít správný pojem o Bohu.

Boha nelze především ztotožňovati se světem hmotným a viditelným. To by byl pantheismus (všebožství). Bůh je bytost od světa rozdílná, jest mimo tento svět, jest nad světem. Spatřujeme ovšem působení Božích sil v celé viditelné přírodě. Písmo sv. to samo dosvědčuje na četných místech. Uvedme si jen, kterak žalmista Páně opěvuje působnost Boží ve světě, na př.: „Nebesa vypravují slávu Boží a díla rukou jeho hlásá obloha. Den dni výmluvně podává tu zprávu a noc noci dává to poučení. Není to mluva, aniž jsou to řeči, jejichžto hlasů bylo by možno neslyšet. Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich a až na kraj světa jejich slova, tam, kde postavil slunci stánek jeho“ (Ž. 18, 2–6). „Neboť on řekl a (všecko tu) bylo, on dal rozkaz a (všecko tu) stálo“ (Ž. 32, 9). Církev prostřednictvím svých kněží se modlí každý den tyto překrásné a hluboké chvalozpěvy ke cti a chvále Boží. Sv. Pavel dokonce praví: „Neboť v něm žijeme a dýcháme i trváme“ (Sk. 17, 28). „Neboť jsme i jeho rod“ (tamže). Může být působení Boží v přírodě a u člověka lépe vyjádřeno, než se děje v tomto zásadním křesťanském pojetí?

Bůh však jest více než pouhá příroda, a to o tolik větší, o kolik výše stojí Stvořitel nad svými tvory. Všechna díla Boží tvoří celek a projevují nám Boží podstatu a skutečnost jen v omezené míře. Ti, kteří popírají rozdílnost Boha a světa a ztotožňují Boha se světem, dopouštějí se téže chyby, kterou vytýkají věřícím křesťanům. Kromě působení Božího ve světě nevidí totiž nadřazenost Boha nad světem a jeho tvůrčí velikost, která daleko přesahuje samo stvoření. Věřící křesťan však hájí jednotu Boha působícího ve světě a nad světem stojícího. Bůh jest ovšem naprosto povznesen nad všechny naše představy o něm, ale protože nás stvořil „k obrazu a podobnosti svému“ (Gen. I, 26), proto do jisté míry Boha pravdivě poznáváme a o něm mluvíme. Naše přirozené poznání Boha jest ovšem nepřímé, protože Boha nevidíme a nepoznáváme přímo, nýbrž usuzujeme pouze z věcí stvořených, že jest (jsoucnost) a kdo a jaký jest (bytnost). Je to poznání obdobné čili analogické, neboť vlastnosti a dokonalosti věcí stvořených přikládáme Bohu. Děje se tak trojí cestou: kladu, t. j. přikládáme Bohu všechny dokonalosti věcí stvořených, neboť Bůh jest první příčinou a původcem všeho, dále cestou záporu, t. j. popíráme v Bohu všechno, co je nedokonalé ve věcech stvořených, a konečně cestou výbornosti, t. j. přikládáme Bohu všechny dokonalosti věcí stvořených v nejvyšším stupni. Přesto, že naše poznání Boha na zemi jest nedokonalé, nepřímé a obdobné, jest pravdivé. Všecko, co o Bohu víme a poznáváme usuzováním z věcí stvořených a co vyjadřujeme pojmy, odvozenými rovněž z věcí stvořených, odpovídá skutečné pravdě. Rovněž dokonalosti, které z věcí pozemských přenášíme na Boha, jsou skutečně v Bohu, ovšem v nejvyšším stupni. K pravdivému poznání se žádá, aby to, co o předmětu víme, se shodovalo se skutečností, není však nutné vědět o něm všecko a co nejdokonaleji.

Jsme si vědomi nekonečné vzdálenosti Boží od nás, avšak také toho, že Bůh jest nám zcela blízko, že s jeho pomocí myslíme a pracujeme a že bez něho nic nemůžeme činiti. Po všechny doby zdůrazňovala katolická theologie božské spolupůsobení (concursum divinum) na veškerém konání tvorů, stejně tak svobodu a tím i odpovědnost lidského jednání.

Za druhé jde o to, že *Bůh je bytost osobní*. To zdůrazňuje věřící křesťan proti těm, kteří podle vzoru starých filosofických škol pokládají Boha za bytost zcela neosobní. Nutno zde připomenout, že zvláště ve válečných dobách vystupuje v duších představa „strašného Boha“ a „slepého osudu“. Kromě toho mnozí v naší době zdůrazňují proti rozumovému myšlení moc t. zv. irracionálna, pudového snažení v životě, jako by totiž

nikoliv rozum, nýbrž pud čili irracionálně ovládalo člověka, a toto irracionálně přenáší dokonce i na Boha, popírajíce tak jeho osobnost. Písmo sv. však i naše přirozené poznání nás poučují o osobním Bohu, se vším, co k pojmu „osoby“ patří: samostatnost, rozum, svoboda vůle. Z Písma sv. stačí poukázat na kapitoly o stvoření a o prozřetelnosti, z přirozeného poznání pak na teleologický důkaz jsoucnosti Boží, t. j. z řádu a účelnosti, kterou spatřujeme v celé přírodě, což předpokládá řídicího moudrého ducha, rozumného osobního Boha.

Jest nutno doznati, že v náboženských představách mnohých křesťanů se stal osobní Bůh příliš lidským, o jeho majestátu a nevystižitelné velikosti osobnosti Boží namnoze nevědí. Tak se jim stal pojem Boha idyllickým, sentimentálním. Osobnost Boží však nesmíme chápat v lidské malosti a sentimentální slabosti, nýbrž v její nekonečné velikosti a síle.

Mnozí praví, že nekonečná velikost Boží obsahuje vlastně protiklad, že totiž absolutní podstata vylučuje osobnost. Věda prý může obstát jen s neosobním zdrojem všeho a také pro mravnost může být jen neosobní pohnutka, aby lidské jednání bylo úplně nezištné.

Všechny tyto námitky proti osobnosti Boží se zakládají na společné chybě: osobnost Boží jest chápána po způsobu lidské osobnosti s její ohraničeností a slabostí, a lidský obraz se přenáší jednoduše na Boha, jak to činili ve starých dobách již pohani. U člověka spadá však osobnost a individuální přirozenost (podstata) v jedno. Osoba však nesmí být zaměňována za individuální přirozenost, neboť osoba spočívá v tom, že individuum má rozumnou přirozenost. Osobnost Boží tedy, lidsky řečeno, spočívá v tom, že Bůh jako bytost nejvyšší rozumná a svobodná jest naprostá pravda, dobro a krása. Tím odpadá také námitka, že osobnost Boží obsahuje v sobě sobeckost, zlovůli, že vylučuje jednotu mezi Bohem a člověkem, náboženstvím projevovanou. Naopak, osobnost Boží vylučuje všechny tyto lidské hranice a buduje možnost posledního sjednocení člověka s Bohem.

Nejtěžší obžalobou proti křesťanskému osobnímu pojetí Boha jest otázka zla: je-li Bůh souhrnem veškeré dokonalosti, pak jsou každé zlo, utrpení a mravní podlost u lidí nemyslitelné, nejméně pak věčné zavržení a tresty. Odpovíme na to otázkou: bude skutečnost zla na světě lépe objasněna pojetím Boha jako bytosti neosobní? Nevědomý Bůh přece nikdy neporozumí naší otázce po smyslu a právu světového řádu. Neosobní zdroj světa nám nikdy nedá odpověď na otázky o smyslu světa, o původu pravdy a mravního dobra, o rozlišování dobra a zla, které odlišují člověka od zvířete. S popřením pak Boha vůbec zůstávají uvedené otázky nerozluštitelnou záhadou. Bůh dal člověku nesmrtelného ducha a v tom jest jeho ospravedlnění: nesměl by poskytnout člověku osobní nesmrtelnost, kdyby nemohl rozluštit všechny jeho nářky a pochybnosti a je změnit. Jen osobní Bůh se může odpovídat a před všemi ospravedlnit, poněvadž jest osobnost a dokonalost sama. V osobním Bohu jest rozluštění všech otázek a přemožení veškerého zla.

Za třetí jsou činěny námitky proti *pojetí Boha jakožto Otce*. Spatřuje se v tom zlidštění (anthropomorfismus) nekonečné bytosti, které se projevuje v důvěřivosti věřících křesťanů k Bohu. Právě prý v zájmu náboženství nutno otcovství Boží odmítnout a na jeho místo postavit neúprosný Osud, který musí člověk statečně na se vzít a tak dospět k pravé vnitřní velikosti. Pojem Boha jakožto Otce jest prý vynálezem měšťáckého sobectví, jehož ideálem jest mít se zde na zemi dobře. Člověk však prý musí mít jiný ideál: mít život těžký a v něm dospět k vlastní velikosti.

Položme si však otázku, zdali takový tragický ideál a heroický požadavek, jak se uplatňuje v boji proti otcovství Božím, skutečnému člověku vůbec odpovídá. Tento tragický heroismus odpovídá jen jedině situaci: zoufalství nad lidskou existencí (Heidegger, Jaspers), tj. člověk stojí před absolutním nic, z ničeho a v nic

je vržen. Z toho může plynout jen jeden důsledek: carpe diem, užij dne, neboť zítra jsi mrtev!

To však má být náhradou za křesťanské pojetí Boha jakožto Otce? Bylo by to nepochopení víry v Boha Otce. Není přece pravdou, že myšlenka o otcovství Božím vnáší do náboženství jakousi sentimentálnost. Co značí radostné poselství o Bohu Otci ve smyslu Ježíšově? Již Starý zákon znal otcovská dobrodružství Boží. Byli to zvláště proroci, kteří hlásali myšlenku otcovství Božího a našeho synovství v mesiánské době. Ve Starém zákoně však byl Bůh přece jen v první řadě zákonodárcem, soudcem a odplatitelem. Teprve Ježíš zvěstoval svým učení, že Bůh jest Otcem všech svých tvorů v nehlubším slova smyslu. Bůh jest od základu Otcem, ze své otcovské lásky povolává k bytí tvory, z otcovské lásky poslal na svět svého jednorozrozeného Syna, aby vykoupil pokolení lidské od hříchů: „Nebot tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozrozeného Syna, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný“ (Jan 3, 16). Když tedy Ježíš nazývá Boha svým Otcem a také Otcem našim, vylučuje všechno lidské a slabé, neboť věčná dobrota Boží jest jediným a nejvyšším dobrem, jest osobní Dobro samo,

souhrn všeho dobra a dokonalostí. Kristus jest ovšem Synem Božím ve smyslu vlastním, my lidé jsme pouze dítkami Božími přijatými (adoptovanými).

Ve skutečnosti značí pro nás otcovská láska Boží to nejvyšší, co nám může nebe i země poskytnout. Stvořitel nesmírného všehomíru, před nímž miliony let vývoje světů jsou jen okamžikem, a před nímž každý z nás v dějinách země a teprve v hranicích všehomíru představuje takřka naprosté nic, tento Bůh jest naším Otcem. Je to něco tak nesmírného, že by to člověk skoro nemohl věřit, kdyby to Kristus zjevil, náš Pán, nebyl zjevil. Sv. Pavel praví: „Nebot jste nepřijali ducha poroby, abyste se zase strachovali, ale přijali jste ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“ (Řím. 8, 15). Ve svém otcovství nám Bůh současně zjevil nejvyšší ideál, který má zářit našemu životu a působení. Proto praví Pán v kázání na hoře: „Buďte tedy dokonalí, jak dokonalý jest i váš Otec nebeský“ (Mat. 5, 48). Otcovství Božímu pak odpovídá naše synovství: „Vizte, jakou lásku nám Otec prokázal: dítkami Božími se nazýváme a (také) jimi jsme“ (I Jan 3, 1).

Dr. Antonín Salajka

UDĚL MILOSTIVĚ POKOJ

Naše dny se svým předivem zájmů, snah, nadějí i obav jsou charakterisovány rozhodným bojem lidí celého světa za mír, za nastolení trvalého pokoje mezi lidmi. Teprve nedávno nabyla touha lidí po pokojném životě tvárnosti cílevědomého a rozhodného boje. A to od doby, kdy lidé statečného srdce poznali, že válka není něco jako přírodní pohroma, proti níž nelze bojovat. Když dospěli k poznání, že je to projev zloby těch, kterým unikají ohromné zisky, a proto nepřejí rozkvětu krásného života. Když poznali, že je možné napříti síly „tvůrců pokoje“ jedním směrem a hrozící nebezpečí odvrátit.

Dříve však, než boj o mír nabyt organizovaných a rozhodných forem, sídlil v srdci člověka. A sídlil v něm vždy, zejména sídlil vždy v srdcích opravdových a věrných přívrženců učení Pána našeho Ježíše Krista — Knížete Pokoje. A protože touha po pokoji, po bratrském soužití všech lidí ovládala srdce křesťanská, musila najít cestu do liturgie ve formě přání i prosby za pokoj. Bylo by chybné domnívat se, že dovolávání se Boha jako pomocníka a udělovatele a ochránce pokoje má jen nepatrný význam pro rozvoj mírotvorného smýšlení člověka. Jestliže totiž slova modliteb nezachvívají jen našimi rty, nýbrž vycházejí z hloubi srdce a z plnosti křesťanského uvědomění, pak nejsou jen úpěnlivou modlitbou, nýbrž mobilisující výzvou, burcující naše síly k tomu, aby pomáhaly dobývat a budovat to, oč prosí. Nemůžeme přece říkat slova liturgických modliteb, aniž bychom se s nimi nespojovali, nemůžeme je říkat a současně se svým smýšlením a jednáním stavět proti nim. V naší liturgii máme celou řadu modliteb, aklamací i úkonů, které vyjadřují touhu po pokoji a zároveň přejí jeho udělení. Jejich jedna skupina má na mysli naplnění duše pokojem, jehož svět dáti nemůže. Přeje pokoj, kterým oplývá duše, jež je naplněna slastí Boží milosti. Dosažení účinků tohoto pokoje především oblažuje a posvěcuje duši jednotlivce. Avšak dobro je silné a má touhu i sílu, aby se rozlévalo i mimo duši naplněnou. A tak pokojem oplývající duše sděluje svůj poklad i jiným duším a stává se tak krystalizačním bodem pro šíření pokoje a tím i míru mezi lidmi.

Do této skupiny liturgických projevů touhy po pokoji a míru náleží především pozdrav Pokoj vám, jímž biskup na začátku pontifikální mše svaté zdraví věřící. Přeje jim, aby srdce všech naplnil pokoj, který vyrůstá z plnosti milosti sídlící v duši. Tento pozdrav však není osamocen. Ještě mnohem výrazněji hovoří polibek míru. Ten je přímo nositelem myšlenky sbratření lidí mezi sebou. Je nositelem usmíření a skutečného pokoje mezi lidmi a projevem lásky k bližnímu. Hlásá neobvykle výrazně touhu po pokoji a míru a neustále připomíná, že je naší povinností svou prací přibližovat okamžik,

kdy mír a pokoj mezi lidmi budou trvalé a neporušitelné. Polibek míru se vyskytuje ve mši svaté, a to ve všech obřadech. Ve východním obřadu je před vlastní eucharistickou obětí, a to proto, aby se naznačilo, že bratři, kteří se jimi stali křtem, přistupují nyní k nejtěsnějšímu spětí s Kristem. V milánské a římské bohoslužbě je polibek míru zařazen před svatým přijímáním — je potvrzením bratrské lásky a tím i nejlepší přípravou k svaté Hostině.

Podobný smysl má i polibek míru, který dává biskup nově posvěceným kněžím po dokončení svěcení. Ostatně polibek míru byl — s největší pravděpodobností — při udělování všech svátostí. Jeho stopu nalzáme ještě stále v obřadu svátosti birmování a křtu svatého.

Třebaže uvedená přání a úkony mohou a mají posílit naši touhu po pokoji a míru, přece jen v první řadě myslí na duchovní pokoj duše. V liturgii máme však i druhou skupinu modliteb, které přímo a výslovně prosí o mír vnější. o pokoj a mír našich všedních dní a naší obyčejné práce.

Takové modlitby vstoupily do mše svaté a zaujaly místo v kánonu a v přípravě na svatou hostinu. První z těchto modliteb je v modlitbě Hanc i ğitur a druhá v embolismu po modlitbě Páně. První zní: dny naše v svém pokoji pořádej, a druhá docela podobně: uděl milostivě pokoj za dnů našich. Obě tyto vložky se s největší pravděpodobností připisují velkému oprávněnému římské liturgie — sv. Řehoři Velikému. Jeho dny nebyly klidné. Okolí jeho trůnu se zachvívalo — vzdvhl se hroutil starý svět. A tak jeho srdce volalo po pokoji i modlitbami jeho kánonu. A od doby Řehoře Velikého tato slova procházejí staletími a stejně jako tehdy, burcují, volají i prosí.

Sotva se ve vývoji sakramentářů počaly objevovat a formovat votivní mše jako výraz touhy věřících po vyprošení zvláštních milostí, objevují se formuláře proti válce a za mír. Z četných příkladů, které nám poskytuje historická liturgika, uveďme si oraci „tempore belli“, které jsou v Cášském sakramentáři. Tento sakramentář považují odborníci za jednu z kopií sakramentáře, který poslal Hadrián I. do francké říše k opravě tamních bohoslužebných knih, s nímž bylo započato na přání Karla Velikého.

A mši „pro pace“ má i tak zvaný Sakramentář pražský, který opatruje náš Ústřední státní archiv ve fondech pražské kapitulní knihovny. Tento sakramentář, napsaný na zlomu osmého a devátého století v diecési řezenské, byl v užívání na území té diecése. k níž náležela i naše vlast, a dosvědčuje jak i prvními křesťanskými dobami naší vlasti zněl toužebný hlas, přející si mír.

ThDr. Ladislav Pokorný

K ČASOVÉ OTÁZCE PASTORAČNÍ

Dne 4. září 1957 byl v časopisu *Práce* interview s předsedou Státního úřadu statistického JUDr. Frant. Fajfrem o stále populační komisi, jenž byl předsedou této dočasné populační komise. Tento na otázku „Co vedlo vládu k vytvoření této komise“ odpověděl: „Otázka populace má pro celý náš stát veliký význam sociálně politický i hospodářský. Po druhé světové válce se u nás ročně rodilo asi 290 000 dětí, což je v porovnání s jinými evropskými zeměmi hodně. Tento stav trval až do roku 1950, takže vznikl postupně optimistický názor na naši populaci. Od té doby však nastal pokles narozesných dětí, a to především v českých zemích. Tady bychom tedy měli věnovat populaci daleko větší péči. Zajímavé je, že se v českých zemích také snižuje počet rodičích žen ve věku nad 25 let, a ještě markantnější pokles je u žen nad 30 let. Letos za I. pololetí se u nás narodilo něco přes 130 000 dětí, zatím co loni za stejnou dobu 134 000 dětí. Nepříznivá jsou čísla o rozvodech a potratech.“ Zatím co předseda Státního úřadu statistického takto mluvil k redaktorům „Práce“ — a nelze říci, že by jeho hlas nezněl varovně — v téže době probíhala v Literárních novinách diskuse „Pro zdraví žen“, ve které (až na výjimky) muži a hlavně ženy přimlouvali se za odstranění nebo alespoň zmírnění § 218 trestního zákona, který potratářství zakazuje a obsahuje sankce na ty, kdo se ho úmyslně dopustí, případně k němu svedou. Jaké je k tomu naše stanovisko?

Kánon 2350, § 1 CIC o této věci mluví jasně: „Procurantes abortum, matre non excepta, incurunt, effectum secuto, in excommunicationem latae sententiae Ordinario reservatam; et si sint clerici, praeterea deponantur.“ CIC procuratio abortum uvádí správně mezi delikty proti životu, neboť život člověka začíná v okamžiku početí, resp. něco málo po početí. A poněvadž tu běží o vraždu, proto je tento delikt stíhán klatbou. Ovšem aby klatba skutečně nastala, je nutno: 1. aby šlo skutečně o potrat, 2. aby byl potrat úmyslně způsoben a 3. aby se potrat skutečně stal. To tedy znamená ad 1, že plod je vyhnán před sedmým měsícem těhotenství, neboť po sedmém měsíci je plod schopen žít mimo tělo matky, třebaš pro přílišnou slabost vyžaduje mnoho péče. Přivodění porodu po sedmém měsíci nazývá se uspíšením porodu (*acceleratio partus*), nikoli *procuratio abortus*. Klatba též nenastává, běží-li pouze o zabránění početí ochrannými prostředky nebo jde-li o výplach bezprostředně po souloží, poněvadž v tomto případě — i kdvž se vložene nějaká beztvárná hmota, která plodem ještě není — početí není ještě jisto. Klatba dále nenastává, vložene-li se plod, který byl mrtvý už před zákrokem, třebaš pachatel při svém činu ještě nevěděl, že plod je mrtvý, ba dokonce klatba nenastává, provede-li se embryotomie, craniotomie a podobné operace neboť tyto nespádají do pojmu *abortus*. Ad 2. Klatbu na sebe stahuje ten, kdo užívá příslušných prostředků s tím úmyslem (*studiose et ex industria*), aby vyhnal plod. Nerozhoduje zde, kdo to dělá — zda matka sama či bába, nebo lékař a pod. — a jakých prostředků užívá — zda léků, úrazů, tělesných otřesů nebo propíchnutí plodových blan a pod. Ovšem kdo ze žárlivosti, zášti nebo zlosti těhotnou ženu tak pobíje, že tato potratí — třebaš je tato surovost hrozným hříchem — do censury neupadá. Podobně neupadá do klatby matka, jež mimo úmysl vyhnati si plod potratila po zdvívání těžkých břemen, po tanci, jízdě na koni, stahováním života — i kdvž to pochopitelně bylo počínání hříšné. Ad 3. Potrat se musí skutečně stát a musí být jisto, že k potratu došlo následkem oněch prostředků, jež byly za účelem jeho způsobení použity, a nikoliv snad spíše následkem jiné příčiny. Tedy kdo užil a třeba i vhodných prostředků (použije-li na př. matka různých odvarů, horkých koupelí, těžké práce a pod.), ale potrat přes to nastal, do klatby neupadá právě tak, jako kdvž v téže době bez úmyslu si přivodit potrat upadla nebo se něčeho velmi ulekla a k potratu došlo, poněvadž neví, zda potrat nastal následkem oněch prostředků, jichž užívala, nebo následkem onoho nenadálého uleknutí nebo

upadnutí. Mluvíme výslovně o matce, ježto před vydáním CIC nebyla v zákoně výslovně uvedena matka, pročež někteří moralisté (Lehmkuhl, Gury) matku z censury vyjímali. Nyní však zákon říká: „Matre non excepta.“ Dále nutno pro starší důst. pány podotknouti, že před vydáním CIC platila v církevním právu zásada, že *cooperantes* při deliktu padají do censury jen tehdy, když se zákon výslovně o nich zmiňuje; při *procuratio abortus* se však zákon o nich nezmiňoval, pročež v příslušných starších příručkách, stojí, že do censury padá jen pachatel sám a mandantes, nikoli však ostatní *cooperantes* — ať fysicky, ať morálně. Po vydání CIC platí však zásada, že do censury upadají všichni spoluviníci — *principales* — i když nejsou v zákoně výslovně jmenováni (kán. 2231), tj. i ti, kteří spolupůsobili tak, že bez jejich pozitivního účastenství — ať morálního (rozkazem, svedením, radou), ať fysického (fysickou pomocí, dodáním prostředků) — by k deliktu nedošlo (kán. 2209, § 1–3). Tedy podle dnešního církevního práva propadá klatbě (jsou-li ovšem splněny shora uvedené podmínky) 1. matka, která sama si plod vyhnala nebo dala vyhnat, avšak když to učinila z velkého strachu před velikým zlem, o němž byla přesvědčena, že by mu jinak ujit nemohla — na př. by ji vyhnali z domu, surově by ji bili a pod. —, zhrěšila sice těžce, ale do klatby neupadla — viz kán. 2229, § 3, 3°; 2. kdo to poručil, případně hrozbami k tomu donutil (na př. otec, svůdce, manžel); 3. kdo to provedl (např. lékař, porodní asistentka); 4. kdo jiný spolupůsobil pozitivně tak, že by bez jeho pomoci k tomu nedošlo (např. kdo pomáhal podáním léků, důležitou radou a pod., že by bez této rady, bez onoho léku apod. potrat způsoben nebyl). Nepadají však do censury spoluviníci negativní, kteří zanedbávajíc svou povinnost, tomu nezabránili (*mutus, non impediens, non manifestans* — kán. 2209, § 4 a 2231) a spoluviníci *accessorii* — tj. ti, kteří to svou pomocí učinili pouze snadnějším, avšak i kdyby tak nebyli učinili, bylo by k tomu došlo přece (kán. 2209, 2231). *Procurantes abortum effectum secuto* jsou irregulární (kán. 985, 4).

Zatrhli jsme si z románu pokrokového francouzského spisovatele Leona Claudela „Inri“ — je to román z dob Pařížské komuny — slova, jež tam pronášá revolucionář, jehož manželka chce zabít na svět přicházející dítě: „Nikdo z nás neměl, nemá a nikdy nebude mít právo zničit život který zplodil. To děcko už nenáleží tobě, ale nám všem, ať už jsme zde nebo jinde. Jeho život je posvátný!“ Domníváme se také, že přes všechny řeči o rovnoprávnosti žen s mužem nemůže žádné zaměstnání ani úspěch v práci dát normální ženě tolik životní nálně a vznešenosti jako zrození dítěte, a že úsilí oněch žen, jež se snaží o beztrestné přerušování těhotenství, je alespoň ve většině případů projevem sobectví, lehkomyšlnosti a nepochopení pravého poslání ženy. Domníváme se, že pokoutní potratářství se neuvěří odstraněním nebo zmírněním zmíněného § 218, ale spíše výchovou k větší pohlavní odpovědnosti a kázní za zlození nového člověka mají pocívat plnou odovědnost muž i žena, výchovou k sebezámoru a sebeovládání, k charakternosti a k opravdové, obětavé lásce. Pravá láska chce život, věčnost a pravá láska se dovede obětovat. A zatím co se dnes s velikým nákladem udržují poradny pro budoucí matky a ústav kojenecké, zatím co se matkám poskytuje před porodem i po porodu zdravotní dovolená, příspěvky na výbavičku, bezplatné ošetření v porodnici a dělá se vše možné, aby se co neivice stlačila kojenecká úmrtnost a s velikým nákladem se vdvíží a budují jesle, pro větší děti pak máme školní družiny, prázdninové tábory, stipendia a nemáme nezaměstnané, každý, kdo vyjde ze škol, může ihned vvdělavat, zdá se, že chybí právě ono výše zmíněné, a především ona odovědnost a obětavá láska. Jak jinak si vsvvětili slova MUDr. Hruškové z III. dětské kliniky v Praze, která 7. 9. 1957 napsala v Literárních novinách (č. 36): „Známe rodiče, kteří při nepřetržném onemocnění (totiž svých dětí) trvají na nemocničním léčení, aby se dítěte aspoň na několik dní zbavili. Ještě trapnější je, musíme-li

několikerými výzvami, vyhrožováním a dokonce pomocí SNB nutit rodiče, aby si vyléčené dítě vyzvedli.“ A tu mohou velmi mnoho vykonat kněží, a to nejen na kazatelně, ale i ve zpovědnici a před církevním sňatkem při t. zv. katechismu, resp. poučení snoubenců.

Zvláště před tak důležitým okamžikem v životě dvou lidí, jako je sňatek, nutno říci snoubencům všechno, co je pro ně prospěšné a vhodné nejen z hlediska jejich samých, ale i z hlediska celé společnosti, národa a státu. Proto jejich poučení — i když má duchovní správce mnoho jiné práce — nelze odbýt několika všeobecnými slovy nebo uspávajícím čtením nějaké brožurky, a duchovní správce, probíraje jednotlivá přikázání Desatera, čímž je nejlépe připraví na dobrou sv. zpověď, neopomine se oculis demissis zmínit ani o kvalifikovaném hříchu, jakým je procuratio abortus.

Dnes se, žel Bohu, rozmohl takový nedobrý zvyk, že se snoubenci uchylují pro církevní požehnání na společnou cestu životem do měst a v městech, jako je Praha, zvláště do určitých kostelů, takže „jejich“ farář nemůže v tak rozhodující chvíli jejich života na ně vykonat veškeren svůj otcovský vliv. Možno sice připustit, že snoubence k tomu někdy vede touha uniknout všem těm hluchým a kolikrát velmi prázdným venkovským nebo místním zvyklostem a zvědavým očím a pod., ale nikdy nelze připustit, aby je „jejich“ farář (resp. administrátor) propustil bez náležitého poučení a aby některý městský farní úřad se stal pouhým automatem na žehnění a zapisovatelem do matrik. Dnes, kdy je v naší vlasti obligatorní sňatek civilní, má do jisté míry každý duchovní správce se snoubenci práci usnadněnou, ale poněvadž každá dnešní farnost má i několik tisíc farníků, proto je třeba tím intenzivněji a lépe využít příležitosti k poučení snoubenců, i když přijdou v nevhodnou dobu a chtějí delegaci pro některý farní úřad městský. Když farnosti čítaly 600—1000 obyvatel, což bylo ideální, farář se s nimi se všemi alespoň jednou za týden viděl a případně s nimi pohovořil, ale dnes — jestli svůj otcovský vliv na snoubence, kteří k němu přišli, neuplatní ihned, nepoučí je, patrně se s nimi už po druhé nesejde — alespoň ne k tak důvěrnému pohovoru, a bylo tu zanedbáno něco, co může mít katastrofální následky nejen pro jejich život časný a pro jejich okolí, ale i pro život věčný! Ba, nutno uvážit, že dnes někteří snoubenci přijdou na faru dokonce s jistou dávkou ostychu a nedůvěry a nelze předpokládat, že ochotně před sňatkem přijdou vícekrát, a proto v mnohých případech je nevhodnější přikročit k poučení snoubenců ihned po sepsání snubního zápisu. A poněvadž každému ze snoubenců jistě záleží na tom, aby znal předem svatební obřad v kostele, tož jistě každý z nich přijme rád jeho výklad. A není pro kněze nic jednoduššího, než zamyslet se jednou nad svatebními obřady a namísto otázek o náboženských vědomostech taktně vsunout náboženské poučení do výkladu obřadů. Může být též velmi prospěšné vyložit posvátné texty mešního formuláře za snoubence, čímž lze zároveň na ně zapůsobit, aby žádali oddávky se mší sv. Konečně lze jistě s užitkem vypravovat, jak může vypadat šťastná křesťanská rodina podle vzoru svaté rodiny Nazaretské, upozornit je na význam a důležitost modlitby, návštěvy služeb Božích, na častější přijímání svatých svátostí, na páteční posty jako prostředky sebeovládání atp. Pak se netřeba obávat, že takoví lidé budou něco činit proti klíčovému plodu, že budou vraždit nenarozené. A vyskytnou-li se takovéto kvalifikované hříchy ve zpovědnici přece, pak musí duchovní správce tím intenzivněji operovat argumenty přirozenými i nadpřirozenými.

Lékaři tvrdí, že celá třetina všech tak zvaných ženských chorob má svůj původ v předchozích umělých potratech, a to nejen kriminálních, ale i oněch, které byly provedeny na základě lékařských indikací. Zejména násilné přerušování prvního těhotenství u mladé ženy je zvlášť nebezpečné pro své důsledky (MUDr. L. Hnátek, Literární noviny ze 17. 8. 1957, číslo 33). „Ani operace, prováděné ve zdravotnických zařízeních s veškerými náležitostmi, nejsou prosty rizika, že po nich do-

jde k neplodnosti nebo i k vážnějším důsledkům“ — napsal rovněž v Literárních novinách hlavní gynekolog ČSR docent Dr. M. Vojšta a uvádí, že na následky, jež zanechávají u žen řemeslní potratáři, kteří za svou nekvalitní práci berou 1000—2500 Kčs i více, hyne v naší republice ročně na padesát žen a tisíce jich zůstává zmrzačeno, a to i tehdy, když se těší zdánlivému zdraví. Podle něho není prý dosud probádáno, zda není přece jen přímá souvislost mezi častějším výskytem rakoviny a předchozími potraty. Je-li žena ve stavu požehnaném, vše je v ní obráceno a pracuje na výživu plodu, a když se tento proces nepřirozeným způsobem najednou přetrhne, je to cosi obdobného, jako když přijde na krásně kvetoucí jablono, ženoucí. všechnu svou sílu do plodů, náhlý třeskatý mráz. Ovšem zde běží o člověka! A je známo, že mnohé ženy hrdinným donošením dítěte své zdraví zpevnily. A netřeba dnes mnoho zdůrazňovat staré: když přijde králíček, najde se i trávníček, neboť v dnešních poměrech nemusejí mít rodiče obav, že své děti nevyživí. Dnes také existuje tzv. systém jednoho nebo dvou dětí, jak tomu, žel Bohu, bylo za předmichovské republiky, kdy stát přispíval pouze na jedno dítě, na druhé už méně a na další už vůbec nic. Dnes naopak se natalita podporuje a platí se progresivně více na další a další dítě, byť jich bylo sebevíce. Netřeba se bát ani dědičného zatížení, vždyť cesty Boží jsou nevyzpytatelné a tuberkulóza dědičná není. Nelze říkat: než mít dítě nemilované, raději ho nemít, neboť po narození dítěte se zpravidla láska dostaví. Je přece známo, že nemanželská matka má obyčejně své dítě raději, protože ona pro něj daleko více zkusí. Tím se pochopitelně nenavádí, aby docházelo k plození nemanželskému. Ale je třeba mocně vystupovat proti sobectví, změkčilosti, pohodlnosti a rozkošnictví žen, kteréžto věci jsou právě dost často příčinou umělého potratu. Nesporně bylo tomu tak za první republiky, kdy nejméně děti měly rodiny nejlépe situované a bohaté manželky, aby mohly na lyže, aby mohly tancovat a měly štíhlou linii, chodily s lehkým srdcem k andělkářům — takřka jako se chodí se zubem k zubnímu lékaři.

Je zřejmé lépe mít dvanáct dětí na starosti a postavit je jako dobré lidi do života a uzpůsobit je, aby dosáhly jednou i života věčného, než mít jedno dítě na svědomí a připravit je o věčnou blaženost. Každé dítě bude jednou v nebi matčinou oslavou, každý umělý potrat je zásahem proti Boží Prozřetelnosti, protože kdyby Bůh nechtěl, žena by do těhotenství nepřišla (Ogino — Knaus). Nikdo nemůže vědět, jaké milosti a dary Bůh chce dát právě tomu dítěti, které žena nosí ještě pod srdcem, snad z něj může být národní velíkán, možná, že je Bůh určil k velkým dílům nebo ke své službě ve stavu kněžském. Vezme-li se mu násilně život, třeba do pekla nepřejde, přece jeho duše nikdy neuvidí Boha per lumen gloriae a byla zde spáchána vražda. Bůh se takové matky otáže: Kde máš své dítě, já je chtěl mít v nebi, a ty místo, abys dávala život, k čemuž jsem tě stvořil, tys je zabíjela.

Statisticky nelze dost přesně zjistit ani množství potratů, ani důvody, jež k nim vedou, neboť ne všechny ženy udají důvody skutečné a je velmi nesnadné předvídat, k jakým důsledkům by úplné uvolnění potratů vedlo. Sotva by beztretnost potratu nevedla k ještě větší lehkomyšlnosti ve vztazích muže a ženy, zejména pak ke spoléhání muže na to, že případné otěhotnění ženy bude přerušeno dovoleným potratem. Nechť tedy zástupcové lidu procurationem abortus neumožňují a spíše vedou všechny k obětavé lásce a k statečnosti. My pak povedeme kromě toho i k důvěře v Boha, zdůrazňující, že kdo přinese jednu obět, Bůh mu dá nové milosti a dary, jež potřebuje k dalšímu životu. Podpoří se tím i populace. *ThDr. Jar. Kouřil*

TEMPERAMENT

Kdo dovede pochopit, oč se jedná v dané situaci, musí stůj co stůj přiznat, že ten obraz je zcela fascinující. Obraz, jež nám poskytuje náš nebeský vzor, Dobrý Duchovní Pastýř, když vychovává své první učedníky. On, který stvořil člověka, respektuje vůli, a to svobodnou vůli člověka. Ale sledujte jen aspoň letmo, jak Kristus Pán, Dobrý Pastýř, bere ohled v každém směru na každého; a byly to přece opravdu různé typy lidí, kteří se takto shromáždili kol něho. Věnoval jim veškerou svou péči, něhu, starostlivost, vychovával je opravdu jako starostlivý otec-učitel, ba mohli bychom říci, nejen jako otec, ale i jako něžná matka. takže podle všech lidských předpokladů (ovšem nešťastní lidé, kteří stavějí jen na předpokladech) musili vyjít z této opravdu prvotřídní školy budoucích přetvořitelů světa hotoví již lidé, tvůrci. A co se nestalo? Petr, budoucí základ Církve, kterému podle svědectví Písma svatého Kristus Pán věnoval opravdu všestrannou péči v jeho výchově, podlehl v určité chvíli impulsu, podlehl tlaku svého temperamentu a zapřel svého Mistra, byl předtím se zadušoval před svým Mistrem, že jest hotov jít s ním i na smrt. Sledujme i další členy skupiny učedníků Krista Pána, případně i nenápadně, jako byli Jakub a Jan, které nazval Kristus Pán syny hromu. Ne bezdůvodě, neb byli ochotni okamžitě zatvrzelce trestat ohněm a sírou. Dá se v jistém směru předpokládat, že Matouš byl v jádru klidný člověk, neb jako vrchní nad celníky, který klidně přihlížel, ba sám přiložil ruku k odírání nebožáků vymáháním cel, projevil s dostatek přespřílišnou dávku klidu. Tak bychom mohli probírat i ostatní členy té malé rodiny, seskupené kol Krista. To nám však dostačí, abychom si mohli učinit aspoň v obrysech jasný obraz o tom, jak Kristus Pán jednal se všemi svými učedníky typicky shodně s jejich povahovými rysy, a učít se, jak my máme jednat s lidmi, s nimiž se stýkáme v rámci svých povinností. Je totiž naprosto jasné, že ve svém kněžském povolání se stýkáme s různými lidmi. Tak jako sám Kristus Pán jednal s jednotlivými svými učedníky shodně s jejich povahovými rysy, tak i my nemůžeme jednat se všemi lidmi stejně, nýbrž musíme se řídit v jednání s jednotlivými lidmi podle duševního stavu každého jednotlivce. Z toho proto vyplývá nezbytná nutnost ovládat, znát pastorální medicínu, pomocnou vědu bohosloví. Tato totiž poskvtuje nám ve své první části možnost ovládat znalostí duchovního stavu každého jednotlivce, neb nás učí, že v tomto ohledu hrají nemalou roli lidské temperamenty. Čili lidské povahy. Je zajímavé, že podnětem v tomto směru pro kněze jsou i názory lékařů. Abychom stručně citovali aspoň jednoho, doktor Krajník uvádí ve své přednášce (La constitution humaine) zjištění dr. Kretschmera, že existuje zákonitá korelace mezi vlastnostmi tělesnými a duševními. Jestliže v tomto ohledu jakousi pomůckou jsou temperamenty lidské, nutí nás to, abychom se vynasnažili získat patřičné v tomto směru vědomosti. Je jisté, že je to poněkud obtížné, neb v tomto směru je mnoho, ba přemnoho různých názorů a hledisek, jmenovitě v době moderní. Nezbyvá nic jiného, než spokojit se zhruba následujícím. Již od starověku se rozlišují čtyři temperamenty, a to cholerický, sangvinický, melancholický a flegmatický. Studium lidské individuality bylo sledováno již lékaři starověku, kteří řadili lidská individua do skupin charakterizovaných rozdílnými temperamenty. Již tehdy byl učiněn náběh rozlišovat lidské typy podle zevního tvaru a hledat vztahy mezi zevním habitem a různými funkcionálními a psychickými vlastnostmi. Vzpomeňme Hippokrata (460—377 př. Kr.), Galena (131—201 po Kr.) a jejich v tomto ohledu velkého vlivu na pozdější dobu, Těplova atd., kteří uznávají 4 temperamenty. Dr. Krajník cituje F. v. Rohdena, který ve své jedné práci uvádí pěkný histo-

rický přehled snah pro přesné pojmenování temperamentů, jež uvádí jako typy lidské konstituce. Řečeno schematicky: člověka protáhlého s graciální kostrou, malým obvodem hrudníku i břicha a člověka menší postavy s více méně větším obvodem břicha, chabého svalstva, se značnou vrstvou podkožního tuku, kulatého obličejem. Tyto dva krajní typy, označované též jako leptosomní (astenický) a euryosomní (pyknický), byly všeobecně uznány a mezi nimi nalezl místo typ střední, pro který se užívá názvu normotyp. Prelát Pauly uvádí ve svém díle (Pastorální medicína) 6 letor. Z nich pak nervosní a erotická se podle názoru dnešních lékařů zavrhují, neb se zařazují jako zjevy původu patologického. Temperamentem se nazývají individuální zvláštnosti člověka, jež se projevují v citové vzrušivosti, pohybech, řeči, mimice, rychlosti pohybu a celkové pohyblivosti člověka. Jak jsme se již předem zmínili, již staří rozlišovali lidi podle temperamentů, neboli letor. Podle čtyř štáv v lidském těle (sanguis — krev, cholé — žluč, melaina cholé — černá žluč, phlegma — sliz v mozku). Podle dr. Kretschmera jsou dvě velké skupiny temperamentů: schizotypní neboli extrémní (buď anebo), na př. sv. Augustin, Ignác z Loyoly, a cyklotypní neboli harmonické, které za cílem nejdou extrémně, nýbrž pozvolna (např. sv. František Saleský). Ovšem pro praktickou výchovu, jakož i pastoraci je účelnější přidržet se staršího rozdělení na čtyři temperamenty. Typické představitelé každého z těchto temperamentů je možno charakterisovat takto:

Cholerik je člověk rychlý, někdy docela prudký se silnými, rychle se vzněcujícími city, jasně se obrazujícími v řeči, mimice a gestech; je často prchlivý a má sklon k bouřlivým citovým výbuchům. (Tento temperament měl sv. apoštol Petr.)

Sangvinik je člověk rychlý, pohyblivý, reagující citově na všechny dojmy; jeho city se bezprostředně obrazují na jeho vnějším chování, ale nejsou příliš silné a lehce se mění. (Typickým sangvinikem byl sv. apoštol Pavel.)

Melancholik je člověk s poměrně malou rozmanitostí citových prožitků, ale zato velice silných a trvalých. Nereaguje zdaleka na všechno, ale reaguje-li, reaguje silně, ač málo vyjadřuje navenek své city. (Typickým melancholikem byl bl. Jindřich Suso, sv. Alžběta Durynská.)

Flegmatik je člověk pomalý, ustálený, klidný, těžko přístupný citům. Nelze ho snadno uvést z rovnováhy. Jeho city se téměř nikdy neprojevují navenek. (Flegmatikem byl bl. Benedikt Labbre.)

Jelikož procesy vnitřní jsou v určitém vztahu i k vnějším, je jasné, že temperament působí i na nitro. Má-li tudíž kněz zhostit se své povinnosti se vší svědomitostí, musí ovládat i tuto látku, aby věděl, jakým způsobem má působit na svého svěřence, ať již je to ve škole, kanceláři nebo zpovědnici. Nepodceňujme proto tuto stať pastorální medicíny, týkající se temperamentů. Učme se od svého Mistra, který také jednal s každým shodně s jeho temperamentem, jak vidíme např. při výchově sv. Petra a Pavla, která je tak výrazně odlišná. A posléze pamatujme si, co je směrodatné pro pastoraci naši: svatí se stali ze všech povah. Nenamlouvejme si, že člověk toho neb onoho temperamentu nemůže se přetvořit, spíše se snažme lépe znát lidské temperamenty a při jednání s různými povahami řídit se zásadou, kterou se řídil sv. Augustin: Mohli jiní, mohly jiné, proč ne i ty, Augustine?

Pro hlubší studium temperamentů možno použít: Fr. Tillmann, Die psychologischen Grundlagen der kath. Sittenlehre. Dr. Frant. Tomásek, Pedagogika. B. M. Tělov, Psychologie. La constitution humaine. Jan Pauly, Pastorální medicína.

P. Jiří F. Dvořák

ZŘÍZENÍ ARCIBISKUPSTVÍ V PRAZE

Zmínka o Janu IV. z Dražic, který přešel v některém ohledu Arnošta z Pardubic nebo mu aspoň připravoval půdu, se vztahuje zcela určitě aspoň na zřízení arcibiskupství v Praze. Jde o církevní politickou záležitost, která čas od času zaměstnává českou vládu i českou církev a jejíž prosazení se setkává po celá staletí s nepřekonatelnými překážkami a na škodu národa je až do epochy Karlovy stále odsunována. Dějiny se v tomto ohledu těžce prohřešovaly proti českému národu, který měl ve střední Evropě první křesťanskou vzdělanost, již v IX. stol. svou samostatnou církevní organizaci a na Moravě arcibiskupství. To všechno v době, kdy okolní národy neparticipovaly na křesťanské kultuře a jimž se křesťanství dostalo právě teprve prostřednictvím Čechů. Nicméně na troskách moravské církevní organizace, zničené také závisťmi německého Západu, se buduje v Čechách v X. stol. nové církevní ústředí v podobě biskupství (r. 973) v Praze. Čechům se tak dostává prvním ve střední Evropě veliké pocty, která je zároveň odpovědným posláním. V době Vojtěchově se stane biskupská Praha v krátkém časovém rozpětí jednoho sta let důležitým misijním východiskem pro Polsko a Uhry. Všim právem se čekalo, že Praha, oslavená svěctvím svých nejvzácnějších synů, v době, kdy v jejím nejbližším sousedství křesťanství teprve těžce zapouštělo kořeny, byla přirozeně předurčena k tomu, aby se stala arcibiskupstvím s jurisdikcí pro církevní oblasti na východě a jihovýchodě. Zeslabení české politické moci kolem roku 1000 však způsobilo, že se naopak dostalo arcibiskupství zemím církevně daleko mladším, právě totiž Polsku a Uhrám. Několik diplomatických ofensiv s cílem získat pro Čechy samostatnou církevní metropoli končilo vždy nezdarem. Tak ztroskotal pokus jinak úspěšného širitele českého významu a české moci Břetislava I. r. 1041, s neúspěchem se setkala i čistě náboženská a církevní snaha biskupa Ondřeje r. 1221, když už před ním Innocencem III. uznaný český král Přemysl I. s odvoláním na královskou důstojnost mohl pro Čechy žádat „od římské církve důstojnost metropolitní, ježto si zasloužily od římské říše hodnost královskou“. Po necelých padesáti letech opakoval petici další Přemysl, toho jména Druhý, žádaje s ohledem na svého spolehlivého spolupracovníka, moravského biskupa Brunona, zřízení metropole v Olomouci r. 1268. V jeho pojetí měla arcidiecése obsahovat kromě českých zemí také Rakousy a Štýrsko, eventuálně i území, které by král nabyt křížáckou výpravou na Litvu. Politická konstelace, jak se v této době vyvinula, a přímé zájmy kurie v jejím nejbližším okolí, jak jsme je již měli příležitost pozorovat, způsobily zamítnutí tohoto plánu papežem Klimentem IV. Tak došlo k příznačně historické anomálii v dějinách častěji zjištělné. Zatím co z Čech misionovaná území v Polsku a Uhrách se těšila na prosté církevní nezávislosti, Praha, proslavená tolika zásluhami a obětmi přinášenými ve prospěch kříže a evangelia, zůstávala nadále závislá na německé Mohuči. Přípravou k trvalé realizaci církevního osamostatnění Čech bylo jejich dočasné vynětí z pravomoci suspendovaného arcibiskupa mohučského za episkopátu Jana IV. z Dražic r. 1241.

Touha po založení arcibiskupství v Praze, centru Čech a střední Evropy, byla stále živá. Snad k tomu vedle nesporně reálných důvodů napomáhala neutuchající tradice až z dob sv. Václava. Rezenský biskup, kterého sv. Václav žádal o posvěcení kostela svatovítského, prý v prorockém zánění napsal: „Viděl jsem, synu muoj, kostel tvooj, kteréhož žádáš posvěcenie, arcibiskupsky vyvýšený před Pánem Bohem!“ Kdo však dal poslední a rozhodující impuls v době diplomaticky zralé k dosažení želané církevní autonomie, zda Arnošt, Karel, Jan Lucemburský či již Jan IV. z Dražic, bezpečně nevíme. Zřizovací bula prohlašuje jasně, že žádost podali český král Jan a prvorozený syn Karel, markrabě moravský. Že také ctižádostivý Jan

Lucemburský byl na věci živelně interesován, je zřejmo z ironické poznámky vratislavského biskupa Nanckera, který rytířského krále nazval „králíkem“. Prý vládne královstvím, v jehož obvodu není arcibiskupa, a proto je prý nucen si pomazání a korunovaci vyžebrovat v zahraničí. Historikové kanovníci František a Beneš Krabice souhlasně zapsali, že zřízení pražské arcidiecése dosáhl u kurie Karel. Mezi známými důvody, které vyžadovaly naléhavě zřízení samostatné církevní provincie (vzdálenost dosavadního metropolitního sídla, nákladnost visitace a její nebezpečí při nedostatečných a obtížných komunikacích, jejich územní separace od provincie mohučské, provinciemi magdeburskou a solnohradskou, poměrná rozsáhlost diecése pražské a olomoucké), položen v psaném dokumentu skoro hlavní důraz na jazykovou rozdílnost mezi podřízenými a metropolitou, „obyvatelé zmíněného Království českého mluví jazykem slovanským, zcela různým a nesrozumitelným obyvatelům diecése mohučské, kteří vesměs mluví jazykem německým“. Tento důvod uplatňován s vytrvalostí překvapující u malého, ale sebevědomého národa častěji, posledně v listině Jana IV. z Dražic, když šlo o zřízení českého penitenciáře u kurie. Je velmi pravděpodobné, že na jednání a na stylisaci žádosti měl velký podíl Arnošt z Pardubic. Jestliže koncept nevznikl přímo v jeho biskupské kanceláři, jistě nebyl odeslán bez jeho vědomí a bez jeho účastného zájmu.

Na podanou žádost reagovala kurie tentokrát poměrně rychle vytvořením trojčlenné kardinálské komise, která měla prozkoumat závažnost přednesených důvodů. Vlivem osobního vzácného přátelství mezi Karlem IV. a Klimentem VI. (Petrem Rogeriem) pracovala komise rychle a na její pozitivní referát vyňal papež Kliment VI. po konzultaci s kardinálským kolegiem bulou Ex superne providentia maiestatis 30. IV. r. 1344 pražskou a olomouckou diecési z dosavadní metropolitní příslušnosti k provincii mohučské a povýšil již skoro pět set let staré pražské biskupství na arcibiskupství. Nové metropoli podřídil papež biskupství olomoucké, které později zcela protiprávně a protitradičně tuto závislost bude popírat, a nové zřízené biskupství litomyšlské. V Litomyšli existoval asi před r. 1150 premonstrátský klášter, jehož založení se uvádělo v souvislost s biskupem Zdíkem. Papežskou listinou bylo toto premonstrátské opatství povýšeno na biskupstvo a prvním biskupem byl jmenován opat louckého kláštera Jan, kon-ekrovaný 2. XI. r. 1344. Teritoriální vymezení nové diecése bylo však provedeno teprve r. 1350. Diecési tvořily východní dekanáty pražské diecése: chrudimský, mýtský, poličský a lanškrounský a dva dekanáty moravské. Zřízení nového biskupství bylo jen torsem velkolepého církevního politického plánu Karlova. Jako český král byl nejmocnějším knížetem svatě Římské říše, tak měl být i jeho pražský arcibiskup nejpřednějším církevním nejen knížetem, ale metropolitou. Praha neměla zůstat pozadu za nejskvělejšími metropolemi západními. Něco o tom napovídá list Klimenta VI. z 2. III. r. 1352, jímž vybízí pražského arcibiskupa, biskupa vratislavského a olomouckého, aby co nejdříve vyšetřili situaci kostelů mělnického, staroboleslavského, sadského a slanského, které měly být na přání Karla IV. povýšeny na katedrály. Nedošlo však k zřízení ani daleko důležitějšího projektu, totiž k připojení slezského biskupství ve Vratislavi k pražské metropoli. Jak Karel IV., tak Arnošt z Pardubic měli mimořádný zájem o Slezsko. Arnošt měl kanonikát ve Vratislavi. Karel se o zemi interesoval jako o část české koruny. Jako před staletími (r. 1000) bylo odloučení Slezska od české koruny utvrzeno připojením Vratislavi ke Hnězdně, tak obnovené opět nabytí Slezska mělo být utuženo církevním připojením vratislavského biskupství k pražské metropoli. Dvakrát se domáhal Otec vlasti (r. 1349 a r. 1353) uskutečnění tohoto pozoruhodného plánu prostřednictvím Arnošta z Pardubic, který jako nejkompentnější faktor vyjednával v té příčině

s apoštolskou stolicí. R. 1355 použil Karel dočista i nátlaku na kurii (odepřením svatopetrského halíře ze Slezska). Ještě r. 1357 bylo toto thema aktuálním článkem diplomatické činnosti Karlovy kanceláře. Konečný obraz dalekosáhlých církevně politických koncepcí Karlových dotvoříme, když si připomeneme, že na jeho žádost mělo být r. 1354 zřízeno i pro Horní Lužici v Budyšině biskupství podřízené pražské metropoli. Také tímto výtvorem se mělo posloužit státotvorným úmyslům panovníkovým. Lužice měla solidněji zapadnout mezi ostatní země koruny svatováclavské. Papež Innocenc IV. ještě téhož roku prošetřil požadavek Karlovů prostřednictvím sousedních — ale i zaujatých — ordi-

nářů lubeckého a vratslavského. Výsledek byl negativní. Marně se snažil Otec vlasti v rozmanitých státních důležitých listinách přímo i nepřímo znovu a znovu zdůrazňovat, že Slezsko, Horní Lužice a markrabství tvoří s královstvím svazek zemí „koruny české“. Pro zatvrzelý odpor německé a polské hierarchie se mu nikdy nepodařilo korunovat jednotu těchto zemí také diadémem metropolitního svazku. Pražský metropolita, zdobený prvně palliem, nepředsedal nikdy provinciálnímu koncilu obeslanému zástupem sufragánů z četných nových diecézí koruny svatováclavské, jak o nich snili Karel s Arnoštem. (Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

Meditace

MŠE SVATÁ - NEJDRAŽŠÍ POKLAD DOBRÉHO KNĚZE

Dobrého kněze pozná každý na tom, v jakém duchu plní dvě podstatné povinnosti svého stavu: jak se modlí svůj breviář a s jakou vroucností a s jakým vnitřním zanícením přináší nejsvětější oběť mše svaté. Celý jeho duchovní život, jeho práce v duchovní správě závisí na vroucnosti, vřelosti a lásce k breviáři a ke mši svaté. Po meditacích o breviáři budeme proto v běžném roce konati své meditace o nejsvětější oběti mše svaté.

Všichni velcí mužové, kteří prokázali lidu vzácné služby jako zákonodárci, vítězové, vědci a umělci, přáli si, aby byla jejich jména hluboce vepsána do dějin světových, do paměti a do srdcí lidstva. Chtěli a žádali, aby památka na ně a na jejich dobrodíní dávala se dál od pokolení do pokolení. Proto se jim stavěly po jejich smrti trvalé památníky a pomníky . . .

Také Pán Ježíš, nesmrtelný zákonodárce, zakladatel „Božího státu“, vítěz nad mravním zlem, nad smrtí, zanechal po sobě památku na věčné časy v nejsvětější oběti mše svaté, ve svaté Eucharistii slovy: „To číňte na mou památku!“ A od jeho Kalvárské oběti je svatá Eucharistie nejen památkem, nejen vzpomínkou a připomínkou na jeho velikou lásku a oběť, kterou přinesl za nás na kříži, svatá Eucharistie je stále, trvalé obnovení oběti Kalvárské nekrevavým způsobem a zůstane jí až do skonání světa . . .

Tutéž oběť, kterou přinesl Pán Ježíš před skorem dvěma tisíci lety na hoře Kalvárii — tutéž oběť nekrevavým způsobem přináší za nás na oltáři každého katolického kostela, na kterém kdo z nás kněží slouží mši svatou.

Co za Pontia Piláta bylo historickou skutečností, to stále znovu se uskutečňuje, kdykoliv se přináší kdekoliv na světě předráhá oběť Nového zákona. Neboť i zde platí slovo svatého apoštola Pavla: „Ježíš Kristus týž včera i dnes, On také na věky.“

Tentýž Kristus, který před dvěma tisíci lety viditelně v Pařestíně dlel, žil, kázal a působil, který byl bičován, trním korunován, haněn, tupen, poplíván a ukřižován za naše hříchy, tentýž Kristus se stále obětuje při každé oběti mše svaté za naše viny, za naše hříchy a za naše mravní poklesky. Proto má také každá mše svatá neskonalé větší cenu než všechny pobožnosti, které máme. — A my máme tolik a tak krásných pobožností: pobožnost křížové cesty, pobožnost k Božskému Srdci Páně, Mariánské pobožnosti. Avšak mše svatá je víc než pobožnost; mše svatá je oběť Nového zákona, při které se obětuje za viny celého světa. Syn Boží Otci svému nebeskému!

Tyto svaté skutečnosti všichni známe, všichni hlásáme, kažeme, a přece je nutno vážně se jednou zamyslit nad tím, s jakou vírou, s jakou láskou a úctou, s jakou vroucností a zorností přistupujeme k oltáři, kdykoliv prostřednictvím našim Pán, Vykupitel a Spasitel náš Ježíš Kristus obnovuje svou Kalvárskou oběť znovu na našich oltářích.

Je třeba stále znovu našemu věřícímu lidu, z něhož mnozí ctí svatého Tadeáška a svatou Terezií Ježíškovu více než Pána Ježíše v Nejsvětější Svatosti přítomného a při nejsvětější oběti mše svaté se obětujícího, zdůraznit, že Mše svatá má neskonalou cenu a že Pán Ježíš je neskonalé víc než svatý Tadeášek a svatá Terezie od Ježíška. A že byl neskonalé světější a že pro nás neskonalé víc učinil než všichni svatí a svěťice Boží všech věků a národů dohromady . . .

Krásná je naše česká úcta mariánská. Avšak neskonalé smutné je, že my, čeští katolíci, jsme zapomněli na svatováclavskou tradici úcty k Nejsvětější Svatosti oltářní, k nejsvětější oběti mše svaté.

My máme tolik a tak krásných poutních míst: Svatou Horu, Svatý Hostýn, Svatý Kopeček. Chlum svaté Maří — avšak našim nejoblíbenějším a nejmilostnější m poutním místem — a to musíme stále znovu hlásat a kázat našemu věřícímu lidu — jest a musí zůstat obětí oltář od svatého pozdvihování až k svatému přijímání v každém katolickém kostele. Neboť zde není jen milostný obraz nějakého svatého — zde je právě Tělo Pána našeho Ježíše Krista. Zde se nepřimlouvá za nás bohumilý světec anebo bohumilá svěťice, zde se modlí a přimlouvá za nás Syn Boží, Vykupitel světa sám u Otce svého, jenž jest v nebesích . . .

Ano, tak velikou cenu má tato nejsvětější oběť mše svaté, že bez této nejsvětější oběti nemůžeme ani dokonale dosáhnouti svého cíle zde na zemi. Jsme na světě, abychom Boha stále lépe poznávali, abychom ho chválili, velebili, jemu za všechna dobrodíní děkovali . . . Tak nás učí katechismus a tak učíme my děti ve škole a náš lid s kazatelnu . . . Dokonalou cest a chválu dokonalé díky Pánu Bohu vzdávati můžeme jen ve spojení při Oběti chvály a děkované oběti mše svaté . . .

Všichni jsme lidmi, nakloněni ke zlému od malička, takže plným právem přirovnává To'stož duši lidskou ptáčeti, které vypadlo z hnízda. Tak jako toto z hnízda vypadlé ptáče je každá duše lidská. „Kde se však rozmohl hřích“ praví svatý apoštol Pavel, „nadmíru se rozhořčila milost.“ Řím 5, 20. Při oběti smíru a při oběti prosebné mše svaté dostane se nám odpuštění a usmíření s Pánem Bohem, zde se nám dostane hojnost milostí Božích, neboť zde se modlí Syn Boží s námi, modlí se za nás, obětuje s námi a obětuje se za nás, přecež mají také naše modlitby, které konáme při mši svaté, neskonalý význam pro naši duši nesmrtelnou . . .

Přistupujeme proto ad altare Dei ke mši svaté s vroucí duší, se zanícením srdcem. S láskou a úctou, zachovávající přesně pravidla slušnosti, rubriky, služme tuto nejsvětější Oběť. Ne řemeslnicky, ne chvátně, točce se jako tančovník při čardáši, vědouce, že prostřednictvím našim znovu se Kristus, Syn Boží, obětuje za duše nesmrtelné celého světa . . . Čím větší bude naše vroucnost a zanícenost a náboženský cit, s kterým budeme stát u oltáře, tím hojnější požehnaní bude vylito za nás a naše svěřence . . .

Máme-li málo lásky a málo úcty, je-li naše víra slabá a chabá v toto hluboké tajemství Nového zákona, bude to k naší vlastní škodě a ke škodě všech duší nám svěřených. Bude-li naše víra velká, sílná a živá v tento nejdražší odkaz Pána našeho Ježíše Krista, který nám dal v předvečer své mučednické smrti na Kalvárii, pak se nám dostane od Pána tolik milosti a tolik síly a tolik požehnaní, že na přimlouvku Pannu Marie, rozdatelku všech milostí, s pomocí těchto milostí dosáhneme toho stupně dokonalosti a svatosti, který od nás bude Pán vyžadovat na konec všech dnů našeho života . . .

P. Karel Sahan

SLADKÁ MÍRNOST

„Kdyby bylo něco lepšího nad mírnost, byl by nás tomu náš Pán a Spasitel zajisté naučil. Zatím nám přikazuje toliko dvě věci: abychom byli tiši a pokorní srdcem.“ Tato slova nepsal nikdo jiný, než sv. František Saleský, světec užitečné a sladké mírnosti a pokorné trpělivosti, jehož jméno nám líbezně zjasňuje konec měsíce ledna. A můžeme si s určitostí přiznat, že tato slova světcova jsou velmi vhodná k tomu, abychom je položili na počátek nového roku své pastorační činnosti. Zkuseni-li se nebudou nikterak divit, řeknu-li, že pastorec je u měním mírnosti. A přece se nám, kdož máme být pastores boni, této vzácné a cudné ctnosti tak často nedostává nebo se nám jí dostává v míře skromné a nedostačující.

Farnost je duchovní rodina. A jako otec v rodině, je-li stále mrzutý, nahněvaný, zlostný, peskuje-li napařádky děti bez rozmyslu, jen jaksi ze špatné nálady, určuje všechnu nepřijemnost a neutěšenost rodinného ovzduší, ztrácí pravou úctu a potřebnou autoritu a v dětech ubíjí poslední špetku důvěry k otcovskému srdci, zrovna tak je tomu ve farnosti, když její duchovní otec nezná míru, a prudkosti, nevlídnosti a mrzoutstvím oddaluje od sebe všechny tu, jež mu Pán tak vzácně svěřil. Slovník jazyka českého (Váša—Trávníček) říká, že mírný je ten, kdo zachovává míru, kdo není prudký. Mírnost je sladká, protože dovede ozářit úsměvem všechno, čeho se dotkne,

protože říká pravdu a dává pravdu, káře hřích a bojuje proti hříchu, ale vždy s úsměvem, s láskou, s jakousi skoro mateřskou něhou a vlídností. Sv. František Saleský napsal: „Pravda buď vždycky vlídná. Prudká přisnost vzbuzuje jen zlo... Lepší jest moudře pomlčet, nežli říkati pravdu bez lásky.“ Tohle je přímo magna charta krásné a jedinečné pastorační, pastorec lásky. Každý pastor bonus musí umět svým ovečkám v pravý čas a podle zdravé potřeby říkat jasnou, přímou a nešeptající pravdu, ale musí ji umět říci s láskou. Jinak se lidské srdce zatvrdí i vůči pravdě, byť byla sebezřejmější, úctyhodnější a potřebnější.

Sv. František byl povahou člověk prudký, lehce vznětlivý, snadno nakloněný ke hněvu. A přece se stal vzorem vlídnosti, mírnosti, laskavosti. Dovedl přemoci vlastní povahu. To jistě vyžadovalo tuhou kázeň, houževnatou práci na sobě samém. Oddal se jí, protože miloval duše. Motiv správné pastorační činnosti nemůže být jiný, než láska k duším. Není-li této lásky, pak se kněžská pastorační, jež má být nevyšším uměním, medicínou duší, stává tuním a neslušným řemeslem, jež buď oškřívá a hrůzu. Pastor bonus musí vždycky vědět, že každá duše, k níž se blíží, aby se jí dotkl a probudil ji je jako květ. Třeskutý mráz zničí jeho život, úsměv slunce tento život probudí, zjasní a zkrásní. Proč se tedy stykat se svými dušičkami jen se za-

mračenou, nevlídnou, nepřístupnou tváří a mrazivě spalovat jejich důvěru? Proč jim nebyť sluncem, které svým úsměvem potěší, zahřeje, povzbudí?

I láska může mít nepřátele. Měla je i láska sv. Františka Saleského. Ale vítězila nad nimi svou velikou a neztratitelnou mírností. Jednou se světec setkal se svým starým, nesmiřitelným nepřítelem, který mu mnoho ubližoval a škodil. Světec se mu nevyhnul, ale šel přímo k němu, podal mu ruku a pravil: „Já vím, že mne nemáte rád, ale já vašim nepřítelem nejsem. A kdybyste mi i vyval jedno oko, nemohl bych tím druhým se na vás dívat jinak, než přátelsky.“ Toto ovšem už je mírnost heroická. A ne zajisté všichni se k ní dostanou. Ale jistého stupně mírnosti by měl dosáhnout každý kněz, který ví, ba musí a má vědět, že ho Pán povolal k tomu, aby byl bojovníkem lásky a ne desertérem lásky. Posiluje se živým a neumírajícím příkladem sv. Františka Saleského, rytíře a vyznavače sladké mírnosti, abychom i my dovedli nalézt a darovat úsměv, i když nám třebas srdce v těle pláče a není nám v sobě dobře. Jednou nám tento úsměv bude vrácen stonásobně. Ctnost mírnosti sice zná a určuje míru, přes kterou nenechá překročit vášně, zejména vaše hněvu, ale její odměna je bez míru. V tom je její moc i sláva.

P. Václav Zima

KOSMICKÝ KŘEŠŤAN

Bohatství národní kultury a jeho povšechný ráz není možno si představit bez vnitřního spojení s přírodou území, na kterém národ žije. I duševní plody mají vůni a chuť, jež závisí na půdě, z níž vyrostly. Území není jen rámcem a scénou, je i materiálem a instrumentem pro ducha národa. Jako je tělo pro duši. Geografie helénské národa odpovídá geografii helénské duše a fyziognomie pozemského povrchu je vždy jen symbolickým výrazem fyziognomie duševní.

Tvář veliké, širé, nekonečné ruské země nemá žádných ostré se rýsujících tvarů a obrysů. Jednotvárně pustá, a přece tak velebná, vznešená a snivě krásná, tato rozkvetlá stepní země, s nekonečností svých horizontů, s modrým snem kavkazských hor, se svou elementární prostotou, vtiská ruskému duchu neodstranitelný charakteristický ráz. Jako protiklad západního myšlení, zúženého do určitých hranic a faset, ruská mysl je schopna nejradikálnějších experimentů, kterých jiné rasy ani netuší, a které uskutečňují ruští myslitelé.

Zatím co západní humanistické myšlení tkví cele v člověku jako trojdimensionální bytosti a v jeho rozumu jenž je příliš slabá a zofale bezmocný, aby změřil hloubku lidské podstaty, ruský myslitel spojuje s člověkem nové perspektivy a nové dimenze, jež pohřbívají staré názory a zvyklosti. Zatím co se evropské myšlení rozvíjelo na periférii života, ztrácejíc tak bezprostřední vliv na život. Myšlení ruské vyvíjelo se v blízkosti života a v plné příslušnosti k životu. A právě tímto náskokem ruské myšlení stojí v nejtěsnějším styku s neelementárnějšími potřebami lidské duše. Nese v sobě teplo a krev oné životní atmosféry, z níž klíčilo a vzházelo.

Tvořivost ruského člověka, toť bohatství nových světů, jež odhalují osudy nových dimensí života a podstatu nového člověka. Právě odtud vystává základní rys ruské

filosofie, její religiosně-ontologický postoj, postoj, v němž je obsažena magická schopnost přeměny života, o níž snil a již připravoval triumvirát vrcholných duchů: Dostojevský, Tolstoj a Solovjev.

Dostojevský, kterého skul osud železnými pouty s vydědenci světa v jednolitou masu, na tisícových stránkách, na tisícových stranách rozehrál a vyzpíval ty nejtajnější hlubiny lidské duše, a dokázal, že i v tom nejbídnějším a nejopovrženějším člověku dřeje čisté lidství, které je třeba probouzet obětavou láskou.

Filosofický charakter Tolstojův klíčil ze západního romantismu z jeho nespiritualistických směřů. v nichž se Jean Jacques Rousseau našel neplněni. Tolstoj však zašel dál než Rousseau. Vucití Krista, který mu byl výrazem nevyšší lásky, řádu a harmonie. Je trojíkou jasnopolianského myslitele, že v sobě neopřekonal docela ducha negace a tvrdoštině izolativnosti, který mu nedař pochopit věk Edisonův, jak o tom svědčí Tolstojův rozhovor s americkým žurnalistou a cestovatelem Johnem Somuelem Wilsonem.

Vladimír Sergejevič Solovjev dokonal inko umělec a filosof úsilí Dostojevského i Tolstojovo. Stejně jako Dostojevský vusel z prostředí domácího, ruského, slovanského. Byl typickým duchem své země, té svaté Rusi, která měla všechnu předpokladu ke grandiosnímu úkolu křesťanské synthesesu světového názoru. Solovjev sklenu nad hlubínami ruského myšlení vysoké oblohu dotický katedrály všejednoty, které sepnul vírou v Boha a v člověka, obrozeného v Slově. Vubudoval tak duchovní stavbu úžasně enokativní síly, která sama o sobě je dokonalým protějškem velebnosti sv. Tomáše a Augustina Z dramatického sváru dobových protikladů vytvořil harmonii života, posvěceného duchem Církvě, duchem, v němž se vubila všechna nejistota, v němž se slily všechnu pochýbnosti v mohutný humnus světového bratrství, zřivoný něžným a horoucím hlasem Slovana. Je až překvapující, ja-

ŽIVOT KATOLÍKŮ VE VIETNAMU

Od března roku 1955, kdy přes 200 delegátů svobodného a demokratického Vietnamu založilo za souhlasu obrovské většiny vietnamského katolického duchovenstva i věřících náš Svaz vlasteneckých a mírumilovných katolíků, je život kněžstva i katolického lidu řízen třemi velkými zásadami: jednota víry, jednota vlasti a jednota vůle k míru. Na těchto zásadách, nám všem posvátných, trváme všichni neochvějně, protože cesta, po níž jsme se k nim probíjeli, byla těžká a trnitá. Devět let trvala strašná a pustošivá válka v naší zemi, proslavená statečným odbojem našeho lidu proti kolonizátorům. V jednotném šiku proti nim stáli až do vítězného konce po boku ostatních svých krajanů i katolíci s kněžstvem v čele; oběti, které položili na oltář víry i vlasti, byly nemalé.

Mnoho katolických kněží — opravdových vlastenců — bylo žalářováno, mučeno a zabito v bojích a tentýž osud stihl i mnoho katolických vzdělanců i prostých věřících, kteří pochopili, že udeřila velká hodina naší vlasti. Poznali jsme všichni, co je to válka, a právě proto je mírová myšlenka zakořeněna v našem Vietnamu tak hluboce a upřímně, že ji z našich srdcí nevyrvě nic. Víme, že mír je ze základních myšlenek učení našeho Spasitele a že bojovat o mír je příkaz, vyplývající logicky z příkazu lásky k Bohu i bližnímu. Kdo viděl, jak v roce 1945 kosil strašlivý hladomor miliony nevinných obětí zejména v krajích s početným katolickým obyvatelstvem, pochopí tuto až vášnivou přichylnost vietnamských katolíků k vlasti a míru.

Válka nesmírně zplenila naše katolické chrámy: zatím co v jižním Vietnamu, který je ještě stále pod kontrolou kolonizátorů, ční k nebi ještě jejich zoufalé trosky, opravila naše svobodná a demokratická vláda už 210 katolických svatyní a uvedla do provozu 7 seminářů na výchovu katolického kněžstva, jehož je velmi třeba. Nezapomeňte, že polovina našich katolických chrámů byla buď zcela zničena, nebo poškozena bombardováním. A tak přes všechno naše úsilí je ještě mnoho farností, v nichž není místa pro společné bohoslužby ani v neděli. A je to právě náš svobodný a demokratický stát, který věnoval a stále poskytuje velké finanční prostředky na rekonstrukci i opravu chrámů, aby tak před celým světem ukázal, jak si váží našeho náboženství a jak opravdově chápe a provádí nábo-

ženskou svobodu, která ve Vietnamu platí od roku 1956 pro všechna náboženská vyznání.

Jistě vás bude zajímat, jak žije naše kněžstvo. Naše katolické duchovenstvo je své věrné Matce, katolické Církvi římské, právě tak oddáno jako katolické kněžstvo v Československu. Kdo by o tom u nás pochyboval, se zlou by se ptázel. Ale jako občan svého státu milujeme svobodu a demokracii, která mezi nás přišla až po vítězné válce s kolonizátory, a proto se kladně a velmi aktivně účastníme práce v naší Národní frontě (jejíž jsme skoro všichni členy a přemnoží z nás funkcionáři) a činnosti našeho mírového hnutí. Po provedené pozemkové reformě, která zdala půdu velkostatkářům a dala ji lidu, je náš život ovšem bez existenčních starostí. Náš život se zlepšil: kostely a farnosti dostaly přiděl půdy (ryžoviště a zahrady). Výnos pozemku vydrží chrám i duchovního. Tam, kde fary půdu nemají, jako je tomu v městech, dostává duchovní od státu plat, který mu plně postačuje, takže se může věnovat službě Bohu a věřícím. Fara je vždycky blízko chrámu a je v ní i kancelář duchovního. K ruce má duchovní správce sakristána, který pečuje o chrám a domácnost kněze. Sakristáni nejsou ženatí a žijí na faře. A chlapců, kteří ministrují a i jinak pomáhají duchovnímu, je u nás vždycky dost.

Náš duchovní není zavalen nebo přetížen kancelářskými pracemi, jak tomu bylo dříve a má proto volné ruce k pastorační, náboženské výchově a občanské spolupráci s věřícími. V našich chrámech je stále živo, protože náš katolický lid chápe své náboženství, k němuž lne s oddaností někdy až dětinnou, vážně a jako zákon pro svůj život. Jsme dnes sice ještě odděleni od svých jižních bratří 17. rovnoběžkou, ale věříme pevně ve sjednocení celé naší vlasti. Katolíci svobodného i stále ještě ujařmeného jižního Vietnamu si nedají nikým narušit svou vnitřní a pevně prožívanou jednotu náboženskou a národní a nedají se nikým odstrašit od pevné cesty za mírem své vlasti i celého světa. Tím se velmi podobáme katolickým kněžím v Československu, kterých si nesmírně vážíme jako svých upřímných přátel.

Louis Nguyen hien Le,
farář v Camphe, Vietnamská demokratická republika.

kou dávkou životnosti dovedl Vladimír Solovjev obdařit la fin de siècle, znaveného, dekadentního ducha svého věku, jak pronikl k jádru jeho mdloby, k příčině jeho neurasthenie. Co do vlastního rozboru Solovjevova filosofické tvorby, ruský genius tihl vždy v synthesi a k jasným konkluzím a tak doplnil, zpřesnil a přehodnotil myšlení západních humanistů vůbec. Hluboká Solovjevova ponoru do složitosti lidské duše i do spletitosti kulturně historických a sociálních je vpravdě jedinečná. Vladimír Sergějevič až do svého předčasného skonu pracoval metodou prohlubujících se záberů, které pak povznášel a spojoval tmelem boholidství, živou a účinnou vírou v Boha a v člověka, obrozeného Kristem. Kristus byl mu jediným mužem pravdy, jenž sám sebou, osobně obsahoval dokonalost a neměl nedostatku pravdy všeobecné. V něm byla všechna pravda, ale my si tuto pravdu nemůžeme osvojit osobně, nýbrž jen společně jako celý svět. Bez tohoto spojení nebo solidárnosti nemohl by se ani náš lidský pořádek udržet a zachovat svou samostatnost uprostřed přírody, tím méně bylo by možné boholidství. Individuální člověk byl ve své izolativnosti pohlcen přírodním životem, jen kolektivní člověk může vést zápas s přírodou a obracet se svobodně k Božství. Tak uvažuje Solovjev v „Duchovních základech života“.

Ne namátkou vzpomínáme tohoto kosmického křesťana, jak právem a po zásluze byl Solovjev nazván, právě o vánocích, kdy Slovo tělem stalo se. Právě o vánocích, na rozhraní starého a nového roku více než kdy jindy pro-

mýšlíme svou minulost a plánujeme své příští dny. Podle slov sv. Pavla usilujeme o nového člověka, o odložení skutků temnot a o oblečení se v oděni světla. Tento nový život je možný jedině v Ježíši Kristu, o němž praví zkušenost apoštola, že v něm můžeme všechno. Marné, ztroskotávající pokusy o nový život jsou naproti tomu vysvětleny slovy samotného Bohočlověka: „Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší mnoho ovoce; neboť beze mne nemůžete nic činiti.“ (Jan 15, 5—6.) Jenom ten, jenž dříve byl Bohem, než se stal člověkem, dává moc lidským dětem, narozeným zdůli a ze semene pomíjivého, státi se syny a dcerami Božími, narozenými shůry, ze semene Slova, které nenomíjí. Co sami ze sebe k životu přidáváme, na něm mžneme. z něho ubíráme, to je jen vysmravování starého kabátu, to nás nemění v kořenech. Jenom proniknutí skrz naskrz Slovem, tak mocným, že stvořilo nebe i zemi, že se stalo tělem a přebývalo mezi námi, činí divy, takže slepí vidí, hluchí slyší, chromí chodí, mrtví vstávají z mrtvých, nemocní se uzdravují, z rybáře ryb se stává rybář duší, z hříšníka kajícík, z odsouzenec k smrti podílník života věčného. Zde nutno nasadit páku našeho niterného přetvoření. Zde je to právě, to křesťanské, to solovjevovské, to, co krystalisovalo v duši a v srdci velikého, uprvadě kosmického křesťana, co vyřkl a vutušil ve svém nesmrtelném odkazu a čím se sám inspiroval k vznešenému úkolu, aby všichni jedno byli — v Bohu, v Kristu a jeho obrozující lásce. Antonín Hugo Bradáč

VY JSTE SŮL ZEMĚ

Uvažoval jsem dost dlouho, zda je dovoleno prostému věřícímu, laiku, aby obrátil svůj hlas do řad těch, kteří nás vedou po cestách života, našich duchovních. Váhal jsem, ale nedávné události dodaly mně odvahy. Život kolem nás přináší tolik změn a tolik nových událostí, jež musí ovlivnit i práci duchovního. Může snad zůstat správce kolatury lhostejný k tomu, že v obcích jeho farnosti tvoří se nové formy hospodaření a že se spojují všechny kladné síly zemědělců ke kolektivní velkovýrobě? Zcela jistě že nemůže. Ba naopak, dle mého názoru, musí to být právě duchovní, který v dobách těžkého rozhodování a překonávání starých názorů radí, posiluje, mnohdy vezme za ruku a vede cestou k novému životu. Sklízí za to jen vděk, neboť věřící vidí, že zůstává s nimi, že se od nich neodvrací a jejich kroky budou pak rozhodně šťastné a jisté. Vzpomínám, jak tomu bylo v našem Pardubickém kraji v obci Chotusích, kde vdp. kanovník Saidl, stále usměvavý, laskavostí zářící, stál při všem, co změnilo tvářnost jeho obce. Mluvil jsem s mnohými, kterým tento postoj byl nenahraditelnou oporou. Nemůže být také nikdo z vás, drazí přátelé, lhostejný ani k velkému přerodu, který nastává v našich městech výstavbou mohutného průmyslu. I tyto změny přinášejí povinnosti a práci pro duchovního. Na nových sídlištích, kolem průmyslových podniků, na přehradách i jinde zakládá tisíce našich občanů nové domovy. Mezi nimi je mnoho katolíků,

kterí rádi uvítají svého duchovního, aby se mu pochlubili výsledky své práce a poprosili o požehnání. Mnozí z vás slyší ten hlas a jdou mezi své. Jsou však i jedinci (vidím to bohužel nedaleko sebe), kteří jdou kolem mohutné výstavby, jež je obklopuje, s hlavou schýlenou, nevidí, stávají se hluchými, někdy i ke svému svědomí, které je odvrací od nepravých míst, v nichž hledají zapomnění. Jejich věřící čekají a volají je mezi sebe. Uslyší-li tento hlas lidu, vrátí se na cestu pravou, zůstanou-li . . . bude to škoda. Stejně tak, drazí přátelé, nelze zůstat chladným i tehdy, když je třeba připomenout některé základní věci naší společnosti. Zvláště dnes, kdy obracejí se varovné hlasy proti výstřelkům některých mladých, nesmí chybět hlas kněze, volajícího po mravnosti, po upevnění rodinného svazku, brojícího proti zahálce, jež je počátkem všeho zlého. Sedmé, nepokradeš, musí znít stejně ostře i proti těm, kdo rozkrádají národní majetek, zdroj to blahobytu našich pracujících. Promluvte proto, drazí bratři, včas a významně, neboť Vaše místo je mezi věřícími, ve všech jejich slastech, radostech i starostech.

Buďte tedy, drazí přátelé, solí země, sdílejte s Vaším lidem pracujícím všechny jeho starosti i radosti. Dělte se o radost z práce, která rodí i Vám motoriky a spartaky, i Vám dává bohatší stůl. Láska a oddanost pracujících bude Vám dobrou odměnou.

Soudce JUDr. Jan Meloun

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

Myšlení člověka má dvě stránky. První, duchovní, která rozlišuje dobro a zlo, spravedlivost a bezpráví, lásku a nenávisť. Vidí duši člověka a jeho vztah k Bohu. Druhá, materiální, která nás provází na každém našem kroku. Staráme se o svoje nasycení, oblečení, bydlení. Žijeme mezi mnoha jinými, kdož pro nás všechny potřebné předměty vyrábějí, kdož je dopravují, prodávají. Klademe si často otázky, „proč je prodáváno zboží za tolik a ne jinak“, „proč mám příjem takový a ne jiný“. Přemýšlíme o tom, jak opatřit prostředky k udržení svého pozemského života. V následujících kapitolách budeme mluvit o tom, jak jsou dnes tyto otázky vysvětlovány.

I.

DĚJINY HOSPODÁŘSKÉHO MYŠLENÍ

První, čeho bylo lidem k vezdejšímu životu potřebí, byla práce. Byla kdysi doba, kdy se člověk živil tím, co v přírodě našel a užíval dary přírody tak, jak je na svých toulkách spatřil. V okamžiku, kdy začal používat svého rozumu a jal se předměty v přírodě nalezené cílevědomě přetvářet na statky sobě potřebné, tehdy začal člověk pracovat.

Při své práci vytvářel člověk předměty dvojího druhu. Některé z nich jen upravil a spotřeboval. Zvíře zabíjel, stáhl z kůže, rozdělil na kusy, upravil a snědl. K tomu, aby mohl úlovek třeba i nejprimitivněji upravit, potřeboval kromě svých rukou a rozumu ještě i nějaký nástroj. Prvním nástrojem byla snad hůl, ulomená na vhodnou délku, nebo kámen ostře odštipnutý. Už tyto primitivní nástroje byly *pracovními prostředky*. Ve své podstatě se nelišily od nejsložitějších strojů moderního průmyslu. Pazourek z doky kamenné a nejmodernější elektromagnetická frézka mají jedno společné — nejsou spotřebovány člověkem, ale slouží k tomu, aby spojeny s lidskou prací pomohly upravit předmět v přírodě nalezený na věc užitečnou lidské společnosti. Na rozdíl od pracovních prostředků říkáme pak předmětům v přírodě nalezeným *předměty práce*. Dnešní doba jim říká také suroviny anebo polotovary. Práce lidí, ze které vycházely pro život člověka nezbytné statky, je nazývána výrobou. Pracovní prostředky a předměty práce tvoří dohromady *výrobní prostředky*, protože jsou spolu s lidskou prací jedinými prostředky, které umožňují, aby bylo vůbec něco vyrobeno.

V nejstarších dobách, kdy byla lidská společnost ještě málo vyvinuta, pracoval každý na svou pěst. Všichni členové lidské rodiny sbírali stejné plody, zabíjeli stejná zvířata. Brzy se však mezi nimi vyvinuly rozdíly. Některý z nich dovedl lépe stáhnout zvíře, než po něm hodit kopím. Někdo byl zvláště obratný v udržování ohně, jiný opět v úpravě kožešiny na oděv. Nalezli se takoví, kteří zjistili, že není nutno lapené zvíře zabít a sníst, ale že je možno užívat ochočené zvíře k různým pracím, anebo z něho mít jiný užitek. Rozdělili se lidé na chovatele a lovce. Vznikla *dělba práce*. Dělba práce neustále pokračovala. Vznikali řemeslníci. Člověk pomalu přestával být soběstačný a stal se závislým na ostatních členech společnosti. Závislým v tom smyslu, že každý vyráběl jen některou věc, které bylo k životu potřeba, ale současně každý z lidí potřeboval výrobky všech, aby mohl žít. Ten, kdo zpracovával kožešiny, musil jíst. Potřeboval maso od lovce, mléko od chovatele, potřeboval nástroje ke zpracování kůží. Měl k dispozici jen kůže, které sám upravil.

Vyvinula se tak *směna*. Lidé si mezi sebou vyměňovali své výrobky. Vznikly mezi nimi vztahy, které závisely na věcech. Každý vyráběl sám, ale přitom vlastně pro všechny. Bez celé společnosti by nejenom nemohl vyrábět, ale sám by zahynul. Vztahům mezi lidmi, které jsou závislé na výrobě, říkáme *výrobní vztahy*. Tyto výroční vztahy musily být co nejlepší. Každá porucha uváděla výrobce do úzkých. Když nenalezl výrobce zbraní v pravý čas lovice, byl v nebezpečí, že bude hladovět, ať pracoval sebestilněji. Svých výrobků se nenajedl. Lidé se stále snažili, aby měli směnu co nejjednodušší. Domlouvali se na místě a čase, kde se budou všichni výrobci scházet, a vznikaly trhy. Brzy ani to nestačilo. Potřebovali nějaké předměty, které mohou být každému užitečné; užitečné tím, že bude možno jejich pomocí opatřit od kteréhokoli člena společnosti vše potřebné. Vznikly tak *peníze*, které umožňovaly vyměnit třeba celoroční práci v jednom okamžiku a postupně si pak opatřovat vše potřebné k životu. S nimi se objevila i slova jako koupě a prodej.

Lidská společnost se pak vyvíjí stále komplikovaněji. Výrobní vztahy jsou stále složitější. Vznikají bohatí a chudí. Lidé hromadí poklady anebo umírají hladem. Někteří jsou svobodní a jiní mohou dělat jen to, co jim druhý nařídí. Je možno koupit si právo zachá-

zet s penězi. Vzniká úvěr a úrok. Je to velká a složitá směs problémů a otázek, kterou vlastně vytvořila lidská společnost postupně sama, ale která se po mnoha tisíciletích stává živlem.

Lidé začínají přemýšlet o tom, co se vlastně mezi nimi ve společnosti děje. Každá doba přináší své myšlenky, své myslitele, kteří se snaží vysvětlit hospodářské jevy podle svého.

Již ve starém Řecku žili filosofové a spisovatelé, kteří se zabývali úvahami o hospodaření lidské společnosti. *Xenofon* vidí bolesti a potíže společnosti, ve které žil, v tom, že je příliš velká dělba práce. Obrací se zpět a nápravu vidí v minulosti. Prohlašuje zásadu, že každé hospodářství by mělo vyrábět vše, co potřebuje. Hlavním zdrojem všeho bohatství je podle něho zemědělství. Řemeslníci nevyrobí hodnoty, ale jen je zpracovávají. *Platon* naproti tomu klade veliký důraz na dělbu práce. Ve svých dílech vytváří obraz ideálního státu a jeho hospodaření. Celá společnost, zbavená egoismu, má být podle Platona rozdělena do tří skupin: filosofové, strážci, řemeslníci. Filosofové a strážci nemají mít žádného majetku a mají být živěni třetí skupinou, aby se bez materiálních starostí mohli věnovat jen vládě a obraně.

Aristoteles – nejuniversálnější hlava starého věku – se zabýval otázkami hospodaření lidí velmi obsírně ve svém spise „Politika“. Rozeznává ve společnosti vrstvu velmi bohatých a velmi chudých a střední vrstvu, která je nejpočetnější. Celou nauku o hospodářské činnosti společnosti dělí na dva úseky. V první popisuje předměty užitečné a nutné a umění tyto věci získávat a nazývá je ekonomikou. Ve druhém úseku popisuje nepřirozenou snahu získat a shromažďovat bohatství v podobě pokladu; ten pojmenoval chrematistikou. Chrematistiku *Aristoteles* ostře odsuzuje. Z ní prý vyrůstá úrok a lichva, které jsou zrůdou hospodaření, protože v nich peníze slouží k něčemu jinému, než proč byly vynalezeny. Peníze nemohou být samy zdrojem peněz – to je nemravné.

Aristoteles se také velmi podrobně zabýval směnou a konstatuje, že směna by nebyla možná, kdyby nedocházelo ke změně dvou stejných hodnot. Otázka hodnoty a hodnocení je jednou z nejdůležitějších u všech, kdož v historii lidstva uvažovali o hospodaření.

Ve starém Římě žil *Marcus Porcius Cato Maior*, který považuje za hospodářský i životní základ celé společnosti zemědělství. Podporuje myšlenku růstu velkostatků, protože jen ty mohou být podle něho hospodárné. Opačné názory čteme v řečech bratří *Gracchů*. Zabývali se otázkou rozdělování bohatství mezi jednotlivé členy společnosti. Poukazovali na nepřirozený stav mezi lidmi, kdy „ptáci mají hnízda, zvěř doupatá, ale lidé, kteří bojovali a umírali za Řím, nemají nic než vzduch a světlo“. Nápravu vidí v novém rozdělení pozemků a jsou vlastně původci první pozemkové reformy v dějinách. Zajímavý je i názor *Tita Lucretia Cara*, který odsuzuje všechny, kdož vidí záchranu lidstva v minulosti. Podle něho nekyla aurea aetas v dávnověku, ale je v budoucnosti, protože lidé se ve společnosti a v dělbě práce neustále zdokonalují a ve výrobě bohatnou.

Z církevních učitelů Západu a Východu uvedeme sv. Augustina a sv. Tomáše Aquinského. Sv. *Augustin* žil na samém konci starověku. Ve svém učení se soustavně nezabýval hospodářskou stránkou života lidstva. Několik zmínek svědčí o tom, že v tomto směru je blízký myšlenkám předkřesťanských filosofů řeckých a římských. V podstatě možno říci, že jeho názory jsou shodné se základními myšlenkami *Aristotela*.

Sv. *Tomáš Aquinský* vytvořil encyklopedickou soustavu celého soudobého vědění ve svém díle *Summa Theologiae*. Rozdělení lidské společnosti přirovnává ke včelímu společenství, kde jedny stavějí pláсты, jiné střeží úl a královna vůbec nepracuje. Podobně i mezi lidmi někdo staví domy, jiný vzdělává pole, někdo je vojákem a někdo se musí zasvětit duševní práci pro ostatní. Odsuzuje samoúčelné hromadění bohatství a připomíná charitativní povinnost bohatých. Zabývá se problémem hodnocení a vychází z teorie spravedlivé

ceny (*iustum pretium*). Předpokládá, že činitelé, kteří mají vliv na hodnotu zboží, jsou: 1. množství práce vynaložené na výrobu zboží, 2. stavovské postavení výrobce, kterému má prodejní cena zajistit živobytí, odpovídající jeho stavu. Podobně jako *Aristoteles* považuje lichvu za nemravnou a hříšnou. Úvěr je vlastně cena za čas. Čas není možno prodávat, protože je Božím darem.

Na prahu nové dohy vystupují před národohospodářskými mysliteli další, složitější problémy. Hlavním z nich je otázka, odkud pochází přírůstek bohatství. Problém je v podstatě tento: Majitel dílny nakoupí za 50 zlatých kůží, nití, jehel, kladívek a všechno ostatní, co je k výrobě obuvi potřeba. Jeden měsíc platí dělníka, který všechno zpracuje a jako mzdu dostane také 50 zlatých. Majitel vydal celkem 100 zlatých a práce za boty, které dělník vyrobil, strží 130 zlatých. Tato historie se opakovala a opakuje v různých obměnách podnes. Kde se vzalo oněch 30 zlatých, které má navíc? Uvažovali a dávali si různou odpověď.

První z nich, nazývaní *merkantilisté*, říkali, že tento přírůstek vzniká v obchodě. To proto, že byl viditelný při prodeji. Jejich nejznámějším představitelem byl *Colbert*, ministr financí francouzského krále *Ludvíka XIV.* Tvrdil, že jediným zdrojem bohatství pro zemi může být zahraniční obchod, protože ten přináší do země mnoho peněz.

Jiní, zvaní *fysiokraté*, hledali zdroj přírůstku v zemědělské výrobě. Tvrdili, že člověk žije z přírody a jen příroda může tedy přispívat k růstu jeho blahobytu. Řemeslník, který zpracovává kůže, dřevo, mele obilí, tká vlnu, jen spojuje hodnoty, vytvořené v zemědělství, a tím umožňuje, aby byly realizovány. Sám je však nevytvorí. Hlavním z těchto myslitelů byl *François Quesnay*.

Také Angličan *William Petty* se zabýval otázkou přírůstku bohatství. Viděl, že majitel pozemku má pravidelnou roční rentu, kterou odevzdává nájemce; přitom nájemce zaplatil osivo, kosy, hrábě, hnojivo i tahouny, vyplatil i dělníky, sám měl zisk a ještě mu zbývá na rentu. Současně viděl *Petty*, že když klesají mzdy, stoupne zisk nájemce, a když platí nájemce dělníkům více, nemá peníze ani na placení renty majiteli pozemku. Tím se dostal k problému, čím je stanovena výše mzdy dělníka. Ve svých úvahách došel k tomu, že výše mzdy je stanovena minimem existenčních prostředků.

Petty uvažoval i o hodnotě a hodnocení. Táž se, proč právě unce stříbra je cenou za 50 kg obilí. Dává odpověď: Dovede-li někdo vyrobit za stejných nákladů a práce ve stříbrných dolech unci stříbra, jako sedlák vyrobí 50 kg obilí, pak je možno koupit za uvedené množství stříbra 50 kg obilí.

Mezi největší z těch, kteří se zabývali vědou o hospodaření lidí, patří Angličané *Adam Smith* a *David Ricardo*. Druhý z nich dal naší vědě jméno *politická ekonomie*, které je podnes považováno za nejsprávnější.

Smith napsal dílo „Zkoumání příčin a podstaty bohatství národů“. Už z názvu vyplývá, že se věnoval hlavně otázce, odkud pochází bohatství a hned v prvních větách svého spisu říká, že jen práce je zdrojem bohatství. Vychází z úvahy o tom, že člověk je egoista a egoismus ho žene do práce. Ve společnosti, kde je dělba práce, musí nalézt protějšek v egoismu ostatních, aby se mohl uplatnit. Egoismy se doplňují a vytvářejí jakési zákony pohybu hospodářství. Dotýká se všech otázek ekonomického života soudobé společnosti a rozebírá i otázky hodnocení, renty, daní, mzdy a ostatní základní problémy. Nemůžeme probrat ani hlavní myšlenky, které o těchto themech vyslovil, protože by to vyžadovalo zvláštní stati. Jeho orientace zkoumání na zdroj bohatství mu přinesla dvě důležitá tvrzení – že jen práce tvoří hodnoty a že v ekonomickém životě společnosti existuje jakási zákonitá příčinnost, vyplývající z jedné podstaty.

Na rozdíl od *Smitha* zabýval se *Ricardo* ve svém hlavním spise „Zásady politické ekonomie a zdaňování“ spíše rozdělováním bohatství než jeho tvorbou. Vychází také z teorie, že hodnota je určena množstvím

práce, vynaloženým na výrobu předmětu. Rozlišuje dva činitele, kteří mají vliv na hodnotu: množství práce a množství vynaložených výrobních prostředků. Rozeznává také dvojí cenu: přirozenou, která je dána množstvím práce, a tržní cenu, která kolísá na trhu podle nabídky a poptávky, podle ceny přirozené. V rozboru způsobů, jak společnost rozděluje mezi jednotlivé členy vytvořené statky, zná a rozlišuje mzdu dělníka, zisk podnikatele, rentu majitele půdy. Objevuje diferenční rentu jako výsledek skouposti přírody. Rolník v úrodných krajích vydělává snadno, protože půda rodí bez veliké námahy. Protože však úrodné kraje by nestačily k obživě lidí, jsou obdělávána i pole horší kvality. Množství práce, vynaložené na výrobu 1 q obilí na nejhorší půdě, je rozhodující pro stanovení ceny. Ten, kdo má pole úrodnější, prodává za cenu stejnou,

ač vynaložil práce méně. Pobírá diferenční rentu.

Stručný nástin několika jmen a škol, který jsme výše uvedli, přehlíží hlavní body vývoje ekonomického myšlení od nejdávnějších dob až do poloviny minulého století. Z hlediska dnešní doby neslo se pak ekonomické učení dvěma hlavními směry. První z nich, založený Karlem Marxem, podává ucelený výklad hospodářského života lidstva v jednotlivých obdobích historie a činí uzávěry, které dávají hlavní teoretický podklad pro náš současný život i pro vývoj do budoucna. Druhý směr se v podstatě omezuje na vysvětlování a obranu soudobého stavu. V dalších kapitolách se budeme zabývat nejprve hlavními zásadami směru prvního, a později podáme přehled také o hlavních myšlenkách některých představitelů druhého směru a jejich kritice.

(Pokračování)
Ing. Červený

Doba očima kněze

NA PRAHU NOVÉHO ROKU

Křesťanství bylo od svých prvotních počátků neobyčejně silným živlem společenským. Prvokřesťanská obec — její komunita — byla křesťanovi vším. Křesťanství s velkým úspěchem dovedlo překonávat upřílišněny řecký a zvláště římský individualismus. Take ohromné dílo sv. Augustina bylo nesenou ideou občerstnosti a komunity. Křesťanské obce měly být jako Církev sama Civitas Dei — město Boží.

Dnes na prahu nového roku 1958 pocítujeme znovu tuto zdravou křesťanskou náklonnost, žít v kolektivu a silně působit společensky. Dějiště světa se při tom ovšem silně mění. Člověk s otevřenou hlavou a citlivým srdcem snadno umí pochopit, že nový sociální řád — rovněž neobyčejně uplatňující jednotící zásadu družnosti — nenávratně vytlačuje v přítomnosti ze světa starý, vývojem již dávno překonaný „pořádek“ kapitalistický. Jako křesťané nemáme čeho litovat. Vždyť starý řád byl zvláště v poslední době naplněn bezuzdným, vpravdě mamonářským egoismem a ničím nebrzděným a nešlechtěným individualismem. Ostatně jeho působení v západní Evropě a Americe nás plní jen obavami, neboť dnes již nevyvíjí žádné činnorodé kulturní a etické impulsy. Naopak, kapitalistický Západ je vrchovatě naplněn silami úpadkovými a destruktivními, které jako válečné nebezpečí ohrožují dnes duchovní i fyzický vývoj, ba i samu existenci lidstva. Není proto s podivem, že křesťanská spiritualita a společnost, mravní a životodárné křesťanské impulsy jsou na Západě zatlačovány skepticissem a nihilismem, které dnes nesou příznačné smutné jméno existencialismus. Tento filosofický, ale i praktický proud evropského západního smýšlení a nazírání má již dnes vyslovené úpadkový, antihumánní ráz. Proto také křesťanské silné osobnosti trpí na Západě jistou bezradností a pasivností.

V naší vlasti se již plně a živorodě uplatnily sociální podněty nového společenského pořádku. I když filosoficky stojí křesťan na jiné myšlenkové platformě — totiž spirituality —, nový sociální řád, který ho obklopuje, plní ho zájmem a pobádá ho k aktivní spoluúčasti. To je vcelku pochopitelné, uvážíme-li již na počátku naší úvahy uvedené faktum křesťanského kolektivismu a společenskosti. Kromě toho naše nová společnost vykazuje mnoho etických rysů, které jsou křesťanovi blízké a milé. Je to překonávání prázdnoty, individualismu a sobectví, které je nám katolíkům zvláště blízké. Je to dále hluboká úcta k životu, která vede k široké aktivitě obrany míru a horlivému boji proti rozpoutávání atomové války.

Křesťan nemůže proto v dnešní společnosti stát stranou a nesmí se chovat pasivně. Musí pracovat tak, jak to na něm žádá Kristovo podobenství s hřívnami. Má je odevzdávat obci rozmnožené. Vždyť již nepracuje jen na sobecké, bezcitné kapitalisty, nýbrž pro potřeby všech svých bližních. Křesťan má také vyvinutý smysl pro dary Boží, kterých se mu — hmotných i duchov-

ních — dostává na životní cestu. Má k nim přirozenou úctu, nikdy jimi nemrhá, nýbrž jimi šetří. Dnešní hnutí, vyvolané celonárodní diskusí, které posiluje tuto úspornost, pracovní poctivost, ekonomickou produktivitu pracovního výkonu, je mu proto blízké. Leží ve směru jeho etického smýšlení. Proto křesťan bude příkladem poctivého, čestného a inteligentního pracovníka.

Společenskou družnost a hospodářský a sociální pokrok podporuje na vesnici vývoj jednotných zemědělských družstev. Také na venkově je nutné porazit řadu nepěkných vlastností starého světa: mamonářství, nesoudržnost, nepohyblivost, zaostalost. Staré vejmkářství bude třeba nahradit zvýšenou sociální péčí ve stáří venkovského člověka. Opět příležitosti blízké křesťanským etickým požadavkům.

Avšak hlavní úkol křesťanův, který ho nerozlučně spojuje se všemi lidmi dobré vůle na celém světě, je vznešené úsilí lidstva o zachování světového míru. Zkáza nebo život — tak prostě a vážně stojí tato největší otázka současnosti. Žijeme totiž na prahu atomového věku. Pravý křesťan nemá zde žádných pochybností. Ostatně zde je posilován i projevy hlavy Církve, které nenechávají nikoho na pochybách. Mír je nutno činnorodě bránit právě v dnešní době a v letošním roce, který nám znovu nechává k řešení mnoho základních problémů z minulosti: odstranění napětí na Středním východě, odzbrojení, zákaz nukleárních zbraní, sjednocení Německa, Koreje, Vietnamu, uvedení Číny a dalších zemí do OSN. Odpovědnost, která se ukládá každé křesťanské duši, je proto i zde nesmírná. Není proto divu, že oblast obrany míru právě tolik připouštává katolické kněžstvo, které již na tomto významném poli vykonalo kus poctivé práce. Nikdy také neustaneme v této nezáslužnější a nejušlechtilejší lidské snaze. Vždyť nebezpečí atomové války je stále hrozivé a pobádá každou křesťanskou duši k bdělosti, ostražitosti a činnorodé lásce. K Bohu, člověku, národu i celému lidstvu!

Je chvalitebným a ustáleným zvykem, že na začátku nového roku posuzujeme vývoj světového dění trochu z vyšších hledisek nežli obvykle — řekli bychom z ptáčích perspektivy. Tento pohled ostatně nám poskytne teprve správný obraz skutečnosti. Na kolik odpovídaly loňské události etickému a křesťanskému směru, který je pro nás jediným hodnotícím kritériem?

Nesporné je, že i v uplynulém roce dokázaly síly míru ve světě uhájit jeho další trvání. Je to o to záslužnější, že nechybělo mnoho k tomu, aby agresivní síly na Středním východě zahájily novou útočnou akci. I když situaci kolem Sýrie nemůžeme pokládat za vyřízenou, nicméně lze zdůraznit, že i tady napětí poněkud povolilo.

Loňský rok však dokázal ještě něco více: společenský mírových sil vyzbrojilo celé lidstvo konkrétním programem aktivní obrany míru, kterým je Manifest

míru, formulovaný zástupci více nežli čtyřiceti zemí v Moskvě. Tento dokument, který je jednou z nejvýznamnějších listin ušlechtilého lidství, jistě nalezl, nalézá a bude nalézat stamiliony stoupenců ze všech národností, ras i tříd. Řeč Manifestu míru je prostá a srozumitelná. Pravdivá jsou slova Manifestu, že člověk, který ovládá přírodní zákony a který dnes usiluje o prozkoumání kosmických prostor, musí najít sílu a rozhodnost, aby se aktivně postavil proti válečnému nebezpečí, aby jednou zmohl nejstrašlivější příšeru lidských dějin. V Manifestu je zdůrazněna myšlenka, že rozdílnost společenských soustav nemusí být nutnou příčinou k vypuknutí války, a že naopak obě společenské soustavy mohou vedle sebe žít v míru a mírovými prostředky ukazovat, která z nich je zdádnější a lidštější.

Pro kněze ovšem přistupují k správným důvodům, uvedeným v Manifestu, ještě důvody další, proč s plnou silou, rozhodností a svatým nadšením se musí postavit na obranu veliké věci zachování světového míru. Vždyť válka je zároveň zdrojem hromadných zločinů, ukrutností, neřestí a hříchů a jako taková je největší urážkou Boha jako Stvořitele a Dárce života. Kdo tuto skutečnost nikdy neprocítal a nepromyslel, ten stěží může obhájit jméno křesťana. Neboť všechno, oč křesťanství usiluje, válka ničí a znehodnocuje.

Skutečná situace je dnes taková, že síly míru mohou zvítězit nad silami války, i když všichni militaristé budou podnikat všechno možné, aby udrželi světové napětí a aby zažehli světový válečný požár. Zatím co síly míru jsou jednotné v cílech i prostředcích, není a nemůže být této jednoty v táboře imperialistů a militaristů. Je to pochopitelné: láska a dobro lidi sjednocuje, zatím co jejich opak je rozděluje. Proto i v táboře NATO není jednoty cílů, prostředků a ani zájmů. Projevuje se silný antagonismus mezi USA a ostatními členy paktu. Tyto rozpory se ukazují také ve vztahu Velké Británie a NSR, ukazují se rovněž mezi USA a Británií na jedné straně a Francií na druhé straně. Snaha amerických imperialistů odvést řadu evropských, asijských, afrických a jihoamerických států od politiky neutrality rovněž v poslední době skončila neúspěchem.

Severní členové Severoatlantického paktu — Dánsko a Norsko — odmítli připustit budování atomových základen na svém území.

Trvalou překážkou válečným choutkám imperialistů jsou také koloniální nebo donedávna koloniální národy Asie a Afriky. Není jediného místa na světě, kde by si národové přáli nebo trpěli udržení koloniálního útisku a nadprávi bývalých nebo ještě nynějších koloniálních panů. Válka Francouzů v Alžíru je pro ně beznadějná. Francii zbavuje nesmírných lidských, hospodářských a politických aktiv, snižuje ji na mocnost třetího řádu. Boje ve španělském Maroku, v Irfni, jen tuto skutečnost potvrzují. Stejně přesvědčivý je boj národů Indonésie o konečné zrušení všech zbytků koloniálních pout, které je dosud nedobrovolně spojovalo s Holandskem. Právě nesmyslná a slepá snaha Holanďanů udržet v područí Západní Irian poškodila je samé tak citelně v oblasti hospodářství. Rovněž mírové spojení a sloučení Laosu je potvrzením skutečnosti, že se imperialistům již nedaří tolik rozdělovat národy podle hesla „divide et impera“.

Současně rostou síly zemí hájících mírové soužití. Sovětský svaz má v rukou mohutné zbraně, vypustil družice, spustil na moře atomový ledoborec. V jeho rukou budou tyto zbraně mír hájit a nikoli ohrožovat, jak by rádi světu namluvili různí ti organizátoři atomových dohod a paktů. Dullesovy plány s Brentanem nevyjdou zrovna tak, jako nevyšly předloňské pikle Angličanů a Francouzů proti Egyptu.

Jen tvůrčí, pokojná práce je zárukou proti úmyslům válečných atentátníků. V míru se mohou vyvíjet všechny ctnosti i duchovní hodnoty, které jsou každému křesťanovi drahé a které musí za všech okolností hájit. Je proto věcí cti každého duchovního, aby svým vlastním příspěvkem přispěl k obraně míru. Modlitba i práce jsou našim účinným prostředkem, kterým pomůžeme hájit posvátné dílo obrany života a kterým se postavíme proti silám rozkladu, zkázy a zla. Dobré dílo má jistě svého nebeského ochránce, který dal svého jediného Syna za oběť proto, aby byl svět vykoupen a nikoliv zničen!

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

DIRECTORIUM 1958

I. Mutationes et additamenta.

Pag. XXI. Articulus „Le consilio confessarii“ deleatur et eius loco ponatur:

Non amplius quaestio ponitur de mane vel de sero, neque de distantia ecclesiam adeundi, neque de laboribus duris, ne de hora quidem tardiore.

Nullum adest onus confessario pro huius privilegii usu. Propterea non agitur de concessione ad hoc vel illud personarum genus respiciente, sed de lege omnes fideles, ubi vis extantes, respiciente. (Ex Commentario ad Motu proprio S. P. Pii XII. d. 19. Martii 1957. Card. A. Ottaviani in diario L'Osservatore romano d. 23. Martii 1957.)

Oratio pro Papa vel Episcopo diebus anniversariis electionis vel coronationis, resp. consecrationis etiam in Missa cantata dicitur, nisi occurrat festum Dominini dupl. 1. cl. univers. Ecclesiae (except. fer. 2. et 3. Paschae et Pentecostes) ac tota Maj. Hebdomada.

Collecta imperata pro re gravi dicitur etiam in missa cantata et quandoque omittenda est, v. Notanda directorii num. XVI. ad 2. in pag. XXIII.

Pag. XXVI. linea 6. loco „Assumptionis“ ponatur Immac. Conceptionis.

Pag. 138. Ad calcem diei 9. Aug. addatur: Iuxta decretum S. C. Concilii d. d. 25. Iulii 1957 lex abstinentiae et ieiunii translata est in Vigiliam Conceptionis Immaculatae B. M. v. die 7. Decembris, quae tamen hoc anno ob occurrentem Dominicam iuxta CIC. c. 1253. § 4. cessat.

Pag. 223. Vesperae die 29. at 30. Dec. dicuntur ritu duplici.

II. Corrigenda et errata typi.

Pag. XI. linea 26., ante verbum „Pentecostes“ ponatur Nativ. et...

Pag. 40. linea 1. post verba „Ad Hor.“ addatur: ant.

Pag. 46. 23. Mart. Missa: Olom. or. 2. pro AEpiscopo.

Pag. 92. linea 14. post verba „novemdialis ad“ additur: Spiritum Sanctum.

Pag. 140. linea 12. et 13. deleatur.

Pag. 201. linea 8. post „com.“ additur Compl.

Pag. 206. 4. Dec. In apost. admin. Wrat. Post. „S. O.“ additur: Lect. 9. in fine directorii.

Pag. 210. linea 1. post „(Sum. P.)“ addatur: Grad. sine alleluja et V. seq.

Pag. 211. 14. Dec. Loco „Caudete“ ponatur Gaudete.

MÍROVÝ PROJEV SVATÉHO OTCE

Dne 27. října 1957, ve svátek Ježíše Krista Krále, měl Svatý Otec Pius XII. opět rozhlasový mírový projev. Války, řekl papež, mají vzápětí jen násilí, smrt, zničení a bídu. Je proto nutno, aby ti, kdo řídí osudy národů, měli neustále na zřeteli svou nadmíru těžkou odpovědnost. Na základě spravedlnosti, pravdy, vzájemné úcty a porozumění pro situaci druhých musí o to pečovat, aby příčiny nepřátelství a napětí nebyly pouze zeslabovány, nýbrž úplně odstraněny. Pak teprve si budou moci oddychnout jak jednotliví občané, tak i národové, jsouce osvobozeni od strachu z války, a budou svobodně žít v naději na stále lepší časy. Náklady vynaložené na přípravu budoucích válek je třeba promě-

nit v plodné skutky míru sloužící všeobecnému blahu.

Ve svém projevu Svatý Otec dále zdůraznil, že jsou tato jeho napomenutí tím naléhavější, poněvadž t. č. zahalují temné mraky oblohu na Blízkém východě. Právil, že od počátku svého pontifikátu vždy znovu a znovu vybízel k míru, k jehož zabezpečení a zpevnění nyní zase důrazně vyzývá. Nechť si všichni lidé dobré vůle, všichni počestní poctivci uvědomují, že by byly výsledkem nové války nesmírné a nenapravitelné škody, trosky, které by neznamenaly zkázu toliko jednotlivců a celých národů, nýbrž veškerého lidského pokolení vůbec.

J. N.

PROMOCE

Dne 28. listopadu 1957 byl na CM řím.-katol. bohoslovecké fakultě v Praze-Litoměřicích promován na doktora theologie vldp. František Kajtman, duchovní správce u sv. Kříže v Písku. Blahopřejeme.

JUBILEUM

Dne 17. ledna t. r. dožívá se 70 let vyšehradský kanovník ThDr. Antonín Stríž, známý náboženský spisovatel. Do dalších let dejž Bůh hojnost svých darů.

ECHARISTICKÝ PŮST

Dp. spolubratři dotazují se naší redakce na některé podrobnosti o nových ustanoveních eucharistického postu. Třebaže jsme odpověděli dopisem, uvěřejňujeme některé dotazy a odpovědi pro informaci ostatním dpp. spolubratřím.

Je nyní — v souvislosti s novými předpisy o eucharistickém postu — dovoleno celeb.ovat kdykoliv, jen když se zachovají 3 hodiny postu před mši sv.?

Celebrovat je dovoleno v době hodinu před ranním svítáním až do 13. hodiny po poledni a od 16. hodiny odpolední do 21. hodiny večerní tak, aby nejpozději skončila před hodinou 22., kdy se počítá již doba noční. Před odpolední hodinou čtvrtou se nedovoluje celebrovat, neboť konst. Christus Dominus žádnou výjimku neuvádí. Večerní rekviem při příležitosti pohřbu může být proto např. po uložení rakve do hrobu, nejdříve však v 16 hodin.

Je dovoleno celebrovat ve večerních hodinách i jen ex devotione soukromou mši sv. bez účasti věřících, jen aby kněz nezůstal v neděli nebo i ve všední den beze mše sv.? Může alespoň si podat sv. přijímání?

Večerní mše sv. nesmí být bez účasti věřících, proto není dovoleno knězi soukromě večer celebrovat, spíše si však může podat sv. přijímání.

Mohou nyní věřící (i kněží) přijímat kdykoliv, odpoledne i večer bez souvislosti mše sv. za podmínky, že zachovají předepsaný půst? Může se věř. cím podat např. po večerní mši sv. na první pátek, když je zpov. dá po mši sv., poněvadž je nestačil vyzpovídat přede mši sv.?

Věřící i kněz mohou v dopoledních hodinách přijímat i mimo mši sv. v době, kdy se dovoluje celebrovat. Odpoledne, resp. večer je dovoleno přijímat jen v době, kdy se celebroje, a to i před i po mši sv., tedy i tehdy, když věřící, jsouce na večerní mši sv., přistupují k sv. zpovědi po mši sv., poněvadž je kněz nestačil vyzpovídat do započetí mše sv. Mimo večerní mši sv., tj. když se večer necelebroje, není dovoleno podávat kromě Viatica, pro které není časového omezení.

Je dovoleno binovat ve všední den (mimo festa suppressa a mimo pohřeb a jinou příležitost), jen aby druhá farnost, v níž onemocněl náhle duch. správce nebo nemůže z vážných důvodů celebrovat, nebyla bez mše sv.?

Má-li dotčený zastupující kněz binační fakultu a je-li mše sv. v osiřelé farnosti třeba (např. farní mše sv. je navštívena 15—20 věřícími), pak může binovat. V náhlém, neočekávaném případě binační fakultu může předpokládat, avšak týž den použití předpokládané fakulty hlásí Ordináři a je-li třeba, pro další dny si fakultu vyžádá.

Jsou v platnosti ještě kodexové předpisy o eucharistickém postu?

Mohli bychom se ovšem také otázat, zda výklad kodexových předpisů o eucharistickém postu může uvést

kněze ve zmatek, a musíme rozhodně odpovědět záporně k této otázce a k otázce vyjádřené nadpisem pak kladně.

Předpisy o eucharistickém postu v Kodexu zůstávají v platnosti, neboť ani Christus Dominus ani Sacram communionem:

1. tyto předpisy neruší,

2. kodexové předpisy nenahrazuje předpisy jinými, nýbrž toliko od těchto za stávajících okolností snad přechodně dispensuje,

3. dodržování kodexových předpisů nezakazuje, naopak: „... velle tamen per Apostolicas has Litteras summam huius legis consuetudinisque vim confirmare ad Eucharisticum quod attinet ieiunium...“ (srv. Christus Dominus, orig. konstit., str. 3—4, odstavec poslední). „... largitur... dispensationes circa legis ieiunii eucharistici observationem, sed normas maxima ex parte quoad substantiam quoque confirmat Codicis Iuris Canonici impositas sacerdotibus et fidelibus qui eidem legi obtemperare queant...“ (srov. Inst. S. S. Congr. S. Officii v tomtéž dekretu připojené, str. 11, slova úvodní).

Podobně i m.-pr. Sacram communionem „... diligenter autem sacerdotes ac omnes christifideles adhortamur, ut quantum in ita queant, modum eucharistici ieiunii ante s. missam celebrationem et s. communionis accessionem venerabilem et vetustabilem, servent...“ (cit. ex interp.).

Celá veřejnost jistě s radostí vítá úlevy, které Sv. Otec přináší ve snaze prospět všem, kteří v nutnosti takových úlev potřebují a tudíž užít mohou. Jak konstituce, tak i Motu proprio úlevy, dispense udílí těm, kteří by byli zkráceni v požívání duchovních dober, kdyby museli za stávajících okolností dodržovat předpisy kanonické.

Dr. Michal

IN MEMORIAM Msgr. Dr. JOSEFA TOMANA

Dne 8. prosince t. r. na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie o 7. hod. ráno posledním výdechem odevzdal svou duši Bohu vzácný kněz Msgr. Dr. Josef Toman, dómský prelát-arcijáhen v Brně. Narodil se 14. ledna 1880 v Netíně u Velkého Meziříčí. Gymnasium studoval v Třebíči, theologii v Brně, kde byl též vysvěcen na kněze. Doktorátu theologie dosáhl roku 1912 v Olomouci. Po vysvěcení kaplanoval v Prosiměřicích a ve Fryšavě u Znojma. Byl katechetou a představeným chlapeckého semináře v Brně, od 1919 farářem ve Starovicích u Hustopeče. Od roku 1923 přednášel pastorálku na bohosloveckém diecésním učilišti v Brně. Roku 1950 byl instalován na kanovníka a roku 1952 byl jmenován a benedikován na arcijáhna královské stoliční kapituly v Brně. Sepsal Cvičení snoubenců (Brno 1929), Censury a zpovědnice (Brno 1930) a četné články z oboru pastýřského bohosloví uveřejňované v různých odborných theologických časopisech. Pastorálka pronikla jako pomocná kniha do všech seminářů a vzbudila pochvalu odborníků.

Msgr. Toman, jak jsme jej prostě nazývali, nebyl toliko příkladným knězem, hlubokým učencem-theologem, ale též neobyčejně ušlechtilým člověkem, jenž kouzlem své osobnosti a dobrotou srdce podmaňoval každého.

Usměvavý, vtipný, ale důstojný, vrozeně skromný, ale náročný k sobě a v plnění povinností, takového jsme ho znali a takového jsme ho měli rádi. I když dosáhl vysokých církevních hodností, žil mezi námi a s námi dobrým, prostým životem, který naplňoval citlivým a uváženým poměrem nejen k Bohu, nýbrž ke všemu novému, ke všem otázkám našeho lidu, jehož zápas a velké perspektivy šťastné budoucnosti naší vlasti podle svých sil podporoval. Neokázale, ale pevně stál na půdě naší lidově demokratické vlasti jako její věrný syn. Jeho pohřbu, konaného dne 12. prosince 1957 v Brně, se zúčastnilo přes 200 kněží.

Kanovník Petr Franta

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 1 - V Praze dne 1. ledna 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Cón Miroslav**, kaplan, Vejprty, ustanoven dekretem čj. 8870/57 od 1./11. 1957 administrátorem ve Vejprtech, okres Karlovy Vary.
- Jarma Jaroslav**, administrátor, Planá u Mar. Lázní, ustanoven dekretem čj. 8871/57 od 1. 11. 1957 administrátorem v Mariánských Lázních.
- Jarma Jaroslav**, admin., Mar. Lázně, jmenován dekretem čj. 8872/57 správcem vikariátu mariánskolázeňského od 1. 11. 1957.
- Dítě František**, farář, Unhošť, ustanoven dekretem čj. 8881/57 od 1. 11. 1957 excurrento administrátorem ve Pcherách, okres Kladno.

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Liška Miroslav**, koop. Olomouc-Nová ulice, ustanoven dekretem čís. 4975/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem ve Vilémově.
- Knos Jan**, t. č. m. sl. ve St. Městě, ustanoven dekretem č. 4962/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem ve Starém Městě (okr. Mor. Třebová).
- Tříška Serafin Petr**, t. č. m. sl. v Mor. Třebové, ustanoven dekretem čís. 4978/57 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem ve Vendolí.
- Borán František**, administrátor ve Vendolí, ustanoven dekretem čís. 4979/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 kooperátorem ve Svitavách.
- Ambroz Jaroslav**, farář v Krumsíně, ustanoven dekretem čís. 4976/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 excurrento administrátorem v Myslejovicích.
- Kadlec Petr**, kooperátor ve Svitavách, ustanoven dekretem čís. 4972/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 provisořem v Klenovicích.
- Koželuh Štěpán**, administrátor v Hodušíně, okres Milevsko, diecése České Budějovice, ustanoven dekretem čís. 4874/57 ze dne 30. 10. 1957 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem v Novém Malíně a excurrento provisořem v Mladoňově.
- Fojtů Karel**, farář Čeladná, ustanoven dekretem čís. 4967/57 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem v Ostravě-Mar. Horách.
- Šrámek Leopold**, koop. Ostrava I. — ustanoven dekretem čís. 4966/57 s platností ode dne 1. listopadu 1957 administrátorem v Čeladné.
- Tomáš Otakar**, administrátor Linhartovy a excurrento adm. v Nové Vsi, ustanoven dekretem č. 4964/57 ze dne 16. 11. 1957 s platností od 15. listopadu 1957 administrátorem v Rybí (okr. Nový Jičín).
- Jestříbek Vojtěch**, posledně adm. v Hájí, t. č. m. sl. v Hradci, ustanoven dekretem čís. 4963/57 ze dne 16. listopadu 1957 s platností ode dne 15. listopadu 1957 administrátorem v Linhartovech a excurrento administrátorem v Nové Vsi.

Pensionování:

- Šimon František**, administrátor Nový Malín, přeložen na trvalý odpočinek výměrem čís. 3182/57 ze dne 14. 9. 1957 od 1. 10. 1957.

Úmrtí:

- Ošťádal Josef**, farář v. v. v Char. ústavě v Senohrabech, zemřel dne 23. 10. 1957, pochován dne 28. října 1957 v Senici na Haně.
- Nátr Josef**, administrátor v Luhačovicích, zemřel dne 17. 11. 1957, pochován dne 21. 11. 1957 v Luhačovicích.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Ustanovení:

- Šanda Jan**, sídelní kanovník v Č. Budějovicích, ustanoven rektorem kostela sv. Anny v Č. Budějovicích od 1. 8. 1957 (č. 1537/57).
- Mraz Bohumil**, administrátor v Omlenicích, ustanoven administrátorem v Jarošově nad Než., okres Jindř. Hradec, od 1. 9. 1957 (č. 1539/57).
- Zborovský Jan**, administrátor v Rožmberku n. Vlt., ustanoven excur. administrátorem v Horním Dvořišti, okres Kaplice, od 1. 9. 1957 (č. 1540/57).

Švanda Josef, administrátor, Malonty, ustanoven excur. administrátorem v Dolním Dvořišti, okres Kaplice, od 1. 9. 1957 (č. 1541/57).

Rendl Karel, kaplan v Prachaticích, ustanoven administrátorem v Omlenicích a excur. administrátorem v Rožmitále na Šumavě, okres Kaplice, od 1. 9. 1957 (č. 1542/57).

Bohdal Bedřich, administrátor v Myšenci, ustanoven administrátorem v Bavorově, okres Vodňany, od 1. 9. 1957 (č. 1543/57).

Kunovjánek Mořic, administrátor v Putimi, ustanoven excur. administrátorem v Myšenci, okres Vodňany, od 1. 9. 1957 (č. 1544/57).

Tvrdek Vojtěch, kaplan v Lišově, ustanoven administrátorem v Štěpánovicích, okres Třeboň, od 1. 9. 1957 (č. 1624/57).

Novák Alois, administrátor v Opařanech, ustanoven administrátorem v Sepekově, okres Milevsko, od 1. 9. 1957 (č. 1625/57).

Sedláček Antonín, administrátor v Borovanech, ustanoven administrátorem v Opařanech, okres Milevsko, od 1. 9. 1957 (1626/57).

Peřt Václav, administrátor v Kaplici, ustanoven sekretářem kapitulní konsistoře a ordinariátu a rektorem kostela Božského Srdce Páně v Českých Budějovicích od 1. 9. 1957 (č. 1650/57).

Hobizal František, sekretář kapit. konsistoře a ordinariátu v Č. Budějovicích, ustanoven administrátorem ve Stráži n. Než., okres Jindř. Hradec, od 1. 9. 1957 (č. 1651/57).

Korejs Jaromír, kaplan v Písku, ustanoven administrátorem v Plané n. Luž. a excur. administrátorem v Janově, okres Tábor, od 1. 9. 1957 (č. 1801/57).

Vlček Vladimír, administrátor v Plané n. Luž., ustanoven administrátorem v Ševětíně, okres Třeboň, od 1. 9. 1957 (1818/57).

Švarc Prokop Karel, duch. správce Charit. domova v Oseku u Strakoníc, ustanoven administrátorem ve Frymburku a excur. administrátorem ve Výtoni, okres Kaplice, od 15. 10. 1957 (č. 1994/57).

Patáky Štěpán, administrátor ve Kdyni, ustanoven administrátorem v Myslivě a excur. administrátorem v Nicově u Plánic, okres Klatovy, od 1. 11. 1957 (č. 2045/57).

Šmelc Benedikt Antonín, administrátor v Mariánských Lázních, ustanoven se souhlasem kapit. ordinariátu v Praze administrátorem ve Kdyni, okres Domažlice, od 1. 11. 1957 (č. 2046/57).

Paněš František, administrátor v Myslivě, ustanoven administrátorem v Kaplici a excur. administrátorem v Blansku, okr. Kaplice, od 1. 11. 1957 (č. 2109/57).

Koželuh Štěpán, administrátor v Hodušíně, okres Milevsko, propuštěn do arcidiecése olomoucké od 1. 11. 1957 (č. 2108/57).

Úmrtí:

- Filip Jan**, katecheta v. v. ve Volyni, zemřel 19. 8. 1957.
- Duchek Josef**, děkan v. v. v Kolovči, zemřel dne 21. 8. 1957.
- Vanáek Jan**, duchovní v. v. ve Veselíčku u Tábora, zemřel 29. 9. 1957.
- Boček Karel Msgre**, pap. prelát a inful. probošt katedrální kapituly v Českých Budějovicích, zemřel 18. 10. 1957.
- Pelikán Jan**, děkan v. v. v Bavorově, zemřel dne 19. 10. 1954.
- Reban Karel Msgre**, pap. komoří a custos katedrální kapituly v Českých Budějovicích, zemřel 1. 11. 1957.
- Pouška Václav Msgre, ThDr.**, taj. pap. komoří a profesor bohosloví v. v. v Č. Budějovicích, zemřel 7. 11. 1957.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Vyznamenání:

- Mlejnek Václav**, arciděkan a děkan v Nymburce, obdržel při odchodu na trvalý odpočinek ordinariátní pochvalu, č. dekr. 850/57-1-Ord. 25. 10. 1957.
- Pouř Josef**, administrátor v Býčkovcích, jmenován osobním děkanem, čís. dekr. 858/57-1-Ord. z 30. 10. 1957.

Jmenování:

- Klapuch František**, infulovaný arciděkan v Liberci, jmenován s platností od 1. října 1957 vikářem vikariátu libereckého, č. dekr. 4410 z 26. září 1957.
- Kostka Alfréd**, administrátor v Semilech, jmenován děkanem v Semilech, č. dekr. 897/57-1-Ord. z 10. 11. 1957.

Ustanovení:

- Cikryt Ladislav**, kaplan v Podbořanech, ustanoven s platností od 1. října 1957 administrátorem při farním úřadě sv. Štěpána prvomučedníka v Litoměřicích, č. dekr. 4416 z 26. září 1957.
- Havlas Stanislav**, kaplan v Liberci, ustanoven s platností od 1. října kaplanem při děkanském úřadě v Podbořanech a interkalárním administrátorem farního úřadu Podlesice, č. dekr. 4413 z 26. září 1957.
- Jurčík Miroslav**, kaplan v Ústí nad Labem, ustanoven s platností od 1. října 1957 administrátorem v Krásném Březně, okres a vikariát Ústí nad Labem, při zachování kaplanských povinností, č. dekr. 4414 ze dne 26. září 1957.
- Kubát František**, administrátor v Ústí nad Labem-Střekově, ustanoven s platností od 1. října 1957 excurrento administrátorem farnosti Zubrnice, okres a vikariát Ústí nad Labem, č. dekr. 4428 ze dne 27. září 1957.
- Mikeš Antonín**, administrátor ve Skorotčicích, ustanoven s platností od 1. října 1957 excurrento administrátorem farnosti Žežice, okres a vikariát Ústí nad Labem, č. dekr. 4431 ze dne 27. září 1957.
- Qualliza Karel**, administrátor v Krásném Březně, ustanoven s platností od 1. října 1957 kaplanem při arciděkanském úřadě v Liberci a administrátorem farnosti Údolu Sv. Kryštofa, okres a vikariát Liberec, č. dekr. 4415 ze dne 26. září 1957.
- Rušíl Klement**, administrátor ve Frýdlantě, ustanoven excurrento administrátorem farnosti Dětrichov, okres Frýdlant, vikariát Liberec, č. dekr. 4409 z 26. září 1957.
- Hevera Rudolf**, administrátor v Novém Městě pod Smrkem, ustanoven s platností od 1. 11. 1957 administrátorem v Údlicích a excurrento administrátorem v Březně u Chomutova, Droužkovicích, Stranné a Všestudech, vše okres Chomutov a vikariát Most, č. dekr. 4571/57 ze dne 14. 10. 1957.

- Peterka Alois Josef**, administrátor v Holedečku, ustanoven s platností od 1. 11. 1957 excurrento administrátorem v Želči, okres a vikariát Zatec, č. dekr. 4669/57 z 25. 10. 1957.
- Poul Josef**, administrátor v Býčkovcích, ustanoven s platností od 1. 11. 1957 administrátorem v Nymburce, okres a vikariát Nymburk, č. dekr. 4679/57 z 30. 10. 1957.
- Půček Štěpán**, administrátor v Údlicích, ustanoven s platností od 1. 11. 1957 administrátorem v Křešicích a excurrento administrátorem v Býškovcích a Záhořanech, vše okres a vikariát Litoměřice, č. dekretu 4570/57 ze 14. X. 1957.
- Rušíl Klement**, administrátor ve Frýdlantě v Č., ustanoven s platností od 1. 11. 1957 excurrento administrátorem v Novém Městě pod Smrkem a v Jindřichovicích pod Smrkem, okres Frýdlant v Č., vikariát Liberec, č. dekr. 4586/57 ze 14. 10. 1957.

Iurisdikce:

- Cikryt Ladislav**, administrátor farního úřadu u sv. Štěpána v Litoměřicích, obdržel iurisdikci k duchovenské činnosti v Domově důchodců České katolické Charity v Litoměřicích, Vavřínecká ul. č. 13, č. dekr. 856-4-Ord. z 29. října 1957.
- Šton Karel Mansvět**, ústavní duchovní v Chlumci u Chabařovic, obdržel iurisdikci k výkonu funkce ústavního kněze v Domově důchodců České katolické Charity v Chlumci u Chabařovic, č. dekr. 828-4-Ord. z 21. října 1957.
- Grieger Koloman**, ústavní duchovní v Niměřicích, okr. Ml. Boleslav, obdržel iurisdikci k duchovenské činnosti ve Státním domově důchodců v Niměřicích, č. dekr. 902/57-4-Ord. z 9. 11. 1957.

Zproštění:

- Dr. Práza Albert**, farář v Mutějovicích, zproštěn od 1. 11. 1957 excur. administrování farnosti Želeč, okr. a vikariát Zatec, č. dekr. 4670/57 z 26. 10. 1957.

Přeložení do výslužby:

- Hlaváč Tomáš**, děkan a administrátor v Dětrichově, byl ke dni 1. října 1957 přeložen do výslužby, č. dekr. 4401 z 25. září 1957.
- Mlejnek Václav**, arciděkan a děkan v Nymburce, byl ke dni 1. 11. 1957 přeložen na trvalý odpočinek, č. dekr. 4648/57 z 25. 10. 1957.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z kulturních dat, připadajících na letošní leden, připomínáme:

1. 1. 1888

Vzpomínáme nedožitých 70. narozenin pražského rodáka *Eduarda Basse* (vl. jménem Eduarda Schmitta), českého novináře, spisovatele, jadrného humoristy a bystrého skladatele veršovaných politických pamfletů (zemř. v Praze dne 2. 10. 1946).

Jeho literární tvorba je úzce spojena s jeho novinářským povoláním, v němž uplatňoval showvívavou relativitu, takže jeho vtíp nebodal, ale hladil proti srsti. Stylistická pohotovost zkušného žurnalisty se uplatňovala v četných časopisech: „Letáky“ (r. 1917–1918), satirický časopis „Šibeničky“ (r. 1919–1921), „Lidové noviny“ (od r. 1925), „Světobzor“ (od r. 1930) aj.

V době první světové války a těsně po ní vynikl Bass jako jeden ze zakladatelů českého umění kabaretního. Bass, ironik jemně cítící se svým objektem, působil jako textař k písním studentského kabaretního sdružení „Červená sedma“ (od r. 1913), později jako ředitel kabaretu „Rokoko“ (od r. 1917).

Z knižní tvorby Bassovy uvádíme: „Klapzubova jedenáctka“ (r. 1922), „Potulky pražského reportéra“ (r. 1929) a nejpoblárnější dílo „Cirkus Humberto“ (roku 1941).

1. 1. 1893

Pražský rodák *Karel Dvořák*, významný český sochař, byl by se dožil svých 65. narozenin, kdyby smrt (zemř. v Praze 28. 2. 1950) nebyla ukončila jeho život a dílo.

Po odborných studiích na zlatnické a ciseléřské škole (r. 1907–1910) a studiích u Myslbeka a Štursy (r. 1913 až 1919) byl Dvořák od r. 1928 profesorem umělecko-průmyslové školy v Praze.

Od r. 1916 vystavoval Dvořák na členských výsta-

vách spolku „Mánes“. Mimo to měl své vlastní výstavy v cizině i v Praze: r. 1936 (213 plastik a kreseb) a r. 1943 (75 plastik a kreseb z let 1935–1943).

Bystrý postřeh dokonalého psychologa učinil Dvořáka hledaným portrétistou. Dvořákovu dílo má v sobě kus krásné dravosti, jeho výtvarný projev směřuje k dramaticčnosti, vniternosti a vzletu rodu barokního. Některá jeho díla jsou již při svém zrodu pojata jako torsa k výraznějšímu a úplnějšímu vyjádření myšlenky.

Z Dvořákovy díla uvádíme: „Sv. Václav“ (r. 1915), sousoší sv. Cyrila a Metoděje na Karlově mostě v Praze (r. 1932), návrh pomníku Jana Nerudy pro Malou Stranu (r. 1940) a „Ecce homo“ (r. 1939–1942; sádra, mramor a řezba na dřevě).

14. 1. 1813

V Kardašově Řečici se narodil před 145 roky vynikající obrozenský básník *Boleslav Jablonský* (vl. jm. Karel Tupý), od r. 1854 probošt premonstrátského kláštera na Zwierynci u Krakova, kde též zemřel 27. 2. 1881.

Jablonský, velmi populární katolický básník mezi věřícím lidem, svými knihami vchoval několik generací: jeho dětské básničky a poesie naučného rázu přispěly k národnímu uvědomění a mravní výchově jeho široké čtenářské obce. Za svých studentských dob zúčastnil se Jablonský živě obrozeneckého hnutí, jmenovitě si oblíbil ochotnické divadlo, jehož vůdčí osobností byl J. K. Tyl. V letech 1837–1839 redigoval Jablonský s Pospíšilem „Květy“ a v téže době sám almanach „Vesna“.

Z jeho literárního díla uvádíme „Básně“ (r. 1841), „Moudrost otcovská“ (r. 1842), modlitební knihu „Růže sionská“ (r. 1846) a šest duchovních promluv „Vítězství kříže“ (r. 1846).

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 2

ThDr. Josef Plojhar: Deset let

ThDr. Antonín Salajka: Správný pohled na Církev

ThDr. Jan Merell: Deset let objevů v žudské poušti

ThDr. František Kotalík: Zastavení Slunce nad Gabaonem

P. Jiří F. Dvořák: Neurasthenie

ThDr. Jaroslav Michal: Závaznost Kodexu a některé změny

ThDr. Václav Bartůněk: První arcibiskup

P. Karel Sahan: Od Confiteor ke Kyrie eleison

P. Václav Zima: Moc pokání

P. Antonín H. Bradáč: Defunctus adhuc loquitur

Dr. Josef Doležal: Náboženské působení obrozeneckých kněží

P. Václav Oktábec: Jan Ignác Komenský

Ing. V. Červený: Hospodářské vztahy lidí

ThDr. Jaroslav Kouřil: Postní kázání

2

1958

ANIMARUM PASTOR

COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. JOSEF PLOJHAR: De duobus illis lustris.

Libellus memoriam repetit solemnum anniversariorum decem annorum 1948 illius Februarii. Haec dies profundissimum sulcum in facie nostrae patriae duxit. Procedente decem annorum tempore in clarum conspectum venit, quomodo novus ordo socialis et modi vivendi nostrae communitatis multitudinem et copiam educaverit civium patriae amantium in quorum numerum nomen dant etiam veri fideles ductu cleri Catholici prompti paratique ad permulta condonandum Ecclesiae Dei et patriae.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Recta sententia de Ecclesia Dei.

Perdifficile est rectis verbis consequi essentiam Ecclesiae D. N. Jesu Christi immo et eius sufficientem definitionem. Licet tamen describere Ecclesiam uti mysterium D. N. J. Christi. Munus apologiae est testari veritatem et naturam facti Christum unicam et solam Ecclesiam fundavisse, quae in Ecclesia Catholica, Apostolica, Romana permanet. Haec, quae scribuntur, contemplantur rectam viam et methodum huius apologiae.

ThDr. JAN MERELL: Effossiones et manuscripta deserti Juda et Maris Mortui decem annis interiectis.

Eximius auctor affert accuratam diligentemque historiam effossionum et manuscriptorum deserti Juda et Maris Mortui, uno dein tempore ponderat et examinat horum momentum et pretium, si ratio et ars grammaticorum, palaeographiae, historiae, generis litterarum, topographiae spectantur. Haec res instituta, si ad Novum imprimis Testamentum pertinet, porro Commentariis nostris tractatur.

ThDr. FRANTIŠEK KOTALÍK: Sol, contra Gabaon ne movearis, ... (Jos 10, 12.)

Hoc in loco invenimus duplicem fontem, unum prosae, describentem rem et eventum, alterum poeseos, qui ad mentem exegetarum huius temporis Catholicorum vividis et efficacibus coloribus laudat potius et imprimis veritatem Veteris Testamenti cardinis — Dominum pugnare pro Israel.

Dr. JOSEF DOLEŽAL: Res gestae pietatis erga Deum a sacerdotibus tempore primi floris linguae, facultatum, ingenii litterarum et artium nostri populi.

Scriptor studet personae P. F. Sláma et eius coronae confratrum et sociorum, qui iam anno 1848 ante in nostris Commentariis ad Clerum Catholicum premebant haud minimum pretium typis pressus certo tempore recurrentis propagationis fidei et perspicuae illius temporis cognitionis causa.

P. VÁCLAV OKTÁBEC: Jan Ignác Komenský.

Auctor hauriens e parochiae libris annalium commemorat fratrem hoc anno laudibus totius orbis terrarum elati sapientiae studiosi et paedagogi Bohemiae J. A. Komenský, Jan Ignác Komenský finitis studiis litterarum et artis in Societatis Jesu Collegio anno 1670 ordinatum per plures annos parochiam in Louňovice sub monte Blaník administravisse.

P. JAN MÁRA: Omnibus, qui perfectam libertatis legem perspiciunt.

Quae scribuntur, ipso auctore horum verborum de opera et negotio ad fideles et totum populum nostri cleri cogitant. Filii adoptivi Dei omnes sumus. Sed hodie tota humanitas in trivio versatur. Ideo munus honoris et officii nostri cleri infixum est in formatione venturae viae humanitatis, omnium hominum qui vestigia profundissima doctrinae D. N. Jesu Christi etiam postero tempore vita et opera persequantur.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Deset let

Dr. Josef Plojhar

Deset let je jen krůpějí v toku věčnosti, deset let znamená obyčejně málo v epopeji národních dějin. Avšak oněch deset let, které uplynuly od památného Února 1948, vyoralo hlubokou brázdou na tváři naší vlasti. Netušená energie, hodná slavných dnů národního probuzení, naplnila těchto deset let plody poctivé budovatelské práce, stopami účinné, dělné lásky k bližnímu, vřelou láskou k vlasti, národu, lidstvu a míru. Tato slavná cesta byla vykonána s nadšením, pílí a obětavostí. Bylo třeba překonávat v ní mnoho nedostatků vnějších i vnitřních, nebyla snadná, nebyla bez bojů. Avšak ukázalo se, že síla národa, síla lidu, který jde za spravedlivou věcí, který ví, že je jediným hospodářem své vlasti, je nevyčerpatelná. Těchto deset let vychovalo miliony vlastenců nového typu, a mezi nimi nemálo katolíků, vedených svými vlasteneckými kněžími, ochotnými k obětem, právě tak jako za červánků národního obrození.

Deset let, které jsou za námi, jsou především vybudováním nového, spravedlivého řádu společenského. Socialistická výstavba bude u nás v této pětiletce v podstatě dovršena. Jaký je to smělý, orlí let národa, který v pouhých deseti letech vybudoval kvádry základů nového lidského řádu, tak bytostně blízkého křesťanskému duchu a srdci! Tisíce nových závodů, desítky obrovských elektráren a údolních přehrad, počátky mírového využití atomové energie, to všechno mluví přesvědčivou řečí těchto deseti let. Právě uplynulý rok vykonal opět mohutné dílo přeměny našeho zemědělství směrem k socialistickému, modernímu velkopodnikání. Nepřehledné řady rolníků vstoupily do nově založených JZD a stará, již dříve založená družstva urazila neobyčejný kus cesty k zdokonalení. Hluboce se zintensivněly sociální služby, zdravotnictví dostalo novou náplň, novou funkci a zvýšený dosah. Příkládáme dnes náročná měřítka na naše, ve světě jedinečné sociální pojištění, a přece jaký je to veliký kus projevené a vskutku účinné lásky k bližnímu! Kolik je v něm lásky, stírající slzy s očí trpících lidí, starých i nemocných, kteří dříve žili a trpěli bez pomoci a v bídě! Vzpomeňme pokorně i hrdě zároveň i příspěvku naší České katolické Charity, účastníci se tohoto díla lásky a bratrské pomoci!

Naše nynější národní povinnost tkví v tom, že vycházejíce ze základny pevné Národní fronty v semknutých řadách celého národa přiložíme s radostí a upřímností ruku k dílu a budeme spolupobudovat šťastnější život našeho lidu, a v opravdové bratrské pospolitosti půjdeme dále a uskutečníme velké ideály Košického programu, směrnici našeho národního programu. Jak ukazují výsledky plnění tohoto programu, jak ukazuje masová účast občanů na všenárodní diskusi k uskutečnění tohoto programu, jsou také naše možnosti v budoucnosti veliké a nevyčerpatelné. Náš program další činnosti je vznešený a zároveň prostý: uskutečnit dobu sociální spravedlivosti a spokojenosti. Faktor křesťanské morálky rád spolupomáhal a bude i dále spolupomáhat na tomto díle výstavby naší milované republiky, šťastného domova našeho lidu! Vždyť kdykoliv bylo u nás vykonáno něco velkého, stalo se to vždycky v ohni vlasteneckého uvědomění a nadšení. Také díla našich pětiletěk nevznikla jen na základě chladných technických projektů a výpočtů, ale též z horoucího zápalu jejich stavitelů a mistrů.

Při tomto velikém díle opíráme se o sílu našich osvědčených přátel: Sovětského svazu, lidově demokratických zemí a všech poctivých, mírumilovných lidí na celém světě. Dosud vzpomínáme s vděčností a láskou na slova, která vyslovil první dělnický prezident Klement Gottwald, když před deseti lety řekl: „Zvolili jsme cestu svobody, samostatnosti, lidové demokracie po boku našeho osvoboditele a nejlepšího přítele, Sovětského svazu.“ Ano, je tomu tak: hlásíme se s radostí k velké a nepřemožitelné rodině slovanských a dalších jiných národů, které vedeny Sovětským svazem jsou povolány k tomu, aby vytvořily nový život na velké části Evropy a Asie.

Zvláště dnes oceňujeme ohromnou energii Sovětského svazu, který dosáhl mimořádných výsledků ve vědě, technice, který buduje atomové elektrárny, ledoborce, vypouští umělé družice Země a který tuto všechnu svou sílu obrací spolu s námi směrem k míru, směrem ke štěstí, bratrství a součinnosti národů. Dílo hájení a zajištění míru je totiž součástí našeho národního úsilí, jak vyplynulo také z důsledků a z celého smyslu památných únorových událostí před deseti lety.

Zvláště my, jako katoličtí kněží, víme, že mír vyžaduje lásky a sociální spravedlnosti, která teprve umí překlenout propast nenávisti a nevraživosti, jež je zárodkem válek. Naše úsilí se proto musí nést směrem velikých křesťanských ideálů Lásky a Pokoje. V tomto spravedlivém

boji se necháváme vést hlasem Knížete pokoje, Kristem. Víme ovšem velmi dobře, že nestačí si jen mír přát, stejně jako nestačí si jen přát víru. Je třeba učinit něco k jejímu získání. Totéž platí o míru a o lásce. Pro křesťana je to cesta modlitby a odříkání a práce. Také pro mír je třeba pracovat všemi silami, celou duší.

Musíme pro poznání ceny míru a pro poznání nebezpečí války mnoho vykonat: doma i ve světě. Znovu a znovu dávat svědectví míru, výsledku a důsledku lásky. Mezi jednotlivými lidmi právě tak jako mezi národy. Vždyť mír mohou zaručit jen lidé mírumilovní, kteří jsou ochotni obětovat kus svého života věci míru, kteří jsou schopni sebezapírání, obětí a odříkání. Nebudme malověrní, neříkejme, že naše síly jsou slabé. Máme nad sebou Pána národů, Stvořitele lidí a Knížete míru. Připojme tedy jen naše úsilí uskutečňování Jeho přikázání lásky k Bohu a lidem! Mír není přece jen projev z oblasti hmotné, protože sám je tvůrcem blahobytu hmotného, je produktem duchovním.

Úloha našich duchovních v zajišťování výsledků historického Února je velmi vážná: především musí ze všech sil hájit dílo míru, které je jediným možným podkladem budování spravedlivého sociálního řádu, jak nám jej odkázaly únorové události před deseti lety. Naši věřící jsou spojeni svým duchovním životem se svými kněžími. A kněží plní své povinnosti k míru i tím, že využívají pro formování své práce všech možností, aby v harmonickém souladu s učením Kristovým uskutečňovali Jeho odkaz v každodenním životě. Křesťanství svou aktivní podporou mírového hnutí stává se tak kladnou součástí nového života, v základech určeného událostmi před deseti lety. Budeme právi svého vysokého poslání jen tehdy, budeme-li se na každého člověka dívat jako na svého bližního. To však také platí o velkých bližních, jakými jsou celé národy. A tím také po svém přispějeme nejlépe, protože neúčinněji, k oslavě památných událostí před deseti lety!

SPRÁVNÝ POHLED NA CÍRKEV

Aby se stal člověk účastným života Kristova, musí býti v Krista začleněn. Jak tomu rozuměti, objasnil sám Kristus svým podoběnstvím o vinném kmenech a jeho ratolestech (Jan 15, 1–8). Ratolesti jsou proniknuty životní mizou, prýstíci z vinného kmene. Podobně je-li člověk začleněn v Krista, tu Kristus vlévá člověku život Boží. Tento pochod byl nemožný, dokud Kristus přebýval na zemi, ve své dějinné, prostorové časové existenci. Možným se stal teprve přeměnou Kristovy lidské přirozenosti, která nastala jeho zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením. Tuto proměnu způsobil Duch Svatý. Také všem těm, kteří se Kristu s vírou odevzdávají, prostředkuje Duch Svatý z Kristova oslaveného člověčenství proudící život Boží. Toto zaštípení božského života lidem se neděje každému jednotlivci zvlášť, nýbrž tak, že božský život byl zaštípen lidskému společenství, jednotlivci pak mají v něm účast jako členové tohoto společenství. A je to opět Duch Svatý, který vytváří tuto tajemnou jednotu lidí s oslaveným Pánem. Poprvé se tak stalo o slavnosti Letnic při seslání Ducha Svatého (Skut. 2, 1–13). Toto společenství bylo založeno zaštípením Kristova života jako *společenství s Kristem*, jako *Církev*. Od prvního dne Letnic stala se Církev nositelkou a prostřednicí božského života Kristova. Veliké tajemství, jímž jest vtělený Syn Boží, se rozšiřuje v tajemství, jímž jest Církev. Církev pak žije tím, že hlásáním Slova Božího vydává svědectví Kristu a ve svátostech vštěpuje Kristův božský život vždy novým členům.

Kristus se stal duchovním praotcem nového, v Duchu Svatém zjištěného člověčenství (I. Kor. 15, 44–49), na rozdíl od Adama, který byl praotcem člověčenství pozemského. Nové člověčenství jest vyvoláno Slovem Božím z pozemské, tělesné existence, ze světa, z hříchu a nespravedlnosti a tímto Slovem v Duchu Svatém svoláno ke společenství, které stojí svaté a neposkvrněné před tváří Otcovou (Ef. 1, 1–14). To je věčné tajemství člověčenství, že jest povoláno k tomu, aby mělo účast na životě vtěleného Syna Božího. Tajemství Kristovo se tak stává tajemstvím všeho člověčenství. Církev jest společenstvím těch, kteří mají účast na božském životě Kristově. *Církev* je tedy *rozšířením tajemství Kristova* na veškeré lidstvo a jeho dějiny.

Musíme si uvědomit, že tak jako tajemství Kristovo můžeme postihnout jedině ve víře, podobně i tajemství jeho Církve. Protože Církev je tajemstvím, které je v Kristu zjeveno a na něm založeno, není postižitelné

na přirozeným lidským poznáním a hledáním, nýbrž jedině vírou (srv. o tom Katechismus koncilu Tridentského č. I, kap. 10, ot. 17). Stojíme tu v kruhu víry, který představuje něco v sobě úplného a celého. Církev nám dosvědčuje zjevení Boží, které se stalo v Kristu. Toto její svědectví má svou přesvědčující sílu jediné odtud, že Církev jest obdařena autoritou Kristovou. Že tomu tak jest, dosvědčuje nám opět Církev. Důvod, proč svědectví Církve představuje bezpodmínečnou záruku, totiž její božská autorita, jest opět založeno na jejím svědectví o sobě samé. V jejím svědectví pro Krista je svědectví, které vydává Církev sama o sobě, uzavřeno. Na jejím svědectví o sobě samé spočívá svědectví pro Krista. Jen tehdy, je-li její svědectví o Kristu pravdivé, je také její svědectví o sobě samé pravdivé. Jen tehdy, je-li její svědectví o sobě samé pravdivé, jest její svědectví pro Krista pravdivé. Jak se dá tento kruh vzájemného svědectví ospravedlnit? Jedině tak, že *Církev má bezprostřední vědomí svého vlastního tajemství Kristova*. Církev zvěděla z úst svého Pána, čím má být. K ní mluvil, když řekl: „A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa“ (Mat. 28, 20). Z jeho úst obdržela zaslíbení: „A já budu poslati Otce a dá vám jiného Utěšitele, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy“ (Jan 14, 16). Jí bylo řečeno: „Jako mne poslal Otec, i já posílám vás“ (Jan 20, 21). Její nejvyšší hlavě dal Pán ujištění: „Ty jsi Petr (to jest skála), a na té skále založím svou Církev, a pekelné brány ji nepřemohou“ (Mat. 16, 18). Kdo ve víře vstupuje v Církev, má na tomto bezprostředním vědomí Církve účast (srv. J. A. Möhler, *Neue Untersuchungen*, 1835, 341; M. Schmaus, *Katholische Dogmatik III*, 1, 2 ss.).

Z těchto předcházejících úvah přicházíme k důležitému závěru. Protože Církev jest vlastně tajemství Kristovo, procházející dějinami, nelze podle některých theologů, např. E. Commera (*Die Kirche in ihrem Leben und Wesen dargestellt*. Wien 1904, 173), kterého následuje C. Feckes (*Das Mysterium der heiligen Kirche*. Paderborn 1934, 155), Ternus (*Vom Gemeinschaftsglauben der Kirche*. Scholastik 1935, 1, 30) i M. Schmaus (uv. kn. 6), ve vlastním smyslu vystihnouti její podstatu a podati její výměr (definici). Můžeme Církev toliko popsat. Všechny pokusy, vystihnouti vyčerpávajícím způsobem podstatu Církve, narážejí podle nich na to, že se ani Kristus, ani Duch Svatý nedá definovati. Proto všechny definice Církve, které se až dosud vynořily,

jsou nedostačující a zůstávají daleko za svým předmětem. C. Feckes (uv. kn. 2. vyd., Paderborn 1936, 184) podává např. tento pokus o vystižení podstaty Církve: Církev jest mystické Tělo Ježíše Krista, které Boho-člověk na základě své velebnějské oběti uvedl ve skutečnost a mocí Ducha Svatého a službou církevních úřadů stále udržuje a oživuje. Vidíme na první pohled, že je to pokus příliš obecného rázu, zdůrazňující působení Ducha Svatého v Církvi. Náš pokus o výměr Církve, který by měl na zřeteli vnější i vnitřní stránku Církve, by byl asi tento: *Církev Kristova* jest: a) po *vnější* stránce: od Ježíše Krista založená, viditelná, nábožencko-kulturní společnost všech pravověřících křesťanů, kteří vyznávají jedno učení Kristovo, modlí se, účastní oběti mše sv. a přijímají tytéž svaté svátosti, a podřízeni jsouc zákonitým biskupům, uznávají římského papeže, jakožto náměstka Kristova, za svou nejvyšší viditelnou hlavu; b) po *vnitřní* stránce: duchovní (mystické) tělo Kristovo, jehož neviditelnou hlavou jest Kristus, který spojuje a sjednocuje všechny jeho údy a skrze Ducha Svatého pokračuje ve svém vykupitelském díle, pozdvihuje jednotlivé údy skrze milost posvěcující k účasti na nadpřirozeném životě Božím, a tak je připravuje a vede k dosažení spásy a plnosti života věčného (srv. Ve světle víry. Katolická věrouka. Olomouc 1948, 194). Je zřejmé, že tento výměr se zdá trochu rozvláčný, avšak má na mysli jediné pravou Církev Kristovu, kterou chce vystihnouti co do podstaty nejen podle její vnější stránky, nýbrž i podati její vnitřní stránku. Zachytiti obojí stránku Církve, vnější i vnitřní, do jediné, podstaty Církve vyčerpávající věty jest ponecháno výkladu v připravované knize o Církvi.

I když tedy nelze přesně vystihnout podstatu Církve čili podat její dostačující definici, lze přece Církev jakožto tajemství Kristovo popsat. Nejde tu o to, apologetickou metodou shromažďovati důkazy, že římskokatolická Církev jest od Krista založenou Církvi. Jde tu o to, vylučně z hlediska víry, tedy dogmatickou metodou, ukázati vnitřní krásu Církve, tajemství její podstaty. Apologetika přivádí k Církvi, avšak nikoliv do jejího tajemství. Úkolem apologetiky jest dokázati skutečnost, že Kristus založil jednu Církev, že tato Církev dále trvá v Církvi katolické, že Církev jest svědkyní pravdy, kterou Kristus hlásal a že její neomylnost je zakotvena v neomylnosti papežské. Avšak také pro apologetu jest víra východiskem a cílem všech úvah. Rozdíl mezi apologetickým a dogmatickým způsobem myšlení a dokazování nespočívá v tom, že druhé jest formováno vírou, první pak nikoliv, nýbrž v tom, že apologetika je zaměřena na vnější stránku Církve, dogmatika pak má na zřeteli její stránku vnitřní.

Cesta, kterou chce dosáhnout *apologetika* svého cíle, je dvojitá. První vychází z novozákonního písemnictví a končí u Církve, druhá vychází od Církve jako dějinné skutečnosti a končí u jejího božského založení. První cestou krácejí zastánci tzv. syntetické metody, druhou cestou pak zastánci tzv. analytické metody. Zastánci prvního, syntetického postupu začínají svou cestu důkazem, že novozákonní spisy jsou věrohodné, ukazují, že Kristus se podle svědectví Nového zákona prokázal jako vyslanec Boží, ano jako soupodstatný Syn Boží, svou práci pak uzavírají důkazem, že Kristus na základě své božské autority založil Církev, která až do dnešního dne trvá v Církvi katolické. Podstatným cílem tohoto dokazování jest prvenství římského papeže. Druhý, analytický postup hledí představití náboženské hodnoty, které jsou v Církvi uskutečněny a které si věřící v ní ověřuje. Tak se Církev představuje jako naplnění naší touhy po pravdě, naší snahy po svatosti, řádu, kráse, společenství atd. Z toho pak uzavírá: útvar, který uskutečňuje takové hodnoty, musí býti Církvi Boží, nechceme-li pochybovati o tom, že dějiny a náš život mají nějaký smysl.

Nejsprávnější jest, spojíme-li obojí postup, a to takto: Vyjdeme od křesťanství, jak se nám dnes projevuje, ukážeme v obecných rysech jeho zvláštnost, kterou se od všech ostatních jeví přítomnosti odlišuje, a postupujeme nazpět staletími k jeho původu. Tak dospěje-

me k Ježíši Kristu. Nyní se vynoří otázka: Kdo byl Kristus? Dokáže se, že byl Bůh a spolu člověk, vtělený Syn Boží. Podle svědectví novozákonních spisů založil náboženskou společnost. Nyní se tážeme, kde ji můžeme nalézt. Tato otázka musí býti položena, neboť se mnohé náboženské společnosti nazývají křesťanskými. Která to činí právem? Zatím co na počátku celé cesty se srovnávalo náboženství křesťanské obecně s nekřesťanskými náboženskými jevy, nyní se srovnávají navzájem náboženské společnosti křesťanské. Nárok býti *pravou Církvi Kristovou* si může osobovat jediné ona křesťanská společnost, která bez dějinného zlomu uchovává svou souvislost s Kristem, v níž poselství Kristovo bez porušení a bez podstatných cizích přísad je hlášáno. Tak tedy cesta, která nejdříve od přítomnosti vedla nazpět ke Kristu, nyní pak od Krista k přítomnosti postupuje, setkává se u katolické Církve. Jen v ní jest uchovávána a hlášána plnost nadpřirozeného zjevení Kristova (srv. L. Kösters, Die Kirche unseres Glaubens. Freiburg i. Br. 1938, 12–17; K. Adam, Das Wesen des Katholizismus. Düsseldorf 1934, 62–81).

I když je apologetický způsob dokazování důležitý, přece není vyčerpávající. Neodkrývá vnitřní krásu Církve, popisuje pouze její obrysy, velikost, stavbu Božího domu, ale nevstupuje do něho. A přece ten, kdo v domě bydlí a žije, pozoruje také jeho vnitřní krásu. Kdybychom se tedy spokojili pouze s apologetickým pohledem na Církev, tak by nám zůstalo právě to nejdůležitější a nejpodstatnější neznámo. Proto za apologetickým pojednáním o Církvi musí následovat *dogmatické pojednání*, které má na zřeteli vnitřní stránku Církve, chce vystihnout její tajemnou podstatu, představuje její nadpřirozenou hodnotu, ukazuje, kterak je Církev mystickým Tělem Kristovým, nevěstou Kristovou, objasňuje, kterak Duch Svatý jako duše Církve v ní a skrze ni působí, kterak Církev je ústavem, který není určen k výchově a vedení pouze přirozeného člověka, nýbrž dává člověku nový, nadpřirozený smysl a cíl, nadpřirozený život, který mu uděluje a jej v něm udržuje (srv. M. J. Scheeben, Die Mysterien des Christentums. Freiburg i. Br. 1941, 442 ss.; Ve světle víry, 184 dd.).

Kromě apologetického a dogmatického pohledu na Církev jest ještě pohled z hlediska *náboženské vědy*. Zde se uvažuje o Církvi jako o události, zjištěné dějinným badáním a zkušeností. Na rozdíl od apologeticko-dogmatického pohledu není zjišťován z vnějšku a vnitřku její božský charakter. Badatel přistupuje k ní spíše jako k jiným náboženským jevům a snaží se vystihnout to, co je Církvi vlastní a ji odlišující. Přitom kráčí po stejných cestách jako apologeta, avšak pohybuje se na nich jako cizí, chladný pozorovatel, i když ne bez vnitřní účasti, apologeta pak jako důvěřivý, milující přítel. Jestliže náboženský badatel začne svou práci buď jako vnitřně zúčastněný, nebo chladný pozorovatel, přece dospěje k bodu, kdy mu vychází možnost, ba pravděpodobnost, že v Církvi mluví k němu Bůh. Bude-li s úctou pokračovat na této cestě, dospěje k jistotě, že v Církvi se setkal s Bohem. Tato jistota není ještě vírou a nemůže ji též vytvořit. Vychází z ní toliko odvaha srdce, ze které se člověk Bohu bezvýhradně odpovídá. Kdo se až k tomu povznese, ten odloží všechnu pouze lidskou jistotu a pozná Boží moudrost a sílu v Církvi s bezpodmínečnou jistotou. A tak náboženská věda tvoří předběžné rozhodnutí pro víru. Pohled samé víry se podaří toliko tomu, kdo se oprostí od vlastní vůle a od každé sebejistoty vůči Bohu. Stojí vždy v nebezpečí, že se bude dívat na Církev falešně nebo křivě. Takové pokušení pochází z pohoršení, které Církev dává, jehož důvodem je totéž, co u Krista samotného, totiž spojení božského s lidským (Fil. 2, 6–8), a které může býti jediné ve víře přemoženo. Velebnost Boží je zpřítomněna v Církvi, avšak zjevuje se současně zahalena v lidských, konečných a ohraničených formách. Věčné se jeví v časném rouše, časné má býti přeměněno ve věčné. Věřící člověk získává současně jistotu, že i všecko dosud skryté se stane jednou na věčnosti zjevným. ThDr. Antonín Salajka

DESET LET OBJEVŮ V JUDSKÉ POUŠTI

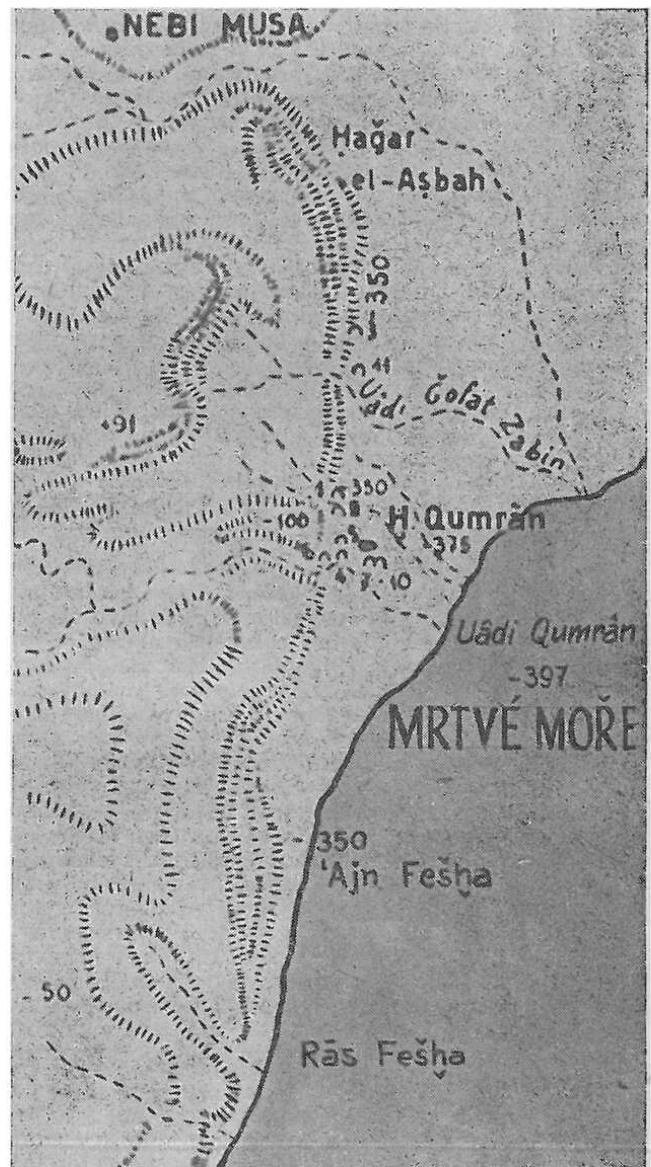
Není v posledních desetiletích druhého objevu, který by vyvolal nejenom u biblistů, ale i u historiků a filologů takový zájem jako objev rukopisů v jeskyních Judské pouště a vykopávky mající vztah k sektě Essenů. Když před desítky lety se objevily v tisku první zprávy o nálezích, nikdo netušil, že kolem objevů během několika let se rozrostla tak bohatá literatura a že celá generace badatelů, zvláště biblistů, — jak soudí prof. D. L. Harding — bude mít co dělat, než texty a závěry budou využity. Vždyť nejde jenom o texty biblické, jež potvrdily pečlivé předávání starozákonního biblického textu, ale i o texty, jež přinášejí nové pohledy na dobu předcházející bezprostředně křesťanství i na dobu raného křesťanství.

Nejdříve několik údajů zeměpisných. Na našich mapách Palestiny, třeba v příručních vydáních bible, marně bychom hledali jména míst, o nichž se dnes tolik mluví a píše. Kdybychom od Betléma vedli vodorovnou přímkou k Mrtvému moři, kde tato příčka se dotkne Mrtvého moře, je pohoří 'Ras Fešcha. Na úpatí pohoří vyvěrá pramen 'Ajn Fešcha a vystoupíme-li od tohoto pramene asi 4 km na sever, jsme na místě nálezů. Na archeologických mapách Palestiny nebude již nikdy chybět jméno Chirbet Qumran a severně od Engaddi Murabba at. Judská poušť je v těchto místech zbrzděna pohořím z tvrdého vápence. Pohoří je bohaté na rozsedliny, úžlabí a sluje, často velmi těžce přístupné, protože vchody do jeskyní se nalézají mnohdy vysoko ve skalách a jejich odkrytí bývá závislé na náhodě. Pohoří jako stvořené za útočiště lupičů (vzpomeňme na podobenství o Milosrdném Samaritánu) i zbožných anachoretů. Můžeme se proto divit, že jednoho dne tam došlo k ukrytí „posvátných knih“ před pronásledováním nebo válkou? Již Eusebius a sv. Epifan mluví o řeckých a hebrejských rukopisech nalezených v r. 217 v jeskyních u Jericha. O podobném nálezu píše Otto Eisfeld.¹⁾ V listě psaném kolem r. 800 po Kr. nestoriánský patriarcha Timotheus ze Seleucidy píše Sergiovi, metropolitovi z Elamu, že Žid, hodný důvěry, mu sdělil, že před dvaceti lety v jeskyni u Jericha byly nalezeny staré rukopisy. Pes arabského lovce pronásledoval zvěř k jeskyni, kde zmizel. Lovec, hledaje psa, nalezl v jeskyni rukopisy, o kterých uvědomil jeruzalémské Židy, kteří se v hojném počtu dostavili k jeskyni a odnesli rukopisy hebrejských starozákonních a jiných knih.

Vraťme se zase do dneška. Psal se rok 1947. V Palestině zuřily boje mezi Židy a Araby. Beduin z kmene Ta'amirech Mohamed ad Dhib (= šakal) z jara tohoto roku, podle jedné verze hledaje zaběhlou ovci nebo kozu, podle druhé verze hledaje při pašování zboží úkryt, objevil ve skále otvor vedoucí do jeskyně. Když vhodil do otvoru kámen, zaslechl zvuk jakoby rozbitého hrnce. Vnikl do jeskyně a skutečně našel hliněný džbán ne sice s pokladem zlata a stříbra, ale se svitky z kůže a pergamenu zabalenými v plátně. Byl asi zklaman. Druhého dne přišel znovu do jeskyně se svým bratrancem Ahmad Muhamedem a odkryli v jeskyni osm nádob většinou s příkrývkami. Díky neustálému proudění vzduchu v jeskyni se rukopisy zachovaly v poměrně dobrém stavu. Jeskyně totiž, která se táhne v délce asi 8 m od severu k jihu, má dva otvory. Jeden ve výšce podlahy, kterým je možno pouze plazemím vniknout do jeskyně, druhý nahoře jako okno v přední stěně jeskyně. Toto „okno“ objevil beduin a tím do jeskyně vnikl. Mohamed ad Dhib a jeho bratranci Ahmad Muhamed zanesli svůj nález obchodníkovi starožitnostmi Halil Iskandar Šahinu v Betlémě. Ten byl více obchodník než učenec a když žádal za rukopisy alespoň 20 £, jim řekl: „V první synagoze dostanu za levnější cenu svitky nové“, a domnívaje se, že jde o syrské rukopisy, poradil jim, aby je prodali Sýrům v Betlémě. Ti uvědomili svého metropolitu v Jeruzalémě Athanáše Yeshue Samuela a ten nejlépe zachované svitky odkoupil. Byly uloženy v jeruzalémském klášteře sv. Marka.

Po tomto prvním objevu pátrali „soukromí hledači“ i po okolních jeskyních a od podzimu 1947 se začaly u antikvářů v Jeruzalémě objevovat větší i menší zlomky rukopisů. Tak se několik svitků dostalo do majetku Musea židovských starožitností v Jeruzalémě, kam je zakoupil profesor Hebrejské university jeruzalémské Eliezer Lipa Sukenik.

V únoru 1948, ve snaze identifikovat rukopisy, navázali mnichové z kláštera sv. Marka spojení s archeologickým institutem American School of Oriental Research. Protože ředitel institutu dr. Millar Burrows byl právě mimo Jeruzalém, na cestě do Iráku a zastupoval ho dr. John C. Trever, Otec Boutros Suwamé, knihovník z kláštera sv. Marka, slíbil tomuto badateli rukopisy ukázat. V telefonickém rozhovoru s orientální opatností mu sdělil, že při práci v knihovně našel svitky, nezapsané v katalogu knihovny a potřebuje jejich rozluštění. Když později nabyli mnichové důvěru k odborníkům v institutu, sdělili pravdivé okolnosti nálezů a koupě. Svitky, jež bylo možno rozvinout, byly ofotografovány a mnichům dána rada uložit svitky v bezpečí. Zdá se, že byly ukryty po dobu války v Transjordanii a bylo to dobře, protože v bojích

Mapka objevů

Beduini, kteří objevili v jeskyni rukopisy

o staré jeruzalémské město byl klášter zasažen bombou a Otec Boutros Suwamé zabit.

Co obsahují svitky? Z rukopisů, které získal klášter sv. Marka, největší rozruch způsobil *svitek proroka Izaiáše*, obsahující 66 kapitol z tohoto evangelisty Starého zákona (úřední označení rukopisu = 1 Q Is^a). Svitek je dlouhý 7,80 m a 36 cm široký. Je psán na kůži a na rozdíl od řeckých unciálních rukopisů jsou slova pečlivě oddělována. Písmo je pravidelné a svědčí o zručnosti písařově. O stáří tohoto rukopisu bylo již mnoho psáno. Většina odborníků podle písma klade rukopis do prvního století před Kristem,²⁾ takže objevem byl získán hebrejský text Starého zákona téměř o celé tisíciletí starší než dosud známý hebrejský text bible, který je v rukopisech až z 9. stol. po Kr. Text od Mrtvého moře byl již publikován i s fotokopii a znovu potvrdil věrnost našeho dnešního biblického textu.³⁾

Komentář k proroku Habakukovi (1 Q p Hab = Pešer Habaqquq). Je to svitek ze dvou proužků kůže, původně dlouhý 2,30 m. V dnešním stavu dlouhý 1,80 m. Text je dobře čitelný, písmo úhledné, data poněkud pozdějšího než rukopis předchozí. Zdá se, že před uložením do jeskyně tolik neutrpěl jako svitek Izaiáše, až v jeskyni červotočinou. Vzbudil-li svitek proroka Izaiáše zájem odborníků v textové kritice, vzbudil tento komentář k prvním dvěma kapitolám proroka Habakuka hlavně zájem badatelů o sektě, v jejímž lůně rukopisy vznikly, jak bude psáno ještě později.

Protože počátek dalšího rukopisu se nezachoval a není proto znám jeho původní titul, je tento svitek různě nazýván. Někdy jako Dokument, jindy jako *Řád (rituál) sekty* (1 Q S = Serek hajahad). Celková délka rukopisu je 1,82 m, šířka 24 cm. Podle M. J. Trevera rukopis byl psán jiným písařem než rukopis Izaiáše, ale asi v téže době, protože paleografie rukopisu je

v podstatě shodná s rukopisem Izaiáše. Obsah svitku je velmi bohatý a svérázný. Vedle liturgických předpisů jsou zde i pravidla a pokyny pro ty, kteří vstupují do společenství sekty. Obsahuje pozhánání pro ty, kteří zachovávají předpisy i kletby na ty, kteří je přestupují (Deut 27, 15 n.). Protože fragmenty podobných svitků byly nalezeny i v jiných, později objevených jeskyních (hlavně 4 Q), možno usuzovat, že Řád byl v sektě pilně opisován a rozšířen. Svitek je důležitý pro poznání charakteru a organizace sekty, která vlastnila rukopisy a ukryla je v jeskyních Judské pouště.⁴⁾

Poslední rukopis z majetku kláštera sv. Marka je velmi poškozený a těžko čitelný *araméjský svitek* dosud jen podle jména známé *knihy Lamechovy*.

V r. 1949 metropolita kláštera sv. Marka Samuel odcestoval jako delegát pro ortodoxní Sýry v USA a Kanadě a vzal rukopisy s sebou. V tisku se objevily zprávy o prodeji rukopisů za 1 000 000 dolarů. Zpráva vznikla asi tím, že rukopisy byly vystaveny v některých amerických knihovnách (Washington, Chicago, Massachusetts aj.). Zpráva byla vyvrácena oficiálním oznámením vlády Izraele ze 13. 2. 1955, že rukopisy byly již na počátku r. 1954 zakoupeny pro stát Izrael. Loňského roku byly vystaveny v Jeruzalémě a nakladatelství Hebrejské university připravuje sborník dnešního stavu výzkumných prací na těchto svitcích. Tak Museum židovských starožitností a Hebrejská universita se stávají majitelem většiny svitků z Judské pouště. Jak již bylo podotknuto, získal prof. E. L. Sukenik koupí již dříve *druhý*, podstatně poškozený *svitek proroka Izaiáše* (1 Q Is^b). Text svitku je ještě bližší dnešnímu znění proroka Izaiáše než svitek první. Další svitky získané Sukenikem jsou:

„*Boj synů Světla proti synům Tmy*“ (1 Q M = Serek ha milhama). Je to svitek dlouhý 2,70 m a široký 15 cm a jeho tematikou je boj mezi syny Světla (bene or) a Tmy (bene hoshek). Synové Světla jsou z kmene Levi, Juda a Benjamin. Když se vracejí z pouště (midbar) do Jeruzaléma, bojují se syny Tmy s Edomity, Moabity, Ammonity, Kittim a Ashur (Řekové). Je to kompozice patřící do apokalyptické literatury, kde podrobný popis vojsk, zbraní, pozouny jako v každé apokalyptické skladbě hrají velkou roli.

Prof. W. E. Libby zjišťuje stáří plátna, v němž byly uloženy rukopisy, pomocí tzv. atomického kalendáře

Poslední rukopis nazval E. L. Sukenik: *Píseň diků-vzdání* (1 Q H = Hôdajôt). Jsou to děkovné zpěvy, připomínající starozákonní žalmy.

I Sukenik odevzdal rukopisy do Ameriky k prozkoumání a není bez zájmovosti, že se na své cestě zastavil v Římě, kde se setkal s kardinálem Tisserantem a podal o objevech píseňovou zprávu svatému Otci.⁵⁾

Vedle těchto rukopisů získali koupí metropolita Samuel a prof. Sukenik ještě *aramejské zlomky proroka Daniela*, které pocházejí pravděpodobně z ilegálních průzkumů.

Průzkum jeskyně H. Q u m r a n. Archeologům bylo od počátku jasno, že jedině průzkum jeskyně může vnést světlo do záhad kolem rukopisů. Avšak politické události i tajnostkářství beduinů průzkum znemožňovaly. Již profesor Sukenik chtěl vyhledat jeskyni, nemohl však pro politické poměry plán uskutečnit. Avšak badatelé byli neúnavní, ani válka nebyla s to zabránit jejich práci. Nastává pátrání po cestě rukopisů: antikváři — černý trh v Betlémě — Arabové z kmenů Ta'amirech a konečně jeskyně Uadi Qumran. Prvními hledači byli profesor G. L. Harding a kapitán Ph. Lippens, kteří se na vojenském jeepu dostali ke slujím a po dlouhém pátrání objevili pravou jeskyni. To bylo na sklonku r. 1948 a již v únoru 1949 dominikán R. de Vaux z Biblické školy v Jeruzalémě s G. L. Hardingem podrobuje jeskyni pečlivému průzkumu. Práce nebyla

nijak snadná. V úzkém prostoru jeskyně mohli současně pracovat jen dva lidé za pomoci pouze drobných nástrojů. Každá střešina, sebemenší zbytek kůže nebo pergamenu, každý kousek plátna byl pečlivě sebrán. Po průzkumu sluje nebylo více pochyb o tom, že archeologové jsou v jeskyni, kde byly objeveny první rukopisy, prodané metropolitovi Samuelovi a prof. Sukenikovi. Ukázalo se, že v jeskyni se nacházely i jiné rukopisy, např. komentář k Micheášovi, k žalmu 110. Vše nasvědčovalo tomu, že zde již někdo pátral na vlastní pěst. Průzkum, prováděný s mravenčí péčí, ukázal, že džbány, v nichž byly rukopisy uloženy, jsou z doby asi r. 30 př. Kr. až r. 70 po Kr. a že rukopisů, podle prof. Hardinga bylo velké množství.

I plátno, v němž byly svitky Izaiáše zabaleny, bylo podrobeno průzkumu, a to nejmodernější metodou. Bylo zasláno chicagskému ústavu jaderné fyziky, kde prof. W. E. Libby určil stáří plátna pomocí tzv. atomického kalendáře. Spálil kousky plátna na uhel a chemicko-fyzikálním rozborom zjistil obsah radioaktivního Carbonu 14 a došel k závěru: Plátno bylo zhotoveno ze lnu, který se sklízel v době Kristově. Doklady vložené tedy do tohoto plátna jsou z doby ještě starší. Tak nejmodernější metoda chemicko-fyzikálního rozboru potvrdila závěry paleografů. (Pokračování příště)

(Poznámky budou až na konci celého článku.)

ThDr. Jan Merell

ZASTAVENÍ SLUNCE NAD GABAONEM . . .

(Jos 10, 12–14a.)

Josue přispěním Hospodinovým vítězí nad králem jezuzalémským a nad jeho čtyřmi spojenci v místech Bethoronu, Gabaonu, Ajalonu až po Azeku. Jahve, Hospodin, poslal totiž na nepřátele veliké kameny s nebe a zemřelo jich krupobitím mnohem více než mečem synů Izraele. Toho dne, jak zpráva pokračuje, mluvil Josue k Hospodinovi — Slunce nad Gabaonem se nehýbej ani ty Měsíci nad údolím Ajalon! Tu zastavilo se Slunce i Měsíc, až vykonal lid odvetu na nepřátelích (Jos 10, 12–13).

Není zde třeba naprosto myslet na zastavení celé sluneční soustavy, ani na zvláštní lom paprsků, prodloužující den, nýbrž důstojně a věcně připomíná P. Miller ve svém Úvodu ke Starému zákonu, že zde máme dva prameny, totiž zprávu prozaickou a poetickou. Prozaická zpráva (10, 7–11) zachycuje historickou událost. V letní době náhlá a nečekaná bouře se silným, hrůzoplým krupobitím, které rozprášilo spojené vojsko nepřátel, bylo jistě neklamným důkazem přispění, pomoci a lásky i péče Hospodinovy k národu Izraele. Ovšem ani poetické zpracování se příliš nevzdaluje od historické skutečnosti podané prózou. Vždyť významy sloves — státi, zastavit se, umlčeti a pod. — v dávné babylonské i biblické terminologii značí v atmosférickém smyslu, jak je tomu zde, či v astronomickém pojetí pouhý popis zatmění Slunce nebo Měsíce bez přesnějšího udání původu a způsobu tohoto úkazu. Kniha Ježíše Siracha přejímá pro oslavu minulosti svého národa podání poetické — Nestanulo Slunce na jeho pokyn (totiž Josuův), nebyly z dne jednoho dny dva? (Sir 46, 4.) Svatoписec této knihy chce především ukázat na slavnou minulost národa i jeho slavných synů, kteří neobyčejných úspěchů dokázali pouze pomocí Hospodinovou. K tomu náboženskému cíli jistě daleko působivější a citově přesvědčivější byla zpráva poetická!

Současní katoličtí exegeté se neobávají připomenout, že je opravdu citelný rozdíl mezi původní historickou zprávou v próze o slavné Josuově bitvě u Gabaonu a mezi poetickým líčením, které netvořilo původní celistvost a souvislost knihy Josue! Proto také jistě zde nešlo o záračně prodloužení dne téměř v rozsahu jednoho dvozdenní, neboť takovýto neobyčejný, strhující div by nemohl ujít pozornosti původního prozaického pisatele.

Snad určitým způsobem možno též uvést poetický text modlitby proroka Habakuka v daleko přesnějším

a věrnějším překladu nového Římského žaltáře — Slunce zapominá vycházet, Měsíc zůstává ve svém sídle pro světlo létajících šípů a pro lesk blýskajícího oštěpu tvého (3, 11). I zde prorok básnický líčí obraz strachu Slunce i Měsíce, který jako by váhal vyjít nad obzor pro sílu oslňujících a strašných blesků! Prorok Amos pak popisuje zatmění Slunce v plném dni jako předčasný západ — V ten den se stane, dí Adonaj Jahve: Za poledne Slunci dám zapadnouti a zatemním Zemi za jasného dne (8, 9).

Nebylo by správně opominout sdělení P. Schaubergera, že asyrské sloveso státi, zastavit se znamená v astronomii spíše konjunkci těles, hvězd, tedy zesílené světlo. Snad podobný význam může mít totéž sloveso i v hebrejštině. Proto přesněji lze říci, že prozaická zpráva knihy Josue a poetické zpracování se neshodují v přesném a věcném popisu historické skutečnosti. Ale to podstatné a nejdůležitější je, že obě zprávy se shodují v hlavním cíli náboženském této události, totiž, že vítězství Josuovo u Gabaonu je především dílem všemohoucnosti Boží. Východní pak básník, plný nadšení a nesmírně bohatý v barvách a bohatosti popisu, dosahuje nesmírně působivějšího a niternějšího prožití skutečnosti Božího dění v uskutečnění příslibu Božího, totiž v obsazení Zaslíbené země národem izraelským, země — dědictví Hospodinova. Vzpomeňme též na píseň prorokyně Debory, které neklahá průtrž mračen se stává v poetickém líčení odvážným obrazem boje všech hvězd a celého nebe proti Sisarovi. — S nebe bylo proti nim bojováno, hvězdy zůstaly ve svém řádu a běhu, aby proti Sisarovi bojovaly (Soud 5, 20).

I v Knize žalmů nalézáme podobné poetické obrazy mnohých přírodních jevů — Hory jak beran poskočily, jak mladé ovečky pahorky (113, 4), též zde otřesy hor a země se popisuje jako skotačení beránků a oveček. Historická pak skutečnost se dotýká hory Sinaj se všemi úkazy kouře a hrůzy, jež tato hora budila, když na ni Hospodin sestoupil (Ex 19, 18–19).

Básník-svatoписec poetickým zpracováním mnohých slavných úseků dějin Vyvoleného národa chce především ještě působivěji, přesvědčivěji, než tomu může být v prostém a věcném líčení prozaickým, uvést čtenáře a posluchače v základní, podstatnou theologickou pravdu — totiž Jahve, Hospodin to jest, který jediný bojuje za svůj Vyvolený národ, za Izraele.

ThDr. František Kotalík

Historie výkladů o vzniku neuros je tak stará jako medicína sama. Problém neuros připoutával desítky významných neurologů, psychiatrů a psychologů. Neurosy patří mezi nejnámější nemoci. Neurosami nazýváme takové patologické stavy, u nichž nastávají poruchy vyšší nervové činnosti funkčního charakteru, a tím narušení harmonie ve vztahu mezi jedincem a jeho sociálním prostředím. Tyto poruchy nejsou tedy způsobeny změnami buněk centrálního nervstva, nýbrž změnami funkčních pochodů, primárně kůry mozkové a pak i v buňkách ostatních oblastí nervové soustavy. Všeobecně se přijímá tvrzení, že základními příčinami neuros jsou faktory společenské, narušení vztahu mezi lidmi. Podle Pavlova je, že se působením vlivů společenských vyvíjí u člověka funkce druhé signální soustavy a stávají se nejen rozhodujícím prostředkem vztahu lidského jedince k zevnímu prostředí, ale opět v soulase s obecnými zákony fyziologie – i nejvyšším regulátorem veškeré nervové činnosti a jejím prostřednictvím regulátorem činnosti všech ostatních tělesných systémů.

Proto jest pochopitelné, že právě tyto nejjemnější, nejsložitější, fylogeneticky i ontogeneticky nejmladší mechanismy jsou nejsnáze zranitelné. Práci posledních let svého života zaměřil Pavlov na konkrétní klinické problémy. V řadě svých prací dokázal, že lidské neurotické projevy jsou následek akutního přepětí, strážní vyšší nervové činnosti. Jaký má tedy obrovský význam duševní zdraví, spokojenost, dobrá nálada, životospráva, pravidelnost spánku a aktivního odpočinku! Příčina neuros je: neklid v domácnostech, nedůslednost a vyčerpání v důsledku uchvátanosti rodičů se odráží již v projevech dětské neurosy, ať již jde o raní zvracení při spěchu do školy nebo kóktavost při neharmonickém vývoji druhé signální soustavy. Briskní a nevhodné výchovné zásahy s nadměrnou tvrdostí mohou ústít již v povahové úchyly, přecitlivělost, neukázněnost. Nevhodná četba a zastrášování mohou zanechat na celý život pocity odlišnosti a strachu. Výchova v dětském kolektivu se musí dít tak, aby dítě nepocítovalo svou – ať je jakákoliv – odlišnost. Tak jako děti tzv. privilegované snadno se stanou agresivními tyrany, tak zase naopak jakákoliv tělesná vada či slabost dítěte, krátkozrakost, nedoslýchavost či jiná vývojová vada vyřazuje jedince z kolektivu a může vychovat buď nesmělého samotáře, nebo pokřiveného ctižádostivce.

Rozhodující je také míra péče, které se dítěti v raném dětství dostane. Nedostatek láskyplné péče u dětí vychovávaných ve studeném prostředí, nevhodně vedeném ústavu, po případě „na ulici“, může se odrazit stejně neblaze jako přemíra péče neurotických rodičů, kteří vlastní úzkostlivost přenášejí na dítě.

Zvláště věk pubertální vyžaduje zvýšené pozornosti a taktu, včasného poučení ve věcech sexuálních.

Pavlov doporučil klasifikaci neuros do tří velkých skupin. Na neurasthenii, psychasthenii a hysterii. Ve své kvalifikaci vyšel z kombinací typů obecných a lidských.

1. Neurasthenie je neurosa vznikající na podkladě obecně slabého nebo silného vzrušivého (nevýrovnaného), aktuálně oslabeného typu vyšší nervové činnosti u lidského středního typu.

2. Psychasthenie, to je neurosa, vznikající na podkladě obecně slabého typu vyšší nervové činnosti u lidského typu „myšlitélého“. Příznaky tohoto onemocnění jsou: těžké životní pochybnosti, dále tíživé sebezpyčování, pochybovačnost, nedůvěra v sebe, pocity nedostatečnosti, méněcennosti, neplodné mudrování.

3. Hysterie je neurosa, vznikající nejčastěji na podkladě všeobecně slabého nebo oslabeného typu vyšší nervové činnosti u lidského typu: „uměleckého“. Hysterie objevuje se u osob dospělých a někdy i u dětí. U žen bývá častější nežli u mužů. V pozdějším věku značně ochabuje. Při záchvatu hysterie poznáváme

stažení svalů a porušení dýchání. Hysterický člověk je zpravidla exaltovaný, rád budí senzací a pozornost, někdy simuluje a trpívá halucinacemi a vymýšlí si různé přetvářky. Osoby hysterické vyznamenávají se nápadnou bezcharakterností a nedůsledností. Někteří hysterikové mají radost z bolesti cizí, konají zlo, i když z toho žádného prospěchu nemají. Někdy chtějí být pokládáni za mučedníky.

Tato nemoc stihá nejen jednotlivce, nýbrž může zachvátit i celé rodiny, ba i celé společnosti. Některým hysterik je nemocný, a to někdy po celá léta, má ochrnuté údy a po náhlém otřesu (leknutím a pod.) okamžitě se uzdraví. Z toho je vidno, že histerie je nemocí nervovou, a proto, co se týče poměru hysterických osob ke knězi, je nejlépe, když kněz s nimi zachází ohleduplně, ale přitom energicky, rázně a stručně.

Známé jsou obrazy hysterických i neurasthenických projevů z klasických románů a dramát v době rodícího se i rozvíjejícího se kapitalismu (Shakespeare, Molière, Gogol, Gončarov, Dostojevskij, Gorkij atd.).

Významný mezník ve vývoji názoru na hysterii znamenají názory francouzského neurologa z konce 19. století Charcota. Chápe hysterii (grande histerie) jako nemoc vznikající na podkladě dědičnosti.

Začátek nové éry v okruhu neuros, v níž dominující postavení zaujímají teorie psychologické, znamená učení Janetovo. Vytvořil pojem konstituční psychasthenie a zařazuje pod něj takové psychické poruchy, které vyvěrají v nedostatečnosti psychické synthesy.

Vrchol této éry beze sporu znamená psychoanalytické učení Sigmunda Freuda. Je ideově spjato s filosofickými směry měšťácké třídy z konce minulého a začátku tohoto století, třídy, která ztrácí své vůdčí postavení ve společnosti a cítí, jak je neschopna řešit narůstající rozpory. Freudovo učení se stává i inspirátorem nebo dokonce teoretickým základem některých uměleckých hnutí své doby.

Není zajisté třeba podrobně opakovat hlavní these ani termíny Freudovy „psychoanalysy“, která navázala na původní myšlenky Breuerovy a dále je rozvíjela. Připomeňme si jen, že vytvořila pojmy podvědomí a dala jim osobitou náplň, že vytvořila pojmy na př. psychické trauma, potlačená přání, pronikající do vědomí jako chybné výkony, symbolické sny či neurotické příznaky. I když je nespornou Freudovou zásluhou, že ukázal s naprostou přesvědčivostí na skutečnost psychogenese neurotických příznaků, přesto nelze nevidět zásadně nesprávnosti v jeho učení. Celý pochod zrození neuros vlastně redukoval Freud v podstatě na otázku potlačeného, neukojeného libida. Pojem sexuality rozvedl do nesmírné šíře a povýšil pudové síly na rozhodující, řídicí princip v myšlení a jednání člověka. Teorie Freudova, která svou dobou hýbala světem, dnes v určitém směru ztrácí na svém významu a jest směrodatné, že závěry Freudovy teorie, které vyvěraly z jeho zkušeností, pokud se týká neuros z vrstev tehdejší vídeňské buržoasie, dnes tvoří základ, jmenovitě jeho psychoanalysy, všem oficiálním teoriím o neurosách v kapitalistických státech (Rank, Schulz-Hencke, Stekel, Brun atd.).

Vcelku vzato, tak jako obvod neuros je nesmírně šíře a působí velké starosti lékařům, jichž úkolem je vrátit zdraví tělesné, působí tytéž obtíže i lékařům, jichž úkolem je zprostředkovatí vrácení zdraví duše. Není sporu o tom, že kněz, zpovědník nemůže ovládati tuto látku zevrubně; dlužno však říci, bylo by si přáti, aby každý lékař duše znal tento obor, jmenovitě hysterii, aspoň zhruba, a tak nabyt přibližně požadovaných znalostí, potřebných k příslušnému zacházení s osobami postiženými těmito poruchami, zacházet s nimi vhodným způsobem a dosáhl, byť i s obtížemi, po delší době, ale přesto správným postupem cíle, totiž ozdravení duší těchto nebožáků.

P. Jiří Fr. Dvořák

ZÁVAZNOST KODEXU A NĚKTERÉ ZMĚNY.

Velkolepý vývoj kanonické kultury počíná v národě židovském, kráčí přetvářením brutálního práva římského a germánského, jda vždy sobě vlastní cestou vývoje. Usnesení prvních deseti východních sněmů souborně zpracovává I. všeob. sněm nicejský r. 325. Usnesení dalších sněmů provinciálních i všeobecných konstruuji pevnou církevní kázeň, kterou pak souborně zpracovává ve své učebnici „Concordia discordantium canonum“, či jak sám autor Gratian ji nazývá „Decreta“. Tu je podchyceno souborně kanonické právo obecně platné. Veliké a pohnuté doby, které následovaly po vydání Dekretů, za bojů papežů o nápravu kázně, o očistu mravů a svobodu Církve od područí moci světské jsou provázány důležitými obecnými sněmy, roku 1179 třetím lateránským za Alexandra III. a r. 1215 lateránským čtvrtým za Inocence III. Oba sněmy vydávají mnohá nařízení veliké důležitosti. Kromě těchto vycházejí četné papežské dekrety, řešící právní sporné otázky, proto není divu, že vzrůstá myšlenka pořádit sbírku všech těchto ustanovení, jakožto souborné kanonické právo.

Vedle četných soukromých sbírek, jako Bernarda z Pavie z r. 1181–1191 a jiné od Jana z Walesu, vychází souborná sbírka Petra Collivacciniho r. 1210, kterou papež Inocenc III. prohlašuje za sbírku autentickou a úřední apoštolskou konstituci „Devotioni vestrae“ dne 28. XII. 1210. Usnesení sněmu later. IV. byla sebrána ve sbírce zvané *Compilatio Quarta*. Tato úředně prohlášena nebyla. Dekretálky papeže Honorio III. byly sebrány ve sbírce *Compilatio Quinta*, kterou též papež promulgoval bulou „*Novae causarum*“ dne 31. I. 1216.

Roztroušené právní předpisy v jedinou sbírku sebral na rozkaz a podle pokynů papeže Řehoře IX. Ugolini nejvyšší penitenciář Rajmund z Pennafortu. Sběrka byla vydána pod názvem *Decretalium Domini Gregorii Papae IX. compilatio promulgata* bulou „*Rex pacificus*“ dne 5. IX. 1234. Soukromé kolekce papežských dekretálek a reskriptů po roce 1234 se množily, zavdaly příčinu k pozvednutí hlasu boloňské univerzity, aby byla vydána nová souborná sbírka. Hlasu vyhověl Bonifác VIII.-Gaetano, který dal sestavit novou sbírku, kterou promulgoval bulou „*Sacrosanctae*“ dne 3. III. 1298 jako sbírku po Řehořově jediné platnou. Sběrka byla zvaná *Liber sextus*, poněvadž je pokračováním páté knihy Řehoře IX. Sběrku svých dekretálek po sněmu vídeňském r. 1311–12 složil Klement V.-de Gót, kterou po revizi bulou „*Quoniam nulla*“ ze dne 25. X. 1317 vydal papež Jan XXII. pod názvem *Constitutiones Clementinae*. Tato sbírka, ač byla úřední, přece nebyla sbírkou výluční, byla však sbírkou papežských dekretálek poslední. Dekretálky papeže Jana XXII., počtem 20, zvané *Extravagantes Joannis XXII.* a jiné papežské listiny (*Unam Sanctam* aj.) pod názvem *Extravagantes communes* sebral r. 1500 Jan de Chappuis a přiřadil je ke Klementínám. Praktickou evičebnici, jakožto soubor veškerého církevního práva, sestavil profesor v Perugi Jan Pavel Lancelotti († 1590), bylo to však dílo soukromé a neslo název *Institutiones iuris canonici*.

Dekretálky Řehoře IX., Bonifáce VIII. a Klimenta V. tvoří tzv. *Corpus iuris canonici*.

Toto Corpus bylo dílem středověkým, v němž se zrcadlí náboženské, sociální i politické poměry tehdy vládnoucí, předpokládá Evropu křesťanskou, křesťanský celý svět. Dějinné události ovšem během času změnilý mnohý právní názor, který předpokládalo jak právo Gratianovo, tak dekretální, proto bylo voláno po reformě církevního práva. Hlasu bylo dopřáno sluchu teprve na sněmu tridentském, kde právo dekretální bylo zkorrigováno tak, že nastává sněmem nové údobí *ius novissimum*. Nová úprava a kodifikace práva ve smyslu „*decreta de reformatione*“ sněmu tridentského se uskutečnila v nedokonalé formě vydáním *Corpus iuris ca-*

nonici, jak je již v r. 1500 sestavil v Paříži Jan de Chappuis. Sběrka byla promulgována konstitucí „*Cum pro munere*“ ze dne 1. VII. 1580 papežem Řehořem XIII.-Hugo Buon Compagno. Úřední výtisk vyšel v r. 1582 a poslední glosovaný výtisk vyšel v Lyonu roku 1671. K sbírce byly přibrány i obojí *Extravagantes* a *Institutiones Lancelottiho*. O novou kodifikaci se pokusil v pokračování Řehoře XIII. i Sixtus V.-Felix Peretti, ale uprostřed usilovné práce r. 1590 zemřel. Po něm zákony V. later. sněmu (1512–17) a sněmu tridentského (1545–1563) rozkázal sebrat Kliment VIII.-Hypolit Al-dobrandini, avšak předložené dílo kardinálem Pinellim nedošlo papežského schválení a bylo spáleno. Důvod?

Poslední pokus vydat sbírku papežských listů ve formě sbírky zákonné učinil papež Benedikt XIV.-Prosper Lambertini, avšak vydal toliko první ze svých čtyř svazků *Bullarium Benedicti XIV.* a tři zůstaly dílem soukromým, neúředním.

Vlastním krokem ke kodifikaci církevního práva byly hlasy a požadavky XX. oekumenického sněmu (Vatikán 1869–70), jemuž sice nebylo dopřáno vynést konečné usnesení po přerušení, zaviněné válkou prusko-francouzskou, zejména když piemontské vojsko se blížilo k Římu, avšak myšlenka kodifikační se již nedala odstranit.

Soukromé práce kodifikační byly téměř bezcenné. Papežové sami věnovali veškerou péči obecnému právnímu vydání církevního kodifikovaného práva, proto všechny konstitute, okružní listy zaměřovali tak, aby byly drobnou přípravou k celkovému dílu.

V tom směru reviduje Pius IX.-Giowani Mastai Ferretti trestní církevní zákoník konstitucí „*Apostolicae Sedis moderationi*“ (12. X. 1869); Lev XIII. křísí a k rozkvětu vede bohoslovná studia konstitucí „*Aeterni Patris*“ (4. VIII. 1879), listem „*Providentissimus*“ (18. XI. 1893) dává směrnice pro studium biblické, encyklikou „*Arcanum divinae sapientiae*“ (10. II. 1880) objasňuje důstojnost svátosti sedmé, manželství.

Zásady o poměru Církve k státu podává Lev XIII.-Joachim Pecci v encyklice „*Immortale Dei*“ (1. XI. 1885), dělnickou sociální otázku řeší encyklikou „*Rerum novarum*“ (15. V. 1891), novým poměrům přizpůsobuje zákonodárství de censura librorum konstitucí „*Officiorum ac munerum*“ (25. I. 1897), nejistoty v právu řeholním řeší konstitucí „*Romanos Pontifices*“ (8. V. 1881) a „*Conditae a Christo*“ (8. XII. 1900).

Pius X.-Giuseppe Sarto konstitucí „*Ne temere*“ (2. VII. 1907) zavádí jednotnou formu sňatku, konstitucí „*Sapientis consilio*“ (29. VI. 1903) reformuje působnost jednotlivých úřadů papežské kurie, konstitucí z 27. IX. 1908 „*Promulgandi*“ stanoví způsob vyhlášení zákona (srv. can 9). Po všech těchto přípravných pracích oznamuje světu listem „*Arduum sane munus*“ ze dne 19. III. 1904 nařízení kodifikace stávajícího kanonického práva.

A konečně Benedikt XV.-Giacomo della Chiessa bulou „*Providentissima Mater Ecclesia*“, datovanou die festo Pentecostes (27. května 1917), odevzdává veřejnosti *Codex iuris canonici*, s platností od Hodu Božího svatodušního příštího roku (19. května 1918).

Autentický výklad byl svěřen dekretem „*Cum iuris canonici Codicem*“ ze dne 15. IX. 1917 zvláštní komisi kardinálů. O užívání a výkladu Kodexu na školách vydala pokyny S. Congr. de Seminariis et Universitatibus studiorum listem „*Quom novum iuris canonici*“ ze dne 7. VIII. 1917. *Codex iuris canonici* upravuje výlučně kázeň církve latinské a příslušníky církví východních se předpisy jeho týkají: 1. kdykoliv jde o záležitosti svou povahou práva přirozeného, 2. kdykoliv Východaň vstupuje v právní styk s Latinikem (určité úpravy dnes platného práva podává motu proprio Pia XII. „*Crebrae allatae*“ 22. II. 1949, AAS 1949, 89).

(Pokračování)

ThDr. Jaroslav Michal

PRVNÍ ARCIBISKUP

Arnošt z Pardubic, první pražský arcibiskup, pocházel z malé, do jeho doby téměř neznámé šlechtické rodiny. Tu proslavil teprve sám, takže se počítala k nejpřednějším v zemi. Jeho synovec Smil Flaška z Pardubic smělými alegoriemi káře samotného krále Václava IV. To si jistě mohl dovolit jen příslušník rodu v každém směru respektovaného.

Narodil se snad r. 1297, podle jiných r. 1305, buď v Hostinném nebo v Kladsku, a byl tedy jak svým původem, tak působením Východočech. Všemi svými nemalými přednostmi ducha vynikl daleko nad průměr, takže na něho vzpomínáme s neutuchající úctou a vděčností. Jeho význam přesahuje daleko úzké pole jen církevních obzorů.

Z Arnoštových předchůdců známe toliko jeho otce Arnošta a strýce Dětřicha. Oba se píší s přídomkem — de Hostina —, čili, jak český doklad z r. 1357 zní, z Hostinné. Tohoto znění používali původně Arnošt i jeho bratr Bohuš. Otec Arnoštův se v testamentu z r. 1340 píše také ze Staré. Býval královským purkrabím v Kladsku, kam se dostal patrně s Vartemberky nebo Berky a zůstal tam, i když kladský hrad změnil držitele. Tam s ním žila i jeho manželka, našeho arcibiskupa matka — Adlíčka. Z dětí vyrůstal v Kladsku určitě Arnošt, jemuž se tam dostalo prvního vzdělání ve farní škole při kostele sv. Jana. Odtud se zastávkou v Broumově přešel před odchodem do ciziny na pražské školy. O duchovní povolání nadějného chlapce rozhodla průsladká vidina spanilé postavy Matky Páně. Plných čtrnáct let pobyl v Bologni a Padově, kde koncem středověku studovalo dosti Čechů. Jejich zastoupení mezi studentstvem bylo tak početné, že vytvořili zvláštní univerzitní „národ“, který měl po jisté době právo i na rektora ultramontánní vysokoškolské obce. V těchto střediscích si Arnošt osvojil značné vědomosti v oboru kanonického práva. Byl však současně pokorný a vnímavý i k novému duchovnímu směru v církvi, který dnes označujeme pojmem devotio moderna, „nová zbožnost“. Byla to v podstatě reakce na ustrnulé formy dosavadní středověké zbožnosti a pozůstávala v působivé synthese klasické vzdělanosti a středověké askese.

Osobně Arnošt svému okolí nepochybně imponoval a dobře v cizině reprezentoval svůj národ. Jak soudobí kronikáři svědčí, byl „růstu vysokého, tváří pěkne a mravov velmi příjemných, Bohu i lidem vžáctný“. Životopisec se zvlášt pozastavuje nad ctností, která mu bude velmi prospěšná při plnění odpovědného úřadu prvního arcibiskupa, když praví, že „především v protivěných trpělivosti byl“. Třebaže vzděláním, původem, nadáním i úřadem dosáhl jednoho v současnosti z nejvýznamnějších postavení, „na svém srdci též pokoru mieval“. Pro poznání osobnosti jsou charakteristické aforismy, které si poznamenával v knize, zvané Liber de apibus atd., uchované v kodexu univerzitní knihovny (XII B 2) a podle úsudku znalců pocházející ze XIV. stol. Tam např. píše: „V mravech chci býti čistý a prostý... povinnost svou chci konati s největší pokorou a horlivostí o duše... nebudu důvěřovati v počtu a bohatství... vzdělání, vznešenosti rodu a moci světské nechci zneužívatí...“ Jindy se jako v sollilokviu napomíná: „Hleď, abys nečinil sám, co jiným zapovídáš. Buď skromný v jídle, v pití, v spánku, zábavě i řeči, dej výhost životu zahálčivému“ atd. Všechny jeho výborné vlastnosti ho předurčovaly k tomu, aby se dostal později mezi vybrané rádce Karlovy, o nichž Petrarca pravil, že vystupovali tak uhlazeně, jako by se slušelo na pravé Athénany. Snad ani mnoho nepřehání jeho český přítel a životopisec Vilém z Lestkova, když ho přirovnává „ke hvězdě, která uprostřed mraků skvělými paprsky života září“.

Snad to byla na prvním místě vskutku „vzáctná“ osobnost Arnoštova, pro kterou byl nápadně záhy, r. 1338, poměrně mlád zvolen děkanem kapituly, maje přitom již od dřívějšíka několik církevních hodností. V překvapující volbě možno tušiti již vliv mladého Karla IV., k jehož přátelům Arnošt již tehdy patřil,

sblíživ se s ním patrně někde v Lombardii. R. 1342 byl vyslán králem Janem a hlavně Karlem k papežské kurii do Avignonu. Téhož roku zase vlivem Karlovým dosáhl významného kanonikátu ve Vratislavi. Tak asi započala svorná spolupráce obou těchto přibližně stejně laděných duchů na výstavbě české církve a české vlasti. Za těchto okolností byl Arnošt po smrti znamenitého biskupa Jana IV. z Dražic 5. I. 1343 jedním z nejvážnějších kandidátů, kteří přicházeli v úvahu pro pražské biskupství. Protože volba kapitulou nepřinesla žádoucí jednoty v názoru na osobu nástupce Dražicova — snad král Jan měl jiného kandidáta, nebo se projevila lidsky pochopitelná žárlivost starších kapitulářů — rozhodl rychle volbu sám Kliment VI. Aby bylo jasno, proč tak učinil, koncipuje bulu, v níž výstižnými slovy charakterisuje výjimečné pro úřad kvalifikovaného a Karlem nade vši pochybnost vším právem protežovaného kandidáta. Chválí zvláště „jeho literární vzdělání, mravní ušlechtilost, zkušenost ve věcech duchovních i obezřelou opatrnost ve věcech časných“. Vzpomíná „i jiných jeho ctností a zásluh“, jak se o tom „podle věrohodných svědectví sám přesvědčil“. Svědectví po všech stránkách pozitivní patrně podal a vyslovil spravedlivě a s láskou nikdo menší než sám Karel IV. Jestliže kdy, tak zvláště v případě Arnoštově měl Otec vlasti šťastnou ruku. V osobě nového biskupa se harmonicky snoubily v ideální celek sklony kněze askety s povahou rytíře, diplomata a středo věkého osvícence, jehož ducha se již plodně dotkly první nárazy renesančního a humanistického hnutí. Ve svém asketismu a světecku vyhrocené pokoře připomíná v nejednom ohledu sv. Vojtěcha. Jako Vojtěch, ani on nepěl na vysoké církevní a tehdy ještě společensky významné důstojnosti. V kladském klášteře měl celu, kde vzdálen světa se soustřeďoval vnitřní kontemplací a meditační četbou Passionálu, Apiaria, životopisů svatých aj. na své duchovní úkoly osobní i úřední. Vzdálen všeho pozérství se dal zobrazit (Kancionál Arnošta z Pardubic z r. 1363) s insigniemi arcipastýřskými, infulou a berlou u nohou, spínaje ruce v pokorné modlitbě s paliem na krku. Charakteristická je pro něho i vroucí mariánská úcta. Marii Pannu nazývá „Pannou milostnou, krásný květ z květu, schránu vši čistoty, paní přepovýšenou...“. V této souvislosti dlužno připomenouti, že se r. 1344 rozhodl novou katedrálou zasvětit Nejsvětější Trojici, Panně Marii, českým patronům Vítu, Václavu a Vojtěchovi. I hlavní oltář tohoto kostela byl konsekrován k mariánskému titulu. Fro mariánskou úctu mluví i Mariale Arnesti, iluminovaný rukopis z Arnoštovy doby v Národní knihovně ve Vídni, který je sice kompendiem výroků z církevních autorů o Matce Páně, sepsaným Konrádem z Haimburku pro pražské mansionáře, ale jistě za živé účasti Arnoštovy, ne-li přímo z jeho podnětu.

Asketicky vysoko stojící arcibiskup dovedl své snahy o osobní posvěcení uvést v harmonický souhlas s kulturním usilováním. Vcelku ale nelze tvrdit, že dlouholetý pobyt Arnoštův v cizině měl pro Čechy stejně blahodárné účinky jako Dražicovo prodlévání ve Francii. Nicméně určité kulturní oplodnění vlivem znalosti Arnoštovy italské vzdělanosti u nás nastalo. Za něho vznikla patrně nová redakce Passionálu (legend ze života svatých podle sbírky Jakuba de Voragine s přidáním životopisů národních světců). Ke konci archiepiskopátu Arnoštova se vyskytují již překlady souvisejících celků Nového zákona.

Arnošt pokračoval ve stavebách započatých biskupem Janem. Dokončuje stavbu kostela sv. Jiljí, která Pražany udivovala rozsáhlostí i směla se vysoko klenoucí hlavní lodí nad úroveň nízkých tehdy měšťanských okolních domů. Rovněž dokončuje augustiniánský kostel i klášter v Roudnici. Tato stavba má asi nejvyšší uměleckou úroveň ze známých stavebních podniků Arnoštových. K stavební činnosti prvního arcibiskupa třeba připočítati architektury, o kterých se zmiňuje životopisec, totiž založení kláštera augustiniánů v Kladsku, v Jaroměři, v Rokycanech a v Sadské; přestavby

arcibiskupských hradů a opevnění měst v Českém Brodě, Horšově Týně a Roudnici. Až do dnešních dob svědčí o stavitelské horlivosti Arnoštově kostelík ve Staré a zbytky zámku v Příbrami, na jehož východní straně se zachoval jako jediný gotický detail arkýř bývalé kaple. Historik patrně nepřehání, když odhaduje, že za Arnošta bylo na „sta kostelů nově založených nebo prostých a menších románských vhodně adaptovaných, aby svým charakterem lépe odpovídaly novému duchu doby.“

V oboru knižního umění nezůstává Arnošt pozadu za svým předchůdcem. I jeho životopisec neopomíjí poznámat, že „dával mnoho knih opisovati a odjinud přinášeti“. Kostely nejen zakládal, ale opatroval je i novými liturgickými knihami a liturgickým náčiním. Povoloval i jistému přepychu v tom, že zašlé kusy inventáře nahrazoval novými. Historikové umění docela uvažují pod Arnoštovou patronací rozvoj starší školy knižního umění před r. 1350 a mladší asi od r. 1360. Tato pracuje na velkých chorálních rukopisech, objednaných Arnoštem přímo pro svatovítský chór. Tu se uplatňuje již plně recepce italského slohu charakterizovaného trojrozměrně pojetými miniaturami, s hlubokou prostorovostí, plastickými tvary a počátky perspektivy. Z této doby pochází také tabulový obraz kladské Madony. Na vlivy Arnoštovy doby pak navazuje malířská škola biskupa Jana ze Středy, směru úplně italského, která se proslavila řadou pozoruhodných uměleckých kresek.

V souvislosti s charitativně sociálními počiny Arnoštovými mluví historikové o jeho středověkém osvícenství. To svým živým porozuměním pro nuzné a trpící, pro spravedlnost a vyrovnání sociálních protiv významně podbarvuje v Čechách konec XIV. století. Má se zato, že duchovními dědici této doby, tj. doby Arnoštovy a Karlovy, jsou předchůdci husitství s Janem z Jenštejna, Vojtěchem Raňkovým z Ježova, Štútným,

Matějem z Janova, ano i Husem a Petrem Chelčickým, kteří se přece vzdělali na Karlem IV. a Arnoštem založené universitě. Nuže, v tomto smyslu odstranil Arnošt s Karlem přes odpor feudálů z českého právního života pohanské době přičítaný a v novém křesťanském řáde neudržitelný zvyk ordálií a nahradil je právním předpisem s rozumově osvíceným výkladem. Vpravdě křesťanské, chceme-li, tedy osvícenské, stanovisko prozrazuje Arnošt v mnoha právních rozhodnutích, která stojí na stanovisku lidském proti pohansko-reakčním dosavadním názorům, když dispensuje nevinné, nemanželsky zplozené, protože „původ provinění není u zplozeného, nýbrž u jeho ploditelů“. Tak se ujímá třeba významného mistra Bartoloměje řeč. Klareta, ale i anonymního klerika, který se v mládí poskvřnil krveprolitím, později se však podrobil opravdovému pokání.

V tomto smyslu naléhal Arnošt na zakládání tzv. urbářů, které měly písemně fixovat povinnosti poddaných nejen v zájmu produktivnosti menšího zboží, nýbrž ještě více ve prospěch poddaných. Vrchností i arcibiskupští úředníci neměli od poddaných požadovati více povinností, než bylo právně stanoveno a písemně doloženo. Rozumí se, že vliv arcipastýřův i jeho příklad působil výchovně i na ostatní církevní ústavy. Některé z nich, jako břevnovský klášter, Arnošt přímo napomíná, „aby od poddaných a sedláků nevymáhali nespravedlivé platy a je nepřetěžovali...“

Arnošt byl z předních rádců Karlových. Na všech významných podnikcích Otce vlasti, zahraničních i domácích, můžeme zjistiti arcibiskupovu vynikající účast. K užšímu kruhu politických a kulturních spolupracovníků Karlových náležel ještě akvilejský patriarcha Mikuláš, olomoucký biskup Jan a zvláště Arnoštův nástupce Jan Očko z Vlašimě, kromě Jana ze Středy, biskupa litomyšlského, Přeclav, vratislavský biskup a Ditrich, biskup mindenský, vedle některých knížat a velmožů světských.

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

Meditace

OD CONFITEOR KE KYRIE ELEISON

Nejstarší a nejhlavnější část stupňových modliteb je vyznání viny, které nalézáme v různých obměnách již v nejstarších liturgiích a které sahá ve své podstatě až do samých dob apoštolských.

Confiteor navazuje na čtyřicátý druhý žalm »Judica«. Tento žalm je po své historické stránce úpěnlivá modlitba krále Davida o Boží ochranu před nezdrárným synem Absalomem (homo iniquus et dolosus) a před nevěrnými z lidu (gens non sancta). Ve smyslu přeneseném a aplikovaném na sebe obsahuje prosbu naší, aby se nás Bůh ujal (judica) a dopomohl nám k vítězství nad pokušitelem lstivým (dolosus — ďábel) a pokušitelem zlovolným (homo iniquus — špatný člověk) a zástupem zvrácených tělesných žádostí (de gente non sancta).

Confiteor bezprostředně zahajujeme prosbou o pomoc: »Adiutorium nostrum in nomine Domini...« Bez pomoci Boží, bez milosti žádné upřímné vyznání, žádná zkušenosť mysli, žádná lítost a opravdové předsevzeti.

Confiteor, liturgické vyznání a litování hříchů. Jednoduché a přece mohutné jako konstruktivní sloh moderních stavitelů chrámů, který se vyznačuje jednoduchostí a mohutností bez sentimentálních ornamentů, barokových a rokokových obrazů a štukatur. Jak velice se liší liturgické Confiteor od přecitlivělých a nábožensky přepjatých »vzbuzení lítosti« některých našich modlitebních knížeček. Některé tyto modlitby hýří přímo fantatickým uvědomováním hříšnosti, zkaženosti, zvrácenosti a nehodnosti před Bohem a před lidmi... Uvalují člověka v malomyslnost a neupřímnost. Poněvadž cit a jantusie pomínou a splasknou jako mýdlová bublinka, pomine také přecitlivělá lítost a neupřímný pocit hříšnosti rozplyne se v nivec... Mohutné a jednoduché a proto trvalé a upřímné je Vyznání liturgické při Oběti mše svaté...

Zahajujeme je znamením svatého kříže, poněvadž věříme a jsme přesvědčeni, že síla k upřímné lítosti a upřímnému vyznání i odpuštění přijíti z kříže, na kterém se obětoval za nás Božský náš Vykupitel. Vyznáváme své hříchy Všemohoucímu Bohu, který jedině může hříchy odpustiti. Vyznáváme a litujeme s důvěrou, neboť Bůh je mocný a poklad vykoupení uložený v nejsvětější Oběti mše svaté je tak nekonečný, že Bůh odpustí za tuto cenu i ty největší viny, pakli hříšník stojí za odpuštění a má zájem a touhu po něm a činí, co zákon Boží a církevní od něho žádá... Vyznáváme se Panně Marii, Prostřednici, Orodovnici naší a Rozdavatelce všech milostí... Svatému Michaeli archandělu, který se ujímá duši u trůnu Božího, svatému Janu Křtiteli, největšímu z narozených ze ženy, svatému Petru a Pavlu, kteří nejvše pro Pána Ježíše pracovali a obětovali, všem svatým a všem bratřím na zemi... a prosíme o jejich přimluvu...

Vyznáváme v jednoduché, ale mohutné konstrukci liturgického »Confiteor« své viny s mohutnou důvěrou v odpuštění na přimluvu mocných přimluvců u Všemohoucího Boha... Hlavní věc ovšem je upřímnost a opravdovost, s kterou se Confiteor modlíme! Řekl mi někdo ve zpovědnici po vyznání hříchů na má pozbudivá slova: Tak se tedy jistě polepšíte? — »Ach, důstojný pane, to nepřichází vůbec v úvahu!« Podivuhodná, třebaže upřímná odpověď! Domlouval jsem a doufám, že se mi domluva podařila!

Kolikrát snad i ty se modlíš při Mši svaté své Confiteor, a kdyby se tě někdo tázal, zdali to myslíš upřímně, musel bys říci »nevrháš vůbec v úvahu! Takové Confiteor přese všechnu svou mohutnou konstrukci pro naši neopravdovost a neupřímnost užítka naší duši nepřinese...«

Jen mohutné a zároveň upřímné a opravdové Confiteor Deo Omnipotenti, opravdové vyznání, upřímné litování a pevné předsevzeti opravňuje volat úpěnlivě k Bohu Otci, Synu a Duchu svatému: »Kyrie, Christe, Kyrie eleison!«

Kyrie, zbytek litanií (ektenie), jež podle vzoru východního ritu (antiochenského a cařihradského) byly zavedeny

těž do ritu římského. Ve všední dny opakoval sbor místo litanií několikrát Kyrie eleison — od devátého století devět-krát, ale v druhé trojici místo Kyrie — Christe eleison.

Kdo upřímně se modlí své Confiteor, může volati Kyrie eleison s důvěrou, že mu bude odpuštěno, že si zajistí bohaté ovoce Mše svaté: fructum propitiatorium et impetratorium.

Mohutné a upřímné naše Confiteor nás musí vnitřně očistit. Kyrie nám zjednat milost, abychom vroucně dovedli Boha chváliti v Gloria in excelsis Deo, Boha v Oběti díky a chvály důstojně oslavovati per ipsum et cum ipso et in ipso Jesu Christo, Domino nostro... Bez této duchovní a duševní očisty nelze toho cíle dosáhnout!

Modleme se své liturgické Confiteor opravdově a upřímně, své »mea culpa«..., pak zajisté Bůh vyslyší naše mohutné volání o slitování v Kyrie eleison. Mše svatá, kterou budeme s očišťenou duší sloužit, bude nám a všem kolemstojícím dokonalým dikůvzdáním, dokonalou chválou Trojjediného Boha a hlubokým zdrojem vyslyšených modliteb, duševní radosti, duševního uklidnění a nejuzácnějších darů: pokoje a míru. P. Karel Sahan

MOC POKÁNÍ

Psal se rok 1318. V jednom domě v krásné Florencii klečela před obrazem Boží Rodičky ušlechtilá paní Peregrina Corsini. Po tváři jí stékaly slzy, ruce vztahovala k Nejčistší Matce a slova, jež jí v bolesti podávala jako žhavou prosbu mateřského srdce, byla prosbou za nehoďného syna: „Svatá Matko našeho Vykupitele Ježíše Krista, ty víš, v jakém nebezpečství je duše mého dítěte, vykoupená krví tvého Synáčka. Dobře víš, že mému synu, jehož jsem tobě obětovala již v jeho nejútlejším věku, hrozí věčná zkáza. Buď mu, mocná a dobrotivá Panno, milostiva a přimlouvěj se za něho, aby byl zachráněn.“ Tu se otevřely dveře pokoje a syn Ondřej, připravený odejít do špatné společnosti svých přátel, vstoupil. Když uviděl matku klečet před obrazem Panny Marie, když viděl, že bolestně pláče, zarazil se. A chtěl znát příčinu matčiny slz. Když se jí dozvěděl, odešel přece

z domu, ale už nebyl šťastný a klidný v nedobré společnosti, kterou předtím tak rád vyhledával. Jeho svědomí bylo pobouřeno a zneklidněno. Obraz plačící matky byl i tu s ním. A zde byl počátek svatosti Ondřeje Korsini, potomního biskupa ve Fiesole. Šestnáctiletý mladík vstupuje k přísným karmelitánům, začíná boj proti své nevzácené minulosti, chce se stát novým člověkem. Dokáže to silou své vůle a mocí své lásky k Bohu. Nešlo to hned a nebylo to lehké. Představy starého, rozkošnického života se mu stále v mysli vybavovaly a lákaly, dokonce jeden z příbuzných za ním přišel a přemlouval ho, aby opustil nový způsob života, který si tak prudce zamiloval, a vrátil se na své staré cesty, jež čekají. Ondřej vytrval. Studoval a ve svých dvaceti šesti letech byl vysvěcen na kněze. Kázal nějaký čas ve svém rodném městě a jeho hlas se rozehvíval výzvou k poká-

ni. Po čase odešel doplnit svá theologická studia do Paříže a stal se doktorem bohosloví; když mu bylo padesát osm let, byl zvolen kapitulou hlavního chrámu města Fiesole tamním biskupem. I jako biskup posvěcoval svůj život i svůj úřad touhou a krásnou kajícností. Žil střídě a prostě, spal na tvrdém lůžku, postil se a ovládal sebe sama bdělostí duše i srdce. Byl k sobě přísný, k jiným mírný a laskavý. Celý jeho kněžský život je svědecktím, jakou moc má pokání. Je to moc přetvořující, očišťující, zdokonalující.

Kněžský život má býti vřdycky svědecktím upřímně a ryzi kajícností. Ani kněz není bez chyb a nedostatků, také on má co dělat s lidskou přirozeností v sobě i mimo sebe. I kněz, který ukazuje svěřeným duším cestu k dokonalosti, sám někdy na této cestě klopýtne nebo zabloudí. Bylo by neupřímné nevidět to nebo zastírat to nějakými libivý-

DEFUNCTUS ADHUC LOQUITUR

Míval jsem jako student a hlavně později jako bohoslovec nekonečné debaty se starým písmákem z naší vesnice, náruživým čtenářem, typickým venkovským mudrlantem, jinak člověkem celkem dobrého a zdravého jádra. Bolestně nesl hříchy lidstva na tržišti sociálních hodnot a téměř každá z jeho rozprav končila — ceterum autem censeo —, že chudák zůstane už navždycky chudákem, že i jej chudého svedl prokletý osud s chudou, která neměla ani košili a z níž se krom toho vyklubala žena náramně naivní, nehospodárna a nedbalá, libující si v klepech, věčná oběť babských pleťich, kardinální příčina jeho veliké životní prohry a mizerie. Mermomocí mně dokazoval, že svět stojí vůbec na špatných kolečkách, že církev neodhalila nikdy příčiny společenského zla, neodkryla prameny lidských katastrof a že ani sám Ježíš Kristus nebyl, nechtěl a nemohl být sociálním reformátorem. Měl jsem Jobovu trpělivost poslouchat jeho lamentace a mnohdy mi připadalo, že ten člověk četl a zná Adolfa Harnacka, s jehož myšlenkami nás právě seznamoval na teologii Dr. Bohuslav Petrželka, skromný učenec, nezapomennutelný láskyplný profesor. Marně jsem se snažil dokázat starému písmákovi, hlavě ne zabeďněné, jak pronikavě změnilo křesťanství svět a člověka v něm, a že není vinou Církve, když se nevytvářely ve světě podmínky zdravého společenského řádu, vina že je na křesťanech, když se učení Kristovu začali zpronevěřovat a když jim přestali prakticky žít. Nic nepomáhalo, všechny mé argumenty byly nakonec slabé a nepřesvědčující, mudrlant stál tvrdošijně na svém, za svoje tvrzení by si dal provrtat koleno, a tak večeré naše disputování nevedlo k ničemu, nanejvýš ještě k většímu nedorozumění. Přesto mně ten člověk nepopřál pokoje,

vyhledával mne a rozprádal nadále debaty uvedeného druhu. Bylo mi jej, věřte mi, opravdu líto. Jeho i jeho drahé ženy, jak ji sám tituloval, to proto, že prý jí musel koupit k svatbě všecko od hlavy až po paty, že mu přišla tudíž zpropadené draho. Ti lidé se mučili navzájem. Vůbec si nerozuměli, šli vedle sebe jako cizí, žádný netoužil slevit něco z vad a nedostatků v zájmu společného dobra. Muž bičoval ženu posměchem a ponižujícím vtípkováním, vytykáje jí před lidmi, že je z potroublého Ficova rodu, hotové budižkničemu a dej pozor na nic. Žena vyčítala muži, že se o nic nestará, že by jen seděl od rána do noci u knih, a tváříc se navěnek jako vtělená nevinnost či umučená hodina, vyváděla za jeho zády čertovinu a oplácela mu potměšilou neupřímností. Jednoho dne dřela jako kůň, jindy si hověla jako lenivá kočka v záplavě slunce. Zívala nudou, protahovala se, vydržela sedět celé hodiny s rukama složenýma v klín a civět do prázdna, nebo mrhala čas ve shromáždění jedovatých klepen, které měly u ní za mužovy nepřítomnosti učiněné eldorádo a dovedly mazaně žéřit z její vskutkané naivní důvěřivosti jak pro své kapsy, tak pro pobavení. O jejím pořádku v domácnosti ani nemluví. Světnice ustavičně neuklizená, okna plná pavučin a muši havěti, mnozí lidé říkali, že by si tam nevzali jíst, i kdyby měli umřít hladu. Bylo to manželství počybené v základu, duševně nerovnocenné. On propadal hlubokému myšlení, ona se dovedla stěžít podepsat. Manželství dokonale nepodařené. Nikdy jsem nelámal nad nikým hůl, tedy ani nad nimi ne.

Jednou před odjezdem z hlavních prázdnin půjčil jsem svému partneru v debatách tři Bloyovy knížky: „Chudou ženu“, „Tu, která pláče“ a „Krev chudého“. Když jsem přijel po třech měsících domů na vánoční svátky, byl jsem překvapen, ohromen a hluboce dojat. Můj občan se změnil k nepoznání, radikálně, v koře-

mi frázemi. Nikdy však v kněžském srdci nemá vymizet duch pravé kajícínosti. Říkám pravé, ne předstírané a hrané. Předstíranou, hranou kajícnost sv. Jan Zlatoustý přirovnává k divadlu, kde herci ve svých úlohách spolu bojují, až jeden klesne mrtev k zemi. Když opona spadne, domnělý mrtvý vstává a je zdráv, je zase tím, čím byl dříve. Tak to nemá být s pokáním. Chceme-li správně a s hlubokou upřímností zadostučiniti za vše, čím jsme zarmoutili svého Boha, a chceme-li odčiniti své hříchy, musíme nad nimi zvítězit, musíme je překonat, musíme je odstranit ze svého života. Nemůžeme být tím, čím jsme byli dříve. Je-li naše pokání opravdové, upřímné, má nesmírnou moc. Může nás učiniti novými lidmi. A může naše kněžské slovo orosit krásou čis-

tého života. Nemusíme se mnoho přesvědčovat, že pak takovéto slovo zní jako zvon. Neříkejme pořád těm, kteří k nám vzhlížejí od svých cest a kterým my máme svítit světlem vlastní cesty, že mají činit pokání, že je mají podávat Pánu Bohu jako zadostučinění za své hříchy a omyly. Když se to říká stále, tak se to stane jednotvárným a méně působivým. Ale číňme sami pokání, přesvědčujeme život a prostou kajícností vlastního života. Neboť miluje-li kněz nadměrně dobrá jídla a dobré pití, jak sám může vychovávat své svěřence k strídmosti a skromnosti? Musí-li si zapálit cigarety hned, jak vyjde po mši svaté z kostela, jak může učit síle přemáhání náruživosti? Nesmíme vidět pokání jen v nějakých obrovitostech, mnohem těžší je podávat je Pánu

Bohu na usmíření v těch drobných úkonech a obětech, jimiž zdobíme svůj kněžský život a činíme z něho požeňnaný nástroj celé své pastorační práce. Je zajisté větší a účinnější, žijeme-li Boží pravdy, než když je jenom kážeme.

Pamatujeme tedy, že opravdové pokání může být uskutečňováno kdykoliv a kdekoliv. I tenkrát, kdy se nám zdá, že to, co si odpíráme, je maličkost, nebo to, oč usilujeme, není tak závažné a záslužné. To ponechme božskému Soudci, který nejlépe ví, jakou cenu pro věčnost má i ten nejnepatrnější úkon upřímného a opravdového pokání, o němž sv. Bernard zapěl slavný chvalozpěv: „Ó pokání! Zdraví duše, navrácení ctnosti, bráno nebes, cesto spravedlivých, nasycení blahoslavených!“
P. Václav Zima

NÁBOŽENSKÉ PŮSOBNÍ OBROZENECKÝCH KNĚŽÍ

Slavná kněžská generace, která se před sto třiceti lety – roku 1828 – sdružila kolem Časopisu pro katolické duchovenstvo, zasloužila se nezapomenutelně nejen o národní probuzení českého lidu, o vzestup jeho vzdělanostní úrovně, o jeho hospodářské povznesení; ona spolupůsobila k jeho postupnému politickému uvědomění a všeobecné zralosti občanské, a současně vykonala veliké dílo na náboženské výchově a náboženském vzdělání kněžstva i lidu. Učinila tak na nových základech, které po protichůdných obdobích baroka a osvětenství kladla v souladu se současnou evropskou situací, s duchem nové doby a restauračním náboženským pohybem evropským.

Časopis pro katolické duchovenstvo, vydávaný zásluhou osobní iniciativy K. Vinařického od roku 1828

do roku 1848 pražskou arcibiskupskou konsistoří, měl přirozeně poslání především náboženské. Zaznamenával však a propagoval všechny velké podniky národní (Časopis musejní, Matici, Průmyslovou jednotu, Jungmannův slovník a j.) a zasáhl hned shodně s Časopisem musejním do sporů pravopisných a jazykových, a proto měl od počátku i velký význam národní, jak to ostatně přímo naznačuje Jungmannova předmluva k prvnímu svazku Časopisu. Hlavním jeho úkolem bylo ovšem přinášet práce ze všech oborů theologické vědy, zejména dogmatiky, morálky, apologetiky, historie církve, pedagogiky, pastorače i církevního umění, a to prvotními pracemi i překlady, aby se české kněžstvo, výlučně německy vystudovavší, mohlo theologicky vzdělávat v rodném jazyku a tak účinně působit

nech svého bytí. Setkal se na Bloyových stránkách s ukřižovanou Láskou, Spravedlností a Pravdou, a podle ní a skrze ni začínal ve své šedesátce nový život. Pochopil, že i sociální otázku, která v jeho době jevila symptomy akutního zánětu, zodpověděl a rozřešil Spasitel ve smyslu Otčenáše a „sub specie aeternitatis“. Od té doby se díval docela jinak na rány velikého těla lidstva a věřil, že přijde čas, kdy se rozváže uzel mamonismu, spletený nad chudákem. Nastal obrat i v jeho soukromém a manželském životě. S mužnou poctivostí usiloval o nový životní styl, zjemnil svůj poměr k ženě, nevyčítal jí bezohledným způsobem a na veřejnosti plebejství a snad nezaviněnou její negramotnost. Káral, poučoval a napravoval ji v skrytu a mírnosti. Sousedé žasli nad nepředvídanou, nevysvětlitelnou změnou manželského pekla v poklidný domov. Výrostci upustili od nočního nakukování do oken, z nichž zela kdysi bída se vším všudy a halasily ozvěny manželských vád. Tak mocně zapůsobil na zarputilou lidskou duši Léon Bloy, obávaný bič buržoá, neúnavný a slavný námluvčí Absolutna, spolupracovník Vykoupení, kterýmžto posledním epitetem ozdobil jej jeho starší druh v slávě a bolesti, veliký Jules Barbey d'Aurevilly. Po konverzi zarytého jakobína jsem byl trvale přesvědčen, že ozvěna volání rytíře Matky Boží v slzách zaléhá a bude až do konce časů zaléhat i mezi nekatolíky. Léon Bloy, ta závratně vysoká, zářivá duchovní věž devatenáctého století, věž, abych použil slov Charlese Baudelaire, kterou nemohl zbourat a vyvrátit ze základů bušící beran služebníků prohnilých měšťáckých morálky, měl sacerdotální dar, dar obracet duše, plašiti bolest a smrtelné mrákoty poutníků slzavého údolí, svolávat na zem jitro čistého křesťanského jara, neutuchající jásoť Květné neděle Církve Kristovy. Sám ovšem za sílu a ryzost

své geniality zaplatil nejbolestněji. Pokračovatel a dovršitel stavby té katedrály myšlení a tvoření, jež je budována z kvádrů náboženských a jež je dána jmény Paula Verlaine, Charlese Baudelaire, Barbeye d'Aurevillyho, Ernesta Hella a do jisté míry i jménem Flaubertovým a Balzacovým, stal se nakonec psancem. I nad ním zrovna jako nad Verlainem vyškla cháska bezcitných korytníků, nevidomých tupců: „Buď proklet!“ Za bezmeznou lásku ke Kristu, za horečně úsilí o spásu chudého byl mučen na kříži života a jeho lidský úděl je řetězem nepřetržitých utrpení. Pozemský život mu neposkytl téměř nic, ač mu dal blouditi po tolikých cestách. Narodil se v roce 1846, tedy před revolucí, jež již kvas nesl v srdci, když boural a rozvracel malodušný svět, když strhával s lidských bohů cáry falešného obdivu a nutil je, připomínaje jim blízkici se smrti, aby se stali pokornými, aby vyhnali Satana pýchy a mamonu z hnízd svých duší.

R. 1864 přichází do uměleckého, až dosud mu cizího světa Paříže. Přichází zamklý a přemýšlivý, pln odhodlaní být sám sebou, se stíny spleenu v pobledlé tváři, kterou záhy nato zbarvil nachem zážeh víry Barbeye d'Aurevillyho. Autor „Ženatého kněze“, grandiosní moralista, očarován liliemi ze zahrad světců, ujímá se nadaného jinocha a zůstává mu až do své smrti velikou oporou. Bloy to svému mistru nikdy nezapomněl a vděčně jej vzpomínal.

Roku 1870 vstoupil do armády, kde projevil hrđinství, za které se mu dostalo pochvalného uznání. To válečné údobí bylo pro něho výběrnou školou života. Inspirovalo jej ke vzpomínkové knize „Krvavý pot“ a ke skvělému, aktuálnímu dílu „Johanka z Arku a Německo“, věnovanému statečným francouzským vojákům. Z válečných týdnů vyšel jako stále aktivní voják a neodpo-

pastoračně na náboženské vzdělání lidu. Theologický časopis vedle zásadních pojednání z jmenovaných bohovědných oborů seznamoval čtenáře s cizí literaturou (hlavně recensemi Zahradníkovými, později Jirsíkovými a Havránkovými), pěstoval přehledy církevního života ze všech evropských zemí a sledoval emancipační katolické hnutí i v zemích protestantských.

Tak byli čtenáři Časopisu kriticky informováni o hnutí anglických Puseistů, o boji irských katolíků pod vedením O'Connellovým, o francouzských katolických demokratech typu Montalembertova a Lacordairova, o osudu Lamennaisově i Saint Simonistech, a postupně se seznámili se jmény a činnostmi pozdějšího kardinála Newmanna, dr. Görrese, biskupa Kettelera, dr. Busze a Adolfa Kolpinga, z nichž s dvěma posledními zakladateli katolických jednot německých a spolků tovaryšských přišli pražští katolíci po roce 1848 do osobního styku.

Velký význam přikládal duchovenství Časopis předkladům z církevních Otců, z nichž nejdříve podal čtenářům v překladu Čelakovského slavné dílo sv. Augustina De civitate Dei (O městě Božím). Z církevních dějin českých vědomě vyzvedal celistvou jejich souvislost od nejstarších dob k přítomnosti, ztělesněnou zejména v národních světcích, při čemž slovanské tendence obrozenské vyrůstaly postupně v živoucí sílu náboženské ideje cyrilometodějské, která ovládla zejména sušilovskou Moravu.

Cílem náboženské práce kněží sdružených kolem Časopisu pro katolické duchovenstvo bylo uchovat křesťanské životní formy v českém lidu v době, kdy vzdělané liberální vrstvy se náboženství odcizily, a přijmout přitom vše, co doba přinášela nového ve všech oborech prudkého životního rozmachu, charakterizovaného hlavně výboji vědy a techniky a demokratickými myšlenkami, které podemílaly feudální metternichovský absolutismus.

Všechny tyto aspekty obrodné práce obrozenských kněží vyložil již tenkrát v Časopise pro katolické duchovenstvo nedocenený duch Františka Slámy, zámečnického kaplana na Orlicích, pak faráře chraštického a po-

sléze děkana bechyňského. Maje na zřeteli současný stav, kdy průměr kněží, přijavších své vzdělání prostřednictvím němčiny na německých školách, neovládal při náboženském výkladu ani řádně jazyk lidu a většinou se spokojil i nabytými theologickými vědomostmi ze studijních let, vyzýval F. Sláma s horlitelskou výmluvností především mladší kněžské pokolení, aby se učili dokonalému ovládnutí rodného jazyka a aby stále roznožovali své vědomosti všeobecně i bohoslovně. V obsáhlém pojednání v r. 1831 (ČKD, sv. 4) odmítá poukazem na mimořádné všeobecné vzdělání sv. Pavla a jeho vynikající znalost zákona i soudobých pohanských kultur tvrzení těch, kdo „svou vlastní nechuť ke čtení a samočinnému studování rádi sprostností apoštolů zastírajíce, učenost stavu kněžského nepotřebnou býti praví, ani zaviněnou chudobu své duše hnedle by za povahy apoštolů ctnost vyhlášovali“. Souhlasí sice s radou pastoračních učitelů, kteří bohoslovcům odcházejícím na vinici Páně kladli na srdce, „jen prostonárodně, jen populárně či pro lid hlásejte“ pravdy náboženské. Ano „vším právem nám tak říkali naši mistři pastorační, pokud totiž významem pro lid či prostonárodnost nic jiného nerozumíme než: Pravá řeč pro lid jest taková, že ji panstvo jen k sobě, měšťanstvo jen na sebe a lid vesní jen k svému rozumu a srdci strojenou býti se domnívá — po vzoru největšího populárního řečníka, kterou nám v horní řeči, arcíť jen ve zlomcích, zůstavil.“

Největší vadu soudobých kázání a výkladu náboženských pravd lidu vidí F. Sláma (a s ním četní další přispěvatelé duchovenského časopisu, jako Kamarýt, Vinařický, Ziegler aj.) ve špatné češtině, které lid někdy ani nerozumí a jindy si z ní tropí žerty. „Do předkladů, jakými se proti duchu našeho jazyka brzo zasmělými a směšnými germanismy, brzo prosodickými a neslýchanými gramatickými chybami samé pravdě Boží nátisk stává, nesmím ani zavádět, jelikož bych konce nenašel a některá kázání skutečně od prvního slova až do konce vyjma: amen do kazatele českého jazyka náležejí.“ I to byl tedy úkol Časopisu pro katolické duchovenstvo, přičinit se, aby slyšel jeden každý, že se k němu mluví jazykem jeho. Vždyť většina teh-

čívající bojovník za slávu Kristova odkazu na zemi. Postavil se na výspu předních hlídek a stráží, aby hájil chudého, bratra Ježíšova proti kořistníkům, a to ve jménu Ježíše ukřižovaného, ve jménu Tě, která lkala na La Salettě. Její nárek se zařezával hluboko do srdce Bloyova, zjhlého láskou k chudým a útrpností nad jejich osudem. Neboť Matka Boží plakala nad nesčetností hříchů, nad zkrvácenou tváří Syna a jeho chudých v pozemských temnotách pýchy, tělesnosti a mamonu. Z obranných posic přešel její rytíř, rytíř Matky Boží, v člách do útoku. Bořil svůj meč do srdcí zatvrzelců, líných a netečných, znepokojoval pohodlné katolíky a zvláště neobětavé, prostřední kněze. On, který nebyl ničeho více vzdálen než toho, co se nazývá prostředností, žádal důrazně a nesmlouvavě kněze podle Srdce Páně, mučedníky za slávu Ježíše Krista a jeho království na zemi. To bylo na jeho dobu více než odvážné. Ale Matka Boží si to přála. A jemu nebylo nic světějšího, nic vznešenějšího než splnění jejího přání. Vždyť žil a bojoval jen pro Ježíše Krista, pro Pannu Marii, pro jejich chudé. Proto pohrdl překypujícími žlaby, nabízenými jeho genu mšťačkou morálkou, a chtěl být jen miles Christi, a to ve vřavě nejprudší a nejnebezpečnější. Za průvodkyni v bojích i za svůj ochranný štít zvolil si chudobu. Chudoba byla první ctností, kterou se okrášlil Pán, přicházející na svět, a proto i on, jeho voják, chtěl ji mít stále po boku. Věděl, že jenom pokorným přijetím chudoby a bolesti může mít podíl na Kristově vítězství a jeho autoritě. A poznal dokonale ty sestry vyzáblé, když jemu i jeho dětem skrípaly v zubech okoralý krajíc a když jídal chléb pohrdání a výsměchů, kterým jej podělovaly hory pýchy a prolákliny hnusu mamonářského světa. Ale muselo tak být. Jinak by nebyl služebním zarmocené lásky Tě, kte-

rá se mu stala na La Salettě osudem a kterou nazýváme Omnipotentia supplex. Nebyl by bojovníkem proti všemu, co neslo pečet měšťactví a bylo otráveno a zdegenerováno zvráceným duchem světa, nebyl by ve své době dokonalým vojákem Kristovým a jeho dílo, rozsáhlé a hluboké, aby se zachránilo samo, nebylo by poselstvím spásy. Jeho dílo, jeho lidský život byly ztožněny s bolestí. Jenom ve světle této věty můžeme porozumět Léonu Bloyovi. Sám napsal v úvodě k životu Melaniinu: „Ráj pozemský, tof utrpení, a není zde jiného.“ To znamená, bez bolesti by zanikly radost a krása dřív, než jim bylo určeno, nebo by nás nepostihly ve své oblažující podobě. Léon Bloy přijal tuto skutečnost s gestem hrdiny a s pokorou křesťana. A jak hrdinný a příkladně křesťanský byl jeho život, taková byla i jeho smrt. Zaopatřen svátostmi umírajících zemřel 3. listopadu 1917 v Bourg la Reine, vzdálen čtyřicet roků od naší současnosti, která by mu dala jistě alespoň částečné odškodnění.

Sympatie světa provázejí památku muže, jehož čestnost a ušlechtilost byla uznána i nekatolíky a jenž svou statečnost projevil jako málokdo ze současníků. Odešel s ním mučedník svého přesvědčení a jeden z těch velikánů, bez jejichž ušlechtilosti by neměl svět ceny. Ale jeho dílo nenapodobitelným stylem umělce-básníka nadále se prosekává do srdcí čtenářů, obrací jinověrce, zahřívá vlažné, otrásá námi, probouzí v zahradách podzimu naše povadlé city. Je prostoupeno láskou, s níž tvořil Bůh svět, je spřádáno z touhy po Absolutnu a vede k Němu s absolutní jistotou. Bude nadále naléhavě mluvit k dětem a vnukům těch, kteří byli Bloyovi naději a láskou, a bude drtit pokolení, kterému se zúžil a deformoval život v zaživací trakt a nabitou kapsou. Defunctus adhuc loquitur. Antonín Hugo Bradáč

dejších kněží, vesměs německými školami a studiemí prošliých, znala z češtiny „jen to, co jsme až do jednáctého asi roku z češtiny od svých matek a domácích služek pochytili. To bývá často celá naše zásoba, a ta zhusť ještě nevěrou paměti dost prořídla a tělností němčiny všelijak stísňená a zpotvořená, s kterou na kazatelny vstupujeme.“ Proto měla tak veliký význam bohoslovná literatura v české řeči, pojednání v Časopise pro katolické duchovenstvo i samostatná díla Zahradníková, Jirsíkova, Hnojškova a dalších, která často průkopnický tvořila bohoslovnou terminologii českou a zvyšovala tak úroveň pastorační práce i její působení v lidu.

Veliký důraz kladl F. Sláma a jeho druhové na soustavné studium mladých kněží, aby působíce po léta na jednom místě, stále neopakovali, čeho jednou ve školách získali. „Tak musí zásobu svého umění již v prvních letech — a šťastný, vystačí-li tak daleko — vyprázdniti a od té chvíle svěření své jen ohříváním požívaných již pokrmů krmiti... Tu sobě počíná svěřený lid u vyučování pomalu stýskati a drámati, počiná vyučování křesťanské docela opomíjeti... buď pro cizích osadách pokrmu záživnějšího hledati. Marně se potom lid věřící ku poslouchání slova božího svolává a nutí; marně se kázání brzo přede mší, brzo po mši a do mše překládá; jen tělesná přítomnost osadního lidu se tím nejvýš dosahuje, duše ale nechce více požívat, čím se byla jednou přesytila.“

F. Sláma, mluvě za své druhy v Časopise duchoven-ském, uvádí pak hlavní důvod, proč se musí kněží na svou pastorační práci dívat novými očima. „Nejnüt-nější ale potřebou k pilnému, ano ustavičnému vzdělávání se čtením a samočinným studováním ukládá nám *duch přítomného věku*. Jsou arci někteří, jenžto radí, aby sobě kněz ducha věku dokonce nic nevsímal; mně se však zdá, že čeho sobě lid všímá, toho kněz o spasení svého lidu pečlivý nevsímavým býti nemůže; ano domnívám se, že právě kněz víc než kterýkoliv člověk na světě do znamení věku znáti se musí. Zatím jen na víru zde podávám, že jako plavci větru, tak my ducha věku šetrni býti musíme. Má pak duch našeho věku jako každý plod času své dobré i zlé strany. Nejlepší z nich mohou býti jeho až ku podivu rychlé prospěchy v řemeslnosti, v umění a v celém oboru svět-ských věd. Duch člověka žasne až, považuje-li, že se jindy za celá století totiž nových, prospěšných a poněkud i ráz dokonalosti nesoucích nálezů světu neobje-vila, co nám jich teď jedině desítiletí poskytuje. Mů-že-liž jen náboženství v tomto rychlém proudu a spě-chání všech lidských věd k dokonalosti, stářím zašlé, na svém stanovíšti samo nepohnutelné setrvati? — Mů-že a setrvá.“ My, kdož čteme tyto věty Františka Slá-my po sto třiceti letech, kdy věda a technika učinila další netušené skoky v poznání a využití zákonitostí přírody a skladby hmoty, nemůžeme se ubránit dojmu, jakým působí na nás pathos víry tohoto obrozenského kněze, který si byl vědom, co zůstává nepohnuté v pří-boji lidského vývoje a co se mění, co se může a musí měnit i na formách náboženských projevů a institucí, které svůj časový úkol splnily. „Kázeň církevní a člán-ky případní, nenáležící k podstatnému tělu nábožen-ství, ale jen oděvem jeho jsouce, podle potřeby věku s náboženstvím do příbuzenství vešly a jako oděv kaž-dý zas odloženy býti mohou. Neb cokoli čas zplodil, to čas opět strádá. I v náboženství, cokoli v jeho kázni a případnostech stářím zachází, cokoli svůj blahotčinný význam tratí a důležitým potřebám věku jeho letní oděv sychravé zimě nedostává, všechno to (církev) promě-niti, obnoviti nebo docela zrušiti může; jelikož žádný oděv do těla nezarástá.“ Tak Františku Slámovi a jeho druhům nevrostlo ani současné společenské zřízení do těla Církve a náboženství tak, aby toto bez nich býti a svůj úkol plniti nemohlo. F. Sláma připomíná, že současný věk je protináboženský, avšak to mu nezna-mená, že by kněz měl odmítat všechno to společensky nové, co s sebou doba přináší. Setrvává-li náboženství „jako slunce uprostřed svých bludic v tom rychlém tě-kání lidských věcí nepohnuté, nemusí, ano nemohou proto jeho sluhové se založenýma rukama a beze sta-

rosti o budoucnost s oním nestarostlivcem provolávat: Deus regit mundum; quid mihi frangam caput? (Bůh řídí svět, proč já bych si hlavu lámal?)“. Naopak ve světě, kde vše „v každé vědě, v každém řemesle k do-konalosti se žene“, nelze připustit, aby jedině kněz a jeho náboženská práce zůstaly stát na starých metodách.

Tyto úvahy Františka Slámy v duchoven-ském časopise neměly povahu teoretickou, jak víme z celého jeho životního podnikání, plného podnětů, aktivity a nových metod pastoračních. Kněz, který sám podnikl tolik pro zavedení češtiny do školního vyučování náboženství, jenž sám vybojoval chudinský ústav ve svém farním působišti, který se chopil tisku jako nové zbraně pro hospodářské povznesení rolníků, který zaváděl a pro-pagoval farní a vikariátní knihovny a doporučoval pastorální konference, šel ostatním praktickým vzorem a příkladem napřed. V nové době nebylo možno půso-bit na kněžstvo i lid bez tisku, „tohoto starosvětským vládám i dle jména neznámého, nyní ale beze snadu o pochyby nejmocnějšího vladaře lidských myslí“, jak výslovně píše F. Sláma ve skvělé „Obraně“ časopisu duchoven-ského po jeho šestiletém vycházení v roce 1834. Byli ovšem také četní nepřátelé časopisu, kteří mu vytýkali novotění v řeči, zanášení národnostních motivů do věcí náboženských, kterážto výtka zejména šla po léta v patách všem vlasteneckým kněžím. Jim všem F. Sláma odpověděl ve zmíněné *Obraně* „jediného theologického časopisu pro sedm milionů Čechoslova-nů“ nadšeným vyznáním lásky k vlasti i víře otců, jejíž pathos nás ani dnes nenechá chladnými. Ukazuje na usilovnou práci všech národů kolem nás, aby vzděla-ností duševní národnímu jménu čest a slávu zjednali, ptá se, zda snad my čekáme, že cizinci vděčností pod-jatí literaturu naši i jméno slovanské k slávě pozvednou? A kněžím klade před oči příklad samého Spa-stitutele: „Poslání Ježíšovo jen k synům z domu Israele, rozšíření Jeho Božského slova, působení Jeho divů jen v poříčí Jordánském, horlení Jeho proti všem nepravostem, jež konečně záhubu lidu vyvoleného uspišiti musely, napomínání ku povinné poddanosti vrchnostem světským i chrámovým a nade všechno jeho svaté slzy, jež hrob Jerusalema za Jeho ještě života na Olivetu nadvážily; všechno to mimo smrt k vítězství ctnosti před očima vlastního lidu dobrovolně podstoupenou je tak hlasitým kázáním o lásce k vlasti a vlastnímu ná-rodu, že kdyby křesťan tomuto pěknému milování ani u vlastního srdce a rozumu, ani na spanilých příkla-dech nejšlechternějších mužů v minulosti i přítomnosti u divých i vzdělaných národů vyučiti se nemohl, již tento hlas a příklad vtěleného Slova jeho rozumu i srdci by okázal, že lichá a mrzká je zásada kosmopolitů, zásada, již lásku k vlasti a národnosti s posměchem za-vrhující svět celý za jedinou vlast vyhlašují... ne-vědouce, že lásky vroucnost jako ohně teplota jen v nejbližším okolí horoucí jest a tak svatým zákonem přírody řídne a chladne, jak se kruhy téhož ohniska vzdalují, od jakéhož zákona ani teplota sluneční, aniž milování samého Boha vyňato není.“

Tak se bránili čeští kněží proti německému naciona-lismu, který u četných církevních hodnostářů němec-kých daleko převažoval nad zájmy náboženskými, které na příklad přímo velely, aby se české děti učily nábo-ženství ve vlastním jazyku, poněvadž jinak nábožen-ským pravdám a výkladům nemohly rozumět, což mu-selo mít vliv i na jejich budoucí život. Vždyť ještě po osmačtyřicátém roce musely vybojovávat Katolická jednota v Brně a pražská pro Čechy usazené ve Vídni bohoslužby v českém jazyku aspoň v některých koste-lich.

(Dokončení příště)

Dr. Josef Doležal

P. FRANTIŠEK VETEŠNÍK, VLASTENECKÝ KNĚZ, SPISOVATEL

Otec Františka Vetešníka, Matěj, byl lokajem u biskupa Příchovského. Když přibývalo dětí — měl 3 dcery a 7 synů — hleděl se osamostatnit a najal si hostince v Jizerním Vtelně, kde se jeho ženě Anně narodil 1. listopadu 1784 syn František. Už od malička projevoval mimořádné vlohy, a proto byl s podporou arcibiskupa Příchovského dán na studie. Svým rodičům a mecenáši dělal vždycky radost, neboť si přinášival ke konci roku vysvědčení s nejlepšími známkami. Dokončil r. 1804 poesii, přešel na filosofii do Prahy. Do litoměřického semináře vstoupil r. 1806 a také tam vynikal bystrotou a píli. Jako většina alumnů byl národnostně vlažný. Teprve druhý rok theologie je rozhodný pro něho významnou událostí, jež znamenala obrát v jeho názorech a orientaci: na theologii začal totiž přednášet češtinu Jungmann, s nímž se brzo seznámili Marek i Vetešník tak intimně, že z jejich styků vzniklo přátelství, jež potrvalo po celý život. Jungmann v obou vzbudil živý zájem o češtinu, který rozkvetl v plodnosný květ lásky k vlasti a národu. Z Jungmannova popudu se pokoušel o verše, ba zabýval se dokonce plány na rozměrnější práce. Neměl však tak mohutnou tvůrčí potenci jako Marek, ale vynikal zato houževnatou vytrvalostí, umocněnou citem a upřímností buditelských snah.

Když r. 1810 ukončil theologii, stal se kaplanem ve Mcelích, kde se po celých šest let svého pobytu zabýval dějepisným studiem, čítaje cestopisy a vzděláváje se v češtině. Nejvíce přilnul k slovanské historii a také hojně přispíval do časopisů pojednáními z tohoto oboru. Čím důkladněji pronikal do ducha dějin, tím zřetelněji poznával, že Němci nespravedlivě překrucovali dějiny k naší škodě a s rozhořčením praví: „Máme již to neštěstí, že se učíme znáti téměř každý kousek cizího světa, majíce nevědomostí zastřeno, co vlast chová ohromně krásného... každé pěkné údolí, potůček německý máme v obraznosti, ale jakými zázraky udivila přirozenost Slavii, nemnoho tušíme.“ — V době jeho kaplanování ve Mcelích začal Jungmann sbírat látku k svému slovníku a znaje Vetešníkovu svědomitost a vytrvalost, vyzval ho, aby společně s Markem vypisovali slova z dobrých knih a slovní obraty lidové mluvy. Vetešník se horlivě dal do práce, doplňoval slovník Dotrovského a Thámův doklady z obecné řeči a výpisky ze starší i novější literatury, pokud měl k ní přístup. Tato práce prokázala platnou službu Jungmannovi, který to v úvodu vědecké konstatoval, a dlouho byla uložena v sobotecké děkanské knihovně.

Ze Mcel se dostal r. 1815 do Dolního Bousova, kde svou spisovatelskou činnost ještě rozvinul: svému učiteli, buditeli a příteli vzdal chválu veršovanou skladbou *Podliskou mému Jungmannovi*, na básnické poslání Markovo věnované Jungmannovi odpověděl heroidou *Vetešník Markovi*. V té době vydal také svou nejrozsáhlejší báseň *Hněvsa z Stránova*, jež líčí spor mezi pohanstvím, jež je zosobněno Hněvsou, vychovancem Drahomířiným, přítelem Boleslava Ukrutného a vrahem sv. Václava, a vznikajícím křesťanstvím, jehož nositeli jsou kněží, mírní, svatí, trpěliví, čelící pohanickým ohavnostem horlivým misionářským dílem a zázraky. Toto jednostranné pojetí zahalilo stínem tendenčnosti myšlenku v jádru plodnou a znehodnotilo i její zpracování, misty velmi zdařilé. Vyvrcholením jeho básnické tvorby je *Opsání žalmu o důstojnosti člověka*. Všechny tyto básně vyšly r. 1815 v příloze k Vídeňským Listům. Ale do radostné práce zasáhl náhle rušivý tón: nenávisným i nenáviděným zloduchem tehdejší obrozenské doby byl censor Němeček, jemuž za jizlivé „non imprimatur!“ Čelakovský zaklnul: „Látró hromů do Němečka uhoď! aby mu ruka zdřevěněla, řít otekla, měděný nos v sejr se obrátil!“ (Čel. kor. I, 74.) Nuže, tento „ohyzdný pop“ zakázal vydat Vetešníkům překlad Marmontelova *Beisara*, je-

muž vytkl nejen závadný obsah, nýbrž zavrhoval také nucený prý sloh, neologismy a archaismy. Jungmann prostřednictvím Markovým, jsa méně výbušný než Čelakovský, radil Vetešníkovi, aby „změnil, zvláště co těm hlupákům příliš ruského jest“. Avšak nepomohlo ani odvolání k vídeňské cenzuře, která často Němečkův zákaz zrušila.

V Bousově byl Vetešník velmi oblíben i jako duchovní správce: žil vzorným životem a jasem svého ušlechtilého ducha ozařoval své okolí, šíře poznání krás české vlasti, horlivě pečuje o povznesení českého jazyka nezištným půjčováním českých knih a vytrvale se snaže o mravní povznesení lidu.

R. 1819 byl přeložen do Markvartic, kde byl na návrh Markův jmenován r. 1836 osobním děkanem za svou spisovatelskou činnost a za to, že dbal o vzdělání svých osadníků, založiv pro ně bohatou knihovnu. Sám pilně studoval cizí řeči a jako tolik tehdejších kněží na zastrčených farkách kromě latiny a řečtiny znal angličtinu, franštinu a slovanské jazyky, hlavně polštinu a ruštinu. Za polského povstání stál s Markem na straně Poláků. Marek mu tehdy napsal: „Františku! Poláci se nebojí ani čerta. Britenští prý jim dodali dělo parostrojní, které za minutu 10 ran vydá... Naši prý dávají štíti 150 stejnokrojů pro hlavní trubače! Tak tedy vojna!“ Byl Slovanem tělem a duší. Jak vypravuje Dvorský, hrával učitel Dolenský, nedbaje liturgické disciplíny, ruskou hymnu, když Vetešník sloužil mši. Napsal také paměti markvartické obce, jež nebyly uveřejněny, ale přivedly Vinarického na myšlenku, aby byly sepsány a uveřejněny dějiny památných kostelů.

Vetešníkova práce byla značně usnadněna, když se r. 1838 dostal do Sobotky jako děkan, protože tamní občané byli už národnostně uvědomělí. Nejprve se pustil do knihovny na děkanství, která byla pro něho nedostačující, ježto obsahovala knihy toliko náboženského obsahu, tedy výklady Písma svatého, traktáty a díla kanonického práva. Vetešník ji uspořádal systematicky. Poněvadž byl spolupracovníkem Jungmannovým na slovníku, potřeboval nezbytně filologické spisy a starou českou literaturu, kterou začal shánět po okolí, a veliké množství knih, jež by snad byly přišly nazmar, takto vykoupil a zachránil. Pro některé musel však až do Vídně, a tak se knihovna vbrzku honosila vzácnými prvotisky, mezi něž na prvním místě patří německý prvotisk *Nicolaus de Lyra, Postillae perpetuae in Vetus et Novum Testamentum*. Kromě těch shromáždil hodně knih historického obsahu, jak vyžadovala tehdejší doba, pokoušející se o revindikaci národních práv na základě historických pramenů. Tak řadí se k sobě Velešlavín, Stránský, Balbín, Dobner, Tomek, Palacký. Ale jeho vědecký zájem nebyl tím vyčerpan: vytrání autoři z oboru věd zeměpisných, přírodních, filosofie a beletrie rozšiřovali jeho duševní obzor. Z nich vybíral to nejlepší, aby to dále rozesíval ve formě poučných pojednání, zábavných článků mezi český lid, který bylo třeba nejen srozumitelnou českou četbou upoutat, nýbrž i vzdělávat. Jako spolupracovník zůstává věren Jungmannovi: s ním přechází do III. ročníku „Hlasatele“, za ním jako „vůdce a osvěcovatelem“ jde do „Prvotín“, s jeho jménem se objevuje i jeho jméno v „Čechoslavu“ a po celý život vytrvale pracuje pro jeho slovník. Je to jeho vzor buditele a jeho milovaný přítel! Na jeho přátelskou radu svěřuje verše nejprve jemu k upravení a pak je posílá redakcím Almanachu, Dennice, Novoročenky, Jindy a nyní, které otiskují ovšem i jeho prózu. Nemalou zásluhu měl o Časopis katolického duchovenstva, jak uznali redaktori jeho Pešina i Jirsík, na jehož stránkách uveřejňoval pojednání theologická i práce aktuální důležitosti.

Druhým nerozlučným přítelem byl Ant. Marek, s nímž udržoval stále styky. Libuňská fara byla ohnis-

kem, z něhož se šířily po české vlasti nové myšlenky, kde se scházivali četní literáti i z kruhů mladších a nejmladších a debatovali o svých literárních podnicích, o časových otázkách politických a připravovali propagační české knihy; neboť každý spisovatel této družiny knihy nejen spisoval, nýbrž také rozprodával, což znamenalo často finanční oběti. Proslulé byly čtvrtky u „libuňského jemnostpána“ a úterky u třetího přítele Vetešníka prof. Frant. Šíra v Jičíně. Vedle časopisů přispěl také do Josefovičovy „Sbírký povídek zábavných“ překladem *Johanity* z van der Velde a do „Zábavného čtení, sebraného z výborných cizojazyčných spisovatelů“, které vycházelo v Jičíně, přeložil z francouzštiny *Alžbětu nebo Vypovězence sibiřské*. Protože kupoval všechny české knihy, které vycházely, brzo

mu nestačily místnosti, takže byl nucen ve sklepě kostelní věže zřídit knihovnu, kam všechny knihy přenesl.

Svůj kněžský úřad konal z přesvědčení, proto snadno překonával nesnáze, jež povinnosti s sebou přinášely. Měl na mysli jen blaho vlasti, a proto se neúnavně snažil, aby z mládeže byli vychováváni čestní a mravní občané. Sám byl povahy jemné a ke každému bez rozdílu se choval vlídně a přívětivě. Přitom byl však proslulý svou přímostí, jež bez ostychu říkala otevřeně mínění i nadřizeným.

Od r. 1848 churavěl a nic pozoruhodného už nenapsal. Když r. 1850 zesnul, poznala veřejnost po otevření zázvěti, že i po smrti chtěl prospět svému národu, odkázav téměř všechen svůj majetek děkanství a kostelu v Sobotce. J. B.

JAN IGNÁC KOMENSKÝ

Celý kulturní svět oslavuje významné výročí velkého českého filosofa a pedagoga Jana Ámosa Komenského. Není bez zajímavosti připomenout v souvislosti se slavným výročím posledního biskupa Jednoty bratrské jeho blízkého příbuzného, bratrance či synovce, Jana Ignáce Komenského, který byl katolickým knězem a zemřel jako farář louňovický 17 let po Janu Ámosovi Komenském.

Jan Ignác Komenský pochází z Komně na Moravském Slovácku. Roku 1659 přišel na studie do jesuitské koleje v Uherském Hradišti, a právě toho roku, kdy v Holandsku umřel Jan Ámos Komenský, byl Jan Ignác v Praze posvěcen na kněze, 9. března 1670. Působil potom v duchovní správě jako kaplan ve Všeradicích u Berouna, jako farář v Čížkově u Blovic, později v Moříně, v Karlštejně a v Budňanech, a naposledy jako farář v Louňovicích pod Bláníkem od roku 1679. (Údaje o studiích a působení zjistil archivní badatel a historik Jaroslav Paleček v Praze.)

Nejstarší matrika louňovická zaznamenává, že 16. října 1679 pokřtil farář louňovický Jan Ignác Komenský dítě jménem Jan Lukáš, jehož otcem je Jiřík Zelenka Bavorovský, varhaník louňovický. — Podle zápisu v téže nejstarší matrice byla oddána 29. října téhož roku Markéta, sestra kněze Jana Ignáce Komenského z Komně, s Jakubem Procházkou z města Rábí. — A mezi zápisy zemřelých čteme, že 15. července 1687 usnul v Pánu P. Jan Ignatius Komenský, farář louňovický, okolo 9. hodiny ranní na den Rozeslání sv. apoštolů. A připsáno přání pokojného odpočinku: Requiescat in pace.

Tento zápis učinil jmenovaný kantor a varhaník Jiřík Zelenka Bavorovský, který svého faráře přežil o 37 let a zemřel zde v Louňovicích pod Bláníkem 8. února

1724. Jeho syn Jan Lukáš, jehož křestní zápis shora uveden, je pozdější slavný hudební skladatel Jan Dismas Zelenka, jeden z největších geniů evropského hudebního baroka. (Zemřel v Drážďanech 23. prosince 1745.)

Louňovický kostel v nynější podobě byl postaven přibližně kolem roku 1650 jako náhradou za dva kostely, které tu stávaly od roku 1149 a byly zničeny v husitských bouřích r. 1420. V 15. a 16. století působili zde duchovní podobojí až do roku 1624. Od roku 1660 můžeme už sledovat řadu katolických duchovních správců, ti se však často střídali, až konečně r. 1679 v osobě Jana Ignáce Komenského byl jmenován do Louňovic p. Bl. první vlastní farář, od něhož se pak táhne nepřetržitá řada farářů až do nynější doby. Jan Ignác Komenský je také prvním knězem, který zde po postavení nového kostela zemřel, a proto se můžeme domnívat téměř se vší určitostí, že byl pohřben do kostelní krypty.

Při letošním otevření této krypty bylo v ní vidět pozůstalé kosti 13 osob, mezi nimi v zachovaných rakvích i dvě zachované kostry kněží s většími či menšími pozůstatky kněžského šatu. Není vyloučeno, že v jedné z těchto dvou rakví, pravděpodobněji v té částečně už rozspané a tedy značně starší, odpočívá právě louňovický prvofarář Jan Ignác Komenský. Odpočívá zde se svým organistou a kantorem Jiříkem Zelenkou. Tak jako spolu svorně žili, mezi farníky v ohledu náboženském a kulturním pracovali, Boha v kostele společně oslavovali, tak i teď spolu odpočívají v posvátném tichu pod dlažbou téhož chrámu, očekávajíc slavného vzkříšení.

Václav Oktábec,
dvacátý farář louňovický

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

II.

HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY LIDÍ V DOBÁCH PŘEDHISTORICKÝCH A VE STAROVĚKU.

Každý z nás od nejtělejšího mládí věděl, že jsou lidé bohatí a chudí, majitelé továren a dělníci, velkostatkáři, sedláci a podruhově, fysičtí a duševní pracovníci, slovem, že každý člověk má ve společnosti své postavení. Studujeme-li staré zápisy, vidíme však, že tomu vždycky tak nebylo. Ve Starém zákoně, v dochovaných zápisech o životě předvěkových národů, najdeme důkazy o tom, že byla kdysi doba, kdy si byli všichni lidé rovni a pracovali společně, aby zachovali svůj pozemský život. Někteří cestovatelé a vědci nové doby přinesli mnoho důkazů o tom, že ještě nedávno žilo mnoho národů a kmenů v primitivní prvobytné pospolitosti pravěkých lidí. Všechny majetek byl tehdy společný, každý pracoval, jak dovedl a každý si bral tolik, kolik potřeboval, aby nezahynul. Dochované hmotné a písemné

památky historie lidstva ukazují, jak se měnil život uvnitř lidské společnosti. Hlubavý lidský duch se od pradávna snažil vysvětlovat a zdůvodňovat změny ve vztazích lidí mezi sebou navzájem a tím hledat a vykládat vývoj lidské společnosti.

Otázka vývoje lidské společnosti je rozhodující pro pochopení celého dnešního způsobu výkladu hospodářství lidstva. Dnes už nikdo nemůže pochybovat o tom, že se svět mění. Stačí jen letný pohled do historie, který nás poučí o tom, že dnes žijeme jinak než v dávnověku nejenom díky technickému pokroku, ale i v jiných vztazích mezi členy lidské společnosti. Starý Řím znal otroky a jejich majitele (otrokáře), středověká Evropa měla šlechtice a jejich nevolníky, v moderním světě se lidská společnost dělí na námezdní dělníky a jejich najímatele. Je jisté neobyčejný rozdíl mezi postavením otroka a postavením námezdního dělníka v lidské společnosti. V čem spočívá tento rozdíl, jaké jsou jeho příčiny a proč existoval v lidské společnosti otrok, nevolník a je námezdní dělník?

Poznatky o životě pravěkých a primitivních národů ukazují, že lidská společnost nebyla vždy rozdělena na otrokáře a otroky, feudální pány a nevolníky, najmatelky a námezdní dělníky, ale že byla kdysi doba, kdy si byli všichni lidé rovni a tvořili uzavřené hospodářské společenství v rámci rodiny, rodu nebo kmene. Vývojem lidské společnosti se změnila rovnost mezi lidmi v nerovnost. Naskytá se otázka, zda by nebylo možno odstranit nerovnost mezi lidmi a vytvořit takové podmínky, aby se členové lidské společnosti stali znovu navzájem rovnými v právech a povinnostech. Mnoho středověkých a novověkých filosofů se zabývalo tímto problémem. Ucelený a logický výklad a rozbor tohoto problému vypracoval jako první Karel Marx. Vyšel ve svých úvahách z hospodářských základů existence lidské společnosti a prokázal logicky, že je nejen možné, ale i nutné, aby lidská společnost přešla od nerovnosti k nové rovnosti.

Nejstaršímu období života lidské společnosti, o kterém jsme se v předchozích větách zmínili, říkáme *prvobytně pospolný řád*. Jeho hlavním znakem bylo společné vlastnictví výrobních prostředků a rovnost všech lidí. Rovnost nebyla podstatou, ale důsledkem hospodářských činitelů, které v této společnosti působily. O jaké činitele šlo?

V minulé kapitole jsme si řekli, co jsou výrobní prostředky. Mluvili jsme o práci jako základní podmínce života lidské společnosti. V práci rostou i *výrobní zkušenosti člověka*, které přecházejí z otce na syna napodobováním a učením. Výrobní zkušenosti spojené s fyzickou a duševní schopností pracovat a výrobní nástroje a lidé se nazývají *výrobními silami lidské společnosti*. Tyto určují stupeň produktivity práce, tj. množství výrobků, které lidská společnost za určitou dobu za daných výrobních sil vyrobí. Platí podnes, že *produktivita práce* je tím větší, čím lepší je organizace práce (jinak řečeno, čím větší je zkušenost celé společnosti v práci) a čím lepší jsou výrobní nástroje, stroje. — Je jen jedna správná terminologie: výrobní prostředky. A právě produktivita práce byla vlivem nízkého stupně vývoje výrobních sil tak malá, že se prvobytně pospolný člověk sotva sám uživil. Každý pracoval, jak nejlépe dovedl, a jen když skutečně všichni byli zcela zapojeni do primitivní práce, kterou tehdejší lidé dovedli, jen tehdy mohli žít.

Člověk však neustále přemýšlel a zlepšoval své nástroje a tím si vytvářel podmínky pro snazší boj s přírodou. Velmi těžké podmínky materiálního života nutily lidi, aby se z pospolitosti rodinné spojovali do pospolitosti rodové a kmenové, které lépe odolávaly útokům dravé zvěře, lépe přemáhaly silnou kořist. Svě nejjednodušší nástroje stále zdokonalovali. Pomalu začali rozlišovat kámen vhodný k úderu od kamene vhodného k řezání a sekání. Naučili se upevňovat kámen na holi; dovedli v něm dlouhou prací vyvrtat otvor a nasadit jej na topůrku. Velkým objevem bylo nalezení ohně. Zvířata se ohně bojí, ale lidé jej začali využívat svým rozumem. Nejprve oheň jen zachytili tam, kde jej našli za bouře nebo sopečného výbuchu; později se naučili sami jej rozdělávat. Ohněm se naučili lépe zpracovávat nástroje, naučili se připravovat si potravu, ochraňovat se před chladem a dravou zvěří. Mezi další velké vynálezy patří luk a šíp, které byly spolu s kopím první zbraní působící na dálku. Nesmírný význam mělo první zpracování kovů, později ohoření některých zvířat a nakonec objev, že z určitého semene vzroste vždy určitá rostlina — nejprvnější základ zemědělství.

Řekli jsme si již, co jsou výrobní vztahy mezi lidmi. Jaké byly vztahy ve výrobě mezi lidmi v prvobytně pospolné společnosti?

Zakládaly se na *vzájemné spolupráci* — tzv. *jednoduché kooperaci*, která spočívala v tom, že společně pracovali při lovu, chovu zvířat i zemědělství. Pomáhali si při téměř díle. Z toho nutně vyplývalo *rovné rozdělování* výsledků jejich práce. Jinak tomu ani být nemohlo, protože výroba byla tak nepatrná, že právě stačila k zachování života všech. Kdyby jeden dostal

více, druhý by musil hladovět. Organizace práce v prvobytné společnosti se zpočátku opírala o *přirozenou dělbu práce* — jinou práci vykonávaly ženy, jinou muži, jinou děti a starci. Později se začala vyvíjet *společenská dělba práce*. První velkou událostí v tomto směru bylo, že se oddělili pastevci od lovců. Pastevci se později stávali zemědělci a usazovali se trvale na jednom místě. Při svém uselém životě se zdokonalovali i v jiných pracích — v opracování kamene a kovu. A tak ve společenské dělbě práce začali usedlí pastevci a zemědělci mezi sebou mít první řemeslníky, kteří vyráběli nástroje, avšak od zemědělců a lovců potřebovali potravu. Vznikala směna — výměna výrobků mezi lidmi navzájem. Lovci i zemědělci dostávali stále lepší nástroje od řemeslníků. Lidstvo hromadilo zkušenosti ve výrobě. Vzrůstala produktivita práce, což mělo rozhodující vliv na další vývoj lidské společnosti.

Lidské skupiny se na svých toulkách často setkávaly. Někdy se dvě skupiny spojily a vytvořily větší celek. Jindy se spolu pustily do boje a vzájemně se snažily vypudit ze svých lovišť. Leckdy i zajali protivníka, ale jen velmi zřídka ho nechávali mezi sebou. Buď ho zabili, anebo zahnali. Neměl pro ně žádnou cenu. Dovedl vyrobit jenom tolik, kolik stačilo k jeho obživě. Všechnu svou pracovní schopnost by spotřeboval na opatření potravy jen pro sebe. Jakmile však stoupla produktivita práce natolik, že člověk vyrobil více, než sám potřeboval, začalo být prospěšné ponechat zajatce mezi ostatními členy kmene. Skupina zajatců pak obdělávala pole některého člena kmene a pole přineslo tolik užítka, že z něho byli živi nejenom zajatci, ale i sám majitel pole.

V tomto okamžiku, jednom z nejdůležitějších v celé historii lidstva, došlo k rozdělení lidí mezi vládce a ovládané, mezi pány a otroky. Jaké byly hlavní znaky těchto dvou skupin? První — vládci a majitelé — nepracovali přímo ve výrobě. Nejvýše výrobu řídili, později ani tolik nedělali, protože jednoho z otroků povýšili na vedoucího, který se staral o bezprostřední vedení pracovního procesu. Majitel si však vzal celý výsledek práce svých otroků. Vrátil jim jenom nejnütnější jídlo a oděv, aby zůstali na živu a mohli dále pracovat. Vše ostatní si ponechal a používal sám k svému užítku, později i k dobrému životu svých věrných. Druzí — ovládaní (otroci) — pracovali na polích svého pána, pomocí nástrojů svého pána a pod dohledem pána anebo jeho dohlížičů. Neměli žádná práva a patřili mezi inventář a nástroje svého pána. Známý je starořímský způsob dělení inventáře, který rozeznává instrumentum mutum a instrumentum vocale, při čemž toto znamenalo člověka — otroka.

Tak se měnil ekonomický základ společnosti.

V době prvobytně pospolného řádu byla hlavní složkou organizace lidské společnosti rodina. Více rodin tvořilo rod, v jehož čele stál nejstarší nebo nejmoudřejší člen rodu, který rozhodoval ve sporných otázkách mezi členy rodu a řídil podle svých zkušeností za pomoci všech členů rodu jejich práci. Když vzrostla produktivita práce, rozhodovali čelní představitelé rodů i o tom, že zajatec nebude zabit, ale bude sloužit jako otrok. Nejčastěji se stal otrokem hlavy celého rodu, což bylo všemi členy rodu uznáváno za přirozené. Zajatec se tak stal soukromým vlastnictvím hlavy rodu. Majitel otroka dostal tak velkou ekonomickou moc. Nemusil pracovat a mohl se více věnovat ovládání ostatních. Vzrůstu jeho ekonomické moci pomáhala i směna, která — jak je známo ze starých pramenů — byla prováděna jen nejdůležitějšími členy rodu. Se všemi výrobky rodu manipulovalo jen několik jedinců, kteří si později začali osobovat právo rozdělovat mezi ostatní příslušníky rodu předměty, které při výměně s jinými získali. Vzniká tak nový vztah k předmětům vyrobeným jednotlivými členy rodu. Vyrobené předměty ztrácejí charakter společného vlastnictví a přestávají rovné rozdělování. Jeden člen rodu se stává hospodářsky silnější a přivlastňuje si větší díl ze společné práce. Někteří členové rodů začínají hromadit více předmětů, než nezbytně potřebují a přitom jsou

tak silní, že ostatní jim v tom nemohou zabránit. Vzniká *soukromé vlastnictví*, které bylo chráněno mocí a silou vlastníků a začalo být prohlašováno za nedotknutelné. Vzniká nerovné rozdělování společné rodové práce. Někteří dosud svobodní členové rodu začínají chudnout a upadají do takové závislosti na bohatších a silnějších, až se postupně stanou jejich otroky. Tím roste počet otroků a roste i hospodářská moc jejich vlastníků.

V prvobytně pospolné společnosti bylo společným zájmem všech členů rodu udržení pozemského života společnou prací. Když však vystoupili na scénu otroci, začínali mít společné zájmy majitelé otroků. Jejich hlavním zájmem bylo udržet svou hospodářskou převahu a tak zvyšovat množství vyrobených předmětů pro svůj prospěch. Majitelé otroků se spojují k tomu, aby udrželi organizaci, která je jim prospěšná a vytvářejí stát jakožto nástroj k udržení své vlády. Společnost se rozpadá na dvě hlavní skupiny: na majitele výrobních prostředků, otroků (otrokáře) a na otroky, kteří nevlastní výrobní prostředky. Těmto skupinám říkáme *společenské třídy*. Společenské třídy se tedy liší podle toho, zda vlastní výrobní prostředky, anebo nevlastní výrobní prostředky.

Jelikož první stát v dějinách lidské společnosti vznikl jako organizace majitelů otroků k ovládnutí otroků, říkáme mu *otrokářský stát*. V něm existují dvě hlavní třídy – otrokáři a otroci. Vedle nich pak velmi početná skupina drobných výrobců, kteří nevlastní otroky a přece jsou sami svobodní.

Otokářské státy se vyvinuly v různých formách. Známe otrokářské monarchie, jako byl např. Egypt, Babylonie, a známe otrokářské demokracie, jako bylo staré Řecko a Řím. Vyvinuly se od primitivních států s nejjednoduššími orgány moci, které tvořila malá družina panovníka, ve státy vysoce organizované. Tyto

měly už soustavu práva, organizovanou správní hierarchii, řízenou volenými nebo placenými úředníky.

Vysvětlili jsme si, jak se beztrždní společnost prvobytně pospolná rozpadla na třídu otrokářů a svobodných a na třídu otroků. Těto změně říkáme *změna výrobních vztahů*. Tak jako dříve lidé pracovali společně a dělili se o výsledky své práce rovným dílem, každý podle svých potřeb, bez tříd a nerovnoměrného rozdělování bohatství, vytvořeného ve výrobě, tak po vzniku tříd se změnila jejich vztahy ve výrobě a začal nový způsob rozdělování. Výrobní vztahy proto zůstávají stále, ale mění se jejich charakter. Dřívější vztah vzájemné spolupráce se mění ve vztah přinucení k práci na jedné straně a přivlastňování si výsledků této práce na straně druhé. Jelikož se přinucení k práci dělo zotročením člověka, který se stal majetkem pána, říkáme těmto vztahům *otrokářské výrobní vztahy*. V minulé kapitole jsme mluvili o výrobních silách, které vzniknou spojením výrobních nástrojů a lidí. Postoupíme dále a spojíme výrobní síly s výrobními vztahy a dostaneme náplň pojmu *způsob výroby*. Způsob výroby, který je charakterisován tím, že pro majitele ať už pozemku nebo dílny pracuje otrok, nazýváme *otrokářský způsob výroby*. Tento otrokářský způsob výroby byl *ekonomickou základnou*, která vytvořila svou *nadstavbu*. Nadstavbou nazýváme stát, právní řád, státní a územní organizaci, o nichž jsme mluvili. Tyto výrobní zkušenosti a pracovní zručnost jsou tedy závislé na hospodářské základně a mění se spolu s ní. Spojení otrokářského způsobu výroby s nadstavbou otrokářského státu a jeho ideologie vytvořilo *otrokářskou sociálně ekonomickou formaci*. Byla první z třídních formací a změnila se později ve formaci feudální a tato ve formaci kapitalistickou. Jak k tomu došlo a jaké byly hlavní příčiny, o tom si povíme v dalších kapitolách.

(Pokračování)

Inž. V. Červený

Doba očima kněze

TOMU, KDO POHLÉDNE V DOKONALÝ ZÁKON SVOBODY

V listu sv. apoštola Jakuba čteme tato podnětná slova křesťanské činnosti, z nichž můžeme vyjít bezpečně do světa našich dní: „Uvádějte však slovo ve skutek a neposlouchejte je jenom, jinak oklamáváte sami sebe! Neboť jestliže někdo slovo poslouchá, ale podle něho nejedná, podobá se člověku, který se dívá na svůj přirozený zevnějšek v zrcadle. Podívá se sice na sebe a odejde, a hned zapomene, jaký byl. Tomu však, *kdo pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, a není zapominavým posluchačem, nýbrž jedná podle něho, bude blaže při jeho jednání.*“ (Jak. 1, 22–25.)

Mnoho podnětných myšlenek vychází z těchto moudrých slov. V prvé řadě ono základní, co činí křesťana ve společnosti jejím aktivním spolutvůrcem. Je to skutečnost, že v křesťanství se v podstatě neuplatňovala nějaká sebeúčelná meditace, nějaká snaha o izolaci od ostatního lidstva a jeho osudu. Proč tomu tak bylo, je a jistě i bude? Je to proto, že opravdové křesťanské jednání vychází ze svobodné vůle, je dítětem duchovní svobody. Křesťan ovšem velmi bedlivě rozlišuje individualistickou libovůli od pravé svobody. Pravá svoboda je zakotvena v tom, že člověk jedná nikoliv z pohnutí osobního egoismu a osobní titěrné domýšlivosti, nýbrž z lásky k dobru. A protože výrazem nejvyšší lásky je Kristus, jedná tak, aby to, co vykoná, mohlo obstát před samotným Božím Synem. Tím však jeho svoboda je zbavena nejen prázdnoty, ale dostává se jí zároveň duchovního smyslu, pravého obsahu, účinnosti dělné lásky.

Práce našeho kněžstva musí vždy vycházet z procítění a poznání svobody pravých dítek Božích. Podstatnou náplní pastorační práce je aktivisování duše věřících. A protože dobro hledáme a uskutečňujeme již na zemi, abychom si zjednali duchovní a duševní přípravy pro život ve věčnosti, musí kněz podporovat právě ve

svém čase všechno, co právě dnešní doba, dnešní lidstvo má řešit. Je toho mnoho a je to obtížné. Mnohost úkolů, volba nových cest jest bezesporu obtížná a někdy i svízelná. A přece nejde o nic jiného, nežli abychom každému bližnímu poskytli stejnou možnost, jako máme my, tj. jednat ze svobody, jednat z lásky.

Lidstvo stojí znovu na rozcestí. Vědecké a technické jeho možnosti a schopnosti rostou daleko rychlejším tempem nežli jeho duchovní a morální síly. Zdá se nám kněžím, že se leckdy dostávají tyto nesmírné síly do rukou osob i skupin, které na ně nestačí svým morálním stupněm.

Nebo je snad křesťanským státníkem a diplomatem muž, který o sobě tvrdí, že celá jeho politická praxe spočívá na tom, že vede ohromné síly lidu své země i svých spojenců „na samém okraji války“? Patří takovému člověku rozhodování o užití oné nesmírné síly, která se uvolňuje z atomového jádra? Je správné, aby tito lidé a jim podobní řídili cesty letců, na jejichž tryskových letadlech jsou dopravovány nesmírné účinné atomové zbraně? Není to osudná disproporce mezi vysokým stupněm intelektuality a nízkým stupněm morálky?

Pan Dulles, o kterém jsme mluvili, nezapomene se nikdy, ani při nejcyntičtějších projevech zloby, vyhrožování a mávání zbraněmi, zmínit o svém náboženském citění a přesvědčení. Svého času byl i předsedou Světové rady církví. Nejprostší člověk se zdravým rozumem a prostým lidským srdcem se však otrásá odporem nad tím, co tento muž říká a jak jedná. On však nikdy nemluví za sebe, ten pan Dulles. On mluví za ty, jejichž lidskou podobu, jejichž lidské jádro dávno předtím vyhladila moc dolarů, moc miliard uložených v bankách, továrnách a zbrojních arsenálech.

Když jsme naslouchali řeči těchto politiků na zasedání nejvyššího vedení Severoatlantického paktu v Pa-

řízi, měli jsme za ně zahanbující pocit, že jsou to právě ti lidé, o nichž mluví sv. Jakub ve svém prvním listě. Jsou to lidé, kteří se zhlédli jen na zlomek vteřiny v zrcadle, aby uviděli svou tvář. Ale pohled, který uviděli, byl takový, že by ho byli nadlouho asi nesnesli. Včas odtrhli svůj pohled od zrcadla pravdy, aby neuviděli znovu místo lidské tváře vlčí hlavu, plnou dychtivosti, lačnosti a zloby. Museli by se dívat na tuto svou skutečnou podobu a museli by se rozpomínat na to, co v Paříži řekli, co světu nabídli pro řešení všech otázek, které lidstvo pálí a znepokojuje.

Jen dítě si může bezstarostně hrát s dynamitovým nábojem. Lidstvo samo si s ním hrát nesmí, chce-li žít. A to, co jsme v Paříži slyšeli, nebylo nic jiného, nežli neodpovědné nabízení atomových raketových základen nejrůznějšími dobrodružným politikům, zastupujícím různé západoevropské státy. A přece i těmito otrými politiky z řemesla, placenými agenty bursiánů, proběhla vlna znepokojení, když měli říci ano nebo ne na americkou nabídku záhuby.

Ba vyskytla se i jména odvážných, kteří přímo rozhodně řekli ne. Byly to skandinávské země, které rovnou odmítly lákavé americké nabídky vlastní sebevraždy. Norský ministerský předseda Gerhardsen otevřeně řekl, že evropskou bezpečnost nezajistí raketové rampy, nýbrž navázání odpovědného jednání se státníky Sovětského svazu. Dánsko a Norsko přímo odmítly. Státníci těchto zemí byli před časem v Sovětském svazu a přesvědčili se, že Sovětský svaz je opravdu ochoten jednat. Ze chce skutečně, ne formální odzbrojení, že chce skutečný zákaz atomových zbraní. Oba pánové se na svých cestách rovněž přesvědčili, že tato mírumilovnost nevychází ze strachu a bezmocnosti. Naopak: uviděli nesmírné zdroje síly, kterými tato první světová velmoc disponuje... A přece chce jednat, chce dospět k mírumilovnému vyřešení všech nevyřešených otázek, které svět nebezpečně ohrožují, které znepokojují miliardové masy prostých lidí, ať se tito lidé narodili v Londýně nebo v Paříži nebo v Praze. K velikému překvapení veřejnosti, ani Belgie nepřijala americkou nabídku vybudování raketových základen. Byli takoví, kteří přímo přijali americkou nabídku? Ach ano, byli takoví politikové, kteří o sobě říkají, že jsou křesťané, a kteří přesto přijali možnost hromadné možnosti záhuby svého vlastního národa, své rodné země. Byla to především taková země, jako je Velká Británie, která se rozhodla budovat raketové odpalovací rampy na tak útlém a tak lehce zranitelném území štíhlého ostrova. Velká Británie se domnívá, že tím snad vzroste její mocenská prestiž, těžce několikrát postižená událostmi posledních několika let. Kolonialisté nechtějí a nemohou pochopit, že čas kolonialismu je za námi. Nechtějí uznat, že by je někdo mohl milovat, když oni ho předtím olupovali, okrádali a znásilňovali. Z těchto kolonialistických choutek přijalo rovněž americkou nabídku malé Holandsko, které si činí iluze, že po ztrátě své kdysi rozsáhlé koloniální říše v Indonésii udrží alespoň za americké pomoci poslední část tohoto území — Západní Irián. Indonéský lid však je rozhodnut vrátit Západní Irián tam, kam patří: k velké rodině indonésických národů. Indonéský lid však má ještě další důvody, které ho vedou k tomu, aby přiměl Holanďany k ústupu. Lze totiž pozorovat snahu amerických diplomatů vybudovat na Západním Iriánu útočné válečné základny, které by mohly sloužit americkému vměšování do indonésických vnitřních věcí. Je patrné, že militaristické kruhy USA se snaží vetřít se do všech možných světových oblastí jako dědici zkrachovaných koloniálních držav evropských a uskutečňovat tak své dlouhodobé cíle o nastolení americké světovlády.

Také Francie byla donucena projevit zásadní souhlas k zřízení amerických odpalovacích raketových základen na vlastním území. Zdá se však, že francouzská vláda netouží ani po jejich brzkém vybudování, ani po debatě o svých převzatých závazcích v parlamentě. Je rovněž charakteristické, že ihned po skončení zasedání NATO spěchal Dulles do Madridu, aby velkoryse na-

bídl raketové základny španělskému diktátoru Francovi.

Avšak národové celého světa si začínají v rostoucí míře uvědomovat důsledky, které by mohly z politiky NATO vyplynout. Svědomí světa, uložené ve všech srdcích lidí dobré vůle, počíná se znepokojoval a probouzet. Dokonce ani zástupci významných kapitalistických agentur, které vládou v tisku, rozhlasu a televizi, nemohou popřít a zatajit ohromný zájem světové veřejnosti o mírové podněty, které stále častěji a přesvědčivěji vycházejí ze Sovětského svazu, lidově demokratických zemí a i z oblastí neutrálních států, jako je např. Indie. Rozhovory tiskových magnátů se sovětským státníkem Chruščovem staly se dokonce ctižádostí těchto pánů, kteří jinak o světový mír nemají přílišných starostí.

Velký zájem světové veřejnosti soustředil sovětský návrh na svolání světové konference o odzbrojení nebo mimořádného zvláštního zasedání OSN k této kardinální otázce bezpečnosti. Také předcházející polský návrh o vytvoření rozsáhlého středoevropského pásma bez atomové výzbroje byl veřejností přijat se sympatiemi. Je nesporné, že právě tento návrh by byl výbornou počáteční základnou pro vytvoření čím dále širšího pásma zemí, které by odvrhly atomovou výzbroj. Avšak kruhy zbrojařů a bankéřů nemají dosud zájem na tom, aby snad tak brzy přišly o své pohádkové zisky. Proto dosud jsou to ony, které přiměly vždy vládu USA k odmítnutí podávané ruky k jednání. První ovšem odmítl sovětský návrh na svolání světové konference o odzbrojení smutně proslulý sekretář USA J. F. Dulles. V projevu o výsledcích pařížského zasedání rady NATO hanobil mírovou politiku SSSR a označil za „bláznovství vzdát se raketových a atomových zbraní“.

Také prezident USA D. Eisenhower, ač jinak vynášel mírovou politiku NATO, označil vojenskou sílu „svobodného světa“ za „nejúčinnější zastrašovací prostředek“. Je ovšem nesmyslné se domnívat, že právě toto vojenské zastrašování a vyhrožování by mohlo být, jak o tom soudí americký prezident, vhodnou základnou dohody mezi Východem a Západem.

Ještě jednu významnou světovou událost zaznamenáváme jako silný faktor, který neustále přispívá svou vahou na miskou světového míru. Byla to káhirská konference afroasijské solidarity, která se konala ve znamení rostoucí jednoty afrických a asijských zemí a národů proti kolonialismu a imperialismu. Alžírský delegát se setkal při svém projevu o zásadní nutnosti alžírského národního a státního osvobození, právě tak jako indonésický delegát, referující o znárodnění holandského majetku v Indonésii, s vřelým souhlasem a s podporou konference. Je příznačné, že i na této konferenci navrhl japonský delegát vydání výzvy k světové veřejnosti s požadavkem zákazu atomových zbraní.

Ten, kdo pohlédne v dokonalý zákon svobody a lásky, ten, kdo se bude rozhodovat tak, aby nemluvalo jeho nízké sobecké já, nýbrž Kristus sám, musí přemýšlet a také jednat o velkých otázkách lidstva s nesmírnou odpovědností. A právě ti státníci, kteří o sobě tak rádi prohlašují, že jsou křesťané, musí konečně nahlédnout, že je jistá míra odpovědnosti a lidskosti, kterou nelze překročit, aniž by na sebe neuválili hněv Boží i hněv lidu. Tak musí jednat každý, kdo chce v zrcadle pravdy najít tvář lidskou — tvář Božího dítěte...
P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

EPHEMERIDES LITURGICAE

Oficiální liturgický časopis E. I., vycházející v Římě, ve svém posledním čísle (Vol. LXXI fasc. VI) uvádí seznam všech katolických theologických časopisů světa, mezi nimi i náš Duchovní pastýř, z něhož zvláště cituje jako pozoruhodný článek B. Innemana: Nové rubriky.

DIREKTÁŘ 1958

Žádáme vld. duchovenstvo, aby si laskavě poznamenalo do direktáře data sbírek ČKCH pro rok 1958:

- I. 7. dubna — v pondělí velikonoční;
- II. 6. července — v neděli po svátku sv. Cyrila a Metoděje;
- III. 2. listopadu — v neděli po svátku Všech svatých;
- IV. 26. prosince — na svátek sv. Štěpána.

OPUS PACIS

je název nové mírové organizace katolického duchovenstva v Maďarsku, která nastoupila na místo dřívějšího Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva. Tyto dny sešel se organizační a správní výbor nové organizace k zasedání, jemuž předsedal kaločský arcibiskup *József Grósz*, a jehož se zúčastnili nejvýznačnější představitelé katolického mírového hnutí, mj. biskupové *dr. Endre Hamvas*, *Sándor Kovács* a *dr. Mihály Endrey*, tit. probošt, poslanec *Miklós Beresztóczy*, tit. opat *Béla Mag*, úřadující ředitel organizace, děkan theologické akademie *dr. Andor Szörényi*, rektor ústředního semináře velkoprobošt *Imre Potyondi*. Na zasedání bylo usneseno konat mírová shromáždění v diecésích a šířit myšlenky organizace Opus Pacis v tisku. Dne 15. ledna t. r. sešlo se 500 kněží z diecése Vác a Ostrihom v Budapešti, kteří v usnesení podporují požadavek odzbrojení, zrušení vojenských bloků, zákaz pokusů s atomovými zbraněmi a mírové využití atomové energie.

PATRONKA TELEVISE

Mimořádný zjev, k němuž došlo před více než 700 lety, povede možná k tomu, že bude sv. Klára z Assisi jmenována patronkou televise. Návrh byl již předložen Kongregaci obřadů, která zjistí dostatečnost důvodů k tomuto jmenování.

Po prvé označil světicí za vhodnou kandidátku pro patronát nad moderním technickým prostředkem televise biskup z Assisi Giuseppe Placido Nicolini roku 1953, kdy se slavilo 700. výročí smrti sv. Kláry.

Podivuhodné dění, které se stalo podnětem k návrhu, je událost v životě světicí, o níž vypravuje její biograf Tomáš de Celano, a která byla potvrzena očitými svědky za kanonizačního procesu:

Na Štědrý večer roku 1252, rok před její smrtí, ležela sv. Klára nemocna na loži v cele kláštera San Damiano v Assisi. Poněvadž jí nebylo možno zúčastnit se půlnoční mše svatě, celebrowané v basilice sv. Františka, prosila Boha, aby jí přispěl v její osamělosti ku pomoci. Bezprostředně potom uslyšela sv. Klára — jak dosvědčila jedna z jejích spolusester — hudbu varhan z basiliky téměř tři kilometry vzdálené. Pak spatřila vánoční jesle v basilice a konečně v naprosté jasnosti celou svatou liturgii.

Brzy po prvním návrhu učiněném biskupem Nicolim, aby byla světicí na základě této nadpřirozené skutečnosti deklarována za ochránkyni televise, ujali se té myšlenky i jiní. Generální kurie františkánů v Římě ji rovněž doporučila. Než však Kongregace obřadů může předložit návrh svatému Otci ke schválení, musí mít po ruce doporučovací materiál v ještě větším, postačujícím množství jak z kompetentních míst náboženských, tak odborně zainteresovaných.

HROMNIC

neboli Očišťování P. Marie je svátek odvozený, podobně jako Zvěstování P. Marie, z Písma sv. Původně to

bylo festum sloužící glorifikaci Kristově, ačkoli bylo spojováno s židovským předpisem o levitickém očišťování matky (Lev. 12, 2 násl.). Časově připadal svátek na čtyřicátý den po narození Kristově, a proto se na Východě, kde byla Epifanie současně dnem narození Páně, posunovalo Očišťování až na 14. únor. V Jeruzalémě zjišťujeme slavnost Očišťování již ve IV. stol., odtud hledají někteří historikové liturgie jeho původ právě zde. V V. stol. označuje Cyril Alexandrijský tento den jako „skvělý svátek k počtě Pána“. Podobně jej vyzdvihuje galatský biskup a protinestoriánský bojovník Theodot z Ancyry ve čtvrté homilii (ze svých zachovaných šesti) počátkem pátého stol.

Podle Theofanovy chronologie nařídil císař Justinian I. r. 542 oslavu dne Očišťování pro Cařihrad a později celou Byzanc na poděkování za ochranu před morem. Tehdy jde o svátek zvaný Hypapanté tů Kyriú (Occursus Domini, tj. setkání dítky Ježíše a Marie se Simeonem a Annou) a tak se opět zdůrazňuje jeho christocentrický význam. Teprve Gelasianum jej zná jako Purificatio.

Jako jiné i tento festivální den přešel z Východu na Západ, stejně jako průvod se svícemi s ním spojený. Prvně se o něm zmiňuje životopis sv. Theodosia, vzniklý někdy kolem r. 547. V Římě navazuje průvod na pohanský zvyk zv. am-burbale, který znenáhla s šířícím se křesťanstvím překrývá. Beda Ctih. má o něm zmínku jako o římské zvyklosti poč. VIII. stol. Svěcení svící je dokazatelné v X. stol. Už Beda potvrzuje, že svíce uděloval v Římě účastníkům průvodu papež. Procesionální část liturgické slavnosti nově organizoval papež Sergius ve formě značně bohaté. XIV. stol. se zase vrátilo k jednodušší liturgické struktuře blízké se dnešnímu pojetí. Mimo Řím se začal rozšiřovat zvyk hromničního průvodu teprve v VIII. stol. Znění formulářů pro svěcení svící se ve středověku od sebe značně odlišovala. -k

LAS CASAS PRŮTI KOLONISÁTORŮM

Bartolomé de Las Casas O. P. se narodil v Seville a zemřel 31. VII. 1566 v Madridě. V r. 1502 odcestoval ještě jako laik s místodržitelem Mikulášem de Ovanda na Kubu, kde byl po osmi letech vysvěcen. Zanechal výnosného civilního zaměstnání, které bylo výnosným jen proto, že domorodci trpěli a stal se nejhovnějším zastáncem domorodého utlačovaného obyvatelstva. Bojoval všemi prostředky proti jeho bezohlednému vykořisťování španělskými kolonisátory, hlavně tzv. repartimientos, tj. ve farmách řízených evropskými okupanty. S. P. Montesinou pracoval ve prospěch domorodců od r. 1512, stále protestuje proti brutálnímu postupu nenávislivých Evropanů. Aby účinnost své práce zvýšil, odebral se — svými krajany nenáviděn a pronásledován — do Španělska, kde se stal při dvoře Karla V. nejspolehlivějším zastáncem utiskovaných. Vybaven rozsáhlými pravomocemi, navrátil se do kolonií jako generální prokurátor Indiánů. Všechny jeho ušlechtilé plány ztroskotaly následkem ozbrojených zásahů kolonisátorů. Po dalších nezdařených pokusech zadržet ruku hrabivých Španělů a zmírnit los vykořisťovaných také v Peru a Střední Americe, odešel znechucen r. 1551 do ústraní. Žil pak ve Valladolidu, neustáváje slovem i perem bojovat za lepší osud Indiánů. V jejich zájmu vykonal celkem, někdy i s nasazením vlastního života, sedm cest přes oceán, aby vymohl jak u kurie, tak u císaře vydání dekretů ve prospěch svých světců. Pokud byly publikovány, zůstávaly, bohužel, neúčinnými. Las Casas vydal spis, přeložený snad do všech kulturních jazyků „Destrucio de las Indias“, v němž s dokumentární přesvědčivostí ukazuje hanebnosti, kterých se hlavně španělští konkvistádoři dopouštěli na bezbranném původním americkém obyvatelstvu. -k

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 2 - V Praze dne 1. února 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Úmrtí:

Hálka Vít Miloslav O. Praem., bývalý převor a knihovník Kanonie strahovské, zemřel 23. 12. 1957 ve věku 70 let (čj. 10125/57).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Pensionování:

Hrabal Arnošt, farář, Buchlovice, okr. Uher. Hradiště, pensionován výměrem č. 4674/57 z 20. 11. 1957 s platností od 1. 12. 1957.

Úmrtí:

Jakšík Jaroslav, v. v., Loštice (okr. Zábřeh n. M.), zemřel dne 22. 12. 1957, pochován dne 24. 12. 1957 tamtéž.

Hlaváč Alois, děkan, konsistor. rada a far., Tichá u Frenštátu, zemřel dne 27. prosince 1957, pohřben dne 31. 12. 1957 v Tiché u Frenštátu.

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Vyznamenání:

Expositorium canonicale:

Mandys František, b. vikář a farář v Přepysích. N. E. 2875 z 12. 11. 1957.

Ustanovení:

Bělohradský Josef, kaplan v Horní Sloupnici, interkalárním administrátorem v Retové. N. E. 3082 z 1. 12. 1957.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Hanusch Edmund O. S. B., kaplan v Broumově, přeložen dnem 30. 11. 1957 na trvalý odpočinek. N. E. 2975.

Úmrtí:

Hubert Karel, č. kons. rada a katecheta v. v. v Hradci Králové, zemřel dne 4. 11. 1957. N. E. 2813.

Černý Jan, b. vikář, os. děkan a farář v Předhradí, zemřel dne 10. 11. 1957. N. E. 2877.

Škop Josef, kooperátor v Úpici, zemřel dne 12. 11. 1957. N. E. 2942.

Scheitz Josef, č. kons. rada a farář v. v., zemřel dne 29. 11. 1957. N. E. 3064.

Mihulka Jaroslav, č. kons. rada a farář v. v., zemřel dne 10. 12. 1957. N. E. 3174.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z kulturních dat, připadajících na letošní únor, připomínáme:

3. 2. 1888

Ve Střížově u Olomouce se narodil před 70 lety katolický básník jemných tónů **P. František Večeřa-Střížovský**, který zemřel 18. 2. 1952 jako dómský vikář v Olomouci.

Již od svých studentských let byl literárně činný, zvoliv si svůj pseudonym Střížovský podle svého rodiště; později se stal divadelním kritikem časopisu „Našinec“ (r. 1920–1924). Mimo to působil jako jednatel ve známé katolické revui „Archa“.

Z jeho literárního díla uvádíme: „Půlnoční světlo“ (r. 1917), „Zázrak“ (r. 1930), „Hvězdy mariánské“ (r. 1937), „Smrt sv. Metoděje“ (r. 1935).

7. 2. 1863

Vzpomínáme nedožitých 95. narozenin čestného mikulovského kanovníka **Msgr. Jana Tenory**, významného pracovníka v moravském místopisu.

Msgr. Tenora narodil se v Kunštátě na Moravě, vstoupil do brněnského semináře, kde byl r. 1885 vysvěcen na kněze; kaplanoval na různých místech, později působil jako farář ve Chvalkovicích (r. 1895 až 1924). Jako pensista se usadil v Brně (kde též zemřel 1. 12. 1936) a oddal se plně svým literárním pracím. Tenorovy počáteční práce obírají se lokálním moravským místopisem („Dějiny městečka Kunštátu“, r. 1885), později zabral se do studia moravských církevních dějin XVI. a XVII. stol., jichž se týká větší počet příspěvků, otištěných v časopise „Hlídka“. Nový archivní materiál, týkající se veřejných poměrů v prvních dvou desetiletích XVII. stol., nejvýrazněji je zpracován v samostatných dílech tohoto období, z nichž jmenujeme: „Život P. Martina Středy“ (r. 1898) a „Bl. Jan Sarkander, jeho doba, život a blahoslavenství“ (r. 1920).

Zajímavé jsou též Tenorovy studie moravských dějin zemědělských a selských. V tomto oboru stojí nejvýše dvousvazková monografie „Statek sv. Petra v Brně“ (r. 1934), řešící vzájemné vztahy a hospodářské poměry vrchnosti i poddaných.

10. 2. 1873

Již 85 let uplynulo ode dne narození ve Staré Říši na Moravě **Josefa Floriána** (zemř. tamže 29. XII. 1941), významného katolického překladatele a vydavatele.

Florián vyšel z obrodného hnutí družiny Nového života a zúčastnil se almanachu „Pod jedním praporem“

(r. 1895). Od r. 1903 počal se osamostatňovat k realizaci svého kulturního programu „povznášení úcty k absolutnu“, který po prvé projevil ve sborníku „Léon Bloy“ (r. 1903). Odtud počíná se kolem něho soustřeďovat první družina staroříšské edice „Studium“. Od r. 1912 vychází nový soubor „Dobré dílo“, vykazující na 200 svazků překladů i původních děl. V letech 1912–1922 byl vydáván menší soubor „Nova et vetera“. Vedle bibliografické sbírky orientačních lístků „Prameny“ vydával Florián drobnou knižnici „Kurs“ (od r. 1922).

Florián, po nedlouhé profesuře v Náchodě a přechodným pobytem v Osvětimanech, působil tři desítky let ve Staré Říši, z níž vybudoval duchovní ediční centrum, spojiv přísnou katolickou pravověrnost s láskou k bohatému a živnému umění, které mu vyplývá právě z oné katolicity, počínající v životní řádovosti až středověce bezpečně.

Vedle výlučně náboženských a církevních děl byly tu se zaujetím vydávány práce Bloyovy, Barleyovy, Chestertonovy a jiných významných spisovatelů katolického světa.

Florián, sám znamenitý překladatel (viz jeho básnické převody děl L. Bloye, A. Hella, F. Schwoba aj.), měl bohatý cit jazykové ryзости. Záleželo mu však též na ušlechtilosti tisku a vnější úpravě knih.

Z bohaté činnosti Floriána, zde letmo načrtnuté, vidíme, jak hlubokou brázdou vyoral na naší katolické kulturní liše tento nenáročný a skromný pracovník.

15. 2. 1738

Před 220 roky zemřel v Praze **Matyáš Braun**, významný sochař pražského baroka. Braun se narodil 25. 2. 1684 v tyrolském Oetzau a pocházel ze zchudlé šlechtické rodiny Baraunů von Brann. Studoval v Itálii, kde jej poznal uměnilovný Fr. hr. Špork a r. 1704 přivezl jej do Čech, aby vyzdobil jeho panství, jmenovitě Kuks a Lysou, dekorativními díly, dnes většinou nezachovanými nebo silně narušenými, ježto byla vytvořena většinou z pískovce, na němž příroda a nemilosrdný zub času dovršily své dílo zkázy. Od r. 1710, po dobu více než čtvrtí století, působil Braun v Praze, i když jeho práce jsou rozsety po různých městech v Čechách i v zahraničí (např. Vídeň, Drážďany).

Braun náleží k nejpřednějším barokním sochařům a vedle Ferd. Brokoffa jest největším plastikem pražským XVIII. stol. Jako tento přispěl plnou měrou k rozvoji pražského baroka: jeho sochy jsou plny života, jemnější v podrobnostech než Brokoffovy a s větší dávkou dekorativního smyslu.

Jeho extatický, vzrušený sloh (např. sousoší sv. Luitgardy, provedené podle návrhu P. Brandla r. 1710 pro

Karlův most v Praze) sledovala veliká sochařská škola, podílející se na výzdobě barokní Prahy (např. skulptury kostela sv. Mikuláše v Praze).

Braun, úzce sprátený se současnými umělci, jmenovitě s Brandlem v důvěrných stycích, vyzdobil Prahu celou řadu překrásných děl, z nichž uvádíme: sochy gigantů a výzdoba paláce Clam-Gallas v Husově třídě na Starém Městě (r. 1707–1719), pomník kancléře hr. Šlika v katedrále sv. Víta na Hradčanech (r. 1723), portál Thunovského paláce v Nerudově ul. na Malé Straně (r. 1730), zahradní portál Vrtbovského paláce v Karmelitské ul., plastickou výzdobu valkopřevorství řádu maltezských rytířů (r. 1732), sochy na schodišti Černínského paláce na Hradčanech (r. 1733), sochy a vázy na letohrádku hr. Michny, zv. „Amerika“ (r. 1729) na Novém Městě pražském aj.

17. 2. 1853

Kníže českých básníků *Jaroslav Vrchlický* (vl. jm. Emil Frída) narodil se před 105 roky v Lounech. Zemřel v Domažlicích dne 9. 9. 1912 a déle než 45 let spí svůj věčný sen ve Slavíně na vyšehradském hřbitově v Praze. Jeho dílo jest nejvýznamnější epochou českého básnictví, ježto Vrchlický jest prvním českým básníkem světového formátu.

Vrchlický byl vychován u svého strýce P. Antonína Koláře, ušlechtilého a vlasteneckého faráře v Ovčárech u Kolína, jenž měl veliký vliv na jeho duševní vývoj. Po gymnasiálních studiích (Slaný, Praha, Klatovy) a krátkém pobytu v semináři studoval filosofickou fakultu. Po studiích byl zprvu vychovatelem, pak tajemníkem Vysokého učení technického v Praze a posléze (r. 1893) byl povolán za profesora světových literatur na Karlovu universitu v Praze.

Básnická tvorba Vrchlického svou renesanční rozsáhlostí a mnohostranností jest jedinečným zjevem

v české literatuře. Znamená vyvrcholení novodobého vývoje českého básnictví: 84 knihy poesie etické a lyrické, 40 prací dramatických a libret, 5 knih prózy a 13 prací literárně historických a kritických, celkem 142 knih, asi o 19 000 tištěných stranách.

Neméně rozsáhlá a významná jest jeho činnost překladatelská, která byla otištěna ve 114 svazcích. Jde o básnický převod 4625 básní od 472 autorů z 18 literatur. Celkové životní dílo Vrchlického lze odhadnout na 270 svazků o 45 000 tištěných stranách.

Po celý život Vrchlického byla jeho osobnost středem sporů a terčem vášnivých útoků, jež byly podnikány jednak z důvodů ideových a generačních, jednak z nízké závisti a zloby.

Jest pravda, že Vrchlického nesmírná snadnost tvoření, která sváděla k improvizátorskému chvatu, a jeho snaha po vyrovnání kulturního opožďení našeho národa byly příčinou nestejně kvality jeho díla.

Dnes — s odstupem půl století — skláníme se v úctě před Vrchlického celoživotním dílem, z něhož jmenujeme: „Zlomky epopeje“ (19 knih), „Antologie“ (tvorba z r. 1875–1904) a nejúspěšnější jeho veselohru „Noc na Karlštejně“ (r. 1885).

19. 2. 1873

Nedožitě 35. narozeniny náboženského malíře *Jano Koehlera* (nar. v Brně, zemř. tamž. 21. I. 1941) jsou nám připomínkou tohoto odborníka ve sgrafitových a freskových technikách.

Kromě toho Koehler je autorem četných mozaik a kostelních maleb v různých našich kostelích, jmenovitě na Moravě.

Jak sám Koehler udává, během svého života vyzdobil 40 kostelů a 35 světských budov. Celkový výčet jeho drobnějších děl dosahuje na 2000 prací.

HRSTIČKA MORAVSKÝCH DOJMŮ

Je milou povinností navštívit několik krásných moravských měst, nahlédnout do posvátných chrámových prostorů, zaznamenávat změny, které se s nimi od posledka staly a nakonec vyměnit několik srdečných slov s duchovními pastýři, kteří o ně tak láskyplně pečují.

Cesta začíná v staroslavné hanácké Kroměříži, vede do Valašska, Meziříčí, Frenštátu, Rožnovy, kolem posvátného Hostýna do Holešova a potom do Slovácka, Uherského Brodu, Hradiště a cyrilometodějského Velehradu. Poslední zastávky jsou ve vinorodé jižní Moravě, v Mikulově, Lednici a Valticích.

V Kroměříži máte radost z obnoveného průčelí a fasády onoho nejpůvabnějšího barokního díla, jakým je kostel sv. Jana Křtitele. Vaše radost je tím větší, když J. M. vdp. probošt Kutal vás ubezpečuje, že v opravách chrámu, a to uvnitř, se bude pokračovat napřesrok. Však již letošní opravy si vyžadují značnou částku 270 000 Kčs, z nichž větší část uhradí stát, ostatek obětaví věřící. Se zájmem si také pohovoříte o osudě letošního mešního vína a dovíte se, že tentokrát vedle dosavadních slovenských a moravských zdrojů přistoupí ještě dodávky vína z Karpatské Ukrajiny.

Také ve Valašském Meziříčí je před kostelem Nanebevzetí P. Marie lešení. Vdp. Zmeškal nás srdečně uvítá s dávkou valašského humoru, rukávy má vykasány a dává svůj podíl práce milému svému chrámu. Vdp. farář Horák vypravuje o škodách, které uragan natropil ve Frenštátě. I zde bylo třeba rychle napravit škody, vzniklé na kostelní věži... Nyní je vše v pořádku.

Do Holešova nás láká pověstná Černá kaple ve farním chrámu Nanebevzetí P. Marie. Ale i zde v prostoru mezi chrámem a farou stojí lešení a pracují zedníci. Do krásného chrámu vstupujeme proto postranním vchodem. Černá kaple však není černá, naopak září bělostnou štukou. Ostatní tónování je šedé a zlaté. Zaslouží si vskutku upřímného obdivu. Opravuje se věž a vrchní bání, která je nalomena. Na faře se setkáváme s vdp. administrátorem Fr. Alexem, který se do oprav pustil sám. Úhradu poskytnu sbírky věřících. Na stěně se obdivujeme mapě se všemi kostely, kaplemi a sou-

sošimi. Vdp. Alex vede je všechny v starostlivé evidenci a dbá, aby žádná z nich neutrpěla zubem času. Není to malá starost, uvážíme-li, že jeho farnost zahrnuje vedle města ještě 9 vesnic.

V srdci Slovácka, v Uherském Hradišti, jsou podle vyprávění vdp. administrátora Juráka chrámy v pořádku, ale zato půvabná barokní socha sv. Floriána časem velice omšela. Rysy světcovy tváře nebylo možno již rozeznati. A tak byla provedena namáhavá operace: sv. Florián byl jeřábem zvednut se sloupu a svěřen péči záka uměleckoprůmyslové školy, sochaře Josefa Crhy, který sochu dokonale obnovil. Stejnou cestou — po jeřábu — putoval již obnovený sv. Florián na svůj kamenný piedestal.

Také v Uherském Brodě jsou chrámy v pořádku. Jejich starostlivý správce vdp. administrátor Al. Koruna umí vyprávět podivuhodné příběhy o jejich vzniku a historii. Kostel Neposkvrněného Početí P. Marie stavěl na př. tak zvaný „zlý Oldřich Kounic“. Jeho syn měl se v něm stát farářem. Avšak osud jej z Brodu odvál daleko: až do Španělska. Tam byl nejvýznamnějším rádcem krále Filipa v zahraničních záležitostech státu.

Zajímavá byla také naše návštěva posvátného Velehradu. Prohlídku jsme totiž nastoupili s početnou výpravou sovětských turistů. Mladí i staří, muži i ženy byli okouzleni krásou chrámu i jeho podzemím. Obdivovali se a s úctou spolu rozprávěli o starobylosti a slávě Velkomoravské říše. Jejich tužky a zápisníčky ani na chvíli nezahálely. Byl to velmi milý a radostný dojem pozorovat jejich nelíčený obdiv a hluboký zájem o první křesťanskou kulturu v českých zemích.

Poslední zastávka byla na proboštví mikulovském u J. M. vdp. probošta Dr. Františka Drábka. Vyprávěl nám o tom, že všechny mikulovské chrámy a nakonec krásné štukové stropy proboštví byly postupně opraveny a jsou vesměs ve velmi dobrém stavu. Potěšující je srdečný vztah mezi občany české a německé národnosti. „To, co je v Mikulově, mělo by také být skutečností v mezinárodním měřítku,“ říká s úsměvem pan probošt. Cesta je však u konce, jen svěží a radostné dojmy zůstávají po ní ve duši. Krásy moravských domů Božích budou zachovány i těm, kteří přijdou jednou po nás.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 3

---

*Msgr. ThDr. Eduard Oliva: Je to vždy srdce, v němž se
rodí velké myšlenky*

ThDr. František Kotalík: Jericho a jeho hradby

ThDr. Jan Merell: Deset let v žudské poušti

ThDr. Josef Kubalík: Náboženská Indie

ThDr. Jaroslav Michal: Závaznost Kodexu

*ThDr. Antonín Salajka: Nauka o Církvi jako mystickém
těle Kristově*

ThDr. Václav Bartůněk: První arcibiskup

P. Karel Sahan: Didaktika mše svaté

P. Václav Zima: Věrnost breviáři

P. Antonín H. Bradáč: Jarní květ země České

Dr. Josef Doležal: Náboženské působení obrozeneckých kněží

Ing. V. Červený: Hospodářské vztahy lidí

P. Josef Němec: Promluvy o Svatém týdnu

3

1958

ANIMARUM PASTOR

COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

Msgre ThDr. EDUARD OLIVA: De corde profluunt res magni momenti.

Nostra patria in sua iustitia sociali etiam nostris mulieribus concedit omnia iusta iura et officia, quae olim saepe reiciebantur vel solum per partes concedebantur. Mulier cum suis affectionis et rectae iustitiae sensus dotibus multum potest prodesse bono communi huius societatis imprimis in munere studii rei societatis et valetudinis. Nostri sacerdotes apte possunt adiuuare mulieres nostrae patriae ut plura et digna munera huius temporis possint adimplere.

ThDr. FRANTIŠEK KOTALÍK: De muris Jerichuntinis-Josuani.

Reuolutio copernica relate ad ipsas origines civilizationis humanae augetur in ultimis notitiis de Jericho. Miss K. M. Kenyon describens quintum annum effossionis suae, innuit hunc situm prae se ferre culturam tribus millenniis anteriorem Aegypto et Mesopotamia. Olim dicti muri Josuani sunt de epocha aenea antiqua. Tandem in regione orientali domus byzantina excitat in excavatrice spem perveniendi adhuc ad strata Josuana epochae aeneae recentioris. (Vide etiam Biblica 38, 2, 1957 - inter varia).

ThDr. JAN MERELL: De manuscriptis deserti Juda et Maris Mortui.

Materia porro tractatur de effossionibus ad Qumran litoris Maris Mortui et de inaudito pretio effossionum et manuscriptorum deserti Juda. Nimiam utilitatem afferunt res inventae studio linguarum, palaeographiae, rerum gestarum, iuris, topographiae.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: India et religiones huius lati territorii.

Multa utiliter et doctissime dicta de tribus praecipuis religionibus originis ipsius patriae, scilicet de Hinduismo-Jinismo-Buddhismo. Libellus affert etiam conspectum trium religionum regionum externarum — cultus Christiani-Parsismi, necnon historiae religionis capitulatim scriptae his in terris temporis antiqui et vetusti.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Doctrina de Ecclesia ut Corpore Mystico Christi.

Ultimis decenniis plures theologi rationem non solum Regni Christi hac in terra sed potius Ecclesiae — mystici Corporis Domini Nostri habent.

ThDr. VÁCLAV BARTŮNEK: Primus noster archiepiscopus Praegae.

Altera pars studii historiae de illustri et nobili nostro archiepiscopo Praegae Ernesto de Pardubic usque ad eius obitum die 30. Iunii 1364.

P. VÁCLAV ZIMA: Fidelitas ad nostrum Breviarium Romanum.

Breviarium Romanum fit omnibus sacerdotibus fons internae vitae spiritualis, adiutorii, laetitiae animae, magnae misericordiae Dei.

ANTONÍN H. BRADÁČ: Flos temporis verni in nostra patria.

Amoena et pulchra scripta ad festum B. Agnetis de Bohemia, Přemyslai Ottokari regis Bohemiae filiae, exempli rarissimi pietatis, caritatis, devotionis, sui abnegationis ac demissionis.

Dr. JOSEF DOLEŽAL: Quomodo nostri sacerdotes temporis praeteriti vitam religionis nostris in terris refecerint.

Sacerdotes amantes Deum, Ecclesiam, nostram patriam magnas res gesserunt reficiendo vitam religionis nostri populi, curando multa nostra carissima, pulchra sanctuaria Dei. Non possumus omittere dignissimam horum industriam ultimam manum operi ecclesiae archiepiscopalis Praegae S. Viti imponendi. His auctoribus preces ad honorem B. Mariae Virginis mense Maii, peregrinationes sacrae inducebantur, piae fraternitates instituebantur.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

„Je to vždy srdce, v němž se rodí velké myšlenky. Srdce milující, srdce trpící, neboť láska a bolest jsou rodné sestry“

Msgre ThDr. Eduard Oliva

Když J. B. Foerster napsal tuto pozoruhodnou myšlenku, myslel na ženy. Ve svém dlouhém životě poznal hluboce etický pathos ženy, její nepřemožitelnou touhu po dobru, dokonalosti, řádu lásky a pokoje. A na otázku o poslání ženy odpověděl takto: „Ženy? Věčné thema, nerozřešitelná záhada, největší myslitelná krása i radost, největší myslitelná bolest, mystické květy na stromě života, ukazovatelky cesty k ideálu, Věčnu. Tak pro každého člověka. A pro křesťana? Tomu není třeba připomenouti než toto: Vzkříšený Spasitel oslovil první ze všech lidí nikoliv apoštolu, nýbrž Marii Magdalenu — ženu.“

A my z poslání svého duchovního úřadu musíme přiznat, že Foerster se tu velmi přiblížil křesťanskému chápání poslání ženy ve světě. Je nám ovšem jasné, že vedle věčných a nezměnitelných úkolů má žena také i zvláštní poslání, které se vztahuje i na specifické úkoly doby, do které se narodila. Někdo by mohl namítnouti, že toto specifické, co si doba od ženy žádá, je již tím mimo kategorii věčnosti. Avšak ve skutečnosti tomu tak není: každá doba má svůj duchovní a etický úkol a právě v jeho naplnění člověk požívá plodů věčnosti. Naznačíme jen jeden příklad, ke kterému se později vrátíme, abychom jej hlouběji osvětlili. Povšimněme si jen dvou velikých ideálů, které dnes naplňují značnou většinu lidstva. Jsou to ideály míru a touhy po spravedlivém sociálním řádu. A ženy v naplňování a v zápasu o jejich realizaci hrají bezesporu prvořadé místo. Jsou tyto ideály jen a jen časné? Změřme je jen na měřítku křesťanské etiky!

Křesťanství vyzdvihuje dva příklady žen: Ženy na počátku, Evy, která i s mužem propadla hříchu. A v pozdějším chodu lidských dějin ženu, která lidstvo účinně pomáhala vyzdvihovat z temna hříchu a pádu: Marii, Matku Boží. I v tom vycítujeme realismus křesťanské myšlenky, jak sleduje vývoj člověka od nižšího k vyššímu. Je proto naší pastýřskou povinností na tuto skutečnost ukázat i dnešní křesťanské ženě, aby mohla plnit etické požadavky naší doby, aby se posílila na příkladu Marii. I když je mimo pochyby, že příklad Matky Boží trůní vysoko nad lidskou slabostí a omezeností, je přece jen mimo pochyby, že tento příklad byl stejně jako Spasitelův vyzdvižen Božskou Prozřetelností také k tomu účelu, aby jej člověk mohl, třeba ve své nedokonalosti, snažit se, pokud jeho síly stačí, napodobit.

Pro nás lidi atomového věku je touha po míru přirozeným požadavkem doby svrchovaně ohrožené moderním mechanismem války. A Maria je proto pro nás a zvláště ženy vyjádřením hluboké touhy po míru. Maria je nejčistším květem spravedlnosti a lásky. Proto je také posilou dnešní ženy v úsilí, aby lidé žili v novém společenském řádu jako bratři a sestry.

Dějinný vývoj ukazuje, že ženy sloužily vždy obětavě těmto dvěma od nepaměti tak naléhavým ideálům, ideálům, které teprve naše doba může řešit. Žena byla vždy mnohonásobnou obětí války: válka jí brala vše, co žena doprovázela svou čistou, obětavou láskou. Brala jí muže, rodiče i děti. Proto ženské srdce od nejstarších časů vypovědělo boj válce a nikdy se nemohlo smířit s její skutečností. Není proto divné, že dnes, kdy opravdu existují objektivní předpoklady k odstranění válek, chápou se ženy s dvojnásobným úsilím této tak vytoužené možnosti. A opět je naší nejnvtřnější povinností je k těmto úkolům vyzbrojit, posilovat je v jejich nadšení, ukazovat na potřebné cesty a prostředky k dosažení cíle tak vysokého, ale také stejně aktuálního.

Je třeba, abychom ženám poukázali na onu pokojnou metodu, která velmi účinně pomáhá umeňšovat síly ctitelů války. Předvedme jim před oči onu nesmírnou sílu mírové budovatelské práce, která sílí vlast. Vlast, která jednoznačně vypověděla boj militaristickému úsilí o rozpoutání imperialistické války. Matka, která má děti, pochopí tuto skutečnost velmi záhy, ale je jí také nutno ukázat na rozvržení sil míru a války v dnešní době, pomáhat jí konkrétně hledat její osobitý příspěvek v tomto těžkém zápase se zavilým, nelidským nepřitelem. Dnes, kdy vstupuje boj za odvrácení atomové války do svého rozhodujícího stadia, může znamenat duchovní mobilisace žen složku velmi významnou. Možná i rozhodující: nejen proto, že ženy, to je většina lidstva, ale také proto, že jejich vliv je ve společnosti zvláště silný a účinný.

Nyní v březnu, kdy ženy oslavují svůj mezinárodní den, je třeba rovněž připomenout, co znamenala žena v jiném eticky vážném poslání: v boji s kolonialistickým útlakem, s jeho nelidskou

krutostí. A totéž bychom mohli uvést i o boji žen proti jiné metle světa, kterým byl a dnes ve světě, žel, znovu je fašismus a rasismus. Také do toho spravedlivého boje musíme ženy vést a nabádat. Vždyť rasismus a fašismus se ve všem přičí křesťanským etickým postulátům.

Ukažme také, že žena může vykonat velký kus ušlechtilé práce a přípravy podepřením a pomocí Červenému kříži, jako humánní a obecně lidské složce dnešní společnosti. Je to také vlasteneckou povinností naší ženy, která musí být připravena pomáhat trpícímu bližnímu v kterékoli době.

Naše lidově demokratické zřízení dalo ženě všechna politická a společenská práva, která stará společnost jí buď odmítala poskytnout, nebo je sice poskytovala, avšak jen formálně a tedy neúčinně. Naše demokratické zřízení jde až dolů do poslední vesničky. A právě zde je možnost, aby také křesťanská žena pomáhala svým bližním účastí na práci národních výborů všech stupňů a také ve výboru žen. Tam všude může být vykonáno mnoho dobré práce pro náš lid a pro celou vlast. Zvláště v sociálních a zdravotnických službách je pomoc ženy neocenitelná. Žena má citlivé srdce a cit pro spravedlnost, a proto může v těchto oborech vykonat mnoho pro společné dobro.

Avšak nedotkli jsme se ještě jednoho velikého úkolu, který sice ženě příslušel od nepaměti, ale který ženy nemohly dříve plnit v plné svobodě a úctě: v rodinném životě. Matka je rozhodující činitel rodiny. Její příklad je pro děti nejdůležitější. Od nového člověka žádáme vyšší morálku. Od ženy-matky očekáváme proto nejdůležitější podporu v tomto úsilí. Vždyť jde o to, aby její děti byly šťastné. A šťastné nemohou být, nejsou-li dobré. Od lidí vyžadujeme dnes víc, protože jim chceme také více dát. Pomáhejme proto ženám, aby děti vedly k odpovědnosti, kázní, úctě, k právním a potřebám druhého. Splníme tím jak povinnost vyplývající ze samé podstaty křesťanství, tak také svou povinnost vlasteneckou. Nezapirejme si, že také v tomto úseku nás očekává — právě tak jako ženy-matky — mnoho trpělivé, cílevědomé práce.

Mezinárodní den žen znamená dnes pro všechny ženy nutnost především chopit se velikého boje za šťastnou budoucnost lidstva, zvláště mladého pokolení, které nastupuje na naše místa. Nyní, kdy neodpovědní politikové usilují proměnit svět v strašlivou síť odpalovacích ramp pro raketové střely s atomovou náloží, je zvlášť naléhavé vést především ženy do boje proti těmto černým, zrádným úmyslům.

Vážnost a významnost, kterou ženě udělil sám vzkříšený Spasitel tím, že ji jako první oslovil, musí nás kněze pobádat k tomu, abychom s odpovědností pomáhali hledat křesťanským ženám prostředky, které by byly vhodné k plnění všech těch významných úkolů, kterých jsme se v této stati jen náznakově dotkli. Sami u sebe i u žen pochopme onu velkou úlohu, kterou přisuzujeme lidskému srdci: aby pomáhalo hledat myšlenky a prostředky, které by posloužily Věčnosti i časnosti. Nebesům i naší milované vlasti!

JERICHO A JEHO HRADBY

Jakmile zaslechl lid zvuk rohů, spustil veliký křik. Hradba se zborčila a lid vešel do města, tam právě, kde kdoby byl. Tak dobyli města (Jos 6, 20).

I zde se současná katolická exegese jmény P. Millera, J. Schildenbergera, R. de Vauxa a jiných kloní k vysvětlení přírodní katastrofy, totiž zemětřesení, které v okamžiku sedmého dne a za zvuků posvátných rohů bylo jistě a přesvědčivě důkazem Hospodinovy pomoci i otcovské lásky k Izraeli, vždyť Bůh, Hospodin prarodců, bojoval za svůj Vyvolený národ.

Všichni ještě dobře vzpomínáme na léta třicátá, kdy tehdejší výsledky archeologických vykopávek v oblasti kanaanského Jericha byly tak radostné, jasné, přesvědčivé k době Josuově. A přece nyní ony krásné výsledky Garstangovy i Vincentovy ustupují značně do pozadí. Již v roce 1954 časopis *Biblica* se zmiňuje o skutečných „Koperníkových“ objevech k původu a růstu lidské vzdělanosti a kultury především zde v oblastech dávného Jericha. Miss K. M. Kenyon v roce 1956 zaznamenává souhrn objevů a archeologických nálezů po pátém roce vykopávek v Jerichu. Právě tyto práce přinesly snad mnohým ne příliš radostné, spíše zarážející výsledky. Ona slavná „Josuova hradba“ archeologických prací Garstanga a Vincenta se posunuje nesmírně časově zpět až do let 2000 až 3000 př. Kr. V současné době archeologie k Josuovým problémům města Jericha a jeho dobytí zcela mlčí. Doba mezi 1500 a 1200 lety př. Kr., totiž všeobecně pokládána za dobu východu Izraelitů z Egypta a postupného obsazení Palestiny Josuem, je plně zahalena neproniknutelnou, hustou mlhou ticha a stále nepřístupných věcných důkazů.

K. M. Kenyon podává nám tento obraz výsledků archeologických prací v oblasti Jericha. Kultura Tahunská, současná epoše předkeramické, není naprosto totožná době jeskynního pobytu lidí. Vždyť mohutné obranné hradby Jericha předpokládají městský způsob bydlení nejen v Jerichu, ale též v blízkém neznámém městě, odkud obyvatelé Jericha očekávali nepřátelské výpady a chránili se proto obrannou zdí, věžemi i náspem. Než přece podle mínění Kenyonové obyvatelé onoho blízkého města dobyli Jericha a vnesli v Jericho novou stavební kulturu, značně již po dlouhou dobu vyvinutou a pravděpodobně jsoucí v ostatních tehdejších městech při Jordánském údolí.

Nové, totiž již třetí obsazení a dobytí Jericha přináležel obyvatelům užívajícím již keramiky, značně dokonale, hlazené a barvy červenavé. Ve zbytcích lidských příbytků se nenalézá z této doby nijaké typické architektury ani vyhraněného a určitou měrou zdokonaleného stavebního způsobu a tvaru. Čtvrté osídlení Jericha prozrazuje dobu neolitickou. Keramika je již zdobena známými vrypy a je velmi podobná nálezům keramiky téže doby v Byblos a Šaar ha-Golan. Překvapuje v tomto čtvrtém osídlení architektura, která je neskonale jednodušší a též i primitivnější, než tomu bylo v dávné době předkeramické. Počátky neolitické či snad ještě mesolitické epochy v oblasti Jericha spadají téměř až k o-mému tisíciletí př. Kr., tedy nikoliv příliš vzdálené od konce údobí pleistocenního asi kolem 10 000 let př. Kr. Ostatní vykopávky v Tell-es-Sultan, v oblasti památného biblického Jericha, se soustředily v nejzazší části severní i jižní, totiž v místech oněch kdysi „Josuových hradeb“. Vše nyní ovšem

ukazuje na ranou dobu bronzovou, tj. 3000–2000 let př. Kr. V blízkém pak pohřebišti jsou hroby ze střední doby bronzové a také z přechodu mezi ranou a střední dobou bronzovou. Z tohoto přechodného stadia jsou nálezy téměř čtenější.

Miss Kenyon, známá pracovnice biblické archeologie, klade nyní veškerou důvěru ve východní úsek, kde se domnívá nalézt pod vrstvami kultury byzantské a

omajjské tolik žádaný archeologický průzkum a konečný i bezpečný obraz Jericha z pozdní doby bronzové, totiž kolem roku 1300–1200 př. Kr. Asi v této době totiž nejpravděpodobněji přišel Josue, nástupce Mojžíšův, s národem izraelským k branám Jericha, aby je dobyl a otevřel cestu k Zaslíbené zemi.

K. M. Kenyon, *Excavations at Jericho*, 1956, PEQ 88 (1956).
ThDr. František Kotlík

DESET LET OBJEVŮ V JUDSKÉ POUŠTI

(Dokončení)

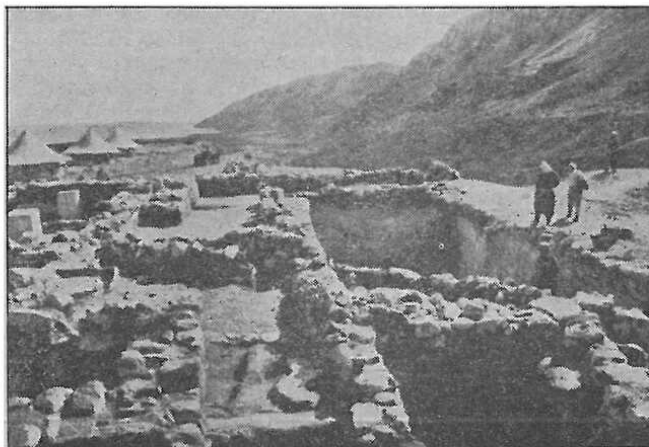
Objevy nových jeskyň. Od r. 1950 byly stále ve větším množství nabízeny v Jordánii a Izraeli různým institucím a klášterům ke koupi — většinou za vysoké, lichvářské ceny — zlomky rukopisů. Bylo zřejmo, že Arabové poznali cenu rukopisů a začali na vlastní pěst prohledávat pohoří kolem Mrtvého moře. Honba za manuskripty se stala kvetoucí černou živností, proti níž byly bezmocné i neustálé policejní obchůzky. Jakmile se poměry poněkud uklidnily, vydali se na sklonku r. 1951 P. de Vaux a prof. G. L. Harding za policejního doprovodu k Wadi Muraba'at, k jednomu z nejpustších míst Palestiny. Když se kolona přiblížila k zdánlivě mrtvému pohoří — píše P. de Vaux — najednou krajina obživla a ve skalních průrvách se objevovali Arabové s rýči a motykami, prchající přes úzké hřebeny skal. Pak již v lednu následujícího roku došlo k soustavnému a odbornému průzkumu jeskyň a jejich okolí, zvláště domnělé zříceniny římské tvrže Hirbet Qumran. Průzkum přinesl nejedno překvapení. Vedle zajímavých dokladů písemných byla odkryta cisterna s vodovodem a dosti rozsáhlou budovou (28,5 × 36 m), podle všech známek chvatně opuštěnou a zničenou. Zdá se, že budova měla rozsáhlé coenaculum, v němž byly nalezeny zlomky lamp a nádob, podobné oněm, jež byly v první jeskyni rukopisů (1 Q). Byly zde nalezeny mince od doby císaře Augusta až do první Židovské války (66–70). V blízkosti Hirbet bylo též nalezeno rozsáhlé pohřebiště, v němž byl zjištěn zvláštní způsob pohřbívání. Zemřelí byli kladeni do pouhé země, bez darů, hlavou k jihu. Zdá se, že budova byla střediskem nějaké komunity. Srovná-li se rozsah hřbitova s budovou, možno se domnívat, že jen někteří členové komunity žili v budově, ostatní snad v okolí a jeskyních a na hřbitově v Hirbet Qumran byli pochováváni. Qumran bylo tedy jakési posvátné středisko komunity. Nově objevené jeskyně jsou dnes označovány na rozdíl od první jeskyně jako 2 Q a 3 Q. Z rukopisů objevených v těchto jeskyních jsou zajímavé zvláště dva rukopisy. *Dopisy* jakéhosi *Simona Bar Koseba* nějakému Ješua Ben Galgola, z nichž jeden pojednává o věcech administrativních, druhý o politické činnosti lidí, proti nimž je vedena válka. Zdá se, že tento Bar Koseba je Šimon Bar Kochba,

slavný vůdce druhé Židovské války, kterého rabínské prameny nazývají Bar Kozeba. To by byly první autentické zprávy o této válce, o níž dosud existovaly jen sporé a nezaručené zprávy. Druhý rukopis, který vyvolal rozruch ve vědeckém světě a celou řadu dohadů, jsou *dva měděné svitky* z jeskyně 3 Q. Bylo-li použito k zápisu čisté mědi — jak ukázal rozbor materiálu —, již to nasvědčovalo tomu, že šlo o mimořádně významný text. Rozluštění nebylo snadné, protože svitky byly svinuty písmem dovnitř a plech svitků byl již tak chatrný, že při rozvinování hrozil rozpadem. Konečně bylo rozhodnuto rukopis zaslat technologické koleji v Manchesteru, kde v zimě 1955/56 byl svitek impregnován, rozřezán a v červnu 1956 se v tisku objevily první zprávy o obsahu svitku. Vyvolaly sensaci. Jde o soupis asi šedesáti míst, kde údajně mezi Hebronem a Garizim jsou uloženy poklady. Podle seznamu by šlo asi o dvě stě tun zlata a stříbra, tedy o poklad ne malý, takže odborníci pochybují o skutečnosti tohoto pokladu. Podle některých je to jen výplod fantazie, podle jiných zase soupis na různých místech Palestiny ukrytého pokladu jeruzalémského chrámu. Topografická udání jsou sama o sobě nejasná a tím nesnadnější k určení, protože topografie těchto míst se od 1. stol. po Kr. do dnešní doby značně změnila. Tak např. v seznamu stojí: „V cisterně pod zdí na severní straně je místo vyhloubené ve skále: 600 prutů stříbra. V těsné blízkosti pod jižním koncem sloupoví Sadokova hrobu a pod věleným sloupem chrámového přístavku: kadidelnice ze smrkového dříví a kadidelnice ze skořicevého dříví“ apod.

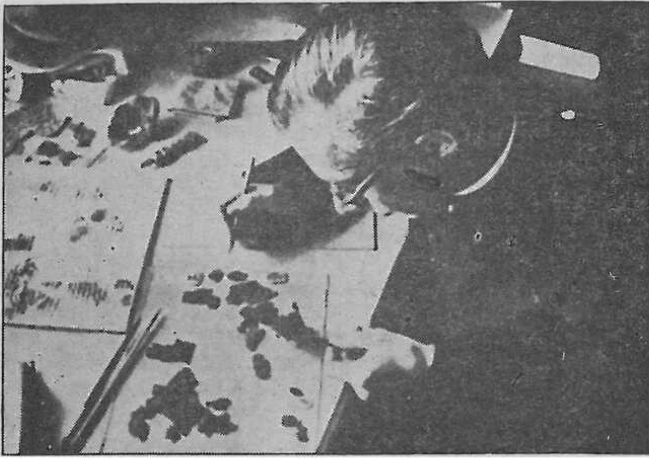
Objevy čtvrté a dalších qumranských jeskyň. V září 1952 došlo k nejsensacnějšímu objevu po první qumranské jeskyni, k objevu jeskyně známé dnes pod jménem 4 Q, tj. čtvrtá jeskyně qumranská. Jednoho dne se hovořilo pod stanem čilých beduinů z kmene Ta'amirech o objevech posledních měsíců. A tu jeden starý beduin se zmínil o události, která by mohla mít vztah k objevům. Jako mladík byl jednou na honě v okolí Qumran. Pronásledoval koroptev, která mu zmizela ve skalní rozsedlině. S námahou vnikl do jeskyně, našel zraněnou koroptev, ale také starou olejovou lampu a střepy misek. Posluchači si

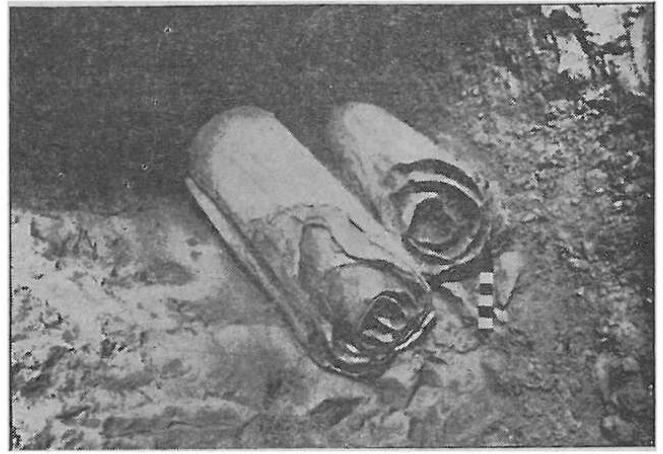
Mezinárodní skupina badatelů připravuje vydání rukopisů z 4 Q

Cisterny v Khirbes Qumran

P. J. Milik studuje zlomky aramejských svitků

Měděné svitky se soupisem pokladů

zapamatovali podrobnosti líčení a rozhodli se „na černo“ pátrat. A skutečně našli zlomky rukopisů, které se v Jeruzalémě pokoušeli prodat. Nechtěli udat místo nálezu, až jeden z nich místo prozradil, a tak došlo k odbornému průzkumu a odkrytí jeskyně 4 Q. Týden práce Francouzské archeologické školy a Palestinského musea — od 22. do 29. září 1952 — dokončil dílo započaté beduiny. Podle názoru archeologů nález předstihuje dokonce objev z r. 1947. V jeskyni se našlo na šedesát zlomků nejruznějších biblických i mimobiblických děl. Průzkum bohatých nálezů Q 4 byl svěřen skupině odborníků různých národností a vyznání. Jsou to: Mons. P. W. Skehan, prof. katol. university ve Washingtoně, F. M. Gross z Mc Cormick Seminary v Chicagu, J. M. Allegro, asistent univ. v Manchesteru, katol. kněz P. J. Starcky z Centre National de la Recherche Scientifique z Paříže, J. Strugnell z Oxfordu, C. H. Hunzinger z university v Göttingen a polský katol. kněz, jeden z nejlepších odborníků v otázkách rukopisů od Mrtvého moře, J. T. Milik. Publikace svitků je rozvržena do deseti svazků a má být vydána v Oxford University Press s titulem: „Discoveries in the Judean Desert“.

Průzkum okolí Qumran pokračuje stále a na jaře 1955 byla objevena 7. až 10. jeskyně a v prvních měsících r. 1956 jeskyně jedenáctá, která, jak se zdá, nezůstane pozadu za 1 Q a 4 Q. Tento poslední objev dává tušit, že řada nálezů v Judské poušti ještě není uzavřena.

Pro úplnost budíž ještě poznamenáno, že v r. 1953 belgická expedice, v níž byl Phil. Lippens, prof. lovaňské university (kapitán, který na vojenském jeepu s prof. G. L. Hardingem v r. 1948 provedl první průzkum 1 Q) a P. R. de Langhe, provedla průzkum v Khirbet Mird, kde byly odkryty zříceniny (14 km jihových. od Jeruzaléma) byzantského kláštera a nalezeny řecké, aramejské i arabské texty starozákonních, novozákonních i liturgických knih z 5. až 8. stol.

Shrnutí: Podle geografické proveniencí jde tedy o tři skupiny rukopisů:

1. Rukopisy z jeskyň v okolí Qumran (blízkost sídliště komunity), z doby 2. stol. př. Kr. až 1. stol. po Kr.
2. Rukopisy z Muraba'at z jeskyň, sloužících zvláště za druhé Židovské války jako úkryt.
3. Rukopisy z Khirbet Mird, kde byl klášter, kvetoucí v 5. a 6. stol.

Význam nálezů a archeologických objevů v Judské poušti. I když bohaté objevy Judské pouště ještě zdaleka nejsou zhodnoceny a zpracovány, již dnes je možno mluvit o jejich nesmírném a dalekosáhlém významu biblistickém, lingvistickém, paleografickém, historickém i archeologickém, vždyť jde o doklady bezmála dvou tisíciletí. Do r. 1947 byly v Palestině nalezeny jen jedenkrát staré rukopisy, a to v r. 1936/37 v Auğa Hafir (antiká Nessana). Byly

to řecké a arabské papyry z pozdní byzantské doby a z počátku arabského panství v Palestině. Judské objevy posledních deseti let nám vydávají rukopisy od 8. stol. př. Kr. do 10. stol. po Kr. Za nejstarší je považován hebrejský papyrus z Muraba'at, psaný fénickým písmem (z 8. stol. př. Kr.), za nejmladší je paleografy považován arabský fragment, rovněž z Muraba'at, z 10. stol. po Kr. Rukopisy z Qumran jsou z konce 3. stol. př. Kr. do počátku první Židovské války. Texty z Muraba'at, hlavně ze druhé Židovské války, a texty z Khirbet Mird z doby mezi 5.—8. stol. po Kr.

Význam lingvistický: Osm jazyků je zastoupeno v dokladech z Judské pouště: biblická hebrejština, hebrejština mišny, palestinská aramejština, nabatejština, řečtina, latina, palestinská aramejština křesťanů, arabština. Největší část dokladů je psána v hebrejštině, napodobující řeč a styl biblických knih. Nejstarší mišnycké doklady, psané v hebrejštině mišny, jsou svitky z 3 Q z poloviny 1. stol. po Kr. V ní jsou psány dopisy ze druhé Židovské vzpoury, první pro nás doklad toho, že tato řeč byla i řečí mluvenou lidem v římské periodě, zvláště v Judeji. Po r. 135, když byla Judea přemožena, omezilo se užívání mišnycké řeči na okruhy rabinistické. Četné fragmenty ze 4 Q a 1 Q obohataly naše poznání aramejské gramatiky a slovníku. Jsou z pol. prvního stol. po Kr. Máme v nich tedy doklady palestinské aramejštiny, současné prvotní orální katechesi a apoštolských spisů. Toto lepší poznání aramejštiny apoštolské doby vrhne i nové světlo na problém semitského podkladu Nového zákona. Texty z Khirbet Mird, psané v aramejštině křesťansko-palestinské, jsou prvními literárními texty této řeči (list mnicha představenému kláštera).

Význam paleografický. Jiná disciplína, která získala mnoho z nálezů, je paleografie, hlavně hebrejská, protože v textech z Qumran se objevují tři typy písmen: starohebrejské (fénické), hebrejské kvadrátní a smíšené z charakterů kursivních a kvadrátních.

Význam historický, právní a topografický. Mimořádný význam mají tyto texty pro poznání Essenů. Texty přináší tolik nových poznatků, že bude nutno jim věnovat v některém pozdějším článku v DP zvláštní pozornost. Texty z Muraba'at vrhají nové světlo na druhou Židovskou válku, známou dosud jen z nářek antických spisovatelů, talmudu, nápisů a mincí. Texty poskytují vzhled do organizace a mentality vzbouřenců (Bar Koseba). Dokumenty z Khirbet Mird objasňují historii mníšství v Judeji. Doklady z Muraba'at objasňují i otázky právního zřízení. Nalezly se smlouvy v řeči mišny, palestinské aramejštiny, nabatejské a řecké. Vyskytují se zde přirozeně i jména místní z římsko-byzantské periody. Tak např. v jedné smlouvě se připomíná H n b l t'. Transkripcí je pravděpodobně Anablata, jméno vesnice na silnici Jeruzalém—Metel

Prof. G. L. Harding luští zlomky rukopisů

(dnešní Bir Nabala, asi 8 km sev.-záp. od Jeruzaléma), vzpomínané v jednom listě sv. Epifania.

Význam objevů pro poznání hebrejské literatury. Naše znalosti hebrejské literatury řecko-římské periody byly dosud velmi nepatrné. Fixace kánonu na synodě v Jabne zavinila, že upadlo v zapomenutí to, co nebylo přijato do kánonu, a tak hlavně objevy v Qumran podstatně obohatily hebrejské písemnictví. Odkrytím qumranské knihovny byla alespoň částečně vyplněna tato mezera.

Nesmírného významu jsou objevy v Judské poušti pro náboženskou historii. Osvětlují alespoň zčásti prostředí ortodoxního judaismu v údobí mezi obojí vzpourou. Prostředí druhé vzpoury se jeví jako striktně ortodoxní (zachovávání předpisů o sobotním klidu).

Mimořádného významu a pro nás zvláště zajímavé budou závěry z objevů pro Zákon nový. Po objevu hebrejských rukopisů v r. 1947 se zdálo, že nálezy budou mít význam v první řadě pro starozákonní vědu a pro orientalistiku. Brzy se však ukázalo, že písemnictví qumranské sekty by mohlo mít i styčné body s Novým zákonem a prvotní církví, a tak dnes badatelé v novozákonní biblické vědě věnují mimořádnou pozornost objevům v Judské poušti a jejich vztahu k Novému zákonu. I tato otázka si vyžádá zvláštního článku v Duchovním pastýři.

Použitá literatura: Z bohaté literatury uvádím pouze knihy a význačnější studie v časopisech, kterých bylo použito: Bardtke H., Die Handschriftenfunde am Toten Meer, Berlin 1952; Burrows M., Les Manuscrits de la Mer Morte, Paris 1957; Eissfeldt O., Einleitung in das Alte Testament, p. 788 n.; Kahle P., Die Hebräischen Handschriften aus der Höhle, Stuttgart 1951; Milik J. T., Dieci anni di scoperte nel deserto di Giuda, Torino 1957; Vermès G., Les Manuscrits du Désert de Juda, Tournai 1953.

Články v časopisech v letech 1949–57: Archiv Orientalní (S. Segert); Biblica (Milik J. T.); Nouvelle Revue théologique (Lambert G.); Revue biblique (Barthélemy D., Braun F. M., De Vaux R., Starcky J., Tournay R.); Theologische Literaturzeitung (Eissfeldt O., Kahle P., Rost L.); Verbum (Milik J. T.).

Poznámky:

¹⁾ Theolog. Literaturzeitung. Oktober 1949.

²⁾ Albright M. W., Burrows M.: Názor těch, kteří rukopis kladou do doby po Kr., třeba až do středověku (Orlinski H., Zeitlin S.), je všeobecně odborníky odmítán.

³⁾ Burrows M.: The Isaiah Manuscript and the Habakkuk Commentary, New Haven 1950.

⁴⁾ Burrows M.: The Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery, New Haven 1950, 1951.

⁵⁾ Sukenik E. L.: mgylwt gnwzwt. Jerusalem 1948, 1950; wsr hmgywt hgnwzwt. Jerusalem 1954.

ThDr. Jan Merell

NÁBOŽENSKÁ INDIE

S republikou Indií nás pojí upřímné přátelství. Na počátku tohoto roku oplácel náš předseda vlády V. Široký v čele čs. delegace přátelskou návštěvu indických státníků v naší zemi a byl jako mluvčí mírumilovných snah v naší vlasti všude od lidu indického vítán s láskou a nadšením. Proto bude i pro křesťany ČSR velmi vhodné, aby se seznámili s náboženskými poměry historické i dnešní Indie.

Od roku 1947 je Unie indická samostatným státem a ve své ústavě zaručuje náboženskou svobodu všem vyznáním. Vedle přechetných náboženských sekt a drobných náboženských společností jsou to hlavně tři vyznání náboženská domácího původu, to jest: *hinduismus*, *jinismus* a *buddhismus*, a pak tři vyznání původu cizího, to jest: islam, křesťanství a parsismus. Buddhismus vyjma krajiny podhimalajské a ostrov Cejlon téměř v Indii není a pokusy tzv. „Mahabodhi Society“ o jeho znovuzrození, uměle oživované, nenašly u indického lidu ozvěny. Jinisté a Parsové mají činné spolky v Gujaratu, ale pro svůj poměrně nepatrný počet vyznavačů ve srovnání s hinduismem nemají celkem zvláštního významu a vlivu na náboženský život Indie. Podobně indické křesťanství, v němž katolíci mají většinu a dokonce svou hierarchii a kardinála, dosud mělo nepatrný význam. Jediným rovnocenným soupeřem hinduismu zůstává v Indii islám. I když podle

konfesionalního principu došlo k úplnému rozdělení Indie na *Pákistán*, kde jsou hlavně vyznavači islámu, a Unii – republiku Indii, i zde mají mohamedáni značný vliv, ba v některých krajích, jako v Hyderabadu, mají svá důležitá centra. Ovšem v republice Indické hinduismus je nesporně vedoucím náboženstvím. Jaké jsou tedy stručně náboženské dějiny kdysi tajuplné Indie? (Srovnej podrobnou studii: Dějiny náboženství, 1956, ÚCN, str. 98–144.)

Náboženské dějiny starobylé Indie se dělí na údobí védické, bráhmanské a hinduistické. Vedle se staví náboženství sekt, z nichž jsou nejznámější jinismus (džinismus) a zvláště buddhismus, který bývá uváděn mezi náboženstvími světovými. Historicky nejstarší indické náboženství je nazýváno náboženstvím védickým podle prastarých posvátných knih Indů, zvaných Věda-Vědění. Věda je literatura úžasného rozsahu a v podstatě je to literatura theologická. Nejstarší a nejceněnější památkou indického písemnictví je Rigvéda, jež obsahuje hymny a chvalozpěvy na bohy. Vedle sbírky 1028 hymnů rigvédických pro náboženské dějiny mají druhotný význam Bráhmanas, jež jsou vysvětlením posvátných veršů vzhledem k oběti soma. Indové v údobí védickým věřili ve velké množství nadzemských bytostí. Staroarijský bůh Dy, o němž jsou v nejstarších hymnech zmínky, ustupuje v pozdějších zpěvech vé-

dických božstvu Varunovi. (Snad tento název souvisí s řeckým Uranos — Nebe.) Varuna má ještě rysy praveho boha a jsou mu podřízeni všichni ostatní nesmrtní bohové. On je stvořitelem, propůjčuje sílu, mléko kravám a srdcím dobrotu (5, 85). Vedle Varuny se objevuje ve védickém pantheonu *Mitra*, který je průvodcem svého Pána Varuny. Dalším důležitým božstvem védickým jest *Agni*. Jest prostředníkem mezi bohy a lidmi. Nejoblíbenějším však bohem védických Indů je nesporně *Indrah*, národní hrdina bojových Arijců, popíječ celých rybníků opojné šťávy soma. Má na sobě již mnohé rysy božstva přírodního, neboť je bohem bouře. — Náboženství védické bylo náboženstvím obětním v pravém slova smyslu. Do obětních obřadů pronikala záhy magie. Bráhma, věčné slovo védické, plné kouzelné síly, otevírá vše, i nebe a kněz bráhma se stává v tomto údobí mocným magikem. Z tohoto vývoje směrem k magii si možno vysvětlit rozhodující vliv kasty bráhmanů v Indii od 8. st. př. Kr., a proto druhé údobí náboženských dějin Indie se zove výstižně bráhmanismem. V údobí bráhmanismu udávají tón náboženské spekulace bráhmanů. Z reakce proti magismu védickému nastupuje údobí filosofie a mysticismu. Bráhmanismem tedy rozumíme filosoficky a asketicky prohloubené a zjednodušené náboženství védické. Pravý bráhman musí podle zákónika Manu projít čtyřmi údobími života. V mládí bráhma bráhmanický žák se učí znáti Vědy a po 12 letech studia je měl znáti zpaměti. Druhou jeho povinností jest v mužném věku založiti rodinu a vychovati syny pro plnění posvátných povinností kasty. Když bráhma man zestárá, nesetrvává ve světě klamu, nýbrž v lesní samotě umrtvováním a soustředěním proniká do tajemství Véd. Když pak v samotě získal plnou nadvládu nad svými smysly, vrací se mezi lidi jako asketa (sramana), vyprošuje si mlčky almužnu, a tak jako žijící příklad svatosti putuje po vlasti a dochází svého spasení (Bráhmanirvánam).

Co odlišuje zásadně náboženské myšlení indické od myšlení západního, je pojetí Boha a duše ve smyslu pantheistickém. Vrcholem všeho filosofického poznání bráhmanického jest čistě abstraktní pojem: *Bráhma*. Bráhma znamená neosobní duchové bytí, jakýsi tajuplný princip světa. „Vidí bez očí, slyší bez uší, mluví beze slov, dýchá bez dechu,“ Bráhma je vlastně princip světa, z něhož vše vychází a k němuž se vše vrací, zdroj nepomíjející a trvalý. Též člověk, jeho duše Atman, vychází z Bráhma-na a posláním jeho jest se v něj vrátit. Atman je jakousi jiskřičkou, jež z ohně božství vyšla a musí se znovu tam vrátit. Vykoupení z nynějšího klamného života i každého života budoucího, jímž provádí člověka neúporný zákon Karmanu, se uskutečňuje jedině v zániku v Bráhma-nu, zhasnutí, Nirvánam. Teprve uvědoměním si, že Atman, lidské já, jest částí Bráhmanu, což přiléhavě vystihuje indické úsloví: „Bráhma amsi“ — já jsem Bráhma, nebo formulka: „Tat tvam asi“ — to jsi ty, splynutí s božským bytím, jest indický člověk vykupován. Tento názor přiléhavěji bývá označován jako náboženský theopanismus.

Prof. Winternitz datuje vývojový proces Véd od vzniku až do konce celého bohatého písemnictví náboženského od roku 3000 do 800 př. Kr. V šestém st. se objevují na scéně příslušníci šlechtické kasty „kšatrija“, Gothama Sidharta, zvaný Buddha a Jina. Jimi založené sekty zasadily bolestnou ránu intelektuální a společenské nadvládě bráhmanů. Než ani asketičtí mniši jinističtí a buddhističtí, kteří usilovali o spasení z utrpení bez Boha, ani monistický filosofující bráhmani nepředstavovali pravý, lidový typ náboženské Indie. Lid ve svých náboženských představách měl mnoho prvků magie, přírodní mythology a animismu. Bráhmani, kteří se snažili vyloučiti směry sektářské z indické oblasti, se přizpůsobovali lidovým představám a kultům. A když se zdařilo úsilí bráhmanů nakonec vyřaditi nepravověrné hereše, zvláště buddhismus, duch bráhmanů po svém vítězství ztratil na své síle, a tak vzniká směs bráhmanických spekulací a lidových představ náboženských. Tento syn-

kretismus jest všeobecně označován pod názvem *hinduismu*. Hlavním pramenem pro tento dosud existující hinduismus jsou oba národní eposy: Mahabharatam a Ramajanam a hlavně „spisy minulosti“, zvané Puranas, jež byly uspořádány mezi 8.—16. st. po Kr. Hinduistický pojem boha jest synkrese ideje monistického Absolutna, propracovaného v bráhmanických Upanišádách a víry v jediného nejvyššího Boha v kružích mimobráhmanských. Bůh v hinduismu jest bytost nadřazená, jež v sobě obsahuje jak Absolutno, tak empirický svět. Přiléhavé označení pro hinduistický pantheismus by byl termín: *pantheismus* („Vše v Bohu“). Hinduismus ztotožňuje Boha s bráhmanickým Purušou, prazdrojem statického bytí, i s Atmanem, neosobním bytím duše. Indický lid však zůstal věrný monobožství a z bohů uctíval zvláště mythologická božstva *Višnu* a *Šiva*, k nimž teprve později přistoupil zosobněný Bráhma. Hlavními božstvími hinduismu byli vždy Šiva a Višnu se svými vtěleními (avatary), z nichž byl nejoblíbenější Krišna. Hinduističtí bohové mají též své družky, neboť záhy v hinduismu se stává oblíbený kult ženského principu, zvaného *Sakti*. Nejoblíbenějším bohem Hindů je nesporně *Šiva*, který nastupuje na místo védického Rudry, průvodce Indrah-a. Šiva podle lidové fantasie prý sídlí na vrcholcích Himálají, má 1000 očí, rukou i nohou. Jeho symbolem je lotosový květ a linga neboli phallus (mužský sexuální úd). Manželka Šivy je hrozná bohyně Durga neboli Kali.

Druhý mythologický bůh hinduistický je *Višnu*, jehož manželka je Lakšmi. Když byl přijat do pantheonu hinduistického zosobněný Bráhma, vzniká v hinduismu jakási trojice božstev, zvaná Trimurti: Bráhma-Višnu-Šiva. Spekulativně se obyčejně vykládá, že Trimurti představuje jediného boha v jeho třech kosmogonických projevech: Bráhma-Stvořitel, Višnu-Zachovatel a Šiva-Ničitel. Ovšem Trimurti hinduistický nemá nic společného s křesťanskou Trojicí. Zajímavým zjevem myšlení hinduistického je mythus o vtělování bohů neboli *evatarech*, zvláště boha Višnu; udává se jich až 23. Nejstarším vtělením boha Višnu je *Krišna* (Černý). Moudrý a láskyplný hrdina Krišna je ideálním obrazem člověka-boha v Indii. Jiným sestoupivším avatarem Višnu je Rama, hrdina eposu Ramajanam. Mezi nižší božstva hinduistická patří: 1. Indrah, 2. Agni, 3. Yama, 4. Varuna, 5. Vayu atd.

Jest třeba se stručně zmínit o hinduistické sympatické formě zbožnosti, zvané bhakti. Ve studených vodách spekulace o božství v Indii proudí teplý proud něžné zbožnosti bhaktické. Božství zde není více přírodní silou, již by obětní obřad (karma-marga) uváděl ve službu lidskou, ani nějakým výtvozem lidské mysli (jnana-marga), nýbrž je pramenem života. Učení o bhakti zdůrazňuje odevzdání se do rukou nejvyšší bytosti, osobního boha, který je zván Bhagavat-Blažený, nebo Išvara-Pán. Nejslavnějším dílkem pojednávajícím o této zbožnosti je píseň o Vznešeném — „Bhagavatgíta“. V této písni ze šesté knihy eposu Mahabharatam vystupuje hrdina Ardžuna, jenž je poučován avatarem Krišnou. Poukazuje, že jnána-marga (čti džnána marga), cesta vykoupení pomocí bráhmanického poznání, ani karma-marga, cesta pomocí oběti, nestačí. Je třeba cesty „odevzdání se bohu v lásku“, zvaná *bhakti-marga*. Tuto zbožnost bhakti možno nazvatí vrcholem náboženských dějin Indie. Přes sympatické své rysy i bhaktická zbožnost zůstává svým monistickým pojetím zbožností čistě indickou a křesťanu nepřijatelnou.

Dnešní hinduismus byl velmi prohlouben činností vynikajících osobností reformátorských poslední doby. Zvláště třeba uvéstí vzdělaného bráhmana bengálského, Debendranatha Tagore (1817—1905), jenž pro své vznešené myšlenky bývá nazývaný svými krajany Maharshi-Vidoucí. V mysteriu inkarnace shledává znehodnocení pojmu boha, jemuž přičítá naprostou přesažnost. Podle jeho přesvědčení bráhmani musejí se odputati od všeho nízkého v náboženství a uctívati boha v lásce a dobrotou srdce. — Daleko za hranice své vlasti pronikli tři velcí synové Indie. *Rabindra-*

nath Tagore (1861–1941), Mohandas Karamchand Gandhi (1869–1948) a Sri Aurobindo (1872–1950). Rabindranath Thakur (Tagore je poangličtělý přepis jména Thakur), syn uvedeného Debendranatha Thakura, jest světoznámý indický spisovatel a básník, který v letech dvacátých byl hostem i v Praze. Podle jeho názoru znovuzrození indického duchovního života musí být dokonáno v celém hinduismu. Ač z jeho děl vane indický mysticismus, antimaterialismus, humanita a tolerance pod vlivem bengálské lyriky, přece se staví rozhodně proti sterilnímu odříkání se světa, proti bezúčelnosti Jogy, proti hinduistickému ritualismu a uctívání model a volá k aktivní spolupráci na bohem řízeném dění světa. Jeho nejslavnější sbírka: Gitan-džali, poctěná Nobelovou cenou (1913), připomíná do-slovně: „Otevři oči své a viz — bůh je tam, kde orač tvrdou půdu brázdí, kde kameník kámen láme. — A bůh u těch jest, kteří v potu tváře své pracují, u těch nejubožších a neponiženějších!“

Slavný život Mahatma Gandhi-ho, jeho jedinečná činnost politická v moderní době, jež došla bez jakéhokoli násilí a pomocí nejvznešenějších prostředků konečného vítězství, jsou všeobecně známé. Jeho originalita spočívá v tom, že svou zásadu: „Nebránití zlu“, již převzal od ruského myslitele Tolstojeho, dovršil a ve své politické činnosti jako etickou nauku uskutečňoval. Jeho boj za práva nejnižších kast indických, jeho pozitivní sociální činnost ho právem opravňuje, aby byl nazýván politickým „světcem“ naší doby. Gandhi-ho hrdinská smrt rukou zfanatisovaného krajana jeho autoritu ještě mnohonásobila.

Jestliže Tagore v oblasti umění a Gandhi v oblasti sociálně politické se stavějí proti tradiční indické pasivitě a odříkání se světa, o totéž se pokusil Sri Aurobindo na půdě filosofie. Zásluhou těchto velkých myslitelů a činností misie Rama-krišna, jež vznikla pod jejich působením, dochází k obrození hinduismu, jež zdůrazňuje pro všechny Hindy *platné zásady*:

1. Hinduismus není nějaké dogmatické učení, nýbrž pravda, získaná po cestě empirie, jež má za podklad souhrn náboženských a morálních zásad nesčetných indických mudrců, mystiků, světců a filosofů. Hinduismus nemá tudíž žádného zakladatele, není *náboženstvím historickým*, jež by odviselo od autority své-

ho zakladatele. Jeho zásady mají všeobecnou platnost pro všechny doby i národy. Tyto pravdy jsou obsaženy ve Věda, Eposech, Puranas a jiných indických textech náboženských.

2. Hinduismus, ač má za sebou tisíciletou tradici, je *tolerantní* ke všem vyznáním, nejen v lůně hinduismu vyrostlým, nýbrž i k cizím náboženstvím.

3. Jest jediná nejvyšší bytost, Bůh, který však není mimo svět, nýbrž se projevuje v jednotlivých duších i ve světě.

4. Transcendentní bytost Boží je podstatně nedefinovatelná a může být pochopena jediné přímou mystickou zkušeností.

5. Imanentní povaha Absolutna se jeví zprvu jako osobní Bůh, který zároveň je causa materialis i causa efficiens světa, to jest jeho stvořitelem, udržovatelem i ničitelem. Ačkoliv je jediný, projevuje se v nejrozličnějších podobách. Hinduistický monotheismus spočívá na víře v jednotu božstev v Bohu. Bůh se zároveň projevuje jako tvůrčí síla-Šakti, z níž periodicky svět povstává. Na podkladě nauky o věčném koloběhu dějin světa neuznává hinduismus pro západní náboženství charakteristickou tragiku *bytí, jež se jen jednou vyskytne*.

6. Duše jsou rovněž projevy božského bytí. Vykoupení duše záleží v poznání jejího pravého božského bytí neboli v uvědomění si podstatné totožnosti s Bohem.

7. Karman je regulátor samsara, nikoli příčinou koloběhu. Pokáním může člověk a svými činy budoucí svůj život v koloběhu si upravit. V hinduismu se liší 4 metody vykoupení: cesta činů, cesta vědění, cesta odevzdanosti a cesta pohřížení.

To jsou hlavní zásady obrozeného hinduismu. (Srovnaj: S. Radhakrishnan: „Eastern Religions and Western Thought“ — London 1947.)

Jaká je budoucnost hinduismu?

Ve styku s křesťanstvím se bude dále obohacovati myšlenkami zjevení Božího a přisvojovati si ideály křesťanské. Ale zůstane dále indickým, to jest: irracionálním, mystickým a monistickým. Důkazem toho jsou uvedení velcí duchové Indie, kteří si křesťanství vážili, avšak setrvali u svých monistických tradic indických. ThDr. Josef Kubalík

ZÁVAZNOST KODEXU A NĚKTERÉ ZMĚNY

(Dokončení)

Kodex obsahuje jen málo předpisů liturgických, proto zůstávají tím v platnosti předpisy spisů liturgických (k tomu dnes přistupují i mnohé uzákoněné změny, jako „Spiritus Sancti“, dekret S. Congr. de disc. Sacram. ze dne 14. IX. 1946 o iurisdikci k udělení sv. bířmování; konst. Pia XII. „Christus Dominus“ upravuje dobu celebrace, předpisy o eucharistickém postu, které daleko více zmírňuje „Sacram communionem“ ze dne 19. III. 1957, než podává „Christus Dominus“ ze dne 6. I. 1953. K tomuto jsem již přihlížel ve svém článku Kodex a Nejsvětější svátost, kdežto k onomu nikoliv, protože článek jsem podal dříve redakci, než Sacram communionem bylo publikováno. Liturgii Svatého týdne upravuje Decretum generale z 16. XI. 1955 a zjednodušení rubrik misálu a breviáře dekret „Cum nostra hac aetate“ ze dne 23. III. 1955).

Za liturgický pramen platí též Decreta authentica S. Rit. Congr. Zvykové liturgické právo chrání can 5, který je přesně vymezuje.

Konkordátní právo (can 3) Kodexem se neodvolává ani nemění.

Nabytá práva a výsady osob jak fyzických, tak morálních se Kodexem ponechávají v platnosti, pokud je výslovně Kodex neodvolává.

Obyčejové právo Kodex některé úplně zamítá, jako can 343, § 2 zamítá staré právo o doprovodu biskupa při visitaci; biskup si může vybrat dva kněze podle své libovůle aj. can 460, § 2; 1356, § 1; 1576 § 1, jiné připouští, pokud trvají dlouho (100 let nebo od nepaměti), pokud Ordinář neprohlásí, že by nebylo se škodou je rušit. Jiné obyčeje jsou Kodexem zrušeny.

Kodex je dnes úplný církevní a platný zákoník, který starší sbírky, Decreta Gratiani, papežské dekretálky, reformní zákony tridentské činí zbaveny závaznosti, i když jim přisuzuje význam jak pro úřední praxi, tak pro studium kanonického práva.

Starší zákony Kodexem jsou buď úplně zrušeny nebo jsou v Kodexu pojaty a tím staré právo opakováno.

Místní právo podle Kodexu má nadále svou závaznou moc (can 120, § 1; can 136, § 1 o kněžském oděvu podle místního zvyku, can 168 a 321). Pokud Kodex opakuje právo staré, je třeba jej interpretovat v šíři platnosti práva starého (can 6, n. 4).

Pokud Kodex o starších předpisech mlčí, je nutno je mít za zrušeny. Kodexem se ruší veškeré starší předpisy trestní, pokud se o nich nečiní zmínka (can 6, n. 5). Předpisy liturgické a právo božské, ať přirozené či pozitivní, se ovšem mlčením v Kodexu neruší.

Kodex v plném svém rozsahu zůstává jedině platným a závazným zákoníkem církevním a nikomu není dovoleno si jej libovolně interpretovat ani širším, ani užším smyslem. Exegesi kánonů podávají po příslušném schválení odborníci-kanonisté, řídící se rozhodnutími komise kardinálů pro autentický výklad kánonů, zřízené Motu proprio „Cum iuris canonici“. Některé kánony zakládají vědecké názory od sebe se lišící, jako např. can 859, řešící příkaz IV. later. sněmu o povinném sv. přijímání věřících, které rovněž jsou podrobeny interpretační komisi, která se nevysloví pro žádný z názorů, pokud tyto jsou v mezích učení církevního a církevní právní praxe (srv. Lugo disp. XVI, n69; Piscetta-

Gennaro, V, 553; Vermeersch-Creusen, Epitomé II, 126; Capello, De sacram. 478, 1, 2 aj.)

Již na počátku jsem zdůvodnil velikou funkční sílu a sociálnost kanonického práva, které řídí se heslem: „Salus publica suprema lex esto“ se vyznačuje nesmírnou přizpůsobivostí, což se jeví právě i v poslední nové době, kdy četné konstituce a dekrety vycházejí vstříc novým potřebám.

Tak zmínil jsem se již o dekretu „Spiritus Sancti“ (14. 9. 1946), kterým se uděluje všeobecný indult ve smyslu can 782, § 2, o němž jsem se podrobně šířil již v 1. č. DP r. 1957, str. 6. Nutno zde zdůraznit, že sv. biřmování může ve smyslu indultu udílet jen sv. olejem svčným biskupem fer. V. in Missa Chrismatis (srv. Decretum generale).

Další změna je škrtnutí v can 1099, § 2. část, počínající slovy: „item ab acatholicis nati“... až do konce... „contraxerint“, čímž vchází v platnost závaznosti formou ve smyslu can 1094 všichni pokřtěni v Církvi (AAS 1948, str. 305, Motu proprio 1. VIII. 1948).

Dále se v Kodexu škrtnají slova v can 2319, § 1, n 1: „contra praescriptum can 1063, § 1“ (AAS 46, str. 88, Motu proprio 25. XII. 1953).

Velikých změn se dostává liturgii velikonoční (Liturgie Sv. týdne) skrze „Decretum generale“ 16. XI. 1955, jak vyloženo v DP 1956, č. 3, str. 43, čímž jsou změněny kanonické předpisy can 867, § 2–3. Změna tato skrze generální dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria“ je jedním z velikých reformních snah papeže Pia XII., který předtím již vydává výnos o prozatímní obnově liturgie na Bílou sobotu „Dominicae resurrectionis vigiliam“ ze dne 9. II. 1951.

Velkých změn doznává i can 858, § 1 skrze konstituci o eucharistickém postě „Christus Dominus“ z 6. I. 1953 a ještě více skrze M. proprio „Sacram communionem“ ze dne 19. III. 1957, podle kteréhož ustanovení, jak již také uvedeno v DP 1957, č. 5, str. 100, před kdykoliv započítím mše sv. pro kněze a před sv. přijímáním věřících váže půst toliko 3 hodiny od jídla a alkoholických nápojů a 1 hodinu od nápoje nealkoholického. Totéž Motu proprio dovoluje nemocným, i když nejsou upoutáni na lůžko, požívat nápoje nealkoholické a léky bez časového omezení před mší sv. a před sv. přijímáním.

Konstituce „Christus Dominus“ též značně mění ustanovení can 821, § 1 o čase mše sv., dovolujíc mše sv. večerní a nepřímo uděluje ad i contra norm. can 806 § 1 a § 2 binaci a trinaci (srv. čl. IV). Ve smyslu generálního dekretu se ruší i povinnost svčení křestní vody ve svatvečer Svatodušní a ponechává se tato povinnost toliko ve smyslu can 462, n. 7 na Bílou sobotu.

Generální dekret ruší ustanovení § 2 can 867 o zákazu sv. přijímání ostatních kněží a věřících na Velký pátek, jehož jméno se mění na feria VI. in Passione et Morte Domini a rovněž ustanovení § 3 téhož can 867 o zákazu podávat sv. přijímání mimo inter Missarum sollempnia, dovolujíc podávat stejně i na Zelený čtvrtek těsně po mši sv. Dekret „Cum nostra hac aetate“ z 23. III. 1955 zjednodušuje rubriky jak misálu, tak breviáře. Tento generální dekret ovšem se týká změn čistě liturgických a nikoliv kanonických. Vysvětlení dekretu podává DP 1956, č. 1, str. 3.

Nové předpisy byly vydány od S. Congr. Rituum 7. III. 1957 o používání gramofonů a rozhlasových přijímačů, encykl. Pia XII. „Musicae sacrae disciplina“ z 23. XII. 1955 o užívání smíšených sborů a další jiné předpisy, které se týkají předpisů liturgických, nikoliv kanonických. (Nejpodstatnější změny, týkající se kanonického práva, zde uvádím pro rekapitulaci a případné opravy výkladu předpisů kan. práva o svátostech minulých článků. Laskavý čtenář nesmí zapomenout, že texty článků jsou jednak odevzdány daleko před vydáním čísla, v němž jsou otištěny, takže během té doby nastalé změny nemohou být již autorem zaznamenány a jednak redakce nemůže z různých důvodů vytisknout ihned podaný článek k témuž měsíci, takže údobí mezi publikací některé konstituce, odevzdáním článku a vydáním článku může způsobit určité nesrovnalosti, které autor nezamýšlí a nezavíňuje.)

Konstituce „Christus Dominus“, jak již jsem se zmínil, zasahuje i can 821, § 1, a to tak, že tento zůstává v plné platnosti a nad to dovoluje mši sv. večerní. Cit. can praví, že časná hodina ranní k celebrování: „ne fiat citius quam una hora ante auroram“. Výrazem aurora se rozumí počátek ranního soumraku, či počátek onoho světla, které předchází východ Slunce a končí okamžikem východu Slunce. Počátek soumraku se různí růzností krajín, okrsků Země a je pro různá roční období různý.

Tento ranní soumrak či „první rozbřesk“, nebo jak jej lépe označuje ve své připomínce v DP č. 7, str. 126 vldp. Němec svítání, bývá uváděn v direktářích. Pokud ovšem není uveden a důstojné duchovenstvo nemá jinak možnost zjistit počátek ranního soumraku, pak ve smyslu interpretace kánonistů a moralistů, potvrzené S. R. C. 18. IX. 1634 (srv. Gasparri, 104), může být — pro aurora — považován počátek občanského dne ve smyslu morálním či tak, jak obvykle je počátek dne chápán.

Meridies je okamžik, kdy Slunce prochází místním poledníkem, z čehož plyne, že poledne se mění podle různosti poledníků. V občanském životě se však všeobecně stanoví tato doba podle zákonem stanoveného poledníku, jímž se řídí poledne určitého kraje (země apod.)

Z uvedeného pro praxi vyplývá, že velká různost výkladu ranního rozbřesku, svítání, ranního soumraku dává knězi volnost zdůvodněně celebrovat v té ranní době, kdy obvykle denní život začíná, aby uspokojil potřebu věřících. Naproti tomu hodina dopolední nejpозdější pro celebrování zůstává platná hodina po zákonném polední, tj. 13 hodin. Rozumná okolnost a vážný důvod, kdy kněz nedodrží předepsanou hodinu, jistě mu nepřivodí ani peccatum leve.

Shora podaný výklad se týká veřejné mše sv., která se uzpůsobuje skutečnému dennímu životu. Pro soukromou mši sv. předpis can 821, § 1 je závažnější. Veřejná mše sv. se musí držet obecně zavedeného pořádku a jistě nevybočuje z mezí Kodexem dávaných.

Pokud pak se týká mše sv. večerní, dovoluje konstituce, která je dána ve smyslu obecně platného zákona, nejdříve celebrovat ve čtyři hodiny odpoledne. Konstituce ani Instructiones S. Congr. S. Officii nemluví o tom, kdy končí doba pro večerní mši sv. Ovšem obdobně, jako jsme pochopili ranní svítání ve smyslu, kdy obvyklý život denní začíná, tak chápeme i ukončení denního života. Večerem v praxi rozumíme dobu po skončení denní práce, tj. mezi pátou a šestou hodinou do uspořádání života domácího, tj. dobu mezi devátou až desátou hodinou. Jak dnes životní praxe doby pracovní uvádí, dělí den na tři směny, z nichž odpolední směna začínající ve 2 hodiny končí večer v 10 hod. Tak rozumí rozdělení dne dnešní životní praxe. Touto dobou, kterou četní kánonisté rozumí dobu večerní mezi pátou a šestou až desátou hodinou, je povolena večerní mše sv. Není dosud literatury s názory o přípustné době večerní mše sv. a z konstituce se dozvídáme toliko zahájení doby pro večerní celebraci. Opět praxe toho kterého kraje povede jistě kněze, která doba večerní je pro věřící nejvhodnější, aby klidně a soustředěně mohli být přítomni oběti Nejsvětější. Vyčetl jsem z jistého komentátora, že pro večerní mši sv. je nejpозdější hodinou hodina desátá, již počíná pak doba noční. Nasvědčuje tomu také obvyklé nařízení o zachovávání nočního klidu po hodině desáté.

Vědeckost, závažnost, aktivita, přizpůsobivost kanonického práva je zdůvodněna hledáním stále nových metod, jimiž by se nejlépe a nejvíce prospělo veřejnému a obecnému blahu, které výchovnými prostředky kanonického práva může být trvale zajišťováno.

V době velmi vážných starostí o zachování světového míru, v době velikých dějinných změn a budování nového a lepšího života je velkým a mocným pomocníkem závažnost církevního zákoníka a zachovávání jeho předpisů stejně jako zákonů občanských jak kněžím, tak věřícími.

Dr. Jar. Michal

NAUKA O CÍRKVI JAKO MYSTICKÉM TĚLE KRISTOVĚ

Pojednáváme-li o Církvi Kristově z *dogmatického* hlediska, tj. máme-li na zřeteli její vnitřní stránku a chceme-li vystihnout její tajemnou podstatu, poznáváme, že Církev nejen proto, že jejím zakladatelem jest vtělený Syn Boží, nýbrž i vzhledem k svému cíli, tj. nadpřirozené spáse lidí a prostředkům k tomuto cíli, hlavně sv. svátostem, jest *společností podstatně nadpřirozenou*. Nadpřirozená hodnota Církve se projevuje několikerým způsobem: Církev jest mystickým tělem Kristovým, jest nevěstou Kristovou, Duch Svatý jest duší Církve.

V posledních desetiletích se obrací pozornost katolických i pravoslavných theologů kromě ideje o Kristově království Božím na zemi hlavně na *představu Církve jako mystického těla Kristova*. Popud k posledním úvahám byl dán zvláště koncilem Vatikánským (1869–70), v jehož navrhovaných schématech o Církvi idea mystického těla Kristova byla zcela zřetelně obsažena a vyjádřena (srv. Collectio Lacensis 7, 567; J. B. Franzelin, *Theses de Ecclesia Christi*. Roma 1907, 300).

Ježíš Kristus založil Církev a dále v ní žije a působí. Církev je vlastně pokračováním vtělení Kristova a jeho dalšího života na zemi. Kristus skutečně, ovšem duchovně, dále žije a působí v lidstvu prostřednictvím své Církve. Můžeme tedy krátce říci, že Církev je dále žijící a působící Kristus.

Pravda, že Církev není jen vnější organizací, nýbrž živým organismem, ve kterém žije a působí Kristus, jest velmi názorně a obrazně vyjádřena u sv. Pavla (Řím 12, 3–8; I. Kor 12, 14–26; Ef 1, 22–23; 2, 16; 4, 12; 4, 15–16; 5, 23; 5, 29; Kol 1, 18; 1, 24; 2, 19 aj.). Nauka sv. Pavla o Církvi jako těle Kristově navazuje na Kristovo evangelium o království Božím na zemi a v duších věřících. Právě k šíření duchovního, vnitřního království Božího na zemi založil Kristus svou Církev jako viditelnou společnost, dal jí všechny pověřující prostředky, dal jí sebe samého ve Svátosti oltářní (Jan 6, 56), žije ve svých věřících, kteří jsou s ním spojeni tak jako ratolesti se svým kmenem (Jan 15, 1–18).

Církev jako mystické, tajemné tělo Kristovo jest představou prvních křesťanů, setkáváme se s ní u křesťanských spisovatelů a sv. Otců, zvláště u sv. Augustina, vyjadřují ji křesťanské liturgie. U sv. Tomáše Akvinského jest idea mystického těla Kristova jeho ústřední myšlenkou (srv. F. Jürgensmeier, *Der mystische Leib Christi*. Paderborn 1935, 64 ss.). Nebyl ovšem ve všech dobách v katolické theologii brán dostatečný zřetel k představě Církve jako mystického těla Kristova. Nutno přiznat, že pojetí Církve jako těla Kristova se dalo těžko včlenit do theologického systému a scholastického pojednání. Aristotelická filosofie a římský právní duch středověký byly pro toto učení méně příhodny (srv. E. Mersch, *Le Corps mystique du Christ*, I. Paris 1936, 151–153). Nauka sv. Pavla i církevních spisovatelů o Církvi byla v pojednáních o Církvi častěji zanedbána. Stalo se tak zvláště v době po vzniku protestantismu, který popíral vnější, viditelnou organizaci Církve a zdůrazňoval příliš její vnitřní stránku.

Nauka o Církvi jako těle Kristově jest vyjádřena již v bule papeže Bonifáce VIII. „Unam sanctam“ (1302) takto: „Igitur ecclesiae unius et unice unum corpus, unum caput, non duo capita (papa et imperator) quasi monstrum, Christus videlicet et Christi vicarius Petrus“ (D. 468).

Nové období v pojednání o Církvi můžeme spatřovat v době po koncilu Vatikánském, který navazuje opět na představu sv. Pavla a církevních spisovatelů o Církvi jako těle Kristově. Tradiční katolickou nauku o Církvi vyjadřuje vatikánská Constitutio de Ecclesia: „Haec est quae, ut fidelium mentibus obiciatur alteque defixa haeret, satis numquam commendari potest,

praecellens ecclesiae species, cuius caput est Christus“ (Col. Lac. 7, 567). Nepřímo to vyjadřuje už koncil Tridentský, podle něhož křtem sv. se stávají věřící údy Kristova těla (D. 895), rovněž koncil Florentský v dekretu pro Armény (D. 696).

Starí protestanti, kteří definovali Církev jako společnost neviditelnou, buď spravedlivých (lutherští), nebo předurčených (kalvíni), jen slabě zdůrazňují viditelnou stránku její (srv. Müller-Kolde, *Symbolische Bücher der evangelischen lutheranischen Kirche*. Gütersloh 1907; K. Müller, *Die Bekenntnisschriften der reformierten Kirche*. Leipzig 1903), i novější, např. A. v. Harnack (srv. *Das Wesen des Christentums*. Neuausgabe mit einem Geleitwort von Rudolf Bultmann. Berlin s. a., 146 ss.), jakož i novější pravoslavní theologové, např. A. S. Chomjakov (*L'Église latine et le protestantisme au point de vue de l'Église d'Orient*. Lausanne 1872, 119), N. Ambrazis (*He orthodoxos Ekklesia en schései pros hólas tas christianikas Ekklesias exetazoméne*. Athenis 1902, 242), N. Malinovskij (Očerki pravoslavnago dogmaticeskago bogoslovija. I–II. Kamenec-Podolsk 1904, Serg. Posad 1908, II, 106 dd.), S. Bulgakov (Očerki učenijsa o cerkvi, čas. Puf 1925, 54) aj. vytýkají katolickým theologům, že porušili samu ideu Církve, představující ji jako juridickou společnost a odezírají od jejího vnitřního vztahu ke Kristu a Krista k duším. Proti takovému tvrzení jsou namířena již slova vatikánského schématu o Církvi, kde se praví: „Hned od počátku se vylučuje u protestantů jak novějších, tak starších rozšířená námitka, jako by katolíci celou pravdu o Církvi omezovali pouze na vnější a smyslové věci“ (Col. Lac. 7, 578).

Novější katolíci theologové se obracejí opět k nauce o Církvi jako mystickém těle Kristově. Vycházejí mnohé spisy, jednak rázu spekulativního, jednak dějinná i biblicko-theologická pojednání, např. W. Köster (*Die Idee der Kirche beim Apostel Paulus*. Münster i. W. 1928), F. Jürgensmeier (*Der mystische Leib Christi*. Paderborn 1935), E. Mersch (*Le Corps mystique du Christ*. I–II. Paris 1936), E. Mura (*Le Corps mystique du Christ*. I–II. Paris 1936–37), J. Gruden (*The Mystical Christ*. St. Louis-London 1936), A. Wikenhauser (*Die Kirche als der mystische Leib Christi nach dem Apostel Paulus*. Münster i. W. 1937), S. Tromp (*Corpus Christi quod est Ecclesia*. I. Roma 1937), L. Deimel (*Leib Christi. Sinn und Grenzen einer Deutung des innerkirchlichen Lebens*. Freiburg i. Br. 1940), T. Kreider (*Unsere Vereinigung mit Christus dogmatisch gesehen*. Freiburg i. d. Schweiz 1941), S. Tyszkiewicz (*La sianteté de l'Église Christoconforme*. Rome 1945), E. Mersch (*La théologie du Corps mystique*. I–II. Paris 1946) aj. V poslední době pak autoři spisů o Církvi pojednávají o Církvi jako mystickém těle Kristově a o Kristu, její hlavě, např. kard. J. B. Franzelin (*Theses de Ecclesia Christi*. Romae 1907, th. XVIII, 293–311), A. Straub (*De Ecclesia Christi*. Oeniponte 1912, I, 268 ss.), Th. Spáčil (*Christus caput corporis mystici Ecclesiae*, Bessarione XXXVI, 1920, 147–76), M. d'Herbigny (*Theologica de Ecclesia*, I. Parisiis 1927, th. VII, 115–23), F. Grivec (*Mistično Telo Kristusovo*. Ljubljana 1928, Kristus v Církvi. Olomouc 1938, Cerkev. Ljubljana 1943, 118–62), H. Dieckmann (*De Ecclesia tractatus historico-dogmatici*. I–II. Friburgi 1925, II, 239 ss., nota 19–24), A. M. Vellico (*De Ecclesia Christi*. Romae 1940, 444–48), T. Zapelena (*De Ecclesia Christi*. I–II. Romae 1940, II, 117–36) aj., všichni ne ovšem v dostatečné míře. Je zajisté třeba, aby katolická theologie v nauce o Církvi pojednávala též o Církvi jako mystickém těle Kristově, neboť tím se vrátí k tradičnímu pojetí Církve, vyvrátí tak námitky protestantských a pravoslavných theologů, hlavně však přispěje k úplnému obrazu o Církvi Kristově.

Dr Antonín Salajka

Karel používal osvědčených zkušeností a vynikajících společenských vlastností Arnoštových nejen v nejvyšší radě, nýbrž i k důležitým diplomatickým úkolům. K těm bylo třeba znalosti vlivných zahraničních osobností, poměrů, okamžitých složitých politických konstelací, taktu a diplomatického citu. Těchto vlastností kromě Arnošta nikdo v potřebné míře ze členů císařské rady neměl.

Z nejvýznamnějších diplomatických misí bylo vyslání Arnoštovo ke kurii do Avignona r. 1346 spolu s Mikulášem, vévodou opavským, kde měl oznámit Karlovi volbu římským králem, a tak panovníkovi upravit cestu ke císařské koruně. Při této příležitosti došlo mezi Arnoštem a papežem k subtilní diskusi v delikátní otázce, zaměstnávající soudobé znalce státovédy, odkud má původ vladařská moc. Velmi taktně Arnošt papeži naznačil, že jeho pán nemíni chápat svou moc vladařskou tak, jako by mu byla svěřena papežem. Toto stanovisko vyjádřil Karel IV. ostatně ve Zlaté bule z r. 1355–56, vydané brzy po jeho římské jízdě a císařské korunovaci. Bula určovala, jak má být německý král a římský císař volen. Pevný a jasný řád vylučoval všechny cizí vlivy včetně vlivů církevních. Zlatá bula považuje volbu za záležitost čistě světskou a říšskou. Papeži ponechává toliko liturgickou funkci korunovace. Z toho je zřejmo, jakých asi vyjednávačských fines byl Arnošt schopen, když před slavnostním písemným zachycením tohoto názoru dovedl kurii upozornit na stanovisko svého vladaře a nevzbudit u ní nelibost. Sám panovník ostatně dal nanejvyšší jasné papeži najevo, že si je plně vědom svých výsostných práv a nehodlá se považovati za kreaturu papežské moci při vši své zbožnosti a praktické oddanosti Církvi. Z toho je také zřejmo, jak neuvážlivě a zaujatě bývá Karel IV. od německých historiků nazýván „popským králem“.

Když v letech 1354–5 podnikl Karel slavnou korunovační jízdu do Itálie a Říma, byl v jeho průvodu kromě jiných církevních hodnostářů i Arnošt, kterého italský kronikář Villani, jehož nelze podezírat z laciného, podlézavého byzantinismu, k němuž ostatně nebylo ani důvodu, nazývá „prelato di grande autorità, esperto delle cose del mondo“. Tuto zkušenost panovník ocenil také tím, že Arnošta ustanovil v Toskáne svým místodržícím, snad také proto, že se v tomto úřadě již osvědčil r. 1354 v Čechách. V roce 1358 se z pověření Karlova vydává arcibiskup až na Litvu, aby jménem panovníkovým pozval knížete Ogerda k návštěvě Vratislavi. Rozumí se, že diplomaticky obratný a úspěšný hierarcha se pohyboval s obzvláštní jistotou v církevních kruzích, a tam sklízel největší úspěchy. To pak mělo zvlášť příznivou odezvu v šťastném poměru Karlových zemí ke kurii. Tím lze vysvětlit, kromě jiných příznivých okolností, poměrně hladké splnění všech přání panovníkových, ať se týkaly koncesí v zájmu obecném — zřízení arcibiskupství, university, slovanského kláštera s liturgickým jazykem slovanským, založení svátku Ostatků — nebo otázek povahy více osobní, hlavně osazování beneficí. Není divu, že tak úspěšného, noblesního, po všech stránkách účtvhodného diplomata neváhala použít i sama kurie. Stalo se tak r. 1359, kdy byl Arnošt jmenován arbitrem mezi Polskem a Řádem německých rytířů, a opětovně na téže půdě v r. 1360, kdy má Arnošt z papežova pověření likvidovat nežádoucí napětí mezi polským králem Kazimírem a polskými preláty v choulivostivém sporu stran osazování beneficí.

Muž tak úspěšný a všestranně oblíbený konečně dospěl k vrcholu pozemské kariéry, stal se vážným kandidátem nejvyššího úřadu, jakého člověk v očích středověku mohl vůbec dosáhnout. Po smrti Innocence VI. r. 1362 byla část kardinálů — zajisté také příčiněm Karlovým — ochotna v nejbližším konklave odevzdati své hlasy českému arcibiskupu Arnoštu z Pardubic. Jeho životopisec lapidárními slovy tuto kandidaturu

vysvětluje takto: „Nebylo v celé Germánii nikoho, kdo by mu byl roven v zachování zákona Božího.“ Lze dnes těžko přesně usuzovat, jak asi vyznělo konklave s nekardinálským slovanským kandidátem. Francouzské vlivy však byly přece jen mocnější než dobrá vůle Karlova a některých kardinálů. Zvolen byl opat benediktinského kláštera v St. Germain Grimoard, muž také vzorného života, který přijal jméno Urban V. a rozhodl se na naléhání Karla IV., Petrarkey a sv. Brigitty aspoň k přechodnému návratu do Říma.

Při zřízení pražské university kooperoval Arnošt s Karlem velmi účinně ve shodě se svým duchovenstvem. Arcibiskup spolu s Karlem uložili kněžstvu zvláštní značně vysokou daň „na zřízení pražské university“. K tomu si Karel opatřil povolení a souhlas od Klimenta VI. V papežově listě z r. 1347 se vyjadřuje velmi lichotivé uznání nejvyšší autority církevní, svědčící českým králům a české zemi o tom, že se zasloužili o apoštolskou stolicí jako nositelku nábožensko-církevní vzdělanosti. Vyslovuje se plný souhlas s Karlovým úmyslem a s duchaplnou narážkou na přírodní bohatství země se praví, „aby totéž království, které proslulo svými doly na zlato a stříbro, se stalo též zlatodolem věd a poznání“. A opět to je Arnošt, kterému Otec vlasti svěřuje důležitý úřad kancléře university, a tím funkci jejího právního organisátora. Arcibiskup se úřadu ujal s horlivostí a agilitou jemu vlastní. Z církevní daně, která postihla hlavně kromě diecézních center kapituly a kláštery, zakoupil Arnošt r. 1357 za 700 kop gr. statky na vydržování profesorů. K nim později připojil zemský statek Počernice, koupený za dalších 800 kop, vybraných od církevních institucí na výživu „doktorů, mistrů a jiných přednášejících učitelů na pražské universitě“. Jako kancléř university vydal první doktorský diplom r. 1359 při promoci prvního absolventa artistické fakulty, jímž byl Jindřich Janův z Libice. Universita převzala na mezinárodním podkladě organisovanou péči o vzdělání v naší vlasti vlastně od více méně soukromě praktikovaného školení nadanějších jedinců při kapitulách u sv. Víta, u sv. Apolináře, u sv. Jiljí a zvláště na Vyšehradě. Díky těmto čistě církevním školským institucím bylo už před založením university v poměrně rozsáhlém měřítku postaráno o literární vzdělanost a gramotnost v českých zemích vůbec. Vždyť partikulární studium svatovítské dosáhlo již v nejstarších dobách jisté proslulosti. Pod vedením Arnoštovým pomáhalo české duchovenstvo nejen zabezpečovat českou kulturu, hmotnými příspěvky se podílelo i na stavbě tak praktické věci, jako byl nový most přes Vltavu, klenutý od r. 1357 na místě dosavadního Juditina.

Dnešního čtenáře a pozorovatele kulturních počínů karlo-ernestinských překvapí mile jejich orientace na slovanský živel, ač šlo o muže s vysloveně románskokřesťanskou vzdělaností. Arnoštovi i Karlovi záleželo mnoho na renesanci slovanské bohoslužby v našem národě. Jímavě vypráví Český letopis z XV. stol., že „r. 1347 král Karel založil klášter Slovanů sv. Jeronýma . . . a tu s otcem svatým zpusobil, aby slovanským jazykem mše i hodiny svaté slouženy byly pro památku jazyka slovanského, jímžto jsou první Čechové na vieru křesťanskou pokřtěni“. Se založením kláštera na Slovanech úzce souvisí obnovení památky na veliké slovanské apoštoly sv. Cyrila a Metoděje, k jichž počtě se nové legendy skládají a opisují staré. V katedrále se obnovuje jejich oltář, přenesený tam ze starého kostela. Protože se tehdy věřilo o sv. Jeronýmu, že byl Slovan, jehož zásluhou nadto „povstaly počátky písma slovanského“, tj. asi že byl autorem i jakéhosi slovanského biblického překladu, jakési slovanské Vulgáty, nazván k jeho titulu nově založený klášter. Arnoštovi i Karlovi šlo snad akcentováním těchto tradic o glorifikaci a apologii slovanské liturgie a slovanského jazyka proti jejich nepřátelům. Založení slovanského duchovního střediska se slovanským osazen-

stvem mělo patrně důležitou politicko-církevní funkci misijní. Tento smysl fundace parafrázuje nepokryté kuriální listina z r. 1346. „V sousedství království Českého jsou mnozí téhož jazyka slovanského, kteří, když se jim Písmo po latinsku hlásá, nechťejí mu rozuměti...“ Z toho důvodu Karel ve spolupráci s Arnoštem žádali „zříditi kláštery, při nichž by mohli býti mniši jazyka slovanského a slovo Boží se mohlo kázati podle zvyklostí v těchto krajích“. Tyto úmysly panovníkovy se měly podporovati reminiscencemi na působení prvních slovansky kázících věrozvěstů a na první arcidiecési moravskou teritoriálně sahající, podle Jindřichovy listiny, u Kosmy dochované, až po Bug a Styr. Nešlo tedy jen o pouhé tklivé historicko-církevní vzpomínky, nýbrž i o tradice sloužící velmi reálně zaměřené politické propagandě Karlově. Tento slovansky orientovaný politicko-kulturní zájem bral vděčně v úvahu i jen pouhé opisování liturgických textů. Karel proto r. 1356 odměňuje jinak neznámého

písaře nového slovanského kláštera, který se zasloužil „psaním knih, legend a církevních zpěvů“ o „vznešený“ jazyk slovanský. Ani tím se král nespokojil a šel tak daleko, že si r. 1359 vymohl od kurie povolení, aby vždy a všude slovanský kněz při jeho dvoře mohl sloužiti mši sv. obřadem a jazykem slovanským. V souvislosti s úctou slovanských apoštolů Cyrila a Metoděje dochází také k oživení kultu svatoprokopského. Projevilo se to kromě jiného tak, že Karel zakoupil remešský evangeliář v domnění, že byl vlastnoručně psán zakladatelem slovanského kláštera na Sázavě, jeho synovec, syn moravského markrabě Jana, přijal na křtu jméno Prokop, jedna z hlavních bran Karlem založeného Nového Města pražského se nazývala branou Svatoprokopskou. I tato okolnost měla dokumentovat skutečnost, že česká oblast dosáhla dobrodiní křesťanské vzdělanosti ze slovanského východu, což vyjadřuje také legenda svatováclavská, koncipovaná samotným Karlem IV. (Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

DIDAKTIKA MŠE SVATÉ

Latinské přísloví praví: »Variatio delectat — střídavost dělá radost.« Proto se také střídá při nejsvětější Oběti mše svaté didaktika s orací a v oracích: modlitby smírné a prosebné s modlitbami díky a chvály.

Didaktika mše svaté je obsažena v epištoly a evangelium.

Tak jako krvavé oběti golgotské předcházelo učení, hlásání zjevených pravd, tak analogicky předchází nekrvavé oběti učení (doctrina) ve tvaru epištoly a evangelia.

Až do IV. století byly předčítány v epištoly jen listy sv. Pavla (epistolae, »Apostolus«). V dalších stoletích se však zpívaly též partie ze Skutků apoštolských neb ze Starého zákona, jak píše Řehoř Veliký († roku 604) v »Liber Sacramentorum«. Římský misál má v Proprium de Tempore více než 70 vlastních epištol, to znamená z listů apoštolských, více než 80 z knih Starého zákona.

S epištolou souvisí a harmonisuje evangelium. Evangelium bylo předčítáno při mši svaté již od nejstarších dob a tvořilo vrcholný bod didaktický, protože evangeliem mluvil k věřícímu lidu sám Ježíš Kristus. Jako epištoly, tak předčítal i evangelium zprvu lektor z ambonu; ve IV. století předčítal evangelium již diákon a čtení epištoly bylo od VIII. století svěřováno subdiákonům.

Vznešenost a důstojnost evangelia si vyžaduje zvýšené pozornosti. Proto: Před čtením evangelia modlitba »Munda cor meum... Očisť srdce mé a rty moje, všemohoucí Bože...«, abych zevně a vnitřně, důstojně a vznešeně, jasně a čistě zvěstoval slovo Páně. Slovy Dominus vobiscum vyprošuje kněz věřícímu lidu milost pomáhající, aby slovo evangelia s užítkem poslouchal. Na knihu dělá kříž na znamení, že bude číst slova Ježíše Krista Ukřižovaného. Kříž na čele, ústech a srdci je vyznáním víry ve slova radostné zvěsti Kristovy.

S jakou vírou a úctou, s jakou důstojností a s jakým přesvědčením a důrazem čte kněz svaté evangelium při mši svaté neb při kázání, s takovou pozorností, úctou, vírou a láskou bude poslouchati slovo Boží věřící lid. Vždyť v me ze zkušenosti a lidé to říkají: »Když čte onen důstojný pán svaté evangelium, tak to zní jako krásné kázání.« Vyjádrem vděčné úcty ke svatému evangelium jsou slova: »Gloria tibi, Domine«, a po svatém evangelium »Laus tibi, Christe«.

Milujme a mějme v úctě Písmo svaté. Vždyť je to, jak to hlásáme, psané slovo Boha, Otce našeho. Jak si vážme dopisů svého pozemského otce a své pozemské matky, dopisů svého přetele! Kolikrát je znovu předčítáme a znovu jsou nám milé a vzácné a znovu se nám líbí a stále více se nám zamlouvají.

Kolikrát zachránil a uchánil dopis otcův mladého muže od scesti a mravní zkázy. Milý otcův dopis: vážná napomenutí nebo připomenutí, krásné vzpomínky na krásné a nevinné prožití krásného nevinného dětství a jarého mládí — takový dopis milý od otce je vždy jako starostlivé pohlazení milého a dobrotivého otce.

Tím a ještě více nás musí být Písmo svaté. Slovo Boží psané je dobrému dítku Božímu vždycky milé. Stále znovu jako hodní synové Boží bereme je do ruky a čteme znovu, a znovu v něm nalezneme nové krásy, nové vzácnosti, nové projevy lásky, milosrdnosti, dobrotivosti a otcovské starostlivosti o nás, kteří, třebaže posvěcení Páně, jsme stále v nebezpečí dostatí se na scesti a do nebezpečného úseku životních cest — na cestu vlažnosti a tím na šikmou plochu, která končí v záhubě.

»Padesát let,« praví vážný a vážený kmet, zasloužilý kněz, »čtu, studuji a přemítám v duchu Písmo svaté, toto milé slovo Otcovo, a stále znovu se mi líbí, stále více v něm nalézám útěchy. Nikdy jsem je neodložil bez duchovní rekreace.« Kardinál Perraud našel přes celý kněžský život čas sedmdesát dvakrát přečíst celou bibli.

Jak velice se okrádá každý z nás, kdo četbu Písma svatého zanedbává, komu zůstává didaktika Starého i Nového zákona, tato pokladnice zářících myšlenek Božích, sedmeřem pečeti zapečetěna. Pro něho platí opětovně citovaná připomínka: »Ignorantia scripturarum, ignorantia Christi est.« Kdo ale nezná Krista, jak Ho může následovat, jak Ho milovat, jak pro Něho horlit! Jak by mohl se svatým Pavlem turdit: »Caritas Christi urget nos!« Jak se svatým žalmistou Páně volati: »Lucerna pedibus meis ve bum Tuum et lumen semitae Tuae.« Toto světlo má svítit všem, jako světlo slunce svítí dobrým i zlým a apoštolové a knězi je mají rozsvěcovat a jím roztrhávat mlhy halící vše krásné, avšak i odporné v bezbarvou neforemnost, aby ctnost zazářila ve své kráse a neřest byla usvědčena ze své špíny.

Není myslitelné, aby nebyl naplněn sebevědomím kazatel a hlasatel slova Božího, kterému nejen v semnání, nýbrž i v jeho kněžském životě bylo vždy milé a vzácné slovo Pána svého uložené pro věčné časy do Písma svatého obojho zákona. Jak by mohl se bát ostýchat, mít třému ten, jenž je si vědom, že stojí na místě Toho, jenž pravil: »Jděte a učte.« Jak by se mohl ostýchat mluvit k věřícímu lidu ten kněz, který čte a studuje Písmo svaté, svaté psané slovo Boží, a který je si proto vědom, že nehlásá své myšlenky, svá slova, svou vůli, ale že hlásá slovo Boží, myšlenky a vůli Boží! S tímto přesvědčením jde na kazatelnu, neboť jen toto přesvědčení dá sílu a moc, váhu a úspěch jeho slovům.

Ovšem nejen studovat, číst a hlásat slovo Boží. V něm meditovat a si je osvojit, aby bylo asimilováno duši tak, jako pokrm pozemský bývá asimilován tělu — podle něho také žiti. Pak se uskuteční na nás slova svatého Petra, kterými končí svůj druhý list: »Rostte však v milosti a poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista!« (2 Petr 3, 18.)

P. Karel Sahan

v. Jan ne křtí, umíri bráti, zavěti.

VĚRNOST BREVIÁŘI

Je v dějinách Církve sv. hodně kněžských postav, jejichž život a dílo, příklad a působení nejsou zapomenuty dodnes; třebaže od času jejich života nás dělí staletí a jejich dílo již bylo dokonale zváženo na vahách Boží spravedlnosti i Božího milosrdenství. A jsme šťastni, že i v naší vlasti zazářil příklad mnohých kněží-světců, kteří své hořící šlépěje hluboko vtiskli do těla téže pozeňnané půdy, po níž kráčíme k svému věčnému domovu i my, jejich potomci a dědici na roli Boží. Bl. Jan Sarkander, kněz-mučedník, je jeden z těch, jejichž láska a věrnost byla čistá a vzácná jako křišťál. A třebaže ani my, čeští kněží, se nepamatujeme příliš často na oheň jeho života, který svítí do daleka, až k našim prahům, přece jen by bylo užitečné, abychom se někdy vrátili k tomuto svěťci a připomenuli si jeho osobní velikost a zřetelnost jeho ryze kněžské duše. Pocházel ze Slezska, působil na Moravě v těžkých poměrech sedmáctého století. Rok byl farářem v Charváttech, tři roky ve Zdouňkách a čtyři roky v Holešově. Byl mužem modlitby opravdové a upřímné. Jako pastýř svěřeného stádece neznal únavy, byl horlivý a dovedl se rozdávát. A byl svými farníky milován; když se v letech 1618 a 1619 protestantští stavové zmocnili na Moravě vlády a komisařem zvolili nesmířitelného Sarkandra nepřítele Václava Bitovského z Bitovic, chtěl se svatý kněz vzdát fary holešovské, aby přítomnost jeho osoby Holešovským nepřítěžovala. Odešel i na čas z Holešova, ale vrátil se, když viděl, jak jeho farníci si ho přáli, jak byli opuštěni bez něho. Pak už brzy nastala cesta jeho velikého utrpení, jež je známo z jeho vzrušujícího životopisu, z něhož postava světcova vyrůstá do velikosti vskutku nadpříměrné. Já tu dnes chci připomenout jenom jeden rys jeho kněžské lásky a věrnosti. Když v únoru roku 1620 ležel v hrozných bolestech

v cele olomouckého vězení po strašném mučení, jímž jej obšťastnil pan Bitovský, nezapomínal ani v tomto největším tělesném zubožení na breviář. Breviář, tento věrný průvodce kněžského života a studnice kněžských ctností, byl s ním i na těchto místech a těšil ho. Nemohl hýbat rukama, byl samá rána, ale breviář neodložil a modlit se jej neustal ani v nejlhubším utrpení. Když nemohl obracet listy drahé knihy, obraceli mu je olomoucký notář Mandel nebo jeho dcera, když tito nebyli přítomni, obracel si sám listy jazykem. Kdykoliv jsem toto četl v životopise blahoslaveného faráře holešovského, vždycky na mne tato skutečnost mocně zapůsobila a nemohl jsem odolat příkladu takové silně a vynikající věrnosti breviáři. Je to poučné pro každého kněze, protože každý kněz ví, čím mu má breviář být. Zajisté nikoliv břemenem, obtížným a mrzutým, ale radostnou obětí, neboť jako byl Bohočlověk ustavičnou obětí věčnému Otci, tak i jeho mystické tělo Církve sv. prostřednictvím kněží-obětníků má neustále udržovat smírné spojení s Boží láskou, a to nejen obětí Mše sv., ale také modlitbou breviáře. Myslím, že kdyby se každý kněz takto díval na breviář, vypadala by jeho recitace posvátného officia jinak, než jak často vypadá. Zmizela by omrzlost, nechutenství, uchvácenost a více a více by se rozjiskřovala radostná ochota, laskavá věrnost a věrná láska. Breviář by se tak knězi-pastýři stále více stával zdrojem vnitřního zúrodnění a posílení, opravdového potěšení a velkého milosrdenství k duším. Je každému knězi známo, že se má modlit uložené denní pensum breviáře attentē, s vážnou pozorností, a je mu také známo, že tato pozornost je dvojí, vnější a vnitřní. Pozornost vnější je nezbytna vždycky. Pozornost vnitřní je trojí: slovní (verbalis nebo materialis), obsahová (literalis) a rozjímavá (spiritualis). To všechno zajisté víme, ne-

řikám tu tedy nic nového, a ani se nebudeme přiti, který z těchto tří druhů vnitřní pozornosti je žádoucí k správnému dovršení nejdražší kněžské modlitby, protože naše vše je pozornost věrné lásky, která už nalezne vždycky milý a jedinečný způsob, aby officium nebylo jen officiem, ale také mysteriem žhavé lásky kněžské duše.

Blažená kniho moudrosti, života a nadšení, učitelko pokory a doufání v Boží milosrdenství, prameni síly a občerstvení! Kolikrát tě kněžská ruka bere s posvátnou úctou a vděčností; putuješ s kněžskými kroky až do chvíle poslední, kdy zazní Boží zavolání, od oněch prvních rozbřesků kněžské pouti, kdy dny a měsíce jsou ještě oroseny světlem primičním, až po léta stáří, kdy krok už je těžký a nesnadný a v hlubinách kněžské duše se nakupily mnohé chmury. Tvé listy jsou již zežloutlé a ohmatané; co všechno na své pouti viděly ruce, jež obracejí tvé stránky, ale tvá pravda stále posiluje, tvá moudrost stále utěšuje a tvé světlo stále hledá. Jako vlny vod se zdvihají na tvých ohmataných stránkách verše žalmů a jejich jednotný rytmus zní z kněžských rtů k počtě Jediného, jenž tak mnohým a všem jest Otcem. Kněz, který tě miluje blaženou věrností až do pozdního soumraku lidských dnů, až do posledního výdechu rozhořelé duše, jistě pochopí, proč bl. Jan Sarkander v těžkých hodinách svého kněžského života vyznal: „V největších bolestech cítím největší útěchu.“ Pochopí také, proč, když mu známí kněží říkali, že v takových bolestech je od breviáře dispensován, odpověděl s tichostí: „Psallam Deo meo quamdiu fuero.“ Brzy po těchto slovech před půlnocí 17. března 1620, stár necelých čtyřiačtyřicet let, odešel k svému Pánu. Jeho tělesný život zhasl. Jeho kněžský život, jeho věrnost breviáři svítí nám dosud.

P. Václav Zima

JARNÍ KVĚT ZEMĚ ČESKÉ

Bylo to za okupace, v posledním roce mého kaplanování v Bystřici nad Perštejnem. Za jednoho zimního odpoledne, které se nastrojilo do zvlášť bělostných šatů, jel jsem na lyžích z Bystřice do Křižanova. Cílem mě výpravy byl křižanovský řezník Eduard Pávek, člověk temného ražení, který se vloudil kdysi do přízně mého otce a potom těžce hřešil na jeho veliké, závažné věci a v součinnosti s vlivným a majetným rychtářem, starostou Peckou, otce existěně ubíjel, ochuzoval a ničil. Nejenže si věc, na niž měl toliko otec právo, potají присvojoval, ale přivedl ji nakonec do tak trapného stavu, že otec doplácel těžce na nápravu. Tím trpěla celá naše rodina po mnoho roků velikou nouzi.

Pamatuji se stále dobře na otcovo černé, jiskrné oko, na jeho drobnou, vyhublou tvář, na jeho vysokou, štíhlou, ramenatou však postavu, kterou mi velmi často připomínala četba Čechova „Lešetínského kováře“. Vi-

dím naši kovářskou dílnu. Otec stojí rozkročen s perlkem v ruce, jiskry srší z kovádla. Od noci do noci, předlouhou řadu let. Nikdy jsem neviděl svého otce zahálet. Můj otec v životě nikdy si neoddechl a nikdy neodpočíval. Pracoval poctivě a svědomitě až do své předčasné smrti. Viděl jsem ho v rakvi a jeho tvář nepozbyla mužných rysů nevypočítavého, nenáročného dělníka, člověka, který po celý svůj život pracoval v pohodě dobré vůle a vytvářel předpoklady pro tuto pohodu, uskutečňoval ji při každé drobné příležitosti a chránil ji před hloupostí i zlobou malodušného, perfidního světa. Pohřbival jsem ho, bylo to v máji, voněly šerik a střemcha před netínským kostelem, před obrazem Matky Nanebevzaté, vzpomínám a nikdy nezapomenu, jak černá rakev na ramenou nosičů-společníků bolestně skřípala.

Ale abych neodbíhal od jádra příběhu. Ten křižanovský řezník Pávek umíral a umíraje, projevil přání, abych jej spěšně navštívil, abych mu odpustil jeho viny a hříchy za mého otce, v té době zatčeného jih-

NÁBOŽENSKÉ PŮSOBNÍ OBROZENECKÝCH KNĚŽÍ

(Pokračování)

Tak jak v předbřeznové době se stále ostřeji rozcházel s potřebami nového života byrokraticko-policejní aparát státní, až se náhle zhroutl v revolučním roce 1848, tak se stejně odcizoval skutečným náboženským potřebám doby byrokratický režim církevní, dvojnásob ztrnulého aparátu státního. Proto vidíme, že v celém třicetiletí před rokem 1848 všechny podněty k oživení náboženského vzdělání kněžstva a lidu, nové formy pastorační, všechno obranné úsilí vyrovnat se s kulturními tendencemi a vědeckými i hospodářskými pokroky nové doby vycházejí nikoli shora od církevních představitelů, nýbrž zdola, z iniciativy nižšího kněžstva, žijícího v přímém styku s lidem. Tito kněží prožívali sami změny společenských, hospodářských i kulturních poměrů, cítili, jak se vyžívají nebo už přežily staré řády, a hledali cesty, jak v nových poměrech uchovat, posílit nebo nově oživit křesťanské životní formy v českém lidu. Nejdříve bylo třeba vyburcovat k nové aktivitě kněžstvo, po josefínském období zčásti národnostně zmalátnělé a vzdělanostně nedostatečně vyzbrojené, aby mohlo čelit pronikání nenáboženského ducha mezi lid, jeho duchovní péči svěřený. Tento úkol splnil Časopis pro katolické duchovenstvo, vydávaný z podnětu Karla Vinařického a jeho přátel od roku 1828. V tomto článku opomímám snahy, jejichž cílem byly reformy ve vnitřní správě církevní, chci zde připomenout jen význačnější činy, jimiž obrozenští kněží přispěli sami k oživení nebo obnově náboženského života lidu.

Jsou to hlavně: akce pro vyučování náboženství na školách v českém jazyce, založení knižní akce Dědictví svatojanského, obnovení a rozšíření adventních pobožností Roráte, uvedení májových pobožností do našich zemí, rozvinutí péče o vnější obnovu i uměleckou výzdobu chrámů, podněty k dostavění chrámu Svatovítkého a vybudování chrámu sv. Cyrila a Metoda v Karlíně, obnova bratrstev a poutí v novém církevním duchu, akce pro zřízení duchovní správy a náboženské misie pro početnou českou emigraci ve Vídni. Ve všech těchto směrech si zvláštní svou aktivitou získali velkých zásluh František Sláma a Karel Vina-

řický, Václav Pešina, Jan Valerian Jirsík a později Václav Štulc s celou řadou svých spolupracovníků.

Velmi významným činem pro náboženské vzdělání a uvědomění lidu bylo zřízení knižní edice Dědictví svatojanského z podnětu ušlechtilého kněze Antonína Hanykýře, bývalého duchovního správce v Čiměři v diecési budějovické. Vizme, co o tom píše v červnu 1830 Josef Vlastimil Kamarýt Karlu Vinařickému. Vítaje radostně sdělení „Musejníka“ o chystané edici „Matice česká“, vyslovuje naději a přání, aby stejně byly přijaty podniky týkající se duchovní a mravní i náboženské vzdělanosti. Připomíná Vinařickému někdejší Šteyerovo Dědictví svatováclavské, zaniklé v roce 1773, a upozorňuje, jak je třeba i nyní něco podobného zříditi, kdy „chuti ke čtení přibývá a kdy se tolik nezralých, ano i záhubných knížek mezi lid vtírá“. Sděluje pak radostně, že se našel dobrodinec P. Antonín Hanykýř, který „chce učiniti základ asi 5000 zl. i s úroky, jdoucími od r. 1829, od času stoleté památky kanonisace sv. Jana, neboť má býti nazván ten základ Dědictví sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. K tomu by duchovenstvo podle možnosti přispělo, nahlížejíc užitek pro náboženství a mravy z toho vyplývající.

Čím více by se edice zmáhala, tím více knih by se mohlo buď laciněji prodat, nebo chudým zdarma rozdat. Jaký prospěch by to byl nejen pro hospodářství a vzdělanost našeho lidu, ale i pro řeč a literaturu, lechce k nahlédnutí.“ Kamarýt pak navrhuje Vinařickému — tou dobou arcibiskupskému obřadníkovi —, aby se věci té ujala pražská konsistoř, vydávající už Časopis duchovenský. Tak se také stalo, ovšem s odkladem až po císařském schválení stanov ústavu, nazvaného Dědictví svatojanské, 26. října 1833. Jak zakladatel Antonín Hanykýř, tak radou i skutkem mu pomáhající Josef Kamarýt se však uvedení díla v život nedočkali, neboť zemřeli oba půl roku předtím, první 14. března, druhý 19. března 1833. Z počátečních obtíží vyvedl Dědictví kanovník Václav Pešina, jemuž konsistoř založený ústav odevzdala do správy. Byl pak po desítiletí duší celého podniku. Jan Valerian Jirsík při-

lavským gestapem. *Přání umírajícího je svaté, byť se jednalo o člověka jakéhokoliv.*

„Pane kaplane, vyrazte hned po obědě! Den je sice jasný, ale počítejte s tmavou nocí. Snažte se být do večere doma. Na lyžích je to v noci riskantní,“ radil mi otcovsky můj nadřízený, pan děkan Prokop. Vyrazil jsem podle jeho přání a slíbil, že se do večere vrátím. Jel jsem směrem k Rožné. Hluboce zvolněnou, vysokými sněhovými návějemy pokrytou krajinou s dvěma linkami telegrafních drátů nad umrzlou silnicí. Uháněl jsem velmi rychle, přehlížeje propastná údolí, vysoká pohoří, nádherný, romantický, ale chudý kraj, kde se těžce žilo a tvrdě zápasilo o skývu chleba. Avšak jasný zimní den, zářící duhou poraněného krystalu, jest jako archanděl Rafael, kterého poslal Hospodin Tobíašovi na cestu do Rages. Vzpružuje srdce i mysl a dává zapomenout na trudy a srázy života. Ke druhé hodině jsem byl v Rožné. Zde mi napadlo zazvonit u tamní fary. Roženeckým farářem byl tehdy a je jím podnes P. František Pešek, můj rodák a rozmilý druh z mládí. Za hospodyní měl svou tetu Marii, jemnou, inteligentní ženu, věrnou a upřímnou přítelkyni mé matky. Ta znala jistě příčinu, okolnosti i podrobnosti otcovy pře s Pávkem a Peckou a mohla mi vnést tudíž do zákulisí případu, který mně byl poněkud záhadou, paprsek světla a jistoty. Zamířil jsem k faře, zazvonil a bušil na masivní dveře. Ani se nepohnuly, zůstaly tiché, zavřeny, jako by jimi nebyl už dlouhá léta nikdo prošel.

„František je pravděpodobně ve škole a tetička možná v mé rodné vsi nebo na návštěvě u dcery Mařenky ve Lhotkách,“ řekl jsem si a ujížděl k Moravci. Projel jsem tento klášterní městys a octl se na silnici ke Křižanovu. Ojíněné kaštiny, vroubíci tuto cestu, prudce stoupající i klesající, zasazenou do širokých břehů, hustě zarostlých vysokými a bujně spletenými křovinami, z nichž vyrůstaly mohutné kmeny sosen, se topily v mlze, která čím dál víc houstla a balila celý kraj do bílé, pohledem neproniknutelné vaty. Tady jsem zbloudil. Odepjal jsem vázání, hodil lyže přes rameno a putoval pěšky. Hledal jsem směr i cestu, soustředěn v úsilí, dostat se v bludišti mlhy bezpečně o kus dál. Zatím přicházela noc a brala na sebe ten nejčernější šat. Předl jsem pavučinu svých cest křížem krážem, ztrácel jsem se v polích na pokraji lesů, sestupoval jsem s břehů a mezi a naslouchal jsem všemu, co se kde šustlo. Mezitím co jsem se snažil vymyslet něco kloudného pro svoji záchranu a trapné postavení, ozval se v dáli psí štěkot, který čím dál víc sílil a mohutněl. Dal jsem se za tímto vysvobozujícím hlasem a narazil jsem na osamělou hospodu, jejímiž zatemněnými okny pronikalo citronové světlo. Vstoupil jsem dovnitř a poručil si šálek horkého čaje. Byl jsem třihodinovým blouděním tělesně znaven a duševně docela vyčerpán. Hospodský byl rozložitý, robustně svalnatý šedesátník, kterému chybělo do půl druhého centu sotva několik kil. Jeho hlava se sokratovskou pleší připomínala pokus našeho koláře Kučery o umě-

pravil pro edici první dva spisy a Dědictví se šířilo po Čechách i po Moravě, kde mu k rozšíření zejména pomáhal ivančický vlastenec a horlitel Tomáš Procházka, Dědictví, které mělo roku 1836 134 zakládajících a přispívajících členů, získalo jich v desíti letech 2000 a později jich čítalo dokonce přes 5000. Rozšířilo na statisíce dobrých, laciných spisů náboženských, a následováno později Dědictvím sv. Cyrila a Metoda na Moravě, splnilo účel, který mu zakladatelé určili.

Kanovník u Sv. Víta Václav Pešina vykonal další velký náboženský čin, když se s vrozenou houževnatostí a vytrvalostí ujal obnovy a rozšíření adventních pobožností Rorate, zavedených Arnoštem z Pardubic, o nichž Balbín píše, že se zachovaly dlouho potom, až mezi lety 1780–1790 zanikly. Výjimku činil Hradec Králové, kde nakladatel Pospíšil je r. 1823 vydal podle textu literárkého bratrstva hradeckého, později i s nápěvy. Mimo Hradec Králové zachovaly se tyto pobožnosti jen pořídku, např. v Kutné Hoře, Turnově, Prahaticích a na Moravě v Blučíně, kde Václav Pešina dříve farářoval. Jejich obnova v Praze v chrámu Svatovítském, v chrámu Arnoštově, nebyla snadná. Je to vidět z listu Pešina Vinařickému, jemuž v lednu 1838 pln radosti sděluje, že se mu konečně „po šestiletém přetrpkém násilném namáhání poštětílo zavést zde po sto padesáti letech opět královéhradecké Rorate. Kapitulní děkan dovolil, ale jen v kapli sv. Vojtěcha, je držet. O půl šesté držel jsem já první, o šesté kanovník Krejčí druhou, o půl sedmé kanovník Lindauer třetí mši svatou. Choralisté naši odepřeli mně všechnu pomoc. Zjednal jsem si tedy zpěváků z varhanického ústavu až od sv. Jindřicha, jednoho až od Nové brány. Křížovník p. Havránek byl denně tu přítomen. Lid přicházel až od Koňské brány, z Dobytčího trhu, ano v neděli až z Vyšehradu. Scházívало se ve všední den ke dvěma, v neděli ke třem stům lidí. Teď se jim po Rorate stýská. Nevyplnilo se předpovídání p. Pöllnera: Da werden wir Spektakl erleben. Sie werden sehen, und kommen in Verdruss mit der Stadthauptmannschaft. (To zažijem podívanou. Uvidíte, a budete mít mrzutost s městským hejtmanstvím.) Naposled se to i p. Tomkovi líbilo a i p. Renner se nehoršil. Těch 60 zlatých, co mne to letos stálo, obětuji i napřesrok rád, a když mně Pán Bůh k 500 zlatým dopomůže, pak to utvrdím fundací. Přál bych nyní, by

se to více po Praze a po diecési rozšířilo. Voršulinky chtějí to letos také u sebe zavést. Buď Bohu chvála.“

Pešinův list ukazuje, jak obnovu Rorátů v Svatovítském chrámu musel sám kanovník Pešina prosazovat proti většině kapituly a zejména proti známému scholastikovi Pöllnerovi, tvrdému odpůrci Slámových a Vinařického snah o zavedení českého vyučování — byť i jen náboženství — na hlavních školách pro české děti. Rorate došly veliké obliby mezi pražským lidem, navštěvovala je podle svědectví básníka i matka Nerudova, rozšířily se po celých Čechách i Moravě, a stačí si jen připomenout jejich ohlas v české literatuře či malířství (např. díle Raisové a Alšové), aby vysvitla velikost zásluhy Pešinovy, který obnovou a širokou propagací Rorate v Časopisu duchovenském pomohl k všeobecnému ožití jímavé pobožnosti, dodnes tak drahé a blízké duši českého věřícího lidu.

Václav Pešina je také původcem úsilí po dostavění chrámu sv. Víta. V roce 1841 podnikl cestu po Německu, jejímž účelem, jak sám napsal, bylo „zhlédnout nejslavnější a nejvyšší stavbu světa v slohu gotickém, katedrálu v Kolíně nad Rýnem“. Tam uzářilo již dřívější jeho rozhodnutí, vyvolat v život akci pro dostavění svatovítské katedrály, propagovanou potom i V. Štulcem v Blahověstu roku 1847: „Hle, i my máme velebný chrám sv. Víta na Hradě pražském, podobný kolínskému: zbavený své koruny, necelý, nedostavěný. A tento stan Boží jest hrobem našich svatých vlastenců Václava, Vojtěcha, Jana, je hrobkou našich knížat a králů. Celý národ by si netroufal — či raději nechtěl chopiti se toho odkazu?“ Myšlenka Pešinova uzrála ve skutek až téměř po devadesáti letech o tisícím výročí smrti sv. Václava roku 1929, když Karlem IV. začatý chrám byl dostavěn po dlouholetém úsilí pokračovatele a dovršitele díla Pešinova, biskupa Antonína Podlahy, za finančního přispění československého státu.

Také v obnovené péči o vnější a vnitřní uměleckou výzdobu chrámů, jak se podobné hnutí po zachování všech starobylostí a církevních památek rozvinulo např. mezi kněžstvem francouzským, vyvinul kanovník V. Pešina obecně průkopnickou péči. Po údobí josefínské nevšímavosti, ba nevážnosti k uměleckým památkám přivodil romantismus a restaurační doba rozhodný obrát. O iniciativě Pešinově v tomto směru i v chrámě Svatovítském svědčí např. dopis Josefa Čer-

lecký řezbářský výtvar, ne však nožem, nýbrž širočínou. Hranaté tváři se silnými lícními kostmi vévodil mohutný, skobovitý nos mezi potměšilýma očima. Vypadal zjevem jako dobře mi známý bohrůvecký Smažil anebo starý Pospíchal z rodné dědiny, to mi však nedávalo odvahy, abych se na něho obrátil s důvěrou. Ještě horším dojmem působili kumpáni u politého, výčepního stolku. Z jejich kosých, krvavým bělmem orámovaných očí šla přímo hrůza. Vyprávěli si při kořalce o nezřízených kouscích svých životů, jak před třiceti roky přepadli na Velkomeziříčsku pověstnou Kujalovu hospodu, hospodského poslali do města pro víno, jeho ženě vrazili roubík do úst, aby nemohla volat o pomoc, služku svalili na zem, přikryli koňskou houní a potom řádili, kradli a loupili po způsobu neřestných kořistníků. Věřte, bylo mi z těch řečí podivně úzko. Zaplatil jsem útratu a vytratil se z krčmy. Šel jsem dál, neznámo kam. Šel jsem, abych se pohyboval, abych nezmrzl, neboť zima té noci prokousávala zdi až do světnice a útočila i na oheň v krbu, jak jsem pocítil v té podezřelé, strach nahánějící hospodě.

Snad jsem se potácel cestou necestou půl hodiny, snad hodinu, když se náhle vynořila proti mně ze tmy lidská postava. Osamělí chodci na zimních cestách v noci mají k sobě nějak blízko. Tak jsem to alespoň já vždycky cítil a díky Bohu nikdy jsem se nezklamal ve víře v člověka. Ten člověk se připojil ke mně a začal rozhovor. Rekl jsem mu cíl své cesty a tážal se ho, kde se to nalézám po dlouhém bloudění.

„Za půl hodiny přijdeme do vesnice, kde blahosla-

vená Anežka Přemyslovna na cestě do Tišnova sestoupila kdysi se svého bělouše, vzala do náruče dítě, hrající si v prachu moravské země, třikrát je políbila na čítko a požehnala celému tomuto kraji. Z vesnice do Křižanova jsou dobré tři hodiny chůze.“

Žasl, jak daleko jsem zbloudil. „Nic si z toho nedělejte. Obstarám v dědině povoz a zavazeme vás až do Křižanova.“ Cítil jsem teplotu vlnu křestanské lásky, vycházející z mého průvodce, cítil jsem světlo, které šlo z něho na všechny strany. Cestou ke vsi se rozhovořil o prušácké botě, která vstoupila i do tohoto zbožného kraje, na památnou půdu, jejíž mléko i strdí zkuslo a zhořklo v ocet a pelyněk. Zmínil se o krčmě na samotě, o jejich hostech, šmelinářích a bursácích, kteří odjakživa nedělali nic pořádného, žili z práce druhých a dali se nakonec do služeb NSDAP. Meziříčský Fousek, dolnohorský Peterka, čebínský Čtverák, jmenoval mi jich celou řadu. Nakonec vyslovil naději, že blahoslavená Anežka nedá zahynout milovanému dědictví a že vysvobození je jenom na dohled. Nemýlil se. Byl to poctivý český četník, vlastenec, tamní rodák. Šťastně jsem se dostal jeho přispěním do Křižanova, vyřídil svou věc, usmířil vinu.

Druhého března, ve svátek blahoslavené Anežky České, psal otec z ciziny, že je živ a zdrav.

Otče, kde jsou ty dávné sněhy? Kde je ten čas, kdy já, zbloudilý na zimních cestách, vzpomínal na vás a vy na mne tam v dáli, v čase, kdy se blížilo přeorávání země... Antonín Hugo Bradáč

ného z 6. února 1834, sdělující K. Vinařickému, že kustos chrámu p. Werner dal Pešinovi „plnomocenství v zevnitřních ozdobách, a již byste měl vidět horlivost jeho, jak bedlivě si všímá všeho, co by k napravení bylo“. Pešinovi připadaly chladnými gotické katedrály bez vnitřního uměleckého oživení. Nelíbila se mu prázdnota a holost chrámů v Bamberku, Spýru, Štrasburku a Frýburku. „Zachvělo mnou smrazivo, když jsem tu náramnou prázdnotu, tu vnitřní chudobu, tu mrtvou holost spatřil.“ Štalcův Blahověst později připomenul také zásluhy E. Vocela a malíře Hellicha v péči o zachování uměleckých hodnot církevních a dával je za vzor následování.

Z podnětu kněží kruhu Pešinova a Štalcova byly podle francouzského a německého příkladu zavedeny v Praze také májové pobožnosti, propagované zejména pražskou Katolickou jednotou. Od svého slavného uvedení nejprve v chrámu sv. Klimenta a potom u Voršílek těšily se neobyčejně oblíbě. Jejich pořad se brzo ustálil v dnešní tvar zpěvu mariánských písní, kázání, litanie, lidové modlitby a požehnání. První zmínku o nich přinesl Blahověst roku 1847. V padesátých letech se rychle rozšířily po venkově, zejména po pro-

hlášení dogmatu o Neposkvřněném početí, když se jim již předtím dostávalo oficiální církevní podpory.

Kněží kolem Časopisu pro katolické duchovenstvo hned od jeho založení věnovali svou pozornost lidovým náboženským projevům, v josefínském období potlačeným nebo omezeným, ale v lidu hluboce zakořeněným, totiž poutím a bratrstvům: Byl to zejména František Sláma, který pronikavě vymezil význam poutí, bratrstev a vyložil užitečnost jejich, arci v správném směru vedených. Už v roce 1828 poslal Vinařickému své pojednání „o poutích, jejich zrůstu a mravní ceně“, které vyšlo r. 1830 v duchovenském časopise. Odsuzuje různé nepřístojnosti při poutích se vyskytující, připomíná, že pouti „mají cenu, jen když jejich podnětem je láska a oběť“. Obhajuje je z přirozenosti lidské povahy. „Člověk smyslový dřív upokojen nebývá, až když svou uctivost způsobem smyslovým nablízku pronesl.“ „Církev počítá se složitostí lidské osobnosti, rozumové i smyslové a nechává otevřených mnoho cest, jež mohou člověka vésti na cestu pravdy.“ „Ovšem jsou, kdo na pouti chodí ne z mravních pohnutek, ale ze zvědavosti, pro vyražení, ne-li co horšího.“

(Pokračování)

Dr. Josef Doležal

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

(Pokračování)

III.

HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY LIDÍ VE STŘEDOVĚKU A NA PRAHU NOVOVĚKU

V minulé kapitole jsme se zabývali výkladem o otrokářské sociálně ekonomické formaci a zmínili jsme se o tom, že se tato formace změnila ve *feudální sociálně ekonomickou formaci*. Jak k tomu došlo?

Při rozboru prvobytně pospolného řádu, který byl první sociálně ekonomickou formací v dějinách lidstva, jsme si ukázali, že to byl růst produktivity práce, podmíněný rozvojem výrobních sil, který způsobil, že došlo ke změně ve třídní společnosti otrokářskou.

Otrokářský řád neustále více sílil. Výrobní síly se v něm vyvíjely, ale výrobní vztahy zůstávaly stejné. Otrok byl sice stále zručnější a pracoval dokonalejšími nástroji, ale zůstával nadále otrokem.

V prvních dobách otrokářského řádu odpovídal stav výrobních sil primitivní práci otroka. Pracoval jednoduchými nástroji a v nejhrubších pomocných pracích. Vyšší formy práce – umělecké řemeslo, věda, umění – zůstávaly výsadou svobodných. V pozdější fázi vývoje se však otrokářští páni stále méně věnovali jakékoli činnosti a upadali do nečinnosti a rozmarilého života. Je známo např. z dějin starého Říma, že otroci vykonávali všechny práce, stávali se i učitelé otrokářských dětí, byli úředníky i vojáky. Ovládli téměř veškerou výrobu. Zbytky svobodných, kteří nevlastnili otroky, byly neustále více zbídačovány. Svobodní se nemohli uživit v konkurenci otrokářských velkovýroben a velkostatků. Dilem upadali do otroctví, dilem opouštěli svá řemesla a políčka a rozmnožovali masy žebráků, kteří žili z almužny boháčů ve městech. Otroci si začali být vědomi skutečnosti, že dovedou pracovat a zmohou více než jejich páni. Byly vynalezeny na svou dobu velmi dokonalé nástroje a zkušenost pracujících rostla. Dokonalejší nástroje vyžadovaly větší iniciativy lidí, kteří s nimi pracovali, aby mohly být využity. Otrok však iniciativu nevynaložil, protože to pro něho nemělo žádný smysl. Zůstal otrokem i nadále; jeho postavení se při sebelepší práci v podstatě nezměnilo. Výrobní síly nebyly úplně využity a dostávaly se do rozporu s výrobními vztahy. Otroci se začínali bouřit. Celý starý svět se dostal do pohybu. Nastalo stěhování národů. Křesťanství se šířilo milovými kroky.

Ve válkách byla rozvrácena moc otrokářských měst a těžiště života lidské společnosti se přeneslo na venkov, do zemědělství. Otrokářské velkostatky se rozpadly a otroci byli osvobozeni a stali se drobnými rolníky. Bývalí majitelé pozemků nemohli už držet otroky v dosavadním područí. Podrželi si pozemkové vlast-

nictví a dali svým bývalým otrokům půdu v léno. Tím vznikli feudální poddaní, kteří pracovali na půdě pomocí svých nástrojů a odváděli majiteli jen tu část úrody, která byla dlouhodobě a pevně stanovena. Čím vyrobili více, tím si mohli také více pro sebe ponechat. Byla podpořena jejich iniciativa. Vznikly nové výrobní vztahy, vztahy mezi feudálem a nevolníkem, které odpovídaly danému stavu výrobních sil.

Je přirozené, že přeměna nebyla tak jednoduchá, jak je popsáno. Probíhala jako staletý proces a měla různé formy. Došlo často k tomu, že původní otrokářský majitel zmizel úplně. Feudální plán vyrostl ze středu drobných rolníků tím, že z různých příčin zbohatl a získal nad ostatními hospodářskou převahu, která rostla až k tomu stavu, že si je podmanil jako nevolníky. V některých oblastech Evropy, jako např. v našich zemích, nedošlo nikdy k úplnému rozvoji všech forem otrokářské ekonomické formace. Hned v první fázi, kdy ještě existovaly silné zbytky prvobytně pospolné formace, začaly sem pronikat ze Středomoří feudální způsoby. Byly přeneseny nové výrobní nástroje, lidé se naučili výrobním zkušenostem od vyspělejších sousedů. A tak se mění hlava rodu, který žil ještě téměř po způsobu lidí v prvobytně pospolné společnosti, ve feudálního pána, který sebe a své dědice prohlásil za vlastníky vsí země, na které rod žil, a rozdělil tuto zemi mezi všechny ostatní členy rodu. Ti mu pak platí za propůjčení země tím, že odvádějí část úrody. Dlouhý vývoj končí až v druhé polovině prvního tisíciletí po Kr., kdy se feudální sociálně ekonomická formace stala všeobecně vládnoucím řádem v Evropě a v celém tehdy u nás známém světě.

Jaké byly hlavní znaky této formace?

Byla to opět formace třídní. Hlavními třídami byly feudální páni a jejich nevolníci. *Feudální páni* vlastnili základní výrobní prostředek své doby – půdu. Toto vlastnictví, které bylo dědičné a v mnoha právních soustavách i nezcižitelné, dávalo feudálnímu pánovi hospodářskou moc nad jeho poddanými a bylo hlavním prostředkem k jejich ovládnutí. Ovládnutí rolníků se však nedělo jen hospodářskou cestou. Feudální páni měli ke své dispozici i zbrojnoše, dohlížeče, správce a dráby, kteří se starali o to, aby poddaní poslušně pracovali na pánově pozemku a přesně odváděli pánovi část úrody v množství, které bylo stanoveno. *Poddaní* pracovali na půdě svých pánů pomocí svých vlastních nástrojů a svého tažného dobytka. Výsledky své práce si částečně ponechávali a částečně odváděli pánovi. Byli připoutáni k půdě a nesměli se bez svolení pána stěhovat, ženit, vdávat a měnit svoje zaměstnání.

Odměna za poskytnutí půdy, kterou dostával feudální pán od nevolníků, je nazývána *pozemkovou rentou*. Pozemková renta je typickým zjevem ve feudálním řádu, kdy byla nejrozšířenějším způsobem, jak si vládnoucí třída (feudálové) přivlastňovala výsledky práce třídy otrokářské — poddaných. Když feudální pán nutil poddané, aby mu platili rentu, vykořisťoval je. *Vykořisťování* je zjev společný všem třídním ekonomickým formacím. Existovalo už v otrokářském řádu, kdy otrok vyrobil v dílně anebo na poli svého pána více, než spotřeboval ke svému otrockému životu. Dostal však jen to nejnětější minimum a ostatní bylo automaticky pánovým majetkem. Vykořisťování nebylo tehdy tak zřetelné jako později ve feudálním řádu. Otroka nemohl dobře vidět, kde končí práce, kterou musí vynaložit na výrobky pro sebe a od kdy začíná pracovat pro pána. Naproti tomu nevolník zcela jasně věděl, kolik musí odevzdat pánovi. Sklidil ze svého pole pomocí svého tažného dobytka a svými nástroji dvacet pytlů obilí a byl nucen vzít pět, deset i více z nich a odevzdat je pánovi, který se o sklizeň nepřičinil.

Forma vykořisťování nevolníků nebyla vždy a všude stejná.

V prvním období feudálního řádu převládala *renta naturalní*. Nevolníci odevzdávali určitý díl všeho, co na svých polích a ve svých chlévech pěstovali, přímo pánovi do jeho sýpek a sklepů. Jindy, tam, kde sídlo pánovo bylo daleko, projížděl pán svou zemí i se svým dvorem a družinou a navštěvoval jednu vesnici za druhou, aby spotřeboval, dal odvězt anebo prodal to, co byli jeho nevolníci v tom místě povinováni odevzdat. V pozdějších dobách nabývaly rostoucího významu peníze. Sedláci nejen že sklidili pro pána úrodu, ale ještě se musili postarat o její prodej a odváděli rentu ve formě peněžní daně pánovi. Mění se tak renta naturalní v *rentu peněžní*. Vyvinul se i jiný způsob vykořisťování — *roba*. Poddaný neobdělával pánova pole podle svého uvažování. Pán spojil pole do velikých lánů a vytvořil na nejlepší půdě panské velkostatky, na kterých byl každý poddaný povinen odpracovat určitý počet pracovních dnů a přitom ještě dát k dispozici svůj dobytek a své nástroje. K práci na malých políčkách, která jsou nevolníkům ponechána, jim zbývaly jen večery, noci anebo málo volných všedních dnů.

Feudální řád vznikl na troskách rozkotaných otrokářských velkoměst anebo po rozpadu prvobytně společného řádu, který se sotva vyvinul v primitivní způsob otrokářství. Bylo proto jeho typickým znakem, že těžiště veškerého života bylo na venkově. Tam byla hospodářská základna celého řádu. Moc měst, která byla dříve rozhodující pro život v celé zemi, upadla. Ale brzy začala města znovu získávat své mocenské postavení. Znovu se rozvíjela řemesla. Feudální páni leckdy rádi viděli, když jejich poddaní byli zručnými řemeslníky, protože dobré řemeslo jim přinášelo bohatství. Šlo jim nejenom o prodej práce zručných mistrů, ale i o dobré nástroje, které zvyšovaly výrobnost rolníků. Hornická města těžila drahé kovy, které byly velmi bohatým zdrojem příjmů panské pokladny. Dobří řemeslníci vyráběli dobré zbraně, které zvyšovaly feudálovu moc. Obchodníci ve městech se starali o příliv zlata do země. Vyrostla proto vedle dvou hlavních tříd feudálního řádu ještě stále silící vrstva měšťanů.

Stejně jako otrokářství měl i feudální řád svůj stát. Státní zřízení se opíralo o nejmocnějšího pána v zemi. Stejně jako otrokářský stát měl i feudální stát hlavní úkol v udržení moci vládnoucí třídy nad třídou vykořisťovaných nevolníků. Státní soustava byla na počátku velmi primitivní a opírala se prakticky o moc jednotlivých pánů. Jak daleko sahala jejich síla, tak daleko byl stát. Veliké otrokářské říše se rozpadly na ohromné množství nepatrných státek, které se teprve vývojem a soustavnými vzájemnými válkami spojovaly ve větší celky. Vytvářela se postupně známá *hierarchie* feudálního státu. Podstatou hierarchie byla soustava lenní. Císař udělil králi v léno celou zemi. Král, leník císařův, opět udělil v léno některé díly své

země knížatům, svým leníkům. Knížata udělovala ze své půdy léna svým dalším nižším leníkům a ti opět další. Každý leník odváděl svému pánovi část renty, kterou získal od svých leníků anebo nevolníků. Jeliť nevolníci byli jediní skuteční pracující, byli vlastně živiteli všech stupňů feudálů i jejich dvorů se služebnictvem, dodávali peníze na stavby hradů a živili vojska králů. Vztahy byly velmi spleť. Všechna půda v zemi patřila králi. Někteří si ponechal a některou uděloval v léno svým věrným. Byli známi proto poddaní královští, anebo poddaní nižších feudálů. Stejně byla rozlišována města královská a města poddanská. Králové vedle udělování v léno dávali některé části země a i města také do zástavy, když si od některého ze svých bohatých leníků potřebovali vypůjčit peníze na státní výdaje.

Jediným známým vládním útvarem byla ve feudalismu monarchie. Jako republiky se udržela jen některá města, ale i ta byla ve většině případů poddána králi nebo císaři.

Ve feudálním státě docházelo neustále k vnitřním bojům a rozporům. Hlavním rozporům je boj nevolníků proti jejich pánům, který nabývá tím ostřejších forem, čím je vykořisťování tvrdší. Král bojuje se svými leníky, protože jeho moc nad nimi je přímo úměrná jeho bohatství. Moc králova je leckdy omezena sněmem. Členy sněmu jsou však vždy jen feudální páni. Nevolník v něm nemá slovo. Města bohatnou a jejich moc roste. Vydobývají si místo ve sněmu a domáhají se mocenského postavení.

Vnitřní organizace lidí ve městech se neustále prohlubovala. Vznikaly řemeslnické cechy, které měly svá výsadní pravidla. Městské rady dostávaly právo hrdelní a feudální pán postupně neměl rozhodující vliv na život každého občana ve městě. V Evropě nabývala ohromného významu města horní, jako zásobárny drahých kovů, později města přímořská, jako střediska obchodu, mořeplavby a přílivu drahých kovů ze zámoří.

Ve městech se na jedné straně hromadilo bohatství a na druhé straně městská chudina. Cechovní mistři nedovolovali již dávno vyučeným tovaryšům, aby se osamostatnili, protože vedení cechu, které mělo výlučné právo rozhodnout o tom, zda si někdo může otevřít vlastní dílnu, povolovalo růst nových dílen jen natolik, nakolik konkurenčně neohrožovaly dosud existující mistry. Někteří tovaryši byli po celý život nuceni pracovat u svých mistrů. Mistři neustále bohatli a jejich dílny rostly. Mohli zaměstnávat větší počet tovaryšů. Výrobní síly se nezadržitelně rozvíjely. Spolu se zámořskými objevy docházelo i k významným objevům technickým. Je objeven kompas. Hutníci zavádějí nový způsob zpracování oceli. Vodní kola uvádějí do chodu dmyhadla a kováři začínají užívat železných kladiv, poháněných vodní silou. Je vynalezen knihtisk. V neustálých válkách zdokonalovali bojující strany zbraně. Složitější a technicky dokonalejší zbraně vyžadovaly při výrobě lepší vybavení dílny řemeslníka. Králové měli zájem na co nejlepší výbroji svých vojsk, a proto podporovali řemesla. Posilovali tím moc měst a stávali se závislejšími na tzv. třetím stavu, který současně vyrůstal v jejich nejsilnějšího protivníka.

Řemeslnické dílny městských mistrů dále rostly a v rukou jejich majitelů se začínalo hromadit bohatství. Pramenem tohoto bohatství nebyla jen *výroba a poctivá práce řemeslníků*. Byly jimi i *obchod* anebo *dobývatelské objevy v zámoří*. Obojí se začasté neobešlo bez loupeživosti a nepoctivosti. Jindy soustřeďoval ve svých rukou značný kapitál ten, kdo po faktorsku ovlivňoval roztroušené množství malých výrobců. Nejčastěji se *faktorský způsob* vyvinul tak, že pozdější faktor začal zprvu jako obchodník, který odkupoval od drobných výrobců jejich výrobky a staral se o další prodej. Později vzrůstal obchodníkův vliv v celém kraji, kde působil tak, že začal ovlivňovat ceny výrobků ve svůj prospěch. Výrobci poněkud chudli a byli později zpravidla nuceni pracovat za peníze, které byly jako záloha na dílo předem vyplaceny. Faktor začal dodávat suroviny na výrobu a stal se i dodava-

telem životních potřeb drobných výrobců. Výrobci se stali na faktorovi úplně závislími a on na jejich úkor bohatl. Často i *feudální pán použil svého bohatství* a vložil je do nějakého podniku, velké dílny. To byly zdroje *kapitálu* a jejich hromadění říkáme *proces původní akumulace kapitálu*.

Byl provázen velmi významnou změnou ve výrobních vztazích. Z tovaryšů v řemeslníkově dílně, drobných výrobců, kteří pracovali pro faktora, z bývalých nevolníků pána, který založil velikou výrobu, se postupně stávali námezdní dělníci. Nebyli k svému pánovi připoutáni půdou a povinností na ní pracovat, ale jenom mzdou, kterou dostávali za svou pracovní sílu. Dělníků bylo však málo a bylo třeba dodávat rodícímu se průmyslu stále více pracovníků. Bylo třeba uvolňovat nevolníky, aby se mohli stěhovat z venkova do měst a zde pracovat v továrnách. Jak však došlo ke vzniku továren?

Mluvili jsme o tom, že v průběhu rozvoje feudálního řádu dochází čím dále tím více k technickému pokroku. Spolu s tím rostou i dílny městských řemeslníků a u jednoho mistra pracuje už mnoho dělníků. Zpočátku pracuje každý dělník na jednom díle. Tak např. v obuvnické dílně každý šije celé boty od začátku do konce. Brzy se však začínají pracovníci specialisovat.

Některý je zručným svrškařem, jiný dělá obratně spodní část boty. Tato specialisace se dále prohlubuje, až konečně dojde k tak dokonalé dělbě práce, že každý provádí jen jednu nebo několik málo drobných operací a každý pár bot je společným dílem všech. Taková výroba je nazývána *kapitalistickou manufakturou*. Jejím hlavním znakem je, že při dělbě práce používá ruční výroby a právě tím se liší od *továrny*, která při výrobě používá strojů, řízených dělníkovou rukou. Manufaktura měla ohromný význam pro vynález továrních strojů. Při dělbě práce se rozpadla každá výroba na řadu jednoduchých operací, tak jednoduchých, že se přímo vnucovala myšlenka sestavit stroj, který by vykonával stereotypní pohyb tam, kde dosud pracovala ruka dělníka.

Celý popsáný vývoj se odehrával v době, kdy plně vládly výrobní vztahy feudální a tvrdě bojovaly mezi sebou třídy nevolníků a feudálů, hlásila se o svá práva města a rostla ekonomická síla měšťanstva. Všechno se postupně vyhrocovalo a blížil se výbuch, v němž šlo o moc. Blížil se okamžik, kdy se změní feudální společnost ve společnost kapitalistickou, vzniknou nové výrobní vztahy a nová organizace lidské společnosti.

Ing. V. Červený

Doba očima kněze

ABYCHOM JEDEN POVZBUZOVALI DRUHÉHO K LÁSCE A DOBRÝM SKUTKŮM

V listu sv. apoštola Pavla k židům vybízejí se údově křesťanských sborů ve Svaté Zemi k utvoření takové obce, jejíž členové by si mohli říci: „Snažme se, abychom jeden druhého povzbuzovali k lásce a dobrým skutkům!“ (Žid 10, 24.)

Všude, kde se tato slova stala skutkem, vyrostlo z nich dobré ovoce života v míru, lásce a bezpečnosti. Uskutečnit však tuto prostou zásadu dobrého, spravedlivého srdce není a nebylo nikdy lehké. Lidská obmezenost, hříšnost a nedostatečnost kladly jí vždy do cesty tvrdé překážky. Jednou z nich je lidské sobectví. Často se mluví o osobním egoismu. V dílech vynikajících filosofů bylo sobectví vždy přísně káráno. Je to sice správné, ale v osobním sobectví je jen jeden kousek nebezpečí. Na co se však vždy zapomínalo, co se přehlíželo, to je sobectví hromadné, kolektivní, skupinové. Nedomnívejme se, že také rodina, obec, privilegovaná skupina lidské společnosti, ba celý národ a jejich skupiny nemohou být nositeli nejtvrdšího egoismu. Přitom se toto sobectví, je-li skupinové, rádo přikrývá zdáním „altruismu“.

A na toto sobectví skupinové musíme dnes myslet, když se zamyslíme nad svízelným a zdoluhavým postupem v celé mírové otázce souvislostmi se všemi dílčími otázkami, které ji doprovázejí. Bylo by nesprávné, ba nesvědomitě, kdybychom si nechtěli tyto skutečnosti objasnit a kdybychom také své věřící nevedli ve směru hlubokého zájmu o tuto kardinální lidskou záležitost dvacátého století. Skutečností zůstává, že vedoucí skupiny Západu se zuby nehty brání možností vyřešit všechny otevřené otázky klidným a trpělivým jednáním. Je pravda, navenek rozprávějí tyto osobnosti o svých mírových úmyslech, ale do konkrétního jednání se jim nechce. Všeobecné řeči o míru nebo třebas o odzbrojení — to se těmto lidem líbí. Dotknout se však sebemenší praktické, konkrétní otázky, tomu se vyhýbají jak mohou.

V posledních několika měsících bychom mohli nalézt celé desítky podobných příkladů, jichž se trochu dotkneme. Západní tisk ustavičně rád obviňuje Sovětský svaz z neústupnosti. Ale kdo si věci všimá, ten brzy uvidí, že jde o záměrné zamlžování věci, o šíření vědomé nepravdy. Lidé, kteří to dělají v tisku, vykonávají jen rozkazy. Ti, kdo tyto věci inspirují, sedí hezky nenápadně v pozadí a pěkně svou lež v nových podobách opakují... Domnívají se, že Goebbels měl asi kdysi prav-

du, říkal-li, že tisíckrát opakovaná lež se jeví veřejnosti nakonec jako pravda.

Dnes je opravdu těžké vypočítávat mírové návrhy Sovětského svazu. Bylo jich za posledních několik měsíců tolik, že není lehké všechny je po pořádku uvést. Kolik podnětů, kolik poselství, kolik konkrétních návrhů zůstává spojeno s jménem Bulganinovým! Nikdo jim nemůže upřít dobrou vůli, nikdo nemůže říci, že by nebyly konkrétní. Je také těžké o nich tvrdit, že nevycházejí vstříc potřebám a stanoviskům západních zemí. Kdo si toho dobře všimá, ví, že vždycky je v podnětech Sovětského svazu něco nového a zpravidla to nové není nic jiného nežli snaha vyhovět požadavku západních zemí.

Dnes můžeme říci, že tyto dopisy a tato poselství Sovětského svazu a i jiných mírumilovných zemí jsou západním politikům již docela nepřijemné. Pořád je někdo znepokojuje s mírovými návrhy, když přece oni také o míru mluví. Nejupřímnější v tom směru byl kancléř Adenauer, který dokonce v odpovědi na poslední poselství N. A. Bulganina uvedl, že by se mělo s těmito poselstvími vůbec přestat, že jsou neúčinná, že k ničemu nevedou atd. Pan kancléř ovšem neříká, proč jsou tyto dopisy nepřijemné. Je to totiž tak, že kromě pana Adenauera, pana bankéře Pferdmengesa, pana Kruppa atd., jsou i v západním Německu obyčejní lidé, kteří čtou noviny a poslouchají rozhlas nebo sledují televizi. A tito lidé si říkají: Tak vida, Sovětský svaz zase navrhuje mírové jednání. Je pro to, aby se sešli státníci odpovědných vedoucích velmocí a aby si přesně vyjasnili svá stanoviska. Čtenář se nakonec doví, že Sovětský svaz nepřestává požadovat zastavení pokusů s nukleárními zbraněmi, že upozorňuje na to, že zřizování raketových odpalovacích ramp není nic jiného nežli přeměňování Evropy v ohromný sud střelného prachu. Prostý člověk se dočítá, že také ministerský předseda Indie, Néhrú, upozorňuje varovně na skutečnost, že dohoda o zákazu atomové výzbroje je snadnější možná tehdy, kdy tuto hrůznou zbraň mají tři světové velmoci — USA, SSSR a Velká Británie, nežli později, když se tyto zákazonosné zbraně přidělí kdekteré zemi.

Nedivme se tedy pánům bankéřům a zbrojařům, když se jim mírová poselství pranic nelíbí. Vždyť to jsou takové kvetoucí obchody a náhle by snad mělo být po nich? Lidé se o těchto věcech přece jen dovědí a dokonce se jim mírová jednání líbí. Ba dokonce také

tlačí na své vlády, aby se o nich vyjádřily. To se promísí děje v době, kdy USA chtějí kdekou zemi ve sféře jejich vlivu obdařit zařízeními na zřizování raketových odpalovacích ramp. Zadarmo je ovšem nedodávají. Přihlásilo se ovšem západní Německo, Francie, Velká Británie. Po Turecku má také dojít na Řecko. Skupinový egoismus zbrojařů a bankéřů trne nad možností, že by se těm Rusům přeje jen jednou mohlo podařit zničit tak náramnou konjunkturnu...

OSN dostává petice z vědeckých kruhů, které vesměs žádají zastavení nukleárních zkoušek. A to právě jsou věci egoistům ve velkém velmi a velmi nepříjemné. Ještě horší je, když takové návrhy předkládají sami Američané. Tak např. americký vědec dr. Linus Pauling, nositel Nobelovy ceny, předložil nedávno gen. sekretariátu OSN petici vyzývající k uzavření mezinárodní dohody o zastavení nukleárních pokusů. V této petici, kterou podepsalo 9235 vědců ze 44 zemí, se např. praví: „My níže podepsaní vědci žádáme, aby byla ihned uzavřena mezinárodní dohoda o zastavení pokusů s jadernými bombami. Každý pokus s jadernou bombou rozšiřuje do všech částí světa další množství radioaktivních částic. Každý pokus zvyšuje množství záření, poškozují zdraví lidských bytostí na celém světě, neboť porušuje plasma lidských genů (zárodků), což vede k zvyšování počtu vážně postižených dětí, jež se zrodí v příští generaci.“ Potom vědci opakují myšlenku, že tato dohoda by byla daleko snadnější, dokud nukleární zbraně mají jen tři velmoci.

Závěr této petice vyjadřuje pocit odpovědnosti, který nyní v celém světě roste: „Okamžitá mezinárodní dohoda o zastavení pokusů s jadernými zbraněmi by mohla být prvním krokem ke všeobecnějšímu odzbrojení a pak k zvýšení počtu odstranění jaderných zbraní, což by odvrátilo možnost jaderné války, jež by byla katastrofou pro celé lidstvo.“

Tolik vědci. A což prostí lidé? Což křesťané, kteří chodí do chrámů, aby se modlili k Bohu, který je Stvořitelem života? Nemohou jinak, nežli že se musí bránit této manii zbrojařských a bankovních koncernů. Tento proces uvědomování si velikého nebezpečí ve světě opravdu probíhá a probíhat musí, má-li se lidstvo udržet na živu v lidské podobě a nikoliv v podobě degenerovaných primitivů bez svobodné lidské vůle a špetky kultury.

Je ovšem pozoruhodné, že vládnoucí kruhy USA a jejich satelit NSR po všech neúspěších svého kursu „z posice síly“ neopustily, ba ani nic nezměnily na svém postoji. Jako lidé s klapkami na očích nevšímají si tyto lidi změn ve světě, které jejich kurs, tak nebezpečný míru, postaví v dohledné době na vedlejší kolej. Skutečnosti mluví již dnes, že úroveň vědy i techniky stoupá v SSSR daleko rychleji nežli v USA. Velmi nerad přiznal tuto skutečnost sám mistr studené války, J. F. Dulles, když řekl: „Musím přiznat, že Sovětský svaz dokázal, že měl větší fantazii a odhodlání než Spojené státy“ (v projevu o technice). Nicméně opakoval svou hesi, že politika USA bude nadále spočívat na „zachování síly“ a na „síle odvjetného úderu“. Musel ovšem přiznat možnost jednání se SSSR, ale pokoušel

se ospravedlňovat americkou neochotou tvrzením, že prý zkušenosti z minulých dob ukazují toto jednání jako věc „těžkou a složitou“. Pod tlakem veřejného mínění (i amerického) musel však pak na závěr říci: „Domnívám se, že se další jednání se Sovětským svazem musí konat a že se konat bude.“

Také Adenauer si pospíšil zamítnout polský plán na zřízení bezatomového pásma ve střední Evropě. Jeho odmítnutí znamená přiznání k chystanému vyzbrojení bundeswehru nukleární výzbrojí. Tím také ukázal Bonn znovu svou pravou tvář, kterou tak rád schovává za frázemi, které mají budit dojem, že v NSR vládní strana jednáající na podkladě křesťanského učení. Ale i nadále existuje ve světě zájem na tom, aby se projekt bezatomového pásma mohl uskutečnit.

Vláda NDR vybídla vládu NSR, aby o tomto problému bylo v obou částech Německa uspořádáno lidové hlasování. Pro pásmo bez atomových zbraní se vyslovilo vedle Polska, ČSR, NDR také Norsko a Dánsko. Také některé vlivné kruhy ve Velké Británii jsou tomuto návrhu nakloněny.

Zatím co mírumilovně země usilují o uklidnění v oblasti střední Evropy a hlavně Německa, nemají USA jiné starosti, nežli aby rozšířily zbrojní základny také na jižním pomezí SSSR. To byl důvod, proč se J. F. Dulles zúčastnil zasedání Bagdadského paktu. Rovněž vládci Francie nejen odmítli myšlenku schůzky představitelů velmocí, ale zvláště energicky také návrh na zřízení bezatomového pásma v Evropě. Pokračují v koloniální válce v Alžírě a dokonce odmítají, aby alžírská otázka byla projednávána v OSN. Násilné odvlečení jugoslávského parníku, plovoucího do Maroka, bylo dalším pirátským činem, kterým současná francouzská vláda ukazuje, jak málo jí záleží na pokojném vývoji v celém světě.

Československá zahraniční politika v posledních měsících usiluje, aby všude, kde je to možné, podporovala konstruktivní mírové návrhy SSSR a Polska. Naše vlast má zvláště velký zájem na tom, aby celá střední Evropa byla prohlášena za bezatomové pásmo. Cesty ministerského předsedy V. Širokého do Indie, Kambodži a dalších jihoasijských zemí byly opět cestami, jejichž účelem bylo upevňování míru a zmenšování světového napětí. Stanovisko československé vlády ve všech základních otázkách upevňování míru a odzbrojení setkala se v Asii nejen se souhlasem příslušných vlád, ale také zdrcující většiny lidu. A také sjezd čs. obránců míru, konaný v Praze, byl výrazem neochabujícího úsilí čs. lidu přes všechny překážky a obtíže dojít svého mírumilovného cíle.

Vždyť přeje ve světě nejde o nic jiného, nežli o to, co tak krásně vyjádřil sv. apoštol Pavel a co bylo smyslem a cílem naší úvahy. Ano, jen cestou dobrých skutků, cestou láskyplného jednání, cestou porozumění lze dojít přes mnohé překážky k vyřešení všech otázek, které musí dosud znepokojoval každé svědomí člověka s dobrou vůlí a citlivým srdcem. Toto dobré dílo jistě musí za Božího pozhennání dojít svého ušlechtilého cíle.

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

„CIVITAS DEI“ V BRUSELU

Dne 17. dubna 1958 bude v Bruselu zahájena první Světová výstava po uplynutí poslední války, a to na prostranství „Plateau du Heysel“, kde se už jednou — roku 1935 — konala výstava podobná.

Již zdaleka je vidět symbol výstavy: „Atomium“. Je to mohutná, kubická, celkem 110 m vysoká soustava, seškrupená z devíti „atomových“ koulí, z nichž má každá průměr 18 m. Toto „Atomium“ znázorňuje 150milionkrát zvětšený elementární krystal a je výrazem základní myšlenky výstavy: „Pokrok a člověk“.

Na bruselské Světové výstavě nejde totiž o to, aby se padesát různých vystavujících národů chlubil svou

dovedností, nýbrž, jak zdůraznil předseda belgického tiskového a agitačního výboru, o to, aby se zdůraznily duchovní a mravní otázky pokroku. Výstava má být „bilancí světa pro humánní svět“. Proto se jí také zúčastňují mezinárodní a nadnárodní organizace, jejichž cílem je mírové soužití národů na všech úsecích života, jako Spojené národy, Mezinárodní Červený kříž a — po prvé na Světové výstavě vůbec — i katolická církev.

Svou účastí na bruselské výstavě ukazuje církev, že stojí nesmlouvavě po boku techniky a pokroku, pokud tyto slouží mírovým účelům. Chce „živým a přesvědčivým způsobem vytvořit syntesu s křesťanskou věroukou a morálkou, a tak zapůsobit na duše

i srdce všech návštěvníků, ať věřících či nevěřících". Heslem výstavy v pavilonu katolické Církve je „Člověk a Bůh“. V historickém přehledu jsou především znázorněny dějiny stvoření, dále pak rozhodující zásah Božstva do dějin: narození, život, smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. V dalších odděleních lze vidět původ a dějiny papežství, potom šíření křesťanské víry po všem světě a jeho vliv na sociální a společenský život, na kulturu a na díla bliženské lásky.

Celý pavilon, nazvaný „Civitas Dei“, je postaven po způsobu skutečného starověkého města, obehnaného 15 m vysokými a 270 m dlouhými hradbami. Mohutnými branami vchází návštěvník do „Města Božího“, v jehož středu se zvedá stavba velikého chrámu. Tento kostel má tvar beduínského stanu, je ze dřeva a poskytuje místo 2500 věřícím, má 50 m vysokou věž, na jejímž vrcholu stojí 10metrový kříž.

Katolická víra neprojevuje se však podstatně v obrazech, nýbrž skutečným životem. Proto není ani tak důležitá výstava podávající nástin církevních dějin, ale právě onen chrám, ve kterém se po celou dobu trvání výstavy konají každodenní, četné bohoslužby. Kromě toho je plánována řada mezinárodních konferencí a studijních schůzí, pro které je k dispozici prostorný sál s 1200 sedadly a rozsáhlá restaurace s 2000 místy.

P. Josef Němec

KOMENSKÝ A UMĚNÍ KAZATELSKÉ

Vzpomínkou na příbuzného J. A. Komenského v Katolických novinách č. 46, který býval v letech 1679 až 1687 farářem v Louňovicích, nešlo to precisnímu Podlahovi (Posvátná místa IX, 146, vik. vlašimský), byla naše pozornost opět obrácena k velikému exulantovi. Jestliže před 300 lety byla vydána jeho Opera didactica omnia v Amsterdamě, což je podstatou letošních oslav, tož jako kazatelé si už jen pro zajímavost můžeme všimnout překladu jeho Umění kazatelského. Knížka vyšla před 85 lety v Praze v nakladatelství Theodora Mourka péčí anonymního, patrně nekatolického překladatele, libujícího si asi vlivem Kralické bible v archaismech. Autor, ovládající filosofii i teorii homiletiky, se značnou, někdy až přehnanou akribií hovoří o zvoleném — Českým bratřím tak důležitém — thematu. To si rozdělil na čtyři kapitoly: O hojnosti řeči a věcí; o spořádanosti; o líbeznosti; o mocnosti a pronikavosti kázání. V partii o spořádanosti kázání rozeznává 6 částí: Exordium, propositio (rozvrh), declaratio (vysvětlení thematu), demonstratio (zdůvodnění), applicatio a epilogus. Toto rozdělení má napomáhat „světlosti“ (tj. jasnosti) kázání. Ale podle klasického „ut veritas placeat“ (překlad má „líbeznost“) požaduje Komenius na kazateli, aby usiloval také o „libost“ kázání, kterou spatřuje 1. ve stavbě celého kázání, 2. v pěkném thematu. 3. v ozdobných slovíčích, 4. v ozdobných sentencích, 5. v příjemnosti hlasu a 6. v gestech vážných. Líbeznost vidí už ve stručnosti řeči podle Horácova pokynu: „Cokoli předkládáš, mluv krátce, by posluchač snáze slovům srozuměl tvým a věrně je v paměti snašel.“ Pěkné thema je podle něho to, které je „zvláštní, případné a jadrné“. Slova se „okrašují“: „přidáváním, směňováním a harmonií“ (t. j. anaforou, epistrofou, klimaxem a paronomasií). Ozdobnými sentencemi rozumí: „zvolání, otázku, zámlku, odvolání, rozpakování, k úsudku podání, řeči předchvácení a připuštění“. K tomu všemu uvádí příklady. Požaduje příjemnost hlasu bez „huhňání, zadřhávání, sténání, trhání a dvoření jakéhokoli“. Zvláštní váhu pak klade na gestus (akce): „Poslední jest však znamenitá ozdoba kazatele gestus; tj. příslušné hýbání těla, kteréž tomu chce, aby na kazatelnici kazatel neležel, ale stál, ne maňasem a špalkem, ani zase zápasníkem neb kejklířem byl, ale člověkem živým, nábožným, však o věcech žalostných tvář smutnou, o veselých veselou ukazoval; o nebi mluvě, vzhůru, o peklu neb zemských věcech, dolů hleděl. Tuto mnozí pravidla dávají, při aplikování však jich dobře na pozor se míti sluší. Vůbec je známo, že některým samopřirozením jakousi libost dalo, aby cokoli činí, milé bylo, jiným pak neštěstí jakés. aby cokoli činí, bylo nepříjemné. V mezích tedy svých každý držeti se má.“

Jisto jest, že při náležitě úpravě a moderním přetlumočení by ještě dnes Umění kazatelské kazatelům v mnohém prospělo.

-rtk

MANNING — „DĚLNICKÝ ARCIBISKUP“

Muž, jehož slavné „Věčné kněžství“ (The Eternal Priesthood) jsme jako bohoslovci čítali v chatrném překladě a ještě v chatrnějším vydání, se narodil před sto padesáti lety, 15. VIII. 1808 v Totteridge v Anglii. Jeho otec byl 39 let členem parlamentu. Mladý Henry Edward Manning studoval po přísné domácí výchově v Harrow a Oxfordu bez zvláštních úspěchů, zajímaje se víc o sport a politickou diskusi. Záhy se ukázalo, že projevuje všechny známky vyhraněného charakteru, síleného mimořádně pevnou vůlí, s devisou: „Aut Caesar, aut nihil“. Po finanční pohromě, která stihla rodinu, se věnoval s nepatrným vnitřním zájmem duchovnímu stavu v anglikánské církvi. Znenáhla však přišel „ad veritatem et seipsum“. R. 1832 přijal anglikánské svěcení. Po osmiletém působení v duchovní správě se stal 1841 arcijáhnem v Chichesteru, aby — a to je příznačné pro jeho duchovní vzestup — nastoupil r. 1844 po slavném Newmannovi místo universitního kazatele v Oxfordu. V těchto dobách stál proti tzv. oxfordskému hnutí a bojoval vytrvale proti Římu. Rozmrzen některými anglikanismus kompromitujícími zjevy, po vnitřních pochybách o oprávněnosti anglikánské církve, ale veden také patrně silně autoritářskými rysy vlastní povahy, přestoupil 6. IV. 1851 ke katolicismu. Po dvou měsících přijal katolické svěcení a setrval potom půl třetího roku v Římě na Církevní akademii, až ho kardinál Wiseman povolal r. 1854 do westminsterské kapituly. Tam dosáhl r. 1857 proboštské hodnosti. Po Wisemanově smrti ho Pius IX. proti kandidátům kapituly a Propagandy jmenoval arcibiskupem westminsterským.

Manning usiloval jako arcibiskup o upevnění církevní autority, o vzdělání a zvnitřnění kněžstva a o sociální povznesení dělnické třídy. Při realizování svých plánů dosáhl mnoha úspěchů hlavně svou osobností a svým příkladem. V tom směrurazil krátké heslo „high — highest“, „vysoko — co nejvýše“. Od podřízených kněží požadoval, aby se horlivostí stravovali ve službě Boží. Pozoruhodným rysem v jeho kněžském profilu bylo rezervované stanovisko k řádům, jmenovitě k Tovaryšstvu. Největší zevnější úspěch zaznamenala jeho sociální práce a boj za povznesení dělnické třídy. V jeho době to znamenalo úsilí o zlepšení neudržitelných bytových poměrů v dělnických koloniích, dosažení zároku zaměstnávání dětí při práci v továrnách, právo na stávkou a snížení pracovní doby. Na konci jeho života se mu dostalo dokonalého uznání publikací encykliky „Rerum novarum“, která plně podporovala jeho názory na pracující. Osobně se exponoval při stávkách londýnských dokařských dělníků. Kapitalisté jej posměšně nazývali „dělnickým kardinálem“, jindy „státním socialistou“. Na to jim odpovídal: „Co se vám zdá socialismem, je pro mne čistým křesťanstvím.“

Oba vedoucí muži anglického katolicismu, Newman a Manning, pracovali na základě tragického vzájemného nepochopení odděleně, někdy i proti sobě. Manning viděl v Newmannovi představitele liberálního katolicismu, a proto jeho práci všemožně znesnadňoval. Že byl tento názor Manningův nesprávný, dokázalo Newmannovo jmenování kardinálem.

Je pochopitelné, že mnoho Manningových spisů je dnes už překonáno. Kromě jmenované úvahy o kněžství zachovaly jakousi cenu ještě jeho sociálně politické úvahy, uchované v Miscelaneích.

-k

ŽÁDOST

Vsdpp., kteří by mohli postrádat starší ročníky Duchovního pastýře, se prosí, aby tyto věnovali pro potřebu bohoslovecké fakulty v Litoměřicích. Račte je laskavě zaslat na Děkanství Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích, Komenského č. 4.

NABÍDKA

V důsledku změny plánu oprav má farní úřad v Neratově na prodej nebo na výměnu za plechovou krytinu větší množství šindele. Dotazy adresujte na farní úřad v Rokytnici v Orl. h.

POD ZASNĚŽENÝMI VRCHOLY MOHUTNÝCH TATER

V charitním domově v Dolním Smokovci se sešli dne 12. února t. r. zástupci všech diecézí na konferenci Ústředního výboru CMV. Místopředseda CMV pověřenec *dr. Josef Lukačovič* zahájil zasedání projevem, v němž vzpomněl významných jubilejí, která na tento rok připadají, a jasně zdůvodnil, že nikdo nemá dnes právo být neutrálním, tím spíše katolický kněz, neboť světové události nás nutí, abychom ještě horlivěji byli kněží míru a pokoje. Technický pokrok je velikou radostí nás všech, ale nemůže nám být lhostejné, že se zneužívá a stává se nebezpečím pro lidstvo. Učenci ukazují, že nebezpečí je tak vážné, že již letos bude na 50 tisíc lidí postižených rakovinou kostí jako důsledek atomového nebezpečí.

Z hlavního projevu místopředsedy CMV pověřence *dr. Alexandra Horáka* si odneslo přítomné duchovenstvo přesvědčení, že nejdůležitější občanskou povinností kněze dneška je jeho upřímná práce za zajištění míru. Ve svém projevu velmi hluboce theologicky fundovaném zdůvodnil smysl naší práce v současné době a vysvětlil i některé těžkosti, s nimiž se při své práci setkáváme. Při stále lepším vztahu Církve k lidové demokratickému státu pomáhá nám naše mírové snažení, aktivita a neochvějná oddanost k vlasti a našemu lidu, ale na druhé straně nám škodí, když některé významné osobnosti vatikánského státu nepochopitelně zasahují do politického dění, jako např. kardinál Ottaviano v poslední době. Z nejdůležitějších otázek dneška je vytvoření bezatomového pásma a jednání šéfů vlád na nejvyšší úrovni, pro kteréžto požadavky jsme z plnosti svých kněžských srdcí.

Po hlavním projevu pozdravil přítomné Ordinář spišské diecéze, na jejímž území se shromáždění konalo, nřdp. *Andrej Scheffer*. Zprávu o bratislavské schůzi diecézních tiskových referentů podal vřdp. *Alois Bubeník*, o činnosti zahraniční komise nřdp. *Msgr. dr. Eduard Oliva*, o činnosti zemědělské komise vsdp. *dr. František Drábek* a nástin další práce této komise vsdp. *Antonín Tittmann*.

Za ministerstvo školství a kultury pozdravil konferenci přednosta *Karel Hruza*, který rovněž odpověděl na některé současné otázky církevně politické.

V rozpravě promluví oba děkanové našich theologických fakult *Spect. dr. Jan Merell* a *Spect. dr. Cyril Dudáš*, předseda brněnského DMV vsdp. *Josef Gross*, ředitel slovenské Charity vsdp. *kanovník Ladislav Polák*, ctp. bohoslovec *Rudolf Vaško* a jiní.

Generální tajemník CMV *prof. Josef Beneš* přednesl návrh na ideový plán práce CMV na rok 1958 a návrh na provolání k našim spolubratřím z tohoto zasedání. Tajemník slovenského CMV *dr. Stěpán Zárecký* podal organizační připomínky, načež místopředseda CMV *dr. František Drábek* učinil závěrečný projev.

Katolické duchovenstvo, reprezentované svými šedesáti zástupci na tomto shromáždění v nejkrásnějším koutku naší vlasti, odešlo do svých domovů s pevným přesvědčením v srdcích, že jeho nejdůležitější prací v těchto dnech je vroucí modlitba k Bohu za pokojný vývoj událostí ve světě a houževnatá práce za to, aby všechny návrhy na zajištění klidu a míru, zvláště zřízení bezatomového pásma ve střední Evropě a svolání konference šéfů vlád na nejvyšší úrovni, došly v nejbližší době svého uskutečnění. bš

PROVOLÁNÍ

V předvečer desátého výročí dne, kdy naše lidově demokratická republika vykročila pevně vpřed za vybudování nového společenského řádu v naší vlasti a za nastolení života v míru, života krásnějšího, šťastnějšího a spravedlivého pro každého našeho občana, sešli se zástupci všech diecézí Československé republiky, aby nejen radostně prohlásili svou oddanost a lásku k vlasti a k lidu, z něhož vyšli, ale aby také proklamovali své stanovisko k současným událostem ve světě.

Pevným předpokladem rozkvětu naší domoviny je zachování a upevnění světového míru a jistá bezpečnost všech občanů. Mohutný tábor míru jasně ukazuje cestu k odstranění překážek, které se stavějí v cestu a k vyřešení všech dosud nejasných problémů. Je to cesta vyjednávání; nejmoudřejší, nejspravedlivější, nejmírovější a vpravdě křesťanská cesta, která jediná je s to uvolnit dnešní světové napětí. Voláme ze svých kněžských srdcí a přimlouváme se za svolání schůzky šéfů vlád na nejvyšší úrovni, která může vyřešiti všechny otevřené otázky a dáti světu jistotu klidu, míru a pokoje.

Právě tak pokládáme za jeden z nejdůležitějších a nejschůdnějších podnětů polský návrh na zřízení bezatomového pásma ve střední Evropě, zahrnujícího Německou spolkovou republiku, Německou demokratickou republiku, Polsko a Československo. Kdyby se tento návrh, odvěká tužba po míru v našich křesťanských srdcích, stal skutkem, bylo by to rázným krokem nejen k zahájení a upevnění přátelského soužití a součinnosti těchto národů, ale i takovým ziskem pro světový mír, že by po něm záhy následovaly další zásadní mírové činy ve prospěch lidstva.

Voláme ke svým spolubratřím na celém světě a ke všem lidem dobré vůle: Učiňte vše, aby tyto dva návrhy se uskutečnily a tím celý svět pokročil na své cestě k zajištění míru a bezpečnosti lidského života.

Stojíme za těmito návrhy jako katoličtí kněží, jako křesťané, občané českoslovenští i kulturní lidé, a věříme, že jsme spojeni se všemi mírumilovnými silami a osobnostmi celého světa v jeden pevný a jedolový mírový šik. Jsme přesvědčeni, že tak jako první desetiletí naší lidově demokratické republiky bylo slavným údobím našeho budování, bude další budoucnost naší milované vlasti velkou a šťastnou epochou, v níž budeme žít spokojené dny života bez hrozeb války pod krásnou duhou světového míru.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 3 - V Praze dne 1. března 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Homola Vojtěch, propuštěný z vojny, ustanoven dekretem čj. 259/58 od 20. 1. 1958 kaplanem u sv. Jindřicha v Praze II.

Podolák Václav, admin. u sv. Prokopa v Praze-Žižkově, ustanoven dekretem čj. 327/58 od 1. 2. 1958 administrátorem u sv. Štěpána v Praze II.

Hájek Antonín, kaplan u sv. Štěpána v Praze II, ustanoven dekretem čj. 328/58 od 1. 2. 1958 kaplanem v Praze-Karlíně.

Pištek Jiří, admin. ve Zvoleněvsi, ustanoven dekretem čj. 330/58 od 1. 2. 1958 kaplanem v Praze-Vršovcích.

Spanihel Jaroslav, admin., Lípová u Šluknova, ustanoven dekretem čj. 333/58 od 1. 2. 1958 administrátorem v Domaslavi, dekretem čj. 334/58 excurr. admin. v Hor. Kozolupech a dekretem čj. 469/58 excurr. admin. v Lestkově, první dvě okres Stříbro a Lestkov, okres Mar. Lázně.

Janoušek Jaroslav, admin. v Horní Bělé, ustanoven dekretem čj. 335/58 od 1. 2. 1958 excurrendo administrátorem v Oboře, okres Plasy.

Zproštění funkce:

Pur Ferdinand, farář u sv. Štěpána v Praze II, zproštěn funkce s platností od 14. 1. 1958 (čj. 199/58).

Hlaváč Bohuslav, kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, zproštěn funkce s platností od 14. 1. 1958 (čj. 200/58).

Brynich Jindřich O. Praem., admin. ve Stodu a excurr. admin. v Chotěšově a Touškově Vsi, zproštěn funkce s platností od 30. 1. 1958 (čj. 393/58).

Pensionování:

Duspiva Antonín, č. arciděkan a farář u Nejsv. Trojice v Praze II, Podskalí, odchází dnem 1. 1. 1958 do výslužby (čj. 10/58).

Úmrtí:

Maule Emanuel, býv. katecheta v Praze XII, zemřel 3. 1. 1958 ve věku 85 let (čj. 52/58).

Hommer Emanuel, výp. duchovní u Matky Boží pod řet. v Praze III, zemřel 26. 1. 1958 ve věku 66 let (363/58).

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Vyznamenání:

Cestný konsistorní rada:

Pleskot Václav, os. děkan a farář v. v. v Praskačce. N. E. 12 z 1. 1. 1958.

Biskupský notář:

Klimovič Jan, interkalární administrátor v Poličce. N. E. 3287/57 z 1. 1. 1958.

Musil Jan, interkalární administrátor ve Velké Jesenici. N. E. 3287/57 z 1. 1. 1958.

Kalenský František, farář, Pecka. N. E. 3158/57 z 15. 1. 1958.

Maceček Michael, farář v Hněvčevsi. N. E. 3158/57 z 15. 1. 1958.

Expositorium canonicale cum iure synodaliū:

Jokel Arnold, interkalární administrátor ve Vápně. N. E. 3100/57 z 15. 1. 1958.

Expositorium canonicale:

Záhora František, kaplan v Chrašti. N. E. 3289/57 z 1. 1. 1958.

Ius synodaliū:

Čechal Josef, interkalární administrátor v Proseči. N. E. 3289/57 z 1. 1. 1958.

Cimburek Jan, interkalární administrátor v Dolní Kalné. N. E. 3158/57 z 15. 1. 1958.

Ustanovení:

Záhora František, kaplan v Poličce, kaplanem v Chrašti. N. E. 2/58 z 1. 1. 1958.

Mládek Zdeněk, kaplan v Chrašti, kaplanem v Pardubicích. N. E. 3/58 z 1. 1. 1958.

Vrátný Zdeněk, kaplan v Pardubicích, kaplanem v Poličce. N. E. 4/58 z 1. 1. 1958.

Vrátný Zdeněk, kaplan v Poličce, excurrendo administrátorem v Korouhvi. N. E. 5/58 z 1. 1. 1958.

Vrátný Zdeněk, kaplan v Poličce, excurrendo administrátorem v Borové u Poličky. N. E. 6/58 z 1. 1. 1958.

Musil Jan, interkalární administrátor ve Velké Jesenici, excurrendo administrátorem ve Zvoli. N. E. 158/58 z 16. 1. 1958.

Kaněra Jaroslav, interkalární administrátor v Pilníkově, excurrendo administrátorem v Chotěvicích. N. E. 159/58 z 1. 1. 1958.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Urbánek Alois, os. děkan a interkalární administrátor ve Zvoli, přeložen dnem 15. 1. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 160.

Sorm Josef, č. kons. rada, interkalární administrátor v Chotěvicích, přeložen dnem 31. 12. 1957 na trvalý odpočinek.

Úmrtí:

Dohnal Josef, č. kons. rada, os. děkan a farář ve Starých Zdánicích, zemřel dne 7. 1. 1958. N. E. 71.

Macek Jan, č. kons. rada, os. děkan a farář v Nížkově, zemřel dne 8. 1. 1958. N. E. 104.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování a ustanovení:

Černý Václav jmenován s platností od 15. prosince 1957 I. vikaristou při katedrálním chrámu Páně sv. Štěpána prvomučedníka v Litoměřicích, okres a vikariát Litoměřice, č. dekr. 5622/57 z 28. XII. 1957.

Havlas Stanislav, kaplan v Podbořanech, ustanoven s platností od 15. XII. 1957 administrátorem v Novém Městě pod Smrkem a excurrendo administrátorem v Jindřichovicích pod Smrkem, vše okres Frýdlant v Č. a vikariát Liberec, č. dekr. 5268/57 z 14. XII. 1957.

Šurina Vincenc jmenován s platností od 15. prosince 1957 kaplanem při děkanském úřadě v Podbořanech, okres a vikariát Podbořany, č. dekr. 5232/57 z 13. XII. 1957.

Úmrtí:

Faltýnek Antonín, osobní děkan v. v., zemřel 13. XII. 1957 v Jesenci. R. I. P.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní březen, připomínáme:

12. 3. 1878

Nedožitě 80. narozeniny *ThDr. Josefa Vraštila* T. J. (nar. v Chomoutově u Olomouce, zemř. v r. 1943) jsou nám připomínkou tohoto tichého katolického kulturního pracovníka, který vynikl obzvláště jako literární historik a překladatel z polštiny a španělštiny.

Od r. 1916 byl Vraštil profesorem, o čtyři roky poz-

ději rektorem chlapeckého semináře při arcibiskupském gymnasiu v Praze-Bubenci, jehož se stal r. 1929 ředitelem.

Zabýval se dějinami nejstarších rukopisů českých biblí, psal literární studie do různých katolických revuí.

Z jeho prací uvádíme: „Dopisy Fr. Pravdy V. Štulcoví“ (Výr. zpráva arcibisk. gymnasia v Praze, r. 1917) a „Začátky semináře svatováclavského za klementinského rektora Alex. Vojta r. 1580—1590“ (tamže, r. 1929).

15. 3. 1898

V Prostoměřicích u Znojma zemřel před 60 roky oblíbený lidový povídkář *Václav Kosmák*.

Narodil se z chudé rodiny v Martinkově u Mor. Budějovic dne 4. 9. 1843. Po gymnasiálních studiích v Jihlavě vstoupil r. 1862 do brněnského semináře, kde našel mnoho nadšených vlasteneckých bohoslovců (hlavně vlivem prof. Sušila), s nimiž se cvičil v literárních pokusech v domácím časopise studujících theologie.

Po vysvěcení na kněze (r. 1867) působil v duchovní správě na různých místech, až se stal farářem v Tvarožné (r. 1877), později v Prostoměřicích u Znojma (r. 1893).

Kosmák byl po dlouhá desetiletí nejpopulárnější a nejvíce čtený povídkář na Moravě. Jeho prostý sloh, přístupný nejširším vrstvám lidovým, uplatnil se v četných fejetonech (roztroušených po různých časopisech), povídkách (v nesčetných kalendářích) i samostatných literárních pracích, např.: „Slečna Eugenie“ (r. 1882), „Chrt“ (r. 1888), „Potkalo ji štěstí“ (r. 1891) aj.

Kosmák, svérázný spisovatel, líčí mistrně život lidu, světlé i stinné stránky lidské povahy, kreslí moravský venkov a malé město své doby, vesměs podle skutečného života se znamenitou charakteristikou osob, mnohdy též s říznou satirou.

Nejpopulárnější jest jeho 5 svazků „Kukátek“ (r. 1877 až 1892), mnohokrát vydaných ve velikých nákladech, po nichž jest stále živý zájem věrné jeho čtenářské obce.

Tyto soubory krátkých črt dokumentují vysokou mravní i národní hodnotu jejich autora – vlasteneckého kněze, kterou i my dnes – po časovém odstupu téměř tří čtvrtin století – plně oceňujeme.

16. 3. 1838

Již 120 roků uplynulo ode dne, kdy se v Praze narodil český hudební skladatel *Karel Bendl* (zemřel tamže 16. 4. 1897), nespravedlivě zapomínaný, takže dnešní hudební obecnost jej celkem nezná.

Bendl, absolvent pražské varhanické školy, kde studoval současně s Ant. Dvořákem, mnoho cestoval v cizině, kde nabyl umělecké zkušenosti a po dlouhá léta byl též zaměstnán jako kapelník či hudebník v různých velkých městech (Brusel, Amsterdam, Paříž aj.). Po svém návratu do Prahy byl sbormistrem pražského „Hlaholu“ (r. 1865–1877) a oddal se plně skladatelské činnosti. Jeho díla však nepřezila svou dobu: písně, nástrojové skladby, opery i operety leží v hudebních archivech, kde se na ně ukládá beznadějně prach zapomenutí. Hlavní nedostatek Bendlových skladeb byla ta okolnost, že nedovedl vytvořit jednotný vlastní sloh, nýbrž byl hudební eklektik, sledující nejrůznější vzory a často jim osudově podléhající, proto tak málo děl Bendla přežilo. Jedinou výjimkou v Bendlově tvorbě jsou jeho sbory, jež jsou velmi zpěvné a mnohdy vlasteneckého rázu (např.: „Svoji k svému“, „Chorál českého národa“), jimiž se důstojně Bendl staví po bok samotnému Smetanovi, našemu hudebnímu geniovi.

17. 3. 1873

Před 85 roky narodil se v Žalkovicích na Moravě (okres Kroměříž) *Msgr. Josef Hanák*, katecheta, spisovatel a překladatel.

Po vysvěcení r. 1895 působil Msgr. Hanák několik let v duchovní správě, až r. 1903 se stal katechetou měšťanské školy v Bzenci. R. 1926 byl jmenován radou arcib. konsistoře; r. 1928 se stal inspektorem náboženství a téhož roku byl zvolen předsedou „Katechetského spolku“.

Msgr. Hanák studoval místní dějiny svého působišťe a vydal „Paměti města Bzence“ (r. 1919). Všiml si cizích literatur, zvláště francouzské, po stránce náboženské a uveřejnil řadu článků v různých časopisech, např.: „Myšlenkový vývoj Anatola France“ (Ar-

cha, r. 1918), „Honoré de Balzac“ (Archa, r. 1921), „Náboženský a mravní problém v novější francouzské beletrii“ (Akord, r. 1924).

Z oboru výchovy a výuky mládeže psal po řadu let odborné články do „Vychovatelských listů“. Závěrem se ještě zmiňujeme o Hanákově činnosti překladatelské: překládal novely a povídky do rozličných časopisů a kalendářů od různých spisovatelů, jmenovitě francouzských (např.: Daudet, Bazin, Bourget aj.).

19. 3. 1833

Katolický kněz-buditel, slavný český básník naší předběžnové literatury *Josef Vlastimil Kamarýt* zemřel před 125 roky.

Narodil se v malém jihočeském městečku Velešíně nedaleko Českého Krumlova; studoval v Českých Budějovicích gymnasium, kde se spřátelil s Fr. Lad. Čelakovským, jemuž byl po celý svůj život věrným přítelem. R. 1820 vstoupil do českobudějovického semináře a r. 1824 byl vysvěcen na kněze. Po vysvěcení byl ustanoven kaplanem v Táboře a r. 1825 byl jmenován expositou a správcem poutního místa Klokoty u Táboře, kde působil až do své smrti.

Již v mládí měl Kamarýt lásku k básnictví a rád četl básníky. Vliv Čelakovského i jiných přátel, jak na gymnasiu, tak i později v semináři, probudil v Kamarýtovi národní cit, jenž předznamenává celou jeho literární tvorbu, z níž jmenujeme „Smíšené básně“ (r. 1822), „České národní duchovní písně“ (2 svazky, r. 1831), sbírku přísloví a sentencí „Pomněnky“ (r. 1834).

Kromě překladů a příspěvků do různých časopisů zasluhuje ocenění Kamarýtova činnost ve sbírání českých národních písní duchovních (jež samostatně vydal) a světských národních písní pro svého přítele Čelakovského.

I když Kamarýtova musa jest podle našeho dnešního názoru prostinká, přece vykonala kus poctivé práce mezi lidem pro jeho národní uvědomění a probuzení.

Neméně důležitou zásluhou Kamarýtovou bylo rozšiřování českých knih, významem rovnocenné spisovatelství. Jeho přičiněním došlo k založení „Dědictví sv. Jana ku vydávání českých knih“ (r. 1830).

23. 3. 1853

Vzpomínáme 105. narozenin význačného českého lékaře a vědeckého pracovníka *MUDr. Josefa Thomayera* (nar. v Trhanově u Domažlic, zemřel 18. 10. 1927 v Praze), profesora patologie a terapie nemocí vnitřních na Karlově universitě v Praze.

Mecenáš, učitel, zakladatel lékařské školy (z jejíž vynikajících žáků jmenujeme např.: Syllabu, Pelnáře, Prusíka), vynikal skvělým diagnostickým uměním, k němuž připojoval rozmyslnou, klasicky prostou, ale vždy spolehlivou terapii.

Thomayer, po řadu let vštěpující generacím mediků vysoký ideál lékařské etiky, byl svému prostředí vzorem a živým svědomím. Nejvýznačnější jeho prací jest učebnice „Pathologie a terapie nemocí vnitřních“ (r. 1893, vydáno celkem pětkrát). Závěrem se zmiňujeme, že Thomayer byl činný též beletristicky, a to pod průhledným pseudonymem R. E. Jamot.

26. 3. 1928

Třicáté výročí smrti *Vendelína Budíla* (zemř. v Plzni; nar. 19. X. 1847 v Praze) nám připomíná tohoto vynikajícího českého herce a znamenitého interpreta charakterních rolí (Lear, Cyrano, Napoleon).

Budil již jako student vystupoval na ochotnických jevištích v Praze s Ant. Puldou (r. 1865–1866), později vystoupil úspěšně v Zemském divadle v Praze (r. 1888), ale nebyl angažován. R. 1888 zbudoval si divadelní arénu v Plzni, kde byl posléze ředitelem městského divadla (r. 1902–1912).

Budil sebral velmi cenný materiál pro dějiny plzeňského divadla a vydal knihu memoárů „Z mých ředitelských vzpomínek“ (r. 1920).

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII

ČÍSLO 4

Kap. vikář Václav Javůrek: Svatý Vojtěch, vzor pastýře duší

P. Václav Medek: Svatý Vojtěch

*ThDr. František Kotalík: Otázky literární kritiky ke 2. knize
Makabejské*

*ThDr. Antonín Salajka: Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle
Kristově“*

ThDr. Václav Bartůněk: První arcibiskup

Dr. Hubert Havránek: Krása církevní poesie

P. Miloslav Kunc: Pohled k oltáři

P. Karel Sahan: Hymnus angelicus

P. Václav Zima: Věrnost domovu

Dr. Josef Doležal: Náboženské působení obrozeneckých kněží

Ing. V. a Zd. Červený: Hospodářské vztahy lidí

4

1958

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

VÁCLAV JAVŮREK, vicarius Capitularis: Sanctus Adalbertus, exemplum animarum pastoris.

Mille annorum spatio ante natus est Sanctus Adalbertus, episcopus Bohemiae et martyr. Vicarius Capituli Regino-Gradecensis dioecesis occasione data nativitatís loci huius martyris et episcopi Libice apud flumen Cidlina contemplatur quomodo sacerdos horum temporum possit repetere suam vitam profunde spiritua-lem et virtutis ab hoc magno splendidoque exemplo.

P. VÁCLAV MEDEK: Sanctus Adalbertus.

Expositio temporis secundum scientiam rerum gestarum, in quo noster magnus episcopus et martyr Sanctus Adalbertus vixit. Scriptor horum commentariorum non oblitus est summae acti-vitatis S. Adalberti fidem Christianorum corroborandi.

Dr. FRANTIŠEK KOTALÍK: Quaestiones historiae et exegesis et generis litterarii ad 2. librum Machabaeorum.

Nostri peritissimi scientiae exegesis perspicunt omnia genera historiae Graecorum et relationes inter scriptorem permagni operis quinque voluminum et nostrum hagiographum, qui iusta de causa et plena sensus historiae et religionis excerpta studuit efficere.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Doctrina S. Pauli de Ecclesia-Corpore Christi.

Eximius auctor explanat originem verbi et conceptus — corporis — ad mentem Schmidt, Wikenhauser, Schlier.

P. KAREL SAHAN: Hymnus Angelorum.

Contemplatio hymni summae incruentae Oblationis N. Testa-menti — Gloria in excelsis Deo.

P. VÁCLAV ZIMA: Fidelitas patriae.

Mille annorum spatium nativitatís S. Adalberti resilit ab eximiis commentariis sacerdotis-poetae.

P. JOSEF JANOUCHE: Dos vici nostrae patriae bono communi totius populi.

Interdum oportet nostros optimos homines ruris et vici educare ad profunda et seria praecepta fidei Christianorum ut vere intellegant bonum commune maius et honestius esse bono unius personae. Eadem praecepta et tota nostra doctrina docet nos omnes potissimum et maxime bono et fructui totius societatis humanae consulere.

AENEÁŠ SYLVIUS — HISTORIK ČECH

Narozen v říjnu r. 1405 v Corsignano u Sieny (po něm zvána někdy Pienza), vystudoval tam a ve Flo-rencii, kde ho získal pro humanismus jeho učitel Fi-lelfo. Stal se pak jeho nejhorlivějším a největším šiři-telem v XV. století. R. 1432 doprovázel kard. Capra-nica k basilejskému koncilu. Tam se připojil k odpůr-cům Evžena IV. Stal se potom sekretářem několika biskupů, z nichž nejvýznamnější byl kard. Albergatti, který odchoval i papeže Mikuláše V. Tehdy podnikl diplomatickou cestu do Holandska a Skotska. Na ba-silejském koncilu r. 1436 se domohl vlivného postavení. Mezitím si našel vždy dosti času k literární činnosti. Tehdy vznikl spis k dějinám a obraně konciliární teo-rie a basilejského koncilu. Současně na sebe upozornil skvělými referáty, takže ho shromáždění pověřilo od-povědnými funkcemi a misemi. Jsa vyznamenán jako poeta Fridrichem III. a jmenován sekretářem jeho kanceláře, napsal — dosud jako laik — velmi oblíbenou novelu Euryalus a Lucretia. V tom čase se však radikálně změnil. Jako Mikuláš Kusánský a jiní sou-časní vedoucí duchové přešel na stranu Evžena IV., získal pro něho císaře, rozbil spolek kurfiřtů a zúčast-nil se všech akcí pro upevnění zákonitého papežství. Přijal r. 1445 svěcení a zavrhl své někdejší názory Re-traktačním listem určeným rektorovi kolínské univer-sity. Stal se biskupem v Terstu, pak v Sieně, r. 1456 kardinálem a r. 1458 jako Pius II. papežem. Tehdy prý prohlásil český král Jiří: „Ztratili jsme přítele!“ Pius II. zemřel 15. VIII. 1464 v Anconě, kde očekával spo-

jené loďstvo křesťanských knížat, formující se ke kři-žácké výpravě.

Aeneáš-Pius II. je vedle Mikuláše V. největším pape-žem renesance. Mimořádným nadáním, významem osobnosti zpopularisované ve vlivných soudobých kru-žích účasti na nejvýznamnějších koncilech a působen-ím k sjednocení křesťanstva neobyčejně povzněl papežství. Nebylo spisovatele, řečníka, učence a diplo-mata — až snad na Mikuláše Kusánského — který by tak ovlivňoval dobu jako on. Ovládal živé i psané slo-vo, historii, zeměpis, pedagogiku i literární dějiny. Z jeho četných děl nás nejvíce zajímá Historia Bohe-mica, pro kterou na něho vlastně vzpomínáme. Byla do češtiny přeložena asi pětkrát. Nejvýraznější je pře-klad Veleoslavínův z r. 1585. Posledně ji vydal ve Svě-tové knihovně Vičar. Veleoslavín v předmluvě o histo-rii praví: „Přináší mnohé paměti potřebné a užitečné a v některých údajích je dosti obsírný. Na několika místech národ náš chválí a uctívá o něm mluví. Če-chům vzdává čest, že jsou směli, udatní a stateční, při-povědi svých drželiví, k pobožnosti náklonní. V zná-most uvedl cizím národům knížata a krále české a je-jich slavné skutky, o nichž žádné vědomosti neměli a pokládali proto český národ za zhovadilý, ukrutný, z Tatarů pošlý, v němž není žádné vlídnosti, dobro-tivosti a přívětivosti...“

Některé příkré věty, jimiž Čechy odsuzuje, lze vy-světlit jeho italským původem a u něho pochopitelnou touhou uskutečnit návrat husitské části obyvatelstva do Církve.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Svatý Vojtěch, vzor pastýře duší

Václav J a v ů r e k, kapitulní vikář královéhradecký

Tisíc let nás dělí od narození českého biskupa a mučedníka sv. Vojtěcha. Přes dávnost věků cítíme stále v jeho osobě osobnost velikou a mimořádnou, osobnost velikou po stránce náboženské, národní, kulturní, historické i politické.

Nás kněží se zvláště dotýká a proto také zvláště nás zajímá postava sv. Vojtěcha jako pastýře a misionáře. Základ, náplň a způsob pastorační práce sv. biskupa vyjádřil jakoby jednou větou František Palacký ve svém díle „Dějiny národu českého“, kde napsal: „Nepravme o sv. Vojtěchu, že jen chtěl být nasledovníkem Krista a apoštolů. Neboť byl jím opravdu . . . Ačkoliv zrodil se bohat a krásný, přece nebažil po lahodách jiných, nežli které plynou ze ctnosti, dobročinnosti a nábožnosti. Prsný jsa na sebe, jidal, pil a spával jen máličko. Ale k jiným byl srdečný a přívětivý, pln pokory a vlivnosti. Cít jemný a něžný pojil s vůlí důraznou a pevnou.“ Stejně výstižně píše i životopisec jeho Bruno: „Dobře žil a dobře učil, nikdy se skutkem neodchýlil od toho, co hlasal ústy.“

Zivotopisné údaje ze života světcova, nám známé, připomínají vlastnosti, potřeby a prostředky pastorační práce, jejímž vzorem je sv. Vojtěch. Pastorační práce, k níž nutně náleží lidovost pastýře duší, sociální citění, charita. Lidovost projevuje sv. biskup podle vzoru řeholet sv. Benedikta: „Byl-li čas setí, spěchal na pole, a když zasel, těšival se, že vlastním rukama potravu si vydělal.“ Životopisci nám zachovali dukladnou zprávu o sociálním citění světcově. Sve duchovy rozděluje na čtyři části: pro potřeby chrámu, pro kněžstvo chrámu, pro potřebný chudý lid a čtvrtý díl pro sebe a svůj dům.

Jako pastýř nestrání bohatým proti chudým, mocným a vlivným proti bezbranným a bezvýznamným. V ochranu bere cizoložnou ženu z rodu Vrsovců, která byla státa přesto, že hledala asyl v kostele. Náplň života a pastyrské činnosti sv. Vojtěcha připomíná tak zřetelně, že všechno záleží na duši veškerého apoštolátu, na modlitbě a oběti, na duchovní a mravní úrovni kněží.

Šlechtnost, odvahu a velikost přímo revoluční uvedených snah a práce sv. biskupa si zvláště uvědomíme, uvážíme-li pastorační podmínky, kterými byl obklopen. Podmínky neobyčejně obtížné a smutné. Odpor těch, kteří byli pokřtěni, ale vedli život pohanský. Pohanské oběti na rozcestích, čarodějnictví, krutost, krevní msta. Nesvětili svátků, nedbali svazků manželských. Stejně u panstva i u lidu. Otroci, křesťanští otroci, tvořili dosud důležitou položku v domácím i zahraničním obchodu. Všemohně brojí sv. Vojtěch proti tomuto strašnému zjevu, s největšími oběťmi finančními vykupuje tyto nešťastné, když už jiné pomoci nenalézá.

Všechny uvedené zlořády, ač nebyly všeobecné, se vyskytovaly v různé míře ve světovém měřítku tehdejší společnosti. Proti nim roste již od začátku X. století obrodné hnutí, vycházející z benediktinských klášterů, hlavně z Clugny. Toto hnutí pak vyvrcholilo a částečně zvítězilo v boji o investituru. V duchu tohoto hnutí pracuje sv. Vojtěch na prvním místě na obrodě těch, kteří mají být soli země, na obrodě duchovenstva. Jaké v tomto ohledu byly pastorační podmínky biskupovy?

Ženaté kněžstvo bylo vážnou překážkou opravných snah Vojtěchových. Zjev v té době hodně ještě rozšířený, podporovaný pány, kteří tímto podporovali závislost kleru na nich samých a omlouvali svou vlastní mravní zpustlost. Bruno o tom praví: „Dokonce i kněží se veřejně ženili, biskupa, jenž tomu odporoval, nenáviděli nespravedlivou nenávistí a podněcovali proti němu velmože, pod jehož ochranou který byl.“

Sv. Vojtěch se snaží o nápravu prostřednictvím tzv. arcikněží, zvyšuje jejich vážnost a pravomoc. Klade jim za úkol, aby bděli nad počestností kněží, nad dodržováním kanonických předpisů. Osoby, které trvají na pohanských zvycích nebo se dopouštějí zločinů, má arcikněz stíhat církevními tresty.

V těchto svých šlechtných snahách osamocen a nepodpořen mocnými tohoto světa, připisuje sv. biskup neúspěchy pokorně své neschopnosti a odchází z vlasti. Odchází snad také proto, aby spasil svou duši. Snad se rozpomenul na výčitky svědomí a nářky umírajícího svého předchůdce Dětmara, který si vyčítal, že mlčel.

Návrat sv. Vojtěcha do diecése znamenal novou snahu o povznesení kristianisace země. Klášter břevnovský, který zakládá, má být střediskem obnovy duchovního života kleru i lidu, základem nové pastorační práce biskupovy.

Vyštván po druhé z vlasti, pastoreje sv. Vojtěch na Aventinu posvěcováním sebe a nevěda připravuje se k vrcholnému úkonu pro získání duší — k mučednické smrti. K prolití krve, která je semenem nových křesťanů.

Smrtí sv. biskupa však nekončí ani nevrcholí jeho pastorece. Roku 1039 v Hnězdně se chystají Češi vyzvednout jeho ostatky a přenést do Prahy. Jsou si ovšem dobře vědomi, že nutno napřed splnit světcovo přání, jak je projevoval za svého života, vzdát se zla, proti kterému brojil. Proto se kají a slibují, za sebe i za budoucí.

A tak dílo, posvěcené modlitbou, obětí a mučednickou smrtí, přineslo užitek, třebas po smrti pastýře, který je konal.

Sv. Vojtěch zůstává vzorem biskupa-kněze, pastýře lidu, který obětuje všecko i sebe pro posvěcení, povznesení a pokoj svého lidu.

Ve stopách sv. Vojtěcha jdeme i my ve svých pracích o posvěcení svého lidu a ve snahách o udržení podmínky šťastného života tohoto lidu na zemi — o mír.

Písni sv. biskupa prosíme i svou prací voláme:

„Hojnost, pokoj naší zemi!“

SVATÝ VOJTĚCH

Počátky českého křesťanství sahají do první polovice 9. století, kdy působila u nás zejména misie bavorská. Sem spadá pokřtění 14 slovanských kmenových knížat v Řezně, ale bez nějakých stop ohlasu na půdě dnešních Čech. Významným mezníkem je teprve pokřtění pražského knížete Bořivoje, a to je práce misie moravské, působení svatých bratří Cyrila a Metoděje. Reakce pohanská v zemi byla dost silná, takže Bořivoj si nemohl dovolit postavit kostel na Pražském hradě, ale jen na Levém Hradci a později před branou Pražského hradu kostel Panny Marie. Teprve jeho syn Vratislav vybudoval kostel na Hradě pražském. Je to kostel sv. Jiří. A vnuk Bořivojův Václav položil základy ke kostelu sv. Víta. Životní osudy prvních českých světců, sv. Ludmily a sv. Václava, jsou poznamenány tvrdým zápasem s polopohanskou společností českých velmožů, kteří se velmi těžce a velmi pomalu vzdávali pohanských zvyklostí, zcela se přičiňovali křesťanskému náboženství.

Základy organizované duchovní správy byly položeny teprve založením pražského biskupství. A tento velký úspěch prvních Přemyslovců je dílem i mladší dcery bratrovraha Boleslava I., kněžny Mlady, naší první české diplomatky, která při své cestě do Říma získala od papeže Jana XIII. dovolení ke zřízení pražského biskupství. I když mluvit do věci měl právo i německý císař Oto I., přece úspěch mladé kněžny byl značný. Kronikář Kosmas nám zachoval znění papežské buly knížeti Boleslavovi II., v níž papež svoluje, aby „při kostele sv. Víta a sv. Václava mučedníků povstal biskupský stolec a při kostele sv. Jiří mučedníka byl zřízen pod řeholí sv. Benedikta a pod poslušenstvím dcery naší, abatyše Marie sbor svatých panen.“ Přes to, že tato listina je snad zčásti výmyslem kronikářovým, přece její dějinné jádro je svědectvím úspěchu kněžny Mlady. Nástupce Jana XIII., Benedikt VI., po dohodě s císařem potvrdil založení pražského biskupství a tak v roce 973 v Praze je zároveň založeno biskupství a první ženský klášter, jehož představenou, abatyši, stává se Přemyslovna Mlada, řeholním jménem Marie. Prvním biskupem v Praze stává se Dětmár, kněz saského původu, ale dobře znající slovanštinu. Snad u nás tehdy asi nebylo vhodného kandidáta na biskupský stolec, ale volba saského kněze zcela jistě souvisela s přátelskou politikou pražského knížete vůči německé císařské dynastii, která byla rovněž saského původu.

Biskupství pražské bylo podřízeno metropoli v Mohuči a pražský biskup byl tedy sufragánem arcibiskupa mohušského. Poměry náboženské u nás byly tehdy velmi neuspořádané. Území naší vlasti bylo pokryto jen řídkou sítí kostelů, především v sídlech kmenových knížat a na správních hradech. Kosmas ve své kronice praví, že první biskup pražský, Dětmár, „světil kos-

tely od věřících na mnohých místech k slávě Boží vystavěné a pokřtív přemnoho lidu pohanského, učinil ho Kristu věrným“. Po vzoru knížete i jiní velmožové zakládali v místech svého sídla kostely, k nim dosazovali kněze, aby přísluhovali svátostmi lidu, žijícímu na jejich území. Knězi dal velmož obroč, které měl kněz se svou rodinou a se svou čeledí obdělávat a z něho žít a ovšem část odvádět své vrchnosti. Byl tedy kněz v úplné závislosti na svém světském pánovi a kostel byl majetkem zakladatelovým. Hospodářské hledisko zcela převládalo. Kostel byl výnosným podnikem na statku velmožově, jeho majetkem, do něhož mu nikdo neměl co mluvit. A kněz byl jenom takovým lepším zaměstnancem pánovým a biskup kaplanem knížete. Z toho plynulo, že nebylo a nemohlo být dostatečného dozoru biskupova nad kněžstvem i nad věřícím lidem a že se nedalo kontrolovat vybírání desátku, který patřil biskupovi, knězi, kostelu a chudým. Všude panovala nahodilost a libovůle, prostě zjevy, charakteristické pro rodící se novou společnost státní i církevní, v níž se dosud prolínají prvky odumírající společnosti pohanské s prvky a učením křesťanským. A do takových poměrů přišel Vojtěch, když jako první biskup domácího původu se ujal vedení české diecése.

Vojtěch se narodil někdy kolem roku 958 na Libici jako člen knížecího rodu Slavníkovců, soupeřícího mnohdy s Přemyslovcí o prvenství v Čechách. Jeho matka Střezislava byla z rodu Přemyslova, stěží však sestrou svatého Václava, jak se mnozí domnívají. Matka Slavníková, otce Vojtěchova, byla pravděpodobně dcerou Jindřicha I. Saského. Byl tedy Vojtěch pokrevním příbuzným jak Přemyslovců, tak panujícího tehdy rodu v Německu. Otec Vojtěchův, Slavník, měl také přátelské styky s polským knížetem Měškem i maďarským panovníkem Gejzou. Toto přátelství upevňovalo postavení rodu Slavníkova vůči Přemyslovcům, ale stalo se později nepřímou příčinou vyvraždění celého rodu.

Vojtěch byl vychován v hluboce věřícím prostředí, naplněném živými vzpomínkami na dobu svatováclavskou a slovanskou tradici cyrilometodějskou. Již od dětství projevoval sklony k učení a bystrý postřeh. Základ ke studiu získal již na rodném hradě Libici nad Cidlinou od domácích kněží. Zdá se, že již doma nabytí takového vzdělání, že vedle slovanského jazyka ovládal do té míry latinu, že mohl číst Písmo svaté i církevní Otce.

Příbuzný Slavníkovců, německý císař Oto I., založil v Magdeburku arcibiskupství s úmyslem, aby se ono stalo střediskem, odkud by vycházely snahy o pokřesťanění slovanských krajin. Území na východ od Labe byla tehdy osídlena slovanskými pohanskými kmeny. Škola, zřízená v Magdeburku, měla vychovávat hlavně slovanský dorost pro kněžský stav se zvláštním zřete-

lem k misijní činnosti mezi Slované. Prvním arcibiskupem byl jmenován Adalbert, kněz znající slovansky a mající plné pochopení pro misijní práci mezi Slováky. Působil krátkou dobu i v Rusku a při cestě tam se zastavil i na Libici, kde bylo asi dost slovanských kněží, které on mohl potřebovat při své misijní práci v Rusku. A tak poznal arcibiskup Adalbert mladého Vojtěcha a získal ho pro svou katedrální školu v Magdeburku. Škola, mající tehdy už dobré jméno, znamenala hodně pro mladého jinocha. Svými duševními i mravními vlastnostmi získal si Vojtěch otcovskou přízeň arcibiskupa Adalberta, který mu byl dokonce za kmotra při biřmování, kde mu dal své jméno Adalbert, jež se potom překládalo česky: Vojtěch. V Magdeburku přijal nižší kněžská svěcení a první stupeň vyšších svěcení kněžských, podjáhensství. Když zemřel jeho otcovský přítel arcibiskup Adalbert, vrátil se Vojtěch na svůj rodný hrad, kde měl snad ještě možnost naposled se rozloučit se svým otcem, který se v té době rozžehnal s životem. Poté odešel Vojtěch do Prahy a podle Kosmovy kroniky donesl s sebou „nemalé množství knih“. Tam pak dosáhl svěcení na kněze. To vše se událo v roce 981. Již v lednu roku následujícího zemřel první biskup pražský, Dětmár. Smrt jeho byla těžká. Vojtěch, který byl svědkem jeho umírání, byl očiščen smrtelným zápasem biskupovým a slovy jeho posledních chvil před smrtí, kdy se Dětmár pro výstrahu druhým kajicně vyznával, že žil příliš světským životem, že odpovědnost jeho byla velká, že příliš povoloval pohanským zvykům a choutkám českých velmožů. Tady se dokonával vnitřní přerod mladého kněze. Ožily dojmy z Magdeburku a vzor kněze, biskupa, který viděl ve svém příteli arcibiskupovi Adalbertovi, měl být realizován ve vytrvalosti, svatém zápalu a důslednosti nové cesty, kterou nyní měl nastoupit Vojtěch.

I když se Vojtěch sám díval na úřad biskupský bez politických úvah a záměrů, přece to byly politické motivy, které vedly k jeho volbě za pražského biskupa 19. 2. 982 na Levém Hradci. Vyhovoval Přemyslovcům, Slavnikovcům i cisáři. Byl zvolen přes to, že se zdráhal přijmout tak vysoký úřad, zejména když znal biskupa Dětmara a věděl, jak ho tížila velká odpovědnost tohoto úřadu. Kosmas nám uvádí z této volby slova shromážděných velmožů: „Chtěj nechtěj, našim biskupem budeš a byt' nerad, pražským biskupem slouti budeš. Tvá urozenost, tvé mravy a skutky nejlépe se shodují s velepastýřským důstojenstvím. Tys nám od vrchu hlavy až vespod po paty známý. Ty dobře znáš nám otevírat cestu, kudy se chodí do nebeské vlasti. Tvých rozkazů je nám nezbytně potřebí, abychom mohli a také chtěli jich poslouchat. Tebe všechno duchovenstvo za hodného, tebe veškerý lid provolává za schopného k biskupství.“ Po své volbě musel Vojtěch odejít do Itálie do Verony, kde tehdy meškala císař Ota II. i mohučský arcibiskup Willigis, neboť císař mu měl udělit investituru na pražský biskupský stolec a arcibiskup, jehož sufragánem měl Vojtěch být, měl mu udělit biskupské svěcení. V Itálii se biskup Vojtěch seznámil s velikány ducha své doby, zejména s clunijským opatem Majolem, jenž byl nejvýznamnějším představitelem tak zvané clunijské reformy. Tato reforma, jež původně byla reformou řeholního života, ve svých důsledcích představovala reformu celého náboženského života. Šlo o uplatnění celého křesťanství proti polovičitosti a kompromisu s odumírající společností pohanskou nejen ve věci prohloubení osobního života člověka podle evangelia, ale také v ohledu církevně politickém. Šlo o vymanění se Církve z područní moci světské do všech důsledků.

K uplatnění těchto reforem a k odstranění starých pohanských zvyklostí bylo třeba porozumění a podpory autority knížete. Tehdy bylo skoro nemyšlitelné, aby vedle moci knížecí stála vláda biskupa. Boleslav II. nebyl sv. Václavem. Báł se, že by nějakými reformami, sahajícími na dobré bydlo a rozmary českých velmožů, si je pohněval a tak ohrozil základy, na nichž stála jeho moc. A na druhé straně biskup Vojtěch, mladý člověk,

ani ne třicetiletý, vyrostlý v cizině a bez zkušeností v církevní správě, nemohl dost dobře chápat skutečnost, že složitý souhrn různých zlořádů a vad v životě českých lidí není jen nějakým lehce odstranitelným nánosem, ale že je důsledkem stávající sociální soustavy. Rázný postup v této věci musel nutně vést k střetnutí.

Biskup Vojtěch začal správně nejprve s reformou u sebe. Byl přísným především k sobě: přesné rozdělení dne, umrtvování těla, svědomitě vykonávání povinností svého úřadu, častá modlitba, hojná almužna a skutky křesťanského milosrdenství, jak stanovily předpisy sv. Chrodeganga pro biskupa a kněze jeho kostela. Ozvuky řehole sv. Benedikta: modli se a pracuj, vedly biskupa Vojtěcha i na polní práce.

Pak obrátil svoji pozornost na svoje kněžstvo, které z velké části bylo ženaté. To byla nejzávažnější překážka jeho opravného snažení. Svobodný kněz byl také svobodný vůči „světu“ a mohl se bez různých ohledů věnovat svému duchovnímu povolání. Ale jakmile biskup vystoupil s tímto požadavkem, vyvstali mu zároveň dva nepřátelé: ženatí kněží i jejich páni. Vrchnost potřebovala ženatého kněze. Vždyť on byl důležitou složkou v hospodářském životě pánova majetku a musel mlčet, jsa na svém pánu zcela závislý, když tento zasahoval nepatřičně do práv církevních. A ženatý kněz se zase mohl spolehnout že pán dosadí ke kostelu jeho syna a ostatní rodina že se užíví u dvora pánova, kde vždy bylo dost možností výdělků.

Jiným sporným bodem bylo zakládání nových kostelů, k čemuž právo si osobovala výhradně světská moc. Sít kostelů byla velmi řídká a docházka do kostela ze vzdálenějších míst obtížná. Ale z kostela měl zisk pán a kdyby biskup postavil v jeho obvodu sám kostel nový, unikala by část příjmů vrchnosti, protože k takovému kostelu by dosazoval kněze biskup a biskup by měl také výhradně právo na vybírání desátků. Tyto desátky i jiné příjmy pražského biskupa byly rozděleny na čtyři části: jedna část patřila kostelu, druhá knězi, třetí chudým a čtvrtá biskupovi. Tento zamýšlený průlom do systému laického vlastnictví kostelů vyvolal tuhou odpor na mnohých stranách. I Boleslav II. nepřál takovým záměrům, protože znamenaly oslabení světského panování nad Církví a posílení postavení pražského biskupa.

Dále bojoval biskup Vojtěch proti mnohoženství, které u nás bujelo v míře velmi hojné. Vždyť víme, že i otec sv. Vojtěcha, Slavnik, měl syna s nějakou „vedlejší“ ženou. I zde narazil biskup na silný odpor, protože mnohoženství bylo příliš vžitou praxí, stejně jako třeba obchod s otroky. U nás byla potřeba otroků kryta, takže otroci byli důležitým předmětem vývozu, který velmožům hodně vynášel. Biskup Vojtěch pamatoval na otroky stálou částkou ze svého biskupského důchodu a vykupoval je, pokud mohl, jako by kráčel šlépějami svatého knížete Václava.

Stejně těžce bojoval biskup Vojtěch proti krevní mstě, proti znesvěcování nedělí a svátků trhy a polními pracemi a proti jiným pohanským zvykům a neřestem. Úspěch jeho snah předpokládal existenci křesťanského zákonodárství a hustou administrativní síť moci světské i moci duchovní. Ale toho u nás tehdy dosud nebylo.

Kníže Boleslav II. byl podporován ve své nepřiznivě vůči reformním snahám biskupovým svými velmoži, mezi nimiž vynikali v této věci Vršovci, rod, jenž měl, jak se zdá, i jistý podíl na vraždě knížete Václava. To byli lidé myslící jen na válku, sobectví a bujný, nespoutaný a křesťanským zásadám cizí život. Pochopitelně, že biskup Vojtěch měl jim co vytýkat a on se s tím také netajil. A tak nespokojenost pánů s biskupem se změnila v otevřené nepřátelství, což bylo ještě stupňováno motivy politickými. Vojtěch byl členem rodu žijícího v přátelském poměru s polským knížetem Měškem. Na dvoře pražském tušili, že Měšek obrátí svoji pozornost ke Krakovsku a ke Slezsku, které tehdy patřilo Přemyslovcům, a že snad bude nutno

počítat s vojenským zásahem polského knížete. To byl důvod nedůvěry vůči Slavníkovcům, neboť přátelé pravděpodobného nepřítele Přemyslovců stávají se i nepřáteli jejich. A to byla další záminka, proč rozhodně odpírali všem reformním požadavkům biskupovým, který byl Slavníkovec, a jež měly být posílením jeho moci.

Když se biskup Vojtěch viděl osamocen v národě, když viděl, že jeho námaha nenese téměř žádné ovoce, rozhodl se, že resignuje na svůj úřad a odejde ze země. Odešel do Říma, kde vyložil papeži Janu XIV. svou situaci a papež ho zprostil jeho závazků. Vojtěch se zabýval úmyslem odejít do Svaté země. Zatím se dostal po krátkém zdržení v proslulém klášteře na Monte Cassino do římského kláštera na vrchu Aventinském, kde se stal řeholníkem. Tam se sprátelil s otcem Nílem, jenž byl znamenitým představitelem výkvětu mnišského života té doby. Tam našel to, co dlouho hledal: prostředí, v němž jeho povaha a jeho schopnosti se mohly nejlépe vyvinout a zdokonalit. Tam také dozrál jeho záměr z let jeho studií v Magdeburku, stát se misionářem. V Římě se zabývali už dávno plánem na pokřesťanění slovanských území a na vytváření samostatných diecézí, podřízených přímo Římu. Velikým plánem císaře Oty I. bylo totéž, jenže on chtěl získaná území zapojit do církevní organizace říšské. Bylo úspěchem i Vojtěchovým, že osobní přítel jeho, císař Ota III., se dal získat pro římskou koncepci misionářské činnosti mezi východními Slovy.

V roce 992 přišlo k papeži poselství z Čech, žádající, aby se biskup Vojtěch vrátil k svému opuštěnému stánci. Zatím se totiž polský Měšek zmocnil Krakovska i Slezska, a když Slavníkovci stáli na straně Přemyslovců, odpadly záminky, jimiž se bojovalo proti Vojtěchovi. Český stát byl omezen jen na Čechy, Moravu a západní Slovensko a Boleslav II. potřeboval větší soustředění moci, a tu zase Vojtěch mohl být pojiťkem mezi Prahou a Libicí, protože rod Slavníkovců stále ovládal velkou část území Čech. A proto poslali do Říma pro biskupa Vojtěcha. Ten se rozhodl, že se vrátí, ale pod podmínkou, že český lid ho bude jako biskupa poslouchat, jinak že odejde ze země znovu. Do Čech vzal s sebou dvanáct mnichů a založil pro ně klášter v Břevnově. Klášter měl být střediskem misionářských snah mezi Slovy podle myšlenky, pro kterou získal i císaře Otu III., a papež vzal klášter pod svou ochranu. Boleslav II. vydal edikt, jímž splnil jedno Vojtěchovo přání: dal mu dovolení stavět kostely na příhodných místech a vybírat desátky a rozlučovat manželství, která byla uzavřena mezi blízkými příbuznými. Nestala se ale žádná změna ve věci ženatého kněžstva a v bolavé otázce otroků, ale přesto to byl značný krok kupředu. Utěšené naděje byly náhle zrušeny choulostivou příhodou, jež znamenala druhé rozlučení biskupa Vojtěcha s vlastní ženou. Žena jednoho Vršovce byla obviněna z cizoložství a podle tehdejších pohanských zvyklostí měla být sťata. Utekla se k biskupovi o pomoc a on ji zavřel do kláštera sv. Jiří na Pražském hradě. Násilím a lstí se dostali Vršovci do kláštera a v kostele u oltáře, jehož se žena držela, jí stali hlavu. Tento zločin na posvátném místě a výslovně a tvrdě porušení práva asyly v kostele nemohl biskup přejít mlčením. Když marně žádal na knížeti potrestání vrahů, dal Vršovce do klatby a odešel ze země po druhé, někdy koncem roku 994. Odebral se nejdříve k maďarskému knížeti Gejzovi a pokřtil jeho syna Štěpána. Odtud se uchýlil znovu do kláštera v Římě na hoře Aventinské.

Události v Čechách zatím spěly ke krvavému konci. Spory a roztržky mezi Slavníkovci a Přemyslovcy rostly a nabývaly nebezpečných rozměrů. Když Ota III. podnikal výpravu proti polabským Slovanům, pomáhal mu svorně Boleslav II. i hlava Slavníkova rodu, Soběbor. Při výpravě se také Soběbor sblížil a sprátelil s Boleslavem Chrabrým, který se rovněž dostavil na pomoc Otovi III. Soběborovo zjevné přiklonění se k polskému knížeti, který tehdy stál již zjevně proti pražským Přemyslovcům, znamenalo konečnou roztrž-

ku mezi Slavníkovci a Přemyslovcy, roztržku, která se mohla řešit jen vojensky. Nečekaně byla obležena Libice, vypálena a všichni členové rodu byli pobiti. To byl konec Slavníkova rodu i panství v Čechách.

Vojtěchův metropolita Willigis se dověděl o druhém odchodu biskupa Vojtěcha z Čech a naláhal na papeže, aby Vojtěcha poslal znovu do Čech. Biskup Vojtěch poslechl jen s velkým sebezpřemáháním, ale dosáhl na papeži toho, že bude moci odejít k nevzdělaným cizím národům, aby jim hlásal křesťanství, nebudou-li ho jeho vlastní lidé poslušni. Odešel nejdříve do Francie, kde navštěvoval znamenité benediktinské kláštery, potom k Boleslavu Chrabrému do Polska a odtud poslal do Čech posly, přejí-li si, aby se vrátil do Prahy. Pražský dvůr ovšem stál velmi ostře proti polskému knížeti, a ačkoliv Vojtěch byl prost jakýchkoli politických záměrů, nestáli už v Praze o svého biskupa.

Vojtěch tedy odešel z Polska k pohanským Prusům, kde po krátkém působení našel mučednickou smrt, byv od nich zabit 23. dubna 997. Boleslav Chrabrý vykoupil jeho tělo zlatem a dal pohřbit v Hnězdně.

Takřka ihned po své smrti byl Vojtěch uctíván jako světec. V čele těchto snah stál sám císař Ota III., jenž byl osobním přítelem Vojtěchovým a jemuž kdysi v Čechách biskup Vojtěch posadil na hlavu královskou korunu. Stavěl k počtu biskupa Vojtěcha kostely v Německu i jinde. Ihned se také k jeho svatosti hlásili Poláci i Maďaři, protože se jménem Vojtěchovým byly spojeny začátky církevní organizace v jejich zemích. Císař Otta III. v roce 1000 podnikl pouť do Hnězdně k hrobu sv. Vojtěcha a vydal tam zakládací listinu „arcibiskupství svatého Vojtěcha“ v Hnězdně. V Čechách teprve Břetislav I. pochopil velikost největšího Čecha X. století a při výpravě do Polska roku 1039 odřekl se jménem všech Čechů nad hrobem světovým všech bludů a zlořádů, které Vojtěch ve své zemi potíral, a přenesl jeho ostatky do Prahy.

Bylo by omylem domnívat se, že působení svatého Vojtěcha v Čechách bylo naprosto bezúspěšné. Nedošlo ovšem takových úspěchů, jak by si byl přál, ale jeho působení zachovalo stopy trvalé. Položil základy k církevnímu zřízení u nás založením arcibiskupských úřadů, na něž rozdělil svou rozsáhlou diecézi, a zřídil kapitulou u sv. Víta v Praze. Břevnovský klášter, který je rovněž jeho dílem, stal se opěrným bodem náboženského i sociálního pokroku v našich zemích. Sv. Vojtěch šířil úctu sv. Václava a i jeho úsilí přispělo k tomu, že tradice svatováclavská stala se posvěcením naší národní svěbytnosti. I tvrdý zápas sv. Vojtěcha s pohanskou českou společností vyoral první hlubokou brázdou na náboženském poli českém a jeho reformní požadavky, za něž tvrdě bojoval, byly jeho nástupci dokonale provedeny. Významní čeští biskupové, Jindřich Zdík, Ondřej Pražský, Arnošt z Pardubic, Jan z Jenštejna, viděli ve sv. Vojtěchovi ideál českého kněze a biskupa a snažili se kráčet jeho stopami.

P. Václav Medek

Prameny:

G. Friedrich, Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I, Praha 1904–1907.

Kosmova kronika česká, Praha 1950.

Na úsvitu křesťanství (z naší lit. tvorby doby románské), Praha 1942.

Literatura:

Česká žena v dějinách národa, Praha 1940.

R. Holinka, Svatý Vojtěch, Brno 1947.

Hrdinové a věšci českého národa, Přerov 1948.

Z. Kalista, Stručné dějiny československé, Praha 1947.

V. Novotný, České dějiny II, Praha 1912.

Svatováclavský sborník II, 2, Praha 1939.

V. Ryněš, Mláda Přemyslovna, Praha 1944.

R. Turek, Slavníkova Libice, Praha 1946.

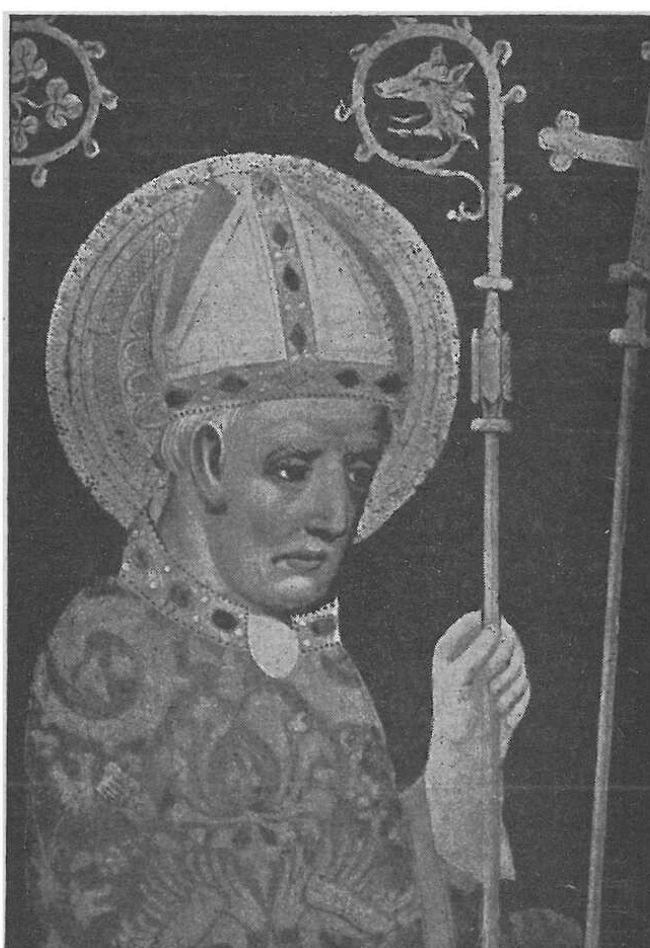
Neznámý český malíř (před r. 1400): Postava sv. Vojtěcha na tabulovém obraze z Dubečka u Prahy

Petr Parlář (1356–1392): Poprsí sv. Vojtěcha z vnějšího ochozu presbyteria svatovítské katedrály

Kostel sv. Bartoloměje v Římě: Reliéf sv. Vojtěcha na vramorové křtitelnici v kostele S. Bartolomeo all'Isola v Římě

Votivní obraz Očka z Vlašimě (asi r. 1370): Poprsí sv. Vojtěcha z votivního obrazu pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě

OTÁZKY LITERÁRNÍ KRITIKY KE 2. KNIZE MAKABEJSKÉ

Je jistě značný rozdíl mezi první a druhou knihou Makabejskou. V první knize nečteme o žádných zázracích, ani o nadpřirozených zjeveních, vše je zde líčeno velmi střizlivě, téměř jako suché podání historické skutečnosti velmi pohnuté doby židovského národa v druhém století př. Kr. Druhá kniha Makabejská je však svou náplní i zpracováním značně odlišná. Svatopisec zde mluví o četných nebeských zjeveních, která měla býtí přesvědčivým důkazem Boží pomoci i útěchy zkoušenému národu izraelskému (2, 21; 3, 23...; 5, 2...; 10, 29...; 11, 8; 15, 12...). V těchto textech se zračí neklamně dávná víra židovského národa v ochranu a pomoc andělů, ale též zde cítíme již značnou příbuznost s určitým citovým a působivým líčením dějinných událostí podle vzoru současných, řecky písících spisovatelů. Rečtí autoři totiž vycházejí většinou ze známých rétorických škol, aby byli schopni dokonale mluvou a slohovým zpracováním oživit a zkrášlit suché dějinné události dokonalými proslovky, projevy, hledanými, nezvyklými výrazy, přitažlivým líčením, mnohdy cílevědomě zvýšenými údaji číselnými a též popisy nezvyklých, nečekaných, podivuhodných skutků.

Deuterokanonická druhá kniha Makabejská čerpá svou látku z hlavního a podstatného pramene obsáhlého díla Jasona Cyrenského. Z tohoto obsáhlého pětidílného spisu svatopisec vybíral, zkracoval, vynechával, aby utvořil nové dílo stručné a v jediné knize. Nepochybně ovšem zůstává ve svatopiscově díle základní zabarvení původního řeckého autora, ano i jeho silné, citově působivé zpracování, které i v konečné úpravě svatopiscově, v deuterokanonické knize mělo nadchnouti, posílit a potěšit původně minící čtenáře, totiž Židy, v rozptýlení. Sám inspirovaný autor jasně vyznačuje účel svého díla — ...příběhy obsažené v pěti knihách Jasona Cyrenského pokusili jsme se v jednu knihu krátce pojmuti. Neboť pro množství knih a obtíž, kterou mají pro nesmírnost látky ti, kteří se chtějí ponořit do dějinných událostí, snažili jsme se, aby těm, kteří touží jen čísti, se dostalo duchovního požitku, těm, kteří usilují věc si zapamatovat, i ulehčení, všem pak čtenářům užítku (2, 24–26).

Spíše nekatoličtí exegeté často zdůrazňovali, že svatopisec pouze přejal podstatné události z díla řeckého spisovatele, a proto se prý nechce vyjádřit k hodno-

věrnosti či nevěrohodnosti jednotlivých částí celého děje. Tím by ovšem byla i otevřená cesta k pochybnostem k libovolným úsekům druhé knihy Makabejské. Jistě daleko spravedlivěji, důstojněji řeší otázku katoličtí exegeté posledních let. Uvedme alespoň tato jména — F. M. Abel, P. Bellet a D. Schötz.

Svatopisec totiž opravdu učinil výtah z obsáhlého díla Jasonova, protože je pokládal za příliš rozvlácné a málo přitažlivé čtenářům. Ovšem nikoliv, aby dal pouze zkrácené vydání k ulehčení čtenářům bez nejmenšího osobního vnitřního vztahu k Jasonovu dílu, nýbrž jedině proto, že svatopisec sám byl přesvědčen, že Jason napsal věc plně náboženského obsahu a hluboce výchovného cíle, že v podstatě spravedlivě, věrně kreslí poutavý obraz náboženských dějin pohnutých dob židovského národa. Všechny nadpřirozené úkazy a zjevy jsou opět rozhodujícím důkazem, že Hospodin pomáhá Makabejským, chrání je svými anděly, střeží národ izraelský a jeruzalémský chrám, jedině legitimní místo starozákonních obětí.

D. Schötz (Echter-Bibel, 1948) praví: Již ta okolnost, že druhá kniha Makabejská bez nejmenší znalosti první knihy nám poskytuje ucelený, dokonalý a úplný obraz všech sledů dějů a událostí bojů Makabejských, vzbuzuje oprávněnou důvěru a věrohodnost.

Ostatně obě knihy Makabejské neustále poskytují dosti látky exegetům k stále novému způsobu bádání, řešení a studia četných problémů. Uvedme jen několik odborných článků a samostatných knih posledních dvou let o knihách Makabejských.

Cuadrado Maseda (CuBib 1957) se vrací k dávnému historicko-exegetickému oříšku o smrti Seleukovce Antiocha IV. Epifana.

W. R. Farmer (Columbia 1956) studuje vztahy Makabejských a Zelotů-Horlivců i zprávy o nich v Josefu Flaviovi.

Felipe de Fuenterrabía (SemBEsp a EstFranc 1955–6) řeší otázku očištění v širší literatuře židovské předkřesťanské.

W. Marchel (VD 1956) prohlubuje otázky o vzkříšení a odměně po smrti podle 2. knihy Mak porovnáním též ke 4. knize Mak, apokryfní.

S. Schüller (J SemS 1956) obnovuje složité problémy vzájemných vztahů mezi Židy a Sparťany v posledním století předkřesťanském.

Dr. František Kotalík

NAUKA SV. PAVLA O CÍRKVI JAKO „TĚLE KRISTOVĚ“

Jako jest „království Boží“ základní myšlenka evangelí, tak jest Církev jako „tělo Kristovo“ vůdčí myšlenka sv. Pavla. Když se Šavlovi, zuřivému pronásledovateli křesťanů, ukázal před Damaškem v nebeském světle Kristus, poznal, že věřící, které pronásledoval, jsou údy Kristovy a že vlastně pronásledoval Krista, když pronásledoval jeho Církev. Plyne to ze slov: „Šavle, proč mě pronásleduješ?“ a „Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ“ (Sk 9, 4–5). Byla to první a rozhodující Pavlova křesťanská zkušenost, že mezi Kristem a Církví jest totožnost, zkušenost, na kterou se mnohokrát odvolával na důkaz svého apoštolátu (Sk 22, 6–16; 26, 13–18; 1 Kor 9, 1; 15, 8).

Odpověď na otázku: co jest Církev? nalézáme vlastně v Písmě sv., v listech sv. Pavla: Církev jest „tělo Kristovo“ (Ef 1, 22–23, 1 Kor 12, 27). Theolog vatikánského koncilu, kardinál J. B. Franzelin praví, že je tato „křesťanská definice Církvě nejen obecným učním církevních Otců a starších theologů, nýbrž také zdomácnělou křesťanskému lidu“ (Theses de Ecclesia Christi. Romae 1907, 300, 308).

1. Původ slova „tělo“.

S představou svého učení o společenství věřících s Kristem jako těla Kristova spojil apoštol Pavel srovnání (státní) společnosti s lidským tělem, rozšířené v antickém písemnictví, známé především z fabule římského patricia Menenia Agrippy (v V. st. př. Kr.,

srv. Livius II, 32) o lidských údech a žaludku. Srovnání společnosti s lidským tělem jest uvedeno v 1 Kor 12, 12–26, srv. Řím 12, 4–8. V 1 Kor 12, 27 a v Řím 12, 5 jsou nazýváni věřící tělem Kristovým, v Ef 1, 23; 2, 16; 4, 12; 5, 29, Kol 1, 24 a celá Církev je zvána tělem Kristovým, v Ef 1, 22–23; 4, 15–16; 5, 23, Kol 1, 18; 2, 19 má sv. Pavel na mysli Krista jako hlavu těla, Církvě.

Sv. Pavel nazývá na četných místech Církev „tělem“. Tážeme se, odkud vzal tuto představu. Odpověď na tuto otázku není jednotná. V antickém písemnictví i v populární helénské filosofii bylo obvyklé svrchu uvedené srovnání státní společnosti s fyzickým lidským tělem. Proto se někteří autoři domnívají, zvl. s ohledem na 1 Kor 12, 12 dd. a Řím 12, 4 dd, že sv. Pavel užil této antické představy při svém názoru na Církev. Tento výklad hájil zvl. T. Schmidt (Der Leib Christi. Eine Untersuchung zum urchristlichen Gemeindegedanken. Leipzig 1919, 132 dd, 139), podle něhož jest řecká myšlenka organismu podkladem a pramenem Pavlovy představy. Sv. Pavel přenesl obraz těla, užíváný v jeho době o společnosti, na křesťanskou společnost, avšak přetvořil jej podle vlastních myšlenek a účelů, takže při vši příbuznosti jest jeho tendence jiná.

Nedá se popírati podle A. Wikenhausera (Die Kirche als der mystische Leib Christi nach dem Apostel Pau-

lus. Münster i. W. 1937, 84 dd), že sv. Pavel na dvou význačných místech (1 Kor 12, Řím 12) užil v helénismu rozšířené představy o společnosti jako živém organismu. Řešení nábožensko-dějinného problému o původu ideje „těla Kristova“ se rozpadá podle tohoto autora (uv. kn. 224 dd) na dvě otázky: o původu jazykové výrazové formy „těla Kristova“ a jejího věcného, theologického obsahu.

Někteří autoři popírají, že řecká myšlenka organismu má ústřední význam pro Pavlovu představu těla Kristova. Je to především H. Schlier (Zum Begriff der Kirche im Epheserbrief, Theol. Blätter 1927, 12 dd), podle něhož u sv. Pavla máme dvě zcela rozdílné představy těla Kristova. Jeho první listy (1 Kor a Řím) uvádějí srovnání mezi Církví a lidským tělem, další listy (Kol a Ef) pak ztotožňují Církev s tělem Kristovým. Pavlův pojem praví tedy, že věřící v Krista představují navzájem jedno tělo a toto tělo náleží Kristu, deuteropavlovská představa pak, že věřící v Krista náleží jako jeho tělo ke Kristu.

E. Käsemann (Leib und Leib Christi. Tübingen 1933) se liší od Schliera v tom, že také v Kol a Ef spatřuje představu těla Kristova, i když v poněkud odlišném pojetí. Myšlenka organismu jest podle něho pouze v 1 Kor 12, 14–20 a Řím 12, 4.

Oba jmenovaní autoři se domnívají, že Pavlova představa o Církvi jako těle Kristově má svou dobu a předobraz v gnostickém mythu o člověku (Urmensch) nebo aionu-člověku (Aion-Urmensch). Také zde je použito obrazu o těle způsobem, který se těsně dotýká představy Pavlovy.

Proti původu Pavlovy představy těla Kristova z helénismu se staví zvláště A. Schweitzer (Geschichte der paulinischen Forschung. Tübingen 1911, Mystik des Apostels Paulus. Tübingen 1930), podle něhož předpoklady Pavlovy theologie byly dány eschatologickou vírou prvokřesťanskou. Pavlova mystika jest závěrem z víry ve smrt a zmrtvýchvstání Ježíše jako Mesiáše.

Základní význam svátosti křtu a eucharistie pro mystické tělo Kristovo jest uznáván i v nekatolické theologii. Rawlinson (čl. „Corpus Christi“ v Bell-Deissmann, Mysterium Christi. Berlin 1931, 275–296) odvozoval původ výrazu „tělo Kristovo“ ze svátosti eucharistie, neboť spatřuje vztah mezi výrazem „tělo Kristovo“ jakožto popisem Církev a týmž výrazem pro svátostné tělo Kristovo v eucharistii.

O. Casel chtěl odvozovati výraz „tělo Kristovo“ z ideje Církev jako nevěsty Kristovy podle Ef 5, 22 dd (srv. jeho referát o knize: Käsemann, Leib und Leib Christi v Jahrb. f. Liturgiewissenschaft XIII, 1935, 290 dd).

Nejvýznamnější pokus o řešení otázky o původu Pavlovy představy „těla Kristova“ podávají H. Schlier a E. Käsemann. Výraz „tělo Kristovo“ odvozují z gnostického myšlení, které, jak se všeobecně uznává, není zjevem specificky křesťanským, nýbrž pozdní antiky. Schlier dokazuje, že různé výroky listu k Ef, zvláště ony o Církvi, mají svůj základ v gnostických představách. Käsemann pokládá Pavlovu představu těla ($\sigma\mu\mu\alpha$) rovněž za gnostickou. Oba uvedení autoři následují zřejmě svého učitele R. Bultmanna, který se pokusil také obraz Kristův v evangeliu sv. Jana vysvětlovat z gnostického myšlení (Zeitschr. f. neutest. Wissensch. 1925, 100 dd). Názory těchto theologů byly většinou zamítány (srv. O. Casel, Jahrb. f. Liturgiewissenschaft. X, 1930, 295–273, XIII, 1935, 281–92, J. Schneider, Zeitschr. f. Kirchengesch. 1934, 348–51, A. Wikenhauser, Theol. Rev. 1934, 265–73).

Základní myšlenky jejich these jsou: Ze staré Indie a Íránu pocházející prabožstvo, prabůh (Urgottheit, Urgott), který byl představován jako lidská podstata a který obdržel v dějinách náboženství jméno po alexandrijském městě božím aion, jest základem aion-mythu, monisticky a kosmologicky orientovanému. Bůh aion objímá celý svět, celý svět jest jeho tělem. Gnose převzala tento aion-mythus a přeměnila jej v tzv. mythus-člověka-vykupitele (Urmensch-Erlöser-Mythus). Gnosis je dualistický světový názor a současně je to náboženství vykopení. Rozeznává dvojí „tělo“, jedno

jest hmotné, k němuž patří lidské tělo jednotlivce, kterému jest podrobena duše, a tělo pneumatické (duchové), k němuž patří lidé jako duše a jsou v něm vykoupeni. Člověk tedy neexistuje sám pro sebe jako jednotlivec, nýbrž stojí stále ve velké kosmické souvislosti: buď jako nevykopený je ovládán hmotnou tělesností, anebo jako vykopený patří k pneumatickému tělu.

Pád a vykopení duší se představuje ve formě mythologické, v mythu člověka-vykupitele. Božská podstata „člověk“ (anthropos, Urmensch), osobní podstata, ponořil se jednou do hmoty a ztratil se v ní (z části). Ze spojení těchto částí (části světla, duše, duševní síly) s hmotou vzniklo stvoření, tj. lidé. Protože tyto světelné části jsou uvězněny v hmotě, jest „člověk“ (Urmensch) od ní spoután a jako v opojné drámo. Aby toto nepřírozené spojení bylo rozvázáno a „člověk“ opět osvobozen, musí být probuzen a na svou nebeskou vlast upamatován, musí znovu vstoupiti do světelné říše, odkud byl přišel. Toto probuzení se děje prostřednictvím božské podstaty téhož druhu, tj. téže nebeské podstaty jako jest „člověk“ (Urmensch), kterážto podstata s nebe sestoupila, aby uvězněné duše z hmoty vysvobodila. Je to nebeský vyslanec nebo Vykupitel. Protože rozptýlené části „člověka“ jsou téže podstaty s ním, jsou tedy jeho údy, a vykopení se děje tak, že vykupitel své údy shromažďuje, s sebou sjednocuje a jako „člověk-vykupitel“ k nebi vystupuje. Je tedy vykopení kosmický průběh: osvobození nebeských světelných částic z jejich pohlcení hmotou, jejich shromáždění a sjednocení s vykupitelem a návrat do nebeského světa.

Vybavení „člověka-vykupitele“ rysy aiona gnosí se ukazuje v tom, že představuje „člověka“ jako božskou bytost, která všechno, tj. všechny duše, v sobě chová a souhrn vykopených označuje jako *tělo* vykupitele. Podle Käsemanna se nalézá tento gnostický mythus o „člověku-vykupiteli“ ve dvou různých formách podle toho, má-li hlava dominující postavení vůči tělu anebo je-li jednoduše údem těla vedle údů jiných. Podle první formy vykupitel jest hlavou, vykopení jsou jeho tělem (uv. kn. 71–74). Toto schéma jest v Ef, kde jest Kristus nazván hlavou těla (příp. Církev), ale též v Kol 2, 19. Podle druhé formy nepřisluší hlavě žádné význačné postavení. Život a jednotu členů působí vykupitel jakožto nebeský obraz duší, který se s nimi spojuje.

Jak si představují zastánci tohoto názoru poměr mezi Pavlovým „tělem Kristovým“ a gnosticismem, zvl. pak gnostickým mythem o vykupiteli? Bultmann a Schlier se jasně nevyslovili. Podle Schliera (Epheserbrief 70 A. 2, 74 A. 1) netvoří gnostické představy bezprostřední, tj. literární pramen listu k Ef, jsou jen látkou pro jeho pojmy. Gnostická mythologie utváří pojmovou možnost, v níž se mohl pisatel Ef a jeho čtenáři srozumitelně vyjádřit.

Jak máme tuto hypotézu posuzovati, záleží se Wikenhauser (uv. kn. 239 dd). Především zasluhuje vážné pozornosti i diskuse. Wikenhauserovi se zdá, že tato hypotéza může učinit srozumitelnou našemu myšlení představu těla Kristova. Mythus o „člověku-vykupiteli“ je skutečně paralelou k Pavlově představě jednoty a přináležitosti věřících s Kristem, jejich Vykupitelem. Protože právě tento mythus vykopené označuje jako tělo vykupitelovo, vykupitele příležitostně jako hlavu těla, tak také Pavlův způsob vyjadřování pocházel z onoho kruhu řeči, v němž také onen (mythus) byl zdomácnělý. Můžeme tedy přiznati možnost a pravděpodobnost, že sv. Pavel v theologické formulaci a jazykově obrazné představě svých myšlenek o Církvi a jejím a jejich členů vztahu ke Kristu, od předkřesťanské gnose, zvl. pak od gnostického mythu o „člověku-vykupiteli“ byl ovlivněn. Avšak Pavlova představa jako taková, tj. její theologický, *věcný obsah, nepochází* z gnosticismu. Pavel ji jen pojmově gnosticky vyjádřil, protože to byla řeč jeho soudobého světa.

Nemůže býti též zamlčeno, že tato hypotéza je vlastně upotřebením bádání a konstrukcí filologa a

historika náboženství R. Reitzensteina na Pavlovy listy. Protože jeho vývody nejsou dosud dostatečně prozkoumány a v něčem jsou i zamítány, je také slabou stránkou spisů Schliera i Käsemanna, že přijali názory Reitensteinovy bez kritického přezkoumání.

Když nauka o mystickém těle pronikla do světa řecko-římského, dvě filosofické školy kvetly, které měly s touto naukou jisté podobnosti. První byla škola stoická. Popisuje svět jako jednu živou bytost, na způsob velkého těla, jehož lidé jsou údy. Druhá je škola platonská, která také představuje svět jako živý organismus, který má svou duši a život. Dále praví, že pravou realitou, která slouží za podklad světa, je svět idejí (srv. E. Mersch, *Le corps mystique du Christ. Étude de théologie historique*, 2. éd., 2 vol. Paris 1936, I, 114 dd). Někteří historikové, hlavně racionalisté, hledali vysvětlení pro Pavlovu představu ve škole stoické. A. Harnack pokládá Pavlovo učení o přivtělení ke Kristu za velký problém (*Lehrbuch der Dogmengeschichte*, 4. Ausg., Tübingen 1909, I, 153).

Ovšem původ Pavlovy představy byl hledán také jinde (přehled protestantských názorů o původu pojmu „tělo Kristovo“ u sv. Pavla podávají: H. J. Holtzmann, *Neutestamentliche Theologie*, Tübingen 1911, II, 193 dd, P. Feine, *Die Religion des Neuen Testaments*.

Leipzig 1921, 124 dd). Podle Holtzmannova idea mystického těla byla ona, kterou si vytvořilo o náboženské společnosti římské milie, avšak komplikovaná iracionálními a mysteriosními prvky, které k ní připojil sv. Pavel.

K tomu praví Mersch (uv. kn. 118): Je jisté, že přirození činitelé mohli hrát roli v rozvoji této nauky. V našem případě lze jedině zdůraznit, že tyto podrobnosti se velmi zužují, a hlavně, že Pavel se nikdy neodvolával na podobné prameny. Naopak, fanatický farizej, potom křesťan, drží se zdaleka před moudrostí světskou, kterou pokládá za nebezpečnou (1 Kor 1, 18; 2, 5), uvádí-li své prameny, pak je to jeho vidění a knihy Starého zákona.

Sv. Pavel byl vzdělaný muž židovské diaspory a jako římský občan znal smýšlení řecko-římské. Z něho si vypůjčoval vnější obrysy pro názorné vyjádření křesťanských pravd. Takovou, vnější vypůjčkou z řecko-římského myšlenkového světa je také Pavlovo přirovnání společnosti k tělu, které bylo společným majetkem myslícího lidstva, zvl. pak rozšířené ve světě řecko-římském (srv. F. Grivec, *Kristus v Církvi*. Olomouc 1938, 91).

(Pokračování)

Dr. Antonín Salajka

PRVNÍ ARCIBISKUP

(Dokončení)

K oslavě Prahy a Čech měla nemálo přispěti Karlova až vášnivá záliba ve sbírání a uctívání ostatků. Zdá se, že Karel s Arnoštem chtěli učiniti z Prahy středisko nejrozmanitějších památek na život křesťanských, nejdříve slovanských, potom i ostatních světců. Je dlouhá řada předmětů a relikvií pravých i podvržených, které panovník s velikým sběratelským zaujetím nashromáždil. Jedním z nejcennějších předmětů této pro středověk tak symptomatičké sbírky je dnešní přední cimelie rukopisné kolekce kapitulní, tzv. evangelium sv. Marka s Karlovým autogramem. Množství vzácných a nákladně získaných památek nemělo však zůstat uzavřeno lidu pro soukromou potěchu královského sběratele. Z návodu Karlova vyhlásil Arnošt r. 1354 zvláštní svátek Ostatků, který připadal na 2. ledna a byl nadán četnými odpustky. K těmto začasť náboženským kuriozitám připojil král sbírku korunovačních klenotů, pro jejichž bezpečnou a důstojnou úschovu založil hrad Karlštejn. Relikvie i klenoty byly později jako nábožensko-státní „svátosti“ lidu v Praze ukazovány. Arnošt povýšil liturgicky dosavadní všední den na svátek pod jménem Ukazování svátostí nebo *Ostentio reliquiarum*, jak se dosud v breviáři i misálu v české církevní provincii slaví. Ukazování svátostí se stalo potom velikým národně-církevním svátkem, který přivoloval do Prahy veliké zástupy poutníků i z ciziny. To nemálo přispělo k proslulosti města i země.

Arnošta také charakterisuje chladně uvážlivá činnost reformátorská, směřující k zvýšení mravně asketické úrovně podřízeného kleru ve shodě s intencemi Karlovými. Vlivem jistého zmaterialisování církevně náboženské praxe způsobené v celé církvi avignonským exilem, jeho fiskalismem i výskytem papežských dvojic, upadala disciplína v kleru nejen v našich zemích, nýbrž i za hranicemi. V církevním kolektivu, chráněném nimbem zvláštní božské protekce, i v jistých hmotných výsadách, které poskytoval tento kolektiv, hledali uplatnění mnozí, kteří neměli správných představ o klerickém stavu a ideálu. Ba pod ochranný plášť církve učící se utíkali mnozí, kteří přímo proti těmto ideálům jednali. Pak se u ní zastavovali středověcí intelektuálové s neuhasitelnou touhou po vědění a vzdělání, v nedostatku jiného, třeba jen v theologii, bez vnitřního poměru ke kněžství nebo i jen k nižšímu svěcení. Konečně tu byla i dosti početná vrstva dobrodruhů, kteří neměli zájem ani o studium, ani o duchovní stav a kteří v církvi viděli jen zaopatřovací

ústav. I takoví se vyskytli, hlavně mezi zchudlými šlechtici a měšťany, a nebylo jich málo. Podařilo se jim to při troše pokrytectví bez nesnází, protože tehdy ještě nebyla ustavena výchovná instituce seminářů, v nichž se adeпти duchovního stavu poučují i prověřují, do jaké míry jsou schopni uplatňovati nároky kladené na odpovědný úřad kněžský a státi se „druhým Kristem“. To dobře pozorovali oba horlitelé usilující o všestranné povznesení společnosti, Karel i Arnošt. Karel to dal najevo na mezinárodním fóru při říšském sněmu v Mohuči r. 1359, když se jednalo o církevní desátek pro papežskou komoru. Vyslovil tehdy podivení nad tím, že kurie usiluje více o získání peněz než o korekci mravů a duchovní povznesení svého kleru. Dále tam Karel napomínal přítomné preláty, aby dbali o zvýšení asketické úrovně duchovenstva a bezohledně trestali každé provinění případně i odnětím beneficium. Svým vystoupením, prozrazujícím vnitřní hluboký zájem Karlův o prosperitu církve, vzbudil prý nelibost apoštolské stolice, která v tom spatřovala neoprávněné vměšování do záležitostí církevních. Nedivno, že si Arnošt vzal z tohoto počínání svého panovníka příklad pro svou arcidiecési a ukázal, že se opravdově snažil, aby se z českých zemí stalo „nejkřesťanštější království“, jak o něco později budou prohlašovati reformátoři doby husitské.

K tomu mělo v neposlední řadě napomáhati zakládání rozmanitých úředních knih, evidujících jak personálie, tak i důležité církevní objekty. R. 1358 založil „libri erectionum“, do nichž se zapisovala nadání ve prospěch církve. Jsou zachována v patnácti svazcích až do r. 1602 částečně v originále, částečně v přepise. Jsou důležitým historickým pramenem hlavně pro dobu předhusitskou a osvětlují mnohé stránky života církevního i sociálního. Nepřímo jsou bohatým zdrojem pro bádání topografické a genealogii. Pět svazků vydal tiskem Kl. Borový a několik sešitů od r. 1915 Dr. A. Podlaha. Podobný význam mají také „libri confirmationum“, zahrnující časový úsek mezi 1354 až 1436. Byla do nich zapisována ustanovení (potvrzení) duchovních k určitým církevním úřadům presentovaných patrony. Tiskem byly vydány Antonínem Tinglem, duch. správcem kostela sv. Kateřiny v Praze II, a Josefem Emlerem. Osobní evidenci duchovenstva sloužila kniha neboli „matrika ordinovaných“. Byl to jakýsi v jednom exempláři existující předchůdce moderního Catalogu cleri. Ani tu se důkladný pastoralista Arnošt nezastavil. Nařídil soupis všech far a cír-

kevních obročích, podle něhož se potom vybíral papežský desátek. Soupis byl sice r. 1355 nařízen přímo kurií, ale zatím co v ostatních okolních diecích byl sestaven později — byl-li vůbec sestaven —, je zásluhou Arnoštovou, že se pro Čechy z jeho doby zachoval skutečně. Do oblasti na svou dobu příkladně provedené statistiky a evidence věcí, akcí a osob církevních náleží neméně významná „Soudní akta pražské konsistoře“. Registrují rozepře o církevní beneficia mezi osobami světskými i duchovními, zvláště spory duchovních s patrony a s ostatními laiky, vzniklé o desátky, o legáty, spory zasahující do manželského práva, souzení a trestání lichvy a lichvářů apod. Soudcem byl sám arcibiskup, který však k jednání delegoval své zástupce, znalce kanonického práva. Byl to především arcibiskupský oficiál, generální vikář nebo dva generální vikáři, kteří s předsedajícím oficiálem tvořili církevní soud. Jednání tohoto soudu se zapisovala do „Soudních akt konsistoře pražské“. Byla to znamenitá novota, která přes všechny bouře se dochovala až na naše časy a tvoří církevně historický pramen, po němž bychom marně pátrali v sousedních, mimočeských diecích. Díky všem těmto dochovaným církevním písemným památkám, vzniklým z podnětu osvětleného a prozíravého Arnošta z Pardubic, jsme o nábožensko-církevních poměrech doby předhusitské poměrně velmi dobře zpraveni. Zatím co v Maďarsku nebo třeba na Slovensku se zjišťují velmi namáhavě i hranice diecí, máme v Čechách podrobné zprávy skoro v každé faře.

Skoro s pedantickou systematicností pokračoval první arcibiskup v sérii církevně právních předpisů pro klerus, které souhrnně vydal pod jménem statut arcidiecéských. Jak píše životopisec, „sebral kanonické právo... i rozumné obyčeje... a statuta mohučská“ a takto pro české poměry upravené předpisy vydal na synodě r. 1349 jako statuta arcidiecése pražské. V aplikaci cizích norem na české poměry dlužno spatřovati vlastní právně vědecký přínos Arnoštův. Každý duchovní správce byl pak povinen si opatřiti opis těchto církevních ustanovení. Pravidelné zasedání synod mělo pak kromě jiného sledovati, do jaké míry se statutární ustanovení zachovávají. Synody byly svolávány již dříve. Horlivý Arnošt je organizoval dvakrát ročně. Za Arnoštova archiepiskopátu jim propůjčila zvláštního významu vystoupení slavných reformních kazatelů, kteří obraceli zřetel přízemně smýšlejícího kleru k vyšším metám.

Dalším prostředkem ke zvýšení církevní kázně byly pravidelné visitace děkanátů i jednotlivých farností. Z let 1358 máme zprávu o visitaci i reformách podniknutých přímo v samotné kapitule pražského kostela. Visitace Arnošt podnikal sám nebo prostřednictvím generálního vikáře arcijáhna. Kromě nich měl k dispo-

sici zvláštní důvěrníky, oprávce kněžských mravů „correctores cleri“.

Ze všech těchto většinou v podivuhodné úplnosti zachovaných památek je zřejmo, že držitelé výnosnějších beneficií byli většinou Češi. Cizinci jen potud, pokud byli zaměstnanci královské kanceláře a od panovníka (!) dostali beneficium jako odměnu za práci konanou ve prospěch jeho dvora. Tito držitelé pocházeli většinou z kruhů nižší šlechty, později i měšťanstva. Pro tyto církevní osoby byla církev většinou zaopatřovací ústavem, a proto svých mravů nezměnili, když se stali kleriky. Nevykonávali většinou ani církevní funkce, ale platili si k nim chudě, proletářské kněze vikáře nebo střídníky. Nezachovávali také residence, tj. povinnosti sídliti při církevním úřadě, který jim byl svěřen. To vše, spolu s tím, co bylo již dříve uvedeno, způsobilo úpadek života duchovního a mravů v tom měřítku, jak je zachytila visitace arcijáhenství pražského po Arnoštově smrti z r. 1379–80. V ní je ze 39 pražských farářů přímo šestnáct káráno pro život mravně závadný. Nelze zde uvádět všechny názory o tom, proč se Arnoštovi ve spolupráci s Karlem nepodařilo hlouběji zapůsobit na trvalou změnu poměrů k lepšímu a nezabrzdit tak prudký spád událostí, uskutečněných vystoupením Husovým. Snad nejdůležitější je skutečnost, že se tak stalo půl století po Arnoštově smrti a že se Arnošt k vlastní radikálně reformní velkorysé akci ani nedostal. Všechno nasvědčuje tomu, že celá jeho mnohotvárná práce nese pečeť přípravných opatření. Nelze přece míti zato, že muž takové energie a takové vnitřní opravdovosti by trvale přihlížel k rostoucímu úpadku jemu svěřené církevní oblasti.

Tak nadešel 30. červen 1364, kdy Arnošt umírá na svém roudnickém zámku skoro náhle, poměrně mlád, ve věku šedesáti let. Jistě předčasně a na velikou škodu české církve i národa. Do Roudnice se dal jako nemocný převézt z Budyšína, kam se odebral za Karlem v květnu. Ještě 12. května celebroidal svatodušní bohoslužby „coram rege“ a v přítomnosti jeho dvora. Brzy nato byl zachvácen „zimnicí preukrutnou“, získanou patrně z nachlazení. K večeru 30. června 1364 chorobě podlehl na roudnickém zámku, za jeho znamenitého předchůdce vystavěném. Podle svého přání byl pohřben v místě svého mládí v Kladsku, kam ho táhla mystická vidina Matky Páně, způsobivší veliký obrat v jeho životě. Této události vzpomíná i v duchovní závěti, z níž mluví asketický a reformní duch. Arnošt byl prvním arcibiskupem českým nejen podle aritmetické řady, nýbrž svou prací, svým geniem, svým světeckým zaujetím. Je otázka, zda český národ úměrně k jeho velikosti na něho dosti vzpomínal a vzpomíná a z jeho veliké práce pro národ a náboženství odvodil pro sebe aspoň přibližně ekvivalentní poučení a povzbuzení.

ThDr. Václav Bartůněk

KRÁSA CÍRKEVNÍ POESIE

Celý církevní rok, jak jej Církev sv. ve svém liturgickém textu slaví, možno právem nazvat velkolepou božskou básní, obsahem a formou nejdokonalejší, básní nejideálnějšího významu. Ty žalmy, hymny, antifony, responsorie, sekvence, cantica, verše z Písma sv. jsou nejvznešenější poesií, jsou poesií Ducha Svatého a Duchem Svatým zanícené Církev. Církev sv. je Bohem osvícená zvěstovatelka věčných pravd, je s Kristem bez ustání obcovající nevěsta a toto její obcování s Kristem je stálou svatební slavností v oběti a modlitbě, a proto její slova zní jako báseň, jako velepíseň. Aby však bylo patrné, že nikoli člověk, nýbrž že Duch Boží je mistrem této poesie, užívá Církev zvláštní řeči, která je mrtvá v běžném obcování a jen v ní zůstala živou, a v této řeči užívá poněkud více oněch svatých slov a písní, jež jí Duch Svatý sám již ve Starém Zákoně naznačil jako formu, aby ji nyní v Novém Zákoně vyplnila novým vlastním obsahem a vyzdvihla ji k nejvznešenější poesii, které rozumějí jen její svatí. Čím víc se každá jiná

neliturgická poesie přiklání k jejímu duchu, tím víc získává také sama na té vznešené výši, tím víc se naplňuje stejným nadpřirozeným obsahem, tím jednodušší a výraznější je její forma. Ne estetika krásna, která postupuje abstraktně, při čemž svá pravidla tvoří si přece jen podle vzorů Řeků a Římanů, nýbrž křesťanský duch Církev výrazně ovládající může nás naučit jejím zvláštním zákonům, abychom mohli podle své schopnosti správně posoudit její hloubku a krásu. Základní podmínky a přednosti této poesie nejlépe vyjádřil sv. Paulin, biskup z Noly, jeden z největších křesťanských básníků. Praví, že jedině křesťanství podává pravou látku poesii. Nic vybášeného, ale svatou pravdu odít do vznešených slov, to je podklad církevní poesie. Osoby a předměty křesťanské poesie jsou tak životné, že samy dodávají slovu vyšší důstojnosti a básníka povznášejí do výšin na perutích víry, aby ve své poesii spojil k podivuhodnému souladu představu a hodnoty obou přirozeností, daleko od sebe vzdálených, bož-

ské a lidské, v oduševnělé básnické formě, kterou se duše a srdce povznášá a zušlechťuje. Nikoli Musy, ale Stvořitel všech věcí Kristus přispívá duchu básníka, k němuž Paulin volá: „Vlej se do mého srdce, Kriste, Bože můj, a utiš mou žízně ze svých vznešených pramenů! Jediná kapka, vlitá do mého nitra od Tebe, zmohutní ve mně v proud. Nakloň se ke mně milostivě, prameni slova, Slovo Boží, ať se můj hlas rozezvuje v tónech jako hlas ptáka na jaře, jenž v zeleném loubí skryt širě háje a nivy potěšuje svými rozmanitými melodiemi k oslavě Tvůrce. Tak jak jejich rozmanité zpěvy mají i skutky Zjevení velmi bohatý obsah, který dává podnět k nevyčerpatelné obměně církevních písní. Jedině ten je vpravdě božský básník, jehož básně sají jako doušky nektaru, který se mně podává ke zdraví, když pje jen o Pánu všech věcí, Kristu. K takovému básnickému zpracování této látky vidí vzor v Davidovi, pěvci Starého zákona. Se zřetelem k těmto zásadám krásy snažili se křesťanští básníci před ním i po něm čerpat z liturgie inspiraci k svým velkolepým liturgickým hymnům, napodobující s nadšením královského pěvce Davida — jak vypravuje Tertulian — v nichž zvláště při agapách pěli chvalozpěvy Pánu. Ovšem v katakombách byla i liturgie jednoduchá, ale již tenkrát liturgie a poesie měly v sobě zárodek velkého rozvoje a ukazovaly neproměnné základní linie, jež měly být zachovány na všechny časy. Jak se pak v nich rozšiřovaly hroby svatých, tak se rozšiřovala i liturgie a získávala na krásu a sílu, nadšení a smrti vzdorující vytrvalost svatých mučedníků, jejichž hroby oslavovali. Až přišel čas triumfu Círky a skvělé basiliky byly pomníky tohoto vítězství, tu i liturgie bohatě rozkvétala a rozvíjela se do krásné jednotnosti celku. Tak dosáhla ve středověku liturgie velkolepých forem. Svátek za svátkem vyplňují tři velká období církevního roku a množí se nádherné zpěvy, jak je svatá poesie dovedla tvořit. Neboť každá pravá poesie je zároveň hudbou. Píseň musí svou melodií mít již v sobě tak, jak ji básnický duch již slyšitelně tušil. Hudba je jaksi slavnostním hávem poesie. Tak dostala liturgie vnější rozčlenění, v němž se však myšlenka celku v každé jednotlivosti obřadí. Nic tu není neodůvodněno, ve všem je harmonie, která neruší celek. Tato univerzální jednotnost liturgie vně i uvnitř byla pak zpečetěna na koncilu Tridentenském. Leč i potom pokračuje Církev jakožto živý organismus ve své snaze svou liturgii stále novou krásou naplňovat, čím víc z Círky bojující nyní Církev triumfující přitahuje k sobě nové členy a čím zářivěji vystupuje Kristus jako vítěz v krásu a počtu svých svatých. To je poesie liturgie, jak ji máme chápat z hlediska umění jako velký nádherný celek, do jehož jednotnosti, harmonie, nebeské krásy a hloubky proniknout má být největší rozkoš toho, kdo má lásku k umění katolické Círky.

Co platí o celku, to platí také o jednotlivých dílech liturgické poesie. Všimněme si jen těch nejvýznamnějších, církevní psalmodie a hymnologie. Žalmy převzala Církev ze Starého zákona, ale musela z nich učinit své vlastní zpěvy, a to se stalo přijetím jich do liturgie. Liturgie naplnila tyto písně nejvýš tajuplným způsobem a dala jim, kde jich používá, nový, daleko vyšší obsah a charakter. Je to nová báseň, ne již ona stará, aniž se však forma nebo písmeno mění. Je velmi zajímavé studovat tento nový poetický charakter, jak jej dostaly žalmy v církevní liturgii. Jen tak je možno zhodnotit to nevyčerpatelné bohatství v těchto zpěvech. Na př. žalm 2: „Quare fremuerunt gentes“, Davidova píseň plná důvěry, má v sobě velkou poesii, ale mnohem větší se nám jeví, když téhož žalmu užívá Církev mesiásky v liturgii, na př. v introitu první mše sv. na Boží hod velikonoční aj. Tolik jen jako náznakem o žalmech církevních.

Jiným pokladem církevní poesie jsou liturgické hymny. Sem patří především cantica jak ze Starého, tak z Nového zákona, jichž Církev užívá, a tu platí o nich totéž, co bylo řečeno o žalmech. Rovněž ale hymny, které ještě úzce přiléhají k žalmům a jež nacházíme již v apoštolských Constitucích (Lib. VII, cap. 47 squ.) v překladu sv. Hilária „Doxologie“, totiž Gloria in ex-

celsis, Preface, Te Deum laudamus. Takto byly asi ve směřování tvořeny hymny v prvních dvou stoletích. Od 4. století, jak církevní liturgie získávala bohatější formu, jsou i hymny bohatší a rozmanitější, a i když z počátku mají ještě ráz staroklasický, tedy přece se již vyznačují specifickým křesťanským charakterem. Jsou určeny pro obecnou potřebu a zpěv, přizpůsobují se v řeči i formě duchu lidu a přetvářejí se z časoměrné v přízvukovou poesii s užíváním rýmu. Na tomto základě povstala samostatná metrická a rytmiická stavba, která byla více méně vzornou formou veškeré křesťanské poesie. Básníkům církevních hymnů je velká řada v starověku, středověku i novověku. Tak od sv. Hilária, biskupa v Poitiers († 366), je hymnus „Beata nobis gaudia“ (Dom. Pent. ad Laudes), od sv. Ambrože je 11 hymnů, ve Španělsku vyniká Aurelius Prudentius Clemens († 413) četnými hymnickými zpěvy, z nichž je zvláště krásný zpěv „Salvete flores martyrum“ na svátek Mládětek. Od sv. Augustina († 430) je vznešený zaslíbený hymnus „Exsultet iam angelica turba coelorum“; od Coelia Sedulia, kněze v Achaji, jsou hymny „A solis ortus cardine“ (in Nat. Dom.) a „Crudelis Herodes Deum“ (in Epiph. Dom.). Hlubokým smyslem a básnickým vzletem vyznačují se hymny biskupa z Poitiers Venantia Fortunata († 603) „Vexilla Regis prodeunt“ (Sabb. ante Dom. Pass), „Pange lingua gloriosi lauream certaminis“ (Dom. Pass. ad Mat. et ad Laud.), „Quem terra, pontus, sidera“ (in off. B. M. V. ad Mat. a O gloriosa Virg. ad Laud.), a „Ave maris stella“. Od sv. Řehoře z více hymnů uvádím hymnus „Primo die, quo Trinitas“ a „Nocte surgentes vigilemus omnes“ (oba in Dom. ad Mat.). Karlu Velikému se připisuje hymnus „Veni Creator Spiritus“, ač jiní, např. Mone, jej připisují sv. Řehoři. Theodulf, biskup Orleánský, zbasnil hymnus „Gloria, laus et honor“ (Dom. in Palmis), Rhabanus Maurus († 825) mezi jinými „Tibi Christe splendor Patris“ (in fes. S. Raph. Arch.); král Robert francouzský († 1031) sekvenci „Veni Sancte Spiritus“; Herman Contractus († 1054) „Alma Redemptoris mater“; sv. Bernard z Clairvaux († 1153): „Jesu, dulcis memoria“; sv. Tomáš Aquin. věnoval Církví překrásné písně k počtu Nejsv. svátosti: „Pange lingua gloriosi corporis“, „Sacris solemniis“, „Adoro Te devote“ a sekvenci „Lauda Sion Salvatorem“; minorita Tomáš z Celano sekvenci „Dies irae“, ale tato se nebezdůvodně nepřipisuje i kardinálu Latino Malabrammovi; Jacopone da Todi († 1306) vytvořil sekvenci „Stabat Mater dolorosa“; a daleko by zavádělo uvádět řadu skvělých hymnů neznámých skladatelů z této doby. — V 15. a 16. stol. se někteří skladatelé z velké obliby staroklasicismu dali strhnout k tomu, že nenacházeli již zalíbení v jednoduchosti a velkoleposti dosavadních děl křesťanské poesie a chtěli se odklonit od této linie ve prospěch antiky. Právem praví o tom Mone: „Humanisté 16. stol., kteří tvořili hymny, jako Erasmus, Muretun a jiní, dopustili se chyby, že ve svých výrazech směšovali klasické představy s křesťanskými, i když je křesťansky chápali, a tento neblahý vliv klasicismu se jeví také ještě u francouzských skladatelů hymnů v 17. a 18. stol., jako u Le Tourneuxe, Haverta, Du Plessis, Le Brune, De Geste a j.“ Proto papež Urban VIII., který je pro svou znalost řeckého umění nazýván „Attickou včelou“, dal provést recenzi církevních hymnů a tu tři učenci z Tovaryšstva Ježíšova věnovali se té věci s velkou pietou a pozměnili jen v 30 hymnech něco na začátku, jinak však jen slabiky. Tak bylo dostatečně vyhověno novým požadavkům, ovšem s plným respektem k tradici a duchu Círky. A tak pozdější hymny byly tvořeny pod zvláštní autoritou papežské Stolice. Tak vznikly tři krásné hymny k svátku sv. Josefa: „Te Joseph celebrant“, „Coelitum Joseph decus“ a „Iste, quem laeti colimus fideles“; hymny k svátku svaté krve Kristovy jako „Salvete Christi vulnera“; k svátku svatého kopí a hřebů „Pange lingua gloriosae lanceae“; hymnus k svátku sv. Jana Nepomuckého; Marie, Pomocnice křesťanů; Božského Srdce Páně; Sedmibolestné Panny Marie (Dom. III. Septemb.); Mateřství Panny Marie; Andělů strážných „Custodes hominum psalimus Angelos“, „Aeterne rector siderum“, připisované kardinálu

Bellarminovi († 1621); dále hymny k svátku sv. Martiny, sv. Alžběty Portugalské, sv. Hermenegilda, sv. Terzie, které složil kardinál Maffeo Barberino, pozdější papež Urban VIII. († 1644). Podobně každý nový svátek vyvolal v tomto novém nadšení nové církevní zpěvy. — Z básníků hymnů byli uvedeni výběrem jen ti, a to jen ukázkou, od nichž bylo více hymnů přijato do liturgie. Tím však nejsou vyčerpána ani jména, ani písně jiných předčetných básníků, jejichž lyrické básně, jak na východě, tak na západě mají též charakter, jako ty, jichž se užívá v liturgii. Ale nutno aspoň vzpomenouti 40 menších básní sv. papeže Damasa († 384), veškerých básní sv. Ambrože, kromě již uvedených, dále 12 písní Prudentiových „Kathemerion“, totiž básní pro denní křesťanský život a jeho 14 básní na sv. mučedníky (Libri Peristephanon); oslavné básně sv. Paulina na sv. Felixa „Natalitia“; ostatní hymny sv. Řehoře Velikého, rovněž 11 hymnů od Bedy Ctihodného aj. — V této kusé hymnologii se odezírá od hymnů Clementa z Alexandrie, sv. Efréma, sv. Jana Damascenského, Kosma z Jerusaléma a Theofana, jednak že nejsou v naší liturgii, jednak že zánikem církevního ducha ve východní církvi vlastní vývoj této poesie stal se nemožným. Řecké hymny vyznačují se vysokým vzletem a měkostí řeči, ale proti hymnům západním mají něco hledaného a navenek skvělého, mají spíš subjektivní charakter, tedy méně liturgický.

Při oněch agapách, jak byla výše řeč, byly vedle těch oslavných hymnů při obřadech věřícím stále opakované výklady o podivných věcech a činech Starého a Nového zákona o životě a díle Ježíše Krista a Jeho svaté Matky, Jeho apoštolů a mučedníků a z toho velkého nadšení vznikly o tom zpěvy a tím začátky křesťanského eposu. Pravdivost kázání o křesťanské víře a mravnosti, která živila nadšení pro pravé poznání života a krásu ctnosti, dala základ k didaktické poesii, konečně ze služby Boží kolem oltáře Posvátné Hostiny vzniklo symbolicky liturgické drama vyššího řádu, jehož obsah předváděl dílo vykoupení, z čehož se brzy vytvořilo vlastní drama, jednající o utrpení a narození našeho Spasitele. — Pokud jde o církevní epos, tu vyniká předně první církevní epos španělského autora Juveneuse, totiž 4 knihy „Historiae evangelicae“, básnické vylicnění evangelii; Victorinus opěvuje v epické básni smrt sedmi synů Machabejských; Sedulius napsal v 5 knihách Mirabilia divina; sv. Avitus, arcib. ve Vienne († 523), pojednává v 5 knihách epickou formou o stvoření světa, dědičném hříchu, Božím rozsudku, potopě, přechodu přes Rudé moře. To byly začátky křesťanského eposu. Didaktická poesie má znamenitého učitele v Prudentiovi. Jeho „Apotheosis“ hájí Božství Kristovo proti kacířům, jeho „Hamartigenia“ pojednává o vzniku hříchu, v „Psychomachii“ o boji ctnosti a neřesti v lidské duši, ve 2 knihách „Contra Symmachum“ o modloslužbě, kterážto dílo mu získalo velkou slávu. Středověká didaktická poesie byla zvláště v 13. stol. protikladem proti mnohým výstřednostem písní o lásce (Minnegesang) a pravda křesťanské víry a mravnosti byla jí velmi obratně a přesvědčivě předkládána. Z mnohých takových děl sluší uvést aspoň „Dceru Sionskou“ od bratra Lambrechta z Řezna, která pojednává o spojení duše s Bohem stálým sebezapíráním. Takový charakter mají i jiná podobná díla všech zemí.

Také začátky křesťanského dramatu možno sledovati již od 4. až 6. století; prvním dramatem je pašijová hra, připisovaná sv. Řehoři Naziánskému, ačli spíše není jejím autorem Řehoř, biskup v Antiochii (c. a. 572): „Christus Patiens“, kde v 2600 verších předvádí zajeť, týrání, odsouzení k smrti, ukřižování a zmrtvýchvstání Kristovo v dialogickém vypravování a následujících dějstích. Také ve středověku přičleňuje se drama co nejvíce ke křesťanské liturgii v opětém zpracovávání utrpení Kristova podle pašijí, klanění svatých Tří králů, pak různých období ze života Kristova a Panny Marie. Již z doby Karla Velikého je známo latinské drama ve verších o narození Ježíšově. Ve 12. stol. nacházíme ve všech větších městech speciální Bratrstva k provozování pašijových her: v Itálii, ve Španělsku, ve Francii, v Anglii, Německu. Jsou to dramá na-

mnoze pozoruhodná a světoznámá, jako v Horní Americe.

Ve středověku se obrázejí prvky křesťanské poesie také v milostných písních německých pěvců lásky (Minnesänger), ovšem nikoli oněch trubadurů, nýbrž pěvců, kteří nejvyšší ideál duchovní krásy ženy skládali k oslavě Panny Marie, jako nebeskému symbolu ženské dobrotivosti a čistoty, jehož nadzemský lesk ozářoval všechny pozemské ženy. O tom svědčí právě okolnost, že sv. Alžběta po boku svého manžela na hradě Eisenachu dopřávala ráda sluchu takovým melodickým zpěvům, byvši jimi povznášena k božské lásce, a nebyla by při tom trpěla ani nejmenší rušivý nesouzvuk. Takovými pěvci byli Wolfram z Eschenbachu, Hartman von Aue a z nejlepších Walter von der Vogelweide (1165—1170), o němž se praví, že jeho písně o paních spočívají na hlubokém náboženském citu jako svatý obraz na zlatém podkladě. Také Švýcar Eberhard von Sax složil překrásnou „Duchovní píseň lásky“ a Conrad von Würzburg († 1287) ve své „Zlaté kovárně“ oslavuje Matku Boží, císařovnu nebes všemi těmi obrazy a podobnostmi, které z podání svatých Otců ve svém srdci sbíral, aby je pak do krásného vybroušeného celku slil a ukoval. V téže době v Itálii sv. František pěl svou velkolepou, takřka v celém majestátu a kráse žalmů, Sluneční píseň a sv. Bonaventura složil své líbezné, hluboce procítěné písně k oslavě Panny Marie.

Také středověký epos má ve svých začátcích též přísně církevní charakter. Tak byly i nyní prvními eposy „harmonie evangelické“ na př. od mnicha Otfrieda z Weissenburgu, žáka Rhabana Maura, v 15 tis. verších zrymované. K tomu se řadí velmi četné legendy, jako legendy nepomíjející krásy mnišky Horoswithy (* 940) z Gandersheimu, v biskupství hildesheimském, a obzvláště slavná báseň tohoto druhu „Passionale“ od neznámého skladatele v 13. stol. o 100 000 verších. První kniha popisuje život Ježíšův a Panny Marie, druhá život sv. apoštolů a evangelistů, Marii Magdaleny a sv. Jana Křtitele, třetí život ostatních svatých podle pořadí v církevním roce.

Dále pak pověst o svatém Graalu, která v básnickém podání o Parcivalu z Titurelu od Wolframa z Eschenbachu vrcholí v nádherném projevu a je označována za nejvelkolepější zjev křesťanské epické poesie vedle Danteovy Božské komedie. Smaragdová miska je tu symbolem Eucharistie, která podle pověsti byla v ní uchována. Je to kámen mudrců, který umlčuje všechny touhy, utiňuje žízeň po vědě a udržuje nezkalený pokoj v duši, je archou, která věřící přenáší přes rozbořenou moře, v němž lidstvo stále víc a víc bloudí. Proto jej také nikdo nevidí, jak tomu král Titurel učí, leč jen vyvolení, kteří za všech dob bojují proti bezbožnému životu. Také ostatní epické básně této doby ukazují více méně, jak jsou proniknuty duchem Církve. I přebásnění starých námětů, na př. válečné výpravy Alexandra Velikého od Lamprechta (kol r. 1070) nebo války Trojské od Conrada z Würzburgu, mají též charakter. Je to velký vnitřní rozpor těchto básní s naším moderním pojetím starověku. Nejvznešenější ukončení všech křesťanských eposů tvoří však Danteova Božská komedie (1265—1321), v níž je veškerá theologie středověku podivuhodným způsobem shrnuta a v níž všechny podobné vytvořené básnické plody v jednotném umělecky vybroušeném celku zpracovány.

V pozdější době je arci znamenatí zvrhnutí jednotlivých odvětví křesťanské poesie. Odpoutání se od církve a jejího ducha svedlo poesii jiným směrem, k pohanství zanícením a kultem přírody a smyslnosti nebo nejvyšší lidumilné morálky, humanity. Proto je tím víc ceniti snahu jednotlivců, jejichž díla jsou i v této době pozoruhodná, ale jen potud, pokud lpí na křesťanském duchu. Mezi lyriky jest zde jmenovati jesuitu Bedřicha Spee, Angela Silesia, Jakoba Balde a Španěla Louise Ponce de Leon. V eposu mnoho vykonal Jakob Sannazaros († 1530) svou básni „De partu Virginis“ o 3 zpěvech a Vida, biskup v Albě († 1566), svým básnickým dílem „Christiade“ o 6 knihách. V dramatu je to zvláště Španěl Lope de Vega (* 1562) a Calderon (* 1601), jimž se podařilo a zvláště tomuto v jeho „Autos (Actus) Sac-

ramentales“, tj. duchovních činohrách k oslavě Nejsv. svátosti umělecko dovršití křesťanské drama, ve středověku sic dobře započaté, ale později a zvláště v nejnovější době zcela zesvětštlé. V nové době snaží se církev v tzv. Romantické škole ve své reakci proti střízlivému kultu humanismu znovu oživit svou poesii katolickým duchem. Zde zasluhují být jmenováni prů-

bojníci této školy: Schlegel, Tieck, Novalis, Brentano atd. I když nejsou všichni vpravdě upřímní, aby se zcela oddali duchu Církve, tedy přece ukazují jejich práce, co by mohlo býti očekáváno od křesťanské poesie, kdyby, tak jako ve středověku, duch a život Církve opět rozvítil vnitřní i vnější život lidu.

Dr H. Havránek

POHLED K OLTÁŘI

Ježíš Kristus si vybral a vyvolil kněze, aby v doprovodu veškerých svých četných a důležitých kněžských úkonů pokud možno denně konali na oltářích obět Nového zákona. Tou obětí jest Beránek Boží, který se svou smrtí za nás na kříži obětoval a v každé mši svaté tu obět na oltáři obnovuje.

Není na mši svaté, co by nebylo hodno největšího obdivu.

A zaslouženou pozornost vzbuzuje i grafické znázornění sledu jednotlivých modliteb Kánonu.

Rozložíme-li Kánon v jeho jednotlivé prvky, shledáváme se se zvláštní pravidelností, jež už sama o sobě svědčí o velkoleposti nejdůležitější části mše svaté — Kánonu — a o jedinečném důmyslu, jímž je celek prostoupen, prosycen a celkově zladěn.

Kánon mše svaté — toť mohutná stavba na dvou pevných pilířích: dŕlo výlučně Boží, spojené se slovem Církve svaté.

Uvedme jednotlivé modlitby počátečními jejich slovy:

Te Igitur
Memento
Communicantes

Per ipsum et cum ipso
Oremus: Praeceptis...
Libera nos

Hanc igitur
Quam oblationem
Qui pridie
Simili modo
Unde et memores
Supra quae propitio

Pax Domini sit
Haec commixtio
Agnus Dei
Domine J. Christe, qui dixisti
D. J. Christe, Filii Dei vivi
Perceptio Corporis tui

Supplices te rogamus
Memento etiam
Nobis quoque pecc.
Per quem haec omnia

Panem coelestem accipiam
Domine, non sum dignus
Corpus D. n. J. Chr. custodiat

Quid retribuam D.
Sanguis D. n. J. Chr.
Quod ore sump.

Corpus Tuum, Domine... et Sanguis

Communio

Dom. vob.
Postcommunio

Takováto viděná a zjištěná pravidelnost vede k meditacím, k obdivu, k díkům Bohu a Církvi za dar Mše svaté, vede a může vést k bezpečným prostudováváním a rozborům geniální její stavby, aby daly vznik ke knihám a dílům bez konce o Oběti, nad niž věřící svět nic většího nemá.

P. Miloslav Kunc

HYMNUS ANGELICUS

Mše svatá je jediná a jedinečná instituce Pána našeho Ježíše Krista, kterou Boha Trojjediného můžeme dokonalým způsobem nejen usmířovat, ale i velebit a oslavovat.

Po devaterém úpěnlivém volání o slitování: Kyrie, Christe, Kyrie eleison — před didaktickou částí epištoly a evangelia vsunula svatá liturgie andělský chvalozpěv »Gloria in excelsis Deo«.

Zdá se nám, jako by chtěla vyčerpát všechna synonyma chvály a slávy, aby co nejvíce, ano, aby co nejdokonaleji, aby co nejdůstojněji vyjádřila chválu a slávu, obdiv a údiv, dik a vděčnost Trojjedinému Bohu Otci, Synu i Duchu svatému. »Laudamus Te. Benedicimus Te. Adoramus Te. Glorificamus Te. Gratias agimus tibi magnam gloriam Tuam. Domine, Deus Pater Omnipotens... Domine Fili... Agnus Dei... Qui tollis peccata mundi, miserere nobis... Quoniam Tu solus Sanctus. Tu solus Dominus. Tu solus Antissimus...«

Jaká síla, jaká víra, jaká vděčnost a jaká hrdost z Boha tak neskonale dokonalého, dobrotivého a milosrdného »Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis...«, a tak mocného »quoniam Tu solus Dominus, Tu solus Altissimus« zní z tohoto mohutného, velebného a jedinečného hymnu andělského.

Gloria zvané též »doxologia maior« na rozdíl od »doxologia minor« (Gloria Patri etc.) nebo »hymnus angelicus«, protože jeho začátek pěli andělé nad Betlémem.

Gloria svým původem sahá do nejstarších liturgií orientálních. Svatý Athanáš († 373) se o něm zmiňuje ve svém spise »De virginitate« a celý jej obsahuje Const. apostolica VII-47. Na západ je přinesl z vyhnanství pravděpodobně sv. Hilarius († 366). Ustáleným textem dnešním je Gloria od devátého století. Do století jedenáctého však směl je zpívat jen biskup. Na zvláštní protesty kněží proti této podivuhodné výjimce, kterou byli okrádání o nejvzácnější a nejkrásnější projev chvály a dikuvzdání při mši svaté, bylo v jedenáctém století i všem kněžím dovoleno v ustanovené dny nejen na Hod Boží velikonoční modliti se při mši svaté Gloria.

Vox laetitiae, výrazem radosti je chvalozpěv andělský, proto se vynechává při Requiem, ve mších svatých de Tempore, kdy v Matutinu odpadá Te Deum a ve mších votivních tichých, kromě o Panně Marii v sobotu.

Řekl mi jednou staříčkový kněz: »Kdybych jednou ve své slabosti se již nic jiného nedovedl pomodlit než »Otčenáš« a »Zdrávas« a »Gloria in excelsis Deo«, dovedl bych se pomodlit všechno, co se katolický křesťan modliti má. V »Otčenáši« se modlíme za všechno, za co se modliti máme, ve »Zdrávasu« ctíme Pannu Marii, jak ji podle návodu Církve svaté ctíti máme: tak jak ji ctíl a velebil archanděl Gabriel, a v »Gloria« velebíme a chválíme, dobrořečíme a děkujeme Pánu, jak Ho velebila a chválila liturgie od prvotních křesťanských časů.«

Svatý Alfons stále znovu za den opakoval malou doxologii »Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto«, to byla jeho oblíbená střílná modlitbička a se svou duchovní rodinou ji opakoval každý večer při večerní modlitbě devětkrát.

Jestliže již malá doxologie dovedla nadchnout svěťce takovým způsobem, natož pak velká. Modleme se jí s vnitřním zanícením nejen při mši svaté, modleme se jí i při ranní a večerní modlitbě. Vždyť nejkrásnější ranní i večerní modlitby jsou ty, které jsou sestaveny z modliteb liturgických. K tomu navádějme i naše věřící katolické křesťany. Modleme se andělský chvalozpěv na procházce krásnou jarní přírodou, kdykoliv se ubíráme po stopách krásy a velebnosti Stvořitelovy: *Laudamus Te. Glorificamus Te. Gratias agimus Tibi. Tento andělský chvalozpěv z tvého čistého, synovského, kněžského srdce bude mít větší váhu a prospěje k větší slávě Boží než všechen ten zpěv našich milých jarních pěvců: skrívánků a špačků a prvňáků vlaštovek.*

Jedna jediná mše svatá přináší Bohu větší čest, než všechny miliardy hvězd, které miliardy let se ubírají svými drahami, než Slunce ve své nádheře, než moře ve své velebnosti, než celý kosmos se svým podivuhodným pořádkem a souladem. Jedna jediná mše svatá vzdává Bohu více chvály a slávy než věčné klanění všech svatých a andělských kůrů v nebi.

Tuto skutečnost nám vždy připomíná »Gloria in excelsis Deo!«. Tato skutečnost nás povzbudí, abychom se své Gloria modlili vždy s vnitřním zanícením a s vroucností.

A ještě něco nám připomeň tato skutečnost: že v okamžení, kdy oslavuje jazyk andělským chvalozpěvem Trojediného Boha, nesmí být naše duše těžkým hříchem pošpiněná otrokem nepřítelů Božích. Aby byl soulad mezi slovem a mezi dispozicí duševní, aby zpíval, jásal a nadšeně se modlil »Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis...« celý člověk, celý sacerdos nejen slovem, ale i srdcem čistým a plným Bohem. P. Karel Sahan

VELIKONOCE V ŽIVOTĚ A DÍLE NÁRODNÍHO UMĚLCE J. B. FOERSTRA

Grandiosní obrazy mohutného děje velikonočního týdnu byly a jsou nevyčerpatelnými inspiračními zdroji světového a českého umění. Z představitelů české moderní hudby to byl zvláště národní umělec J. B. Foerster, který z hlubokého citového prožívání českých velikonoce vytěžil díla jak myšlenkově bohatá, tak formálně utříbená.

Musíme si ovšem položit otázku, které životní prožitky umělce k těmto dílům vedly. Tak jako všude, byl to život sám, který poskytl již studentiku Foerstroví příležitost prožít krásu českých velikonoce v jejich oblažujícím, citově i esteticky svébytném bohatství. Foerstrův dědeček i otec jako rázovití čeští muzikanti prožívali velikonoční svátky na chrámovém kúru; jaký div, že nábožensky zanícený chlapec vnímal jímavou duchovní atmosféru velikonoce celou svou duší.

Ale jako u každého umělce byl to jeden konkrétní zážitek, který na umělce zapůsobil nejmocněji a nejtrvaleji. Byly to první velikonoce, které chlapec prožil u svého dědečka, poctivého českého kantora a muzikanta Josefa Foerstra v Osenicích. Zbožný hoch, který vždy prožíval velikonoční svátky s hlubokou vážností a s osobním citovým zaujetím, mohl poprvé spojit tyto zážitky s poetickým rámcem české jarní přírody. Dojmy niterné zbožnosti se spojovaly s krásou, do které v Čechách vždy spadají dny Svatého týdne. S krásou přírody, která povstala ze zimního hrobu do jarního rozkvětu. Osenice zjevily mladému Foerstroví obojí: Božskou a lidskou mohutnost Smrti a Vzkříšení v ryzi vesnické české podobě. Nechme kratičko promluvit Foerstra samotného: „Poprvé na jaře venku. A v po-

sváté době velikonoční. Tajemství dívá se zevšad do dětských očí, leč na jaře nejmocněji. Prožíváme Svatý týden z velké části v kostele, dědeček u varhan, a já vypomáhám již u pultu basistů.“ K těmto zážitkům v milém venkovském kostelíčku musíme ještě připočít bohaté dojmy chlapecké z lidových zvyků: byly to řehtačky, klapačky, barvení vajíček, pomlázky, mazance a jídáše a mnoho jiných.

Odtud vede již přímá níť k umělcově tvorbě. Vezměme inspiraci Velkého pátku a povznášející dojem katolických velikonoce. Foerster je líčí takto: „Nemusel bychom propuknouti v pláč před obrazem Ukřižovaného? Nevisí tu na kříži Nevinný, Svatý, Láska sama? Ale jdeme kolem lhostejně, bez dojmu, dnes většinou bez pozdravení, bez myšlenky soucitné a bezděčné vzpomínky. Ale lidé takoví mají mít smysl pro bídu a utrpení bližních?“ A ještě jednoho smutného zážitku bylo třeba, aby skladatel vytvořil v r. 1892 své „Stabat mater“. Úmrtí sestry Marie. Jakoby v jediném strhujícím toku hudby vyličuje Foerster drásavý obraz Kalvárie, avšak bolest a soucit jsou sledovány naději a radostí, že duchovní plod oběti Spasitelovy přivede člověka opět do glorie ráje. A přitom hudební prostředky Foerstrova výrazu jsou ryze moderní, zvláště v harmonii. Toto dílo je plodem reformy české hudby církevní a vzorem moderního oratoria.

Nejvýznamnějším Foerstrovým dílem velikonočním je však IV. symfonie, nazvaná přímo „Velká noc“. Její forma je značně volná, avšak současně klasicky vyvážená. Je to programní opus s četnými životopisnými rysy. První větu bychom mohli nazvat Křížovou ces-

VĚRNOST DOMOVU

S přicházejícím jarem rozkvetou ptáci písne stříbrnou veselostí a básníci posílají do světa své verše jako nejvěrnější pozdrav té krajiny, kterou nazývají svým domovem. I když na cestě života potkáváme nové krajiny, nová poznání a střádáme si v duši nové dojmy, přece jen se svou láskou a věrností vracíme stále k oné krajině jediné a nezapomenutelné, ke krajině svého dětství a mládí. Tato láska a věrnost si vzdýcky přeje, aby si pořádek dobře rozuměla s dýchající hlinou, jež za ranního svítání voní probuzením, aby mohla až do posledního dne v úžasu stát pod modrou oblohou a vde-

chovat ústy duše všecku krásu kraje, nad níž Bůh tiše kráčí a dotýká se jeho života laskavou rukou. Láska a věrnost domovu je v nás nevykořenitelná, tak jako je nevykořenitelné ono vědomí, že domov stejně jako život jsme si sami nevyvolili, ale byl nám dán, ne bez příčiny a také ne nadarmo. A byť bychom šli až na konec světa, domovu se ztratit nelze.

Tyto myšlenky ve mně vzkličí vždycky o svátku sv. Vojtěcha. O tomto svěťci našeho rodu, jehož útěšné jméno se v hlínu naší země vpálilo žhavou krví, by se mohlo říci, že byl člověkem bez domova. V jeho životě je viditelné stále opouštění domova. Jako jinoch opouští rodnou Libici a odchází na studie do saského Magdeburku. Vra-

ci se, aby se podjal těžkého apoštolského úkolu a s duší zakrvácenou je nucen dvakrát odejít. Stává se apoštolem Uhrů a Poláků a nakonec nalézá mučednickou smrt daleko od domova, na území pobaltských Prusů. Je ve své době opravdově mužem křesťanské Evropy; básník ho jmenuje poutníkem křížem krážem Evropou šťvaným. Ale byl světcem Čech a jeho věrnost dala českému domovu to nejvzácnější, co může člověk dát: oběť života. Pramalo záleží na tom, že sv. Vojtěch ztratil svůj život daleko od své rodné země, jež byla svěřena jeho pastýřské péči, ale záleží na tom, že tato oběť byla za ni podána s úsměvnou ochoťou a že nebyla podána nadarmo. Rodná Libice, domov dětských her a rychlého dospívání, byla rozvráče-

tu. V ní Foerster kráčí bolestnou cestou, po níž nese kříž Kristus. Strhuje hlubinou prožití bolesti, ale nikdy nepropadá beznaději.

V druhé scherzové větě by si mnohý skladatel nevěděl rady, jak by po ději svrchovaně tragickém mohl uplatnit náladu méně chmurnou. Avšak Foerster nebyl ani chvíli na pochybách. A tak v této větě se setkáváme vlastně s tím, jak kdysi prožil české vesnické velikonoce u dědečka v Osenicích v Českém ráji. Jsou to velkopáteční dojmy, jenže tentokrát v citlivém zrcadle dětské duše. Vyvolávají v duši jívky, kočičky, blatouchy a celou tu prostou plejádu obrazů vesnických velikonoce.

Třetí věta nás vede k samému jádru obětní smrti Kristovy: do zahrady Gethsemanské a na Golgatu. Tato věta není ničím jiným nežli kontemplací o Bohu, člověku, životě a smrti. Přitom se tu setkáváme s hubebnými prostředky velmi jednoduchými, a to jak v melodii, tak i v harmonii. Jen duše upřímně věřící a chápací Kristovu lásku k lidstvu mohla dát vznik takové kráse, jaká naplňuje třetí větu.

Čtvrtá věta je opět radostná. Je to apotheosa vítězství díla vykoupení: pravá oslava Bohočlověka. Jemné chorální téma vede širokou gradací až do tónů slavnostního vznícení, vyjádřeného ve fanfáře, jímž je vyjádřena sláva Krista, stoupajícího na nebesa. Ale nebyl by to český muzikant, který by takto uzavřel toto symfonické dílo. Proto Foerster zakončuje dílo po česku: intonací vzácně krásné české písně velikonoční: „Třetího dne vstal Spasitel“.

Avšak velikonoční motiv nalézáme také ve Foerstro-
vých díle operním: v „Deboře“, jež symbolisuje vítězství

čisté lásky v časovém rozpětí mezi Velkým pátkem a Bílou sobotou. Ke vzniku „Debory“ Foerster ve svém „Poutníku“ poznamenává: „Chorál zaznívá u otevřených dveří chrámových a do probouzejícího se jara. Doba velikonoční. Vzpomněl jsem Osenic.“ Ovzduší Velkého pátku a Bílé soboty je půdou, z níž se rozvíjí a vrcholí dramatický konflikt opery.

Skladatel nemohl pominout velikonočních motivů ani ve svých sborech, jak je toho dokladem smíšený sbor „Gethsemane“. Jiný, tentokrát mužský sbor „Kristus“ vznikl na slova básníka katolické moderny K. Dostála-Lutinova. Trpící Kristus „chce na srdce přivinout celý svět, hřeby mu však stahují ruce zpět“. Ženský sbor „Tabitha“ staví nám před oči již Krista zmrtvýchvstalého, pravého vítěze nad hříchem a smrtí.

Již staříčký kmet — uchyluje se Foerster jakoby v modlitbě před smrtí ještě jednou k thematicce velikonoční, v písni „Dolorosa“. Je to dílko rozsahu malého, avšak osobité, strohé kázně, příprava na vlastní smrt a vzkříšení. A tak se životní kruh mezi narozením a smrtí začíná a také uzavírá v atmosféře velikonoce — Foerster umírá ve znamení velikonoční naděje.

Avšak i v jiných jeho dílech, zvláště těch, které pojednávají o českém dějinném osudu, váže Foerster naději na osvobození vlastního národa na velikonoční téma vzkříšení. Velikonoce jsou pro něj vždy svátky míru, impulsem k sbratření národů, dějem svrchované Lásky. A tak křesťanské, tak typicky české, tak mírové a láskyplné jsou všechny Foerstrovy skladby, v nichž plane nezhaditelné světlo velikonoce a vzkříšení.

Jiří Houska

NÁBOŽENSKÉ PŮSOBENÍ OBROZENECKÝCH KNĚŽÍ

(Dokončení)

V době, kdy se opět rozmáhaly pouti na četná a obnovovaná místa poutnická, žádá F. Sláma duchovní pastýře, aby mezi svými osadníky šířili pravé a čisté pojmy o poutnické zbožnosti, aby nepodléhali přáním „pověrečného dílu své osady“, schvalující bez rozdílu dobré i zlé obyčeje. Vyzývá je, aby „pamětliví sněmu Tridentského vše, co pouze k navnazení poutníků směřuje, svědomitě odstranili, aby nevyplňovali kázání chválením svatých, ale vyzývali k následování jejich ctností a důkladně poučovali věřící o důležitých pravdách a vznešených člancích našeho náboženství na kazatelně i ve zpovědnici, nic se slovem lidu mýlit nedávající“. „Jen tak zůstanou pouti prostředkem spasitelným a sloužícím k povstání mnohému v Izraeli; jen tak se bude slyšati, o čemž až potud nehubě slyšáno: že se na poutnických místech staly zázraky pravého polepšení“ (ČKD II, 1830).

F. Sláma obhajoval také zakládání bratrstev, „ač není bez obav, aby všeliké slovo o bratrstvech za věc

jako v klatbě ležící a ku posměchu odsouzenou pokládáno nebylo“. Překonává širokou úvahou tento josefínský předsudek a vyslovuje se pro bratrstva, která z náboženských důvodů jsou prospěšná jako zvláštní prameny veřejné dobročinnosti. Uvádí pak, k jakým účelům by se mohla bratrstva zakládat a působit, jako „k podporování ústavů pro chudé, ošetřování roznehlých počestných a lidí o ruce toliko živých bez dospělých sluh pracovních, poskytování pomoci nouzi trpícím a pro stud raději se mařícím rodinám, dohazování práce lidu chudému v čas neživný; nemohlo-liž by rozšiřování užitečných náboženských knih, opatrování odměn pilným, oděvu nucným žákům, odměn zachováním, dlouhá léta u jedné vrchnosti věrně sloužícím čeledínům, nebo dětem starých zchudlých rodičů nepouštějícím, a množství podobných účelů bratrstvům základním pravidlem býti?“ Sam tento výčet cílů, pro něž mohla bratrstva býti zakládána, podává výmluvně svědectví o duchu pastorační práce obrozeneck-

na mstivými Vršovci, česká země, již s vroucností žehnal, kdykoliv se k ní vracel, dýchala daleko od jeho srdce, ale domov v paměti zůstával nesmazatelně. A se vzpomínkou na jeho drsnou krásu trvala i vzpomínka na tvrdošijnost lidu, s níž horlivost apoštolova bojovala bezúspěšně. Býlí pohanství s jeho barbarskými obyčeji a nelidskými právy ještě hojně bujelo na rolích milovaného domova, jehož obraz pohltila dálka. Nešlo je vyplít příkladnou vládou líbezného křesťanského knížete a osobním příkladem ryzi jeho zbožnosti ani rozměrným apoštolátem prvního biskupa české krve, který svůj pastýřský úkol tak bolestně obtěžkal neuhaditelnou horlivostí. Vykouřenit modlářství a vzájemnou nevraživost, násilí a vzpurnost ducha

i srdce mohla jenom obět, mající v sobě ukrytý nejvznešenější znak lásky. Oba jí rádi přinesli, vladař i biskup. Krev Václavova a krev Vojtěchova se slily v jediný pramen a orosily bílou lomenici domova, toho domova, který pozvolna nalézal svou pravou a jedinou tvář. Země přijala krev oběti v sebe jako převzácnou vláhu. A dokud bude v ní znít měkká česká řeč, dokud s každým jarem české krajiny budou mládnout fialkami, chudobkami a sedmikráskami a dokud zvučná modlitba české zbožnosti bude uprostřed míru Evropy a celého světa rozřihat svůj tisíciletý chorál, dotud tato živá krev radostné oběti bude stále zářit jako drahocenné krůpěje oživení v kořínkách květů i v kořání stromů i na dně lidských

srdci jako světlý dar nejčistší lásky a nejstálejší věrnosti.

Pro jméno sv. Vojtěcha nemůžeme tedy zapomenout, že jediným znakem pravé věrnosti domovu je obět. Bez ní je každá věrnost jako studna bez vody, jako strom bez květů, jako krajina bez cest a jako den bez světla. Tak i my dávejme svému drahému domovu onu jedinou věrnost, jež je ho hodna, věrnost oběti, oběti srdce, duše, práce a života. Přispějeme tak k tomu, aby na přímluvu svatého Vojtěcha, který opuštěný domov pomiloval nejkrásněji právě svou dobrovolnou obětí, byla české zemi dána hojnost a byla jí uchována pokoj, o němž tak ráda sní, naslouchajíc ptačím zpěvům a rozmlouvajíc řeči jara.

P. Václav Zima

kého kněžstva. Přitom F. Sláma upozorňuje, že takové ústavy se sice zakládají, ale jen v sídelních a mohovitějších městech, ale „jakkoli tam výbor národu i v bohatství země se nalézá, ani tam potřebám veškerým nevyhovují. „Co však máme říci o kraji či venku, kdež krom ústavů pro chudé k jiným potřebám zřízení není ... a kde i tyto ústavy velenutný život vedou.“ V zájmu státu i církve vyslovuje se F. Sláma pro zakládání bratrstev, jejichž účel sám příkladno uvedl.

Velkou zásluhou Františka Slámy, děkana bechyňského, je burcovací péče, s jakou upozorňoval na život velmi početné české emigrace ve Vídni, na její žalostné sociální postavení a duchovní potřeby. Nebyl v tom zajisté sám, ale sledoval celou věc nejpronikavěji a s největší znalostí, neboť vystěhovalecký proud český šel do Vídně právě nejvíce z chudých jižních Čech a jižní Moravy. Stojí za to i dnes přečíst si skvělý Slámovův rozbor tehdejších poměrů, na nichž lze sledovat zrod českého dělnického proletariátu v sídelním městě rakouského mocnářství před rokem 1848. V pojednání, které napsal téměř na smrtelné posteli (zemřel 5. srpna 1844), píše o vídeňské české osadě: „Naše tamní osada, do práce tam chvátající, záleží skoro — *co do věku*: ze samé mladé, — *co do stavu*: ze samé chudé, — *co do povolání*: ze samé k potu a mozolům odsouzené krve. Skládá se totiž 1. z učedníků řemeslnických asi od 10 do 18 let počítajících; 2. z tovaryšů ve Vídni pro zkušnou a doučenou meškajících, jenž asi od 16 až do 30 let věku si počítajíce, vesměs vazby manželské neznají; 3. z dívek služebných od 16 až do 30 let starých. Nádenictvo, každým rokem na 4 nebo 5 měsíců v práci tady meškajících, mohou jen co hosty naší osady považovati, ač také mezi nimi o strašných spoustách duše vím. Ano každý soudný čtenář, kdyby již příkladově nemluvil, domyslí se může, že při shrnutí takové spousty lidstva zčásti svobodného a pohlaví oboujího, zčásti mužů bez žen, žen bez mužů, jenž druhdy pod širým jenen nebem či jen v stodolách beze všeho mravního dozoru domácího sousedstva odpovídají, místo vařeného pokrmu jen dráždivou pálenkou se občerstvují, všichni mysl pouze k výdělkům strženou majíce, snadno všeliká neplecha se uhošťuje. Ano, směle pravím, mnozí a mnohé z nich proti těm několika přisetřeným dvacetníkům tím časem ztratili statky, jejichž cenu, kdyby doopravdy uvážiti měli, vracejí se ještě než by hranice své vlasti překročili, po zoufajícím Jidášovi zpět by odmrštili.“

Fr. Sláma nezavrhuje však tyto lidi, propadlé zlému vinou prostředí a chudoby. Srovnává mládež jdoucí do Vídně s mládeží domácí ve stejném věku a ukazuje, že vcelku „mládež, jež v otčině zůstává, velikou převahou i známostí náboženské i mravních zásad proti naší vídeňské opatřena jest, aniž tolikými ranami svědomí porušena bývá“. Proč však? „Plyne to z příznivých okolností středního stavu, z něhož tato naše mládež nejvíce pochází, jenž mohutnějšími prostředky vychování vládné a tolikými pokušeními nebývá podroben.“ Sláma ukazuje na ony prvky společenského okolí, které pomáhají mládeži v mravním růstu, zejména na „v tomto prostředí ještě zcela nevyhynulou domácí pobožnost, nedělní opakovací hodiny, přípravu velkonoční zpovědi, napomínání rodičů, příbuzných, mistrů, společníků; pak na velikou knihu mravních přísloví, průpovědek a úsloví, ba štipavcův a špiček všudy po cestách, na polích, v hospodách, o žních; censuru či soud veřejného mínění samých známých. Toto právě korunou mezi popudy k dobrým mrávům a hradbou nejpevnější proti hříšným výstupkům jest.“ Žádná z těchto opor nepomáhá mladým, chudým vystěhovalcům vídeňským; naopak je tu množství svodů a popudů opačných. „Škola, do které chodívá či má chodit v neděli, je mu zavřena cizím jazykem. Křesťanské cvičení není tu pro něho. Je sice ve Vídni jeden chrám, kdežto se káže i zpívá jazykem českým, než kolikátý medle příchodí dozví se o něm. A byť věděl o něm, nepřijde do něho, neboť mu mistr velí i v neděli dodělávat dílo. V takových poměrech žije a hyne veliká většina ubohé mládeže naší v nešťastné Vídni.“

Poměry v české vídeňské osadě se po léta nelepšily. Časem se v ní vytvořily dvě vrstvy. Z první, složené z úředníků, měšťanů a mistrů, se mnozí odnárodňovali, v druhé, která sem přišla za prací či službou, tvořili nejpočetnější skupinu tovaryši. Jak to v takových dílnách řemeslnických vypadalo, popisuje v Blahověstu (1852, II) usedlý vídeňský Čech: „Prohlédneme-li dílny, v kterých si náš lid vezdejšího chleba musí dobývat, ustrneme, neboť od rána do večera rozléhají se v dílnách téměř jenom hanebné a nestydaté řeči a písně, rouhání, klení, tupení náboženství atd. Že to v hostincích a krčmách ještě huře vypadá, snad ani není třeba popisovat.“

Akce ve prospěch české vídeňské osady ujala se po roce 1848 energicky pražská Katolická jednota. Především podala biskupům, shromážděným v roce 1849 na sjezdu ve Vídni, žádost, aby se zasadili o zřízení řádné české fary ve Vídni. Téhož roku podala žádost vídeňskému arcibiskupovi, aby chrám Matky Boží ve Vídni (Maria Stiegen) byl učiněn národním chrámem katolických Čechů, Moravanů a Slováků pobývajících ve Vídni, a duchovní správa aby byla svěřena několika kněžím ze šesti diecézí českomoravských, kteří by na způsob misionářů mohli působit i na předměstích. Blahověst dále žádal zřízení českých škol pro početné české děti v hlavním městě říše, a když Presburger Presse napadla tyto snahy jako národní fanatismus a české pracovní síly nazvala tuláky, proletariátem a zádí (spodinou) s nenávisťným posměškem: dejte jim jíst doma a zbavte je potřeby, aby v cizině po výživě chodit nemuseli — odpověděl jim orgán pražské Katolické jednoty, že se nepřestane cestou zákonnou domáhat toho, čeho stát i církev zapotřebí mají: škol dobře řízených.

Poměry mezi mladým dělnictvem, tovaryši, byly ovšem stejně neblahé nejen ve Vídni, ale i v jiných velkých továrních městech Německa, ba i v Praze, byť ne v míře tak křiklavé. Proto Katolická jednota, v níž působili zejména V. Štulc, J. V. Jirsík, farář Hušek, malíř Hellich, křížovník Havránek, zařídila v duchu dřívějších papežských doporučení v Praze nedělní a pondělní večerní školu pro učedníky. Škola měla z jara 1850 přes 70 učňů s řádnou čítárnou, kterou obdaroval hned bohatě knihami kanovník V. Pešina. Tato péče Katolické jednoty o řemeslnický dorost vyvrcholila v roce 1852, kdy v červnu navštívil Prahu zakladatel Katolických jednot tovaryšských v Německu P. Adolf Kolping z Kolína nad Rýnem, a přednášel v Katolické jednotě o zřízení i činnosti těchto spolků. Hned po schůzi, kde Kolpingův výklad tlumočil českým účastníkům Václav Štulc, se přihlásilo 50 členů Spolku katolických tovaryšů.

Katolická jednota vykonala ještě další veliké dílo, když se postarala nejprve o provisorní, pak reprezentativní chrám Páně v nově vyrostlé průmyslové čtvrti karlínské. Vypsala sbírku po celé vlasti pro vystavění dnešního chrámu sv. Cyrila a Metoda v Karlíně, který byl dokončen a otevřen v jubilejním cyrilometodějském roce 1864.

Všechny zde zmíněné akce obrozeneckých kněží, sdružených od roku 1828 kolem Časopisu pro katolické duchovenstvo a v roce 1847 kolem Blahověstu, nevyčerpávají náboženské úsilí této kněžské generace, na níž spočinula veliká tíha odpovědnosti za uchování křesťanských forem životních v českém lidu, když Evropa prožívala hluboké proměny politické, hospodářské a kulturní, a když absolutismus polofeudálního reakčního státního režimu položil svůj stín i na metody tehdejší šlechticko-hierarchické správy církevní. Tato kněžská obrozenecká generace se svou mnohostrannou činností národní, hospodářskou, osvětovou i náboženskou zasloužila se o to, že náboženské rozvrstvení českého lidu, jak se ustálilo v období baroka, zůstalo v podstatě nezměněno v době, která vyrůstala z ideových předpokladů opačných a za zcela jiných poměrů evropského liberalistického řádu hospodářského.

Dr. Josef Doležal

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

IV.

KAPITALISMUS

Rozvoj výrobních sil, jehož důsledkem byla rostoucí síla třetího stavu, která se opírala o bohatství majitelů dílen, manufaktur, obchodníků a faktorů, byl zárodkem zániku feudálního řádu. Vykořisťování nevolníků neustále stoupalo a více a více rostla jejich nespokojenost. Docházelo k selským bouřím, které byly namířeny proti nenáviděným pánům. Měnila se organizace feudálního státu. Původní přirozená soustava státní moci, opírající se o hierarchickou pagodu lenních pánů a jejich vasalů, se hroutila. Králové se přestávali radit se sněmy šlechty a vládli neomezenou mocí, která se opírala jen o několik nejbohatších šlechticů. Bojovná šlechta, která původně tvořila jádro královského vojska, se změnila v nákladnou ozdobu královských dvorů. Ve většině nepřispívala svým dílem ke tvorbě hmotných ani duchovních statků lidské společnosti. Správa státu se dostala do rukou byrokracie, která důsledně dodržovala nařízení vydaná monarchou. Všechna tvůrčí činnost ležela na bedrech bezmocných nevolníků a omezovaných příslušníků třetího stavu.

Stupeň vývoje výrobních sil se dostal do rozporu s panujícími výrobními vztahy. Došlo ke konfliktu, který nazýváme revolucí. Hlavním jejím cílem byla snaha po osvobození nevolníků, kteří by mohli volně přecházet do měst a zásobovat rostoucí průmysl potřebnými pracovními silami. Museli být proto odstraněni feudální. Revoluci vedl třetí stav — měšťanstvo (buržoasie), a proto tuto revoluci nazýváme buržoasní. Měšťanstvo, které vládlo kapitálem, svrhlo feudály ve spojení s bouřícími se nevolníky a za účinné pomoci městské chudiny. V revoluci byli všichni jednotní, protože jejich cíl byl společný — odstranit feudální řád, který ztěžoval jejich život. Brzy se však jejich cesty rozešly.

Výsledkem revoluce byla skutečnost, že dosud panující výrobní vztahy byly rozbity a k vládě nastupují nové výrobní vztahy. Jsou to vztahy, které už vznikly v době panování feudálního způsobu výroby ve městech, vztahy, které nevyplývají z připoutání nevolníka k půdě, ale ze závislosti námezdního dělníka na jeho zaměstnavateli. Tato závislost je mnohem složitější, než byla závislost nevolníka na šlechtici. Tam bylo jasné, kterému pánovi je nevolník poddán, kdo těží z jeho práce. Bylo jasné, i kolik z jeho práce těží. Za kapitalismu již závislost i rozdělování výsledků práce nutno chápat ne jako závislost jednoho dělníka na jednom kapitalistovi, ale jako závislost všech dělníků na všech kapitalistech. Ke správnějšímu pochopení věci budeme nuceni rozebrat kapitalistický způsob hospodaření podrobněji, než jsme činili u výrobních způsobů, jimiž jsme se dosud zabývali.

Kapitalistická společnost je stejně společností třídní, jako byla společnost feudální. Proto se po buržoasní revoluci rozešly cesty všech tří partnerů, kteří tento řád spolu vybojovali. Měšťáci, především ti nejbohatší z nich, získávají velmi brzy všechnu moc ve společnosti pro sebe a začínají rozhodovat o osudu ostatních.

Městská chudina zůstává nadále v závislosti na bohatých majitelích manufaktur, později továren. Nevolníci, kteří očekávali svobodu a volný život, se z velké části mění ve vesnické dělníky — deputátníky na velkostatkách. Velkostatkář nemá nevolníka, jako ho měl feudální pán, ale najímá dělníka a dává mu odměnu za určitou pracovní dobu. Výrobní vztahy, které se zrodily ve městech, přecházejí tak po buržoasní revoluci i na vesnici. Vznikly tedy dvě hlavní třídy kapitalistického řádu — *kapitalisté a námezdní dělníci*. Vedle nich existuje početná skupina drobných výrobců. Ve městech i na vesnicích jsou to drobní řemeslníci, kteří nezaměstnávají žádné dělníky. V zemědělství pak velké množství drobných rolníků, kteří těžkou prací obdělávají rodnou hroudu, na které se v konkurenci velkostatků drží jen s největším úsilím. Každý z drobných

výrobců se však dříve či později může stát buď kapitalistou v pravém slova smyslu, nebo se stane dělníkem. To je nepřetržitý proces, který probíhal od počátku kapitalismu a probíhá podnes tam, kde dosud vládnou kapitalistické výrobní vztahy.

Charakteristickým znakem kapitalistického způsobu výroby je výroba zboží. Kapitalistický výrobce totiž zpravidla neví, pro koho jsou jeho výrobky určeny. Továrník, jehož podnik produkuje ročně tisíce metrů látky, nemůže ani vědět, kdo výrobky koupí. Je odkázán na trh, kam svoje zboží přinese a kde se teprve dozví, zda někdo jeho zboží potřebuje. Říkáme proto, že *zboží jsou užitečné předměty, které jsou vyráběny ne pro vlastní potřebu výrobce, ale pro prodej*.

V okamžiku, kdy je zboží přineseno na trh, vystává otázka jeho ohodnocení. Proč právě pár obuvi stojí 300 Kčs — stejně jako 1 m určité látky na oblek. Není přece nic společného mezi obuví, vyráběnou v jednom podniku pod vedením jednoho kapitalisty, a látkou, která může pocházet z továrny vzdálené na sta i tisíce kilometrů od místa výroby obuvi a je vyráběna za naprosto odlišných podmínek. A přece mají oba výrobky něco společného. Oba jsou *produktem lidské práce* a mají svou hodnotu. *Hodnota výrobku je přímo úměrná množství práce, které bylo na jeho výrobu vynaloženo*.

Proto má každé zboží nějakou hodnotu. Hodnota je však vnitřní vlastností zboží, která není na něm zjiřitelná. Tak jako k prodeji potřebuje kapitalistický výrobce trh, potřebuje jej i ke zjištění hodnoty zboží. Na trhu se zboží totiž vyměňuje za peníze a v porovnání s ostatními výrobky se určuje jeho *směnná hodnota*. Říkáme tedy, že směnná hodnota je viditelným projevem hodnoty.

Hodnota se nesmí chápat jako vlastnost zboží, která je činí užitečným. Kdyby zboží nebylo užitečné, nenalezlo by kupce. Užitečnost zboží je sice nazývána užitnou hodnotou, ale tato *užitná hodnota* se podstatně liší od hodnoty. Užitná hodnota je souhrn vlastností zboží, které mu dávají schopnost uspokojit potřeby člověka. Užitná hodnota nemůže být nikdy objektivním měřítkem pro stanovení hodnoty zboží, protože její stanovení je v podstatě věcí subjektivního názoru každého jednotlivce. Každému člověku nemůže být stejně užitečná látka na šaty a dětský kočárek. Lidé pohlížejí různě na užitečnost automobilu a tkalcovského stavu. A přece mohou některé z těchto výrobků mít ve společenském průměru stejnou hodnotu.

Známe proto na jedné straně hodnotu, která se projevuje při směně jako směnná hodnota a opírá se o množství práce, vynaložené na získání výrobku, které je možno objektivně měřit. Na druhé straně je užitná hodnota jako souhrn určitých vlastností, které mohou být posuzovány ryze subjektivně.

Pro lepší objasnění rozdílů mezi oběma pojmy upozornujeme ještě na skutečnost, že každý předmět, který má užitnou hodnotu, nemusí být produktem lidské práce. Voda, které jsme se při výletu napili z čistého horského potoka, měla pro nás velkou užitnou hodnotu, ale lidská práce se vůbec nezasloužila o její tvorbu. Tato voda neměla ani hodnotu, a tedy ani směnnou hodnotu, nebyla ani zbožím.

Když člověk pracuje při výrobě zboží, vytváří užitnou hodnotu i hodnotu. Stejně jako rozeznáváme dva druhy hodnoty, rozeznáváme i *dva druhy práce*, která tyto hodnoty tvoří. První z nich nazýváme *práce konkrétní* a považujeme ji za tvůrkyni užitné hodnoty. Je to na příklad hlobování, řezání, klížení truhláře; ohýbání, vykovávání, probíjení, sekání a ostření kováře; stříhání a šití krejčího; myšlení a psaní, korektury a kontrola, konstrukce a rýsování u úředníků, techniků a duševních pracovníků vůbec. Množství a namáhavost těchto prací nemůže posoudit nebo změřit každý člověk.

Jedno je však všem konkrétním pracím společné. Je to námaha, tj. opotřebování svalů a mozku člověka,

k němuž při práci došlo. Toto opotřebení, možno též říci spotřebovanou pracovní energii, nazýváme *prací abstraktní*. Abstraktní práce je objektivně porovnatelná a je tvůrkyní a protějškem hodnoty, která je pojmem stejně abstraktním a stejně objektivně porovnatelným.

Sám pojem práce abstraktní by nám však ještě nepomohl proniknout do podstaty poučky, že práce je tvůrkyní hodnot. Musíme toto tvrzení zpřesnit v tom smyslu, že *průměrná a společensky nutná* abstraktní práce je určovatelkou výše hodnoty.

Množství práce, které bylo vynaloženo na výrobu předmětu, je obvykle měřeno časem, po který se při výrobě předmětu pracovalo. Znamená to, že měrnou jednotkou abstraktní práce je *pracovní doba*. Průměrná a společensky nutná pracovní doba je tedy podkladem pro stanovení množství práce ve výrobku a tím i pro stanovení jeho hodnoty.

Čím je regulováno množství společensky nutné a průměrné práce, která musí být vynaložena na získání výrobku? Množství práce je v zásadě stanoveno daným stupněm vývoje výrobních sil. Nesmíme však zapomínat, že každý výrobce vidí jen svou konkrétní práci. S prací abstraktní a daným stupněm vývoje výrobních sil nepočítá, protože je nezná. Každý pracuje individuálně a podle svých schopností a mechanizačních možností, které jsou u různých výrobců různé. Neexistují dva ševci, kteří by vyráběli boty naprosto stejně, ani dva krejčí, kteří by se postavili k práci úplně stejným způsobem. Při tom si můžeme postavit ten teoretický předpoklad, že výsledky jejich práce jsou stejné kvality. Přes to, že jejich práce je odlišná, dostanou za výrobky stejné kvality na trhu vždy stejnou cenu. Některý se namáhá více, protože nemá stroj, jiný je méně šikovný. Na trhu se však nikdo netáže, kolik práce dala mistrovi výroba jeho zboží. Táže se, jaké je zboží, a mezi všemi, kdož soutěží o přízeň kupce, se vytvoří jednotná cena. Někdo věnoval 10 hodin práce, jiný 6 hodin a jiný opět 8 hodin, a přece všechny výrobky mají průměrnou hodnotu osmi hodin práce. To je pak průměrná a společensky nutná pracovní doba, potřebná k výrobě daného zboží, protože je ve společnosti všech výrobců průměrně nutno vynaložit právě toto množství práce.

Jakmile některý z výrobců nějakým zlepšením své práce dosáhne toho, že vyrobí snáze a rychleji a přitom stejně dobře výrobek než ostatní, ovlivní celý společenský průměr a hodnota všech výrobků stejného druhu klesá. Klesá neúprosně bez ohledu na to, zda nový způsob práce zavedl jen jeden anebo všichni. Vzpomeňme na řadu příkladů, které jsou každému známy. Jak ovlivnil Bafa cenu obuvi po první světové válce? O kolik levnější byly výrobky továren proti výrobkům drobných řemeslníků? Říkalo se — vyrábějí levněji, mají lacinější výrobky. V podstatě nešlo o nic jiného než o zvýšení produktivity práce, neboli — jinými slovy — o zmenšení množství práce vložené do výrobku. Ostatní výrobci pak už nedostali zaplacenou všechnu svou práci, kterou vložili do výrobku, protože dostali jen společenský průměr a ten byl nižší než jejich skutečná námaha. Rozdíl si připsal k dobru majitel továrny, který nový způsob zavedl.

Neustálé vyrovnávání hodnot výrobků na průměr je teoreticky nazýváno *působení zákona hodnoty*. Všimli jsme si, že působení zákona hodnoty je pozorovatelné jen na trhu, kam všichni svoje výrobky přinesou a vzájemně je porovnají.

Jedním z velmi významných nástrojů, které jsou na trhu při směňování používány, jsou *peníze*. Vznikly při směně jako důsledek dělby práce a obtíží při vyměňování výrobků a vyrostly ve společenský element ohromného dosahu, který je na vrcholu své moci právě v kapitalistické společnosti.

Peníze vznikly již v nejdávnějších dobách života lidské společnosti. V okamžiku, kdy dva lidé začali vyjednávat o tom, že si mezi sebou vymění dva předměty, vznikla otázka, zda mají oba stejnou hodnotu. Jakmile došlo k dohodě o tom, že jedna kráva má hod-

notu jedné medvědí kožešiny, byl proveden akt hodnocení. Kožešina se stala ekvivalentem (rovnovouhou hodnoty) krávy. Ke směně docházelo *nahodile*. Někdo vyměňoval kožešiny za dobytek, jiný luk za ovci, jiný obilí za sekeru. Nahodilá směna však v sobě skrývala řadu obtíží, protože na příklad majitel sekeru, který chtěl ovci, musil hledat právě toho, kdo se chtěl zbavit ovce a potřeboval sekeru.

Začala se proto brzy rozvíjet *všeobecná forma vyjadřování hodnoty*. Vezměme si na příklad zemědělské obyvatelstvo. Jeho hlavním bohatstvím bylo obilí, které sklídilo ze svých polí. Zvyklo si proto hodnotu všeho ostatního vyjadřovat v určitém množství obilí. Pak byla už směna jednodušší — ten, kdo chtěl prodat sekeru, vzal u prvního, kdo byl ochoten sekeru koupit, pytel obilí, protože věděl, že majitel ovce, i když nepotřebuje sekeru, obilí určitě vezme. Stává se tak obilí všeobecným ekvivalentem ostatních výrobků.

Vývoj postupoval dále. Lidé zjistili, že existuje kov, který je trvanlivý, který se může snadno dělit a přenášet. Maličké množství tohoto kovu má velikou hodnotu. Tím kovem nebylo vždy zlato nebo stříbro. Mohl to být i bronz. Mohlo to být i jiné zboží, jako na příklad kusy tkaniny nebo i kusy dobytka. Dříve či později jsou to všude drahé kovy, zvláště zlato, které přebírají úlohu takového zboží, které je každý ochoten přijmout, protože ví, že za ně dostane od kohokoli vše, co potřebuje.

Jakmile se omezuje úloha všeobecného ekvivalentu na jediný druh zboží, stává se toto zboží *peněží* a ztrácí jiné funkce. Jeho hodnota je tak velká, kolik lidské práce bylo do něho vloženo, a jeho užitná hodnota spočívá v tom, že je kdykoli a za cokoli směnitelné. Stává se mírou hodnot.

Peníze převzaly řadu dalších funkcí, které vyplývají z jejich první a hlavní funkce — *míry hodnot*. Používají se jako měřítko cen. *Cena* zboží je totiž peněžním vyjádřením hodnoty zboží. Při měření cen peníze současně začaly neustále obíhat mezi řadami kupujících a prodávajících a staly se *oběživem*. Jakožto oběživo ztratily později svou pravou zlatou (kovovou) formu a staly se pouze poukázkami na určité množství zlata (kovu), které bylo uloženo na jednom místě — v pokladně státu nebo banky.

Jako takové známe papírové peníze i peníze z méněhodnotných kovů — drobné mince. Peníze plní také funkci *pokladu*. Znamená to, že mohou být nahromaděny ve větším množství a pak použity k většímu nákupu nebo k jiným cílům. Funkci plnohodnotného pokladu, nezávislého na rozhodování autorit státu, mohou plnit opět jen skutečné peníze z drahých kovů (zlata) a nikoli poukázky anebo drobné mince.

Vyšší fází vývoje peněz je jejich funkce jako *platidla*. Zde již nepřecházejí peníze bezprostředně z ruky kupujícího do ruky prodávajícího současně s přechodem zboží opačným směrem. Kupující dostane zboží na úvěr a zaplatí později. V době, kdy platí, už nemusí vůbec zboží mít, protože v mezidobí zboží mohl spotřebovat nebo dále prodat. Pro funkci platidla je tedy charakteristické, že spolu s pohybem peněz nedochází k pohybu zboží. Peníze vystupují jako platidlo také při odvádění daně, nájemného, renty, výplatě mzdy a platu apod.

Povšimněme si dále podrobněji jedné z velmi důležitých funkcí peněz — prostředku akumulace neboli pokladu. Nahromaděné peníze, které představují určitou koncentraci abstraktní práce, se mohou přeměnit za určitých podmínek v *kapitál*. Zdůrazňujeme, že nahromaděné peníze se mohou *jen za určitých podmínek* přeměnit v kapitál, přesněji řečeno mohou vytvořit kapitál. Znamená to, že určité množství peněz není kapitálem, ale je pokladem, a teprve když začnou peníze určitým způsobem fungovat ve společenském výrobním procesu, stanou se kapitálem. Kapitál za takovýchto podmínek můžeme nazvat vztahem mezi kapitalistickým zaměstnavatelem a jeho zaměstnancem. O podstatě tohoto složitého vztahu pojednáme v další kapitole.

Inž. V. a Z. Cervený

ABY LIDSTVO POCHOPILO MÍRUTVORNOU SÍLU VELIKONOČNÍCH SVÁTKŮ

Není mohutnějšího děje v dějinách celého lidstva, nežli jsou události na Golgatě. Grandiosní děje Velkého pátku a Bílé soboty. Křížování, smrt a vzkříšení. Pohled na smrt Bohočlověka, pohled na ukřižovanou samotnou Nevinnost, pohled na Beránka, který se obětoval pro vykoupení všeho lidstva. Tento pohled na smrt by měl v celé slávě a velikosti oživit křesťanovu duši, probudit v ní veliké síly moudrosti, lásky a víry. Hořká atmosféra smrti, při níž se sama země odívá temnotou a otrásá se hrůzou. A přece smysl této nesmírné oběti samotného Syna Božího není v podstatě nic jiného, nežli překonání a vítězství nad smrtí, nad hříchem, nad zlem.

Jaké naléhavé úkoly přináší knězi — duchovnímu pastýři věřícího lidu velikonoční děje — ohromné, lapidární prosté děje Svatého týdne! Oživují v nás horlivost služby, podněcují stále novými myšlenkami, jsou semeníštěm čistých úmyslů, zdroji obnovené síly, citů, podnětů pro vůli. Zdá se nám, že nás vybízejí k tomu, abychom si je neponechávali jen pro sebe. Abychom je spíše jako rozsevači věnovali zemi, aby vzklíčily a vzešly v nových úrodách. Ano, velikonoční hřivny je nutné rozmnožovat!

Věřící lidé chápou tuto sílu velikonoce. Je jim však třeba ukázat, že z těchto dějů nečistší a nejobětavější Boží Lásky vycházejí neustále podněty dobra, moudré, vše chápající lásky, mohutné podněty míru a pokoje. Nelze omezit působení velikonočních obrazů jen na dějiště věčnosti. Kristus nezůstal na nebesích, nýbrž sestoupil na zem, žil mezi hříšnými, je chtěl probudit k věčnosti, je burcoval vlastním příkladem, aby již zde na zemi žili životem lásky, míru, ctností, pravdy a vnitřní krásy.

Učme proto náš lid, aby i na zemi chodil v šlépějích Vzkříšeného. Aby i zde věřící lidé, křesťané, podporovali svatý boj za díla lásky a pokoje mezi lidmi i mezi národy. Rozněcujme tento kvas svědomí, povzbuzujme nadšení a obětavost! Jako všechny velké ideály potřebuje také ideál lásky, pokoje a míru všechnu naši sílu, obětavost, nadšení, víru, která hory přenáší. Jen malověrní se děsí hrůzy atomových zbraní, jen slabí pohlížejí resignovaně na nebezpečí, které vychází z toho, že technické schopnosti lidstva rostou rychleji nežli síly mravní.

Je proto našim nejvlastnějším úkolem, abychom tyto mravní síly odpovědnosti podněcovali, živili, rozvíjeli, abychom je posléze přivedli k vítězství. V tomto velikém, namáhavém úkolu můžeme počítat s tím, že nás budou podporovat milionové zástupy prostých, poctivých lidí, v jejichž duších žije smysl pro pravdu, dobro, lásku. Političtí taškáři v západních zemích by velmi rádi svedli tyto milionové zástupy pracujících lidí s cesty boje za uchování světového míru. Rádi by v nich vzbudili představu, že organizovaný boj za mír je záležitostí jedné politické skupiny — že je to komunistická propaganda, že západní lidstvo má jiné cíle nežli lidstvo na Východě. Tak nějak podobně chtějí uspat bdělost zástupů, tak nějak chtějí zamžít obzory skutečnosti nejrůznějšími výmysly a iluzemi. Pokud se jim to nedaří, pokoušejí se alespoň mezi lidmi šířit náladu bezmocnosti, fatality, lhostejnosti před „nutností“ nukleární války. Chtějí lidstvo srazit na kolena tím, že atomovou válku pokládají (alespoň pro veřejnost) za něco zrovna tak nevyhnutelného, jako je přírodní katastrofa nebo nevyléčitelná infekční nemoc. Touha těchto pánů, kteří se při tom někdy ani nerozpakují používat k této nečisté argumentaci i křesťanské terminologie, je vede k praxi zamlžovat skutečnosti a pravdy, odvádět pozornost světové veřejnosti někam jinam, uspávat vědomí lidí i národů záměrně šířenými nepravdami.

Jako katoličtí kněží pocíujeme nutnost mluvit o otázkách míru před věřícími pravdivě. Nebudeme

před nimi zastírat skutečnost, že boj za zachování světového míru je záležitost složitá, namáhavá, dlouhodobá nebo v našem věku dokonce trvalá. Budeme jim ukazovat, že boj za odvrácení strašlivého nebezpečí pro celé lidstvo — je záležitostí trpělivé přesvědčovací práce, která musí být konána dnes, zítra, denně. Že úspěch bude nakonec záležet v tom, abychom zdrcující většinu lidstva přesvědčili, že jejich společná organizovaná síla stačí na to, aby vychytralým a záludným paličům vyrazila zbraň z rukou. Z tohoto pohledu budeme usměrňovat svou veškerou práci za udržení světového míru, tak aby věřící pochopili, že je v možnostech lidstva, uvědomí-li si svou odpovědnost válkám zabránit. Řada skutečností nás v tom bude podporovat. Tam, kde se opřela síla světové veřejnosti, tam všude museli podněcovatelé války od svých nečistých úmyslů ustoupit. Síly míru již několikrát zvítězily nad záludným nepřítelem: zastavily krvavou válku v Koreji, znemožnily svržení atomové bomby, jež bylo již plánováno, ukončily válku ve Vietnamu, rozdrtily pokus Britů a Francouzů při přepadení Egypta, porazily pokus o rozvrácení Maďarské lidové republiky.

Avšak zdá se, že úkolů neubývá, ba že jich spíše přibývá. Dnes znepokojuje lidstvo zavlité rozvrácení míru francouzskými koloniálními kruhy v Alžírku. V této zemi se starobyrou kulturou je nejen potlačována přirozená touha alžírského lidu po národním a státním sebeurčení, ale také velmi nebezpečně a trvale živeno válečné nebezpečí. Kruté bylo bombardování tuniské vesnice Sakiet Sidi Jusef: pokojné obyvatelstvo bylo chladnokrevně vražděno z francouzských bombardérů; vrazi ubíjeli lidi shromážděné na trhu, právě tak jako děti krácející do školy. Tuniské krveprolití se musí proměnit v burčující výzvu, která bude stále doléhat (ač je jim to nepříjemné) do uší zločinných inspirátorů tohoto nelidského činu, tak podobného zvěrstvu nacistů v Lidicích a Oradouru.

Světové mínění musí zvednout svůj varovný hlas, aby ho slyšeli i ti, kteří se domnívají, že pro ně neplatí zákony Božské i lidské. Znovu a znovu se musí světové veřejné mínění vracet k problémům odzbrojení až do té doby, kdy budou v podstatě uzavřeny uspokojivou dohodou mezi velmocemi. Nelze říci, že by bylo málo podnětů, navrhovaných mírumilovnými státy. Bulganinovy návrhy právě tak jako Chruščovovy interviewy se západními novináři nenechaly nikoho na pochybách, že Sovětský svaz se bude neustále snažit, aby dosavadní řeči o odzbrojení se proměnily již konečně ve skutky. Že problémy odzbrojení, zvláště však zastavení nebezpečných pokusů s nukleárními zbraněmi, rozhodně nejsou jen záležitostí socialistických států, svědčí skutečnost, že i mezi západním lidstvem neustále přibývá moudrých a odpovědných lidí, kteří vidí reálně vznikající nebezpečí. Mnoho západoněmeckých listů nesouhlasí s tím, že spolková vláda tak lehkomyslně a neodpovědně zamítla polský návrh na vytvoření bezatomového pásma ve střední Evropě. Neue Rhein Zeitung např. píše, „že politika vlády NSR směřuje k zamítnutí všech plánů a návrhů, které by nám mohly alespoň poněkud zajistit bezpečnost, zmírnění napětí a perspektivu jednoty“. Univ. prof. Walter Hagemann, člen Adenauerovy CDU, se vyslovil na schůzi „Společnosti pro mírové vyřešení německé otázky“ ve Stuttgartu „pro opětné sjednocení Německa na základě přímých jednání mezi NDR a Spolkovou republikou a zároveň zdůraznil, že západní Německo musí skoncovat s politikou „ztracených příležitostí“. Také poctiví katolíci musí v západním Německu smutně konstatovat, že vláda NSR kapitulovala před militaristickým heslem „politiky na pumě s atomovou náloží“.

Podobně jako v NSR, soudí také většina britského lidu, že jednání se SSSR je nutné, má-li být zajištěn mír a odvrácena hrůzná atomová válka. Britský Gallupův institut na zkoumání veřejného mínění došel k závěru, že 45 % obyvatel Velké Británie soudí, že by rozhovory na nejvyšší úrovni měly bezpečnou naději na úspěch a 31 %, že by rozhovory měly velkou naději na úspěch. Také počet členů britského hnutí „Kampaň proti nukleárnímu zbrojení“ roste každým dnem. Má již desetitisíce účastníků. Jeden z organizátorů a člen výkonného výboru hnutí John Collins prohlásil: „Je to nejrychleji rostoucí protestní kampaň, kterou jsem kdy v Anglii viděl.“ Toto populární britské hnutí má tento program: zákaz letů amerických letadel s vodíkovými zbraněmi nad Británií, zastavení nukleárních pokusů, zastavení staveb raketových základen v Británii a zákaz dodávek zbraní kterékoli zemí.

Nejiné je tomu v Řecku a zvláště na Krétě, kde chtějí Američané vybudovat ohromnou leteckou a námořní základnu a také ovšem odpalovací rampy pro rakety s atomovou nebo vodíkovou náloží (v přístavě Suda). Mnoho úrodných polí bylo zabráno rolníkům, mnoho ovocného stromoví, vysázeného předky, vzalo za své, aby mohly pohodlně startovat a přistávat americké bombardéry a stíhačky. List Kiryx v Chaně napsal na adresu militaristických maniaků: „Vládnoucí kruhy, štáby a spojenci musí pochopit, že Kréťané nemají chuť k sebevraždě.“ Jiný krétský list, „Vima“, píše rovněž otevřeně: „Hrozí nám, že Kréta navždy zmizí s povrchu zemského, stane-li se základnou pro balistické střely... Jen šílenci mohou přehlížet a lehkomyšlně posuzovat tak nesmírně vážnou věc...“ A časopis pokračuje: „I malé a závislé národy mají svou hrdost! Je třeba se dohodnout na soužití! Nepři-

pusťte americké základny na našem území — máme co ztratit — nenahraditelnou Akropolis!“

Tak mluví prostí lidé, tak mluví i ti novináři a politici, kteří mají dosud kus odpovědnosti a svědomí. A tak jednou budou mluvit i ti neodpovědní, duchu křesťanství na hony vzdálení hazardéři a maniaci, kteří dosud odmítají jednat o rozumných požadavcích soužití národů všech společenských soustav, kteří nechtějí dosud nic vědět o odzbrojení a kteří si s neodpovědnou lehkomyšlností — až zločinností — pohrávají s hrozným hazardem atomové záhuby.

Což nelze použít peněz, výsledků lidské poctivé práce, rozumněji nežli k astronomickým nákladům na zbrojení? Cožpak se nenuzuje na světě dosud málo lidí? Což nemrzou dosud na světě chudáci bez příštěší a nehladovějí děti rodičů, kteří padli v poslední válce? Jen tak a nejinak se musí ptát křesťan, pro kterého nejsou Spasitelovy výroky a příkázání prázdnými literami, na které ihned zapomene, jakmile je ve Sv. písmu dočetl. V dnešní době musí křesťanství znovu dokázat svou životodárnou sílu, svou schopnost řešit nejněžnější otázky současné doby.

Vždyť odpověď na všechny tyto palčivé, bolavé otázky, otázky života a smrti, otázky svědomí zodpověděl za nás jednou provždy Spasitel, když na Golgátě zemřel, aby mohlo být spaseno lidstvo, které propadlo smrti a hříchu. A pro totéž lidstvo Kristus vstal z mrtvých a poukázal tak na všemocnou cestu lásky, víry a naděje, které ve svých důsledcích vždy vedou k míru a pokoji. Pochopíme-li v hlubokosti jen část těchto velikých podnětů, které vzházejí z velikonoce, našli jsme tím také i klíč k řešení všech otázek, které dosud lidstvo právem znepokojují. Křesťané chápou mirtutornou sílu velikonočních svátků a ve směru jejího uskutečnění také budou žít a pracovat!

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

DIECÉSNÍ MÍROVÉ VÝBORY

Konference diecésní se konaly v měsíci únoru ve všech DMV. V Praze za předsednictví místopředsedy AMV J. Dočekala přednesl hlavní referát kan. J. Mára a závěrečné slovo měl vikář karlovarský B. Koza dne 26. února t. r. V Olomouci předseda AMV prelát J. Glogar řídil konferenci, na níž měl hlavní referát děkan E. Hurník z Ostravy a závěr generální tajemník CMV. V Hradci Králové za předsednictví kan. K. Tomička promluvil předseda DMV Dr. K. Jonáš a konferenci uzavřel Ordinář královéhradecký Václav Javůrek. Za předsednictví českobudějovického Ordináře Antonína Tittmana se konala konference dne 19. února v Českých Budějovicích, na níž měl hlavní referát kan. Milošlav Trdla a závěr generální tajemník CMV. V Brně řídil schůzi předseda DMV J. Gross, hlavní referát přednesl děkan hodonínský J. Prnka a konferenci rozhodl místopředseda CMV Dr. F. Drábek. V Litoměřicích rozhodl kan. J. Mára konferenci, na níž měl hlavní referát Ordinář diecése Msgre Dr. E. Oliva. Na konferenci v Českém Těšíně promluvil gen. vikář a předseda DMV A. Veselý a konferenci uzavřel prelát J. Glogar.

Všechny diecésní konference vyzněly jednomyslně za nejaktuálnější požadavek všech lidí dobré vůle, aby bylo zřízeno ve střední Evropě bezatomové pásmo a aby mezinárodní napětí bylo odstraněno jednáním na konferenci šéfu vlád na nejvyšší úrovni.

KATOLIČTÍ KNĚŽÍ Z HRADCE KRÁLOVÉ JSOU PRO SVOLÁNÍ KONFERENCE

Jsme rádi, že lidé na světě chtějí udržet mír a že se starají, aby se o míru jednalo i mezi nejvyššími představiteli vládních mocí. Takovýmto mohutným hlasem, volajícím po míru, je polský návrh na vytvoření bezatomového pásma ve střední Evropě a svolání konference na nejvyšší úrovni. Katoličtí kněží diecése královéhradecké, shromáždění na zasedání Diecésního mírového výboru katolického duchovenstva v Hradci

Králové dne 26. února t. r., se přimlouvají za uskutečnění diplomatických jednání v naději, že je to začátek takového uspořádání světa, že bezatomové pásmo se brzy potáhne od východu až na západ, od severu až k jihu, po celé naší planetě a lidé se konečně dočkají toho, po čem tak opravdově touží: trvalého, spravedlivého, krásného míru...

POMOC NAŠEHO DUCHOVENSTVA LITERÁRNĚ HISTORICKÉMU VÝZKUMU

Výstavba vlastivědné práce a literárně historických výzkumů ústavů a historických kateder vysokých škol, které v posledních letech kvalitativně i kvantitativně narostly, potřebují často pomoc místních kulturně osvětových pracovníků, učitelů i duchovenstva.

Máme mnoho dokladů o tom, že právě nadšení pracovníci v literární historii, duchovenstvo v čele s ThDr. Ant. Podlahou, odkryli při své záslužné duchovní činnosti nejen velmi cenná díla literární, ale i hudební, nebo je skryli před „nájezdy nechápajících nezalců“. Mnoho dokladů je o tom, že na našich kůrech se nacházejí velmi cenné věci pro celostátní hudebně vědeckou práci a na našich farách, ve farních archívech či v sakristiích ve skříních mnohé bohoslužebné či bohovědné literární dílo. Nadšení badatelé z řad duchovenstva, jako již vzpomenutý ThDr. Antonín Podlaha, již zemřelí a dnešní situace v historických oborech — literární, hudební, církevní historii, paleografii — dospěla již tak daleko, že se znovu volá po průzkumu, po novém zjišťování pramenů. V prvé řadě je nutno provést naprosto přesný a spolehlivý soupis dosud nalezených materiálů i nenalezených, velmi důležitých pro hudební vědu, literárně vědné studium, pro bibliotiku a paleografii, tj. rukopisů bohovědného rázu, bohoslužebných knih (misálů, lekcionářů, evangeliářů, graduálů, antifonářů, sequentionářů, breviářů, žaltářů, rituálů a biblí) i kancionálů.

Za tímto účelem obrací se Kabinet filologické doku-

mentace Ústavu pro českou literaturu ČSAV, Památník národního písemnictví a Seminář pomocných věd historických filosoficko-historické fakulty Karlovy university v Praze k naší veřejnosti duchovní se žádostí o laskavou pomoc při provádění I. etapy soupisových prací, tj. soupisu bohoslužebných knih.

Na základě toho se vydávají „Zásady pro soupis bohoslužebných knih“ jako směrnice pro práci při soupisu.

Všeobecné zásady pro soupis bohoslužebných knih

Soupisovou jednotkou je jedna bohoslužebná kniha. Popis soupisové jednotky:

1. Místo a název církevního úřadu.

2. Název a druh dokumentu.

3. Stručný popis:

a) *druh vyhotovení; psací látka:*

tisk, rukopis; papír, pergamen

b) *časové určení:*

Soupisu podléhají všechny bohoslužebné knihy, tištěné i psané až do r. 1900. — Stáří knihy se určí přesným letopočtem nebo stoletím. Je-li obsahem rkp. knihy několik celků z různých dob, uvedou se všechna data ve skutečném sledu.

c) *místní určení:*

U tištěných knih se uvede místo a jméno vydavatele.

d) *foliace:*

Do foliace (= počtu stran) se započítávají u tištěných knih všechny stránky (i s úvodem, závěrem a obsahem), u rkp. i listy nepopsané, zbytky poškozených listů, jakož i listy vevázané, vlepené nebo vložené.

e) *rozměry:*

Rozměry se uvedou podle desek vazby, nikoli podle listů psací látky. Je-li kniha nevázaná, udají se rozměry její psací látky. Míry se uvádějí výška krát šířka v cm.

f) *výzdoba:*

Označí se ornamentální iniciály, figurální iniciály, miniatury a celostránkové malby (co představují, autor).

g) *vazba:*

1. původnost: dobová, pozdní, moderní,
2. materiál: kožená, poloplátěná, plátěná, papírová, z pops. pergamenu.

Je-li kniha bez vazby, uvede se stav: bez vazby, volné listy v deskách a podobně.

4. *Textový popis:*

a) *rozsah:*

Uvede se počet stran; líc listu = r, rub listu = v. Rozsah na levé str. papíru, obsah na pr. str.

b) *obsah:*

1. nadpis = jméno díla,

2. rozpis každého liturgického oddílu zvláště: Uvede se předmluva k vydání např. misálu, doporučující listy, seznam perikop a vlastní liturgické oddíly (včetně zvláště, tj. praeface, kánon, votivní mše).

5. *Stav dokumentu:* stupeň neporušenosti.

Známkou přesnosti soupisu a popisu je podrobná prohlídka každé soupisové jednotky, a to:

a) z hlediska foliace,

b) z hlediska úplnosti jednotky,

c) z hlediska obsahu, rozsahu a výzdoby jednotky.

Zásady pro systematické provádění soupisu:

Vedením soupisové akce byl pověřen Karel Rys, externí pracovník Kabinetu filologické dokumentace ČSAV, Vysoké Mýto 459/IV.

Soupis se bude provádět na normalizovaném kancelářském papíru.

Každá soupisová jednotka bude mít zvláštní arch papíru (= evidenční kartu).

Evidenční lístek bude obsahovat výše uvedené údaje a vyhotoví se celkem ve 4 prvopisech (1. pro vlastní potřebu, 2., 3., 4. pro historické instituce). Evidenční

lístek č. 1 zůstává na farním úřadě, lístky 2., 3., 4. se zašlou nejednou příslušné konsistoři.

Soupis se bude provádět:

a) Arcidiecése pražská: 1. března až 30. dubna.

b) Diecése českobudějovická, litoměřická, královéhradecká: 1. května až 30. června.

Diecése brněnská: 1. července až 30. srpna.

Arcidiecése olomoucká: 1. července až 30. srpna.

Do tohoto termínu vd. farní úřady odevzdají evidenční lístky příslušné konsistoři, která je po termínu (nejpozději do 14 dnů) zašle vedoucímu soupisové akce v zalepené obálce s poznámkou v rohu: „Soupis.“

ALEXANDRIJSKÝ PATRIARCHÁT

Velmi čilé styky, které má náš stát s Egyptem, nás vedou ke vzpomínce na církevní útvar starokřesťanské epochy, tzv. Alexandrijský patriarchát, kterému zasadilo smrtící ránu teprve vítězství islámu r. 638.

Patriarchát se prostíral na území Egypta, Thebaidy, Libye a Pentapole. Ve IV. století sdružoval sto biskupství pod vedením devíti metropolitů. Jsouc podle tradice založeno samotným evangelistou Markem, dosáhlo biskupské sídlo v Alexandrii vzhledem k politickému významu města, vlivem v křesťanstvu vysoce ceněné katechetické školy a působením významných biskupů, jako byli Demetrius, Dionýsos, Petr, zvláště ale Athanasius, mimořádného věhlasu. Slávu Alexandrie rozmnožily znamenitě vynikající postavy mučedníků a asketů, jako byla sv. Kateřina, bibliista Hesychius, exegeta Isidor z Pelusia (zemřel r. 404), Cyrus a Jan, Eufrosina, Theodora, Eusebius. V ruku patriarchy se tehdy soustředovala nejvyšší církevní hodnota orientu i nemalá politická moc. Cařihradský koncil přiznával sice r. 381 přednostní postavení římskému biskupu, nicméně patriarchové Timotheus, Theofil a Cyril dovedli svůj význam ne-li vystupňovati, tedy aspoň udržeti. Zánik patriarchátu nastal teprve jasným prohlášením koncilu chalcedonského r. 451, zaměřeného proti monofysitům. Po něm odpadl patriarcha Dioskur I. a skoro všichni Staroegyptané (Koptové). Právě tento patriarcha vykonával jurisdikci od r. 541 nad přístěhovalým řeckým obyvatelstvem, které domorodci nazývali melchity, tj. královskými oblíbenci, proteženci. Známějšími patriarchy této doby jsou Eulogius a Jan Almužník. Posledním za řecké vlády nad Alexandrií byl monotheletický smýšlející Cyrus, který současně fungoval jako císařský místodržitel (z. 642 v Cařihradě). Po vítězství islámu r. 638 zůstal patriarchát osmdesát let neobsazen. Protikřesťanské zákony a brutální pronásledování způsobilo značné ztráty mezi melchity, kteří se s Fotiem konečně oddělili od Říma. Za arabské vlády dosáhl jakéhosi věhlasu jako kronikář a polemik patriarcha Eutychius (933–40). V posledních stoletích obsazoval cařihradský patriarchát alexandrijský. Jeho sídlo bylo konečně v 18. století přeloženo také do Cařihradu. Od r. 1846 je starobylý alexandrijský patriarchát osamostatněn; v synodu má k dispozici 6 titulárních metropolitů. Jeho jurisdikce se vztahuje také na všechny ortodoxní kolonisty v Africe. Latinský patriarchát, vyvolaný v život r. 1219, je jenom pouhým titulem. —*rtk.*

OPRAVA VÝZNAMNÉHO KOSTELA

U státní silnice v Mýtě u Rokycan za pomoci státu a věřících se opravuje děkanský kostel sv. Jana Křtitele, který chová v sobě krásné fresky z r. 1470. Věž byla opatřena novou plechovou krytinou, celá střecha byla nově přeložena, dány nové okapové roury a nyní se vyměňují kostelní okna. Dpp. mají možnost koupit pěti železných kostelních oken v románském slohu 332 × 133 cm.

OPRAVA

Dp. P. Fr. Starý z Prostějova nás upozornil, že malíř Jano Köhler se narodil dne 9. února 1873 (nikoliv 29.) a zemřel 20. ledna 1940 (nikoliv 21.). Opravujeme tuto chybu v DP 1958 č. 2, jakož i v CM kalendáři 1958.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 4 - V Praze dne 1. dubna 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Rauvolf Jaroslav**, farář, Obora, ustanoven dekretem čj. 471/58 od 1. 2. 1958 administrátorem ve Stodu, dekretem čj. 472/58 excurrando admin. v Chotěšově a dekretem čj. 473/58 excurr. admin. v Touškově Vsi, vesmés okres Stod.
- Štván Bohumil**, administrátor, Domaslav, ustanoven dekretem čj. 474/58 od 1. 2. 1958 administrátorem v Plané u Mar. Lázní, dekretem čj. 475/58 excurrando administrátorem v Brodu, dekr. čj. 476/58 ex. adm. ve Vysokém Sedlišti, dekr. čj. 477/58 ex. adm. v Chodové Plané, dekr. čj. 478/58 ex. adm. v Michalových Horách a dekr. čj. 479/58 ex. adm. v Otíně, vesmés okres Mariánské Lázně.
- Čepička Josef**, kaplan v Praze-Karlíně, ustanoven dekretem čj. 595/58 od 15. 2. 1958 kaplanem u sv. Jindřicha v Praze II.
- Hermach Josef**, kaplan v Praze-Bubenči, ustanoven dekretem čj. 596/58 od 15. 2. 1958 administrátorem tamtéž.
- Homola Vojtěch**, kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, ustanoven dekretem čj. 597/58 od 15. 2. 1958 kaplanem v Praze-Bubenči.
- Novák Stanislav**, administrátor v Praze-Bubenči, ustanoven dekretem čj. 598/58 od 15. 2. 1958 administrátorem u sv. Prokopa v Praze-Žižkově.
- Rosenberg Václav**, býv. administrátor v Pernarci, ustanoven dekretem čj. 599/58 od 15. 2. 1958 administrátorem ve Zvoleněvsi, okres Slaný.
- Homolka František**, administrátor v Neustupově, diecése českobudějovická, ustanoven dekretem čj. 602/58 od 1. 3. 1958 excurrando administrátorem ve Vrcholtovicích, okr. Votice.

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Jmenování:

- Kampf Jaroslav**, administrátor v Třebíči u sv. Martina, jmenován od 1. 2. 1957 správcem děkanství třebíčského.

Ustanovení:

- Mark František**, farář ve Křtinách, okr. Blansko, ustanoven od 1. 11. 1957 kooperátorem tamtéž.
- Samson Jaroslav**, koop. ve Křtinách, okr. Blansko, ustanoven od 1. 11. 1957 administrátorem tamtéž.
- Navrátil Jakub** ze Šitbořic, okr. Hustopeče, ustanoven od 15. 11. 1957 kooperátorem v Bučovicích.
- Mark František**, koop. v Třebíči-zámku, ustanoven od 1. 12. 1957 administrátorem v Heralticích, okres Třebíč.
- Bláha Bohuslav**, koop. v Prosiměřicích, okr. Znojmo, ustanoven od 1. 12. 1957 kooperátorem v Třebíči-zámku.
- Vrátil František**, koop. Brno-Řečkovice, ustanoven od 1. 12. 1957 kooperátorem a zástupcem faráře v Prosiměřicích, okr. Znojmo.
- Zburník Oldřich**, administrátor v Hor. Dubňanech, okr. Mor. Krumlov, ustanoven od 27. 12. 1957 admin. excurr. v Dukovanech, okr. Mor. Krumlov.
- Veselý Ladislav**, koop. v Boskovicích, ustanoven od 15. 2. 1958 koop. v Hustopečích.

- Střelec Antonín**, koop. v Hustopečích, ustanoven od 15. 2. 1958 kooperátorem v Boskovicích.
- Bezdiček Jiří**, koop. v Budišově, okr. Třebíč, ustanoven od 15. 2. 1958 koop. v Telči, okr. Třešť.

Úmrtí:

- Msgr Dr. Toman Josef**, arcijáhen a II. prelát stoliční kapituly v Brně, zemřel dne 8. 12. 1957.
- Kolísek Jan**, farář v Dukovanech, okr. Mor. Krumlov, zemřel dne 25. 12. 1957.
- Jančík Antonín**, farář v. v. v Letovicích, okr. Boskovice, zemřel dne 7. 1. 1958.
- Macek Filip**, farář ve Žďarci, okr. Tišnov, zemřel dne 15. 1. 1958.
- Beránek Matěj**, katecheta v. v. v Jemnici, okr. Dačice, zemřel dne 20. 1. 1958.
- Doležal Norbert**, bisk. a konsistorní rada v. v. v Brně, zemřel dne 18. 2. 1958.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Promoce:

- Kajtmán František**, ThLic, profesor náboženství v Písku, byl prohlášen doktorem bohosloví na CM bohoslovecké fakultě dne 28. listopadu 1957.

Ustanovení:

- Novák Alois**, administrátor v Šepekové, ustanoven excurrando administrátorem v Hodušíně (okres Miletsko) od 1. 11. 1957 (č. 2215/57).
- Šiman František**, duchovní m. sl., ustanoven kaplanem ve Strakoncích a výpomocným duchovním v Hošticích u Volyně (okres Strakonice) od 1. 1. 1958 (č. 2309/57 a 214/58).
- Šebek Václav**, býv. děkan ve Zbraslavi, ustanoven duchovním správcem v Charitním domově v Oseku u Strakonice (okres Strakonice) (č. 127/58).
- Kovář Karel**, administrátor ve Strakoncích, ustanoven excurrando administrátorem v Hošticích u Volyně (okres Strakonice) od 1. 2. 1958 (č. 213/58).
- Klím Ferdinand**, administrátor v Mladošovicích, ustanoven administrátorem v Borovanech (okres Trhové Sviny) a excurrando administrátorem v Mladošovicích (okres Třeboň) od 1. 2. 1958 (č. 212/58).
- Staněk Antonín**, farář ve Zbynicích, ustanoven vikariátním sekretářem vikariátu sušického od 1. 2. 1958 (č. 244/58).
- Štabrawa František**, duchovní m. sl., ustanoven duchovním správcem ctihod. sester v KUNZ v Běharově (okres Domažlice) (č. 258/58).

Zpovědní jurisdikce:

- Punda Bohumil**, farář v Choustníku, jmenován řádným zpovědníkem Milosrdných sester III. ř. sv. Františka v Domově důchodců v Choustníku (č. 215/58).

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní duben, připomínáme:

1. 4. 1868

V Protivanově u Boskovic na Moravě narodil se před 90 roky *Msgr Dr. Alois Kolísek*, katolický publicista, kulturní pracovník, estetik a dějepisec umění.

Po theologických studiích v Římě se stal Kolísek (r. 1893) duchovním správcem býv. zemského ústavu hluchoněmých v Ivančicích u Brna. R. 1898 byl ustanoven středoškolským profesorem v Brně, později (r. 1919) řádným profesorem řím.-katol. bohoslovecké fakulty v Bratislavě. Od r. 1929 žil na odpočinku v Brně, kde též zemřel 25. 8. 1931.

Většinu vědeckého a propagačního úsilí zaměřil *Msgr Kolísek* na Slovensko, k propagaci jeho lidového umění, zvláště národních písní. Uveřejnil řadu odborných článků v různých časopisech (část pod pseudonymem Alois Vítkovec) a kromě toho vydal samostatné práce „Naše národní písně“ (r. 1922) a „Slovenským uměním k slobode“ (r. 1923).

Msgr Kolísek snažil se povznést náboženský život na Moravě a na Slovensku organisováním lidových poutí.

1. 4. 1943

Před 15 roky dotrpěl v nacistickém koncentračním táboře Dachau *Msgr František Bernard Vaněk* (nar.

15. 7. 1872 ve Stádlci u Tábora), prelát a děkan v Pelhřimově.

Vaněk vynikl jako autor idylických příběhů z okolí Křemešnicku: „Na krásné samotě“ (r. 1938), „Na srdci“ (r. 1942) aj. Vzpomínkového rázu jsou jeho memoárové knížky „Pelhřimov za války“ (r. 1938) a „Vlaštovky se vracejí“ (r. 1946), soubor paběrku z českobudějovického semináře a Vaňkovy osobní vzpomínky na Bílka, Baara a Březinu aj., redigované jeho synovcem Janem Menšíkem. Jako člen Katolické moderny vydal Msgr. Vaněk v době svého mládí sbírku básní „Sacerdotium“ (r. 1897).

Závěrem připomínáme, že Msgr. Vaněk založil (r. 1926) „Chrámové družstvo“, jehož byl prvním a dlouholetým předsedou. Toto družstvo vykonalo za vedení svého předsedy veliký kus poctivé práce.

6. 4. 1528

Od smrti proslulého německého malíře, rytce a grafika *Albrechta Dürera* uplynulo již 430 let (zemřel v Norimberce, nar. tamže 21. 5. 1471). Němci považují Dürera právem za svého největšího výtvarného umělce, jehož sláva již za jeho života byla daleko rozšířena.

Dürer, geniální kreslíř, rytec a malíř portrétů, byl syn norimberského zlatníka, původem z Uher. Vyučil se nejdříve zlatníkem a pak se oddal malířství. Jeho četné cesty po Německu a Itálii (r. 1490–1494), znovu Itálii (r. 1505–1507) a Nizozemí (r. 1520) vedly Dürera nejen k rozšíření jeho duševního obzoru, ale i k studiu cizích malířských škol. Celoživotní dílo Dürerovo jest velmi rozsáhlé: přes 200 dřevorytů, přes 100 mědirytin, vedle nesčetných kreseb a obrazů. Četná jeho díla mají náboženské motivy: „Madona s dětátkem a anděly“ (r. 1498), „Pohřeb Kristův“ (r. 1500), „Vyzvání Panny Marie“ (r. 1505). Tento posledně jmenovaný obraz, známější pod jménem „Růžencová slavnost“, jest dnes ozdobou naší Národní galerie v Praze (býv. Šternberský palác na Hradčanech).

7. 4. 1808

Vzpomínáme 150. narozenin nešťastného českého filologa *Františka Matouše Klácela* (nar. v České Třebové), člena augustiniánského kláštera v Brně.

Klácel byl muž neobyčejného ostrovtipu, rychlé chápavosti, pronikavého rozumu a hlubokého citu. Bohužel jeho přílišný subjektivismus jej zavedl do nereality života, kde nejen nenalezl klidu pro svou rozbolestnělou duši, ale byl odcizen jak národní věci, tak i posléze křesťanství. Věčně hledající a stále zklamávaný utopista a idealista vedl tuhý boj mezi světem svých představ a realitou denního života, až konečně ustván jim podlehl: zbaven profesury pro své vlastenecké smýšlení (r. 1844), stále pronásledován jemu nadřazenými církevními orgány pro své filosofické názory, marně hledal uskutečnění svých hegelianských ideálů o panteistickém (vesměrném) sbratření všeho lidstva v Americe (od r. 1869), kde v bídě a zapomenutí zemřel (17. 3. 1882 v Belle Plaine, USA).

Mile archaickým kouzlem, byt naivně teoretickým a nepraktickým, jest jeho dílko psané pro Boženu Němcovou „Listy přítele ku přítelkyni o původu socialismu a komunismu“ (r. 1849).

Z oboru filosofie, kterou se po celý život nejvíce zabýval, jmenujeme „Dobrovědu“ (r. 1847). Zmínku zasluhuje i jeho „Ferina Lišák“ (r. 1845), parafráze starších zvířecích eposů.

7. 4. 1938

Dvacáté výročí smrti *ThDr. Julia Pavla Vychodila OSB* (nar. 18. 4. 1862 v Přemyslovicích u Prostějova, zemř. v Brně) připomíná nám tohoto vynikajícího kněze, činného všestranně v různých oborech.

Od r. 1885 člen starobylého benediktinského kláštera v Rajhradě u Brna, vysvěcený na kněze 26. 7. 1886, zabýval se thomismem, apogetikou, poetikou a poměrem básnictví a mravnosti.

Z původních prací jmenujeme: „Důkazy jsoucnosti Boží“ (r. 1889), „Apologie křesťanství“ (r. 1893), „Básnictví a mravouka“ (r. 1897), „Poetika“ (r. 1890 až 1898) aj.

Od r. 1886 byl redaktorem časopisu „Hlídka“, z něhož vytvořil kritickou a naukovou revui jednotného filoso-

fického a bohosloveckého rázu. Byl vynikajícím znalcem Aristotela, z něhož vydal řadu překladů: „Kniha o básnictví“, „Kniha o duši“, „Etika Nikomachova“, „Politika“ aj.

Mimo svou vědeckou činnost zabýval se Vychodil i praktickým životem: r. 1889 založil a byl prvním předsedou „Obchodní záduhy“, jež zasáhla energicky do národně emancipačního života hospodářského v Brně.

23. 4. 1878

Daleko od své milované vlasti zemřel v Paříži před 80 roky vynikající český malíř *Jaroslav Čermák*.

Čermák se narodil v Praze 1. 8. 1830 jako syn lékaře. Jeho rodný dům na Betlémském náměstí na Starém Městě je označen krásnou pamětní deskou. Po pečlivém vzdělání vstoupil r. 1847 na pražskou malířskou akademii, kde pobyl pouze 2 roky a od té doby žil trvale v cizině. Trvalé sídlo má v Paříži, odkud podniká dlouhé cesty (také do své vlasti), léto tráví u moře v Bretagnu ve vesničce Roscoff. Tam také nachladl a zemřel v Paříži na prudký zápal plic. Péči Umělecké Besedy v Praze byl převezzen do vlasti a slavnostně pohřben na Olšanských hřbitovech (7. 7. 1878) svého rodného města.

Obrazy jeho mají pestrý kolorit, se zvláštním čermákovským odstínem, lišícím se od koloritu francouzského. Sláva jeho jména proniká do vlasti, takže jest mu nabídnuto místo ředitele pražské akademie malířské, které však odmítá (r. 1875).

Z jeho obrazů jmenujeme: „Normanští rybáři s biblí“ (r. 1857), „Raněný Černohorec“ (výjev z války r. 1862), „Pobřeží u Roscoffu“ (r. 1868), „Zátiší s rybami“ (r. 1870).

23. 4. 1913

Kulturní katolický historik a farář v Řevníčově u Slaného *P. Jan Lebeda* dožívá se 45. narozenin. Po theologických studiích se stal spirituálem arcibiskupského semináře v Praze XIX, později (r. 1932–1934) literárně spolupracoval s biskupem Podlahou.

Vydal kromě příležitostných spisků (např.: „Arnošt Hrabal“ aj.) sborník „Sváteční člověk“ (r. 1935), pojednávající o biskupu Podlahovi.

24. 4. 1868

V Kolíně nad Lab. se narodil před 90 roky katolický beletrista a překladatel *P. Prokop Holý* (zemřel 21. 3. 1944 v Třebešicích, okres Čáslav).

Holý byl od r. 1906 farářem ve Vrchotových Janovicích u Sedlčan, později (od r. 1911) farářem v Dolních Hbitech, okres Příbram. Od r. 1923 žil na odpočinku v Mníchovicích u Prahy.

Holý psal do různých časopisů drobné beletristické črty, překládal z cizojazyčných katolických revui. Hlavním jeho pracovním oborem však byly církevní dějiny a kulturní historie.

28. 4. 1883

Ve Vodce na Krnovsku zemřel před 75 roky *P. Cyprián Lelek*, český spisovatel a slezský buditel.

Lelek se narodil 20. X. 1812 v Benešově na Hlučínsku a studoval teologii ve Vratislavi, kde na něho mocně působil ve vlasteneckém ohledu náš slavný Jan Ev. Purkyně, tehdy profesor tamější university.

R. 1836 byl Lelek vysvěcen na kněze, kaplanoval na různých místech, až r. 1854 se stal farářem ve Vodce, kde působil téměř 30 let až do své smrti.

Lelek, přední buditel a obhájce české národnosti ve Slezsku, tehdy tak národnostně ohroženém, byl nezištný idealista, který většinu svých knih vydal vlastním nákladem: slabikáře, kázání, dějepisné, přírodopisné a prostonárodní spisy, sbírky duchovních písní (např.: „Duchovní poklad“, r. 1867) a rozsáhlý místopis „Opis Slezska“ (r. 1846).

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 5

Kanovník Dr. Karel Jonáš: Svátek dělné lásky

Prof. Dr. Josef Kubalík: Křesťanství a náboženství světa

*Prof. Dr. Antonín Salajka: Nauka sv. Pavla o Církvi jako
„těle Kristově“*

Prof. Dr. Jaroslav Kouřil: Vzdělání kněze-kazatele

ThLic. Miroslav Rajmon: Sociologie a náboženství

Prof. Dr. František Kotalík: O knize proroka Daniela

Prof. Dr. Václav Bartůněk: První český kardinál

P. Karel Sahan: Symbolum

P. Václav Zima: Pod ochranou nejčistší Matky

P. Antonín H. Bradáč: Májová krajina

*P. Rafael Olszak: Sv. Jan Nepomucký v úctě hornoslezského
lidu na Opolsku*

Inž. V. a Z. Červený: Kapitalistické společenské vztahy

5

1958

Canonicus Dr. KAREL JONÁŠ: Festum amoris, caritatis, operis.

Festum et sollemnitas S. Joseph Opificis, Sponsi Beatæ Mariæ Virginis optime alloquitur nos omnes huius temporis. Labor et studium est fons bonorum materialium, immo intellectus et spiritus, internæ imaginis nostræ personæ. Labor et studium mutat et perfectiorem nos reddit operando et iuvando nosmet-ipsos invicem. Artem fabri fideliter exercens S. Joseph, Sponsus B. Mariæ Virginis, Opifex laboris mirabile refulget exemplar.

Dr. JOSEF KUBALÍK: Christianismus et religiones mundi.

Gravissimi momenti in comparatione mundi religionum est aspectus, secundum quem religiones non christianas functionem et missionem præparatoriam pro Christo habere (propaideia Christú). Christianismus est religio absoluta, unice vera, quæ a ceteris essentialiter distinguitur. Iam Patres ecclesiastici hanc quaestionem certo modo solvere conabantur. Scholastica mediæ aevi religionem naturalem revelatamque distinguit. Similiter nostris temporibus Dr. P. Daniélou in religionibus non christianis sic dictam — revelationem cosmicam — admittit. Christianismus est autem religio supernaturaliter revelata in sensu strictissimo.

Dr. ANTONÍN SALAJKA: Doctrina S. Pauli de Ecclesia ut Corpore Christi.

Scriptor nobis interpretatur conceptum Corporis mystici et illustrat theorias et solutiones theologorum Gruden, Francelin, Feckes et aliorum. Ecclesia vocatur Corpus mysticum Domini Nostri Jesu Christi, ut plenam differentiam sentiamus a corpore physico Christi, a corpore glorificato et corpore eucharistico Nostri Salvatoris.

Dr. JAROSLAV KOUŘIL: Scientia sacerdotis-magistri fidelium.

Auctor huius libelli — professor theologiæ moralis — ad prædicationes exquirere docet, fontes, quos res huius temporis postulant ad modum intentionemque Summi Pontificis Pii XI.

ThLic. MIROSLAV RAJMON: De sociologia et religione.

Doctrina S. Ecclesiæ possidet dogmata revelationis divinæ et principia vitæ theoreticæ et practicæ. Fides nostra non timet ad verba Summi Pontificis P. Pii XII. eventus veræ, strictæ et obiectivæ scientiæ externæ et naturalis. Nequaquam fides nostra est pars contraria multorum bonorum veræ, ad iudicium integrum, honestæ, probæ scientiæ et artis studii. Fides nostra immo corroboratur hisce eventibus investigationis veri, quaestionis, studiorum.

Dr. FRANTIŠEK KOTALÍK: De libro Danielis prophetae.

Scientia exegesis catholice huius temporis videt in parte visionum libri Danielis profundum exemplar scripturæ apocalypsis. Hagiographus libri Danielis vivens duobus saeculis post eventa prophetae tempore exsiliæ Babyloniæ describit strictissimo nequaquam ordine. Unde difficultates insolubiles—Darius, rex Medorum, descriptio regis Cyri et alia. Habacuc reficiens Danielem inter leones pane de prophetae patria longinqua permanet ut commovens et praeclarus typus Eucharistiæ, Panis de caelo Novi Testamenti. Liber Danielis est præcipue opus adhortationis et solacii ad fidelem populum Israel temporis persecutionis et passionis imminentis.

Dr. VÁCLAV BARTŮŇEK: Primus Cardinalis nostræ patriæ.

Vita archiepiscopi Pragensis Joannis Očko de Vlašim.

P. KAREL SAHAN: Symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum.

Credo seu Symbolum est publicum argumentum fidei hominis catholici, finis partis didacticæ Missæ, introductio ad oblationem, consecrationem, communionem. Qui intimo ex corde dicit — Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem — confitetur omnes homines totius orbis terrarum esse fratres et sorores et ipsum esse in Deo cum ipsis coniunctum immo etiam cum defunctis... Qui de profundis animæ suæ dicit Credo in vitam venturi saeculi — gaudio et lætitia afficitur in expectatione gloriosa futuræ vitæ æternæ beatitudinis. Qui bene credit, bene orat, bene dicit Sacrum.

P. VÁCLAV ZIMA: Sub Tuum auxilium, Mater purissima!

Beata Maria Virgo, Mediatrix omnium gratiarum, textit vitam sacerdotis, quæ ex auxilio huius purissimæ Matris pendet. Omnis sacerdos hymnum et gratiarum actionem assidue canat Matri et Reginae sanctorum et nostræ!

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Svátek dělné lásky

Kanovník Dr. Karel J o n á š

Neslaví se dlouho tento svátek úcty k sv. Josefu-dělníku. Ale za tu nedlouhou dobu našel pochopení v lidském vědomí a souhlas v lidském srdci. Je to svátek, který vyvolala potřeba dnešní doby.

K dvojímu zároveň nás vede svátek sv. Josefa-dělníka, který je stanoven na dobu nejrozkvetlejší a nejkrásnější přírody: na květen. Jednak k upřímné úctě k sv. Josefu-podivuhodnému svěťci, jehož význam teprve v plné míře docenila naše doba, jednak k stejně vroucí úctě k poctivé a obětavé lidské práci, tvůrkyni hmotných i duchovních hodnot a výrazu dělné lásky.

Teprve na sklonku středověku vžívá se intenzivnější úcta k sv. Josefu-pěstounu Páně. Zprvu musela křesťanská obec pochopit to božské, které se kolem Svaté rodiny odehrávalo. Jas aureoly spočinul nejprve na Synu Božím. Později vzrůstal horoucí kult mariánský a teprve v daleko pozdějším čase vyzdvížen byl obraz pěstouna Páně. Nikoliv filosofa, nikoliv poustevníka nebo askety, nýbrž pilného, odříkavého dělníka, který vytváří své hodnoty svou poctivou paží, který slouží v upřímné pokoře onomu Velikému a Svatému, který se narodil v jeho rodině z vůle Ducha svatého. Je něco dojímavého již v tom, s jakou prostotou a obětavostí, s pokornou ochotou a samozřejmostí ujímá se sv. Josef svého úkolu živitele Ježíše. A v té služebné lásce, která se pokorně sklání před Nejvyšším, co přichází do lidských dějin, nikoli v majestátu, ale zase v pokoře, v té je ta skromná osobitost a všeobecná platnost postavy dělníka Josefa. Náš lid viděl ve sv. Josefovi člověka laskavého srdce, tiché, nenáročné píle, která ráda a bez jakýchkoliv gest přináší svou činností oběť.

Dvacáté století je věkem rozkošatělé lidské práce. Význam práce neustále roste. Vytváří ohromné hodnoty hmotné, ale poskytuje také předpoklady k vývoji intelektu. Hledá nové metody vědecké práce, a když je nalézá, dává je zhusta do služeb bližního. Kolik trpělivé práce bylo zapotřebí, aby lidský život mohl být účinněji chráněn před zhoubnými epidemiemi a nemocemi. A kolik práce bude ještě zapotřebí, aby lidé byli ochráněni před nemocemi, které nás dosud ohrožují a znepokojují.

Práce je výrazem naší osobnosti a je také měřítkem úrovně, jakou má ten nebo onen národ. Práce pokorně slouží. Její výkon není zpravidla zaměřen jen ve prospěch toho, kdo ji vykonává. Ve smyslu křesťanském slouží prospěchu všech, přesahuje omezenost lidského sobectví, eticky vede lidstvo výše. Práce však nejen tvoří nové hodnoty, ale tvoří je tím, že člověk překonává své pohodlí, své nízké pudy. Tím mění vnitřní charakter člověka, zduchovňuje ho, vyzvedá ho výše. Prací člověk vidí dále a dostává se dále ve svém vývoji hmotném a duchovním.

Je třeba říci, že teprve naše století může plně oslavovat sv. Josefa-dělníka, protože teprve přítomnost se naučila lépe a upřímněji si vážit práce a dělníka, který ji vykonává. Teprve ve dvacátém století byla také práce osvobozena z pout, která ji dosud držela v nesvobodě. Ano, již eticky je ohromný rozdíl mezi nesvobodnou dřinou otrokovou, konanou z hrubého nátlaku, nedobrovolně, a mezi prací svobodného dělníka, který ji koná s vědomím, že je celku užitečná. Teprve svobodný dělník, který je zbaven vykořisťování své práce, koná svou práci rád, protože chápe její smysl. Jen proto ji koná rád, že ví, že slouží celku a ne výsadní společnosti lenochů a rozmařilců, kteří z ní jen těží.

Naše vlast vybudovala svůj společenský řád na úctě k práci a k dělníkovi. Představa o hrdinovi je u nás spojena s představou průkopnické, obětavé objevitelské práce. Hrdina budoucnosti nebude voják, nýbrž dělník. Dělník v nejširším lidském smyslu. Třebas lékař, nebo technik, nebo charitativní pracovník. To všechno pokorné, krásné a láskyplné, co žilo v sv. Josefu-dělníku, je také zapotřebí lidem přítomnosti, kteří u nás budují společnost podle ideálů, svým dosahem a cílem blízkých křesťanskému srdci. V každém poctivém pracovníku žije kus těch krásných vlastností, které obdivujeme na sv. Josefu. Proto také současnost zvyšuje úctu k tomuto svěťci všedního dne...

Prvního dubna vstoupila v činnost nová organizace našeho národního hospodářství. Má-li lid-

ská práce v národním měřítku plnit všechny své mnohonásobné úkoly, musí být organizována a vedena podle výsledků současné vědy a podle praktických zkušeností, které náš národní celek nabyt v poslední době. Je třeba, aby byly vytvořeny odpovědné celky podniků a jejich sdružení, které by vyloučily zbytečné mezičlánky a administrativní aparát, který leckdy místo aby práci zjednodušoval, spíše ji znesnadňoval a brzdil. Teprve zkušenost ukáže, zda všechna nová opatření poslouží cíli zvýšené produktivity práce a hlavně hospodárnosti. Pro národní hospodářství neexistuje, jak víme, nějaká pokusná laboratoř, která by vyloučila všechny omyly a nedostatky již předem.

Ovšem ani nejlepší organizace nestačí, aby bylo dosaženo podstatného zlepšení pracovního stylu. O výsledcích rozhodují jen a jen lidé a jejich vlastnosti. Také ovšem vedle znalostí odborných i vlastností mravních. A je to jedním z moderních úkolů duchovního pastýře, aby své věřící vedl k lepšímu plnění svých pracovních povinností. Aby jim ukázal, že dosud v plné míře platí závazné křesťanské heslo: „Modli se a pracuj!“ Musíme upozorňovat lidi jinak dobré, ale netečné, že musí střežit náš společný národní majetek, výsledek poctivé práce všech, před rozkrádači, nepoctivci a lajdáky. To je církevní apoštolát našich dní. Jeho úkoly vězí hluboko ve věčnosti, v příkazích Starého a Nového zákona. Ovšem jeho uplatnění musí se živě a uvědoměle přizpůsobovat novým poměrům naší rozkvétající vlasti. Jen tak oslavíme svátek sv. Josefa-dělníka nejlépe. Učiníme to tím, že všechny krásné duševní a duchovní vlastnosti, které měl pěstoun Páně, vneseme do našich dní, plných jarní svěžesti, a proměníme naši vlast v zahradu, ve které by kvetly květy křesťanských ctností k prospěchu drahého našeho národa a ke cti Boží . . .

KŘESŤANSTVÍ A NÁBOŽENSTVÍ SVĚTA

(Srovnávací studie)

Indický státník a myslitel Džaváharlál Néhrú ve své knize: *The discovery of India*, vydané v Londýně r. 1946, napsal o náboženstvích doslovně: „Dřívější doby byly dobami slepé, žádné problémy si nekladoucí víry. Naše doba je jiná; je to epocha bez ilusí, epocha pochybování, nejistoty a problémů. Nemůžeme se dále spokojit se starými větami víry a mravy, ztratili jsme k nim důvěru jak v Asii, tak v Evropě nebo Americe. Mnohdy nás zarazí nespravedlnost, neštěstí a brutalita světa, zatemní naši mysl a nevidíme žádného východiska. Cítíme, že ve světě není naděje a že vše, co můžeme dělat, jest jediné: býti k sobě správní.“ Podobný projev pesimismu a nedůvěry i k náboženství nejdokonalejšímu, to jest křesťanství, vyslovuje známý, tragicky skončivší Mahátma Gándhí slovy: „Jest mým přesvědčením, že dnešní Evropa neuskutečňuje ducha Božího nebo křesťanství, nýbrž ducha Satanova. A Satan má největší úspěch tam, kde se objevuje se jménem Boha na rtech. Evropa jest dnes jenom podle jména křesťanská. Ve skutečnosti klaní se mamonu. Mám za to, že evropské křesťanství znamená popírání křesťanství Ježíšova.“ (Srov. P. Ohm: *Asiens Kritik am Christentum* — München 1947.) A podobně soudil o evropském křesťanství slavný básník Rabíndranáth Thákur, jenž přirovnává lidstvo v Evropě, žijící už dva tisíce let pod vlivem Kristova učení lásky, k oblázku, který vytáhl z křišťálové vody horského pramene a roztránil na mnoho kousků; a hle, uvnitř kámen byl nedotčen křišťálovou vodou, podobně jako tvrdá srdce Evropanů jsou nedotčena učením lásky Ježíšovy. Dlouhé údobí koloniálního panství evropských států v Asii a myšlenkové spojování křesťanství se západní mocí přivedlo mnohé Asiaty k tomu, aby se dívali neprávem na křesťanství jako na přívěsek západního imperialismu a civilisace. Proto mnozí myslitelé východní zjišťující často rozpor mezi zvěstí Ježíšovou a životem bílých lidí, se domnívají, že křesťanství kolonizátorů je v úpadku a nečekají již nic od něho. Tedy podle jejich přesvědčení též i křesťanství zklamalo a třeba hledati duchovní pomoc v dnešním ohromném zápasu lidstva o osvobození se z bídy duchovní i hmotné na jiných cestách.

Z toho důvodu je třeba posoudit křesťanství a zhodnotit je srovnáváním s ostatními náboženstvími světa. V tomto ohledu jsou možná tři hlediska:

1. První názor jest, že všechna náboženství jsou si rovná; též křesťanství je jednou větví obecné náboženské tradice a jedním stupněm v náboženském vývoji, který v budoucnu bude překonán vyšším. To je náhled racionalismu a evolucionismu náboženského.

2. Křesťanství je výlučným nositelem božského zjevení a všechna ostatní náboženství nezasluhují ani názvu náboženství, neboť jsou to pověry, omyly a pokažené, nic neříkající spekulace lidské.

3. V mimokřesťanských náboženstvích jsou uchovány právě náboženské hodnoty, jež vzhledem ke křesťanství mají poslání připravovati na Krista (Propaideia Christú — předškola Kristova). Samo křesťanství je však náboženství absolutní, jediné pravé náboženství, které je od ostatních podstatně odlišné. Tato tři uvedená hlediska byla zastávána v minulosti křesťanské a mají své zastánce dosud.

Tvrzení, že Kristus je Mesiáš předpověděný ve Starém zákoně, jednorozený Syn Boží, jenž záznaky dokázal své poslání, který vstal z mrtvých a je hlasatelem evangelia platného pro všechny lidi a jejich Vykupitelem z hříchu, sedí na pravici jako Odlesk Velebnosti Otce nebeského a na konci světa přijde soudit všechny lidi — to vše jest neslýchaná dosud zvěst náboženská, jež jest zaměřena ke všem národům i lidem všech míst i věků. Náboženství Kristovo si činilo nárok na to, aby bylo uznáno jako splnění a dokonání všech náboženských tužeb lidstva, a proto jeho koexistence mezi tehdejšími náboženstvími byla nemožná. Právě jeho výlučnost a absolutnost byla jednou z hlavních příčin krvavého pronásledování v prvních třech křesťanských stoletích. Sledujeme-li nejstarší apologie křesťanství, zjišťujeme, že někteří obhájci křesťanství vysvětlují původ polytheistických náboženství Asie i kulturní oblasti středomořské obcováním „Synů Božích“ — padlých andělů s „Dcerami lidí“. Z tohoto obcování se zrodili mytologičtí obři, kteří později svedli národy k modloslužbě. Tedy veškerou zdánlivou podobu představ a idejí i obřadů křesťanských a pohanských, všechny pohanské myty byly

vysvětlovány naivně z činnosti a vlivu padlých andělů. Zde nacházíme kořeny odsuzování nekřesťanských náboženství. Jiní pak apologeté vysvětlovali paralely mezi křesťanstvím a ostatními náboženstvími závislostí na starozákonním písemnictví, jež prý mnozí antičtí myslitelé jako Pythagoras nebo Plato poznali na svých cestách a tak přesadili tyto ideje do prostředí pohan-ského.

Jiné pojetí bylo reálnější. Tak podle názoru velkého filosofa sv. Justina lidský rozum může vlastní silou za pomoci božského Loga (logoi spermatikoi) dojít k jistému stupni náboženských pravd, a zde je zdroj, proč také u pohanů můžeme nalézt náboženské poznání a pravdy, které jsou pak obsaženy ve své plnosti v křesťanství. (Srov. II. Apol. 10.)

Podle Klementa Alexandrijského pohanští filosofie jest přípravou, jakousi předškolou (propaideia Christů) pro křesťanství. Podobně jako Starý zákon připravoval na Krista, tak rovněž pohanští filosofové rozvinuli náboženské myšlenky a tak se stali ve svém celku vychovateli ke Kristu (paidagogoi eis Christon, Strom. I. 5). Ostrý útok na křesťanství zahájil první vědecký odpůrce křesťanství Celsus ve druhé pol. 2. století. Celsus tvrdil, že křesťanství je jen herese židovská, a židovství prý své náboženské ideje převzalo z Egypta. Je zajímavé, že evolucionistické dějiny náboženské nové doby opakují tvrzení Celsova. Skvěle obhájil absolutnost a pravost křesťanství proti Celsovi Origenes.

Ve středověku scholastika zvláště výrazně vtyčila rozdíl mezi náboženstvím přirozeným a zjeveným. Z toho bylo možno pochopiti jasně, co má křesťanství společné s náboženstvími přirozenými. Nekřesťanská náboženství mohou obsahovati přirozené náboženské pravdy, a proto též mají řadu obdob se zjeveným náboženstvím křesťanským; avšak tyto pravdy bývají často u pohanů promíšeny s mnohými nesprávnými pojetími a omyly.

V posledních stoletích se rozvinulo studium náboženství a srovnávací věda náboženská. Většinou její koryfeje vycházeli z hlediska naprostého náboženského vývoje, do něhož zahrnovali i křesťanství. Když byly učiněny četné archeologické nálezy v oblasti Mesopotamie, odhaleno písmo klínové a assyriologie se stává samostatnou vědou, vystupuje do popředí tzv. škola panbabylonská se svým tvrzením, že starozákonní zprávy o stvoření světa a potopě byly převzaty z babylonské oblasti bájí náboženských. Známá jsou jména zastánců teorie panbabylonské, jako: F. Delitzsche, H. Wincklera, A. Jeremiase a jiných. Když pak byly učiněny vykopávky v Tell el Amarně v Egyptě, svědčící o kulturních stycích mezi Palestinou, Sýrií a Egyptem ve II. tisíciletí př. Kr., odvozovali mnozí badatelé náboženství Starý zákon z vlivu náboženství Egypta. Např. D. Voelter, K. Sethe a jiní. — Třetí skupina náboženských historiků zjišťuje zase podstatné ovlivnění křesťanství Indií. L. Jacolliot dokonce soudil, že Ježíš strávil své mládí v Indii a žurnalista N. A. Notovič dokonce dokazoval, že Ježíš pod jménem Issa prožil 16 let mezi bráhmány a buddhistickými mnichy. Seriosní indologové odmítli uvedené hypotézy a dnes nikdo nepřipouští ani nepřímé vlivy bráhmánismu nebo buddhismu na Kristovo učení. Podobně dnes patří historii hypotéza, že Starý zákon i křesťanství bylo podstatně ovlivněno náboženstvím Zarathuštry, tak zvaným parsismem, kterou hájil hlavně E. Böklin a E. Meyer.

Jestliže není možno připustiti jednostranné vlivy náboženství pohaných (např. babylonského, indického, egyptského, parsismu) na křesťanství, nebylo by snad možné vysvětliti původ křesťanství hypotézou synkretismu? Tak se snažil objasnit vznik křesťanství H. Gunkel. Tvrdil, že genius Ježíšův přijal směr rozmanitých názorů náboženských v oblasti helénistického světa, a tak vzniklo nové náboženství křesťanské. Hlub-

ším studiem křesťanství zjišťujeme neudržitelnost jakéhokoliv synkretismu v křesťanství, které svou povahou jest výlučné a nesrovnatelné. Též nedostatečné jsou výklady zastánců fenomenologických dějin náboženství. I když si vážíme badatelské činnosti upsalského biskupa N. Söderbloma, nemůžeme souhlasiti s jeho výkladem, že lze starozákonní náboženství charakterisovat jako „zjevení dějin“ a křesťanství jako „náboženství Vtělení“ ve výlučném slova smyslu.

V současné době třeba věnovati zvýšenou pozornost problému theologie dějin náboženství. Zajímavý a přijatelný názor na hodnocení křesťanství a ostatních náboženství světa přináší ve své studii: Le problème théologique des religions non chrétiennes“ v posledních letech profesor dogmatiky na Institutu katolickém v Paříži Jean Daniélou. Odmítá dvě nesprávná a krajní hlediska oceňování náboženství. Není správné hledisko, že mimokřesťanská náboženství jsou pouhé pověry a nic neříkající náboženské spekulace. Rovněž třeba zamítnouti hledisko, jež popírá jedinečnost křesťanství a stírá jeho hranice vůči ostatním náboženstvím, jak to např. činí evolucionisté náboženství, kteří vidí v křesťanství pouhý jeden ze stupňů náboženského vývoje, jež bude v budoucnu překročen vyšším. Křesťanství se liší podstatně od ostatních náboženství dvěma prvky: 1. svou dějinnou povahou, neboť je založeno na víře v historickou událost Kristova vtělení, smrti a zmrtvýchvstání; 2. faktem, že jedině dějinný spásitelský čin vtěleného Boha může člověka vykoupit, to jest není spásy mimo Krista. Ostatní náboženství možno vysvětliti z tak zvaného přirozeného zjevení Božího, neboť díla Boží jsou přirozenými svědky jeho existence a jeho dokonalosti. Již sv. Pavel napsal k Římanům I, 19: „Neboť vědomost o Bohu jest v nich (pohanech) zjevna; Bůh totiž jí zjevil jim; vždyť neviditelné vlastnosti jeho od stvoření světa se spatřují, jsouce poznávány z věcí stvořených, a to i jeho věčná moc i božství, takže nemají omluvy.“ Daniélou nazývá toto přirozené zjevení Boží příležitavě „la Révélation cosmique“. Důsledkem tohoto kosmického zjevení v širším slova smyslu je mythus, který vysvětluje poměr mezi Bohem a kosmem. A rozmanité obrady v náboženstvích mimokřesťanských usilují tento poměr svým způsobem znázorniti. Obsahově tedy všechna náboženství mimokřesťanská nepřesahují rámec uvedeného kosmického zjevení neboli zjevení přirozeného. Mimo-křesťanská náboženství dosvědčují tedy jaksi pohyb člověka směrem k Bohu.

Křesťanské náboženství má v sobě rovněž podstatné prvky náboženství přirozeného, avšak podstatou svou spočívá na přímém zjevení Božím, jež lidstvu zprostředkoval v historické době před dvěma tisíci lety Vtělený Bůh, Ježíš Kristus. Kdežto věřící náboženství nekřesťanských mohli v oblasti náboženské poznati jenom to, co byl s to dosáhnout svým přemýšlením lidský rozum, to jest, co jest u Boha spíše rázu vnějšího, např. jeho existenci, jeho dokonalosti, pokud se zrcadlí v jeho dílech ve světě, věřící křesťan poznává na základě přímého zjevení Božího o Bohu neskonale více, to jest dochází k poznání tajemství vnitřního života Božího a jeho plánů se spásou člověka. Tedy křesťanství dosvědčuje svou zvěstí pohyb Boha směrem k člověku. Biblické zjevení je tudíž skutečností podstatně jinou, než je nepřímé zjevení kosmické v ostatních náboženstvích světa.

Nárok křesťanství na to, že je náboženstvím absolutním, dokonalým a tudíž výlučným a konečným, není jenom nějaké neodůvodněné tvrzení vyznavačů Kristových, nýbrž tento nárok tkví v podstatě křesťanské zvěsti o spáse lidstva. Kristus jest Mesiáš předpověděný ve Starém zákoně, „Syn Boha živého“ (Mt 16, 16), který jedná z mocí svého Otce. „Nebe a země pomínou, ale slova má nepominou“ (Mk 13, 31). Proto není „jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti“ (Sk. ap. 4, 12).

ThDr. Josef Kubalík

2. Název „mystické tělo“.

U katolických autorů vešel v užívání název „mystické tělo“ Kristovo, jímž se označuje Církev. Podle J. C. Gruдена (The Mystical Christ. Introduction to the study of the supernatural character of the Church. St. Louis – London 1936, 53) někteří autoři s tím nesouhlasí, např. V. Mc Nabb a arc. A. Goodier, podle kterého toto označení obsahuje v sobě vlastně protiklad. Slovo „mystický“ přivádí nás do podezření na „mysticismus“, a v tom je nebezpečí. Mc Nabb se domnívá, že užívání metafory o těle u sv. Pavla bylo toliko časové, dnes je však možno je odložit.

Kdyby jediným důvodem jejich opise k našemu výkladu Pavlovy nauky bylo užívání adjektiva „mystický“ ve spojení s „tělem Kristovým“, mohli bychom tvrdit oponentům, že výraz „mystický“ by mohl být odložen, aniž by zničil to, co je podstatného v Pavlově pojetí Církvě. Zde není nic mystického ve smyslu slova „okultní“. Křesťanský mysticismus, je-li chápán jako rovnocenný s německým slovem „Mystik“, nemá nic společného s „okultismem“, nazývaným u Němců „Mystizismus“.

Protože slovo „mystický“ může vésti k nedorozumění, chtějí se někteří vystríhati rčení „mystické tělo Kristovo“ a nahradit je jiným. V jistých katolických theologických a liturgických kruzích se nabádá k užívání Pavlova výrazu „pneuma“ (πνευμα) a „pneumatikos“, takže místo „mystické tělo Kristovo“ by se mluvilo o „pneumatickém těle Kristově“.

Gruden se domnívá, že slovo „mystický“ by mohlo být nahrazeno vhodněji slovem „tajemný“ („mysterical“ nebo „mysterical“), neboť Církev jako tělo Kristovo je tajemstvím nebo svátostí našeho spasení (uv. kn. 54 dd). „Tajemné“, svátostné tělo Kristovo jest viditelným znamením a nástrojem neviditelné milosti. To však není důvodem, aby se měnilo rčení, posvěcené užíváním. Jsou dobré důvody pro spojování adjektiva „mystický“ s „tělem Kristovým“. Termín „mystický“ naznačuje, že Církev jest jediná společnost, společnost i společenství, a že nesmí být zaměňována se společností čistě lidskou anebo morálním tělem, nýbrž že musí být ztotožněna s přirozeným, fyzickým tělem oslaveného Krista v nebi anebo v Eucharistii.

Spojení adjektiva „mystický“ s „tělem Kristovým“ nesmí být chápáno jako řečnická figura, jako by totiž „mystický“ bylo v protikladu k „reální“. Abychom vyjádřili skutečnost úzkého spojení Krista hlavy s údy jeho mystického těla a skutečnost úzkého spojení údu navzájem, mluvíme o něm jako o „mystickém“ a užíváme slova „mystický“ nezáměnně s výrazy „svátostný“, „fyzický“, v oposici k „morálnímu“ nebo „juridickému“ svazku. Kard. Franzelin (Theses de Ecclesia Christi. Romae 1907, 310) praví, že užívání slova „mystický“ jest oprávněno. Svati Otcové nazývají spojení Krista s jeho Církví „unio physica“, kterým se stáváme Kristu „concorporale et consanguinei“. A tedy toto těsné spojení (unio secundum quid physica) Krista hlavy s Církví se právem nazývá „mystické“.

Současně varuje Franzelin, že nesmí být spojení Krista s věřícími pokládáno za totožné s hypostatickou unií v Kristu. Podobně mluví C. Feckes (Das Mysterium der heiligen Kirche. Dogmatische Untersuchungen zum Wesen der Kirche. Paderborn 1934, 37 dd). Označujeme-li poměr mezi Kristem a pokolením lidským nebo Církví jako „mystický“, nechceme tím říci, že mluvíme pouze obrazně, metaforicky, a že zde není žádného skutečného podkladu. Tímto podkladem jsou dvě skutečnosti: jednota pokolení lidského a hypostatická unie. Nemůže tu jít o onu jednotu, kterou nazýváme „mravní“. Už Franzelin (uv. kn. 309 dd) upozorňuje, že nikdo přece neříká, že stát je tělo královo, jak se v Písmě sv. mluví o Kristu a Církví. Sám nazývá spojení Krista s Církví „secundum quid physica et realis“.

Ovšem hypostatické spojení (unie) dvou přirozeností:

božské a lidské v jedné osobě Kristově, jest rozdílné od „mystické“ jednoty mezi Kristem a Církví. V mystickém těle Kristově údy těla nemohou být zbvaveny své osobností. Hypostatické spojení jest vzorem jednoty mezi Kristem a Církví. Církev Kristovu si musíme představovat jako pokračování vtělení Syna Božího, rozšíření co do času a prostoru, ovšem ne v tom smyslu, jako by jednota mezi Kristem a Církví byla totožná s jednotou hypostatického spojení. Následkem vtělení jest lidská přirozenost Kristova účastna milostí, poct a hodnosti božské osoby. Podobně následkem skutečného, mystického spojení Kristova s věřícími jsou tito účastni milostí a důstojností jejich hlavy. Katolická nauka zde jasně rozlišuje. Nechceme říci, že mystická jednota Krista s Církví je totožná s hypostatickou jednotou v Kristu a vystřiháme se též pantheistického pojetí o jednotě mezi námi a Kristem. Mystická jednota neobsahuje v sobě ztrátu osobnosti (individuality) údu těla Kristova. Kristus jako hlava těla zůstává rozdílným od údu a údové zůstávají rozdílnými navzájem, jejich osobnost není pohlcena v osobě Krista jako hlavy. Užíváme-li tedy slova „mystický“ ve spojení s „tělem Kristovým“, vyjadřujeme tím, že tu jde o onu skutečnost, která je vlastní nadpřirozenou vůbec, skutečnější však než přirozená, která však nemůže být zachycena našimi pojmy. I když můžeme o tomto tajemném poměru mezi Kristem a Církví mluvit pouze obrazně, přece se musíme vystríhati mluvit pouze o obrazně chápaném těle Kristově, neboť je zde pravá obdoba věčného obsahu a nadpřirozená skutečnost v základu.

Sv. Pavel uvádí nauku o Církvi ve spojení s „tajemstvím“ (mysterium) par excellence, se vtělením a povýšením Syna Božího (1 Tim 3, 15–16). Praví, že mu byla tato nauka zjevena od Pána jakožto tajemství (Ef 6, 19). Vyzývá Kolosské, aby se modlili za něho, když hlásá tajemství Kristovo (Kol 4, 3). Nadpřirozená jednota mezi Kristem a Církví je tedy „tajemstvím“ (Ef 5, 32). Rovněž v Kol 1, 24–28 mluví sv. Pavel o „tajemství“, které bylo od věků a pokolení skryto, nyní však zjeveno jeho věřícím.

Slovo „tajemství“ (mysterium, μυστηριον, mysterion) se vyskytuje v Novém zákoně celkem 28krát, z toho 21krát pouze u sv. Pavla. Vulgata je překládá všeobecně mysterium (tajemství), 6krát pak sacramentum (svátost) (srv. F. Prat, La théologie de s. Paul, 2 vol. Paris 1923–24, II, 384). Pavlovo užívání slova „tajemství“ naznačuje, že mu připisuje zvláštní význam, zvláštní nauku, mluví-li o Kristu a jeho spojení s Církví. Etymologicky je slovo „mysterium“ blízké slovu „mystický“. Skutečnost pak, že Církev jest sociální organismus nebo tělo, paralelně k fyzickému nebo mravnímu řádu, odůvodňuje spojení slov „mystický“ a „tělo“. Výraz „mystické tělo“, použitý o Církvi, se nikde nenalézá v knihách Nového zákona anebo ve spisích sv. Otců. Sv. Jan Zlatoústý mluví ve IV. st. o nejsv. Eucharistii jako o mystickém těle, v IX. st. Rabanus Maurus a Paschasius Radbertus rovněž. První užil názvu „mystické tělo“ o Církvi Alexander Halenský ve XIII. st., u scholastiků pak se stalo užívání tohoto názvu všeobecným (srv. Gruden, uv. kn. 55–58).

Slovo „mystický“ ve rčení „mystické tělo Kristovo“ neznačí něco neskutečného, nepoznatelného, okultního. Církev je zvána „mystické tělo Kristovo“, neboť je tajemství nebo svátost v Pavlově smyslu. Kristus má přirozenost lidskou, smysly poznatelnou, avšak jeho božskou přirozenost poznal jenom ten, komu to Otec nebeský zjevil. Podobně Církev, konkrétní ztělesnění křesťanství, po stránce zevnější organisace a hierarchické ústavy jest viditelná, smysly poznatelná, avšak její vnitřní stránka, duchovní a nadpřirozený život, jest jasná a poznatelná jen tomu, komu dal Bůh dar víry. Křesťané jsou vskutku asimilováni Kristu, vtělení v Krista, mezi Kristem a údy Církvě, jeho těla, jest neviditelné sdělování nadpřirozeného života.

Název „mystické tělo Kristovo“ jest proto vhodným k vyjádření neviditelné, nadpřirozené, ale skutečně činnosti Kristovy v jeho viditelné Církví, která podle odvěké plánu Božího jest jediným rádným prostředkem k dosažení věčné spásy.

Církev jest zvána „mystické tělo Kristovo“, aby se tak odlišila od přirozeného, fysického těla Kristova, které bylo obětováno na kříži na vykoupení lidstva a k odlišení od oslaveného těla Kristova v nebesích a od svátostného těla Kristova, přítomného v Nejsv. Svátosti oltářní. Výraz „mystické tělo Kristovo“ nám též připomíná, že Církev není pouhou obdobou lidského těla a že nemůže býti kladena na úroveň lidské organisace, společnosti lidí nebo mravního těla. Církev není pouhou sociální organizací, nýbrž organismus, společenství, tělo živé, duchovní a nadpřirozené, tělo Kristovo (Gruden, uv. kn. 60 dd, E. Meyers, *The Mystical Body of Church*, New York 1941, 23 dd). Kristus není spjat s Církví jenom mravními svazky práva a povinnosti, nýbrž organickými svazky a skutečnými, nadpřirozenými a neviditelnými vlivy. Věřící jsou sku-

tečně, ovšem nadpřirozeně a neviditelně spojeni s Kristem. Církev je tedy skutečný, nadpřirozený svazek lidí, nikoliv pouze právní a morální. Ovšem znovu upozorňujeme, že Církev není fysickým tělem Kristovým, nýbrž mystickým, odlišným od jeho přirozeného, fysického těla. Můžeme říci, že „mystické tělo“ jest asi uprostřed mezi morálním a fysickým tělem. „Mystické tělo Kristovo“, čili Církev, je tedy odlišné od historického těla Kristova. Je zde dvojí pohled na tétož Krista: historický Kristus jest hlavou mystického těla, v mystickém Kristu pokračuje a působí Kristus historický. Fysický neboli historický Kristus je toliko částí mystického Krista, částí hlavní, neboť jest jeho hlavou. Mystický Kristus neboli Církev jest Kristus ženich s nevěstou Církví, hlava se všemi údů. Zatím co fysický Kristus představuje jednotlivou, individuální osobnost, mystický Kristus tvoří společnou, kolektivní osobnost, souhrn všech údů, které jsou mysticky spjaty s Kristem svou hlavou a tím také mezi sebou.

(Pokračování)

Dr. Antonín Salajka

VZDĚLÁNÍ KNĚZE - KAZATELE

Jestliže před devatenácti sty lety žádal sv. Pavel, aby biskup byl „didacticos“, k vyučování způsobilý (1. Tim. 3, 2), oč důrazněji by to zajisté žádal dnes i po kazateli, jenž je kazatelstvím zástupcem biskupa. Hlasatel slova Božího, maje plnit Kristův rozkaz: „Učte všechny národy a učte je zachovávat všechno, cokoliv jsem přikázal vám“, musí znát celé spasné učení Ježíše Krista, celou dogmatiku, celou nauku o Bohu podle přirozenosti a podle osobnosti, celou nauku o milosti a svátostech, mariologii atd. a musí znát všechny mravní směrnice a právní normy a předpisy Církve Kristovy, celou morálku, právo, prostě vše, co se podle apoštolské konstituce *Deus scientiarum Dominus* na bohovědných učilištích ke studiu předpisuje. Bez pořádného odborného vzdělání nedá se v žádném povolání udělat nic solidního. To potvrdí lékař jako právník, zemědělec jako profesor, řemeslník jako technik. Jistě tedy také musí být solidní vzdělání odborné i v tom nejušlechtlejším povolání, jako je povolání kněžské. V prvé řadě je to sice příkladná zbožnost, svatost života, která je knězi nepostradatelnou, ale ona nikdy nemůže nahradit nebo dispensovat od solidních vědomostí. „Poněvadž ty jsi zavrhl umění, zavrhuju já tebe, abys mi již neposluhoval kněžstvím.“ (Oz. 4, 6.)

Zbožnost bez vědomostí činí kněze sluhou nevlivným. I sv. Terezie z Avilly (Svěživotopis, 12. hlava) napsala, že by raději chtěla mít za duchovního rádce kněze učného, který je méně oddán modlitbě, nežli muž modlitby, který nemá vědomostí, poněvadž prý tento by ji nemohl vést cestou pravdy. Vědění je moc. Vzpomeňme jen na IV. a V. stol. po Kristu Pánu. Byly to doby náboženských bouří, které očisťovaly mravní ovzduší. A na straně integrálního křesťanství stáli vynikající církevní Otcové: sv. Ambrož, Augustin, Jeroným, Lev Veliký, Hilarius, Atanáš, Chrysostomus, Basil, Efrem, Epifanius, Řehoř Nas., a bytí svými protivníky nenávidění, budili úctu i u vážných pohanů a byli zároveň ctěni, nebylo, kdož by jimi pohrdal a my to období dodnes nazýváme „zlatým“, a tito mužové nám stále svítí jako věčná světla katolické patristiky svými vědomostmi. A byli štěstím pro tehdejší Církev právě tak, jako málo vzdělané kněžstvo XVI. století (tak jako církevní Otcové s velikými vědomostmi snoubili zároveň svatost života, tak s theologickou neuvědomělostí XVI. stol. se snoubil úpadek mravů) bylo jejím neštěstím, neboť podstatně zavinilo velký odpad od církve katolické, západní rozkol. Kardinál Luzerne tvrdí, že jestli se v XVI. stol. tak velice rozšířily bludy, zavinila to nevědomost kněží té doby. Podobně tomu bylo i jindy. Vědění je moc. A proto každý, kdo to se svým kněžským povoláním myslí opravdově, musí si je osvořovat, a čím vážněji pojme svou kněžskou úlohu, tím přísnější

požadavky si stanoví pro své vzdělání. „Vám dáno jest znáti tajemství království Božího.“ (Luk 8, 10.)

Theologie je věda, je theorie, je souhrn poznatků systematicky uspořádaných, jež nám podává pravdy věroučné, mravoučné atd. Ale theologie je ještě více než věda. Nežádá, jako jiné vědy, jen hlavu a jen do určité míry i vůli, ale celého člověka, ona zaměstnává hlavu i srdce, vůli i cit, má-li přinést světlo v poznání, teplo v srdci, život ve vůli, ducha v konání a má-li z theologa-kazatele světlo, teplo, život a duch vyzářovat na druhé. Theologie jako věda při studiu nesmí tedy být jen materií, předmětem, ale má uvádět do napětí celou osobnost a jen pokud ji do tohoto napětí uvede, a pokud toto napětí jde skrze ni, může taková ji studující osobnost s úspěchem působit na druhé. Dlužno tedy denně úporně studovat, krok za krokem postupovat ve svém vzdělání, a do toho studia zapojovat city i vůli. Jinak kázání nebudou mít celkem účinku. Jinak takový kněz-kazatel bude kázat o nejvyšších věcech příliš neúčinně, třeba často v superlativech, s pathosem, květnatou řečí — hlad po slově Božím nenasytí, a přitom možná bude (takový kazatel) hřešit proti druhému přikázání Božímu, poněvadž patrně bude brát slovo Boží nadarmo. A lidé, i když si to někdy přesně neuvědomují, mají jemný sluch pro to, zda to jde jen z útst takového kněze, či zda to vychází z celé jeho bytosti.

Pro toho, kdo chce solidně kázat, neexistuje tedy žádný neosobní vztah k theologii; nic neodporuje podstatě kazatelské činnosti tak, jako neosobní promluva, jež se rovná referátu o něčem, co může zajímat, ale nepoví nic o osobním vztahu kazatele k pravdám Ježíše Krista, jež jsou pro každý lidský život tak blahodárné. Kazatel není vědeckým popularisátorem, jehož úkol by končil věcnou informací o vědeckém nebo studijním výsledku, o faktech a poznátcích. Mezi osobností hlasatele slova Božího a theologií musí být naprostá jednota a v tomto smyslu smíme dokonce říci, že kazatel podává „sebe sama“, neboť v každém jeho kázání je kus vlastního já, jeho vlastní bytosti. Vzhledem k slovu Božímu samému nekáže ovšem kazatel sebe, nýbrž to, co mu dal Bůh poznat při studiu posvátné bohovědy: „Neboť nehlásáme sebe samých, ale Krista Ježíše, jakožto Pána“ (2 Kor., 4, 5), ale slovo Boží nemohlo by být přijato bez spolupráce celého kazatelova nitra, bez aktivní účasti celé jeho osobnosti na Božím díle. Boží slovo, které zvětšuje, stalo se také jeho slovem, Kristovo evangelium jeho evangeliem. „*Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui misit me.*“ Kazatel vždy vyhlašuje to, co sám prožil jako pravdu, vypovídá a svědčí z osobní zkušenosti. Proto odporuje poslání kazatelovu přijetí cizích předloh a myšlenek bez osobního zažití a zpracování, jinak bychom to mohli nazvat jakýmsi homiletic-

kým parasitismem. Bez vnitřní zkušenosti, bez prožití celé posvátné bohovědy je kazatel jen mechanickým reproduktorem, "lampáčem idejí, jež vyznívají naprázdno. Nemýlo-li celým obsahem víry nitro kazatelovo prožnuto, nemůže kazatel přinášet bohatství darů Boží pravdy a z jeho úst bude znít jen slovo, dutá fráze, na efekt vypočítané řečnické obraty. Ale je-li celé nitro kazatelovo, rozum, city i vůle posvátnou bohovědou prosáknuto, je kazatel jakoby poznamenán naléhavostí pravdy, kterou má zvěstovat a jeho hlásání je vybaveno neobyčejnou silou a naléhavostí a je z jeho kázání cítit, že Bůh chce vládnout také všem duším, které jsou pod kazatelnou, že chce všechny svou pravdou zavázat k poslušnosti. Tehdy se také slovo kazatele vyhocuje někdy až k jakémusi exkluzivismu a nesnášenlivosti: „Divím se, že tak rychle se uchylujete od toho, jenž nás povolal v milosti Kristově, k evangeliu jinému, jež není jiným, leč že jsou někteří, kteří vás matou a chtějí převrátit evangelium Kristovo. Avšak i kdybychom my, neb anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet.“ (Gal. 1, 6–8.)

A proto každý, kdo chce dobře kázat, musí studovat teologii celou svou bytostí, a do studia zapřáhnout kromě rozumu i svoje city a vůli (otec spirituál nám říkával, že některé partie bychom měli studovat na kolenu) a své studium nemůže skončit v den poslední zkoušky před kněžskou ordinací. Komu nepřibývá, jistě ubývá. Snadno člověk zapomíná, čemu se naučil, neosvěžuje-li se novými myšlenkami. Nejúrodnější půda zaroste plevelem, není-li stále pilně obdělávána. Zvláště studium posvátné bohovědy není nic hotového. Je to ustavičný zápas lidského ducha, celé lidské bytosti, která hledá, vniká, pokouší se vyjádřit a formulovat. Zvláště vzdělání v bohovědě nezná zastavení. Kdo se zastaví, už stojí opodál. I kdyby byl v semináři studoval s úspěchem sebevětším, bude-li se kněz v pastoraaci jen trochu zamýšlet nad svými úkoly, brzy pozná, jak neúplným a nedokonadým je fond, který si opatřil za studií bohosloveckých. Tam mu mohli leč toliko otevřít okna do nedohledných, grandiosních obzorů, tam se naučil učit se, tam položen základ a získán přehled a další budování je dílem celého života, který je krátký, než aby se mohlo prostudovat a promeditovat vše. *Ars longa, vita brevis.* Jen při stálé pilnosti je možno knězi být práv výše citovaných slovům sv. Pavla a slovům Krista Pána: být „učitelem, vyučeným v království nebeském, který vynáší ze své zásoby věci nové a staré.“ (Srov. Mat 13, 52.) Jen takový kazatel bude s to věčnou pravdu přizpůsobovat potřebám osob, míst a času — třeba je celou řadu let na jednom místě (což je provedení duší nejlepším) a zajišťovat této pravdě vždy půvab novosti, a proto i záruku její působnosti. A naopak, jako od krejčího, který by ustrnul a dělal čamary, jak se dělaly před půl stoletím, by si nedal dělat oděv ani ten největší milovník starých dob, jako by si nikdo nezavolal lékaře, který by ustrnul na chemickém léčení, jak se mu učil po prvé svrťové válce, tak podobně kněz, jenž by jen na čas přestal studovat, už by se sám odsouval za museální vitrinu a ke společenskému propadlíšti. Jenže krejčí a lékař jsou více méně osobami soukromými a co svou zaostalostí způsobili, týká se jen jich, kdežto katolický kněz nikdy není osobou soukromou, vždy je reprezentantem Církve a Ježíše Krista (nechceme plýtvat pojmem *Alterchristus*) a na žádném stavu se tak rádo negeneralisuje, jako na stavu kněžském. Jako učenost a velký obzor jednoho kněze zjednáává někdy vážnost celé Církvi (lidé vidí Církev narmoze ve svém konkrétním knězi), tak nedostatky ve vzdělání jednoho duchovního zpravidla vždy vrhají špatné světlo na celou Církev, jako by vzdělání nepřála, jako bychom si šlapali na rozum a pod., ba pro kněžské nevědomosti lidé někdy pohrdají i samým Pánem Bohem. Jde tedy o úžasnou odpovědnost, zvláště v této době, kdy se tolik čte, kdy tolik lidí studuje, kdy je tolik kursů, přednášek, kdy se tolik popularisují výsledky vědy, kdy se tolik poslouchá rádio a televise, kdy se tolik navštěvují divadla, biografy a výstavy, kdy tolik lidí, snad všichni, touží po vzdělání, po hlubokém

a širokém vědění. A všichni ti, kteří neměli a nemají tolik příležitosti ke studiu a k poznání Boží pravdy jako my, všichni ti, kteří pracují uprostřed hučících strojů v továrnách, v dolech, na poli, uprostřed klapotu sečítaček a psacích strojů v technických a účtářských kancelářích atd., ti všichni mají právo od nás očekávat, co jste nám přinesli a co nám nesete z těch vašich šachet, z těch hor posvátné bohovědy? Vždyť my všichni nejsme jenom animalia rationalia et socialia, ale i metafysica a i na naše mozky a srdce aspoň tu a tam tlučejí palčivé otázky: odkud, proč a kam, i naše srdce má propastnou žízeň po čemsi, je nepokojné, třeba má a je obklopeno vzácnými hodnotami tohoto světa. Ať je ještě jednou zdůrazněno: je sice pravda, že všechna učenost u kněze bez nábožnosti a svatého života je málo platná, avšak sebevíc bezúhonný život po stránce mravní bez solidního vzdělání u duchovního, který má být učitelem a vůdcem celého svěřeného stádu, je nevidomý, a jak to jednou takový kněz zodpoví, když má být učitelem a vůdcem nejen dobrých stařeňek a drobných dětí a mládeže, ale i dospělých, a to nejen prostých a bez vysokého vzdělání, ale i nejvyšší inteligence národa, která žije v jeho farnosti. Teprve snoubí-li se s příkladným kněžským životem zároveň učenost, teprve tenkrát je to kněz dorostlý na tuto dobu. Učenost a svatost jsou dvě oči kněze, říkával už sv. František Sal.

Studium vzácných děl však také pomáhá knězi ve snaze osvojit si pravý kněžský charakter a zároveň otvírá nevysychající prameny duchovních radostí. Filip Sidney krásně říká: „Nikdy nejsou sami, jichž průvodčími jsou ušlechtilé myšlenky.“ Jestliže se člověk pohřizuje do těchto myšlenek, ty myšlenky jej bezděčně zvedají, jestliže člověk znovu a znovu se shýbá nad knihami světců a jiných ušlechtilých autorů, bezděky je povzbuzován k tomu, aby šel za jejich příkladem a odhazoval pryč, co by mu jako nepotřebný balast v tomto putování vadilo. Absent studia in mores. Studium dobrých knih nejen skýtá velké myšlenky, ale i chuť k životu, ušlechtilé uklidnění a sílu k oběti. Studia vtiskují člověku charakter upravedlosti, klidu, skromnosti, rozvahy, vážnosti, obětavosti, právě to pečeti ducha církevního, a takový kněz si mimoděk dobývá úcty i u těch, kterým jeho kněžská důstojnost sama o sobě platí za málo nebo za nic. Zvěčnělý kardinál anglický Newman měl nesmírný vliv na všechny současníky a bylo to podmíněno nejen osobní zbožností, ale prý ještě snad více jeho velikou všestrannou učeností. Dříve arci snad stačilo být slušným knězem a nosit kolár, aby posvěcený člověk požíval úcty a vážnosti, ale dnes je potřeba vpravdě solidního kněžského charakteru a velkých, hlubokých a pokud možno všestranných vědomostí. Jinak imponovat nebude. Dnes je třeba, aby kněz byl jako dobře vyladěný klavír, ať se prst položí na kteroukoli klávesu, ať vždy zazní pěkný a jasný tón. Neboť dnešní kněz má nejen dobře kázat, ale on má být jak vysílací anténa, ať přijde na schůzi nebo na svatební hostinu, ať se setká s lidmi na pohřbu nebo na ulici, ať přijde ke knězi dělník nebo profesor, vždy má mít co říci, poradit, poučit, povzbudit, potěšit, pozvednout, povznést, posvětit a ozářit zábleskem Krávy. „Rtové kněze mají ostříhat umění a z úst jeho hledat budou zákona; neboť anděl Hospodina zástupů jest.“ (Malach 2, 7.) „Mně přenejmenšímu ze všech svatých byla dána milost tato zvěstovat mezi pohany nevystihlé to bohatství Kristovo a objasnit všem, jaké je zřízení tohoto tajemství.“ (Efes. 3, 8–9.)

To ovšem znamená denně si uložit alespoň nějakou dobu ticha a mlčenlivosti, samoty a intenzivního, usilovného studia. Konverzace může obohacovat rozum, ale školou velkého a hlubokého vzdělání je samota, přemýšlení, jež vylučuje povrchní a polovičaté pochopení věcí, které v lidském duchu zanechává jen slabé stopy, které se brzy zanášejí jinými dojmy všedního života, podobně jako stopa procházejícího se po písčitém chodníku. Nejučenější knihy, které byly napsány, nejkrásnější umělecká a literární díla, která byla kdy vytvořena, nejpůsobivější řeči, jež kdy byly proneseny, to vše mělo svůj zdroj, to vše se zrodilo v odloučenosti,

tichu a samotě. Pythagoras, světlo velkého Řecka, bydlil dlouho v jeskyni, Thales, hvězda něžného Iónska, žil neženat v odloučenosti a odmítal i pozvání knížecí, Plato uchýlil se v háj Akadema, za jeho vedení Aristoteles se věnoval studiu 20 let, bratr Bacon přebýval v osamělé věži, atd., atd. Ale lze vzpomenout jen na Božského Mistra — až do třicátého roku vedl život skrytý, třebaž už ve 12 letech oslňoval kněze a vykladače zákona! A jak se i během svého veřejného působení uchýloval do samoty, do zahrad a na hory. Tím zářivěji pak světlo jeho ducha zářilo ve společnosti, v synagoze, v jeruzalémském chrámu, v rodinném kruhu, v jídelnách a všude, kamkoliv přišel mezi lid. Tak má činit jeho kněz, který je osobou veřejnou, a přitom, ba právě proto, aby jí byl dobře, potřebuje denně samoty a ticha, aby se mohl nořit do lázně božských pravd a okoušet a sytit se lahodou křesťanských hodnot.

To znamená vnést do celého koloběhu dne jistý pořádek, promyšlený pracovní plán, který je hospodářem času, pokojem klidu a vede k úspěchu a spáse. „Dej pozor na sebe i na učení, trvej při tom, neboť to čině, spasíš i sám sebe i ty, kteří tě poslouchají.“ (1. Tim. 4, 16.) Není těžké, zvykne-li si kněz ode dne své ordinace denně alespoň hodinu studovat, pak mu bude celá kněžská práce rozkoší a přispěje to k jejímu zdaru. Jestliže však s vykročením z alumnátu studium pověsí na hřebík, zakrátko se mu stane duševní práce, tato důležitá a svatá kněžská povinnost, břemenem, zplání, zjaloví, kromě toho pak nějakou jinou zábavu, kterou si najde, bude se řídit pomalu, ale jistě do řad kněžských padavek a zmetků. Mohl-li být přísný k sobě nejjeden pohan, jak jsme se o nich zmínili, nebo ten, který říkával: *nulla dies sine linea*, proč by to nemohl uskutečňovat ve svém životě katolický kněz, který má k tomu tolik posilujících prostředků, milostí a zářivých vzorů ve své Církvi? Blaze, tříkrát blaze knězi, který si vybere z každé theologické disciplíny jednu až dvě hodnotné knihy, aby v nich soustavně četl a prakticky studo-

val, totiž se zřetelem, aby získané vědomosti mohl použít i pro svou pastorační, aniž se dá od nich odlákat množstvím knih jiných, které mu valného užitku nepřinesou. Dlužno pamatovat: *lectorem unius libri timeo* a že jeden spolehlivý přítel váží více než celá řada nahodilých známostí. V knihách těch bude mít kněz roztomilé společníky, kteří budou stále jeho ducha obohacovat poklady ušlechtilého vědění, budou jej příjemně bavit i těšit v jeho samotě, posilovat v utrpení, radit v pochybnostech a podpírat, povzbuzovat v pokušení a upozorní jej na hrozící nebezpečí, a jestliže v čem pochybí, vytknou mu to. A on poroste pro své svěšené stádece a jednou spasí duši svou.

Končíme tuto kapitolu slovy sv. Otce Pia XI.: „Nechť tedy kněz, ctihodní bratři, třebaž je napjat zaměstnáními a starostmi svého povolání, usiluje dle svých sil o vyšší a důkladnější studium theologie a tak s pomocí vědy, kterou načerpal v semináři, ať denně vzrůstá v hlubším vzdělání v posvátných naukách, aby se stával více vhodným ke kázání a ke správě duší... Chtěl-li však někdy Bůh, „pohrávaje si na okružku země“ (Přísl. 8, 31), pozvednouti ke kněžské důstojnosti také v našich dobách lidi téměř naprosto neznalé bohatství těchto věd, o kterých mluvíme, a konat skrze ně zázračné věci, to se stalo bezpochyby s tím úmyslem, abychom více si cenili svatosti než učivosti, jakož i my spíše svou víru stavíme na pomoci Boží než na lidské námaze; ba dokonce z této příčiny je velmi na místě, abychom si stále opakovali onen spasný výrok a rozjímali jej pozornou myslí: „co jest pošetilé na světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré..., aby se nechlubil žádný člověk před ním“ (1 Kor. 1, 27 a násl.); než jako v řádu přirozeném přerušují božské zázračné zjevy na okamžik sílu přírodních zákonů, avšak jich neruší — tak takoví lidé — v kterých svatost života všechno ostatní jaksi vyvažuje a doplňuje — nikterak neodmítají ani nezmenšují pravdivosti a nutnosti příkazů, jež jsme my s důrazem dali...“ (Ad catholici sacerdotii II.)

ThDr Jaroslav Kouřil

SOCIOLOGIE A NÁBOŽENSTVÍ

Duchovní pastýř v letošním ročníku přináší cennou pomoc kněžím svými články o hospodářských jevech a zákonech společenského vývoje. Společenské skutečnosti jsou mravně důležité, proto je i důležitý význam jejich poznání pro morálku. K postojí správných stanovisek v duchovní činnosti kněze poslouží vědecké poznání dnešní skutečnosti.

V theologické literatuře jsou věnovány společenským otázkám některé práce zkoumající sociální prostředí a postavení člověka v něm. Správný názor na společenskou základnu je podporou pro prozíravou a moudrou pastorační činnost. Jedním z autorů zabývajících se těmito otázkami je západoněmecký theolog *Werner Schöllgen*. V knize *Die soziologischen Grundlagen der katholischen Sittenlehre* (Düsseldorf 1953) autor vypracovává postoje a zaměření, které zaujímá křesťanské učení k zákonitostem společenského vývoje. Uvádíme zde některé jeho myšlenky, pomáhající nám porozumět dnešní době a jejím problémům.

Prožíváme zlom epochy. Každá doba má svou ontologickou hodnotu. K poznání časových poumíněností slouží morální theologii výsledky společenských nauk (sociologie). Tyto výsledky umožňují sociální diagnózu a jsou i předpokladem sociální terapie. Poznání jedince nestačí na zdolání všech problémů, a proto je důležité, aby sáhl po pomoci, kterou mu poskytuje věda. Morální theologie musí uvažovat o společenských jevech, majících mravní důležitost a význam. Poznání sociální skutečnosti je proto nutné, neboť kdo činí nesprávnosti pro nepravé zaměření a má neúspěch pro nedostatečnou orientaci, tomu Boží milost nepomůže. Člověk je vřazen do společenského života, je jím utvářen a sám zpětně působí na společnost. Z výsledků vědy bere naučení, co je společensky správné a uskutečnitelné. Kdo nedbá výsledků společenských nauk, ten se vydává

nutným neúspěchům, které jsou přičitatelné jako „voluntarium in causa“. Realisování mravních norem musí brát ohled na stav věcí a na společenské zákonitosti.

Jednou skutečností společenského vývoje je rozklad feudálního zřízení. Pouta společenského původu byla rozrušena. Lidé hledají nové formy spojení, ve kterých dosahují rozvinutí své individuality. Sdružují se v různých zájmových organizacích, kde se uplatňují jejich tužby bez ohledu na rodové vztahy a původ. Zbytky feudalismu ustupují před novým kulturním stylem. Příklad k těmto skutečnostem dává Pius XII., který vyzval italskou šlechtu, aby se vyrovnala s přítomností.

Nové formy života vedou katolickou morálku k hlásání *etiky odpovědnosti* jako středu mezi utopismem radikální myšlenkové etiky a mezi cynismem machiavelistické etiky úspěchu. Křesťan má nalézati střední cestu mezi utopismem a cynismem. Tato cesta ho odvádí od jednostrannosti. Veden etikou odpovědnosti má svým jednáním směřovat k uskutečňování hodnot.

Křesťanská nauka má vedle nadčasových principů také zdůvodňovat hlediska časově vázaná a dobově vhodná. Má dávat rámec pro jednotlivá konkrétní rozhodnutí. K tomu je třeba použít výsledků sociologie dávajících obraz současnosti. Každá doba má svůj *kairos*. Tento novozákonní pojem znamená — na rozdíl od *chronos* (čas) — určitý čas, časovou vhodnost, příležitost, pravou chvíli, osudovou hodinu, jež nesmí býti zmeškána. V tomto smyslu se vyjadřuje svatý Pavel: „Využijte času“ (Kol. 4, 5). Theolog má zkoumat *kairos* doby, aby tím lépe uskutečnil misijní poslání Kristovo.

Z výsledků společenských nauk vyplývá, že etické zvládnutí pokroku kulhá za vývojem. Křesťan se musí nutně vyrovnat s pokrokem. Lpěti na konservativním náboženském postoji mohlo by vésti k „ignorantia

vincibilis“. Řešení problému *legitimity a pokroku* činí mnohé těžkosti morální teologii. Zkušenost ukazuje, že člověk může svůj život utvářet v různých kulturách. Různost stylu kultur odpovídá změnám v toku dějin. Konflikt legitimacy a pokroku pomáhá nejlépe řešit formule *probabilismu*, který dává svobodě přednost, i když je „méně probabilní“. Probabilismus má své oprávnění i tehdy, když nové skutečnosti nejsou plně vyzkoušeny. Pro změny lidských zákonů je kritériem „utilitas communis“. (Summa theologica, 1. II. 97, 2: Lidský zákon se potud správně mění, pokud se jeho změnou opatří obecný užitek.) Když se přizpůsobení opozdí nové skutečnosti, potom opožděné přizpůsobení novému je málo platné. Opožděný vliv na nové není možný. Probabilismus je výrazem odpovědnosti pro pozitivní možnosti budoucnosti: Pozitivní svoboda osvobozuje se od přežitých forem starého, v novém nabírá sílu a hledá nové formy řádu jako novou povinnost. Pak svoboda není libovůlí, nýbrž právem a povinností k novému, živému, spravedlivějšímu a věcnému pořádku.

Jestliže chirurg odstraňuje úd, aby organismus mohl žít, stojí proti zlu autorita dobrého. Otázka menšího zla pomáhá pochopit skutečnost. Bůh není rigorista. Zeň roste i s plevelem. Svět nelze dělat horším špatným napravováním. Známkou „moudrého zákonodárce jest dopouštět menší přestupky, aby bylo bráněno většímu“ (1. II. 101, 3, k 3). Problém menšího zla je vysloveně sociologický a jen tak zcela srozumitelný.

Pro duchovní správu platí metoda *akomodace a adaptace*. Veškerá víra ve ztrnulé a nezměnitelné recepty je pověra. Na jedné straně třeba vždy dbát konkrétní doby, na straně druhé třeba se vyhýbat nebez-

pečí přílišné akomodace nebo vázání na určitý kulturní styl. Třeba se varovat zevšeobecnění platnosti partikulárních zvláštností platných pro jiné minulé podmínky. Dnes je prosazován kulturní styl průmyslového dělnického světa.

V přítomnosti nevystačí morální a pastorální teologie s „přirozeným“ rozumem a s tradiční pastorální moudrostí, ale potřebuje vědeckou základnu. Vedle učení o normách je třeba vypracovat učení, které poukazuje na skutečné věci a na empirické zákonitosti.

Katolíci mající systém principů mohou hrát v dnešním životě vážnou roli za předpokladu, že budou na časové problémy pohlížet z hledisek, pod kterými se skutečně ukazují, a že budou přijímat výsledky objektivního bádání. Pro křesťany platí, aby pod rouškou falešného supranaturalismu se nevyhýbali podpoře pořádku ve státě a úkolům společenského života. Křesťan jako vykoupený člověk, jsa uprostřed života solidárně spojen se všemi, kteří jdou stejnou cestou dějinami, má úspěšně plnit životní povinnosti. Má si uvědomit, že tímto konáním se duše formují pro věčný život. Vyšší vědění dává hledajícím směr a cíl.

Cenné postřehy sociologicky školeného teologa Wernera Schöllgena připomínají theologům, aby se zabývali problematikou dnešního světa, ve kterém se stýkají dva myšlenkové styly. Žijeme na přelomu času. Staré ustupuje a nové ještě nevládne. Proto je úkolem křesťanů, aby pochopili volání doby a dějin, jimiž promlouvá Bůh. Je třeba mít účast na utváření nového, a to tak, aby při zachování nejvyšších principů byla nalezena cesta k uchopení konkrétního v jeho okamžité přítomnosti.

ThLic. Miroslav Rajmon

O KNIZE PROROKA DANIELA

Kniha proroka Daniela především v části o viděních (kap. 7–12) je typicky dílem apokalyptickým, které se snaží důstojně vyjádřit celkový mohutný pohled na Boží světovou říši až k samým koncům světového dění lidského pokolení v obrazech tajuplných, přesahujících zákonitost světa a přírodních jevů. Možno říci, že i počátek této prorocké knihy se značnou měrou podílí na způsobu apokalyptického podání historických událostí. Myslíme zde především na sny a jejich neobyčejné, samým Bohem řízené významy. Nedotčená, uchvacující jednota knihy proroka Daniela spočívá v tomto hlavním a podstatném thematu – střetnutí vlády této země a vlády Boží, důsledné řízení Boží celých dějin národů a jednotlivců, konečné vítězství Hospodino a Syna Božího (7, 13) i všech svatých a zbožných, oddaných a milujících Boha, též ustavičná péče a ochrana Boží všem věrným, kteří již v oblasti dějin Starého zákona trpěli v čase nepřátelského panství Vyvolenému národu a Hospodinu. Je snad opravdu tato starozákonní prorocká kniha vznešeným dílem útěchy a posily pro blížící se dobu pronásledování, totiž pro dobu bojů Makabejských proti kruté, bezbožné vládě syrských panovníků, Seleukců. Více než dvě stě let po zajetí babylonském žijící svatopisec knihy proroka Daniela v dnešní podobě nemohl již přesně znáti mnohé podrobnosti doby babylonského zajetí, především úplný seznam všech králů končící novobabylonské říše. Odtud snad vznikl dosud nevyřešený problém médkého krále Daria, který by měl vládnouti mezi posledním králem novobabylonské říše a prvním králem perské říše Cyrem (... a Darjaveš, Medčan, se ujal království maje šedesát dvě léta 6, 1; podobně čteme i v 9, 1).

Zde možno hledati původ i oné okolnosti v 6, 8 – Vrchní úředníci království, představení a satrapové, místodržitelé a zákonodárci se uradili, aby bylo vydáno králem nařízení a přísný zákaz tohoto znění: Kdokoliv se obrátí během třiceti dní s prosbou na boha nebo na člověka mimo na tebe, králi, budíž hozen do lví jámy.

A přece dobře známe i ze zpráv biblických i mimobiblických, že většina perských králů byla velmi šetrná ke všem bohům podmaněných národů. Vizme jen dekret Cyrův o návratu Izraelitů do vlasti a o dovolení stavby chrámu i o jeho bohatém vybavení královskými dary. Z mimobiblických textů poznáváme i šetrnou úctu samého Cyra k bohům podmaněných Babyloňanů.

Proto německý katolický exegeta Nötscher (Daniel, Echter-Bibel, 1948) má mnohé tyto zprávy za příklad literární formy midraše, totiž volného prozaického zpracování dějů o nepopíratelném, skutečném, historickým základem. Deuterokanonické části i pozdější zpracování události, viz prorok Daniel ve lví jámě (14, 23...), je jakýmsi zdvojením, či lépe důkladnějším, podrobnějším opakováním protokanonického podání, jak se dosti zřetelně rýsuje v kap. 14, 23 a dále.

Co říci o dojemné scéně Habakukově, kterou čteme pouze ve druhém zpracování deuterokanonickém? Svatopisec jenně vystihuje hlubokou náboženskou pravdu, že Bůh své věrné a zkoušené posiluje pokrmem společné vlasti a domova. Není zde ojedinelý předobraz Nejsvětější Svátosti oltářní? Vždyť též tímto duchovním pokrmem z nebeské vlasti nás posiluje Ježíš Kristus v našem pozemském boji a zápolení o vše ušlechtilé a krásné, o vše potřebné k životu pozemskému i věčnému! Vždyť v knize proroka Daniela je třeba vyzdvihnouti obzvláště vše typické, předobrazné, platné pro všechny doby, poučné i povzbuzující nejen syny Starého zákona, ale též nás věřící království Ježíše Krista, kteří v milosti nadpřirozené se snažíme prospět všem, pomoci všem a uvést mír a lásku mezi všemi národy světa. Tehdy bude splněn i Bohem inspirovaný cíl svatopisce knihy velkého starozákonního proroka!

Literatura: J. Schildenberger OSB, Mythus, Wunder, Mysterium, Bibel und Liturgie, 1957. H. Schneider, Das Buch Daniel..., Herderbibel, 1954. F. Nötscher, Daniel, Echter-Bibel, 1948. E. W. Heaton, The Book of Daniel, 1956.

Dr. František Kotálik

PRVNÍ ČESKÝ KARDINÁL

Nástupcem Arnoštovým se stal muž zaujímající v trojhvězdi prvních tří velikých českých arcibiskupů velmi čestné místo. Jest jím snad méně oslavovaný, nikoliv však méně než ostatní dva — Arnošt a Jenštejn — významný, Jan Očko z Vlašimě.

Podle erbu, dvou jestřábích hlav s krkem, který je zvlášť dovedně proveden ve trojí variantě — biskupa, arcibiskupa a kardinála — na mramorovém náhrobku ve svatovítské katedrále, pocházel Očko z rodu pánů z Vlašimě na Kouřimsku. Členové původně snad bezvýznamného vladyckého rodu se vyznamenávali statečností. Tak r. 1332 v bitvě u Lavy, kde byli povýšeni (Jaroš a Mařík) do stavu rytířského. Hron z Vlašimí byl v družině hrdinného krále Jana a s ním padl u Kresčaku, jak vzpomíná anonymní veršovec ve Smrti krále Jana. Rozrod Vlašimských jde do značné šíře, takže stupně vzájemného příbuzenství nejsou dosti jasně odstiňovány pro nedostatek zpráv. V polovici XIV. stol. se zmiňují prameny o bratřích Pavlovi, Janovi řeč. Očko a Michalovi. Tento posledně jmenovaný byl z nich nejstarší, zemřel v Bologni jako člen císařova doprovodu za římské jízdy a byl pochován v tamějším minoritském kostele. Jan se stal pražským arcibiskupem a Pavel, který nabyl v královských službách na společenském významu i jakémsi majetku, povzněl spolu s Očkem znamenitě svůj rod. Pro ujasnění Očkova významu je dobře si všimnout, že jeho bratr Pavel začal r. 1351 jako „notarius camerae regiae“, tedy ve funkci spolusprávce králova pokladu (s královským podkomořím). Od r. 1372 vystupuje jako královský rada. Karel IV. si ho velmi váží, nazývá jej „milým familiarem“, daří ho rozmanitými milostmi a výsadami. Pavel sám doznává, že získal v královské službě dva domy v Praze (v býv. Hrnčířské ulici ve stejné frontě s domy pánů z Růže), několik dědin a hradů na venkově. Z nich mu byl nejmilejší Jenštejn na cestě z Prahy do Brandýsa, podle něhož se psal a který mezinárodně proslavil jeho syn Jan z Jenštejna, pražský arcibiskup. Pavel hrad vybudoval kol r. 1368. Šlo spíše o hrádek, disposičně vodní hrádek poměrně zastaralého typu a půdorysu, na jehož skladbu lze soudit z okrouhlé, částečně bosované a skoro zachované věže. V Očkově a ještě více snad v Pavlovi dorostli drsní rytíři pánů z Vlašimě v obratné, vzdělané a jemné diplomaty, kteří mohli se zdarem závodit s cizími rutináry, členy byrokratické a diplomatické kasty s mezinárodní zkušeností, s nimiž se setkávali na četném Karlově dvoře. V pramenech se setkáváme také s Očkovou sestrou Kateřinou a švagrovou (choťi jeho bratra Pavla), Markétou, dcerou významného staropražského měšťana, který byl nějaký čas kolegou Pavlovým v úřadě. Snad tato Markéta darovala někdy před r. 1364 svatovítskému kostelu čaloun, jak poznamenal kostelní inventář. Obě jmenované ženy byly posléze pohřbeny ve staropražském kostele sv. Jakuba.

Na mimořádné dary ducha, příjemnou atraktivní povahu Očkovu lze snad usuzovat mezi jiným z toho, že byl postižen nepřijemnou a nápadnou vadou, jak také jeho přízvisko ukazuje. Zvlášť mrzuté zabarvení dostává v latinském překladu Ocellus, kterého používá Hammerschmied (Prodromus). Přesto nijak neztrácel na oblibě. Někteří historikové se domnívali — sváděl je k tomu název Očko — že měl jedno oko menší. Otázku poněkud objasňuje papežská listina potvrzující provisi na olomoucký kostel — „non obstante defectu sinistri oculi“. Ve zdůvodnění papežské milosti se vypravuje, že biskup Jan měl jakousi vadu (asi zákal) na levém oku. Léčil se až v Paříži, ale tak nešťastně, že oko úplně ztratil a na ně oslepl. To už měl za sebou poměrně dlouhou církevní a diplomatickou kariéru. Byl notářem a kaplanem moravského markraběte Karla. Jako „familiaris a secretarius“ císaře se stal před r. 1342 pražským kanovníkem již jako probošt kaple Všetech svatých, kanovník kostela sv. Petra na Mělníce a ve Vratislavi. Pro klandestinitu manželství

svého otce Jana z Kamenice, který na sklonku svého života přijal se souhlasem své manželky subdiakonát, i pro zmíněnou tělesnou vadu dosáhl potřebné papežské dispense r. 1344 a opětovně r. 1354. V textech papežské kanceláře se praví, že pražské kanovníctví obdržel hlavně vlivem Karlovým, který se za svého „dvořana a sekretáře“ přimlouval. Zajímavé je, že šlo o prebendu po resignujícím kardinálovi Kvidonovi z Boulogne. Kdo by tehdy byl tušil, že nenápadný sekretář českého krále, příslušník poměrně známého rodu, bude na sklonku života také držitelem tohoto v církvi nejvyššího důstojenství. K tomu ovšem vedla cesta ještě dlouhá. Více než celá tři desetiletí pilné a významné práce uplynou, než se arcibiskup Jan bude honosit kardinálským kloboukem. Zatím má možnost se mnoho učít z příkladu a práce svého slavného předchůdce Arnošta. Jako kanovník i jako císařský sekretář je přímým účastníkem všech významných počínů Arnoštových. Ve funkci probošta u Všetech svatých se zasloužil o kapitulou tím, že vymohl k řádné sustentaci své i nástupců incorporaci fary v Jaroměři. Kromě Arnošta se stýká s celou řadou významných jedinců zaměstnáváných Církví i královským dvorem. Je to hlavně Jan ze Středy (původem ze Slezska nebo z východočeského Mýta?), potomní biskup litomyšlský, kamž se přízní císařskou dostal jako vratislavský a hlohovský kanovník přes biskupský stolec v Naumburku. Hlavním jeho zaměstnáním zůstává i nadále důležitá funkce kancléře, řídicího veškerou písemnou agendu královi jak říšskou, tak i pro země koruny české. Kromě něho je tu vratislavský biskup Břetislav, předchůdce Jana ze Středy v úřadě kancléřském, mindenský biskup Dětrich, kdysi světicí biskup olomoucký, často se zdržující u Karlova dvora. Zvlášť významnou osobností z okruhu Očkových známostí a přátel byl litomyšlský biskup Vojtěch ze Šternberka, který s ním i ve stejný den zemřel. Současník obou a jistě i přítel byl všeobecně vážený probošt kolegiální kaple u Všetech svatých Petr II. z Rožmberka, oddávající se s obzvláštní a pro poslední čtvrtinu XIV. stol. příznačnou zálibou „sladkostem“ meditativního života. Zvlášť horlivě pečoval o propagaci duchovního života v konventech řádů usazených na dominiu rožmberském. Byla tu ještě řada méně známějších kleriků, jako třeba pozdější vratislavský probošt Petr z Lomu nebo zderazský probošt Jindřich, syn někdejšího královského kancléře Petra Andělova, kterých král používal příležitostně i k závažnějším posláním do ciziny. K těmto nejpřednějším představitelům církevního života, k nimž se ovšem druží celá plejáda kultivovaných kleriků-cizozemců, dlužno připočísti řadu laických spolupracovníků Karlových a známých Očkova bratra Pavla, uplatňujících se většinou na řízení věcí státních. Z pražských měšťanů to byl staroměstský rychtář Bořita, syn Děpoldův, který se připomíná jako důvěrnější přítel olomouckého biskupa Jana Očka. Z vynikajících cizinců snad lze jmenovat slavného humanistu Petrarca, který se velice zajímal o Karla IV., jemuž psal, s nímž se 16. XII. r. 1355 setkal v Mantově a prožil celé hodiny v plodném hovoru. Ten navštívil r. 1356 Prahu a seznámil se s družinou Karlovou, v níž zaujímal ovšem své místo i Očko. Setkání snad zanechalo v obou hlubší stopy, jak možno soudit z listů Petrarcových adresovaných Janovi, v němž ovšem někteří chtějí vidět Jana ze Středy. Očko poznal jistě dobrodružného, v zásadě však ušlechtilého Colu di Rienzo i Beccariho, Gelnhausena aj.

Tehdy dvořan a několikanásobný kanovník Jan z Kamenice zv. Očko byl olomouckým biskupem. K tomu důstojenství byl povolán po smrti (17. 9. 1351) jiného, ještě významnějšího králova spolupracovníka, olomouckého biskupa Jana Volka, posledního mužského Přemyslovce. Karlovi IV. byl asi mimořádně milý; byl mu osobním poutem s touto slavnou epochou české moci a slávy. Obávaje se, aby důležité toto du-

chovní knížectví se nestalo kořistí některého z pan-
ských synků jemu méně vítaných, spěchal je svěřiti
rukám naprosto spolehlivým. Jeho pohled padl na
oblíbeného a již osvědčeného Očka, jemuž v krátké
době necelých dvou měsíců vymohl s pominutím vo-
lebního práva kapituly, papežskou provisi biskupský
stolec v Olomouci. Série papežských listin jen rozma-
nitými milostmi dokazuje, jaké přízni a důvěře panov-
níkově se nový biskup těšil. Kurie mu vychází vše-
možně vstříc. Biskupem ho jmenuje 17. XI. 1351 a pro-
sincová bula mu dovoluje přijmouti svěcení od které-
hokoli biskupa. 23. II. následujícího roku, kdy ještě
není konsekrován a nazývá se jen „electus“, dostává
svolení k jednorázovému sběru „podpory lásky“ od
všech kostelů světských i řeholních v olomoucké die-
cési a současně se mu uděluje právo rezervovat osmi
vhodným osobám beneficia na biskupském nebo kapitu-
lním patronátu. Po celý rok smí také podržeti všechna
dosavadní beneficia. To vše se zřejmým úmyslem, aby
mohl krýt zvýšené výdaje, které ho očekávají v sou-
vislosti se svěcením a instalací. Vždyť jen na servi-
ciích zaplatil 11. XII. 1352 1000 zl., a to byla jen
splátka. Jako arcibiskup zaplatí později kurii z tohoto
titulu 3500 zl. Jmenováním biskupa se obvykle uvol-
nily nižší prebendy. Řada osob, majících expektance na
uprázdněná místa, došla svého cíle, k nimž je kuriální
písemná osvědčení, někdy s velikými obětmi získá-
ná, opravňovala. Pražský kanonikát po něm dostal Jan

Stendal z Pruska, proboštství u Všech svatých syn Ka-
zimíra Těšínského Boleslav. Čekatelem na vratislav-
ský Očkův kanonikát byl jakýsi Petr z Kojetína, prý
podezřelý z vraždy, o němž se dověděl až v kraňském
Gurku zvolený biskup Pavel. Žádá, aby se podezření
proti Petrovi z Kojetína prověřilo a v případě, že je
oprávněné, kanonikát byl udělen jeho dvořanovi Pe-
trovi z Bankova.

Nejnovější badání dochází k závěru, že Očko byl vs-
věcen v květnu, nejpozději v první polovině června
roku 1352. Oba kanovníci — kronikáři František a Kra-
bice, — ačkoli byli konsekraci patrně přítomni, se ve
svých kronikách v době obřadu nápadně rozcházejí.
František uvádí r. 1351, což odporuje údajům papež-
ských listin. Beneš Krabice pak svěcení klade až do
r. 1353, což se s nimi také nesrovnává. Jako světitele
však oba svorně udávají Arnošta z Pardubic, který
obřad absolvuje „v pražském“, tj. svatovítském koste-
le. Z doby olomouckého episkopátu Očkova se zacho-
vala zajímavá podrobnost, která dovoluje usuzovati
na jeho živý kulturní zájem. Ruský učenec Michal Ko-
relin totiž o něm sděluje, že se Očko naučil celé par-
tie z Dantevy Božské komedie zpaměti a že je dovedl
i komentovati. Protože tuto pozoruhodnou zálibu za-
znamenal Petrarcův žák Giovanni Convertino, dubrov-
nický pisar, přisuzují někteří zkazku zase Janovi ze
Středy.

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůnek

SYMBOLUM

Nicaeno — Constantinopolitanum

Symbolum čili Credo, vyznání víry didaktické části mše svaté, je slovo řecké. Znamená „znamení“, odznak, průkaz, legitimace. Symbolum čili Credo je znamení katolického křesťana. Je to legitimace, veřejný projev našeho přesvědčení. Podle nejnovějších liturgických předpisů modlíme se Credo o nedělích, o svátcích první třídy, o svátcích Páně a Panny Marie, na natalicia apoštolů a evangelistů, učitelů Církve a ve slavných votivních zpívaných mších svatých.

Symbolum vyjadřuje při didaktické části mše svaté slavnostní souhlas a přisvědčení k obsahu a učení epištoly a svatého evangelia. Credo je vykřičníkem, je slavnostním ukončením didaktiky mše svaté. Je mohutné finále mše svaté katechumenů.

Symbolum je vyznání víry, schválené sněmem nicejským (325) a rozšířené II. koncilem cařihradským (381) novými články o Duchu svatém, o Církvi, o odpuštění hříchů, těla vzkříšení a věčném životě. Podle svědectví Marka z Efesu, jenž se zúčastnil sněmu florentského (1438—1445), jest autorem symbola nicejsko-cařihradského sv. Řehoř Nazianský († 390).

Kdo se slavný závěr didaktické mše svaté modlí vroucně, s přesvědčením a nadšením, žije ve dvou světech: ve světě přirozeném, empirickém, pozemském a zároveň ve světě nadpřirozeném, ve světě milosti, ve světě vyšším, ve světě víry a neskonale krásném a bohatém... Svět tento nevidíme svým zrakem, neslyšíme odtud hlasy svým sluchem, avšak díváme se do něho Credem, symbolem mše svaté, jakoby liturgickým a dogmatickým dalekohledem...

Bůh, ve kterého slavnostně vyznáváme svou víru společně a veřejně při bohoslužbách, není Bůh soukromý... Bůh je Tvořitel, Vykupitel, Posvětitel. Bůh je Stvořitel, Vykupitel a Posvětitel všech: každého mého spolubratra, s kterým spolupracuji, každého mého žáka, kterého učím, každé duše, která u mne hledá útěchu, každého hříšníka, který ke mně zavítá do zpovědnice, každého člověka, který přichází ke mně o radu a povzbuzení k dobrému. Každého toho člověka Otcem je Bůh — „Pater omnipotens“, o každého má On neskonale větší zájem než já!

Bůh, ve kterého vyznávám víru v Credo mše svaté, je spojen s každým člověkem svou bytností, svou mocí a přítomností. V Bohu, ve kterého věříme, jsme tedy spojeni s každým člověkem na celé zeměkouli co nejužší, na Východě i na Západě, na každém ostrově a ostrůvku všech oceánů a moří. Ano, jsme spojeni i s těmi, kteří nás předešli na věčnost, se svou matkou... svým otcem, přítelem, bratrem, sestrou... in sacra Communione sanctorum.

Kdykoli se tedy modlím Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, cítím se blízce a přítomen každému člověku mně milému, příbuznému, spřátelenému bez ohledu na časový odstup a prostorovou distanci.

Kdykoli se modlím Credo in unum Deum Patrem, vyznávám víru v bratrskou jednotu všech lidí na celém světě. — To je hluboký význam sociální Symbola mše svaté. Jeho význam nadpřirozený pro náš život duchovní tkví v tom, že z nadpřirozeného hlediska Credo se vyjasní pohled do hlubin mysteria consecrationis, transsubstantiationis et communionis.

S jakou vroucností a s jakým nadšením se pomodlíme své Credo, s takovou vroucností a zaníceností budeme sloužit celou mši svatou. Qui bene credit, bene orat, bene celebrat. Čím větší víra, tím větší vroucnost a zanícenost při nejsvětější oběti mše svaté. Neboť stále nám budou po celou mši svatou znít v duši a srdci závěrečná a jásající slova Symbola „Et vitam venturi saeculi. Amen“... Život věčný stojí za to, abychom i my jako Pán Ježíš se obětovali svou kněžskou prací za naše bratry...

Ano! Credimus in unum Deum, Patrem Omnipotentem, factorem coeli et terrae... et vitam venturi saeculi, v život věčný, neskonale krásný, nadpřirozený, v Božím věčném milování...

P. Karel Sahan

POD OCHRANOU NEJČISTŠÍ MATKY

Zvěčnělý kněz-báseň Josef Pospíšil, jenž dovedl citlivou láskou pohladit všechny krásy přírody a měl pro jejich kouzlo vrozenou vnímavost, rád jezdil do průhonického parku. Sám jsem tam s ním byl asi třikrát. Není to daleko od Prahy a krásy je tam tolik, že oči ani nestačí všecko do sebe uzamknout. Pospíšil napsal o průhonickém parku dlouhou báseň, v níž sytě zachytil své dojmy a v závěru se vyznal, jak se vzrušil, když tam viděl na stromě krásný obraz Panny Marie, namalovaný jedním z velkých českých kumštýřů: „Vedle cesty mocný buk pněl vykotlaný, / z jehož výdutě zřel obraz svatě Panny, / malovaný na plechu, jež Schwager mladý / štětcem vykouzluje a zbožně ukrývá tady. / Zalila mne dojetí a něhy vlna: / Zdravas Maria, milosti plná!“ Je to vskutku dojemné, když si povšimneme, kolik obrázků Matky Boží je zavěšeno na stromech v různých koutech naší vlasti. Kolikrát jsem si toho všiml, když jsem se někým zatoulal, a měl jsem vždy takový pocit, že ty obrázky jako by naznačovaly, jak naše kroky jsou zahrnuty ochranou Boží Rodičky. To vědomí blaží a věřící duše je ho plná.

V životech svatých se leckdy převládá o tom, jak rostli z plnosti této vzácné ochrany, jak jim Matka Boží byla drahou a jak jejím rukám svěřovali své starosti a svá trápení s pevnou vírou, že její láska pomůže. Kněžský život je utkáán z přehojné ochrany nejčistší Matky a měl by být neustálým zpí-

váním chval její dobrotě. Něžná úcta a vroucí láska k Matce Spasitelově je zářícím drahokamem v náhrdelníku české zbožnosti; všechny ty obrázky, kapličky v polích, všechna ta tichá a nezapomenutá místa, kde se lidské srdce poklonilo Královně nebes, svědčí o tom, že tudy šla věčná láska, jedna z nejčistších a nejvzácnějších, jakou svět zná. Tato láska ví, že v ochraně Mariině je sladkost pokojnosti a blaženost radosti. Proto nikdy nezaváhá poděkovat té, kterou sv. Bernard v oslnění nazval Dilem věčného úradku.

V první polovině osmnáctého věku se rozvíjel pozeňnaný kněžský život sv. Jana Křt. de Rossi. Byl opravdu světce mariánským a jako by si od Panny Marie osvojil neobyčejně silnou a něžnou lásku k chudákům. Nemohl vidět utrpení, aby nepomohl, nemohl jít kolem lidské bíd, aniž se zastavil a svou pomocí pozdvihl a posilnil. Nezdědil po rodičích příliš mnoho peněz, ale i to málo, co mu po nich zbylo, daroval na postavení nemocnice sv. Aloise v Římě, a neštítel se zebrať u bohatých lidí, když už sám nic neměl a chtěl pomoci ubohým lidem, kterým hlad a bída podávaly ruku jako starým známým a jimiž ulice tehdejších měst bohatě kvetly. Sv. Jan Křt. de Rossi se takřka proti své vůli stal kanovníkem chrámu Panny Marie Kosmedinské, ale i jako kanovník žil v chatrné kolně, pomáhal chudým bratřím, jak mohl. Měl v sobě vypěstěnou vážnou a hlubokou úctu k nejčistší Matce, utíkal se

k ní a věřil, že pod její ochranou jeho život bude nejlepší a nejkrásnější. Denně uctíval přesvatou Pannu vroucí pobožností a denně ji děkoval za to, že je k němu hodná a že mu neodpírá své rzy a pevné ochrany. Hle, vzor a příklad pro každého z nás, jak milovat Boží Matku, jak jí děkovat za všechno dobro, jak užívat její vzácné mateřské ochrany! Je matkou našeho duchovního života a bez světla její pečlivé lásky bylo by v našem nitru mnohdy hodně tmy. Rosa jejich ustavičných přímlov osvěžuje zrovna tehdy, kdy se zdá, že žár starostí nám spálí všelikou radost a všeliké potěšení. Je mocně zářící hvězdou, jež září nad vlnobítím našeho života a přitahuje nás i z té nejdleší dálky. Je studánkou, která nás pohladí, když se nad ní sklóníme, a uhasí i tu největší žízeň lidského srdce. To srdce tolikrát běhá od jednoho zdroje k druhému, ach, kolik jich svět má! Ze všech pije, hltavě pije, a jeho žízeň nezastaví, ba je ještě větší a prudší. Maria však je zdrojem, který dává utišení s neklamnou jistotou. Kněžský život zajisté není lehký a snadný život. Ale snad právě proto je tak zvláště krásný, že není lehký a snadný. A Panna Maria je tomuto životu něčím více, než je dítěti jeho milovaná maminka. Je oporou skutečnosti a žádná lidská fantasmie nevymyslí, jak i ten nejvšednější život se pod polibkem jejího dobrotivého úsměvu rozjiskří.

V hudbě se setkáváme s jménem Mozartovým. Zpíval jako skřivan a

MÁJOVÁ KRAJINA

V písni „Aj, co to libě zavání“ se jímavě zpívá o slzičkách Panny Marie, o chudobce, o fialce a konvalince, typickém kvítí Českomoravské vysočiny. Pokorná slova mariánské májové písně odhalují celou krásu a slávu Božho díla právě v nejprostších věcech. Pokorný jest horácký kraj a pokorný jest i lid, který Vysočinu obývá. Proniknouti do duše kraje a pochopiti horáckého člověka není tak snadné. Zde není vnějších efektů, jako je tomu na Hané, Slovácku nebo v Čechách na Chodsku, tady je krajina jakoby ztracená do mlhy a do oblak, a při vysokém nebi nesena je kamsi mimo svět a jeho marnosti. Správně řekl kdysi dr. Emil Saudek, že jen tento kraj pokorně krásy a slávy mohl vydat básníka velikosti březinovské. V tomto kraji čarovných rozlehlých západů zrodil se Otakar Březina. Zde byl jeho vlastní domov, jež básník nikdy neopustil. Rodné Počátky, město středoškolských studií Telč, Nová a Stará Říše, premonstrátský klášter se svou bohatou knihovnou a ideové ohnisko nekompromisního katolíka Josefa Floriana, jež vábilo jako světelný maják v temnotách noci, a nakonec Jaroměřice nad Rokytnou, zátiší oddechu a posledního spočinutí. To jsou zastavení křížové cesty básníkovy života, symbolisovaného velkolepě jaroměřickým sousoším: Tvůrce a jeho sestra bolest. Města a vesnice, vyrostlé ze žulové kostry českého masivu, táhnoucího se od Železných hor na Moravu až k Brnu, k Jindřichovu Hradci v Čechách, tichý a přísný, františkánsky pokorný

kraj se zamlženými očima rybníků, se zasněnými háji na zvrásněném pohoří, kde kladná melancholie se sestrou kontemplací ukládá člověka ve svůj pozeňnaný byt.

Poutníku exotických krajů, zmámený zeleným nebem Apenin, kaďmiem španělských Sierr a nebetyčnými štíty Alp, nepřibližuj se, abys zde hledal něco impozantního a mimořádného. Příklad s pokorou a pokloň se té prosté Boží kráse, která neohromuje ani neudivuje, ale jen za srdce chytá a srdce dojíhá. Zvlněné obrisy kopců pod pokrývkami z potemnělých smrčín, keře jalovců a horoucí vůně materiďdoušky na kaďdičké mezi, do strání rozběhlé břizky, lísky zamlkle se rozhlížející krajem, řeka Oslava, útlá jak divčí pas, vesnice stulené v horách a samoty pod horami, to vše ti zalehne hluboko v srdce, že nikdy nezapomeneš a do smrti budeš vzpomínat na nejprostší a přitom nejlíbeznější kout světa, na Českomoravskou vysočinu. Snad ti vzpomínka na ni časem i srdce rozbolí, to z lásky, neboť láska je zvláštní milost a dar a přečasto bolí, jak praví básník, jenž vzešel z krve této země, sladké i tesklivé zároveň. A jaký kraj, takový i zdejší lid. Nese věrně podobu svého kraje, namísto mléka sál tu v neblahých dobách krev ze zatvrdlých dlaní, jediného svého štítu, jedině své zbraně po všechny věky.

Mezi tímto lidem, mírumilovným a pracovitým, zbožným, štedrým, nenáročným a prostým, žil, pracoval, trpěl a zemřel zvěčnělý Mistr. V této krajině zlatých a posvátných lidských citů rostl a dospíval hloubavý jihočeský jinoh a celě jeho veliké dílo s ním. V krajině, kde se chrpy zvláště sytě a výrazně zbarvuji ne-

vypadal jako člověk, který se pořád směje. Byl jistě dítětem své filigránské doby, ale jeho srdce se dovedlo světu skrýt. A nebylo to malé srdce. Když tento jasný člověk, jehož hudba se usmívá v těch nejtrpělivějších trylcích, poznával, že poslední lidská chvíle na této zemi se už k němu chystá, řekl prý své dceři: „Nemluv mi již slova útěchy, jsem připraven. Ale vezmi mé noty, sedni si ke klavíru a zpívej mi píseň o svaté Mat-

ce Boží, abych ještě jednou slyšel ony tóny, jež mi tak dlouho poskytovaly útěchu a posilu.“ Tak jsem to četl u jednoho kazatele. Ať je to pravda či ne, ta slova mohou nám říci jedno: že i v těch místech, kde se rodí propast, tam, kde končí čas a začíná věčnost, že i tam Maria je zlatým mostem, který unese i nejtěžší břemena. A není těžšího nad hřích.

Tak rád je na svém putování vítám všechny ty mariánské obrázky, sochy, kapličky, jak jich má dosti každá naše krajina, vyzývají jimi nejčistší Matku o ochranu a děkují jimi za věrnou stráž její lásky. Kéž i v našem srdci po celý náš život nezkaleně a neporušeně září čistý a jasný obraz té, kterou nemůžeme jinak vzývat, než jako Matku svatého kněžství.

P. Václav Zima

PANNA MARIA V ČESKÉM GOTICKÉM UMĚNÍ

Od starokřesťanského období je postava P. Marie jedním ze základních a také nejoblíbenějších námětů evropského výtvarného umění ve službách Církve. Jako Matka Boží byla vážena a uctívána. Jejím obrazem či sochou bývaly vedle Krucifixu zdobeny oltáře nejčastěji P. Marii byly našimi předky zasvěcovány kaple i chrámy. Tato obliba je nepochybně spjata s mariánským kultem, s uctíváním P. Marie, které prošlo ve staletích různými fázemi a projevílo se i v našich zemích. V českém středověku pronikl mariánský námět nejen do výtvarné tvorby, ale i do chrámového zpěvu, do oblasti duchovních písní, tvořících historicky nejvýznamnější skupinu staročeské lyriky.

Za svého vývoje, počínajícího již v katakombách starokřesťanské doby, prošel kult mariánský ve vztahu k umění výtvarnému snad nejvýznamnějším obdobím v gotice, v době stavby katedrál, a také v pozdní gotice. V našich zemích je to dlouhá epocha, přibližně od 2. poloviny 13. věku do 1. poloviny století šestnáctého. Mariánskými náměty se obírali kameníci, tesařící Madony do kamenných bloků, i řezbáři, vyřezávající jejich sochy z dřevěného špalíku. Na deskových obrazech vznikaly rukou neznámých středověkých malířů. Iluminátoři, malíři, obírající se výzdobou bohoslužebných a modlitebních knih, jež byly ručně psány,

je malovali v drobných obrázcích na pergamenu. V té době se námětová stránka zpodobení P. Marie rozšířila o několik druhů, ikonografických typů. Takřka se všemi se setkáváme u památek v našich museích a galeriích. Mnohé nalézáme na oltářích v kostelích. Zde bývají gotické mariánské sochy často zasazeny do hybného rámce barokního oltáře. Bývají zhusta na poutních místech, kde je od nepaměti uctívají věřící. Po staletí vzhlíží z kněžiště do chrámové lodi mlčky a usměvavě. Charakteristickým příkladem této skutečnosti je sedící Madona s dítětem v jihočeském Kájově u Č. Krumlova, jež je v tamním kostele chována od doby kolem r. 1500. Naopak, sta středověkých soch i obrazů se po naši dobu nezachovala. Byly zničeny rukama osudu, ohni, nelítostnými válkami i neporozuměním. O mnohých z nich však víme z černého archívního materiálu, zejména z tzv. visitačních listů a nadačních oltářních listin.

Od středověku je nejrozšířenějším druhem zobrazení P. Marie stojící Madona s dítětem na ruce a sedící Madona s dítětem na klíně. Ve středověkém sochařství k nám dospěl typ stojící Madony z chrámů Francie. Po umělecké stránce dospěl v Čechách ke dvěma vrcholům, ke „krásnému slohu“ v době kolem r. 1400 a k vrcholné pozdní gotice v době kolem r. 1500. Typ Madony

bem a mák červánky, v plodné samotě hlubokých myslitelů, jdoucích po stopách Tomáše ze Štítného, v srdci zpívajících hvozdů a zamklých, naslouchajících pasek, na nichž tak záhy promodrává vřes, v bílém odění panensky sličné, starobylé Telče, jejíž podlouhí je vždy pohostinné a uklidňující, a pod oblohou, která zlatí rozkvetlým úsměvem po horách rozseté kříže a mariánské kapličky, u nichž počalo národní ráno se slávy českých dějin.

Zde jeho otec, chudobný počátecký obuvník a domkář, zápasil s kamením rodného kraje, skláněje se za večerů nad starou rodnou bibli, zde jeho překrásná, jemná a zbožná matka Kateřina, rozená Fáková z Panenských Dubenek u Javořice na Moravě, klekala na chrámový mramor, na což zavzpomínal vděčný syn, když psal v tak hlubokém dojetí: „Šla žitím matka má jak kajicnice smutná...“

Básník hovořil s přáteli o „špalíčku“ maminčiných náboženských písní, o tom, jak si po májových pobožnostech jako chlapec vybíral, kterou písničku mu má matka zazpívat. Chodívali spolu každoročně na Křemešník na pouť. Jednou zaprosil maminku, aby mu řekla, zač se tak horoucně modlila k Matce Boží. „Za tebe, aby ses nezkalil mezi lidmi, aby z tebe byl hodný člověk,“ odpověděla mu s mateřskou starostlivostí. Byla vyslyšena. Poměr velikého syna k Bohu byl určitý a prostý, dojemný a krásný.

Nikdy jsem Mistra za svého mládí ve svém rodném kraji nepotkal a tělesnými očima nespátril, ač dlel tolikrát nablízku mé kolébky a domova mých mladých let. Leč nemohu si naříkat, život mne přece jen odškodňoval. Kolikrát jsem kráčel po cestách svého a básníkovra kraje, posvěcených tichými kroky jaro-měřického samotáře! Kolikrát jsem stanul v katedrále

básníkových visí a poslouchal v zázraku nejuchvatnější symfonii tvůrčího gesta:

„Jde hudba jara modrým pološerem,
žeň červánků v ní kvete z vonných par...
Otevřte dálky! Ať nám podvečerem
klam její dechne mírem věčných jar!“

Tolik milovalo naše mládí Otokara Březinu, básníka hvězd, vesmíru, nejobdivnějšího zahledění do tajemství lidského nitra a posléze vzájemného bratrství všech lidí na zemi, kde dospěl pokorný umělec a křesťan k vznešené Kristově nauce: „Milujte i nepřátele své!“ Tolik let přešlo od mladistvého opojení Mistrovým slovem. Čas letí jak oblaka nad korunami stromů a začíná hladit stříbrem naše hlavy. A my to ani nepozorujeme, my to necítíme, my si to právě dnes zapíráme. Vždyť je čas jara, vůkol krajina k slávě Královny máje kvetoucí. Na Rychtářových kaštanech okolo bílé kapličky v Olši se rozžijají bílé svíce květů. Skřivan se ztrácí ve své písni, louky zlátnou květem podbělů, blatouchů a sasanek a na nebi, zrovna nad zelenými háji básníkových procházek, zazáří večer Spica, zelená hvězdička, ustálené znamení naděje, míru, jara, budoucí úrody. Na tichých kamenitých polích hučí bagry, jezdí vláčky, traktory. Kdysi, v letech, která se nikdy již nevrátí, chodily okolo olešské kapličky ponižované, ztročované slůžky. Smažilová, Emerová, Mrázková, Antoušková a celá řada obětí mamonářské zvrůle a požívačnosti. Dnes není stopy po světě malých, šlapaných lidí. Synek z nejmenší horácké chalupy nemusí sloužit za čeledína, horácké dívky a matky bez ohledu na původ jsou ctěny a váženy. Proto tak radostně a slavně znějí večerní májové pobožnosti. Březinův kraj roste do krásy, protože jeho všechen lid bude šťasten.

P. Ant. H. Bradáč

Assumpta z Lužnice u Terčí Vsi. Po roce 1520

Madona s dítětem ze Suchdola n. Luž. Kolem r. 1400

Madona z roku 1493

František Tkadlík (1786–1840): Madona. R. 1838

Z ALŠOVY JIHOČESKÉ GALERIE
FOTO A. BRANÝ, PRAHA

sedící bývá patrně častější v gotickém malířství. V malířství a sochařství pozdní gotiky jsou podle zachovaného materiálu oba typy zastoupeny rovnoměrně. Středověcí umělci, jménem nám většinou neznámí, anonymové, se Madonami obírali s veškerou dovedností svého umění. Svědčí o tom jejich výtvoř. Tváře Madon, zejména z období „krásného slohu“, oživuje ideální úsměv. Jejich hybné a ušlechtilé protáhlé postavy jsou plny lyrického kouzla. Svědčí o jedné, spirituální, podobě vztahu člověka vrcholné gotiky k Bohu a k P. Marii. Avšak spiritualismus je toliko jednou stránkou středověkého obsahu Madony. Druhou a neméně významnou stránkou je zlidštění, přiblížení Madony věřícímu. Projevovalo se např. prohloubením intenzity jejího poměru k Ježíškovi na ruce. Madona láskyplně pohlíží na radostného Ježíška jako matka k dítěti. Tento vztah se pozvolna stával niternějším a důvěrnějším – v našem slova smyslu i realističtějším, bližším skutečnosti světa. Madona na oltáři, ve středověké oltářní arše, stála tak před věřícími jako Matka Boží s dítětem na ruce, zářivý vzor středověkým ženám. Takové přiblížení skutečnosti sloužilo zesílení působivosti Madony a jeho význam je symbolického rázu. Náleží k nim zejména Madony z období „krásného slohu“, jako Madona z Č. Krumlova, třeboňská, vimperská, suchdolská, plzeňská a další.

Z ikonografického typu stojící Madony s dítětem se během gotické doby vyvinul typ jiný, odlišného významu. Je jím tzv. Assumpta na půlměsíci a Korunovaná Assumpta na půlměsíci. Jsou symbolem nanebevzetí a korunování P. Marie. Madona s dítětem stojí na ubývajícím půlměsíci. Korunovaná má navíc kolem sebe slunce, naznačené kruhovou a častěji oválnou září paprsků. Na hlavě má korunu královny. Na obrazech bývaly u koruny malovány ještě postavy andělů, nesoucích korunu.

V umění období pozdní gotiky, od poloviny 15. století do 1. poloviny 16. století, se setkáváme v sochařství, v malířství a již i v grafice se všemi druhy zobrazení P. Marie, které vytvořila gotika. Tyto typy nebyly

ovšem závazné, nýbrž byly podle místních tradic a zvyklostí obměňovány. V porovnání s Madonami doby gotické, doby vrcholného spiritualismu, vrcholné scholastiky (středověké filosofie), však pozorujeme u pozdně gotických Madon mnoho rozdílů. Pro pozdně gotické Madony v sochařství i v malířství a ve zmíněné grafice není charakteristické toliko zalamování záhybů roucha. Tento jev je totiž toliko znakem průvodním. Typické je spíše zesílení realistické složky v umění, tj. přiblížení se skutečnosti. Postavy mají pravidelné postavy a jejich obličej jsou osobitě odstíněny. V malířství jsou začleněny do krajiny nebo do vnitřku budovy. Souvisí to s proměnami umění, které se tehdy vyvíjelo v rámci měšťanské společnosti a stalo se nedělitelnou součástí měšťanské kultury. V době králů rodu jagellonského se tato kultura slibně vyvíjela i u nás. V jižních Čechách, na území katolických Rožmberků, v jejich poddanských městech i v městech královských vydala mnohý skvělý plod, který často dospěl až k poloze obdobné italské renesanci. Dalším rozdílem v zobrazení P. Marie ve výtvarném umění a zejména v sochařství je proti gotice zaujetí reliéfem. Reliéf je vlastně obraz, převedený z mluvy malířské do mluvy sochařské. Zaujetí reliéfem souvisí právě se zmíněnou narůstající složkou realismu, která se projevovala v zachycení krajiny a budovy, dotvářející náboženskou scénu na křídlech oltářní archy v reliéfu. Obliba reliéfu, který umožnil zachytit širší náboženský děj z evangelií, stále stoupala. Tak v zobrazení P. Marie se nevyskytuje toliko Madona, nýbrž celé složité scény z Mariina života. Reliéfy s mariánskými náměty by si však vyžádaly vlastních řádků.

Typy Madon, jež vytvořil středověk, zůstaly závazné pro umění barokní v 17. a 18. století i pro umění minulého století.

S protikladem radostné Madony s Ježíškem se setkáváme v rámci různého zpodobení P. Marie u tzv. Piety, která představuje Matku Boží s tělem mrtvého zmučeného syna na kolenou. Dějiny Piety jsou velmi zajímavé, nelze o nich však v souvislosti s Madonou hovořit. JKK

SV. JAN NEPOMUCKÝ V ÚCTĚ HORNOSLEZSKÉHO LIDU NA OPOLSKU

Přijdeš-li v Římě na most Milviův, spatříš tam sochu sv. Jana Nepomuckého s korunou pěti hvězd kolem hlavy a s prstem zakrývajícím významně ústa, sochu téhož světce vidíš na nábřeží v Benátkách, v Rakousku se s nimi setkáš skoro v každé vesnici, spatříš je na Sicílii, v Číně, v Americe 18 osad má jméno světce, a vůbec všude, kde žijí katolíci. Jeho pomníku je roztroušeno po světě na tisíce.

Svatý Jan těší se veliké oblibě nejen u těšinského, nýbrž i u hornoslezského lidu a úcta k němu je hluboko zakořeněna v srdcích věřících. Četné kamenné sochy na náměstích a veřejných prostranstvích měst a vesnic hornoslezské oblasti, jakož i dřevěné sochy a sošky ve výklencích štítů zemědělských stavení svědčí jednak o veliké lásce hornoslezského lidu k němu a o dlouholeté státní příslušnosti k svatováclavské koruně až do roku 1742, kdy Bedřich II., král pruský, násilně odtrhl Horní a Dolní Slezsko, držíc jej pod krutým žezlem a zároveň v germanisačních spárech plných 200 let.

Úcta k sv. Janu z Nepomuku začíná se na Horním Slezsku, teprve když jej papež Benedikt XIII. prohlásil ve velechrámě Lateránském v Římě dne 19. března 1729 za svatého.

Tato slavnost, která se konala u příležitosti svatořečení Janova, byla totiž pobídkou katolických zemí k pořádání slavností a k stavbě pomníků, soch, kapliček i kostelů jemu zasvěcených. Tak na příklad podle slezského dějepisce Weltzela v Mysłowicích se jich nalézá několik, a v Raciborzi asi šet set, které vznikly zvláště po roce 1730. Naproti tomu zase uvádí dr. Wilpert, že na Opolsku vznikly již svatojanské sochy dříve, ještě před svatořečením světce. V letech 1711 a 1712

byly postaveny 4 pomníky v samém městě Opoli. Všechno dosvědčuje, že zbožný hornoslezský lid, zvláště slovanského původu, měl velikou úctu k světcům.

Rovněž na Dolním Slezsku ve Wroclavě nalézáme pomník sv. Jana Nepomuckého, postavený na nádvoří před kostelem sv. Kříže, který byl vystavěn v roce 1732.

Kromě toho jsou krásné sochy světce zejména: v Raciborzi naproti zámku, v Rybníku a na farním nádvoří v Otmuchově, v Januszkowicích, okres Kožle aj. Na sochách jsou rovněž staré chronogramy.

V některých farnostech byla zavedena „Svatojanská bratrstva spolková“ a některá z nich zvolila si dokonce sv. Jana Nepomuckého jako patrona a ochránce v kostelích, na příklad ve farnosti Zawadovice, okr. Raciborz.

V oblasti kladské se vypravuje zajímavá historika o tamější svatojanské soše. Několik let po záboru Slezska přijel pruský král Bedřich II. do Kladska, a když uviděl mohutnou sochu sv. Jana Nepomuckého obrácenou směrem k městu, poručil, aby sochu jinak obrátili a řekl: „Co tady dělá tento Čech v mé pevnosti Kladsku? Ať tedy nekouká do města, nýbrž v tom směru, odkud sem přišel!“

Zároveň poznamenávám, že nejen český, ale stejně i polský lid na Horním Slezsku od věků uctívá sv. Jana Nepomuckého jakožto mlčenlivého zpovědníka, štědrého almužníka a ochránce vdov a sirotek, chudých a současně jako strážce cti a dobrého jména.

„*Święty Janie Niepomucki, Tyś jest patron dobrej sławy ludzkiej,*

Pomóż, pomóż w tej niedoli,
Boć mnie serce bardzo boli...“

P. Rafael Olszak

NĚKOLIK ČESKÝCH PEREL V KORUNĚ MATKY BOŽÍ

Měsíc květen, doba nejsličnějšího rozkvětu české přírody, je půvabným rámcem pobožnosti k Panně Marii. V té době zaznívají v katedrálách právě tak jako v nejskromnějších kostelíčkách v zastrčených vískách krásné skladby mariánské. Hudba a zpěv jsou povolány k tomu, aby nejčistšími a nejušlechtlejšími tóny a melodiemi vzdaly hold Panně Marii, Matce Boží. Kromě početné hudby autorů cizích uctila také česká hudba Královnu Nebeskou mnoha díly hluboké úcty a horoucí lásky. Lásky, která vězí hluboko v povědomí národa, který musel ve svých dějinách prožít mnoho bolesti a ponižení. A právě proto pocítoval vždy živou potřebu vyzpívat se ze svých bolestí a radosti u nohou Paní nejslitovnější.

Zmíníme se nyní jen o několika skladbách mariánských z děl autorů nejmilejších a nejdražších. Jsou to právě perly oslnivé krásy, které opěvují bytost nejčistší, Marii, jako Pannu, ale především Matku Boží, která se ve své slitovné lásce sklání i k tvorům nejnižším, i k těm, kteří poklesli do osidel hříchu. V dílech Smetanových, Dvořákových a zvláště Foerstrovyých je neobyčejně vyzdvížena mateřskost Nebeské Královny. Je v nich zdůrazněno, že P. Maria je zdroj útěchy a pomoci pro všechny, kteří trpí a souží se. A nepřekvapuje nás pranic, že čeští Mistři užívají zpravidla prostředků lidové písně a poesie, aby tuto stránku duchovního působení P. Marie vystihli v rose lidové svěžesti a čistoty.

Jen se zamysleme v tichosti nad půvabem mariánské písně „Matičko Boží, oroduj“ v Smetanově opeře Tajemství! Kolik něhy, důvěry a vroucí lidové prosby zní v této mariánské písni, která již naprosto zlidověla a znárodněla. Za lyrický, kouzelně prostý text vdčíme Elišce Krásnohorské, duši opravdu osamělé, zapomínané a trpící nemocí a nevděčností. A snad právě proto, že zrovna tak jako Smetana prožila Krásnohorská mnoho bolesti, uměla vytvořit text tak průzračně čistý, prostý, zbožný a prosebný. A kolik něhy, vroucího tónu prosby vložil zakladatel české moderní hudby do dojemně znějícího zpěvu zástupu, který stoupá po pěšinách památného Bezdězu k mariánské svatyni v polorozbořeném královském hradu ve chvíli, kdy pekelné mocnosti šálí zchudlého konšela Kalinu falešným leskem zlata! Kolik je tu moudrosti lidu, který staví čistotu srdce nad zdání majetku a titěrné moci. A tak nenajdeme v umělé písňové tvorbě mariánské píseň, která by snesla srovnání s tímto horoucím dílem Smetanova genia! Jen skrze ni chceme ve své pouti mariánské pokročit dále k Smetanovu mladšímu současníkovi Antonínu Dvořákovi.

V duchu ho vidíme a slyšíme v kostelíku u sv. Vojtěcha, jak asi v měsíci úcty k P. Marii, v květnu, rozezvučuje varhany ke zpěvu na počest té, k níž se Antonín Dvořák ve své prosté lidové zbožnosti skláněl v pokoře po celý svůj život. A opakujeme znovu: také u Dvořáka byla to prožitá bolest, která jej inspirovala k základnímu dílu mariánskému „Stabat mater“. Ač Dvořák se již připravoval na toto dílo dříve, neustále je odkládal, neboť cítil jednak jeho závažnost, jednak skutečnost, že vhodný zážitek, který by uvolnil jeho inspiraci, dosud nepřišel. A byla to bolest opravdu zvlášť krutá, která Mistra nechala pokleknouti před Matku Boží jako zdroj útěchy i v hodinách nejchmurnějších. Víme, jak vroucně miloval Antonín

Dvořák své děti. A v roce vzniku Stabat mater zemřely brzo po sobě Dvořákům dvě děti: tragický skon synáčka následovalo úmrtí již druhé dcerušky. Byl to průchod touto hořkou bolestí, který rozezvučel nitro Mistrovo dílem, jež brzo po svém vzniku uvedlo jméno skladatelovo na světové fórum. Moře bolesti se rozlévá v duši Dvořákově. Bolest, která je zprvu neutišitelná, která proudí jako nekonečný tok v otcovském srdci. Teprve když Dvořák přinese nezměrnou bolest před Tu, jejíž srdce bylo protknuto tolika šípy bolesti jako žádné jiné lidské, pocítí jas Božské útěchy. A tak se toto nesmírné a konkrétní utrpení zduchovňuje v tvar krystalně jasný. Utrpení vlastní slévá se s utrpením Matky Boží a tím jako v očistné a konejšivé lázni se proměňuje v hřejivost soucitu. Víra, soucit a vykoupení je to, čím nakonec vyznívá Dvořákovy dílo. A zase tu máme důkaz pro základní these, kterou v této úvaze hájíme: že v českých dílech mariánských nenalzáme nic umělého, artistního, teoretického, nýbrž že vždy jde o díla intimně spjatá a srostlá s životem, díla napsaná srdcem.

Přejdeme-li nyní od dvou děl Smetanových a Dvořákových k dílu největšího českého pěvce mariánského, J. B. Foerstra, nenajdeme tu nic jiného, nežli opět onu hlubokou spřízněnost s životem opravdu prožitým, jaká je např. v Dvořákově Stabat mater. Konečně i sám Foerster psal své stejnojmenné, dosud neprávem opomíjené dílo z pohnutky příbuzné k dílu Dvořákovu. Bezprostředním motivem skladby je smrt ušlechtilé Foerstrovy sestry Marie: s prožitým žalem uchyluje se skladatel před tvář Matky Boží, aby našel útěchu a vyrovnání s těžkou životní ztrátou. Spisovatel Foerster se vyznává, že maminka, paní dobrého, čistého srdce, mu přibližovala obraz P. Marie. Vzpomíná si, jak maminka klečívala vždy v chrámu sv. Vojtěcha u „nohou starobylé a památné sochy mariánské“. Mariánská tematika zaznívá u Foerstra v dílu ryzí zpěvnosti, jakým jsou „Čtyři církevní smíšené sbory s průvodem varhan“, v němž druhá část je skvostné Ave Maria. V Hamburku byla Matka Boží pro Foerstra velkou utěšitelkou, která konejšila jeho neuhasiitelnou touhu po vlasti. A snad právě proto zde na severu Německa vzniklo jiné mariánské dílo: „Čtyři mužské sbory na mariánské texty“, z nichž tři jsou opět Ave. Válečné utrpení první světové katastrofy se ozývá v protestu proti lidské krutosti v díle z r. 1914: „Ave Maria a Pange lingua pro dva ženské hlasy a varhany“.

Děk za konec válečných hrůz vyzpíval Foerster opět Matce Boží v „Ave pro tři hlasy“ v r. 1923. A brzo potom následovaly další — lehounké jako obláček — skladby mariánské: „Ave Maria pro sólový soprán a varhany“ a „Tres Ave Maria pro hlas a varhany“. Horoucí dílo mariánské zbožnosti vytvořil Mistr v rozkvětu svých tvůrčích sil v r. 1936, přiznání lásky a vděčnosti k P. Marii: „Hymnus k Panně Marii“. Povášimně si, že Foerster skládal svá mariánská díla, doprovázená zpravidla jen varhanami. Proč? Aby mohla zaznít i v nejskromnějším venkovském kostelíku.

Abychom v měsíci máji, měsíci Panny Marie, vzdali úctu a lásku nebeské Královně, uvedli jsme jen několik málo mistrovských skladeb, které jako perly duchovní krásy budou vždy zářit v koruně Její vznešenosti a lásky...

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

V.

KAPITALISTICKÉ SPOLEČENSKÉ VZTAHY.

V této kapitole se budeme zabývat skupinou problémů, které jsou podstatou vzájemných vztahů lidí v kapitalistickém výrobním procesu. Úvodem zopakujeme

jeme tvrzení, která jsme přednesli již v předcházejících kapitolách a jimiž se bude dále náš výklad zabývat. Nadhodili jsme otázku, odkud pochází vzrůst bohatství lidské společnosti a položili jsme si několik odpovědí. Různí myslitelé hledali zdroj bohatství na různých místech. Konstatovali jsme, že nejspřávnější

je názor, podle kterého lidstvo bohatne jen ve výrobě. Mluvili jsme též o tom, že pro kapitalismus je charakteristická výroba zboží. Konečně si připomeneme ještě závěr poslední kapitoly, kde jsme si řekli, že peníze samy o sobě nejsou kapitálem, ale teprve když začnou určitým způsobem fungovat v kapitalistickém výrobním procesu, můžeme je nazvat kapitálem.

Rozebereme si nyní podrobněji činnost kapitalistického výrobce zboží. Představme si řemeslnického tovaryše, který nějakým způsobem získal větší částku peněz a rozhodl se, že se osamostatní a založí si vlastní výrobu. K tomu, aby mohl svůj plán uskutečnit, potřebuje vedle svých organizačních schopností výrobní budovu, včetně pozemku, dále stroje a pak suroviny, z nichž bude vyrábět. Vedle těchto neživých složek potřebuje dělníky, kteří budou na strojích zpracovávat nakoupené suroviny. Složku neživých předmětů nazveme složkou konstantní a působení dělníků pojmenujeme složkou variabilní.

Cílem našeho výrobce je získat jako výsledek výroby určité množství zboží, které prodá, aby tak získal peníze pro pokračování ve výrobě a nadto ještě určitou částku, která bude sloužit k jeho vlastní obživě a k rozšíření výroby. *Konečným cílem výrobce je tedy zisk.* Jak mohl získat peníze k dalšímu rozšíření výroby a pro svou vlastní obživu? Jen tak, že částka peněz, kterou utržil za výrobky, je větší než ta částka, kterou utratil za nákup neživých předmětů i za mzdy svých pracovníků.

Zopakujeme nyní znovu výše popsané jednání zjednodušeně. Výrobce měl peníze (označíme si P); nakoupil různé druhy zboží, které spadají jak pod složku konstantní, tak i složku variabilní (označíme si Z); prodal výsledky výroby a dostal více peněz, než měl na začátku (označíme si P + p). Použijeme-li našich značek, můžeme ve zkratce popsat výrobcovu činnost takto:

$$P \dots Z \dots P + p$$

Jakmile jsou peníze použity takovým způsobem, jak to učinil náš výrobce, mohou být nazvány kapitálem. Jedním z hlavních poznávacích znaků kapitálu je skutečnost, že přináší zisk. V našem případě zisk skutečně přinesl, protože na konci formulky je P + p – to jest více peněz, než bylo na začátku, kde stojí prostě P.

Budeme nyní pátrat po tom, kde je pramen peněz, které se jeví na konci formulky jako přírůstek. Proč souhrn peněz, které byly vydány za předměty nutné k výrobě a za mzdy dělníků, je menší než konečná tržba za vyrobené zboží? První odpověď by snad mohla být ta, že výrobce prodával tak šikovně, že kupce svého zboží ošidil. I takový případ může jednotlivě nastat, ale není typický. Vždyť již na první pohled vidíme, že celé lidstvo bohatne. Disponuje stále větším množstvím pozemských statků. Odkud by se bral tento přírůstek, kdyby každý zisk plynul jen z ošizení jedněch druhými? Pak by nikdy nemohl vzrůst celkový majetek lidstva, protože oč by měli jedni více, o to by byli druhí chudší. Pramen zisku musíme hledat jinde.

Své peníze – nyní již můžeme říci svůj kapitál – utratil výrobce za složku konstantní a za složku variabilní. Znamená to, že se výrobcův kapitál rozpadl na část konstantní (*kapitál konstantní*) a na část variabilní (*kapitál variabilní*). Zdroj zisku budeme hledat v jedné z těchto částí kapitálu.

Víme, že konstantní kapitál jsou ve skutečnosti budovy, stroje, suroviny. Neživé věci se mohou ve výrobě jediné opotřebovat nebo spotřebovat. Jejich hmota sama od sebe nemůže nikterak narůst ani se zlepšit. Tato část kapitálu tedy nemůže být zdrojem zisku.

Kapitál variabilní známe jako souhrn mezd dělníků ve výrobcově podniku. Dělník pracuje pro svého zaměstnavatele na základě dohody, která byla mezi oběma uzavřena při přijímání dělníka do práce. Podle této dohody bylo mezi oběma stanoveno, že dělník bude po určitou dobu pracovat pro svého zaměstnavatele podle jeho pokynů a zaměstnavatel mu za tuto

dobu zaplatí určitou mzdu. Dělník přistoupil k této dohodě proto, že měl jen svou pracovní schopnost a k živobytí neměl nic jiného. Majitel kapitálu měl tolik výrobních prostředků, že nestačil na nich sám pracovat a aby měl z nich zisk, musel si najímat dělníky.

Pracovní schopnost dělníka se nazývá jeho pracovní silou. *Pracovní sílu* definujeme jako souhrn duševních a fyzických vlastností člověka, které jsou člověkem používány při výrobě materiálních statků. Pracovní síla byla vždy nezbytnou součástí výrobního procesu, bez ohledu na to, zda vládly ve společnosti výrobní vztahy prvobytně pospolné, otrokářské anebo feudální. Za kapitalismu dostává však pracovní síla specifický charakter. Dělník je v kapitalismu osobně svobodný. Rozhoduje o tom, jak naloží se svou pracovní silou podle své vůle. Tím se liší od otroka a nevolníka, kteří byli osobně připoutáni ke svým pánům a mohli používat své pracovní síly jen pro toho pána, kterému přiměněli. Kapitalistický dělník je ke svému zaměstnavateli připoután pouze smlouvou, podle které mu prodává svou *pracovní sílu, která se stala zbožím*.

Pracovní síla se stala zbožím zvláštního druhu. Jako každé zboží má pracovní síla hodnotu. O každém zboží platí, že jeho hodnota je dána množstvím společensky nutné abstraktní práce, která byla na jeho vynaložení získána. Totéž platí i o pracovní síle, ovšem v tom smyslu, že její hodnota je určena množstvím abstraktní práce vynaložené na získání těch předmětů, které slouží k udržení pracovní síly a k její obnově. Znamená to, že velikost hodnoty pracovní síly je určena součtem hodnot všech existenčních prostředků dělníka – pokrmu, oděvu, bytu, kulturních potřeb, prostředků k udržení dělníkovy rodiny a výchově jeho dětí.

Má-li pracovní síla hodnotu, má i svou cenu, tj. hodnotu vyjádřenou penězi. Cena pracovní síly se nazývá *mzda*. Na první pohled se zdá být mzda cenou práce. Ale práce není nic jiného než používání pracovní síly, a proto i mzda není cena práce, ale pracovní síly.

Vedle hodnoty má pracovní síla též užitnou hodnotu. *Užitná hodnota* pracovní síly spočívá v tom, že pracovní síla je schopna vyprodukovat větší hodnotu, než sama má. Právě tato vlastnost pracovní síly je zdrojem přírůstu bohatství společnosti. *Teorie o velikosti hodnoty pracovní síly a o její schopnosti vytvářet větší hodnotu, než sama má, je klíčem k vysvětlení celého procesu tvorby bohatství společnosti.*

A nyní si tuto teoretickou myšlenku zopakujeme při popisování výrobního procesu. Předem si připomeneme znovu některá naše dřívější tvrzení. Řekli jsme si, že majitel kapitálu za svoje peníze (P) nakoupí zboží dvojího druhu a tím přemění kapitál ve složku konstantní (c) a variabilní (v). Ve spojení těchto dvou složek, tj. hmotných statků a působení pracovní síly, proběhne hodnototvorný výrobní proces a jeho výsledkem je větší množství hodnot, než bylo dáno do výrobního procesu. Prodejem těchto hodnot získává kapitalistický výrobce větší množství peněz, než měl na počátku (P + p). Onen přírůstek hodnot, který vznikl ve výrobním procesu, nazýváme *nadhodnotou* (n). Když zopakujeme celý kapitalistický výrobní proces ve zkratce, dostaneme tento obrázek:

$$P = c + v \dots \text{výrobní proces} \dots c + v + n = P + p$$

Nadhodnotu měříme ukazatelem, který nazýváme míra nadhodnoty. Míra nadhodnoty je poměr mezi nadhodnotou a variabilním kapitálem. Ve zlomku tedy

$$\text{míra nadhodnoty} = \frac{\text{nadhodnota}}{\text{variabilní kapitál}} = \frac{n}{v}$$

Podívejme se nyní do výrobního procesu. Z naší formulky vidíme, že do něho vstoupily hodnoty c + v; z něho vyšly hodnoty c + v + n. Uvedeme si příklad: Kapitalistický výrobce disponuje kapitálem o hodnotě 200 X. Tento kapitál vloží do výroby a získá z ní zboží v hodnotě 300 X. Při přípravě výroby použije kapitálu tak, že nakoupí za 100 X složek konstantních (100 c) a za 100 X pracovní sílu (100 v). Dojde k pracovnímu procesu. V něm se nemění množství hodnot složek konstantních. Tyto složky představují jen urči-

té množství zhmotnělé lidské práce, protože už dříve byly lidskou rukou vyrobeny. Jejich hodnota přechází beze změny do nového výrobku. Proto tato částka zůstává jako složka hodnoty nového výrobku opět ve formě 100 c.

Část hodnoty, která je v novém výrobku reprezentována složkami v + n, vytvoří práce dělníka. Předpokládejme, že dělník pracuje denně 8 hodin a že výsledek jeho práce bude mít hodnotu 300 X. Dělník tedy pracuje 4 hodiny, aby vyrobil 100 X rovnajících se hodnotě jeho pracovní síly (v = 100). Další čtyři hodiny práce spadá na výrobu hodnot v rozsahu druhých 100 X, které však už nejsou dělníkovi vyplaceny, ale stávají se majetkem jeho zaměstnavatele. Tvoří tzv. nadhodnotu, která je částí hodnoty konečného výrobku a je základem kapitalistova zisku. V našem příkladě n = 100. Vedle toho přešlo do nového výrobku 100 X ze složky konstantní (c = 100). V číselném vyjádření bude náš případ poskytovat tento obraz:

100c + 100v ... výrobní proces ... 100c + 100v + 100n

Z uvedeného příkladu vyplývá opět to, co jsme řekli již na počátku, že totiž *přírůstek bohatství vzniká ve výrobě*. Jediný faktor, který působí při vzniku bohatství, je lidská práce, která v kapitalismu vystupuje jako pracovní síla – zboží. Rozhodující pro vznik nadhodnoty je skutečnost, že pracovní síla, působící ve výrobě, má menší hodnotu, než je schopna vytvořit.

Náš příklad počítá se skutečností, která je charakteristická pro kapitalistický řád, že totiž *kapitalista se stává automaticky majitelem nové hodnoty, kterou vytvořil za pomoci kapitálu najatý dělník*. Dělník se na tomto nově vytvořeném bohatství nikterak nepodílí. Přírůstek bohatství je kapitalistou používán k tomu, aby byl zvětšen kapitál, což poskytuje možnost rozšíření výroby. Majitel kapitálu může ovšem také přírůstek bohatství využít ke zvýšení své osobní životní úrovně, anebo s ním naložit jinak podle své libovůle. Ekonomické zásadě, podle níž se kapitalista stává majitelem nadhodnoty vytvořené dělníkem, říkáme *kapitalistické vykořisťování*.

Při posuzování kapitalistického vykořisťování je nutno si uvědomit, že žádný majitel kapitálu si v kapitalistických společenských podmínkách zpravidla neuvědomuje, že vykořisťuje dělníky, a velká část dělníků si rovněž vykořisťování neuvědomuje. Dělníci považují mzdu za cenu své práce. Protože je většinou mzda vy počítávána na základě pracovních hodin a podle zvyklostí v dané době, domnívá se dělník, že dostal zapláceno za celou pracovní dobu. Neuvědomuje si, že vyrobil větší hodnotu, než ve skutečnosti dostal za svou práci, protože ví, že dostal zapláceno za tolik hodin, po kolik hodin skutečně pracoval. Na druhé straně majitel kapitálu za podmínek kapitalistického výrobního způsobu nevyplatí dělníkovi plný ekvivalent nové vytvořené hodnoty. Jinak by se totiž neudržel v boji se svými konkurenty, protože musí neustále vkládat do svého podniku další a další peníze, aby vyráběl s novými stroji a novými metodami lépe a levněji. Jakmile by v této činnosti ustal, zůstal by oproti svým konkurentům pozadu a byl by odsouzen k bankrotu. Z historie kapitalismu známe řadu snah různých reformátorů, kteří chtěli napravit zlořády kapitalistického zřízení cestou zvyšování životní úrovně dělníků v jednom podniku. Tyto podniky, ač leckdy měly počáteční úspěchy, stávaly se časem kapitálově slabšími, a pod tlakem konkurenčního boje končily nezdarem.

Bylo by jistě přehnané, kdybychom pojímali věc tak jednostranně, že by se každý majitel kapitálu stal v našich očích nevinným člověkem, protože jedná tak, jak je nucen svým prostředím. Vystupuje zde problém mravního vztahu zaměstnavatele k věci. Nový výklad hospodářských jevů kapitalismu si vědomě klade za cíl vysvětlit všem dělníkům, jaká je podstata jejich postavení. Cílem nové ekonomické vědy je totiž dát vykořisťovaným dělníkům do ruky teoretickou zbraň, která by jim ukázala nutnost změnit nejen svoje individuální postavení anebo zaměřit se na dílčí mzdové požadavky, ale která by jim dala teoretický základ

pro boj za radikální změnu celého systému cestou revoluční reformy a přeměny kapitalistického řádu v nový společenský pořádek, který od základů odstraní všechny křivdy, páchané kapitalismem jako celkem.

O tom, že majitelé kapitálu se snažili v touze po zisku stále snižovat mzdy dělníků, svědčí dlouhé dějiny mzdových bojů.

Jaké byly cesty ke zvýšení vykořisťování dělníků? Jejich společným cílem bylo zvýšení zisku. Pramenem zisku je nadhodnota. Víme, že dělník pracuje při výrobě částečně pro sebe a částečně pro majitele kapitálu. Čas, po který pracuje k vytvoření hodnoty, která je ekvivalentem hodnoty jeho pracovní síly, nazýváme *pracovní dobou nutnou*. Zbytek pracovního času, v němž vzniká nadhodnota, je nazýván *pracovní dobou nadbytečnou*. Při zvyšování vykořisťování jde tedy vždy o snahu po prodlužování nadbytečné pracovní doby.

Vrátíme se k našemu příkladu a ukážeme si, jak může kapitalista prodloužit pracovní čas nadbytečný. Podle našeho příkladu pracoval dělník 8 hodin za den. Z toho byly 4 hodiny věnovány na dobu nutnou a 4 hodiny na dobu nadbytečnou.

Zaměstnavatel při stejné výši mzdy (předpokládejme, že vyplácí týdenní mzdu, která se opírá o počet odpracovaných dnů) zavede ve svém podniku deseti-hodinovou pracovní dobu. Pak je pracovní den složen ze 4 hodin doby nutné a 6 hodin doby nadbytečné. Tento způsob zvyšování nadhodnoty nazýváme *zvyšováním absolutním*.

Víme, že pracovní doba nutná je dána výší hodnoty pracovní síly. Hodnota pracovní síly je dána opět souhrnem hodnot dělníkových životních potřeb. Podaří-li se kapitalistické třídě snížit ceny základních potravin a průmyslového zboží nejširší potřeby, pak klesá hodnota pracovní síly, klesají mzdy a při zachování stejného pracovního dne klesá v něm podíl pracovní doby nutné. Dojde-li např. v našem případě k poklesu hodnoty pracovní síly o 25 proc., pak je pracovní den rozdělen mezi 3 hodiny doby nutné a 5 hodin doby nadbytečné. Tento způsob zvyšování nadhodnoty nazýváme *zvyšováním relativním*.

Vedle těchto druhů mimořádné nadhodnoty může kapitalista získat dočasně i tzv. *zvláštní nadhodnotu*. Toho dosáhne, když např. zavede nový stroj, jehož pomocí dělník vyrobí místo 400 šroubů 800 šroubů za den. Mzda dělníka je stejná a dočasně neklesne ani společenská hodnota výrobku. Tato nadhodnota však mizí, jakmile je nový způsob výroby zaveden i v ostatních podnicích, které vyrábějí šrouby.

Zájem dělníků byl vždy opačný než zájem kapitalistů. Dělníci se vždy snažili zlepšit své postavení. Prakticky se to projevovalo v jejich mzdových požadavcích a v požadavcích kratšího pracovního dne. Není tomu dlouho, kdy byla i v našich zemích delší pracovní doba než 8 hodin denně. Podnes existují na světě státy, kde běžně pracují dělníci více než 48 hodin týdně. Osmihodinová pracovní doba je výsledkem dlouholetého boje dělníků. V prvním období existence kapitalistického řádu prodlužovali kapitalisté pracovní dobu až k její *fysické hranici*. Fysickou hranicí pracovní doby nazýváme tak dlouhou pracovní dobu, která dává dělníkovi čas jen k nejnnutnějšímu jídlu a spánku.

Z historie víme, že taková situace byla v mnoha zemích Evropy v první polovině minulého století, kdy dělníci pravidelně pracovali 16 hodin denně. Přes tuto dobu nebylo možno pracovní dobu prakticky prodlužovat, protože byl ohrožen přímo život zaměstnanců. Po mnoha bojích dosáhli dělníci zákonů, podle nichž byla zakázána práce dětí a snížena pracovní doba na 14, později 12 hodin denně. Tak se postupně vytváří tzv. *morální hranice* délky pracovního dne. Morální hranice je výslednicí stavu boje mezi dělníky a jejich zaměstnavateli. V kapitalistických státech se dělníci neustále snažili a snaží tuto hranici posunout dolů a snahou zaměstnavatelů je pracovní dobu prodloužit.

Inž. V. a Z. Červený

SVĚT NA ROZCESTÍ

„Láska k bližnímu je znamení dítek Božích. Kdo nejedná spravedlivě, není z Boha, stejně jako ten, kdo nemiluje svého bratra. Neboť to je ta zvěst, kterou jste už slyšeli od počátku: vzájemná láska. Ne jako Kain, jenž byl ze zlého ducha ...“ A o kousek dále čteme v 1. listu sv. apoštola Jana jiná nabádavá slova, která zvláště sugestivně mluví k otázkám našeho času: „My víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme bratry. Kdo nemiluje, zůstává ve smrti. Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah. A víte, že žádný vrah nemá v sobě věčně trvajících život...“ (1 Jan 3, 10 b–15.)

Znamením pravdy Sv. písma je, že čas nikdy nemůže odvanout jeho působnost. Nepřestane působit, nepřestane odhalovat omyly, hříchy, poblouznění jednotlivých lidí, právě tak jako celých národů. A dnes již celých skupin, na kterých je svět, žel, rozdělen i v otázkách sebezáchovy lidstva...

Každý člověk, který vnímá hlas svědomí, musí dnes pocívat velikost doby, ale současně s grandiosností tohoto obrazu musí chtít nechtět pocítit také osudové rozcestí, které se před lidstvem otevírá v plné vážnosti. My jako křesťané máme jasně předznamenáno rozhodování, kterým přispějeme na miskou vah události. Podle slov apoštolových jsme „přešli ze smrti do života“. Má to pro nás, jako v době sepsání Písma, smysl dvojí: duchovní i praktický. Obětní smrt Kristova vzkřísuje také v nás duchovní život v lásce. V lásce, kterou zaměřujeme jak do nebeských výšin, tak také do údolí naší pozemské vlasti.

Život je bezpečný jen v lásce, víře, naději... Rozvíjíme tedy program lásky mezi lidmi tak, aby naše počínání mohlo snést přísné měřítko Evangelia. Podle sv. Jana je vrahem již ten, kdo jen nenávidí svého bratra. A což ten, který chladnokrevně, s úvahou, ba s přesným propočtem připravuje záhuby miliónových zástupů nevinných lidí? Kdo chce zahubit milióny dětí, starců a stařen, kdo smrt nabízí jiným, jako se nabízí zboží u kteréhokoliv kramáře?

Zdá se to absurdním, ale je to skutečnost. Do Evropy přicházejí zaoceánští odborníci a zařizují v řadě zemí odpalovací rampy pro atomové náboje a vědí, že v případě odvetného útoku (a k tomu ve válce vždy dojde) to znamená hromadné vyhubení „zákazníka“. Je stejně absurdním, že v Evropě se vyskytují vlády, které tyto pochmurné nabídky nejen přijímají, ale ještě za ně platí!

Je to řád lásky, který chystá lidstvu a zemi takovýto osud? Může sebehorší, nejhříšnější křesťan takovéto skutečnosti dopustit? Není spíše jeho povinností projevit křesťanskou odpovědnost za osud vlastního národa právě tak jako národa sousedního? Vždyť tato odpovědnost, tato bdělost, tato výstraha není ničím jiným nežli formou lásky k bližnímu, kterou žádá naše doba. Doba, která dosud zmatena a v kvasu stojí na rozcestí. Na křižovatce dějin, z níž se jedna cesta rozbíhá vzhůru a druhá vede do bezedné propasti. Po první může jít lidstvo, bude-li chtít a mocí uskutečnit alespoň tu část z lásky k bližnímu, která je vymezena dvěma Božími příkázáními: Nezabiješ a nepokradeš! Druhá cesta je ve znamení masové záhuby. První je připravována metodou mírového soužití a jednání, druhá studenou válkou, politikou vojenských agresivních bloků, permanentním zbrojením.

Genius Goethův vytvořil působivý básnický obraz zlého ducha, kterého jeho vládce vypustil z láhve. Dokázal ho sice z láhve vypustit, ale nedokázal ho však dostat již nazpátek. Fantastové a sobci studené války a trvalého zbrojení nejsou ničím jiným nežli původci záhuby. Vlastní právě tak jako, bohužel, i cizí. Působí směšným dojmem, když takoví páni Dullesové nebo Adenauerové tvrdí, že toto až fantastické hromadění

ničivých sil nakonec prý jen poslouží míru, neboť prý každý útočník se zalekne rizika napadnout odpůrce, vybaveného takovou zbrojní mocí. Zapomínají nebo lépe předstírají, že nevědí, že se snadno může stát, že ani oni sami nemusí být absolutními pány těchto prostředků zkázy, které opět oni sami svou lehkomyšlnou neodpovědností anebo (a to častěji) bezmezným třídním skupinovým egoismem v život vyvolali. Ano, zaklínačům duchů záhuby a ničení se může velmi snadno stát, že již své příšery nedostanou do láhve, z které je vypustili. Sovětští státníci mnohokrát ve svých poselstvích upozorňovali západní vlády, že jeden letec, který ve svém tryskovém letadle poveze atomovou nálož a najednou ztratí vládu nad svými nervy, může vyvolat strašlivou katastrofu, ze které se může rozpoutat světový konflikt. Je nepochopitelné, že se mohou vyskytovat lidé, kteří si říkají křesťané a přitom si mohou pohrávat lehkomyšlně, neodpovědně se zbraněmi, které by mohly změnit kvetoucí a plodnou zemi ve smutné pohřebiště všeho živého. V americkém senátu se např. chladnokrevně rokovalo o možnosti atomového útoku na Evropu. Páni senátoři konstatovali, že takový útok by jen v prvním počátečním období stál padesát miliónů mrtvých! Je hrůzné, že lidé, kteří mají vládnout desítkám miliónů lidí ve vlastní zemi, jen mohou podobně uvažovat. Ale oni nejen takto uvažují — oni to, co tak matematicky přesně vykalkulovali, také chtějí připravit.

Někdo může říci, že takových lidí je málo. Je to pravda — takových nestvůr není mnoho. Ale mají nesmírnou moc a vliv. A také kalkulují s tím, že lidské masy obloudí, spletou, zmatou — počítají, že lidé jsou pasivní, že nic proti jejich šíleným pokusům nepodniknou, že proti válce nebude dosti obránců, kteří by proti ní nasadili všechny síly hmotné i mravní. Je jen na nás všech, mají-li pravdu tito lidé, nebo ti druzí, kteří říkají, že válka není neodvratný osud a že to není nějaká přírodní katastrofa, která musí neodvratně nastat.

V takovouto vážnou dobu, která je nutně rozcestím osudu Evropy i celého světa, nebude jisté na škodu, když si znovu připomeneme slova sv. Otce, pronesená loni a jimiž se poukazuje nejen na strašlivost nebezpečí, ale také na plnou odpovědnost člověka za tento strašlivý čin. „Stihnou-li lidstvo přírodní katastrofy, člověk se může před nezbadatelnou vůlí Nejvyššího jen sklonit. Povstane-li však neštěstí vůlí člověka, nemá být takový čin odsouzen každou správně smýšlející duší? Tedy místo aby technická věda a materiální hodnoty byly nasazeny k přípravě pohromy, o které nemůže nikdo s určitostí říci, jaké — vedle okamžité patrných škod — budou biologické důsledky, místo aby síly bylo zneužito pro vysilující a mrháníplný závod smrti, měli by si učenci všech jazyků a vyznání uvědomit velké morální povinnosti a nasadit tyto energie k užtku člověka. Vědecké instituty, hospodářské zájmy a také politikové by měli tyto snahy uvést na cestu, která vede k potřebám člověka a nikoliv k molochu války!“

Kdo je křesťanem nikoliv jen podle jména, nýbrž podle skutečnosti, musí o těchto slovech sv. Otce nejen uvažovat, ale musí hledat cesty a metody, aby účinně pomáhal zamezit chybané zkáze. Veliká část lidstva tuto skutečnost pochopila a je ochotna z ní vyvodit potřebné činy. Světové mírové hnutí jakožto vrcholná nadstranícká organizace lidstva je povolána k tomu, aby spolu se všemi svými složkami přispěla rozhodně k řešení všech otázek a problémů, které dosud ohrožují mír. Proto bude stockholmský kongres národů za odzbrojení a mezinárodní spolupráci mohutným celosvětovým manifestem proti politice válečných podněcovatelů a atomových stratégů. Je nepochybné, že

křesťané se budou aktivně podílet na stockholmském kongresu národů. Je také mimo jakoukoliv pochybnost, že je morální a duchovní povinností katolického kněžstva, aby se v duchu svých tradičních mírových snah spolupodílelo na tomto obrovitém úkolu. Půjde o to, abychom věřícím objasňovali skutečný stav věcí, abychom je volali k spolupráci, abychom je morálně a nábožensky vyzbrojovali k ušlechtilému zápasu, který může rozhodnout osud světa ve smyslu kladném a mírumilovném.

Dnes je doba, kdy ani USA nemohou prostě a přímo odmítnout navrhované jednání Sovětským svazem a dalšími mírumilovnými státy. Severoameričtí politikové a generálové vědí, že také jejich evropští spojenci mají rozdílné mínění, např. jen na samotné otázky odzbrojení jako klíčového problému k řešení všech ostatních otázek. Je jim jasné, že britské a americké stanovisko k otázce odzbrojení je velmi rozdílné. Na zbrojních-dodávkách vydělávají totiž téměř výhradně severoamerické monopoly, zatím co britské kruhy vycházejí s prázdnou. Ohromné náklady na zbrojení kromě toho snižují britský podíl na světovém obchodu a ohrožují jak hospodářskou, tak i politickou stabilitu britského imperia. Podobně, jak je tomu v Anglii, je tomu také i jinde. Za takovýchto pro americké monopolisty obtížné situace tyto kruhy sice jednání principiálně neodmítají, ale prakticky ho různými podmínkami a výhradami buď znemožňují, nebo alespoň je oddalují. Vždyť zbrojení přináší těmto lidem nesmírné zisky, které umlčují jejich lidské svědomí. Míru nepřátelské pikle amerických zbrojařů a bankéřů mají v srdci Evropy cenného spojence. Je jim Adenauerova Německá spolková republika, která ochotně a v těsné spojitosti se Spojenými státy klade na cestu dorozumění národů všemožné překážky.

V době, kdy jednání o zahájení celosvětové konference bylo a je na dosah ruky, pospíšilo si západní Německo, aby předpoklady k uklidnění poměrů ve střední Evropě neobyčejně ztížilo novým svévolným činem. Je jím usnesení spolkového sněmu a vlády NSR o vyzbrojení bundeswehru nukleárními zbraněmi. V době, kdy ohromná část veřejného světového mínění spolu s mnoha významnými politiky přijala se sympatiemi a souhlasem Rapackého plán o zřízení bezatomového pásma ve střední Evropě, vrazila Adenauerova zbrojařská klika klín do této mírumilovné a rozumné polské iniciativy. Je na snadě, že toto torpedování se stalo v těsné dohodě s USA.

Přes 82 proc. obyvatelstva NSR se vyslovilo proti atomové výzbroji německého bundeswehru — všechny opoziční strany označily Adenauerův čin za nebezpečný pro mír ve světě. Všem rozumným lidem je v Německu jasno, že za takovýchto podmínek je mírumilovné sjednocení obou částí Německa nemožností. Ale militaristická klika, která již dvakrát uvrh-

la svět do požárů světových válek, opět dokázala své. S hlubokou lítostí v srdci přijal tento zákazonosný čin křesťanský svět a katolické duchovenstvo již proto, že ho uskutečnila strana, která si nezaslouží své pojmenování „křesťanskodemokratická“. Což je možné, aby křesťan, zvláště po výstražce sv. Otce, mohl převzít i tu nejmenší odpovědnost za přípravu atomové války? Spi snad křesťanské svědomí v západním Německu? Což zákazonosné řádění nacistických hrdlořežů v minulé válce, miliónové oběti války a koncentračních táborů neotevřelo ještě oči katolické veřejnosti v západním Německu? Vždyť vyzbrojení bundeswehru nukleárními zbraněmi má být realizováno a vedeno stejnými zločinci, kteří se již svými zločiny poskvrnili za neslavné éry nacismu.

Je nezbytné, abychom proto my, kteří jsme poznali na duši i na těle hrůzy nacistických koncentračních táborů, spolu se vším naším věřícím lidem vznesli rozhodný protest proti tak nebezpečnému činu a abychom všude rozněcovali proti němu pocit odpovědnosti a aktivního odporu. Před takovým zlem nelze kapitulovat! Tak vypadají sliby Adenauera, který ujišťoval německý lid, že nebude usilovat o remilitarisaci Německa a který se v pařížských dohodách zavázal nevyzbrojit novou armádu jadernými zbraněmi! Stejně jako Hitler, nerozpakoval se tento politik, který se nestydí mluvit o svém křesťanství, roztrhat všechny platné úmluvy, sliby a dohody. Německý militarismus zůstal nejhorším nepřítelem míru v Evropě.

Na území NSR má být dvanáct raketových baterií. Každá baterie má mít dvanáct odpalovacích ramp a každá rampa bude vybavena dvaceti raketami! Také v našem sousedství v bavorských Alpách má být jedna z těchto baterií. Náš lid spolu s ostatním lidem střední Evropy rozhodně nemůže dopustit tak vážné ohrožení své bezpečnosti a takové rušení své pokojné budovatelské práce. Adenauer se nechal slyšet, že mírová a sjednocovací smlouva je pro NSR nepřijatelná, protože by znamenala neutralisaci Německa! Tak daleko došel stařec, který se licoměrně honosí svou zbožností!

Ve světle slov 1. listu sv. Jana je vrahem již ten, kdo nenávidí svého bratra. Lidé, kteří chladnokrevně a s úvahou připravují zákazonosné dílo atomové války, jsou již dnes v tomto smyslu vrahy desítek miliónů nevinných lidí. Tito lidé jsou zločinní provokatéři a postavili se mimo jakýkoliv zákon Božský a lidský. Nesmějí se považovat za křesťany, vyobcovali se ze společnosti lidstva. Stihne je trest Boží a lidé včas učiní opatření, aby zločinci a šílenici nemohli triumfovat. Ne masová vražda a nenávisť, nýbrž dorozumění, láska a mír Boží musejí být a budou vítězi v té těžké a odpovědné době, kterou jsme plným právem nazvali křížovatkou osudů národů a celého lidstva.

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

PROVOLÁNÍ

Předsednictvo Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSR uvítalo na své schůzi, konané v Praze 11. dubna 1958, jednomyslně a s nadšením usnesení Nejvyššího sovětu SSSR, jímž se jednostranně zastavují zkoušky atomových a nukleárních zbraní v Sovětském svazu. Tímto přesvědčujícím činem dokazuje SSSR znovu svou pevnou vůli k míru a k světovému dorozumění mezi národy a zahajuje další plodnou a příkladnou etapu své osvědčené mírové politiky, která plně odpovídá křesťanským mravním a sociálním zásadám. Z hlediska křesťanské morálky je třeba toto hodnotit jako skutek vysoce mravní, protože šetří život člověka, který je atomovými pokusy těžce ohrožován a člověk — dítě Boží — je jimi degradován na stupeň pokusného zvířete.

Avšak tato naše radost je velmi zkalena hořkostí a roztrpčením nad atomovým vyzbrojováním Německé

spolkové republiky, které se přiči křesťanskému myšlení i mravnosti a nebezpečně ohrožuje evropský mír a bezpečnost sousedů. Proto jistí si souhlasem všeho katolického kněžstva a veškerého věřícího lidu, odusuzujeme důrazně toto nekřesťanské počínání vlády NSR jako legalisování vysoce kvalifikované hromadné vraždy — genocidie, a doufáme, že německý lid v NSR v pravý čas ještě prohlédne a zmaří úklady své vlády, ohrožující pokoj světa.

Katolické duchovenstvo, věrno své mírové práci, je odhodláno v duchu svého křesťanského programu a při památce všech těch, kteří jako oběti nacismu položili svůj život za mír mezi národy a pro svou neochvějnou lásku k vlasti, pokračovati ve svém úsilí o mír ještě neohroženěji a houževnatěji v přesvědčení, že tím přispívá k utužení jednoty všeho československého lidu, blahu vlasti a lepší budoucnosti.

„SACRAM COMMUNIONEM“

Podle úřední interpretace motu propria je nutno některým obecně užívaným výrazům rozumět, jak následuje:

Christus Dominus výrazem „horis postmeridianis“ rozuměl dobu od 16. hodiny odpolední. Sacram communionem jí rozumí terminus a quo terminem stanoveným v CIC ad quem pro mše sv. dopolední. Tedy m. pr. uděluje místnímu Ordináři fakultu dovolit odpolední či večerní mši sv. od 13 hodin do hodiny, kdy se zákonem či obyčejem počíná noc.

Dovolení odpolední či večerní mše sv. se váže na potřebu. Může být dovoleno takto denně celebrovat. Počet přítomných někteří vyžadují 30–50, jiní však jsou názoru, že dostačuje k dovolení odpolední či večerní mše sv. 20 osob (srv. výklad can. 806, § 2).

S interpretací odpolední či večerní mše sv. podle Sacram communionem souvisí i podávání sv. přijímání, které může být podáváno kdykoliv za dodržení předepsaného postu, o němž interpretátor prohlašuje, že se vyjádří dnes jednoduše: 3 hodiny od jídla, 1 hodina od pití pro kněze před započatím mše sv., pro věřící před přistoupením k sv. přijímání.

Voda ve smyslu Christus Dominus se rozuměla jen jako čistá přirozená voda, kdežto podle Sacram communionem se jí rozumí voda v širokém slova smyslu, tj. voda jakožto voda chápaná, tedy i minerální, sodová voda, nikoliv však káva, čaj, ovocný mošt, střík apod. Tedy voda neruší přirozený půst.

Opravdu nemocní, byť neležící, s nemocí přechodnou či trvalou (podle interpretace je takovou nemocí i nespavost, bolení hlavy, zubů apod.), mohou bez časového omezení pít nealkoholické nápoje nebo tuhý lék před započatím celebrace nebo před přistoupením k sv. přijímání.

Tolik podávám jako novou poznanou interpretaci motu propria a připomínám, že zjednodušené předpisy nejsou dosud konečné. Na další úpravě vzhledem k různým hlasům se v příslušné kongregaci pracuje a doufáme, že vývoj těchto předpisů se v dohledné době ustálí.

Dr. Michal

EXERCICIE

Jako každoročně budou konána kněžská duchovní cvičení v Kněžském domově v Praze o letošních školních prázdninách, a to v šesti turnusech.

- I. od 23. VI. — 27. VI. (P. Alfons Daňha),
- II. od 30. VI. — 4. VII. (P. Karel Sahan),
- III. od 7. VII. — 11. VII. (P. Karel Sahan),
- IV. od 14. VII. — 18. VII. (P. Karel Sahan),
- V. od 25. VIII. — 29. VIII. (P. Alfons Daňha),
- VI. od 1. IX. — 5. IX. (P. Alfons Daňha).

Příhlášky na exercicie přijímá příslušná nejd. konsistoř dp., který se na exercicie přihlásí. Zařazení do kursu bude se dít podle pořadí došlých přihlášek.

V přihlášce, kterou zašlete nejd. konsistoři do 1. července t. r., uveďte vždy aspoň dva termíny pro případ, že žádaný turnus byl by již obsazen. Taxa za kurs je 100 Kčs; platí se při nástupu.

NOVÍ KANOVNÍCI

Dne 20. března 1958 byli instalováni v staroslavné katedrále sv. Mikuláše v Č. Budějovicích vsdp. František Gabriel, děkan kapituly a osob. arciděkan, na probošta kapituly, vsdp. JUC. Jan Šanda, sídelní kanovník, na kustoda a vsdp. Václav Klabouch, bisk. notář, farář a vikář ve Vrčeni u Nepomuku, na sídelního kanovníka téže kapituly. J. M. ndp. P. Antonín Titman, kapitulní vikář diecése českobudějovické, zhodnotil dosavadní práci a zásluhy nově instalovaných, načež instaloval vsdp. Františka Gabriela na probošta kapituly. Nově instalovaný probošt poté instaloval vsdp. Jana Šandu na kanovníka-kustoda a vsdp. Václava Klaboucha na sídelního kanovníka kapituly. Všichni tři instalovaní v kratších promluvách poděkovali za svoje povýšení a slíbili i nadále horlivě pracovat podle hes-

la velikého biskupa českobudějovického: „Bůh, Církev a vlast.“ Chorálem svatováclavským byla slavnost zakončena.

Nově instalovaný kanovník vsdp. Václav Klabouch se narodil z dělnických rodičů v Adamově u Čes. Budějovic dne 28. září 1895 a na kněze byl vysvěcen v Čes. Budějovicích dne 22. června 1919. Všude, kde působil, získal si lásky osadníků pro svoji milou povahu a pro svou svědomitou práci v duchovní správě. Kapitula českobudějovická v něm získává zdatného člena. Ad multos annos!

ALŽÍR

K alžírské otázce zaujali stanovisko francouzští kardinálové a arcibiskupové na své jarní konferenci v březnu t. r. Vydali resoluci, v které francouzský episkopát podotýká, že znovu zdůrazňuje zásady uveřejněné na dřívějších konferencích, zásady, jimiž se musí řídit věřící zcela jednoznačně a se vši rozhodností, nezávisle na kterémkoli stranickém stanovisku. Ještě jednou konstatoval episkopát jednomyslně, „že je třeba, aby každý křesťan miloval svou vlast, aniž by nenáviděl jiné národy“.

„Všichni, jejichž úkolem je chránit nejen pozemské statky, ale i lidi, ať jsou příslušníky kterékoli rasy, jsou zavázáni dbáti lidské důstojnosti a starat se o to, aby bylo s nimi nakládáno jako s rovnoprávními, jsou povinni zamezovat přestupky proti zákonu jak přirozenému, tak božskému.“

Francouzští velepastýřové dále poukazují na to, že účel nesmí nikdy posvěcovat prostředky a že je nutno řešit problémy i nejobtížnější v ovzduší přátelském. Mírové, bratrské dorozumění přiznává všem právo na svobodné vyjádření mínění. „Nezištná snaha po dosažení blaha všech musí být pravidlem veškerých námah a východiskem k uskutečnění pravé, blíženecké spolitosti.“

V této souvislosti je významné, že „Mission de France“, jejímž ordinářem je Achille kardinál Liénart, biskup lillský a předseda sboru francouzských kardinálů a arcibiskupů, pořádala nedávno zasedání duchovních, na kterém byla zevrubně probírána alžírská otázka. Březnové číslo orgánu „Mission“ uveřejnilo rozhodnutí, na němž se usneslo zasedání a v kterém se praví, že se Církev obrací ke všem rasám a národům na zemi. Duchovenstvo musí vydat svědectví, že se Církev nikdy neztotožňovala se žádným stávajícím národem. „Je-li jasno,“ říká se v rozhodnutí doslova, „že existuje v Alžírsku národ, který chce žít samostatně, odděleně od národa francouzského, musíme jednoznačně prohlásit, že se Církev nemůže — jako nikde jinde — stavět proti snahám tohoto národa, jenž usiluje o dosažení své nezávislosti... Hlásání evangelia nesmí být záminkou, jež by ospravedlňovala nadvládu národa nad národem.“

Církev dávala už dosti často a dává znovu najevo, že řešení sporných otázek nelze prosazovat násilím, nýbrž jedině cestou vyjednávání.

REKREAČNÍ A LÁZEŇSKÁ PÉČE CHARITY — LETNÍ SEZÓNA 1958

V letní sezóně 1958 umožňuje Česká katol. Charita duchovenstvu, řádovým sestřím a farským hospodyním rekreaci, ev. lázeňské léčení v těchto lázních a rekreačních střediscích:

Janské Lázně (Krkonosy), zotavovna ČKCH „Marianum“; Dol. Smokovec (Vys. Tatry), zotavovna Slov. Karity; Poděbrady, léčebný ústav „Charita“; Františkovy Lázně, charitní ústav „Charita“; Piešťany, dům Slovenské Karity.

Poukazy na lázeňské léčení v Karl. Varech a v Luhačovicích v tomto roce byly již rozděleny. Příhlášky na lázeňské léčení v uvedených lázních v příštím roce nutno podati do 15. XI. 1958.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Lobkowicz Karel**, administrátor, Tachovice, ustanoven dekretem čj. 988/58 od 1. 3. 1958 administrátorem v Kmetiněves, okres Kralupy.
- Rosenberg Václav**, administrátor, Zvoleněves, ustanoven dekretem čj. 989/58 od 1. 3. 1958 excurrando admin. ve Pcherách a dekretem čj. 1666/58 excurr. admin. v Hobšovicích, obé okr. Slaný.
- Sommer Karel**, administrátor, Horní Blatná, ustanoven dekretem čj. 1453/58 od 15. 3. 1958 administrátorem arciděk. v Chebu a excurrando administrátorem far: čj. 1454/58 v Hájích, čj. 1455/58 ve Starém Hrozňatově, čj. 1456/58 u sv. Bartoloměje v Chebu, čj. 1457/58 v Paliči a čj. 1458/58 ve Svaté Anně, vesměs okres Cheb.
- Rosenreiter Lubomír**, kaplan, Praha-Vršovice, ustanoven dekretem čj. 1449/58 od 1. 4. 1958 kaplanem v Kolíně.
- Cveček Alois**, kaplan, Kolín, ustanoven dekretem čj. 1460/58 od 1. 4. 1958 administrátorem ve Starém Kolíně, okres Kolín.
- Hůlka Miroslav**, administrátor, Tatrovce, ustanoven dekretem čj. 1450/58 od 15. 3. 1958 administrátorem v Horní Blatné, dekretem čj. 1451/58 excurrando admin. v Abertamech a dekretem čj. 1452/58 excurr. admin. v Perninku, vesměs okres Karl. Vary.
- Lounek Dalibor**, býv. admin., Stanovice, ustanoven dekretem čj. 1664/58 od 1. 4. 1958 administrátorem ve Václavcích, o. Benešov.
- Adler Zdeněk**, administrátor, Rakovník, jmenován dekretem čj. 1665/58 administrátorem vikariátu rakovnického.

Zproštění funkcí:

- Schmid Jan**, kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, zproštěn dekretem čj. 990/58 od 1. 3. 1958 funkce kaplana u sv. Jindřicha v Praze II a zůstává nadále rektorem kostela sv. Benedikta (u karmelitek) v Praze-Hradčanech.
- Dítě Jiří**, vikář chebský, zproštěn dekretem čj. 1071/58 od 1. 3. 1958 funkce vikáře chebského.
- Dítě Jiří**, administrátor, Cheb, zproštěn dekretem čj. 1088/58 funkce administrátora arciděk. v Chebu a excurrando administrátora far: u sv. Bartoloměje v Chebu, v Hájích, v Paliči, Pomezí, Starém Hrozňatově a ve Svaté Anně, vesměs okres Cheb.

Úmrtí:

- Karásek Josef**, farář v Lužné a vikář rakovnický, zemřel 9. 3. 1958 ve věku 68 let (čj. 1176/58).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Smrček Ladislav**, kooperátor, Štípa, ustanoven dekretem čís. 617/58 ze dne 4. 2. 1958, s platností od 1. II. 1958 administrátorem v Buchlovicích.
- Glogar Jan**, kooperátor, Kelč, ustanoven dekretem čís. 632/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 kooperátorem ve Štípe.
- Poles Josef**, kooperátor ve Štítné n. Vl., ustanoven dekretem čís. 633/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 provisorem v Prusinovicích.
- Šula Hubert**, administrátor, Velké Albrechtice, ustanoven dekretem čís. 619/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 excurrando provisorem v Bílově.
- Sedlář František**, provisor v Bílovci, ustanoven dekretem čís. 618/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 excurrando administrátorem v Lubojatech.
- Knos Jan**, administrátor ve Starém Městě, ustanoven dekretem čís. 620/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 excurrando provisorem v Třebářově.
- Pilch Miroslav**, provisor v Třebářově, ustanoven dekretem čís. 622/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 provisorem v Olbramicích a excurrando administrátorem v Bravanticích.
- Šimeček Václav**, t. č. m. sl. v Ostravě VI, ustanoven dekretem čís. 621/58 ze dne 4. II. 1958, s platností od 1. II. 1958 kooperátorem u sv. Ducha v Opavě.
- Půček Štěpán**, administrátor v Křešicích, okres Litoměřice, ustanoven dekretem čís. 1546/58 ze dne 12. III. 1958 s platností od 15. III. 1958 administrátorem

v Lomnici a excurrando administrátorem v Dětičově.

- Bílek Emil**, kooperátor v Zábřehu n. M., ustanoven dekretem č. 1547/58 ze dne 12. 3. 1958, s platností od 15. 3. 1958 kooperátorem chrámu Povýšení sv. Kříže v Prostějově.

Pensionování:

- Šamánek Aug. ThDr.**, farář, Štípa, výměrem č. j. 593/58, s platností od 1. 4. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.

Úmrtí:

- Kramoliš Vincenc**, administrátor, Ostrava I, zemřel 3. III. 1958, pochován 6. III. 1958 v Ostravě.
- Beneš František**, duch. správce, ar. r., far. v. v. v Radslavicích u Př., zemřel 7. III. 1958, pochován 11. III. 1958 v Drahotuších.
- Řezníček František**, farář v. v., Frýdlant n. O., zemřel 19. III. 1958, pochován 22. III. 1958 ve Frenštátě p. R.
- Jockl Zeno, Msgre.**, kanovník koleg. kap. sv. Mořice, Kroměříž, zemřel 25. III. 1958, pochován 29. 3. 1958 v Kroměříži.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování:

- Urban František**, farář v Bezně, jmenován s platností od 1. ledna 1958 vikářem vikariátu mladoboleslavského, č. dekr. 5601 z 27. XII. 1957.
- Víčar Antonín**, děkan v Lysé n. L., jmenován s platností od 1. února 1958 vikářem vikariátu nymburského, č. dekr. 343 z 24. I. 1958.
- Procházka František**, administrátor v Doksech, jmenován s platností od 1. I. 1958 vikariátním sekretářem vikariátu českolipského s působností pro okres Doksy, č. dekr. 606 z 12. II. 1958.

Ustanovení:

- Frajt Alois**, administrátor-vikář v Rumburku, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farnosti Studánka, okres Rumburk, vikariát Nový Bor, č. dekr. 659 ze 17. II. 1958.
- Hrubý František**, administrátor-vikář v Podbořanech, ustanoven s platností od 1. I. 1958 excurrando administrátorem farnosti Široké Třeběčice, okres a vikariát Podbořany, č. dekr. 149 z 11. I. 1958.
- Jiran Josef**, administrátor v Zákupcech, ustanoven s platností od 1. II. 1958 excurrando administrátorem farnosti Dobranov, okres a vikariát Česká Lípa, č. dekr. 603 z 12. II. 1958.
- Posselt Rudolf**, osobní děkan v Lobendavě, ustanoven s platností od 1. II. 1958 excurrando administrátorem farnosti Lípová, okres Rumburk, vikariát Nový Bor, č. dekr. 418 z 30. I. 1958.
- Půlpán František**, administrátor ve Šluknově, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farnosti Království, okres Rumburk, vikariát Nový Bor, č. dekr. 355 z 22. I. 1958.
- Řezníček Bohumil**, kaplan v Turnově, ustanoven s platností od 22. II. 1958 administrátorem ad interim děkanství Turnov a excurrando administrátorem farností Přepeře, Všeň a Vyskeř, okres Turnov, vikariát Mnichovo Hradiště, č. dekr. 844 z 5. III. 1958.
- Sivák Štefan**, administrátor ve Vilémově, ustanoven s platností od 1. I. 1958 excurrando administrátorem farnosti Podlesice, okres a vikariát Podbořany, čís. dekr. 136 z 10. I. 1958.
- Zimandl Rudolf**, administrátor ve Mcelích, ustanoven s platností od 1. I. 1958 excurrando administrátorem farnosti Loučeň, okres a vikariát Nymburk, č. dekr. 0042 z 3. I. 1958.

Jurisdikce:

- Vomáčka Norbert**, duchovní v Rožďalovicích, obdržel jurisdikci k duchovenské činnosti v Ošetřovatelském ústavě ČKCH v Rožďalovicích, okres Jičín, vikariát Nymburk, č. dekr. 115-4-Ord. z 6. II. 1958.

Úmrtí:

- Marschner Jindřich**, arciděkan v. v., zemřel 3. II. 1958 v Děčíně.
- Zimmerhackel František**, děkan a vikář v Turnově, zemřel 21. II. 1958 v Liberci.
R. I. P.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní květen, připomínáme:

3. 5. 1903

Před 55 roky zemřel v Praze vyšehradský kanovník *Beneš Method Kulda*, sběratel moravských pohádek a pověstí, český katolický spisovatel a kněz-buditel. Kulda narodil se v Ivančicích u Brna dne 16. 6. 1820, studoval gymnasium v Jihlavě, filosofii a teologii v Brně, kde na něho blahodárně působil Sušil, zejména v ohledu národním.

Po vysvěcení (r. 1845) byl činný jako kaplan na různých místech v duchovní správě (Židlochovice, Lodenice, Hobzí). V letech 1852–1859 byl duchovním správcem ochrannovy v Brně, kterou založil šlechtitný kněz Sylva-Taroucca.

Až do r. 1870 působil jako farář v Chlumu v Čechách. Zbytek svého života, po dobu 36 let, byl sídelním kanovníkem vyšehradské kapituly sv. Petra a Pavla v Praze. Poslední léta svého života oslepl a své literární práce musel diktovat.

Kulda začínal jako plodný veršovec v duchu katolicko-náboženském (často pod pseudonymem B. Skalovič). V letech 1851–1862 působil jako redaktor kalendáře „Moravan“. Přitom pracoval na mravním povznesení lidu časovými brožurami (např. „Koraletní mor“, r. 1846).

Těžištěm jeho literární práce jsou však folkloristické sbírky „Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnavského“ (r. 1854, 1874, 1875) a „Svatba v národě československém“ (r. 1859). Kromě toho jest Kulda autorem četných spisů náboženských a národně populárních, jež měly ovšem význam jen pro svou dobu.

Kulda byl činný též při založení „Dědictví sv. Cyrila a Methoda“, jehož se stal později (r. 1853) jednatelem. Za svého působení v Brně byl Kulda středem všeho katolicko-vlasteneckého ruchu v Brně, stýká se horlivě se Sušilem, Žákem a četnými venkovskými kněžími.

Z veřejné činnosti Kuldovy nutno uvést, že r. 1865 byl zvolen poslancem do českého zemského sněmu.

Závěrem se ještě zmiňujeme o další záslužné činnosti Kuldově, že redigoval téměř po dobu 30 let (r. 1864–1893) sbírku kázání „Posvátná kazatelna“, vydanou v Olomouci.

6. 5. 1853

Jdete-li tichou malostranskou uličkou, nedaleko Karlova mostu, uvidíte na půvabném barokovém domečku (Míšeňská ul. č. 10, čp. 67/III) pamětní desku, připomínající místo a datum narození vynikajícího českého herce *Eduarda Vojana* (zemř. 31. 5. 1920, rovněž na Malé Straně, v domě čp. 147/III na Klárově).

Ve vývoji českého divadla, jmenovitě pak herectví, má Vojan místo jako průkopník prožívaného realismu ruského charakteru. Jím je definitivně zúčtováno s pathetickým pojetím na jevišti a tento styl nahrazen vnitřním prožitím: jeho tvůrčí metoda buduje výkon od nitra.

Dnes, když vidíme ve Vojanovi skutečného mistra, těžko si uvědomujeme, jak těžký boj musel vésti, aby jeho práce byla uznána a jak svízelně se probíjel.

I když se dostal již r. 1888 do Národního divadla v Praze, trvalo dlouhých 12 let, než zároveň s Hanou Kvapilovou mohl vytvořit řadu hereckých postav, jimiž se stal předním představitelem moderního českého herectví.

15. 5. 1868

Vzpomínáme nedožitých 90. narozenin *Msgre ThDr. Jana Nep. Hejčla*, vynikajícího českého bibliisty.

Msgre Hejchl narodil se z chudých rodičů v Zamberku, studoval gymnasium v Hradci Králové, vstoupil tamže do semináře, kde byl vysvěcen 12. 7. 1891.

Téměř 6 let kaplanoval v Čermné u Lanškrouna. Později pokračoval v theologických studiích v Olomouci a ve Vidni (Frintaneum). Po složení doktorátu theologie byl r. 1902 povolán biskupem Brynychem na katedru biblického studia v královéhradeckém semináři.

Po dlouholetém studijním pobytu ve Svaté zemi a studii na zahraničních universitách byl r. 1909 usta-

noven řádným profesorem biblického studia Starého zákona na theologické fakultě v Olomouci.

Hlavním jeho pracovním oborem byla biblická exegese: vedle množství studií o biblické literatuře vydal překlad a výtah „Knih Starého zákona“ (Praha, 1917).

Jeho „Bible česká, knihy Starého zákona“ (3 sv.), vydaná ve Svatojanském dědictví (r. 1925), jest ovoce více než 12leté práce: jde o překlad Vulgaty, revidovaný podle původních textů a opatřený hojnými poznámkami.

Mimo to Msgre Hejchl napsal řadu cestopisů, z nichž uvádíme „Do města Davidova“ (r. 1909) a „Ke svatyni kananejské“ (r. 1911).

19. 5. 1783

V Chrudimi narodil se před 175 roky zasloužilý buditel našeho lidu *Jan Nep. Štěpánek*.

Po gymnasiálních a filosofických studiích vešel ve styk s vynikajícími vlastenci své doby (Thám, Jungmann, Nejedlý aj.), a z jejich popudu překládal a upravoval divadelní hry pro česká představení.

Sám účastnil se her jako nadšený ochotník, někdy jako napověda. R. 1812 za ředitele Liebicha ve Stavovském divadle stal se dramaturgem a režisérem českých představení.

V letech 1824–1834 byl Štěpánek ředitelem Stavovského divadla v Praze a poté po dobu 10 let, až do konce svého života (zemř. v Praze dne 12. 12. 1844), za ředitele Stögera tajemníkem divadla pro český repertoár.

Přes 30 let působil Štěpánek ve Stavovském divadle a vykonal na jeho půdě kus poctivé práce pro náš lid: upravil a přeložil z různých jazyků přes sto divadelních kusů, kromě vlastní dramatické, režisérské a administrativní práce.

I když jeho tvorba není pro naši generaci aktuální, měla velký význam pro svou dobu a znamenité buditelské poslání.

31. 5. 1868

Úmrtí den *Františka Sušila* (zemř. v Bystřici pod Hostýnem) nám připomíná tohoto významného kněze-buditele a uznávaného vůdce katolického lidu na Moravě. Sušil narodil se dne 14. 6. 1804 v Novém Rousínově u Slavkova na Moravě; po studiích na piaristickém gymnasiu v Kroměříži a na dalších studiích v Brně byl tamže r. 1827 vysvěcen na kněze.

Poté působil Sušil v duchovní správě na různých místech, až r. 1827 byl ustanoven profesorem novozákonného studia při bohosloveckém ústavě v Brně.

Při jeho všeslovanském cítění a opravdovém národním uvědomění mělo toto jmenování velký význam nejen pro něho, ale hlavně pro studenty theologie tohoto učiliště. Působil na celou řadu kněží nejen po dobu jejich studia, ale i v dalším jejich povolání. Tím byla Sušilovi umožněna rozsáhlejší činnost buditelská i spisovatelská, než na příklad by dovoľovalo jeho další zaměstnání v duchovní správě.

Sušil byl povahy skrovné, ostýchavé, vůči neznámým nepřístupné; nehodil se pro veřejnou činnost agitační, avšak pro svou učenost, pracovitost, zvláště pak ryzí povahu a neoblomnou věrnost v zásadách náboženských i vlasteneckých se stal vůdčí osobností národního uvědomění na Moravě.

Mimo svou činnost v oboru theologie a překladatelskou z různých jazyků podjal se Sušil s velikou láskou záchrany lidové písně na Moravě. Po 30 let sbíral o prázdninách národní písně, jež shrnul v letech 1835 až 1860 do třech sbírek. Třetí, hlavní a souborná sbírka uznává se za vzornou co do věrného podání slov i nápěvů. Byla to úmorná práce sebrati skoro 2000 lidových písní, ale byla vysoce oceněna pro svou pedantskou přesnost, čímž se stala dokumentárním pramenem dialektologie i národní hudby.

Toto životní dílo Sušilovo stalo se základním kamenem všem dalším sběratelům i badatelům. A lid, moravský i český, který Sušil s celou upřímností svého horoucího a čistého srdce tak vše miloval, miluje Sušila pro jeho nesmrtelné buditelské dílo.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 6

P. Antonín Hugo Bradáč: Kněz nad svou otčinou

P. Josef Němec: Nezdravé zjevy následkem liturgických reforem

ThDr. Jan Merell: Essenismus ve světle objevů z žudské pouště

ThDr. Josef Kubalík: Islám náboženství budoucnosti?

ThDr. František Kotalík: Některé literární otázky ke knize Job

ThDr. Antonín Salajka: Pavlovo pojetí Církve jako „těla Kristova“

ThDr. Jaroslav Kouřil: Nejdůležitější zdroj kněžského vzdělání a pramen duchovního řečnictví

ThDr. Václav Bartůněk: První český kardinál

Dr. Hubert Havránek: Křtitelnice

P. Karel Sahan: Obětování

P. Václav Zima: Eucharistický plamen

Prelát Rudolf Havelka: V ocelovém srdci republiky

Ing. Vladimír Grégr: Baroková suita

Ing. V. a Zd. Červený: Kapitál a zisk

6

1958

P. ANTONÍN HUGO BRADÁČ: Sacerdos in medio suae patriae.

Vita omnis sacerdotis incipit de tempore praeterito et crescit et augetur in posterum prospiciens. Omnia huius diei videntur quasi speculum praeteriti et imminentis temporis. Nostra patria vitam degit in pulchriori ambitu. Populus nostrae patriae appetit dignum vivendi modum sine proelio et contentionibus. Sacerdotes libenter adiuvant suos fideles hoc in opere et conatu.

P. JOSEF NĚMEC: Res et obiecta nequaquam laudandae in liturgia restaurata.

Valde utiliter scripta de admonitione S. Congregationis Officii de die 14. Februarii 1958 qua omnes sacerdotes tenentur servare canones 1261, 1257, 1259 Codicis.

Dr. JAN MERELL: Essenismus illustratur effossionibus Deserti Juda.

Spectabilis scriptor divitem fructum capit ex omnibus manuscriptis, quae doctrinam Essenorum, unam de tribus scholis religionis tempore Iesu Christi, modo admirabili collustrant. Anno 1947 inventa manuscripta linguae hebraicae Deserti Juda sunt fundamentum profundioris cognitionis scholae religionis Essenorum.

Dr. JOSEF KUBALÍK: Islam religio futuri aevi?

Fundator novae religionis Muhammad ibn Abdallah vivebat saeculo septimo. Circa a. 610 visiones extaticas habet, quarum finis eius missio prophetica „Muhammadun rasulu Illah“ est. Doctrina eius non est originalis, sed syncretis idearum Christianismi, Iudaismi, Arabismi. Sic dictae revelationes Muhammad in collectione Al Coran continentur. Secundarius fons Islami est Sunna, traditio sermonum prophetae hadith. Criterium orthodoxiae Islam doctores musulmanici „ulema“ fiunt. Mohametanismus est gravissimi momenti in historia Arabum et ad magnas religiones mundi usque hodie pertinet.

Dr. FRANTIŠEK KOTALÍK: Quaestiones generis litteralis de libro Iob.

N. H. Tur-Sinai in suo amplo et gravi opere de libro Iob vocem suam ponit sententiae de textu in lingua aramaica originali. Hanc sententiam corroborat permultis validis argumentis. Sed quoad tempus ortus huius libri inspirati Veteris Testamenti tempore exsilio peritus scriptor exegesis biblicae propinquus est solidis argumentis nostrorum doctorum rei biblicae.

Dr. ANTONÍN SALAJKA: Conceptus S. Pauli Ecclesiae uti Corporis Christi.

Magno cum gaudio perscrutamur probum et integrum studium textuum Novi Testamenti, scilicet 1. Cor 12, 12 seq. dein ad Rom 12, 4 seq. et aliorum locorum S. Pauli, ubi Apostolus gentium tam emmineret loquitur de Corpore Christi mystico.

Dr. JAROSLAV KOUŘIL: Fontes summi momenti disciplinae et scientiae sacerdotis.

Gravis fons scientiae sacerdotis et concionatoris perpetue et constanter remanet Sacra Scriptura. Qui nescit Scripturam ad mentem S. Hieronymi nescit etiam ipsum Iesum Christum. Omnes Doctores Ecclesiae, Patres, peritissimi S. Theologiae doctrinam hauriebant de fontibus S. Scripturae. Grave momentum Scripti fontis Revelationis Dei patefecit Leo XIII. in suis Litteris Encyclicis Providentissimus Deus.

Dr. HUBERT HAVRÁNEK: De baptisterio.

Hic articulus studet baptisteria sub respectu scientiae artis nam permulta baptisteria nostrae patriae pretio artis fulgent.

P. VÁCLAV ZIMA: Flamma Eucharistiae.

Praeclara exempla S. Norberti et etiam nostri archiepiscopi Moraviae Dr. Ant. C. Stojan tuto nos omnes sacerdotes docent veram vitam Christianorum imprimis sacerdotum uti rectorum animarum suorum fidelium sine honore, pietate, inexstinguibili amore, diligenti amantique gratitudine erga Christum Eucharisticum fieri non posse.

Ing. VLADIMÍR GRÉGR: Series imaginum et impressionum nostrae patriae de tempore, structurae genere „barocco“.

Proiectio imaginum luminis, intellege nomen usitatissimum hodierni diei „film“, de arte splendida et puchritudine structurae generis „barocco“ specialiter ecclesiarum Capitis nostrae patriae Praegae S. Salvatoris, S. Jacobi, N. Nicolai et multarum ecclesiarum ruri, sit exempli gratia Svatý Kopeček (Collis sacer non longe ab Olomouc), Křtiny apud Brno, Caput Moraviae, Osek in propinquo Duchcov in Bohemia.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Kněz nad svou otčinou

P. Antonín Hugo Bradáč

Žijeme z minulosti pro budoucnost. Přítomnost, podobná třecí ploše mezi minulostí a budoucností, ustavičně se mění a ubíhá. Neubíhá však tolik, abychom nepostihli i nepocítili její jsoucnost a její proměny. Prostředí, v němž žijeme, události, které nám každý den přináší, jsou pro nás neustálým zkušebním procesem. Je zkoušena velikost naší lásky, odvahy, obětavosti, našeho smyslu pro pravdu, našeho porozumění k úkolům dneška i zítřejší budoucnosti.

Šel jsem nedávno rodnou vsí a jejím okolím. Viděl jsem v údolí Oslavy hučící bagry, pohybující se vláčky, traktory. Osvětlené haly, garáže, novostavby zářily do jarní májové noci. Nebyl to reflex nelidského, vražedného kapitálu, práce našeho lidu svítila tak vlastní intenzitou, jako by byla vykrojena z plamene nebo ze světelného fluidu, které ztuhlo v hmotu. Tato podívaná mi říkala, že dílo zítřejšího života, na jehož staveništi stojíme, je sítím třídícím lidi, a že jenom těm, kteří obstáli ve zkoušce lásky k člověku, k míru, k čisté lidské radosti, náleží budoucnost. A současně jsem reagoval na tento kladný a povzbuzující pohled tím, že jsem se obrátil na opačnou stranu, kde stávala kdysi nekale pověstná hospoda. Před očima mi vystavala hranatá fasáda dvojitě pod hrází horního rybníka jako rozpadlá mršina a ostuda minulých dob a jejich stavitelů. Starosvětský kostým, necudné krémy už dávno vyšel z módy a vyjímá se groteskně v práci a modlitbě přítomných let, ale co platno, je to přece jen etapa lidské historie, byl hanebná a ponižující. Nad vchodem hospody visívala plechová tabulka s nápisem: Výčep kořalky a jiných lihovin. Zde v přízemí jako v kleci omřížované železem, jako zvířata lapená do tenat upíjeli se udření horalé, zde propíjeli poslední došky svých prodlužených, poloshnilých chalup — zde upíjeli se i ti, kdož nemohli ulít v sobě než již poslední slabě doutnající jiskřičku zdraví a rozumu, jak svědčí jeden z kronikářských záznamů tohoto kraje. A majetník, krívonohý, jako liška zrzavý krčmář, když byl zpustošil a poplenil ves jako mor, když byl vysál krev lidu, odvážel kořist jako nepřítel do jiného místa, aby se vrhl na novou oběť a do nových spekulací. Kolik duší vehnal do bídy, zoufání, necti, hanby a zahynutí. Od chlípné děvečky, která doplácela celým životem na svou lehkomyslnou důvěřivost, od služky, kterou odřel o poslední stud a čest, aby ji mohl kus po kuse prodávat, až po kořalečnicka, který po celé noci hledal zapomenutí na rozvrácený rodinný život v zákeřné esenci alkoholu, zatím co jeho naivní, polekanou ženu burcovali z půlnočního spánku k surovému, bezostyšnému výsledku hajný s četníkem, protože se odvážila zabloudit z kamenitého, jaloového políčka „Na hrbě“ do panského lesa „Žlabců“ na trochu klestí.

Taková byla minulost, ztracená a opět se hlásící v okamžiku, kdy jsem srovnával v sobě včerejšek a přítomnost. Odvrátil jsem se rychle od obludného zadku někdejší krčmy, abych znovu zachytil očima světelné svědky nové doby, napravující omyly a hříchy minula. Sta lidí přešlo jistě touto cestou. Sta lidí vidělo to, co viděl a na co vzpomínal kněz, syn této drsné země, na své procházce rodnou krajinou. U věřících lidí k tomuto prubířskému pohledu musela nezbytně přistoupit zkouška jejich svědomí, jejich víry a lásky, jejich smyslu pro pravdu a spravedlnost, jejich citění mravního. Bylo by to pochybné s jejich svědomím, kdyby se neozvali a mlčeli ve skutečích přítomných dnů, které antikvují události nemorální, nesociální a vůbec neradostné.

Dálka i čas idealisují skutky a gesta těch, s nimiž jsme kdysi rozprávěli, pracovali, s nimiž jsme se smáli i plakali, a nám se zdá mnohdy vše minulé sladkým a líbezným. Často i zatoužíme vrátit se k některé z dob již zapadlých, nejenom proto, že se nám zdají lahodnými, ale především proto, abychom napravili mnohý z našich hříchů, mnohé z naší slepoty, nedbalosti a lhostejnosti, což vše mělo podíl na bolestech tisíců. Tu pochopíme zavčas nenávratnost minulého a uslyšíme daleko intenzivněji puls času a života. Pocítíme a znovu si uvědomíme potřebu žít, žít v lásce, míru a vzájemného bratrství, žít spravedlivě a v obětech, jak to žádal a uskutečnil Král pokoje, služby a nejpokornější oběti na kříži Ježíš Kristus. Žít v naději na stále lepší život, na život, který nezraňuje křesťanskou víru a křesťanské citění, na život bez válek, útisku a násilí, který jedenkrát musí přijít.

Furie nacismu zpustošila a poplenila jako nejzhoubnější mor celou Evropu, vysála krev národů a rozsela dračí símě do všech úhlů světa. Poválečná přestavba lidského společenství, osvobozující člověka od tíživé vázanosti předcházející doby válek a vykořisťování, jadernou a výraznou mluvou svého vyžrávání vysílá jásavý chvalozpěv díky a důvěry spolu s věřícími, kteří kráčeji k věčnému Jeruzalému portálem vznešené sociální nauky evangelia.

Těžká starost o hmotné základy života nesvědčila nikdy životu ducha a křesťanské morálky. Píle našich lidí, bohatství naší krásné otčiny a Boží požehnání dovolily, aby nastal čas jistého dostatku pro všechny, aby se překlenula propast mezi bohatstvím a chudobou. Jako kněží, hlasatelé spravedlnosti a lásky svého Mistra, budme zvláště vděční Boží prozřetelnosti a putujme horlivě za bohatstvím, krásou a čistotou života svěřených nám duší. Náš lid touží a volá svou prací po životě bez válek a bez zlých záměrů. Lidé si chtějí vzájemně věřit, vzájemně se ctít a milovat a očekávají, že se tak jednou stane. K uskutečnění jejich přání a naděje vede cesta, která je vyznačena věčně živým evangeliem a v duchu stále živého a oživujícího evangelia. A kdo více než kněz, alter Christus, měl by napomáhat vlastním milováním a vlastními oběťmi příchodu tohoto toužebného času společného blaha a společné lásky?

NEZDRAVÉ ZJEVY NÁSLEDKEM LITURGICKÝCH REFORM

Láska a nadšení pro posvátnou liturgii je dobrou věcí, ba věcí výbornou, neboť je nevyčerpatelným zdrojem plodného a bohatého náboženského života. Této pravdy byla si vždy plně vědoma Matka Církev a je si jí vědoma zvláště v přítomné době, kdy vydala řadu zdravých a úspěšných, nám známých liturgických reforem, jako např. simplifikaci rubrik misálu a breviáře, úpravu eucharistického postu a večerních mší svatých, obnovený řád Svatého týdne apod. Víme také, že tyto reformy nejsou ještě zdaleka ukončeny. Naopak, z různých dekretů a výnosů kompetentních Kongregací vysvítá, že jde prozatím o pouhé první kroky k pozdějšímu mohutnému a všestrannému obnovení veškerého liturgického dění vůbec, k němuž dojde dříve nebo později, v budoucnu, k obnovení, jemuž hledíme s napětím a v radostném očekávání vstříc.

Žel Bohu, našli se na světě jako ve všem i zde horlivci přehorliví, kteří se nemohou dočkat, kteří by chtěli vidět liturgickou reformu dokončenou už dnes, a kteří proto, že nedovedou vyčkat, o své újmě, svou vlastní „autoritou“ sami směle „reformují“.

O tomto přeháhleném počínání, projevujícím se v některých kruzích katolické Církve, přináší zajímavou zprávu časopis „Ephemerides liturgicae“, fasc. II/1958. Je to vlastně komentář k nedávné připomínce, kterou byla nucena vydat Kongregace sv. Officia, o níž se zmíním dále.

V citované zprávě píše se obsahově toto:

Sám sv. Otec poukazoval často na to, jak škodlivá je přílišná horlivost ve věcech liturgické reformy. V době nedávné pozvedl aspoň čtyřikrát svůj varovný hlas: V encyklice „Mediator Dei“ z 20. listopadu 1947, v projevu ke katolickým biskupům 2. listopadu 1954, v encyklice „Musicae sacrae“ ze dne 25. prosince 1955 a v proslovu k účastníkům na mezinárodním liturgickém sjezdu v Assisi dne 22. září 1956.

Přes tato otcovská upozorňování se strany hlavy Církve došlo a dochází dosud v některých zemích a náboženských kolektivech k všelijakým nepřístojnostem a k zneužívání benevolence, která vyzaruje z četných liturgických změn za poslední léta.

Několik příkladů nám ujasní, oč asi jde:

Zavádějí se do liturgie neoprávněně různé modlitby a přímluvy, z nichž uvádí časopis EL jako ukázkou tzv. „jáhenskou litanii“, která se říká za obětování při mši svaté.

Vsunuje se do didaktické části mešní třetí lekce ze Starého zákona, aby prý byl obnoven počet tří starokřesťanských perikop.

Rovněž tak se přidávají úryvky z Písma svatého do ritu udělování svatých Svátostí a tyto úryvky se recitují v lidovém jazyku.

Uchovává se kniha Evangelíí s přehnanou pompou, na zvláštním oltáři, kde se ukládá způsobem, který přísluší jedině nejsvětější Svátosti.

Zavádí se protiliturgický zvyk, že jak klerus, tak i lid při pozdvihování stojí, místo aby klečel.

Pozdvihují se po proměňování obě svaté Způsoby současně, ba pozměňuje se dokonce i sama materia Sacramentorum vel Eucharistiae.

Pod záminkou, že jsou některé části liturgických úkonů historicky pozdějšího data anebo že jsou zby-

tečné pro účast věřících, vynechává se např. Confiteor, Misereatur a Indulgentiam před svatým přijímáním lidu, kterýžto případ máme výjimečně a jedine při večerní mši svaté o Zeleném čtvrtku.

Jinde se škrtyly Stupňové modlitby na začátku nejsvětější Oběti, jinde zase neříkají poslední Evangelium. Jsou též „liturgisté“, kteří zamlčují při konsekraci vína parentézi „mysterium fidei“.

To všecko a podobné se nejen skutečně stává v konkrétních případech, ale navíc se o tom často rozepisují odborné časopisy, v nichž se tyto „reformy“ doporučují, vědecky dokazují a hájí.

Děje se to většinou bona fide, z převeliké, nezdravé – jak řečeno – horlivosti, pod rouškou „návratu k původní, starobylé, ryzí liturgii“ nebo „aktivní účasti věřícího lidu“.

Je jasné, že Církev nemůže tyto zjevy nevidět ani trpět. Pius XII. podotkl k tomu velmi správně, že naše liturgie není museum, kde se vystavují staré památky, nýbrž „Quidpiam durable et vivum“, že Církev není hlídačem takového „musea“, ale „ministra sacrorum, quae constituunt vitam animarum“, že kostel není pokusné pole, avšak „domus orationis et cultus divini universae familiae christianae“, že liturgický děj není dílo lidské, nýbrž božské, není dílo individuální, ale kolektivní, že kněz není přísluhovatelem vlastních nápadů, nýbrž sluhou Církve (Documenta pontificia, p. 95).

Kdyby Církev k těmto zlořádům mlčela, znamenalo by to, že by zanedlouho došla liturgie tam, kde byla kdysi ve středověku, před velkým sjednocením za Pia V. v 16. století, v době předtridentské, kde vlád zmatek a zneužívání a taková různost v konání posvátných obřadů, že měl téměř každý duchovní svůj vlastní ritus.

Proto vydala svrchu jmenovaná Kongregace sv. Officia dne 14. února 1958 následující upozornění, adresované všem Ordinářům:

„Relatum est ad hanc Supremam S. Congregationem quosdam, per speciem veteris liturgiae revocandae vel participationis christifidelium in divinis officiis iuvandae, editis scriptis admitti ut novae vel insoletae orationes seu preces aut lectiones divinarum litterarum liturgicis functionibus et ipsi Missae celebrationi inserantur, vel ex eisdem quaedam deleantur.

Quare haec Suprema Congregatio, Summo Pontifice approbante, locorum Ordinariis, quibus ius est et officium advigilandi ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur (can. 1261, § 1), commendat ne novos ritus et caeremonias vel lectiones et preces, inconsulta Seda Apostolica, in divinis officia induci vel ex eisdem quidquam detrahi sinant.

Iidem moneant clericos, tum saeculares cum regulares, unius Apostolicae Sedis esse sacram liturgiam ordinare, liturgicos libros et novas litanias publice recitandas approbare (can. 1257 et can. 1259, § 2); orationes et pietatis exercitia in ecclesiis vel oratoriis permitti non posse sine revisione et expressa Ordinarii loci licentia, qui in casibus difficilioribus rem totam Sedi Apostolicae subicere tenetur. (Can. 1259, § 1.)“

P. Josef Němec

ESSENISMUS VE SVĚTLE OBJEVŮ Z JUDSKÉ POUŠTĚ

Skupina Essenů, jedna ze tří sekt Kristovy doby, upoutala již Plinia St. pro svůj zvláštní charakter a lákala ke studiu i historiky pozdějších dob, hlavně pro některé příbuznosti s křesťanstvím. Archeologické a rukopisné objevy v Judské poušti prokázaly existenci komunity, která má mnoho společných vlastností s Esseny, o kterých píše Filo Alexandrinský, Josef Flavius a Plinius.¹⁾ Proto dnes většina badatelů ztotožňuje qumranskou komunitu s Esseny, resp. považuje Esseny za vývojový stupeň této komunity v době 1. stol. po Kristu. Protože z historie, organizace a nauky této sekty jsou činné i závěry pro Nový zákon a prvotní církve, nebude bez zajímavosti a užítku těchto několik poznámek o qumranské sektě (essenismu) ve světle objevů z Judské pouště.

O vzniku Essenů jsme odkázáni pouze na sporé zprávy. Je to především Josef Flavius, který píše, že tři židovské sekty, farizeové, saduceové a Essení, jsou dávného původu (Ant. XVIII, I, 2), avšak výslovně jmenuje Esseny až kolem r. 150 př. Kr. za Jonathana (Ant. XIII, V, 9), takže by jejich vznik sahal do první poloviny 2. stol. př. Kr. Sami však podle svědectví Eusebiova (641 A) svůj původ odvozovali od Mojžíše. Etymologie jména je nejasná. Starověcí spisovatelé je nazývají buď Esseny – 'Εσσηνοί (Jos. Flavius, Plinius), nebo Essaiy – 'Εσσαιοι (Filon). Jméno je semitské, pravděpodobně ze syrského chasé, ve stavu emfatickém chasajja, tj. zbožní (L. Marchal aj.).²⁾ J. Felten³⁾ odvozuje z aramejského chaššag, tj. mlčící.

Střediskem Essenů byla poušť na západ od Mrtvého moře, kde žili společným životem. Známa zpráva Pliniova o jejich pobytu v poušti Engaddi byla znovu potvrzena jednak nálezem rukopisů v Judské poušti, jednak vykopávkami v Hirbet Qumran a Muraba'at.⁴⁾ Na základě těchto objevů a vykopávek se pokoušejí odborníci o rekonstrukci historie Essenů a o její vložení do historie židovského národa v době bezprostředně před a po Kristu. Zvláštní pozornost vzbudily závěry polského biblisty a vydavatele qumranských textů P. J. T. Milika.⁵⁾

Milik⁶⁾ rozlišuje několik údobí v historii Essenů. Údobí první je *údobím přísné observance*, kdy celkem malá skupina kněží a zbožných laiků se uchýlila do Judské pouště. Bylo to v rušných dobách Hasmoneovců. Je známo, že povstání Makabejských, namířené proti helénisující politice Seleukovců, bylo podporováno hlavně nižší třídou lidu (Asideovci, tj. „zbožní“), která nepřála cizím novotám. Když však národní dynastie Hasmoneovců se začala čím dále tím více opírat o třídu kněžskou a aristokratickou a stavět se proti lidovým Asideům, kterým vlastně vděčila za svůj trůn, stávali se tyto protivníky Hasmoneovců. Byli to hlavně farizeové, kteří se stali odpůrci Hasmoneovců. V této době se oddělila skupina kněží a laiků od ostatního Židovstva a uchýlila se pod vedením muže, který je v qumranských textech označován jako „Magister iustitiae“, do Judské pouště. Byli pronásledováni knězem, který je v qumranských textech označován jako „Sacerdos impius“. O koho jde? Milik se domnívá, že jím byl velekněz Jonathan, bratr Simona a Judy Makabejských, od roku 161–143 vůdce a od r. 153–143 též velekněz. V této první periodě přísného essenismu v poušti byla vytvořena monastická forma života komunity. Základní myšlenky, které dávaly zvláštní charakter komunitě v poušti („Mystica deserti“), byly: nutnost milosti Boží, apokalyptické zabarvení, úcta andělů. To byly myšlenky, které až do konce essenismu se vyskytují v sektě, i když organizace a disciplína podléhaly změnám.

Druhé údobí charakterizuje Milik jako *essenismus farizejského zabarvení*. Původní skromné sídliště v Qumran vzrůstá v mohutný monastýr, a je to podle archeologů doba největšího rozkvětu Hirbet Qumranu. Příliv nových členů společnosti si vynutil rozšíření staveb a zvláště složitějšího systému vodovodního. Zimní vody se zachycují do sedmi cisteren, polno-hospodářské práce zúrodňují oasu 'Ain Feškha a okolí. Příliv kan-

didátů byl asi způsoben pronásledováním farizeů Janem Hirkanem I. (134–104) na sklonku jeho života. Vzrůst komunity a farizejské vlivy měly vliv na změny řádů a na zavádění nových forem společného života. Ti, kteří zachovávali starou disciplínu chudoby, se uchýlovali do samot. Nasvědčovalo by tomu zjištění archeologů, že v jeskyních nebyly nalezeny mince té doby, kdežto ve vlastním coenobiu byly nalezeny četné menší mince. Rodinný život, předpisy o sobotním klidu, o levitské čistotě jsou dokladem farizejského charakteru tohoto údobí života sekty. Pronásledování, která za Alexandra Jannea (103–76) postihla farizeje, a intervence Římanů za posledních Hasmoneovců rozmnožují počet nových členů sekty.

Třetí údobí sekty *za vlády Heroda Velikého* (37–4 př. Kr.) je velmi nejasné. Podle archeologických průzkumů se zdá, že na počátku této periody došlo jednak k zemětřesení, jednak k vypálení příbytků sekty. Josef Flavius se zmiňuje o přízni, kterou projevovatel Essenům. Píše též o jakémsi Essenovi Manahemovi, který mladému Herodovi předpověděl královský trůn. (Jos. Flavius: Ant. XV, X, 5.) Herodes si Manahema ponechal jako rádce a viděl v Essenech, kteří byli nepřátelští rodu Hasmoneovců, oporu ve svém boji proti této dynastii. Kritické údobí pro Heroda Velikého bylo kolem r. 40 př. Kr. Parthové obsadili Sýrii a Palestinu a Herodes prchl do Říma, kde na podzim r. 40 byl jmenován palestinským králem. Palestiny si však musel dobýt. A pravděpodobně v této době mezi „herodian-skými centry“, zničenými Parthy, byla i qumranská osada. Obyvatelé ve chvatu místo opustili a snad právě před tímto útekem ukryli v jeskyních rukopisy, objevené v r. 1947. Nasvědčovaly by tomu helénistické lampy nalezené v jeskyních, zvláště v první qumranské jeskyni. K ukrytí rukopisů došlo tedy pravděpodobně ještě v prvním stol. př. Kr., když Parthové našli opuštěné sídliště a spokojili se s vypálením příbytků. Za vlády Heroda Velikého neměli Essenové aktivní účast na věcech politických, držíce se zásady nezasa-hování do veřejných věcí.

Poslední údobí trvání sekty v Judské poušti označuje Milik jako *údobí zabarvení zélotického*. Po smrti Heroda Velikého byla Palestina zmítána bouřemi. Návist proti Herodovcům se stala i nenávistí vůči Římanům, až nepokoje byly tvrdě potlačeny legátem Sýrie Varem. V této době nastává nové osídlení Qumranu. Jsou to jednak staří, bývalí členové osad, jednak noví kandidáti protiřímského smýšlení. Zbořené příbytky jsou obnovovány, ne však již v takovém rozsahu jako dříve. Také počet příslušníků je menší než v údobí předchozím. Ovzduší Qumranu je naplněno jednak zánícením náboženským, jednak ovzduším příprav pro svatou válku. Život v Hirbet Qumran se podobal i přes zélotické tendence životu dřívějších dob. Žilo se ve společném klášteře také způsobem eremitickým. Obyvatelé coenobia i eremité byli pilnými čtenáři. Vyňali z jeskyní rukopisy, které tam kolem r. 40 př. Kr. uložili, opisovali je, zvláště „Řád sekty“ (1 Q S) a sbírky hymnů. Byli zde, kteří žili v bezženství (zvláště eremité), i v manželství, jak dosvědčují hroby žen na dvou malých hřbitůvcích, oddělených od hlavního ústředního hřbitova.

Zélotický charakter, jeví se v poslední periodě ve společenství Essenů, dává vysvětlení, proč Qumran, jako hnízdo odporu ve velké revoluci proti Římu, byl v létě r. 68 zničen. Většina obyvatel, když znovu uložila rukopisy v jeskyních jako v r. 40 př. Kr., uprchla, a zbylí byli povražděni. Josef Flavius mezi veliteli vzbouřených Židů připomíná nějakého Jana Essena (Bel. Jud. II, 20, 4; III, 2, 1). Po Velké židovské válce mizí Essení z dějin. Tolik hypotéza Milikova.

Až do objevu qumranských svitků byli jsme odkázáni na zprávy o Essenech jen z druhé ruky (Filo, Josef Flavius, Plinius), protože žádný vlastní spis Essenů nebyl znám. Dnes vedle objevů archeologických poskytl zprávy o organizaci, způsobu života a nauce

sekty četné doklady písemné. Je to hlavně svitek označovaný jako „Řád sekty“ („Manuale disciplinae“).⁷⁾ Řád přeložil do latiny J. T. Milik v časopise *Verbum Domini* (1951, str. 129–158). Citace uváděné v tomto článku jsou vzaty z Milikova překladu.

Qumranská komunita byla židovskou sektou s charakterem monastickým. Byl to Izrael v Izraeli, lid Boží, za který se považovali. V době Filonově čítali 4000 členů. Starý zákon, zvláště Thoru, měli ve veliké úctě a ve svitku se mluví o výkladě Písma svatého (I, 9). Vedle Thory jsou ve vážnosti i Proroci a také jsou známy mladší starozákonní knihy. *Cíl komunity*: Hledat Boha, činit dobro před Jeho tváří tak, jak to Bůh prikázal skrze Mojžíše a proroky, své služebníky (I, 2–3). Žít odděleně od „lidí nepravosti“ a střežit tajemství svěřená Bohem (VIII, 12–16; IX, 11).

* *Organisačně* byla sekta miniaturou Izraele. Měla kněze, levity, laiky a novice.⁸⁾ I v jednotlivých skupinách bylo odstupňování podle různého stupně vědění a života. Toto odstupňování mělo i význam praktický, protože členové nižších stupňů byli vázáni poslušností ke členům stupňů vyšších. Skupinu deseti členů řídil vždy kněz, který zehnal stolu (VI, 3–4). Plnoprávní členové rozhodovali o přijímání nových členů, ukládali tresty za přestupky a vylučovali z komunity (VI, 8–23; VII, 25; VIII, 16–19). Sekta měla i tribunál, složený z 10 laiků a 3 kněží, jehož charakter byl však spíše doktrinnální než soudní nebo administrativní (VIII, 1–4).

Společný život sekty byl důsledný: „Et omnes prompti ad amplectendam veritatem Eius adducant totam scientiam suam, virtutem suam et opes suas in communitatem Dei, ut probetur scientia eorum iuxta fidelitatem erga statuta Dei, virtusque eorum determinetur iuxta perfectionem viarum Eius et omnes opes eorum iuxta consilium iustitiae Eius“ (I, 11–13). Ve společném životě byla zdůrazňována hlavně bratrská láska a skromnost a na přestupky byly stanoveny tresty. Stůl a modlitby byly společné. Společná modlitba se konala ráno a večer (X, 1–3). Důraz byl kladen na studium Zákona.

Jaký byl *vztah sekty k oficiálnímu judaismu* a jeruzalémskému chrámu, není dosti jasné a zdá se, že vztahy byly přetřhány. Sekta sama se považovala jako: „plantatio aeterna, domus sanctitatis pro Israel, fundamentum sancti sanctorum pro Aaron, testes fideles pro iudicio et electi beneplaciti Dei ad expiationem persolvendam pro Terra et ad reddendam impiis retributionem“ (VIII, 5–7). V této svatyni eschatologického založení byly přísně stanoveny předpisy pro pořad společných shromáždění, jak jsou zaznamenány hlavně v šestém sloupci svitku (VI, [9–13]). Za nedostavení se do společných shromáždění byly stanoveny tresty (VII, 9 násl.).

Život v čistotě byl komunitou vysoce ceněn; v „Řádu sekty“ se nemluví o ženách a dětech, avšak nalezené hroby žen na hřbitově v Qumran mluví proti domněnce některých, že všichni členové komunity zachovávali celibát. Také Josef Flavius v Židovské válce (II, [8, 13]) píše o skupinách Essenů, v nichž bylo dovoleno manželství. Nejvýraznější vlastností komunity bylo *společné vlastnictví majetku*. Plnoprávní členové komunity nesměli vlastnit žádný majetek (VI, 20; IX, 8).

O *přijímání členů do komunity* jedná opět hlavně VI. sloupec svitku. Přijetí do komunity předcházelo jakýsi tříletý noviciát. V prvním roce byl kandidát poučován o řádu komunity; rok byl uzavřen zkouškou. V dalších dvou letech byl kandidát částečně účasten života komunity. Kandidát mohl ještě vlastnit svůj majetek. Byl-li po druhém roce uznán za schopného, podrobil se třetímu zkušebnímu roku, jeho jmění bylo přijato do společné pokladny, ale stále vedeno odděleně, protože kandidát ještě nebyl plnoprávním členem komunity. O podobném tříletém noviciátu u Essenů se rovněž zmiňuje Jos. Flavius (Bel. jud. II, 8, 7).

Hlavní rysy života qumranské komunity, jak tuto poznáváme hlavně z „Řádu sekty“, byly tedy: Komunita monastického typu, v níž údové byli podřízeni představeným, těmi byli kněží a pravděpodobně byla kněž-

ského původu. Byla to komunita esoterická, která se vědomě oddělila od Izraele a považovala se sama za pokračovatelku vyvoleného národa a svoji nauku za přijatou od Boha a za jediné správnou interpretku Mojžíše a proroků. Je to společnost „čistých“, jejichž čistota však je dokonalejší než pouhá čistota „legální“, jak stanoví „Řád“: „Ne ingrediantur in aquam ad attingendam purificationem hominum sanctitatis, quia non purificantur nisi avertantur a malitia sua; nam immunditia est in omnibus qui transgrediuntur verbum Eius“ (V, 13–14). Charakter sekty je eschatologický a apokalyptický.

I když jsou v organisaci, nauce a životě sekty některé rysy, jež se nevyskytují ve zprávě Filonově, Josefově a Pliniově o Essenech a naopak, je zde tolik styčných bodů a příbuzností, že dnes většina badatelů se domnívá, že essenismus, líčený výše uvedenými antickými spisovateli, je konečným vývojovým stupněm (z poloviny prvního křesťanského století) qumranské komunity. Proto většina z nich komunitu ztotožňuje s Essenem, ač mohou být proti ztotožnění určité výhrady. Archeologické objevy i svitky qumranské sekty jistě mnoho přispěly k lepšímu poznání essenismu. „Řádem sekty“ bádání jistě není ukončeno a publikace dalších textů vysvětlí jistě ještě nejednu nejasnost.

Když v r. 1947 byly objeveny první hebrejské rukopisy od Mrtvého moře, zdálo se, že tento objev bude mít význam jen pro Starý zákon a orientalistiku. Když však byly publikovány rukopisy sekty, ukázalo se, že jsou zde paralely i se spisy Nového zákona, a tak se nutně vynořuje otázka, jak souvisí počátky křesťanství a novozákonní spisy s písemnictvím qumranské sekty. Již dříve hledali někteří autoři styčné body mezi essenismem a křesťanstvím, nebo dokonce závislost křesťanství na essenismu, a není tedy divu, že tyto názory se dnes objevují znovu a někdy se dokonce již mluví o úplné revoluci v názorech na počátky křesťanství. V některém z příštích čísel DP se k těmto vztahům ještě vrátíme. Předpokladem k porozumění těchto vztahů je vyličení historie, organisace a nauky qumranské sekty, které zde – pro nedostatek místa – alespoň ve zkratce bylo podáno.

Prof. ThDr. Jan Merell

Poznámky:

¹⁾ Pramenem k poznání Essenů až do objevu qumranských textů byly popisy zachované u Filona Alex., Josefa Flavie a Plinia St. Filon Alex. píše o Essenech v díle „Quod omnis probus liber“ (§ 12–13). Druhým a nejobsažnějším pramenem pro poznání Essenů jsou zprávy Josefa Flavie, zvl. v Bel. jud., I, 3, 5; II, 7, 3; II, 8, 2–13; Ant. jud., XIII, 11, 2; XV, 10, 4–5; XVIII, 1, 5. Stručně se zmiňuje o Essenech i Plinius St. v Hist. natur. (V, 17), čerpaje pravděpodobně ze společného pramene (nápadná shoda terminologie) jako Josef Flavie.

²⁾ Dictionnaire de la Bible (Suplement) II col. 1109.

³⁾ Neutestamentliche Zeitgeschichte 1925, I. díl, str. 428.

⁴⁾ Viz Jan Merell: Deset let objevů v Judské poušti, Duchovní pastýř 1958, č. 2 a 3.

⁵⁾ Viz např. referát P. Kahle v Theol. Literaturzeitung 1957, str. 641–550.

⁶⁾ Milik J. T.: Dieci anni di scoperte nel Deserto di Juda. Torino 1957. Verbum Domini 1957, str. 65–74.

⁷⁾ The Dead Scrolls of St. Mark's Monastery, Vol. II, Fasc. 2: Plates and Transcriptions of the Manual of Discipline, Edited by Millar Burrows, John C. Trever and William H. Brownlee. New Haven 1951.

⁸⁾ O podobném rozdělení ve čtyři skupiny u Essenů píše Jos. Flavius v Bel. jud. II, 8–10.

⁹⁾ Nejvýrazněji zvláště Dupont-Sommer A.: Aperçus sur les Manuscrits de la Mer Morte, Paris 1950; Nouveaux aperçus sur les Manuscrits de la Mer Morte, Paris 1953; Qumran and the Essenes, London 1954.

ISLÁM NÁBOŽENSTVÍ BUDOUCNOSTI?

Země Blízkého a Středního východu jsou středem světového zájmu. Některé z nich jsou členy vojenského Bagdadského paktu, většina z nich však touží po pokojném životě a světovém míru a těší se našim sympatiím. Vládoucím náboženstvím těchto zemí jest nejmladší světové náboženství, *islám*. V Asii se hlásí k vyznání mohamedánskému přes 150 miliónů věřících, ostatek pak žije v Africe (70 miliónů), a jenom 12 miliónů moslemínů se udrželo v Evropě. Jest islám „nemocným mužem“ v oblasti náboženské, náboženstvím slavné minulosti či jest a bude rozhodným činitelem a mluvčím v kulturním životě svobodných a osvobozených národů Blízkého a Středního východu a též černé Afriky? Duchovní koryfeje muslimští jsou o velké budoucnosti arabského náboženství přesvědčeni. Z toho důvodu je třeba znát dějiny tohoto zajímavého útvaru náboženského.

Dějiny islámu:

Islám byl založen na počátku 7. století křesťanského letopočtu v arabském kraji Hedžasu Arabem *Muhammadem ibn Abdallahem* z Mekky. Islám je slovo arabské a znamená „odevzdání se Bohu“. Je to název, jimž označují vyznavači Muhammadovi své náboženství; vyznavač islámu se nazývá *muslim*. Vlastí islámu je poloostrov Arábie, ležící mezi Asií a Afrikou. Tam, v důležitém středisku obchodním a náboženském kraje Hedžasu, v Mekce, se kolem roku 570 po Kristu narodil nejmladší z velkých náboženských zakladatelů, *Muhammad ibn Abdallah*, jehož jméno v evropských řečech bývá tlumočeno známým Mohamed. Byl nejmladším synem Abdallaha z kmene mekkánského Koraišitů, ve kterém rodina Mohamedova, tak zvaní Hašimovci, patřili k nejhudším. Otec Mohamedův zemřel ještě před zrozením svého posledního syna a matku *Aminu*, jež pocházela z mekkánské rodiny Banu Zuhra, ztratilo nedospělé dítě v šesti letech. Sirotka se ujal jeho děd a později strýc Abu Talib. Jako mladý osiřelý jinoch těžce nesl společenské rozdíly mezi bohatými a chudými Koraišity a zhnusen hrubým fetišismem a hmotarstvím Koraišitů oblíbil si víru v jednoho Boha a ve zmrtyvýchvstání.¹⁾ Není jisto, zda jeho jméno Muhammad (Vzrostlý) mu bylo dáno po narození či to byl mesianský název, který přijal teprve v Medině nebo snad mu byl udělen až po smrti. Z jeho mládí celkem víme velmi málo. Důležitou událostí v životě Mohamedově jest jeho sňatek s bohatou vdovou Chadidžou, již 25letý muž, ač byla o patnáct let starší, pojal za ženu. Manželství jeho bylo šťastné a vzešly z něho čtyři dcery, z nichž je nejznámější Fatima, pozdější choť Ali-ho. Na svých obchodních cestách měl hloubavý duch Mohamedův příležitost se seznámit s náboženstvím židovským, křesťanským i perským. Tehdy v Arábii byl rozšířen názor, že přijde pravý prorok, který bude hlásat čisté náboženství. Hlavně tuto zvěst šířili Kahinové, nadšení arabští mystičtí, mysticky založení. Styk s cizími náboženstvími a útěchyplná víra nezůstaly na snivého Mohameda bez vlivu. Kolem roku 610 po Kr. na hoře Hirah 40letý snilek má zvláštní vidění, v němž se mu zjevila jakási obrovská postava a naléhavě ho žádá: „Hlásej! Ve jménu Pána, který stvořil člověka!“ V nitru Mohamedově dochází k velkým bojům, zda povolání k úřadu prorockému je pravé. Ať se vysvětluje vidění Mohamedovo jakkoli, je jisté, že manžel Chadidžin brzy poté vystupuje mezi svými spolurodáky jako hlasatel nového náboženství. Mezi prvními muslimy (sluhy Božími) byli Zaid, prorokův propuštěnec, bohatý kupec Abu Bekr, synovec prorokův Ali, dále Omar a jiní. Strýc Mohamedův drží nad svým synovcem ochrannou ruku a po jeho smrti nastává pro posláni Mohamedovo nejtěžší údobí. Ač ve svém monotheismu činí svým spolurodáckým ústupky tím, že prohlašuje na základě zvláštního svého zjevení tři mekkánské bohyně: Al Lat, Al Uzza a Manat za dcery Allahovy, přec jeho náboženská obec je tísňena a pronásledována. Proto se přestěhoval 15. VII. 622 se svými přívrženci do města Jathrib, jež je

od počátku mohamedánského letopočtu zvaného hedžrou zvané městem prorokovým (Medinat). S přesídlením proroka do Mediny se též dovršuje proměna islámu náboženského v islám politický. V čele nadšených vojsk nadaný talent státnický nakonec dobývá Mekku, jež se stala středem nového náboženství. Mohamed umírá nečekaně 7. VII. r. 632 v náručí své oblíbené ženy Aiši, avšak jeho životní dílo bylo již ukončeno a celá Arábie byla v područí islámu.

Nauka islámu:

Zakladatel islámu není duch originální, nehlasá nové myšlenky, jenom přijímá a upravuje si náboženské představy křesťanské, židovské a arabské. Tento receptivní rys je vepsán na čelo islámu již při jeho zrození. Mohamed si byl vědom, že křesťanství je nejdokonalejší ze všech náboženství, a proto tvrdil, že jeho zjevení jsou od archanděla Gabriela, mluví o posledním soudu, ba i o lásce k nepřítelům (sura 23, 98). Avšak požadavky křesťanství jsou příliš veliké pro jeho smyslné založení. Proto činí si východiskem Abraháma a tím chce získat z politických důvodů židy pro své náboženství, přebírá odtud různé předpisy očištné a postní, ba i postoj při modlitbě (kibla) směrem k Jeruzalému. Když však narazil na nepochopení jak u křesťanů, tak i u židů, prohlašuje nenávisťné obojí za „osly, kteří nosí knihy, aniž by jim rozuměli“. V Medině se cítil spíše obnovitelem pokaženého náboženství Abrahámovy, v Mekce však se cítil pravým prorokem, jenž zakončuje řadu biblických vyslanců Božích.²⁾

Islám dodnes čerpá ze dvou základních pramenů: koránu a hadith. Výraz Al Koran zprvu znamenal každé zjevení Mohamedovo a později označoval celou sbírku těchto zjevení, jež po smrti prorokově sestavil jeho tajemník Zaid. Korán obsahuje 114 surah (hlav), které jsou dále děleny na verše — „aja“. Druhý pramen, islámský Sunna obsahuje sdělení a řeči proroka zvané hadith. Kdežto Korán je pro muslimy knihou Alláhovou, neboť obsahuje řeči (kalám) Boha, Sunna obsahuje řeči proroka Mohameda a různé zvyklosti prvotní obce muslimanské. Kdo nepřijímá Sunnu, je *ší'a* neboli sektář. Tedy Alláh je spojen se svou obcí svou knihou — Koránem a Mohamed svou Sunnou. V islámu se ujal přesvědčení na základě slavného výroku Mohamedova, uvedeného v hadith: „Moje obec nebude nikdy souhlasit v nesprávné nauce“, že věřící muslimové si vždy uchovají jednotu ve víře. Tento jakýsi „consensus ecclesiae“ je označován v islámu výrazem *idžma*.

Věrouka islámu je obsažena ve vyznání muslima: „Dovvěduji, že není Boha kromě Allaha; dovvěduji, že Muhammad je prorok Allahův.“ V Koránu (správněji *Qur'an*) sice uvedené vyznání není, ale obě věty jsou naznačeny v Suře II, 256: „Alláh, není Boha kromě Něho“, a v Suře VII, 157: „Vpravdě, já jsem pro vás prorok Alláha“. Podobně též je zmínka v Suře IV, 135. Muslimové věří v jediného Boha Alláha, který je Pánem, na němž člověk naprosto závisí. Mohamed odmítal zásadně křesťanskou Trojici, v níž z nepochopení viděl trojbožství. Kromě Alláha zná islám též anděly, z nichž Iblis — ďábel odmítl se pokořit před prvním člověkem, a proto byl vyhnán z ráje. Dále uznával Mohamed celou řadu džinů, z nichž někteří jsou dobří a prorok byl s nimi prý ve spojení. — Lidstvo oddané modloslužbě nemůže dojít spásy, a proto mu Alláh posílá vyslance, aby mu hlásali zjevení Boží. Z proroků uvádí Mohamed tři Araby: Ad, Thamud, Madian a čtyři Hebrejce: Noe, Lot, Abrahám a Mojžíš. Podle Mohameda Ježíš, jež nazývá Isa, je Mesiáš. Slovo neboli duch Alláha. Isa prý ohlásil budoucí příchod největšího z proroků Ahmada-Muhammada (Sura 61, 6). Zpráva o smrti Ježíše na kříži je prý legenda šířená židy a na křesťany se rozhořčuje Mohamed, že nazývají Ježíše Synem Božím. Největším ovšem a posledním prorokem Alláhovým je Mohamed sám, což vysvětluje z každodenní výzvy muezzinovy k modlitbě z minaretu: „Al-

lahu akbar. Ašhadu anna la illaha illallah wa Muham-madun rušulu illah. Hajju alla šsalat!“ Alláh je veliký. (3krát.) Vyznávám, že není Boha kromě Alláha a Mo-hamed je prorok Alláhův. Hoj, k modlitbě!

Zajímavá je též eschatologie islámu. Podle učení Mo-hamedova bude na konci světa soud, kdy zmrtvých-vstali budou souzeni Bohem. Zlí budou odsouzeni do pekla, kde oblečení v ohnivý šat budou trápeni věčným ohněm. Dobří pak se budou radovat v ráji, který je líčen velmi hmotně, aby se vyhovělo smyslovosti Arabů.

Mravouka islámu zdůrazňuje pět hlavních povinností věřícího muslima, tak zvané „piliře islámu“: vyznání víry, modlitbu, almužnu, půst a pouť. První povinností zbožného muslima je vyznání víry v Alláha a jeho proroka Muhammada. Každý vyznavač prorokův jest povinen se modlit pětkrát za den: při východu a zá-padu slunce, v poledne, odpoledne a po soumraku. Nejlépe tak činí v mešitě, kde se postaví za imáma, který řídí modlitby, a napodobuje jeho pohyby. Dnem modlitby pro muslimany je pátek, den Alláhův. Třetí povinností muslima je *zakat* neboli almužna. V koránu je nazývána almužna též sadaqa. Později zakatu bylo užíváno na vedení svaté války proti nevěřícím (džih-at). — Čtvrtým pilířem islámu je půst. Byl uložen v postním měsíci Ramadanu. Zavazoval od 14 let a byl velmi přísný.

Vyznavač islámu se musel od východu až do západu slunce zdržovat jídla, pití i styku sexuálního, ba ani neměl spolknout slinu. A poslední povinností muslima je pouť do posvátného města prorokova Mekky. Kdo ji vykonal, měl čestný název *haggi*, tj. poutník.

Vývoj islámu:

Měřítkem pravověrnosti se poněmáhu stávali učitelé musulmanští, zvaní *ulema*. Kolem nich vyrůstaly školy, kde se vykládal Qur'an i tradice jak po stránce věro-učné, tak i právní. Nejznámější z těchto škol jsou čtyři: Abu Hanifah-a, Šafii-ho, Malik-a a Ibn Hanbal-a, jež se proslavily v prvních třech stoletích nového ná-boženství. Na počátku 8. stol. po Kr., kdy svatý Jan Damašský psal proti muslimům svůj proslulý: „Dia-log mezi křesťanem a saracénem“, vystupuje skupina rozumářů, kteří usilovali očistit ideu Boha od všech příměsků zavedených islámem, a je zvaná školou „Mu-tazelitů“. Většina islámistů soudí, že Mutazelité byli pod vlivem křesťanským, neboť proti islámskému fa-talismu hájili svobodu lidské vůle a odmítali nauku o absolutní predestinaci. Proto byli považováni u pra-vověrných mohamedánů za volnomyšlenkáře. Proti Mu-tazelitům bojoval *Al Aš'ari* (874–925), jeden z největ-ších myslitelů islámských. „Největší a nejsympatičtější postavou v duchovních dějinách islámu je Abu Ha-mid Muhamed *Al Ghazali* (zemřel r. 1111).³⁾ Znal dobře filosofii Aristotelovu a možno ho právem nazvat To-mášem Aquinským islámu. Jeho zásluhou byla spoje-na v jedné velkolepé synthesi islámská nauka právní, věroučná i mystická. *Al Ghazali* byl ozdobou theo-logické školy v Bagdadě, přednášel i v Damašku a Jeru-zalémě a jeho spisy, zvláště: „Oživení věd nábožen-ských“, jsou nejkrásnějšími perlami islámského písem-nictví vůbec.

Postoj Mohameda k askesi byl odmítavý, jeho náhled vyslovuje sura 57 slovy: „V islámu není mnišství, jeho mnišstvím je svatá válka.“ Ale během doby, když po-levilo válečné nadšení vyznavačů prorokových, se ob-jevovali hlubší věřící, kteří se odříkali radostí světa, aby došli užšího spojení s Bohem. Podle vlňného odě-vu, který nosili, byli nazýváni „*sufi*“, někdy též arab-sky „*chudí*“ (*fakir*), nebo persky „*derviš*“, což zname-nalo žebrák. Tím proniká do strohého islámu mystika, jež mu dodává něhy a kouzla, a je podstatným zdro-jem jeho obrození. — Další novotou v pozdějším islámu je úcta k musulmanským svatým, která v Koránu byla výslovně zakázána. Mohamedánští dobyvatelé proměňo-vali v dobytých územích tamější svatyně v mešity a dali jim název některého musulmanského světce (ma-rabut, wali). Proti této úctě vystupovali časem někteří

rigoristé mohamedánští. Tak např. na konci 18. stol. Wahabité, zvaní tak podle svého zakladatele, prohlašo-vali úctu mohamedánských svatých za modloslužbu a ohněm i mečem prováděli návrat k původní podobě islámu. Zničili svatyně v Mekce, Medině atd., a nako-nec byli potlačeni vojskem egyptským. Třetí novotou islámu je jakýsi mesianismus. Vznik tohoto hnutí tře-ba hledat na půdě perské. Persie byla dobyta Araby za kalifa Omara, ale Peršané přijali islám jenom zdán-livě a uchovali si svého ducha i mentalitu. Mohamed se prohlašoval za proroka většího, než byl Mojžíš a Je-žíš, a tím nepřipouštěl nikoho po sobě. Ale v bojích musulmanských poněmáhu se vyvinula idea, že nový prorok zákoně šťastně poslední tisíciletí na světě a tím bude *Mahdí* — „Vedený Bohem“. Mahdi bude prý potomek z krve prorokovy, jeho dcery Fatimy a sy-novce Ali-ho. Pro šiity, které pravověrní sunnité nazý-vají schismatiky, kalifové nebyli žádnou autoritou. Pro ně je rozhodující *imám*, který je dědicem prorockého úřadu a od Alláha má posláni nejvyššího vůdce i učite-le islámu. Imám je pokrevní potomek Mohamedův a je jediným právoplatným kalifem pro celý musulma-nský svět. Mezi šiity nejznámější sektou jsou Ismaelitě a Druzové, kteří neblaze prosluli vyvražděním křesťan-ských Maronitů v roce 1860. Na poč. 19. stol. se stala známou jiná mohamedánská sekta tzv. Babisté. Vznik-la v El Aksa v Bahreimu a její učení je směsí názorů ismaelských, sufismu a druzismu. Byla násilím vyhla-zena r. 1850 popravou svého zakladatele Ali Mohame-da zvaného Bab (Brána). Závěrem třeba si podat struč-nou charakteristiku Mohameda a jeho náboženství.

Muhammad byl fanaticky přesvědčen o svém pro-rockém posláni. Zůstane záhadou, jak vysvětlil si jeho tajuplná zjevení. Někteří islámisté se dovolávají bá-snické inspirace prorokovy (Gaetani). Jiní, jako Macdo-nald, Carra de Vaux, vysvětlují zjevení Mohamedova pathologickým stavem a jeho epileptickými záchvaty. Těmto tvrzením však neodpovídá Qur'an, který nemůže být výtvořem nemocného ducha. Arabský prorok má na sobě všechny význačné rysy arabského člověka, to-tiž touhu po kořisti a s ní souvisící obratnost a smysl-nost. Je typem semitské zbožnosti, která není vedena Duchem svatým. Zvláště zaráží mravní nevázanost prorokova po smrti první manželky Chadidži, jevící se zřízením velkého harému k ukojení Mohamedových vášní. Snouck Hurgoonje, slavný islámista, připomíná doslovně: „Modernímu člověku bude velmi těžko tuto stránku života prorokova jinak posuzovati než jako slabost.“ Přesto však Mohamed povznesl náboženství svých rodáků tím, že zdůrazňoval víru v jediného Bo-ha a je nesporně úspěšným reformátorem náboženským v arabských dějinách. Jeho náboženství dodnes patří k největším náboženstvím světa a má značné misijní úspěchy u domorodých obyvatel Blízkého východu a zvláště Afriky.

Islám a křesťanství

Svět islámu je dnes středem všeobecného zájmu. Uvědomíme-li si, že podle nejnovějších údajů statis-tických má dnes islám na 360 miliónů vyznavačů, je zřejmé, že je si vědom též své moci a svého významu ve světě. A plným právem. Neboť vyznavači islamu dnes tvoří plnou *sedmínu* počtu všech lidí na světě a vykazují se též největším číslem porodů. Vedle křesťanství je to jedno z největších světových nábožen-ství. A také jedině náboženství, které si všímá a svým způsobem uznává Krista.

Hinduismus, jak jsme si ukázali, nezařadil mezi svá božstva křesťanského Krista a má k němu postoj spíše indiferentní. Rovněž buddhismus se nikdy nepovznesl k nějakému uznávání křesťanského Boha. Jedině mo-hamedáni věří v Ježíše Krista. Věřící v Jeho zázračné zrození, Jeho zázraky, v Jeho přesvatý život, i když ovšem popírají Jeho božství. Velmi často v Koránu je projevoována úcta k *Isaa-ovi*, Ježíši, synu Marie Panny, který je uznáván za jednoho z největších předchůdců Mohameda samého. Proto biskup, Fulton Sheen, plným právem prohlásil: „Musí být naší starostí mohamedá-

nům v lásce a dobrotě zprostředkovat dokonalé poznání našeho Pána. Oni se aspoň dotkli lemu Jeho roucha a požehnaná Jeho moc vychází i odtud, jak to pocítila již ona žena z evangelia.“ Proto je otázkou nesmírného dosahu, zda 360 miliónů vyznavačů islámu se rozhodne pro hlubší víru a odevzdání se Bohu, či pro světový a životní názor, v němž Bůh a věčnost nehrají žádné role. Islám je dosud *náboženstvím* a z nekřesťanských náboženství nám nejbližší. Během 1300letého vývoje došlo v něm k různým nesrovnalostem i omylům, avšak od pevné víry a úsilí *po věčném cíli v Bohu* nikdy se neodchýlil. Proto není správné dnes nazývat islám nepřitelem křesťanství, nýbrž jest v něm vidět spíše *bratra v oblasti náboženské*; bratra, který s námi křesťany touží po společném cíli, jenž však na své cestě k Bohu zbloudil. Nám, křesťanům, jest od Pána dán dosud čas, abychom modlitbou, slovem a hlavně příkladem činili vše, bychom svého zbloudilého bratra na jeho cestě k Bohu dovedli ke hrobu zmrtvýchvstalého Spasitele a usadnili mu víru

ve *Vtěleného Syna Božího*, Ježíše Krista. Proto musí křesťan, který chápe plnost zjevení v Kristu, zapomenout, že kdysi mohamedáni, vyznavači Prorokovi, byli největšími nepřáteli křesťanství. Křesťan je si vědom, že se vše děje podle plánů Božích, to ví, když se modlí: „Otče náš — Přijď království tvé“ a totéž věří mohamedán, vyznavač islámu, když vyznává: „Budiž veleben Alláh, Pán světa, král posledního soudu...“
(Srovnej: Tag des Herrn, 8. J. — N. 5/6, str. 2.)

Poznámky:

¹⁾ H. Lammens: *L'Islam. Croyances et institutions* — Beyruth 1936 — str. 31.

²⁾ Ign. Goldziher: *Vorlesungen über den Islam* — Heidelberg 1940 — str. 10.

³⁾ Duncan B. Macdonald: *Development of Muslim Theology* — New York 1930 — str. 215.

Srovnej dále: Carra de Vaux: *Le mohamétisme*. Paris. Prof. ThDr. Josef Kubalík

NĚKTERÉ LITERÁRNÍ OTÁZKY KE KNIZE JOB

Tato úchvatná starozákonní kniha po stránce jazykové přináší mnohé obtíže. Hebrejský jazyk zde odhaluje některé výrazy odjinud neznámé, či jinde běžné výrazy pravděpodobně nutně vyžadují zcela jiného a odlišného významu. Tur-Sinai ve své velmi obsáhlé knize o Jobovi hned na počátku zaznamenává překvapivě obsáhlý slovníček hebrejských termínů, které se svým významem i smyslem často podstatně odchyľují od slovního pokladu hebrejského jazyka ostatních starozákonních protokánonických knih.

Jistě se budeme ptáti po důvodu! Již Abraham ibn Ezra pokládal knihu Job v hebrejském znění za překlad, a tím jako každé přeložené dílo zvyšuje četné obtíže i místní nejasnosti. Pozdější židovští badatelé Písma sv. různě soudili o původním jazyku knihy Job. Naznačovali původní jazyk této knihy arabský, idumejský či aramejský. Důvodem bylo místo pobytu Joba a jeho tří přátel. Jejich vlastní mohla totiž být buď Edom, Aram, též kraje na hranicích Arábie. Tur-Sinai se pochopitelně kloní k jazyku aramejskému a v úvodních kapitolách přináší velmi četné důkazy pro původní jazyk aramejský. Když se autor ubezpečil mnohými důkazy o původním aramejském jazyku knihy Job, přistupuje k otázce svatopisce této knihy a doby vzniku. Podle slov Tur-Sinaie vznešená dramatická báseň o Jobovi v původní formě před hebrejským překladem, tedy úředním textem dnešní masoretické hebrejské bible, byla napsána Izraelitou v zajetí babylonském v počáteční snad již době velikého exilu na skutečném podkladě dávné lidové tradice, ústního podání v židovském národě. Babylonské zajetí byla by jediná vhodná doba, kdy hebrejský svatopisec, básník širokého rozhledu a hlubokých myšlenek, mohl napsat toto dílo, spočívající na lidovém podání izraelského národa, oslavující a vyvyšující Hospodina svého národa v aramejském jazyce. Jméno ovšem tohoto velikého svatopisce a básníka knihy Job zůstane již nám zcela neznámo. Mnohé náznaky v Písmu sv. Starého zákona, především v knihách Esdráše a Nehemiáše i v knize proroka Izaiáše od kapitoly 40. a dále, též v mimobiblických textech v papyrech z Elefantiny, ukazují neklamně, že národ izraelský značně ovlivnil i nejvýše postavené osobnosti novobabylonské říše a ještě více perského panství. Tento vliv lze vysvětlit pouze ustavičným působením odlišného života židov-

ského národa, ústního i písemného poučování přirozeně v jazyce národů, kteří obývali novobabylonskou říši doby izraelského sedmdesátiletého zajetí, totiž jazykem aramejským.

Prvním písemným dílem, které mělo ukázat i pohanům nevyzpytatelné cesty Hospodina národa izraelského, je právě podle Tur-Sinaie výsostná dramatická báseň o Jobovi, jejíž podstatou je dávná skutečnost o spravedlnosti, zbožnosti a dokonalosti zbožného příslušníka neizraelského národa v dávných dobách. Až o několik pokolení později, již ve vlasti Vyvoleného národa byla i díla velikých předků přenesena do Judey. Tehdy snad byla nutnost přeložit tato výsostná díla do posvátného jazyka hebrejského. V téže době již na prvním místě se přistoupilo k překladu této vznešené básně o dokonalém Jobovi do hebrejštiny. Nelze jednoznačně posoudit toto vpravdě celoživotní dílo Tur-Sinaie. Obtíže a nejasnosti v hebrejském textu knihy Job jistě by se daly tímto způsobem velmi vhodně řešit.

Je pozoruhodné připojit i studii o knize Job F. Stiera, který nechce přistoupit s konečnou platností ani k otázce původního jazyka této starozákonní knihy, ani k problémům svatopisce a doby vzniku. Přesto lze z jeho díla připustit téměř totožnou možnost doby sepsání této knihy. Stier vidí v rozmluvách tří přátel Jobových dávnou přirozenou moudrost lidu. Elihu se pak stává rozhodčím, který má zastupovat vyspělejší stupeň lidové moudrosti, která by byla velmi blízká nauce o odplatě proroka babylonského zajetí Ezechiela. Theofanie, příchod Hospodinův na scénu dialogu knihy Job, je podle Stiera konečnou a rozhodující polemikou proti dávné orientální přirozené moudrosti lidu. Nelze opomenout, že pro dobu babylonského zajetí se kloní podstatně i zvláštní úvod ke knize Job v díle — *La Bible de Jérusalem* — poznámkou: Důkazem, že dnešní útvar knihy o Jobovi je z doby zajetí, či snad spíše po zajetí, je skutečnost, že řešení důležitých otázek formou vypravování, totiž dialogickou, se vyskytuje dosti shodně u proroka babylonského zajetí, Ezechiela (14; 14, 20).

N. H. Tur-Sinai, *The Book of Job*, Kiryath Sepher, Jeruzalém 1957. Fridolin Stier, *Das Buch Ijob* Hebräisch und Deutsch, München, Kösel-Verlag 1954.

Dr. František Kotalík

PAVLOVO POJETÍ CÍRKVE JAKO „TĚLA KRISTOVA“

1. Přirovnání lidské společnosti k lidskému tělu bylo užíváno již v předkřesťanské antice (báje Menenia Agrippy o žaludku a lidských údech, úvahy Platonovy o lidské společnosti). Sv. Pavel je převzal z kulturního světa řecko-římského, s nímž byl dobře obeznámen.

Každá společnost je shromáždění lidí, sledujících

společný cíl s použitím společných prostředků k jeho dosažení. Jednotlivci, spojení ve společnost, představují její hmotný (materiální) prvek, jednota jejich vůle a jednání, toť prvek Tormální. Povahu nebo formu každé společnosti určuje cíl, k němuž členové společnosti směřují. Rodinu, stát a Církev pokládáme za

společnosti nutné, neboť jejich existence jest vyžadována lidskou přirozeností. Člověk jako bytost rozumná jest od své přirozenosti bytostí společenskou (sociální). Je nutně členem rodiny, občanem státu, případně údem náboženské společnosti čili Církve.

Uvedené nutné společnosti, na rozdíl od společností dobrovolných (např. bratrských organizací a finančních korporací), nepředstavují toliko „společnost“ (Gesellschaft), nýbrž také „společenství“ (Gemeinschaft). Každé „společenství“ má svou sociální strukturu, která představuje její zevnější vzhled. Každá „společnost“ má minimum „společenství“, avšak tyto dva pojmy nejsou totožné (srv. A. Rademacher, Die Kirche als Gemeinschaft und Gesellschaft. Augsburg 1931, 28 dd). „Společnost“ a „společenství“ se podobají fyzickému organismu lidského těla. „Společenství“ jako takové jest mravní organismus. Ve fyzickém organismu, v lidském těle, jednotlivé buňky slouží blahu celku a celek slouží blahu jednotlivých buněk. Osoby, z nichž se skládá „společenství“, mají svůj život od celku a „společenství“ nebo celek odvozuje svůj život od údů a existuje a žije skrze ně. Jednota údů ve „společenství“ není umělá nebo náhodná, jest přirozená a organická, noví údové k němu přistupují stejným pochodem, jako je proces asimilace a reprodukce ve fyzickém organismu. Ve „společenství“, jako je rodina, stát a Církve, celek je přednější než části, ve „společnosti“ (např. bratrské organizací) části jsou přednější než celek. Ve „společenství“ celek jest větší než souhrn jeho částí, ve „společnosti“ celek se rovná neklovému počtu částí. Funkce fyzického organismu jsou určovány týmiž zákony, podle nichž organismus žije, roste a vyvíjí se, mravní organizace, „společenství“, není podřízena železným zákonům, jest obdařena vlastností svobody, určuje vlastní osud a může nebo nemusí dosáhnout svého cíle. Musíme však pamatovat, že je to oduševnělé lidské tělo, s nímž lze srovnat lidskou společnost. Duše je to, která oživuje údy a řídí soulad jejich úkonů. U společnosti tomu odpovídá to, co ji oživuje, např. národní duch, svornost apod. U lidského organismu spatřujeme dále harmonii, vyrovnanost různosti a jednoty. Společnost je podobně jako lidské tělo rozčleněna. Každý úd není jen určitě zformovanou částí společnosti, vykonává v rámci společnosti určitou funkci, jest orgánem, nástrojem společnosti. Jednotlivým orgánům lidského těla přísluší však různost funkcí (úkonů), podobně i jednotlivým údům společnosti. (Srv. L. Deimel, Leib Christi. Sinn und Grenzen einer Deutung des innerkirchlichen Lebens. Freiburg i. Br. 1940, 11 dd.)

2. Sv. Pavel mluví o období mezi křesťanskou společností, tj. Církví a lidským tělem na dvou místech: 1 Kor 12, 12 dd a Řím 12, 4 dd.

V 1 Kor 12 užívá sv. Pavel této obdoby s velkým účinkem, aby dokázal potřebu jednotné činnosti a souladu mezi křesťany. Poučuje Korintány, že různé milosti, úřady, církevní hodnosti a mimořádné charismatické dary jsou závislé na Duchu svatém, od něhož pocházejí. Sv. Pavel píše: „Jako totiž tělo jest jedno, a přece má mnoho údů, všechny pak údy těla, ač jich je mnoho, tvoří jedno tělo, tak (je to) i v Kristu... Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec (jeho) úd.“ (12, 12; 12, 27.) Pavel rozvádí tyto dvě věty v obšírném srovnávání společnosti (zde Církve) s lidským tělem: „Vždyť ani tělo se neskládá z jednoho údu, nýbrž z mnoha údů. Řekne-li noha: ‚Poněvadž nejsem ruka, nepatřím k tělu,‘ což proto k tělu nepatří? A řekne-li ucho: ‚Poněvadž nejsem oko, nepatřím k tělu,‘ což proto k tělu nepatří? Kdyby celé tělo bylo (jen) oko, kde by byly uši? Kdyby celé tělo bylo ucho, kde by byl nos? Bůh přece umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl. Kdyby všechny byly jeden úd, kde by bylo tělo? Je však mnoho údů, ale jedno tělo.“

Také nemůže oko říci ruce: ‚Nepotřebuji tě,‘ nebo nohám hlava: ‚Nepotřebuji vás.‘ Naopak, právě ty údy těla, které se zdají slabšími, bývají mnohem potřebnější, a ty údy těla, které pokládáme za méně čestné, přidíváme čestněji; a naše (údy), jež třeba zakrývat, jsou slušněji odívány, kdežto naše (údy) slušné toho nepotřebují. Ale Bůh spojil tělo tak, že dal větší část

tomu (údu), kterému se jí nedostávalo, aby nebyla roztržka v těle, nýbrž aby údy pečovaly o sebe vespolek stejně. A trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny údy; dochází-li slávy jeden úd, radují se spolu s ním všechny údy.“ (12, 14–26.)

V tomto srovnání je řeč o lidském těle vůbec, bez zřetele na osobní tělo Kristovo. Že je zde srovnávána společnost s tělem, plyne z pečlivého popisu těla, zvláště pak z aplikace, kterou sv. Pavel ke svému přirovnání připojuje: „Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec (jeho) úd. A některým určil Bůh místo v Církvi: ustanovil předně apoštoly, za druhé proroky, za třetí učitele; potom (udělal) dar zázraků, potom dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, dar rozličných jazyků (a vykládání řečí). Jsou snad všichni apoštoly? Všichni proroky? Všichni učitelé? Činí snad všichni zázraky? Či všichni mají dar uzdravování? Všichni mluví (různými) jazyky? Všichni vykládají? Usilujte o dary lepší! A ještě vám ukáží cestu na výsost vznešenou.“ (12, 27–31.) Potom ukazuje, že láska je daleko vyšší duchovní dar než všechny uvedené dary a oč vyniká láska nad všechny mimořádné dary. (13, 1–13.)

V 1 Kor mluví sv. Pavel poprvé o obrazu těla, nejdříve stručně (6, 15; 10, 17), potom obšírně (12, 12–27). Podobné srovnání uvádí též v listě k Řím.: „Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všechny údy nemají stejnou službu, tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého“ (12, 4–5).

Sv. Pavel srovnává v 1. Kor 12, 12 dd s lidským tělem, aby údy církevní obce korintské nabádal ke svornosti a aby je vychoval k tomu, by se vzájemně uplatňovaly svými různými úřady a dary. Z rozboru celého textu plynou tyto závěry: 1. Jako lidské tělo tvoří jednotu, podobně ji představuje i lidská společnost. 2. Jedno tělo sestává z mnoha údů, podobně i lidská společnost má mnoho spolučlenů. 3. Údy lidského těla se vzájemně odlišují, podobně jsou rozličné údy i v lidské společnosti. 4. I když některý úd těla není tak obdařen jako druhý, přece náleží k tělu; podobně je tomu u lidské společnosti. 5. Tělo i společnost mají plnit různé úkony (funkce). Protože úkony jsou různé, musejí býti nutně různé i údy těla. Totéž platí o společnosti. 6. Jsou tedy nutné všechny údy lidského těla a přes jejich různost musíme je mítí za to, čím jsou. Rovněž tak členové společnosti vykonávají úkony podle svého druhu. 7. Tak jako údy těla jsou na sebe navzájem odkázány, podobně i členové lidské společnosti. 8. Všechny údy těla musejí vzájemně o sebe pečovat, ba slabším údům musí být prokazována větší péče. Rovněž tak to má být v lidské společnosti. 9. Člověk jedná se všemi údy těla s vážností, a pro menší stupeň platnosti některého údu poskytuje vyrovnání větší měrou vážnosti. Tím je dosaženo uvědomělé jednoty všech údů těla. To, co působí u těla vážnost, to působí v lidské společnosti láska, která spojuje všechny její členy. 10. Lidské tělo představuje celek. Blaho i utrpení jednoho údu pociťují všechny ostatní. I lidská společnost představuje podobný celek.

Obraz těla, jak jest uveden v 1. Kor 12, nevyzrazuje nikde, že by tu šlo o náboženskou společnost, na kterou by měl být obraz vztahován. Hodí se docela dobře na občanskou společnost (obec). Tím významnější jest, že obraz těla je zde aplikován v celé své osobitosti na náboženskou společnost. Uvedené místo v listě ke Kor je v křesťanské literatuře první, kde je přirovnání křesťanské obce k lidskému tělu (srv. Deimel, uv. kn. 17 dd).

Srovnáváme-li různá místa, kde sv. Pavel mluví o těle, poznáváme, že slovo „tělo“ (σῶμα sooma) má u něho následující význam: 1. Tělo jest něco skutečného, konkrétního. Tak v Kol 2, 17: „...neboť to (vše) jest (toliko) stínem věcí budoucích, tělo však jest Kristovo“ (překlad Sýkorův); Col překládá: „To je (jen) stínem budoucích věcí, skutečností však jest Kristus“; v řec. i lat. textu je postaven „stín“ (σκία, skia, umbra) proti „tělu“ (σῶμα, sooma, corpus) — jest postaveno tělo (skutečnost) proti stínu. Z téhož důvodu se praví v Kol 2, 9, že v Kristu „přebývá všechna plnost božství těles-

ně“ (překlad Sýkorův); Col překládá: „... v něm přebývá podstatně všechna plnost božství; v řec. i lat. textu jest „tělesně“ (*σωματικός*, *soomatikoos*, *corporaliter*) — tj. skutečně. 2. Tělo jest postaveno proti duchu (*πνευμα*, *preuma*), jako něco hmotného, viditelného, oživovaného jest proti duchovnímu, neviditelnému a oživujícímu. Tak např. v 1 Kor 5, 3: „Já totiž, ač jsem tělem vzdálen, duchem však přítomen...“ — kde apoštol mluví o přítomnosti tělesné i duchovní. Podobně v Řím 8, 11, Ef 4, 4 a 1 Kor 12. Duch se toliko projevuje v úkonech těla — 1 Kor 12, 7, 2, Kor 4, 10—14. 3. Tělo jest něco jednotného a celého, a tím jest postaveno proti údům těla, která patří (subsistují) k tělu. To je vyjádřeno v Řím 12, 4—5 a v 1 Kor 12. 4. Tělo jest něco různorodého, harmonicky složeného různými vztahy a svazky souřadnosti a podřadnosti. Tím jest protikladem stejnorodé hmoty. Srv. např. Ef 4, 16: „Z něho celé tělo — jsouc spojováno a vázáno jednotlivými klouby, z nichž každý koná svou službu podle síly jednotlivým údům propůjčené — vzrůstá a upevňuje se v lásce“, podobně Kol 2, 19, Řím 12, 3—3, jakož i 1 Kor 12, kde jsou rozlišovány různé údy těla podle svých činností. 5. Sv. Pavel chápe tělo jako osobu. Srv. Ef 5, 28—29. Proto věřící, kteří jsou nazýváni „jedno tělo v Kristu“ (Řím 12, 5), jsou v Gal 3, 28 označeni jako „jeden v Kristu Ježíši“ (podle řec. i lat. textu „všichni jste jedno“, *unum*, *eis*, *heis*), (srv. S. Tromp, *Corpus Christi, quod est Ecclesia*, I. Roma 1937, 6é dd).

Církev může být správně nazývána „tělem“, neboť jest současně viditelnou „společností“ (*Gesellschaft*, *society*) i „společenstvím“ (*Gemeinschaft*, *communio*). Její členové jsou spojeni živou, viditelnou autoritou, ustanovenou od Krista. Pán jí dal sociální hierarchickou strukturu, pro ni vyvolil ze širokého počtu učedníků úzký kroužek apoštolů, jimž odevzdal moc svazovati a rozvazovati. Společná autorita spojuje všechny údy Církve v jeden celek: údy různých národů, ras, povolání atd., — věřící, kněze a biskupy. Jednota sociální struktury Církve ospravedlňuje pro ni název „těla“ v obrazném smyslu.

Církev převyšuje lidské společnosti svou podobnost s lidským tělem. Církev není jen „společnost“, nýbrž také „společenství“ specifického druhu. Zatím co členové pouze přirozené společnosti jsou spojeni toliko mravními svazky, údové Církve jsou spojeni vnitřními svazky nadpřirozeného života, milostí, vírou, nadějí a láskou. Zevnější struktura Církve se může podobat jiným sociálním organizacím, avšak její vnitřní struktura, vnitřní duch a život, jsou rozdílné. Týž život proudí jednotlivými údy Církve, týž životní zdroj ovládá celek i jednotlivce (srv. Rademacher, *uv. kn. 50*, 135 dd).

Jednotlivý úd nežije toliko v Církvi, nýbrž čerpá svůj život skrze ni a žije pro ni. Ve fyzickém organismu určité skupiny buněk a údů jsou přizpůsobeny určitým funkcím pro dobro jiných údů a celku. Jsou nazývány orgány. Také v nadpřirozené „společnosti“ a „společenství“ jsou podobné orgány (svátosti, kněží), prostředkující nadpřirozený život. Proto Církev není pouze „společnost“, nýbrž i „společenství“, není pouze organizace, nýbrž organismus.

Kdyby Církev nebyla ani společnost, ani společenství, ani organismus zvláštního druhu, zcela mylně by se označovala jako „tělo“. Žádné jiné společnosti se Církev tolik nepodobá jako lidskému, tělesnému organismu. Církev jest jako nadpřirozený organismus určena od svého božského Zakladatele za prostředek nadpřirozeného života pro své údy. Zevnější struktura Církve může být podobna struktuře jiných společností, Církev jest však „království Boží“ na tomto světě, avšak nikoliv „z tohoto světa“. Jest určena pro všechny lidi, aby je vedla k dosažení posledního cíle, věčné spásy, blaživého patření na Boha. Věčný cíl není specificky rozdílný od cíle, jehož mají dosáhnouti údové Církve na tomto světě, je to dovršení nadpřirozeného života, začínajícího už zde přičleněním ke Kristově Církvi, je to jeho naplnění.

(Pokračování)

Dr. Antonín Salajka

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZDROJ KNĚŽSKÉHO VZDĚLÁNÍ A PRAMEN DUCHOVNÍHO ŘEČNICTVÍ

Je to zajisté *Písmo sv.* „Cožkoliv bylo napsáno, k našemu poučení bylo napsáno.“ (Řím. 15, 4.) Sv. Augustin nazývá *Písmo sv.* přímo *Liber sacerdotalis*. *Písmo sv.* je historický památník, jehož tisíciletí nedovedla povalit, třebaš na něm není kamene, který by nenesl na sobě známek vnějších neb vnitřních útoků. Stojí tu pevněji než pyramidy, neotřesený bouřemi a podkopy staletí. Je hlavním zdrojem naší sv. víry, je nepřehlednou studnicí nebeské moudrosti. Ovšem *Písmo svaté* v sobě chová též nejbezpečnější směrnice pro život a zároveň je nedostižně ilustruje. Vypravuje o nejpamátnějších událostech v ekonomii spásy, jako i o nejznamenitějších lidech, kteří v ní kdy činně vystoupili na světovém jevišti. A každá jeho pozoruhodná událost podává námět k té nebo oné morální úvaze. Kolik v Bibli fakt, tolik — kázání. Lze si přečíst na příklad jenom Massillonova kázání, abychom viděli, že tomu tak skutečně je. Není jediné ctnosti, která by tam nebyla ozářena skvělým příkladem některého patriarchy, proroka nebo apoštola, nebo jiné osobnosti. Kde září na příklad krásněji neochvějná víra a důvěra v Boha, než u Abraháma, u Davida je skvělý vzor něžné lásky k Bohu a velkodušnosti k nepříteli, cudnost a dětinná láska vyzáruje ze života patriarchy Josefa, Tobiáš a Job jsou význačnými typy trpělivosti a odevzdanosti v protivenstvích, statečným heroismem uchvacují Josue, Gedeon a bratři Makkabejští, kdežto zase Jakub a Ruth jímavou láskou k domácím. Zuzana podává vznešený příklad manželské věrnosti a čistoty, sv. Pavel horlivosti a neohroženosti apoštolské atd.

Ovšem *Písmo sv.* nebojí se ukazovat i poblouznění lidské vášně a odstrašující příklady proradnosti. Saulovu neposlušnost, Samsonovu a Šalomounovu smyslnou

bezuzdnost, Jesabelinu ukrutnost a mstivost, zradu Jidášovu, faleš Ananiášovu a Safiřinu atd., a tyto příklady poskytují kazateli nejen vděčné látky poučné, ale i pádné doklady pro to, že nížádný hřích neujde zasluženému Božímu trestu. Bible je také jedinou knihou, ze které, pokud je nám známo, za svého veřejného působení citoval Božský Spasitel. „Všecko *Písmo* od Boha vdechnuté je užitečno k učení, ke kázání, k napravování, k výchově, ve spravedlnosti, aby člověk Boží byl dokonalý, způsobilý ke každému skutku dobrému“ (2. Tim. 3, 16—17).

Písmo sv. je zjevení Boha k záchraně a spáse duší, proto musí být prvním nejdůležitějším zdrojem výmluvnosti pro ty, kteří z povolání pracují pro spásu duší. Hlasatel slova Božího musí kázati Krista ukřižovaného... Boží to moc a Boží moudrost (srv. 1. Kor. 1, 20—24). Jak by to hlasatel slova Božího mohl, kdyby s pokornou a teologicky školenou myslí nesnažil se solidně vnikat do ducha *Písem*, jak Nového, tak Starého zákona, který Pán Ježíš nepřišel zrušit, ale naplnit (srv. Mat. 5, 17). V tom smyslu se také vyjadřuje sv. Ambrož: „Pij dva nápoje: Starého a Nového zákona, poněvadž piješ v obou Krista“ (Ennar. in Ps. 1) a sv. Jeroným odvažuje se dokonce energického slova: „neznalost *Písem* je neznalost Krista“ (Super Is. c. 1).

Nuže, kéž navštěvuje denně i na cestách tuto duchovní zahradu také každý kazatel dneška a v ní se vzdělává. Kéž si trhá v ní z lahodných jejích plodů a obcerstvuje se vůni jejích květů. Kéž ji plně vzdělává a jeho duch se bude tím omlazovat; plody její budou jej nasycovati a vůně, linoucí se z kytice květů, kterou si v ní uvije, bude rozptylovati i jedovatý opar, který se snad kolem něho nakupil. Bible jest s to každého

kněze naplnit duchem neohroženosti prorocké a horlivosti a obětavosti apoštolské. V tomto smyslu velmi nálehavě poukázal na vynikající význam Písma sv. pro hlasatele slova Božího papež Lev XIII. ve své encyklice *Providentissimus Deus*: „Starobylá a jedinečná síla Písem, která vyvěrá z Božského Ducha sv., je to, co skýtá duchovnímu řečníku autoritu, propůjčuje apoštolskou upřímnost řeči a činí jeho výmluvnost plnou síly a úspěchu. Ano, kdo přednáší ve své řeči ducha a sílu Božího slova, ten nemluví pouze ve slově, ale i v moci a Duchu sv. i v přesvědčení mnohém (I. Sol. 1, 5). Proto jistě onen duchovní řečník jedná obráceně a nikoliv jako dobrý hospodář, který má náboženskou promluvu a hlásá Boží pravdy, jež přinášejí pouze slovo lidské vědy a moudrosti, který více staví na svém vlastním ostrovtipu, než na Božských průkazných základech. Přirozeně taková duchovní řeč, i když je bohatá na řečnické okrasy, musí být mdlá a zanechá posluchače studeným, neboť pohřešuje oheň Božího slova (Jer. 23, 29) a musí být daleko vzdálena od moci a síly, kterou chová slovo Boží: „neboť živé je slovo Boží a účinnější a říznější nad každý meč dvojbrátný, proniká až do rozdělení duše a ducha“ (Žid. 4, 12). Otcové na bezpočetných místech nazývají Písmo sv. bohatým pokladem nebeského učení, nevyčerpatelným pramenem spásy a líčí je jako plodné lučiny a rájské nivy, na kterých nacházejí stáda Páně podivuhodné občerstvení a radost.“

A pod těmito praktickými hledisky doporučil Lev XIII. hlasateli slova Božího, aby se zaobíral pozitivní teologií. Kromě běžné denní četby Písma sv. může si studovati každý kněz sem tam také obsírnější vysvětlivky jednotlivých knih, ale pak také se cvičit k vlastnímu sebevzdělání a za účelem slova Božího v homiletické exegesi. A když pak se přidá k tomuto důvěrnému obcování s Písmem vroucí poměr k Ježíši svátostnému, je hlasatel slova Božího na správné cestě Ježíše Krista skutečně a v plném slova smyslu hlásati.

V tomto smyslu mluví také autor Zlaté knížky, *Následování Krista*: „Vyznávám, že dvě věci potřebujeme: pokrm a světlo. A Ty jsi dal mně slabému své sv. Tělo a za světlo k mým nohám jsi postavil své slovo. Slovo Boží je světlem mé duše a Tvoje svátost je mi chlebem života. To dvoje možno nazvat dvěma stoly, které stojí v klenotnici Církve sv. První z nich je stůl sv. oltáře s posvátným Chlebem – drahocenným Tělem Kristovým. Druhým je stůl Božího zákona, obsahující sv. učení, které vyučuje pravé víře.“

Písmo sv. je vynikajícím zdrojem pro kněze-kazatele také proto, že i když bychom odezírali od jeho inspirace, nelze je nenazvat i po stránce literární vzorem dokonalým. Který klasický autor, ať starověký, nebo moderní, předčí Izaiáše nebo sv. Jana vznešeností myšlenek? Nebo knihy Samuelovy a Královské a evangelia půvabem a stručností historického líčení? Nebo vroucností citu Pláč Jeremiášův? Nebo Pavla výmluvností? Nebo Zjevení Janovo silou a úchvatností líčení? Nebo Joba velebnými a ohromujícími obrazy? Nebo Davida co do vzletnosti básnických myšlenek a obrátů? Nejvelkolepější poetické výtvořiny lidského ducha blednou před poesíí královského Pěvce. Milton a Dante vypůjčili si nejúchvatnější obrazy a myšlenky z Písma sv. a za kolik je Písmu sv. povinen Shakespeare, o tom bylo kdysi napsáno zvláštní pojednání. Prostota venkovského života u hebreů je vyličeána tak mile a něžně v knize Ruth, že se tomu líčení nevyrovná ani nejkrásnější líčení u Homéra a Vergilia.⁴ A což nedostihná podobností Krista Pána! A při tom všem ňumí nad hlavou čtenáře cedry a palmy Východu a vůbec orientální vegetace, nad níž se klene vysoké modré nebe Východu, nebe milostivé a dobrotivé nad lidstvím v podstatě stále stejným, chybným a prahnoucím po spasení.

Věru – byť by byl kněz obeznaný nevím jak ve všech oborech staré a moderní literatury, přece jenom jeho kázání budou až žalostně chladná a kusá, není-li pro-sáknut duchem Písma sv. Naopak, je-li zběhlý v Písmě sv., budou jeho kázání nejenom poučná, ale i jímavá, budou jako pochodeň svítící a hřející zároveň. Bude

uchvacovati nejen ducha, ale i srdce svých posluchačů, neboť věřící snadno poznají kazatele, čerpajícího své myšlenky z Písma sv. podle blahodějně vroucnosti, jež se řine z jeho úst. „Zástupové budou se diviti“ ne jemu, ale jeho učení, neboť bude mluvit jako Božský Mistr, „jako moc maje“ a ne jako herec anebo rétor „v přemluvných slovech lidské moudrosti“. Bude mluvit s apoštolskou smělostí, jež jeho slovům propůjčí nadpřirozené síly a vážnosti. Jako synové izraelští „plakali a postili se a modlili se před obličejem Páně“, když slyšeli slova zákona z úst proroka Barucha, tak i stáde takového kněze bude proniknuto týmž duchem, ve kterém na ně bude působiti nejen svými ústy, ale svým srdcem, naplněným duchem Písma sv. „Hle, Hospodin mi řekl: neříkej, dítě jsem já, neboť ke všemu, k čemu tě pošlu, půjdeš a vše, cokoliv tobě rozkáží, mluvití budeš. Nestrachuj se před nimi, neboť já jsem s tebou, abych tě vytrhl, dí Hospodin“ (Jer. 1, 4–8).

Biskup Keppler nazývá Písmo sv. direktářem kázání. Využití Písma sv. v kázání nespočívá ovšem v přemnohých citacích z něho, ale v tom, že si kazatel osvojí ducha Písma sv. Kazatel vůči Písmu sv. nesmí býti motýlem, který sedne a odletí, ale včelkou, která z něho stále vysává sladký med. Kázání musí vyrůstati z biblických textů organicky buď ve formě analytické, kdy se slovo za slovem nebo věta za větou a odstavce za odstavcem vykládá, anebo ve formě homilie tématické, kdy kazatel nějakou životně důležitou myšlenku vykládá, zdůvodňuje a ozřejmuje Písmem sv. Klasičtí kazatelé nejen brali z Písma sv. důkazy, což je samozřejmé, neboť hlavním argumentem při kázání je: Bůh to tak chce, Bůh to řekl ap., ale velmi často si brali ke svému tématickým kázáním jejich rozdělení textem Písma sv. a jím vyjadřovali i cíl své duchovní řeči.

Kazatelovým úkolem je zachytit objektivně platnou podobu Božího slova, postihnout jeho pravý smysl a formulovat jej tak, aby byl každému zřejmý a přístupný, pochopití slovo Boží v jeho aktuálním apelu k člověku v současné době, aby slovo Boží bylo pro něj skutečně živým slovem a živou silou v současném životě; kazatel, který nenajde správnou polohu mezi slovem Božím a posluchači, bývá vystaven nebezpečí, že přecení svou autoritu a sklouzne do mělčiny a plochosti lidského povídání.

František Jeroným di Stafa studoval svá kázání v lesní samotě, nemaje po ruce nic, leč Písmo svaté. R. 1459 byl pozván do Florencie a kázal tam v katedrále. Zároveň s ním ve Florencii v chrámu sv. Kříže kázal slavný Dr. Antonio Aretino. Tento byl od kohosi tázan: „Čím to je, že z vašeho kázání odcházejí lidé ve všední náladě, hovoří vespolek a kritizují vás, zatímco z katedrály odcházejí usebraní, soustředění, mlčky a v náladě zkroušené?“ „To je tím, že já mluvíím to, co znám z rozmanitých knih, kdežto Jeroným je pln Ducha sv., zanícen Jeho nadpřirozeným žarem z Písma svatého.“ Aretino později vstoupil též do řádu a jal se studovat Písma sv. Pak kázal i on bez zvláštních řečnických okras lidské výmluvnosti a duch Písma a ctnostný život dal potom i jeho slovům sílu a moc neodolatelnou. Když Jeroným přišel do Paduy, zastavili mistři a doktoři na universitě přednášky, aby žáci mohli slyšet kázat prostého mnicha. Za jeho první návštěvy v tomto městě měli spolu s ním v jiných kostelích promluvy dva nejslavnější řečníci italsí, ale lid se hrnul skoro všecken ke kazatelné skromného misionáře. (Podle Kubešovy Sbírký homilet. příkladů.)

Dobrým prostředkem k bláhodárnému vniknutí do sv. evangelií, jež jsou zajisté pro kazatele zdrojem nej-přednějším, jsou životopisy Krista Pána, Panny Marie, sv. Petra a Pavla (např. od Miklíka, Spáčila, Fouarda, Williama, Ricciotiho, Papiniho aj.). V nich se také kazatel prakticky poučí o smyslu posv. textů, a jak bude moci slovného, typického, přizpůsobeného a důsledného smyslu Písma sv. ve svých promluvách používatí. Ne-postradatelnou pomůckou knězi-kazateli je vždy také dobrá konkordance. Dr. Jar. Kouřil

PRVNÍ ČESKÝ KARDINÁL

II.

Pro poznání duchovního profilu nového olomouckého biskupa poslouží listina, povolující Očkovi 23. 8. 1353 volit si zpovědníka z řad kléru světského nebo řeholního, který má současně fakultu udělit mu plnomocné odpustky „in mortis articulo“. Protože ani značné zdroje příjmů mu nezajišťovaly schopnost včasného splácení finančních závazků, prodlužuje se mu ještě v červenci r. 1353 možnost splátek službami. Očko potom už neotálel a sehnal značný nedoplatek 875 zl., z něhož byl 16. IX. kvitován.

Mezitím už v srpnu r. 1353 doprovázel panovníka na vladařsky důležitý zájezd do Německa, trvající řadu měsíců. Četnou družinu tvořila suite v čele s vévodou Vladislavem Těšínským a Jindřichem Zaháňským. Jako hofmistr doprovázel krále Hašek ze Zvířetic. Nechyběly ani duchovní osobnosti. Kromě Jana Očka spatřujeme v doprovodu nezbytného kancléře Jana ze Středy, titulárního biskupa seňského Protivu a bratra arcibiskupova, litoměřického probošta Bohuše z Pardubic. Za králova pobytu ve Frankfurtě, kde se jednalo o zemský mír v Pomohani, došla zpráva o náhlém úmrtí Karlova prastrýce, trevírského arcibiskupa Balduina z Lucemburku, jehož tvář zachycuje řezba v kostele sv. Gangolfa v Trevíru, a který ještě o právě minulých vřavách celebroidal v mohučském dómě v Karlově přítomnosti. Protože šlo o obsazení významného kurfiřtského stolce, pospíšil Karel osobně do Trevírů, kde sloužil za zesnulého requiem olomoucký biskup Očko. Nevíme, jak dlouho tehdy zůstal Očko v králově doprovodu, neboť jeho družina teprve v červnu r. 1354 dorážela na zpáteční cestě k českému pomezí. Je však pravděpodobné, že byl svědkem až vášnivého sběratelského úsilí Karlova, pokud se týče ostatků a nábožensky významných památek. Na svých cestách Němecem si dává Karel IV. zdvihati i náhrobní kameny, aby očitě spatřil tělesné zbytky slavných světců. Církevní instituty znalé jeho svaté záliby mu nedávají zpravidla odejít s prázdnem. Někdy zase sám král vymáhá na zdráhajících se strážcích posvátných pokladů vzácné relikvie jako daň za svou návštěvu.

Jeho bdělé pozornosti tak neuly kostely a kláštery v Augšpurce, v Kempten, v Kostnici, v Reichenau, ve Sv. Havlu. Prohlídky pokračují v Elsasku a na středním Porýní. Ve Sv. Havlu vymohl dokonce lebku tamního patrona a poslal ji v září r. 1353 do Prahy, aby zdobila kostel nesoucí jeho jméno. Kolekci nově získaných ostatků se rozhodl věnovat právě budované katedrále svatovítské, jehož pokladnici již dříve soustavně obohacoval, částečně i kusy, které dostal dědictvím po matce Elišce, po níž jako by tuto sběratelskou zálibu zdědil. Aby zvýšil vážnost tohoto počínu v očích kléru i věřících, žádá ze Špýru 23. XI. 1353 Innocence VI., aby vyznamenal zvláštními odpustky každoroční památku uložení těchto ostatků v metropolitním kostele. Skutečně hlava křesťanstva vyhověla této prosbě listem z 22. I. 1354, kdy větší část pokladu byla teprve na cestě do Prahy. Již 2. II. t. r. ji vypravil Karel IV. vlastnoručně podepsanou listinou ověřenou nadto třemi duchovními kurfiřty, uloženu později v kapitule. Arnoštovi se v ní ukládalo, aby vzácný poklad přijal pro svůj chrám a stanovil zvláštní den k jeho uctívání. V kolekci byly kuriozity, jejichž autenticita byla později právem uváděna v pochybnost (plénky a pokrývky z betlémských jeslí, část pásu Panny Marie, dřevo z jeslíček, kost Lazarova, ostatky betlémských nevinátek apod.). Jinak obsahovala ostatky světců německé národnosti Ulricha, Gerharda, svatých biskupů Konrada Kostnického a Florence Štrasburského, kromě ostatků světců ze vzdálených krajů, jako sv. Bartoloměje, Řehoře Velikého, sv. Afry, sv. Diviše aj.

Po odeslání tohoto souboru, jehož se nejspíše zúčastnil také Očko, získal Karel jeho nové cenné doplňky zejména v Trevíru. Zvlášť slavné památky, jako třetínu závoje Panny Marie, dílec berly sv. Petra, vymohl jen na značné naléhání a na slib, že dary zasílané do

Prahy zůstanou utajeny, protože by se jinak lid vzbouřil nad skutečností, že tyto mocné záštitné prostředky jsou z města odstraňovány. Protože se Karel IV. ani nemohl dočkat posílů, kapitulou svatovítskou urychleně vypravených — jak dopisem naléhavě žádal — poslal svými důvěrníky ostatky do Prahy sám. Jejich doprovod tvořil sám králův hofmistr Hašek ze Zvířetic, opat Neplach a pražský kanovník Velislav.

Karel se snažil právě na církevním poli získávat také vážnost českému jménu v Německu. V Ingelheimu poblíž Mohuče spatřil zbožně uctíváný meč Karla Velikého. K jeho počtě založil 14. I. 1354 — v přítomnosti také Očkově — zvláštní kapli, v níž měla bohoslužbu udržovati čtveřice kanovníků sv. Augustina. Nápadné však při tom bylo, že to měli být mužové „milovaného jazyka českého“, podléhající jurisdikci opata kláštera na Karlově v Praze, nedávno Karlem založeného. Očko takto vzdálen na přání královo své diecése, nemohl ani vykonat povinnou návštěvu „apoštolských prahů“, jak tomu byl svým úřadem povinen. Proto ho v této služebnosti zastává z jeho pověření Petr, farář z Kožlan v pražské diecési.

Po návratu z ciziny Očko neodpočíval dlouho, když ho stihlo vyzvání královo, aby se připravil k účasti na podniku ještě významnějším a dobrodružnějším, než byla cesta do Německa. Nešlo o nic menšího než se zařadit do průvodu, který doprovázel krále k římské jízdě a ke korunovací ve Věčném městě na římského císaře. Cesta plná dramatického vzruchu a státnických úspěchů Karlových, který se snažil konflikty odstraňovat pokud jen bylo možno mírově, byla zajišťována kromě slabých vojenských kontingentů z říše hlavně českými sbory. Arnošt z Pardubic a nejvyšší maršálek Čeněk z Lipé soustředili celé své úsilí na zajištění zdaru výpravy. Zdálo se, že se vrátily časy krále Vladislava z XII. stol. Nicméně přítomnost byla daleko slavnější; po prvé měli Češi čest doprovodit svého krále jako císaře do Říma. Panské rody se zajisté předstihovaly v početnosti družin, které měly v doprovodu 16leté královny jeti do Říma. Zapomnělo se i na osobní spory. K pečlivé přípravě si podali ruce nedávni rivalové mezi pány Šternberky, z Dubé, z Janovic, z Vartemberka, z Ústí, z Egerberka, z Pardubic měl nejvyšší maršálek Čeněk z Lipé, pán již nemladý, ale pln zájmu o válečná i politická dobrodružství. Po boku Arnoštově se ukazuje především Jan Očko z Vlašimě a komtur rytířského řádu Čeněk z Vartemberka. Zájezd vrcholil korunovací Karlova 5. IV. 1355 v Římě, kterou vykonal papežský legát Petr a kterou v zástupu panstva nebo mezi četnými kleriky sledoval i náš Očko jako okázalý projev přátelské shody obou nejvyšších hlav křesťanstva. Tehdy, jak Beneš Krabice zdůrazňuje, zvláště české panstvo s chlubou a nadšením notovalo své Kyrie eleison a intonovalo Te Deum, vidouc prvního českého krále ozdobeného císařským diadémem. Balbín vzpomíná, že při této příležitosti založil Jan ze Středy ve svatopetrském velechrámě oltář ke cti sv. Václava — (podle jiných to byl Jindřich Berka).

Návrat byl vyznačen tragickou událostí, která zeslabený doprovod příliš důvěřivého panovníka potkala v Pise. Tam strana Bergolinů s rodem Gambacorta zosnovala z důvodů, které netřeba v podrobnostech uvádět, skoro romaneskní revoltu proti císaři a jeho průvodcům v noci z 19. na 20. května. Ta zastihla krále i jeho choť v paláci Anzianů, kde také přebýval Očko, přímý účastník celého dobrodružně tragického a protitalské poměry příznačného boje. Atentát na císaře a jeho družinu byl zahájen založením požáru, z něhož se císař s chotí a členy své družiny, tedy také s olomouckým biskupem, stěží zachránili v nočním oděvu. Jen díky hrdinství českých bojovníků v čele s Jindřichem z Hradce a snad také diplomatickému vyjednavačskému umění Karlovu se podařilo akutní nebezpečí zažehnat a insurgeny potlačit. Olomoucký biskup měl zajisté o významnou životní zkušenost více.

Jeho zásluh nebylo zapomenuto. Po Arnoštově smrti postulovala pražská kapitula někdy před 12. VII. 1364 za pražského arcibiskupa Jana Očka a český král prosil Urbana V. o jeho potvrzení. Beneš Krabice vzpomíná jeho zásluh, které si získal „od mladosti“ ve službách Karlových, k němuž „věrně přilnul a byl mu v souženích a pracích účastným a svědomitým služebníkem“. Zvláště nápadně vyzdvihuje jeho úctu k sv. Václavu, v níž následuje prý svého pána a císaře. Veden obzvláštní láskou k tomuto zemskému patronu, založil ve Vratislavi nadaci a postaral se o to, aby tam byl světec uctíván podvojným svátkem jako v pražské katedrále.

23. VIII. 1364 ustanovil tedy Urban V. Očka pražským arcibiskupem, uvažuje „zásluhy, kterých si získal svými velikými ctnostmi“. I kdyby byla ustanovovací nedošla včas, směl se před přijetím pallia ujmout vlády nad arcidiecézí v ohledu duchovním i časném. Pallium mu doručovali s příslušným písemným doprovodem až 2. XII. 1364 biskupové vormský a litomyšlský. Jako servitium slíbil papežské kurii zaplatit 3500 zl. a malá servitia v neuváděné výši (servitium commune je asi od polovice XIII. stol. kurií požadovaný plat při jme-

nování biskupem pro papežskou komoru a kardinály; servitia minuta pro kuriální úředníky). To už byl slavnostně intronisován 16. X. 1364. Následujícího roku, 17. VI., se pak dostalo právě v osobě Očkově pražským arcibiskupům ovšem zase „s ohledem na nejdražšího našeho syna Karla“, jak píše Urban V., zcela mimořádného vyznamenání. Byl se všemi svými nástupci jmenován stálým legátem v diecích bavorské, míšeňské a řezenské jednak pro žádost císařovu i jeho samotného, ale i pro zvýšení prestiže pražské metropole, jak si přál sám Urban V. S tímto povýšením pražského metropolitu nějak souvisí glorifikace pražské kapituly vůbec, kterou jest spatřovat v papežském nařízení, že kanovník celebrující v metropolitním kostele i jeho asistenti mohou používat bílých miter. Výsada se znovu připomíná ve výnose, kterým se ukládá pražskému arcibiskupovi, aby dával před sebou nosit kříž v diecési i v částech jako legátovi mu podřízených. Podle kronikáře sám papež mu poslal pozlacený stříbrný kříž, legátský biret s cappou, aby jich v diecích své legace používal. (Pokračování)

Dr. Václav Bartůněk

KŘTITELNICE

Církevní nazírání v příčině křtílnice (baptisterium, fons baptismi, piscina) bere v úvahu různé předobrazy ze Starého zákona: tak rybník Bethesdu, obehnaný patero podloubím, v jehož vodě, kterou hýbal anděl, byl od svého neduhu uzdraven ten z mnoha nemocných, kdo do něho první vstoupil, kde sám Pán Ježíš uzdravil člověka 38 let nemocného a kde byly také obětní ovce očišťovány — nebo také záchranu Noemovu při potopě světa — a také Rudé moře, přes něž přešli Židé a jiné; bezprostředně ovšem myslí tu na ono místo v Jordáně, kam vstoupil Ježíš Kristus, aby svým křtem posvětil látku této svátosti — vodu. Podle mínění jedněch byla tato svátost ustanovena tímto křtem Syna Božího v Jordáně (Mat. 3, 13 a násl.) nebo brzy po něm (Jan 3, 22, 26 a 4, 1, 2), podle jiných teprve po Jeho zmrtvýchvstání (Mat. 28, 19): „Jdouce učte všechny národy křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“, kterážto věta má charakter křestního zákona. Touto svátostí se člověk znovu rodí z vody a Ducha svatého (Mat. 3, 3, 5). Je to tedy svátost znovuzrození a takto znovuzrození se nazývali neofyté. Tímto znovuzrozením navazoval Ježíš Kristus na starozákonní očišťování, tj. ceremonii, která vyjadřovala vědomí a smazání mravní viny a tím usmíření s Bohem. U Židů mělo zvláštní význam očištění tzv. levitské nečistoty, která vylučovala ze styku s jinými a z bohoopecty (Mojž. III. kap. 11, 12, 13, 15 — Mojž. IV. kap. 19 — Mojž. V. kap. 14), které záleželo v mytí šatů, vykoupání, ostříhání vlasů, pokropení zvláště upravenou vodou, někdy i v očištné oběti. Tyto očišťovací zákony vyznávají učení o dědičném hříchu, připomínají povinnost nitřní čistoty a posvěcení a jsou takto výrazem poslušnosti a oddanosti Bohu a prostředkem úcty Boží. Poukazovaly zřetelně na příštího Vykupitele, vzbuzovaly touhu po něm a udržovaly víru v něho. Jejich zachovávání podmiňovalo a zakládalo levitskou bezúhonnost a schopnost k bohoopectě. Kromě tohoto levitského očišťování byla ještě různá očišťování symbolická, jako před návštěvou chrámu, před modlením a obětí, vůbec před každým náboženským úkonem (Mat. 15, 2 — Luk. 11, 38), kterým však znovuzrození křtem podle proroctví Ezechielova 36, 25 a Zachariášova 13, 1 dává vyšší nadpřirozený význam. Toto znovuzrození navazovalo také na křest proselytů, jímž byl pohan, podobiv se obřizce a ponoření do vody se závazkem šetření Mojžíšova zákona, přivtělen obci židovské. Pokud jde o křest Janův, tedy Jan Křtitel chodil po vsi krajiny Jordánské a kázal křest a pokání na odpuštění hříchů (Luk. 3, 3) „v duchu a moci Eliášově“ (Luk. 1, 17). Od zástupů, které ho následovaly, žádal pokorné uznání vlastní hříšnosti bez farizejského sebeospravedlňování a pošetilého spoléhání se na Otce Abraháma (Mat. 3, 7) a důsledné pokání za spáchané

hříchy a nápravu života. A jako symbol tohoto smýšlení a očekávání vnitřního očištění od Vykupitele křtil ty, kteří mu důvěřovali, vodou Jordánu (Mat 3, 6). Svému křtu nepřisuzoval vnitřní posvěcující moc (Jan 1, 25 násl.), ale hleděl na něj, když pokřtil Pána Ježíše a nabyl o něm plného zjevení (Mat. 3, 16, 17) jako na svůj úkol, aby takto poukazyval na Vykupitele jako na Beránka, který snímá hříchy světa (Jan 1, 29, 36).

Látkou křtu je přírodní voda (Skut. apošt. 8, 36; 10, 47; koncil Trident. sess. 7. de bapt. can. 2). Obřad křtu je mytí vodou trojím ponořením (immersio), polití vodou (infusio) nebo pokropením (aspersio). Původní řádný způsob udílení křtu byla immerse, již se v řecké církvi dosud užívá (Skut. apošt. 8, 38 a násl.; Ep. k Řím. 6, 4). V latinské církvi byla tato forma křtu z hlediska zdravotního a se zřetelem k vhodnosti asi od 13. stol. poznenáhlu zatlačena udílením křtu infusí. Aspersí se uděluje křest zřídka, ponejvíce od misionářů, když má být najednou pokřtěno mnoho lidí. Ze obou těchto form křtu bylo již v křesťanském starověku užíváno, o tom svědčí jmenovitě tzv. baptismus clinicorum, křest nemocných (Cyprian Ep. 69, n. 12); o křtu infusí již v I. stol. svědčí Didache c. 7 (učení 12 apoštolů, spis z I. st., jakýsi druh Rituálu).

V církevním umění objevuje se křest ve vyobrazeních již v II. stol. celkem osmkrát v katakombách, a nichž křténec jako malý hoch stojí ve vodě a křtitel na břehu drží nad ním pravici. Kde se vznášejí holubice s nebe, je patrně míněn křest Kristův. Až do 12. stol. udržuje se křest ponořováním, jak je vidět např. zobrazení křtu Chlodvika na slonovině v muzeu v Amiensu. Křest aspersí je znázorněn na triptychu Rogierse van der Weyden v muzeu v Antverpách.

Pisciny v baptisteriích starokřesťanské doby byly většinou nádrže, do nichž tékala živá voda z nějakého pramene tak jako v katakombách sv. Pontiana a sv. Alexandra. V katakombách Priscilly a sv. Callista byla voda do piscin přiváděna potrubím, katakomby sv. Praetextata a sv. Heleny měly studny s okovem, z nichž se čerpala voda do pisciny. Ježto se tehdy křest udílel slavnostně v určitých obdobích o velikonocích, o svato-dušních svátcích, později o svátku Zjevení Páně, konečně také o svátcích sv. apoštolů a mučedníků, a to po předchozím katechumenátě, byla stavěna zvláštní baptisteria buď mimo chrám nebo i v chrámě, jak je to např. v chrámě sv. Prisky v Římě, postaveném v domě Aquila a Priscilly, kde je křestní pramen, jehož používal i sv. Petr k udílení křtu (podle nápisu: SCE PET BACTJSMV. Sancti Petri baptismus). Do baptisteria vatikánského zavedl papež Damasus vodu s vrchu Janicula. Z četných italských baptisterií je nejproslulejší baptisterium v Lateráně s předsíní; zbudované od pa-

peže Silvestra. Je osmihranné, má kruhovou, zlatem a stříbrem vnitř i zevně ozdobenou zelenou basaltovou piscinu, do níž chrlilo sedm stříbrných jelenů vodu. Stříbrné sochy Krista Pána a sv. Jana Křtitele v životní velikosti po stranách beránka z ryzího zlata, velká zlatá lampa uprostřed a rovněž zlatá, drahokamy zdobená kadidelnice doplňují výzdobu této nádherné křtílnice. Kolem pisciny se zvedá osm porfyrových sloupů. Papež Hilarius (462–468) postavil k němu ještě kapli ke cti sv. Jana Křtitele.

Forma piscin, vybudovaných z mramoru, basaltu, porfyru i z obyčejného kamene, byla kruhovitá nebo nejčastěji osmihranná. Sv. Karel Boromejský poznamenává: *Illa vero forma accommodatior et decentior, quae octanguli similitudinem exhibet*. Kolem bazénu byla široká obruba, poněkud vyvýšená, pro čekající křtence a kmotry, z níž z osmi stran vedly tři schůdky do nádrže se svčcenou vodou. Ve zdi kolem bazénu byly výklenky, zastřené koberci pro svlékání a oblékání křtenců. Bazény pro koupání a plavání ve veřejných lázních nazývaly se také baptisteria a někdy z nouze i v takových veřejných lázních udílel se křest, jak je známo ze života sv. Chrysostoma (*Dialog. Pallad. c. IX*), ale z toho nelze se domýšlet, že křestní baptisteria vznikla z takových veřejných baptisterií. Křesťanství používalo ve svých chrámech a budovách toho jména ve svém duchu. Správné je jen tolik, že pro architektonickou úpravu takových okrouhlých staveb bylo využito stejných technických pokroků jako ve velkolepých římských thermách.

Křtílnice v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Holešově

*Křtílnice v kostele sv. Vavřince v Přerově
Křtílnice v kostele sv. Jiljí v Chropyni*

Vedle těchto piscin v baptisteriích bylo již záhy používáno křtílnic v dnešním smyslu (osmihranná hranolovitá křtílnice v chrámě sv. Martina v Kolině n/R. je dar papeže Lva III. z r. 803). Jsou to volně stojící nádoby, nad nimiž se aspoň dospělým udílel křest litím vody na hlavu. Měly menší objem a formu okrouhlého nebo hranatého sudu a byly zevně bohatě ozdobeny. Tak připomínaly v malém pisciny v baptisteriích. Ale již od 11. stol. přicházejí často křtílnice ve formě pánve nebo kotle. Stojí na stupňovitém podstavci nebo na nízkých sloupech, někdy na lvíčcích. Skoro současně byly již křtílnice zhotovovány z litého kovu, z bronzu nebo z mosazi, řidčeji z mědi. Taková zvlášť pozoruhodná křtílnice z r. 1112 je v chrámě sv. Bartoloměje v Lutychu, spočívá na 12 býcích a je ozdobena reliéfovými scénami ze života sv. Jana Křtitele a sv. Jana Evangelisty. V gotické době jsou takové křtílnice ozdobovány lvy, býky a symbolickými postavami prvních lidí z ráje, zobrazením rajskeho pramene, andělů a námětů z bibl. dějepavy, nad nimi se pne vysoký poklop, rovněž bohatě zdobený. Z nejkrásnějších gotických křtílnic je křtílnice v chrámě sv. Kateřiny v Brandenburku. Gotické křtílnice byly později zhotovovány ve formě kalicha nebo poháru; spočívají na jedné noze a jsou také kryty poklopy z kovu nebo ze dřeva. Takové křtílnice jsou běžné v menších kostelích. Renesance používá pro křtílnice ráda mramoru, ale odezírá již od krásné významné geometrické konstrukce dřívějších dob. Někde je v noze křtílnice vloženo i ohřívadlo na vodu.

Podle církevních ustanovení má být křtílnice buď vedle kostela ve zvláštní kapli, nebo v kostele, ne však v lodi, nýbrž poblíž hlavního vchodu na evangelní straně a nemá být těsně u zdi, aby kněz a přísluhující při křtu měli dostatek místa (*Rit. Rom. de Sacr. Bapt.*) a má mít náležitou formu okrouhlou nebo polygonní, ponejvíce osmihrannou. Křtílnice má být ze solidní látky, pokud možno z jednoho kamene vytesaná. Nemá-li takový kámen po ruce, má být křtílnice vyložena olovem, cínem nebo mědí, nebo může být také z těchto

kovů zvláštní nádoba, která se dá do křtitelnice vložit a opět vyndat. Není-li křtitelnice stále používáno, má být pokryta příklopem z kovu nebo ze dřeva. K ozdobe může být nad příklopem navršen baldachýn s vypočtením křtu Krista Pána. Takové křtitelnice vidíme na příklad v Chropyni, Přerově, Holešově, Hulíně a četně jinde. Noha křtitelnice, myslí-li se na pánev na ní stojící, má stát na jednom nebo dvou stupních. Přitom se bral zřetel na slova Páně, která mají zvlášť při křtu hluboký význam: „Když budu vyzdvižen, potáhnu všecko k sobě“, kdežto naopak v staré době a podle aktů sv. Karla Borom. myslilo se při křtu na pohřbení

s Kristem. (Rom. 6, 4.) „Situs baptisterii ita profundus, ut a capellae pavimento descendatur tribus gradibus, hocque descensu et aliquantula profunditate aliquam sepulchri similitudinem exhibeat.“ (Instr. fabr. l. c.) Křtitelnice má být obehnána zábradlím, tak aby mohlo pojmut kněze a osoby při křtu přísluhující. („Cancelis circumscriptum.“ Rit. Rom.) Také sv. Karel Borom. a mnohé provinciální a diecéšní synody považují taková zábradlí za nutná nebo aspoň náležitější. Křtitelnice a křestní voda mají být stále pečlivě udržovány v čistotě.

Dr. Hubert Havránek

OBĚTOVÁNÍ

Symbolum je mohutné finále mše svatě katechumenů. S posledním mohutným článkem víry v paměti: „et vitam venturi saeculi — Amen“, kterým vyznává symbolum, odcházeli nadšení čekatelé křestanské obce domů.

Věřící zůstali však in Missa Fidelium, kterou zahájil kněz liturgickým pozdravem „Dominus vobiscum“. Kněz a lid vzájemně si přejí pomoc Boží a v „Oremus“ se povzbuzují k obětování, při kterém se obětní žertva připravuje, ke konsekraci, ve které se oběť vykonává (victima conficitur), a ke sv. přijímání, kde se žertva ničí (victima destruitur). Tyto výsostně obětní výkony jsou zkrášleny a doplněny vznešenými ceremoniemi a modlitbami. Opravdové spectaculum Divinae sapientiae et caritatis: mens impletur gratia et futurae gloriae nobis pignus datur.

Oblatio, obětování je zahajováno antifonou čili offertoriem. Z liturgie sv. Justina (Apol. I. 65, 67) víme, že obětní dary (chléb a víno) přinášeli věřící sami a odevzdávali je liturgovi. V liturgii římské se tento zvyk udržel až do 12. století, kdy věřící si více oblíbili dary peněžní místo naturálií. Tento zvyk žije podnes ještě na některých místech v tak zvaných ofěrách, zvláště při zádušních mších svatých. Zatím co kladli věřící obětiny na stůl, zpíval sbor antifonu a žalm; aby při tomto materiálním a rozrušujícím výkonu zůstala mysl věřících upoutána na Boha. Když zanikly obětiny, zanikl i zpěv žalmu. Jako reminiscence na dávný offertoriální zpěv zůstala v liturgii římské jen krátká antifona — offertorium zvaná. Vyjadřuje vůdčí myšlenku mše svatě věřících, podobně jako introit základní myšlenku mše svatě katechumenů.

Aby charakterisoval jednoznačně Eucharistickou oběť jako identickou s obětí kalvářskou, ustanovil Pán Ježíš, aby se slavila pod dvoji způsobou: pod způsobou chleba a vína. Mystická smrt si vyžaduje, aby byla vyslovena konsekrací slova odděleně nad chlebem a nad vínem; v tom právě tkví podstata mystické smrti Pána Ježíše při Nejsvětější oběti, že jsou oddělena konsekrací slova nad oběma způsobami.

Jediná modlitba, kterou se modlil kněz při obětování, byla až do 11. století dnešní sekreta. Poněvadž mezi zahajujícími „Oremus“ a orací byla dlouhotrvající „ofěra“ — opakoval na konci ofěry kněz znovu formuli, avšak slovy: „Orate, fratres“. Ve dvanáctém století začalo se užívat porůznu různých oblačních modliteb, z kterých Pius V. v šestnáctém století ustanovil oblační modlitby nynější, tak zvaný canon minor — závazně pro celou západní církev.

„Suscipe, Sancte Pater... hanc immaculatam hostiam, quam ego... offerro tibi Deo meo... pro innumerabilibus peccatis, et offensionibus, et negligentibus meis.“ Peccata, hříchy zloby, offensiones, hříchy ze slabosti spáchané a lehké, negligentiae — nedbalosti. Spočítej, můžeš-li, všechny hříchy života svého! Neboj se, že lžeš Pánu Bohu, když se modlíš, když říkáš v této modlitbě malého kánonu „innumerabilibus — nesčítané“. Pro většinu z nás není sice těžký hřích tou velikou překážkou v naší snaze po dokonalosti a svatosti, neboť kněz a těžký hřích nepatří dohromady, těžký hřích a kněz se nesnášejí! Vlastní překážka pro nás kněze v naší snaze po zdokonalení a zvroutnění duchovního života je hřích lehký, jsou ty naše offensiones et negligentiae ve všech odstínech a stupnicích, kterých se třeba ani moc nelekáme, ani moc nevšímáme, které nás třeba ani moc nebolí a které by nás boleti měly, neboť bolesti bychom se přece jen hleděli zbavit. Každý z nás zůstane uprostřed cesty stát, kdo proti lehkým hříchům nebojuje, kdo s lehkým hříchem koketuje a proti němu se nebrání. Jestliže Bůh něco nenávidí na našich kněžských duších, tak je to polovičatost, labilnost, nerozhodnost, a to proto, poněvadž nás přijal do svých zvláštních služeb, učinil nás svými přáteli a od přítele a služebníka se vyžaduje zcela zvláštní věrnost, věrnost i v malém a v drobném — věrnost ve všem!

Položme všechny ty naše viny ze slabosti a kolísavosti, z labilnosti a křehkosti spáchané na patenu, a s nimi všechny hříchy z nedbalosti zaviněné... Vždyť smysl našeho svatého stavu jest po celý život stát pod křížem a zprostředkovat vykupitelskou milost Pána našeho Ježíše Krista duším nám svěřeným. Činíme to vždycky. V tomto našem poslání spočívá celá naše odpovědnost a tragika, avšak i celé štěstí našeho poslání. Jsme cooperatores, jsme nástroji vykupitelského díla Spasitele a Vykupitele svého, avšak cooperatores a nástroje, kteří mají svobodnou vůli a které Bůh nenutí, aby Jeho milostí zprostředkovali, a Jeho jméno na Zemi proslavovali! Nejhoroznější ze všech myšlenek v našem kněžském poslání jest myšlenka, že naši nedbalostí, naši pohodlností, váhavostí a liknavostí zahynou duše, nebo přijdou k úrazu, ke škodě, z kterých má každá neskonalou cenu, z kterých je každá mistrovské dílo Stvořitelovo! Někdy si musíme říci, že každý laik, každý dělník, každý inteligent pracuje s větší důkladností, přesností a láskou, než mnohý z nás v duchovní, pastorační správě... Mysleme na ty, o které jsme se nestarali tak, jak se starati máme a modleme se za svou a naši spásu, pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus christianis vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam aeternam — Mysli přitom na všechny svěřené lidi své obce, učené i neučené, ženy a muže, děti, staré i mladé, které znáš třeba i jménem... na každého, na všechny... dobré i zlé, duše starosti i radosti... Taktéž při obětování kalicha... „Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris... pro nostra et totius mundi salute“, a při poslední modlitbě malého kánonu: „Suscipe, sancta Trinitas...“

Kéž je nám všem „malý kánon“ vykřičníkem k horlivosti a k opravdovému polepšení. P. Karel Sahan

EUCHARISTICKÝ PLAMEN

Když básník Xaver Dvořák klečel před svátostným Spasitelem a z jeho planoucího srdce tryskala vzrušená kněžská i básnická apotheosa Eucharistie, měl jen jedno přání, jež se nerozpakoval povědět svému Pánu: „Chtěl bych Tě milovat jako Ty mě miluješ.“ Kolikrát jsem si sám před svatostánkem opakoval tuto prostou a přece tak velkolepou větu! V Eucharistii nám náš Pán dává všecku svou lásku způsobem nejpokornějším a není možné, abychom my mu nechtěli dávat svou lásku způsobem nejpřímějším. V kněžském srdci nikdy nesmí zhasnout eucharistický plamen; plamen lásky k Nejsv. svátosti. Je znakem kněžství živého. Je svědectvím ducha apoštolského. Dr. František Cinek ve svém objemném díle o nezapomenutelném moravském metropolitovi dr. Antonínu Cyrilu Stojanovi to praví bezpečně, když tvrdí, že neklamnou známkou pravého ducha apoštolských prací je veliká láska k Eucharistii, či eucharisticko-centrické usměrnění.

To jsem si pokaždé připomínal, kdykoliv jsem na Strahově stanul před hrobem sv. Norberta, světce veliké a neuhasitelné lásky k Eucharistii. Ani kámen oslnivého náhrobku neudusil sílu a moc eucharistického plamene v díle tohoto tak neunavitelného apoštolského muže. Loni tomu bylo tři sta let, co

Praha přijala jeho tiché ostatky; kolem jeho strahovského hrobu pospíchá čas, nenasytý polykač jmen a zevšedňovatel i toho nejkrásnějšího a nejtřpytivějšího života. Ale nikdy nezpůsobí, abychom mohli zapomenout na to, jak tento světec, který se z muže světa takřka v hodině přerodil v muže Božího a jemuž bylo dáno vítězit zbraněmi lásky, kul své apoštolské dílo v ohni lásky k Nejsv. svátosti. Proto také dovedl přemoci tolik nesnadných a trpkých překážek, jež mu kladla lidská zloba a nepochopení mnohých kněží; proto dovedl vnést všude soulad a byl velikým usmířovatelem protiv. Jeho láska k Eucharistii působila, že horlivě miloval a ctil pokoj a tam, kde viděl svár a rozbroje, zakročoval mocí lásky. Byl velikým apoštolem míru; byl tvůrcem svatého a účinného sjednocení duší v jedině lásce k svátostnému Pánu. Jak je to prosté a velké: jsou-li věřící srdce sjednocena v živé a horoucí lásce k Eucharistii, jak by se neměla milovat navzájem? To je otázka, kterou příklad sv. Norberta, ctitele Nejsv. svátosti a apoštola pokoje, neodbytně klade kněžím, stejně jako věřícím a je věcí křesťanského svědomí odpovědět na ni s poctivostí a přímostí pravdy. Ne-ní živého křesťanského života a není živého a apoštolského života kněžského bez pevné účty, neuhasitelné

lásky a oddané vděčnosti k eucharistickému Kristu. Na této pravdě nic nezmění skutečnost, že tak často necháváme božského Dárce nejvyšší lásky ve svatostáncích našich chrámů dlouho čekat na plnost lásky naší a na její svatě dozrání.

O arcibiskupu Stojanovi jeho zasvěcený životopisec píše, že Eucharistie byla alfa i omega vši jeho práce. Před každou cestou nezapomněl se pomodlit před svatostánkem; po návratu nejprve se šel poklonit svátostnému Spasiteli. I když se vracel pozdě v noci a kostel byl zavřen, stál s obnaženou hlavou, třebaš přšelo, před chrámovými dveřmi. S velikou láskou a pečlivostí konal eucharistické pobožnosti; rád kázával před sv. přijímáním. „Eucharistická pobožnost byla výmluvným výrazem jeho vnitřního života, soustředěného v Eucharistii“ — dokládá Stojanův životopisec. Horlivý moravský apoštol šel jasnou cestou sv. Norberta. Má po ní kráčet každý kněz, který je živou láskou připoutáván k tajemné Prohlubni lásky, již je Eucharistie. Neboť Ten, jenž si nás zamiloval, že si necenil ani sebe, nás přemáhá vytrvalostí své žiznivé lásky. Jak je krásné růst pod jejím dechem a jak je potřebné vyhledávat ji, kdykoliv začínáme! P. Václav Zima

DUCH ČASU

je nazván článek K. Szranta v polském kněžském časopise Homo Dei (Warszawa 1958, č. 1). Článek se zabývá církevním životem ve Francii. Jsou v něm obsaženy názory uložené v „Rapport doctrinal“ od Msgr. Josefa Levebure, arcibiskupa v Bourges. V „Rapport doctrinal“ je diagnosa církevního života ve Francii, vzniklá z plenárního zasedání francouzského episkopátu v roce 1957. Jmenovaný arcibiskup nalézá hlavní zdroj choroby v zániku „sens de Dieu“. Kultura po Francouzské revoluci dospěla až k popírání existence Boha. Infiltrace této kultury se děje idejemi a činy. Oslabení citu pro velikost Boží je následkem přehnaného individualismu. Zmizel pocit nicotnosti člověka před Bohem, takže dokonce i klečící postava se zdá katolíkům nedůstojnou svou ponížeností.

V Bohu je spatřována bytost, jež má sloužit člověku. Z toho je radikální přetvoření poslušnosti, jejíž staré pojetí prý neodpovídá člověku, jenž se stal zralým a dospělým. S tím je spojena ztráta pocitu vlastní hříšnosti vůči Bohu. Dědičný hřích není brán vážně. Vytváří se pocit odpovědnosti za spásu druhých při současném zanedbávání péče o vlastní duši. Z toho pramení přehnaná kampaň proti subjektivní zbožnosti a je zdůrazňován výlučně kult objektivní zbožnosti. Svědomí přestává reagovat na osobní provinění vůči Bohu a stává se citlivým na provinění charakteru sociálního nebo kolektivního. O věčných pravdách existuje spiknutí mlčení i se strany kazatelů. Hřích kolektivní zaujímá místo hříchu osobního. Za skutečnost hříchu se nepovažuje urážka Boha, ale spíše nespravedlnost vůči bližnímu. Ozdravení lidské přirozenosti má postupovat cestou přirozených schopností a sil; milost se činí dodatkem přirozeného rozvoje. Náhradou tradiční askese je práce, sport, apoštolát. Ateistický humanismus a naturalismus nepůsobí sice jako učení na myšlení katolíků, ale má vliv na svědomí jako praxe. Z Evangelia se vybírá to, co se vztahuje na společenskou spravedlnost a na lidské bratrství. Nadpřirozeno je vymazáno z programu. Z toho také plyne, že vykoupení má být

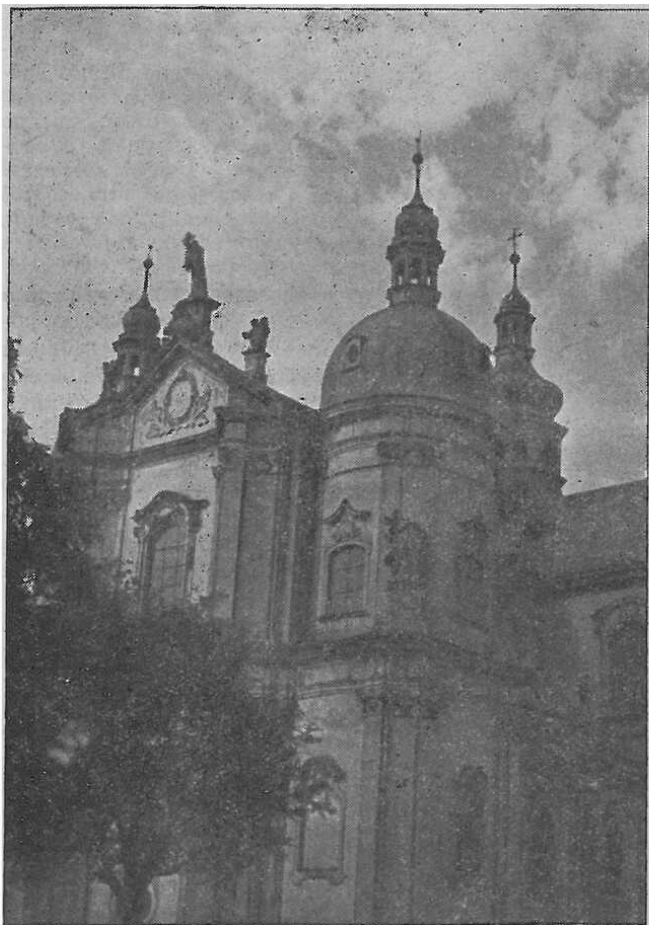
nejprve svět a skrze něj duše. Na Církev se nepohlíží jako na instituci posvěcující duše, ale jako na administrativní organizaci, které se vytýká zpátečnictví, ztrnulost, nedostatek porozumění pro techniku a pokrok, pro propagandu a reklamu. V hlášaném učení Církvě se hledají podpory vlastních názorů, zbraň pro zkrúšení protivníka, osobní koncepce politické či sociální. Pro katolíky vzniká obtíž v poslušnosti vůči církevní vrchnosti. Uznává se sice oprávněnost zásad, ale jejich aplikace se děje podle vlastního svědomí. V církevních nařízeních se spatřuje útok na svobodu myšlení. Je žádáno uvolnění omezení předpisů, kontroly. Někteří katolíci jsou nakaženi vitalismem, který uznává působnost Boží v činech, ale ne v ideách a dogmatech. Relativismus, způsobený vlivem současných změn a zahnížděný v myslích patřících na přirozený svět, se přenáší i na svět nadpřirozený a žije v očekávání změn, na příklad v učení o pekle, manželství, hříchu smrtelném apod. Snášelnost vůči osobám se lehce stává snášelností vůči zásadám jimi hlášaným. Ve jménu lásky dochází k náboženskému indiferentismu.

Pojetí křesťanské lásky se pokřivuje. Láska k bližnímu se odtrhuje od lásky k Bohu. Zůstává z toho jen filantropická láska, sentimentalita, dobrota a soucit, což není theologická láska. Tvoří se pojetí lásky typu sociologického. V odporu vůči hierarchickému kněžství se někteří katolíci domnívají, že postačí láska a spojení s Kristem jen skrze křest. Proti tomuto názoru byl nucen vystoupit svatý Otec zdůrazněním podstatného a ne pouze stupňovitého rozdílu mezi hierarchickým kněžstvím a obecným všech věřících. V reakci na tyto proudy se objevuje opačný směr: přehnaný integralismus. Na obranu katolického ducha a „sens de Dieu“ tvoří se klauzury a kryty ve světě nadpřirozeném, oddělené a izolované od přirozeného světa. Takové pojetí je v protikladu s posláním Církvě.

V „Rapport doctrinal“ je materiál přinášející příznaky doby. Je užitečno se nad nimi zamyslit. jm

BAROKOVÁ SUITA

Baroková suita je název barevného dokumentárního filmu, který bude v brzké době uveden v našich kinech. Jestliže ve filmu Staletá krása jsme mohli obdivovat vývoj architektury a krásu našich kostelů od prvních počátků křesťanství do konce středověku,

Klásterní chrám v Oseku u Duchcova, dílo Octaviana Broggia (začátek 18. stol.)

zhlédneme nyní neméně úspěšné ideové pokračování o době baroku, podávající dokonalý přehled jednotlivých fází tohoto slohu u nás.

Z velké řady památek byly vybrány po pečlivé úvaze odborným poradcem docentem Oldřichem J. Blažičkem, který je autorem námětu, jen typicky nejnepohodnější ukázky. Oko zkušeného kameramana Jaroslava Šulce pak zachytilo na filmový pás záběry z 30 různých kostelů a klášterů, jakož i několika zámků a paláců.

Vedle známých objektů a uměleckých hodnot objeví se na plátně i méně známé, po prvé zfilmované. Cílem režiséra Svatopluka Studeného, jehož Staletá krása se dostalo četných uznání a cen doma i za hranicemi, je vystižení charakteristiky baroku, onen nepokoj a dynamika, jakož i umělecký výraz jednotlivých děl. Proto volí nejuvstíznější pohledy na díla starých mistrů, aby tlumočil jejich myšlenky a city. Vhodné osvětlení zvyšuje barevný efekt, který dobová hudba, upravená pro tento účel prof. Albertem Pekem a dr. Ladislavem Vachulkou výrazně doplňuje. Vše je harmonicky sladěno, neboť na celkovou kompozici je kladen zvlášť velký důraz.

V první části je zachyceno údobí, kdy barok začátkem 17. věku k nám proniká a představuje se především v dílech italských architektů, jak o tom svědčí klášterní kostel v Oseku u Duchcova (viz obr.). Rozkvět tohoto slohu nastává až po třicetileté válce. Dienenhoferova architektura, Braunova a Brokoffova plastika, jakož i Brandlova malba ukazují v druhé části, jakou tvářnost nabyt barok u nás, když se cizí vlivy smísily s domácími. Později barok zdomácní, ztrácí cizí tvář a přejímá osobité rysy našeho prostředí. V té době umělecká tvorba baroku dosahuje svého vrcholu zvláště v Praze, která se řadí mezi přední střediska umění v Evropě. Obsahem třetí části je doznívání baroka během 18. stol., který se zvolna mění v rokoko a klasicismus. Barok ustupuje, poznenáhlu zmirá, avšak nevymizí docela. Jeho vliv se ještě dlouho uplatňuje v lidové tvorbě. Dokladem toho jsou osamělá boží muka v polích a sochy svatých u cest.

Je potěšitelné, s jakou vážností a úctou si počínali při své práci zaměstnanci Studia zpravodajského filmu v kostelích. Filmování není jednoduchá práce. Co úzkostlivé péče, námahy a času si vyžádá obraz, který na plátně proběhne během několika vteřin. Navštívili jsme filmové pracovníky při práci v kostele sv. Kateřiny v Praze (viz obr.). Před vchodem stály připraveny na

V OCELOVÉM SRDCI REPUBLIKY

„Jsme zde v ocelovém srdci republiky,“ pravil děkan Eduard Hurník tajemníkům Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva, kteří se sjeli 15. dubna 1958 na pracovní poradě v Ostravě-Vítkovicích. „Jen se zaposlouchejte a uslyšíte jeho rytmické bušení, jeho pulsující život probíhá celou Ostravou a jeho životodárná síla se rozlévá po celé naší republice a oslavuje naše jméno po celém světě.“

Byla nám umožněna i návštěva Nových hutí Klementa Gottwalda v Kuncovicích a jejich prohlídka. I když návštěvník očekává, že spatří mohutný závod, skutečnost všemi směry daleko překonává očekávání. Obrovské komplexy továrních hal se táhnou všemi směry a nad nimi nespočetné komíny bez ustání chrlí mraky kouře. A stále je těch továrních objektů málo, protože na všech stranách jsou rozestavěny nové haly, nové objekty a všude mraveniště lidí a každý přesně ví, co má dělat, na staveništích i v halách, u pecí i v kovárnách, všude to hřmí nádherným rytmem práce, která jest matka pokroku.

Člověk, který vstoupí po prvé, neví, kam se dříve podívat, čemu dříve naslouchat. To, co by jinde vnímal jako ohlušující nepřijemný rachot, zní zde v podivuhodné harmonii jako hudba nebeských sfér, je to obdivuhodná symfonie tvůrčí práce, která člověku dává

podíl na tvůrčí moci Boží. Stojíme v obrovské kovárně, nad kterou by s úžasem otvíral oči i nebeský kovář Hefaistos z řeckého bájesloví. Zde člověk osvobozený od kapitalistického vykořisťování plně rozvíjí své vlohy a schopnosti, celou svou bytost vkládá do své práce a buduje pevnou hradbu míru. A věru jsou vidět výsledky práce kováků z NHKG. Obrovský rozmach závodů nás posunuje na nejpřednější místo ve výrobě ušlechtilé ocele na celém světě.

Mohutné jeřáby před našima očima vytahují z nitra hlubinných pecí rozžhavené ocelové ingoty a dopravují je bezpečně na dlouhé válcovací stolice, kde se ocel válcuje na potřebný profil, žhavá ocelová hrouda se mění na žhavého hada, který je stále delší a delší. Pak se řeže na kusy stanovené délky a dopravuje k dalšímu zpracování.

V těžké kovárně opracovávají kusy, které svou velikostí překonávají vše, co bylo kde jinde na světě vyrobeno. Obrovským lisem o výkonu 1500 tun se nemožno pochlubit nikde jinde na světě. Je to nádherný zážitek vidět partu kováků u lisu. Ve hřmotu není slyšet jediného slova, ale parta si dokonale rozumí, každý její člen koná pohyby přesně jako chronometr, jako prírko se pohybuje pod lisem mohutná hřídel a lis ji opracovává na milimetr přesně podle vůle lidí.

Zde je vidět, že lidé mají svou těžkou, vskutku

Socha archanděla Michaela v kostele sv. Kateřiny v Praze

dvou automobilech agregáty, které vyrábějí potřebnou elektrickou energii pro mohutná osvětlovací tělesa. Elektrický proud je k nim veden několika kabely.

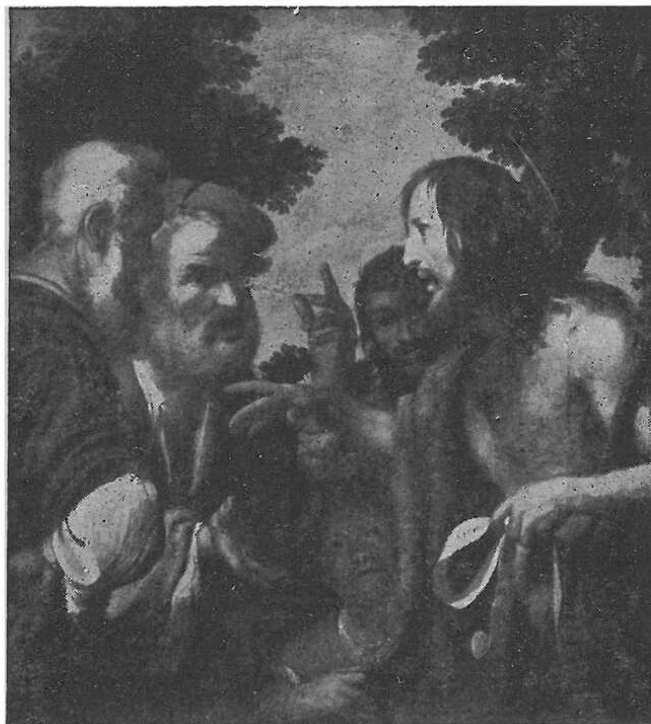
Uvnitř právě dokončovali postavení kamery, kterou pak asistent kamery zaměřoval s pomocníky na znamenitou fresku Václava Vavřince Reinera, představu-

chlapskou práci rádi, že jim rozkvět závodů a blaho republiky leží skutečně na srdci. Všude čisto a vzorný pořádek. Starostlivého pečlivého hospodáře vidíš v každém dělníkovi. S jakou láskou a hrdoostí vypravuje dělník o martinských pecích, o rychlotavbách a zvláště o peci „Nulce“, která teprve koncem března vydala první tavbu.

Cím by byla naše republika, kdybychom neměli NHKG? Na každém kroku v denním životě nám usnadňují a zpříjemňují život stroje a přístroje, velké i malé, vyrobené z ušlechtilých taveb z NHKG v různých závodech v celé republice. Naše ocel a výrobky z ní mají prvotřídní zvuk na celém světě a všude hlásají dovednost našich dělníků a přednost socialistického řádu před kapitalistickým.

Je tolik krásy v NHKG, že to ani nelze vypsát. V té symfonii tvořivé práce každý se může uplatnit, každý může svou hřivnou přispět, i ženy dosahují vysoké kvalifikace a vysokých výdělků. A přece stále se volá po nových pracovnících, každé pilné ruky je zde třeba.

Vzorné pracovní kolektivy vychovávají nového, lepšího člověka. Je radost vidět lidi při práci, je radost je vidět i mimo práci. Jsou to lidé krásní, sebevědomí, ale pozorní ke každému. Hodně si vydělají, a proto chtějí slušně a kulturně žít a vláda má pro potřeby pracujících plné porozumění. Hustá dopravní síť umož-

Obraz sv. Jana Křtitele od Karla Škréty v katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích

jící umučení sv. Kateřiny — lámání kolem. Nástrojný obraz osvětlený mohutnými reflektory vynikl v celé své jedinečné kráse. (Viz vyobrazení.) Po několika zkouškách je spuštěna kamera na ostro. Tichý šelest kamery se opakuje při dalším natáčení. Následuje ještě několik pořizování několika fotografických snímků určených pro zamýšlené vydání knihy o baroku. Režisér dává pokyn ke zhasnutí světel. Pomalu dohasínají světla reflektorů zanechávající za sebou stopu v podobě jemného namodralého dýmu. Záběr je hotov a po malé přestávce se postup opakuje. Konečnou tvářnost dá filmu teprve vyvolání, několikrát kopírování přes různé filtry v sestřih v laboratořích.

Premiérové ukázky, které byly začátkem února předvedeny širší veřejnosti, nasvědčují, že Baroková suita splní úspěšně své kulturně historické poslání.

Inž. Vladimír Grégr

ni každému, že ze svého volného času neztratí ani minutu zbytečně. Po práci se mohou věnovat odpočinku, rodině, kultuře, sportu i zábavě podle libosti.

Navštívili jsme sídliště Stalingrad a Porubu. Krásné bloky moderních domů v zeleni trávníků s krásnými vzdušnými byty, o jakých se dříve nikomu ani nezдалo. Všude je plno zdravých dětí, pěkně živených a oblečených, s jásotem si bezstarostně hrají na pěkných hřištích. Imposantní vstupní brána do sídliště Poruba nás přenášá do kouzla pohádek Tisíce a jedné noci. Jaký to protiklad s moderním nádherným sídlištěm malá vesnička Poruba s nízkými domky! Ale ani ty nechtějí zůstat pozadu a také se modernisují.

Po zážitcích dne jsme prožili překrásný večer ve Státním divadle Zdeňka Nejedlého v Ostravě, kde do posledního místečka přeplněné hlediště soustředěně naslouchalo čarokrásné hudbě a napjatě sledovalo skvělé herecké podání Weberovy opery „Čarostřelec“. Kultura se již dávno stala nedílnou součástí nejširších vrstev obyvatelstva, a to svědčí o tom, že naše republika je na správné cestě, že socialismus je nejpřirozenější forma života. V socialismu, i když člověk ještě nemá vše, co by chtěl a potřeboval, přece může žít plností života, neboť se nemusí obávat zlé budoucnosti. Socialismus je svět míru a pokroku, svět budování, je to cesta k šťastné budoucnosti.

Rudolf Havelka

7. květen - 1950

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

VI. KAPITÁL A ZISK

Z minulé kapitoly známe schéma činnosti kapitalistického výrobce v podobě: $c + v \dots$ výrobní proces... $c + v + n$; neboli v podobě: $P - Z - P + p$. V našem výkladu jsme zůstali u jednoho obratu kapitálu. Nyní půjdeme dále a podíváme se, jaké jsou osudy nadhodnoty v rukou kapitalisty a jak pokračují další fáze života kapitálu.

Známe v podstatě dva možné typy použití nadhodnoty. První, kdy majitel kapitálu úplně spotřebuje nadhodnotu a druhý, kdy část nadhodnoty je použita k rozšíření výroby a část spotřebována kapitalistou.

Nejdříve popíšeme život kapitálu, jehož majitel spotřebovává celou nadhodnotu.

Jako výsledek minulého výrobního cyklu obdrží kapitalista souhrn zboží, jehož hodnota je rovna součtu složek $c + v + n$. Nadhodnotu (n) spotřebuje, a za zbytek kapitálu ($c + v$) nakoupí opět stejné množství složek konstantních a variabilních. Výroba se tak může opakovat v naprosto stejném rozsahu. Reprodukujeme (obnovujeme) se stále znovu kapitál, ale vůbec se přitom nemění jeho množství. Takovému způsobu života kapitálu říkáme *jednoduchá reprodukce*.

Jiný obraz dostaneme, když kapitalista nespotřebuje celou nadhodnotu, ale vloží ji zčásti zpět do výroby. Zahájí pak další výrobní cyklus s větším množstvím kapitálu, který přináší větší množství nadhodnoty, z níž opět je možno více rozložit zpět do výroby, a tak pokračuje cyklus stálým rozšiřováním kapitálu. Tomuto způsobu života kapitálu říkáme *rozšířená reprodukce*.

Pojem reprodukce (českým slovem „nové opakování, obnovení“) má širší rozsah než pouze obnovení a rozmnožení kapitálu, který proběhl výrobou a dostal se do stadia, kdy je možno opakovat jeho pomocí celý obrat znovu. Reprodukce se nejenom vlastností kapitálu jako souhrnu výrobních složek, ale i vlastností kapitálu jakožto vztahu mezi jednotlivými členy společnosti. Reprodukce znamená, že je obnovena nutnost existence dělníka, který před pracovním procesem musí znovu prodat kapitalistovi svou pracovní sílu, jako to učinil před zahájením předcházejícího obratu kapitálu. Musí být i kapitalista, který kapitálu pro výrobu použije. Jednoduše řečeno — kapitalistická reprodukce znamená reprodukci kapitálu, kapitalistických výrobních vztahů a stále znovu opakuje a uvádí v život pracovní a životní podmínky všech členů kapitalistické společnosti.

Pojem rozšířené reprodukce přináší s sebou pojem *akumulace kapitálu*. Akumulace kapitálu znamená, že část nadhodnoty kapitalista nespotřebuje, ale vloží zpět do výroby — akumuluje (nahromadí). Akumulovanou nadhodnotu použije jako kapitál na nákup nových konstantních a variabilních složek kapitálu. K akumulaci je majitel kapitálu nucen dvěma hlavními činiteli. Prvním z nich je snaha po dosažení co největšího zisku; větší kapitál je schopen přinést větší zisk. Druhým je konkurenční boj mezi kapitalisty. Každý majitel kapitalistického výrobního podniku je neustálou konkurencí nucen zlepšovat styl své práce nákupem nových strojů. Nákup nových strojů vyžaduje stále nové investice, jejichž úhrada je možná jen z akumulované nadhodnoty.

Neustálé zvyšování počtu strojů v továrnách má vliv na tzv. organickou skladbu kapitálu. *Organická skladba kapitálu* je poměr mezi konstantní a variabilní složkou kapitálu, které jsou vkládány do výroby. Ve zlomku, za použití našich symbolů (c, v) bude

$$\text{organická skladba kapitálu} = \frac{c}{v}$$

Ze statistik kteréhokoli kapitalistického státu vidíme, že organická skladba kapitálu v průběhu celého života kapitalismu stále rostla. Důvodem pro to byl růst konstantního kapitálu — jinými slovy — zvětšoval se neustále podíl strojů a zařízení v hodnotě konečného výrobku a stále bylo vypláceno menší množství mezd za práci

dělníků. Důvodem nebyl jen pokles dělnických mezd, ale i skutečnost, že dělník dostával do ruky stále hodnotnější stroje.

Vidíme, že růst organické skladby kapitálu je za kapitalismu zjev nezbytně nutný. Nutí k němu všeobecná kapitalistická konkurence, jakož i hlavní hybný činitel kapitalistické společnosti — touha po zisku.

Růst organické skladby kapitálu má však další důsledky.

Rostoucí použití strojů vede k relativně menší potřebě pracovní síly. Tak dochází k tomu, že vzniká nezaměstnanost, která je hlavním zlem kapitalismu. Již v době, kdy se kapitalismus sotva rozvinul, nebyla nezaměstnanost zjevem typickým jen pro období krize. Vytvořila se tzv. *rezervní armáda nezaměstnaných*. I v dobách nejvyšší konjunktury existuje v kapitalismu skupina dělníků, kteří jsou bez práce. S počínající krizí přirozeně rezervní armáda vždy roste. Stálá existence nezaměstnaných ve společnosti je pro kapitalisty výhodným činitelem. Znamená pro dělníky neustálou hrozbu, která posiluje pracovní disciplínu a nutí často dělníky přijímat velmi nevhodné mzdové podmínky. Dělník, který není ochoten podvolit se předloženým podmínkám, je bez okolků majitelem kapitálu propuštěn. Kapitalista snadno nalezne náhradu mezi nezaměstnanými, kteří čekají na práci a jsou ve svém špatném postavení ochotni přijmout lečjaké podmínky.

To jsou první důsledky růstu organické skladby kapitálu.

Růst organické skladby kapitálu znamená také růst bohatství společnosti, protože tato disponuje větším množstvím výrobních prostředků, pracuje vyšší produktivitou práce. Tento růst bohatství má však i svůj protiklad — podporuje neustálý růst nezaměstnanosti a pomáhá ke zhoršování životních podmínek i zaměstnaných. A tak vidíme na jedné straně rychlý růst bohatství malé skupiny majitelů kapitálu a na druhé straně neustálý růst chudoby dělnictva. Tento rozpor vzájemně úměrného a současného růstu bohatství a bída je důsledkem akumulace, která vyplývá z rozšířené reprodukce. Říkáme mu *všeobecný zákon kapitalistické akumulace*. Chudoba dělnictva přitom stále roste. Roste v měřítku absolutním i relativním. Obojí musíme chápat neodděleně, pozorováno u jednotlivých dělníků, ale u dělnické třídy jako celku. *Relativní zbláckování* spočívá v tom, že podíl dělnických příjmů na celkovém bohatství společnosti je neustále menší. *Absolutní zbláckování* spočívá v tom, že příjem všech dělníků dohromady je neustále menší. Zde je třeba počítat i se ztrátami, které mají dělníci v době nezaměstnanosti a v době válek. Do celkového průměru spadají i nepatrné mzdy dělníků v zaostalých a koloniálních zemích.

*

V dosavadním výkladu o životě kapitálu jsme se zabývali teoretickými pojmy, jako nadhodnota, reprodukce v jednom podniku, převlastňování celé nebo části nadhodnoty kapitalistou podle jeho rozhodnutí apod. Tyto pojmy jsme používali jako abstrakce od skutečnosti kapitalistického života, který je zásadami našich pojmů sice v podstatě řízen, ale na povrchu skutečného ekonomického života nejsou známy ani používány. Majitel kapitálu zná pouze *výrobní náklady* a svůj *zisk*. Výrobní náklady jsou souhrnem hodnot, které vložil do výroby, tj. podle naší terminologie souhrn konstantních a variabilních složek. To je také náklad, který musí kapitalista vynaložit na získání zboží. Tolik ho zboží skutečně stojí. Při prodeji se pak snaží dosáhnout zisku. Pramenem zisku je nadhodnota, se kterou kapitalista nepočítá, protože ani o ní neví. Míra nadhodnoty je v různých odvětvích hospodářství různá, a přece kapitál, který jeho majitel vložil do výroby, přináší v celém národním hospodářství stejnou míru zisku. Jak k tomu dochází?

Představme si tři různá výrobní odvětví, která si označíme písmeny A, B, C. Ve všech odvětvích je pou-

žito stejných kapitálů, řekněme v hodnotě 100 X. Organická skladba kapitálu je však v každém odvětví jiná – tedy poměr mezi konstantními a variabilními složkami je různý. Pro náš příklad budeme dále ještě předpokládat, že míra nadhodnoty je všude stejná. U odvětví A bude skladba vloženého kapitálu $50c + 50v$. U odvětví B bude poměr $60c + 40v$; u odvětví C pak $70c + 30v$.

Srovnáme si nyní uvedené údaje do tabulky, abychom dostali přehledný obraz o tom, jaký bude výsledek:

A:	$50c + 50v$	...	výroba	$50c + 50v + 50n$
	(hodnota zboží 150)			
B:	$60c + 40v$	...	výroba	$60c + 40v + 40n$
	(hodnota zboží 140)			
C:	$70c + 30v$	...	výroba	$70c + 30v + 30n$
	(hodnota zboží 130)			

Vidíme, že ze stejně vysokého kapitálu dostáváme vlivem různé organické skladby kapitálu zboží různé hodnoty. Ve skutečnosti se však všechno zboží prodává za stejnou, tzv. *výrobní cenu zboží*.

Výrobní cena zboží je tvořena součtem výrobních nákladů a *průměrného zisku*. Co je průměrný zisk?

Ve třech různých odvětvích jsme dostali ze tří stejných kapitálů v hodnotě 100 X trojí zboží různé hodnoty. U odvětví A 150 X, u B 140 X a u C 130 X. Zkušenost ale ukazuje, že něco takového není možné. Jakmile by totiž kapitál v jednom odvětví vynášel 50 X a v jiném jen 30 X, pak by okamžitě všichni začali investovat do prvního odvětví. Tak by stoupala výroba zboží v tomto odvětví a tím i nabídka, klesaly by ceny tak dlouho, až by se zisky dostaly na úroveň jiných kapitálů, protože zboží by se neprodávalo za svou hodnotu, ale laciněji. A to je také skutečná praxe. Ve skutečnosti se totiž vždy vytvoří tzv. průměrný zisk, který je ve všech odvětvích stejný. Malé odchylky od průměru, pokud se vyskytnou, jsou ihned likvidovány přechodem investic do odvětví, kde se více vydělává, a výkyv nad průměrný zisk okamžitě mizí. Pro osvětlení shrneme naše údaje znovu do tabulky.

Odvětví	výrobní náklady	průměrný zisk	výrobní cena	výše nadhodnoty	skuteč. hodnota zboží	rozdíl výrobní ceny a hodnoty
A	100	40	140	50	150	- 10
B	100	40	140	40	140	—
C	100	40	140	30	130	+ 10

Z tabulky je vidět, že ve skutečnosti všichni majitelé kapitálu prodávají se stejným ziskem. 10 X z hodnoty zboží prvního odvětví případně ve prospěch odvětví posledního. První prodává pod hodnotu, poslední nad hodnotu. Vcelku však je ve všech odvětvích proměněná celá nadhodnota v zisk.

Výši zisku měříme v procentech. Percentuální vyjádření průměrného zisku se nazývá *průměrná míra zisku*. Je to poměr mezi průměrným ziskem a celým kapitálem vloženým do výroby. Ve zlomku tedy

$$\text{průměrná míra zisku} = \frac{\text{průměrný zisk}}{c + v} \cdot 100$$

U našeho příkladu bude průměrná míra zisku = $\frac{40}{100} \cdot 100 = 40\%$.

Charakteristickou vlastností průměrné míry zisku je její neustálá sestupná tendence. Tato tendence je vyvolána trvalým růstem organické skladby kapitálu, který potlačuje podíl lidské práce v kapitálu vloženém do výroby při současném růstu celkového kapitálu. Znamená to, že jmenovatel našeho zlomku roste trvale rychleji než jeho číselník. Přitom však je typické, že ač míra zisku klesá, skutečný objem zisku v kapitalistické společnosti neustále roste. Tato poslední skutečnost je důsledkem mimořádně rychlého růstu kapitálu vlivem usilovné akumulace.

Při vysvětlování zisku jsme se zabývali jen kapitálem, který působí ve výrobě. Všeobecná formulka jeho života, jak ji známe z minulé kapitoly, zní: $P - Z \dots$ výroba $\dots Z + z - P + p$.

Kapitál však nepůsobí jen ve výrobě. Vedle *kapitálu výrobního* existuje ještě *kapitál obchodní*, který působí podle tohoto schématu:

$$P - Z - P + p.$$

Z formulky vyplývá, že majitel kapitálu nakoupí za peníze zboží a toto zboží prodá za více peněz. Odkud se bere obchodní zisk?

Nyní musíme doplnit částečně svůj právě skončený výklad. Všechna nadhodnota se nerealizuje ve výrobních odvětvích jako zisk výrobních kapitalistů. Ke slovu se hlásí ještě obchodní kapitál, který také má svůj průměrný podíl na zisku. Pramenem zisku obchodníka je tedy nadhodnota, vyrobená dělníkem při výrobě zboží, která byla ponechána výrobním kapitálem obchodnímu partnerovi jako odměna za službu, kterou mu vykonává tím, že se stará o odbyt jeho zboží.

Nejjednodušší schéma je obraz *kapitálu finančního*:

$$P - P + p$$

Majitel finančního kapitálu půjčí peníze a zpět dostane více peněz. I v tomto případě platí zásada, že zisk má svůj pramen v nadhodnotě, získané ve výrobě. Ve velmi zjednodušené formě můžeme nazvat úrok (který není ničím jiným než ziskem finančního kapitálu) odměnou, kterou poskytuje majiteli finančního kapitálu továrník, který si kapitál půjčil a jeho pomocí získal nadhodnotu.

V souvislosti s obchodním a finančním kapitálem vystává ještě jedna zajímavá otázka. Čím je určena výše obchodního zisku a co stanoví ve společenském měřítku úrokovou míru?

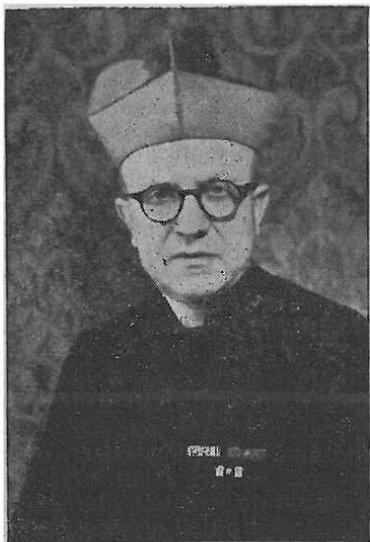
Výše obchodního zisku je vázána na průměrnou míru zisku. Automatickým působením ekonomických činitelů, které jsme si vysvětlili v předcházejících státech této kapitoly, se míra zisku výrobního kapitálu ustálí na určité hladině. Takto stanovená míra zisku představuje část nadhodnoty, která vznikla ve výrobě a která případně průmyslovému kapitalistovi.

Určitou část nadhodnoty dostane pak k dispozici kapitalista obchodní. Je to odměna za služby, které vykoná obchodní kapitál pro výrobu při prodeji zboží. Dojde-li k situaci, ve které je k dispozici málo obchodního kapitálu a tento nestačí hladce zvládnout všechnu práci s rozdělením výrobků, stanou se služby obchodníka vzácnými a zisk obchodního kapitálu stoupne výše, než je hladina zisku ve výrobě. V tom okamžiku však je velmi vábné pro majitele kapitálu zabývat se obchodem. Část kapitálu z výroby se okamžitě přesune do obchodu a zisky v obchodu klesají, protože stoupne množství obchodního kapitálu, který je ochoten obstarávat distribuci. Zisky klesají tak dlouho, dokud se nevyrovnejší ziskům výrobním, nebo neklesnou pod jejich úroveň. Pak dojde k ustálení anebo k poklesu obchodních zisků pod průměrnou míru zisku a celý proces začne probíhat opačným směrem. Touto cestou se udržuje obchodní zisk neustále na úrovni průměrného zisku.

U finančního kapitálu je situace poněkud odlišná. Kapitál se v této formě stává sám zbožím. Je k dispozici na trhu kapitálů v bankách tomu, kdo má zájem použít ho jako nástroje k získání nadhodnoty, a je současně ochoten zaplatit za něj jeho cenu – úrok. Jakožto zboží podléhá pak kapitál zákonům nabídky a poptávky. Znamená to, že v podstatě možno říci, že úrok je vyšší, když je kapitálu nabízeno k půjčkám málo, a klesá, čím více majitelů kapitálu je ochotno dát své prostředky k dispozici jinému a pobírat úrok, aniž přitom přispívá jakkoli svou činností k tvorbě hodnot. V nejhrušších rysech je maximální úvěr dán hranicí průměrného zisku. To proto, že úvěr je částí průměrného zisku, který obchodník anebo průmyslník zaplatí bankéři za to, že mu umožnil prostřednictvím svého kapitálu zisk realizovat. Kdyby mu byl nucen dát celý svůj zisk, ztratil by zájem na manipulaci s kapitálem, protože všechny výsledky jeho činnosti by shrábl finančník. Vyplývá z toho dále fakt, že úroková míra, podobně jako zisková míra, má klesající tendenci, protože obě jsou na sobě závislé.

Ing. V. a Zd. Červený

DR. FRANTIŠEK CINEK SEDMDESÁTNIKEM

Životní zjev Fr. Cinka byl zhodnocen již před deseti lety. Na miskou Cinkovy osobnosti byly tehdy položeny tyto hodnoty: studentská píle, kněžské posvěcení, seminární prefektura, doktorát bohovědy, výchovatelské schopnosti, plodné prostředí cyrilometodějské, spirituální činnost mezi bohoslovci, suplentura a profesura zvláštní věrouky, kazatelství, literární činnost v oblasti liturgie a historie, eucharistická interpretace na mezinárodním fóru, biografie Stojanova, publikační dílo o probuzenské tradici mezi moravským kněžským dorostem. Skoro až na konci zhodnocující úvahy z pera Dr. Ant. Šuránka se Cinek objevuje též jako politický vězeň, nezlomený kázníci gestapa. Důkladný rozbor Cinkova životního běhu končí citátem z F. W. Fabera: „Je mnoho sklizní v životě, ale jen jedna setba...“

Nechci tím říci, že dnešní vyzrálý a vysokými tituly vyznamenaný kněžský sedmdesátník nehledal a nemusel hledat. Radost člověka a krása mládí je právě v tom, že je mu dopřáno být spoluvůrcem svých životních cest. I Fr. Cinek je hledal ve své povaze i ve svém prostředí, jímž procházel, pátral po nich zvláště mezi lidmi, kteří vstupovali do jeho vědomí živým příkladem a živým slovem. A byla tu objevena řada jmen těch, kteří měli na něho příznivý vliv. Avšak osobnost může vyrůst jen z vlastních kořenů. Cinkova základní životní povaha je neabstraktní a neteoretická. O tom svědčí již to, že většinu svých let prožíval mezi studenty a bohoslovci jako spoluvůrce jejich charakteru, jsa mezi nimi „stálým bohoslovcem“. Před touto skutečností ustupují ostatní jeho vlastnosti profesora, spisovatele a archivního badatele do pozadí. Cinek stačil na každý dotaz, na každou životní situaci u mladých i dospělých. Zádného problému se

bytostně nelekl. Řeší otázky se suverénním klidem a jistotou nejen pro sebe, ale pro všechny tazatele o radu, universitních nevyjímaje. Má zvláštní dar jednat s lidmi: divoké krotit, nedůvěřivé povzbuzovat, nikomu nevíť chuf. Dovedl najít myšlenku a dát práci. Cinek miloval dobrou věc, ale byla to zvláštní láska; nezapalovala výbuchem, nýbrž prohřávala přes opatrné rozumové uvážení.

Celou polovinou svého života však zapadl Cinek do minulosti, lépe řečeno, rozšířil se do ní. Cinek měl být povoláním historik, a ke stolici církevních dějin a k dějzpytné práci nebyl povolán jen proto, že tato jeho láska nebyla zavčas rozpoznána. Suplenturu uvolněné stolice zvláštní věrouky přijal roku 1926 na přání arcibiskupa Prečana. Nezklamal ani v tomto oboru. Před veřejností byl učitelem věrouky a splnil k ní víc než úřední povinnost svými pověstnými vědomostmi a odborností. Kromě toho vyrostlo z věroučného základu této stolice Cinkovo velkolepé dílo liturgické „Výklad mše sv. v bohoslužebném řádu církevního roku“. Avšak srdcem zůstával stále historik. Vždyt tato vašeň vyvolala v život literární a životní díla, bez nichž by jeho sedmdesátka byla vyplněna jen z polovice. Svým chápáním minulosti a neobyčejnou pietou k dokladům minulého života patří Dr. Cinek mezi historiky, a snad teprve na druhém místě mezi dogmatiky. *Sensus historicus* prolíná Cinkovým životním dílem stejně výrazně jako jeho porozumění pro úkoly dneška a zítřka.

Cinek ovšem není jen historik v běžném významu, ale je cyrilometodějský historik. To ho opět vytrhává z minulosti a přibližuje přítomné době. Jeho cyrilometodějství má totiž živý kořen v stojanovském chápání tohoto speciálně moravského přídomku českého církevního života. Projevilo se to nejprve v obrané cyrilometodějské víry po převratě 1918, kdy osobně a se zápletem zasahoval do bouřlivých debat na veřejných schůzích. Jeho literární dílo věnované cyrilometodějskému Velehradu má ráz živé publicistiky a propagace myšlenky, vyhýbajíc se suchému archivalismu. Živou pečeti všemu tomu je pak jeho všestranná podpora a účast na velehradských akcích, při nichž nikdy nechyběl. Slova na Stojanově bronzovém náhrobku na Velehradě, která vybíral Cinek, platí i o jeho životě a slovesném díle: „Jako oheň svítící a kadidlo hořící v ohni...“

Při pohledu na sedmdesát let Dr. Františka Cinka můžeme říci, že jeho život ani při bohaté rušnosti a zaneprázdněnosti není rozbit. Je průzračný a neroztříštěný, je vázaný pevnou vůlí a velkoryse rozdělený; zájmové se rozšířil na obzory historické, ale neodcizil se dnešku. Mimo to má pronikavá okna výhledu do budoucnosti, jejíž potřeby dovedl jasnozřivě odhadovat. Lze ten život obdivovat, ale lze jej i následovat. B. Z.

JUBILEA

Nadšený slovenský kněz, jehož srdce je naplněno upřímnou láskou k vlasti a hoří pro spravedlivý sociální řád, dožívá se dne 28. června 1958 svých padesátiletých. Je to bansko-bystrický ordinář P. Ján Dechet, člen předsednictva CMV KD. V mírovém hnutí katolického duchovenstva pracuje od prvních počátků, a proto také byl dekorován prezidentem republiky významným Za zásluhy o výstavbu.

Přejeme našemu milému spolubratru do dalších let hojnost úspěchů v práci, pevné zdraví a Boží požehnání.

Dne 9. června t. r. se dožívá 65 let Dr. Josef Kubík, metropolitní kanovník u sv. Víta v Praze, 29. 6. 70 let P. Petr Nálevka, major duch. služby v. v. v Praze, 26. 6. 60 let Dr. Václav Bartůněk, profesor CMBF v Praze, 23. 8. 50 let Dr. František Vaněk, vikář ve Všetatech.

60 let kněžství se dožívají dne 17. 7. t. r. Msgr. Otakar Vošahlík, sídelní kanovník vyšehradský a kanov-

ník staroboleslavský P. Karel Němec; dne 24. 7. P. Josef Sahula, děkan ve Svojsčicích.

50 let kněžství oslaví dne 29. 7. děkan kapituly staroboleslavské Dr. Ignác Veselý, 12. 7. P. František Xav. Houdek, děkan v Ronově n. D., 5. 7. P. Stanislav Doštal, děkan ve Štítné n. Vlt., 19. 7. P. Josef Matouš, vikář v Bohumilicích, 22. 7. P. Josef Juroš, farář ve Skalici u Místku.

40 let: 30. 6. P. František Ježek, vikář v Příbrami, 2. 6. P. Ferdinand Kalivoda, vikář ve Strážově na Šumavě, 5. 7. P. Josef Peška, děkan v Kojetíně.

30 let: dne 5. 7. P. Bohuš Černočský, síd. kanovník vyšehradský, P. Mikuláš Šindlář, děkan v Pustějově.

25 let: dne 29. 6. kapitulní děkan karlístejnský P. Jan Dočekal, kancléř kapit. konsistoře v Praze, Dr. František Panuška, proděkan CMBF a rektor kněžského semináře.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 6 - V Praze dne 1. června 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Filipovič Vladimír, výpom. duchovní na Svaté Hoře, ustanoven dekretem čj. 2430/58 od 15. 4. 1958 kaplanem v Praze-Smíchově.

Holář Prokop, administrátor, Čížkov, ustanoven dekretem čj. 2431/58 od 1. 5. 1958 excurrendo administrátorem v Nových Mitrovicích, okres Blovice.

Sequens Hroznata Karel O. Praem., kaplan v Praze-Smíchově, ustanoven dekretem čj. 2458/58 od 15. 4. 1958 administrátorem v Praze-Střešovicích, na Andělce.

Cetl Method Vilém, administrátor, Žlutice, ustanoven dekretem čj. 2459/58 od 1. 4. 1958 excurrendo administrátorem ve Skokách, okres Toužim.

Foral Cyril, administrátor, Velvary, ustanoven dekretem čj. 2525/58 od 1. 5. 1958 excurrendo administrátorem v Kmetiněvsi, okres Kralupy n. Vlt.

Lobkowicz Karel, administrátor, Kmetiněves, ustanoven dekretem čj. 2523/58 od 1. 5. 1958 administrátorem v Líbeznících a dekretem čj. 2524/58 excurrendo admin. v Kojeticích, okres Praha-sever.

Zproštění funkcí:

Řezníček Václav, kaplan, Svatá Hora, zproštěn funkce kaplana na Svaté Hoře dnem 24. 3. 1958 čj. 1667/58.

Voves Arnošt O. Praem., reál. administrátor, Praha-Střešovice, zproštěn funkce reál. admin. v Praze-Střešovicích dnem 3. 4. 1958 čj. 2210/58.

Pensionování:

Pařízek Vojtěch, farář, Pozdeň, odchází od 1. 5. 1958 do trvalé výslužby (čj. 2340/58).

Krouza Josef, farář, Mšec, odchází od 1. 5. 1958 do trvalé výslužby (čj. 2360/58).

Prošek Václav, farář, Nové Mitrovice, odchází od 1. 5. 1958 do trvalé výslužby (2388/58).

Úmrtí:

Nerád Vincenc, farář, Líbeznice, zemřel 12. 4. 1958 ve stáří 56 let (čj. 2510/58).

Kramata František, farář, Lužec n. Vlt., zemřel 20. 4. 1958 ve stáří 74 let (čj. 2453/58).

75 LET OD SMRTI BISKUPA JIRSÍKA

Dne 5. června 1850 zemřel v Českých Budějovicích biskup Josef Ondřej Lindauer, nedlouho po svém nastolení (2. února 1846). Vídeňská vláda zabývala se plánem, že biskupský stolec budějovický obsadí svým vlastním kandidátem Ignácem Feigerlem, Němcem, dvorním farářem ve Vídni. Jest veliké štěstí pro Budějovice, že se tak nestalo. Ignác Feigerle jmenován biskupem v rakouském Sv. Hippolytu, kde r. 1863 zemřel a biskupem v Budějovicích — za veliké pomoci pražského kardinála Schwarzenberga — jmenován 25. března 1851 dosavadní kanovník svatovítský ThDr. Jan Valerián Jirsík.

V osobě Jana Valeriána Jirsíka zvítězil v Budějovicích český vlastenecký duch, kdežto v osobě biskupa Feigerleho by byla zvítězila strana německá, tehdy již stejně nabývající vrchu.

Biskup Jirsík po svém příchodu do města ujal se ihned vedení slabé a málo průbojné strany české. Již dříve byli zde buditelé, kněží i laici, ale bylo jich málo a neměli v městě vedoucího činitele. Mohli bychom jmenovat prvního rektora semináře a pozdějšího dal-matského arcibiskupa Josefa Nováka, profesora theologie a kanovníka Dr. Jana Körnera a profesora theologie Dr. Vojtěcha Mokrého, kteří vykonali svou činností drobné, průkopnické dílo, o které se Jirsík mohl opřít. Jan Valerián Jirsík postavil se v čelo a začíná roku 1851 své obrovské dílo.

Vydává četné pastýřské listy, promlouvající k srdci lidu, koná generální návštěvy své diecése a provádí mnoho drobných pastoračních reforem.

Chtěje povznést nadšení diecésního kněžstva, pořádá r. 1853 v Budějovicích první pastorační konferenci a dbá pilně o pravidelné kněžské exercicie. Třikrát svolává diecésní synodu (1863, 1872, 1875), aby společně s kněžstvem bojoval za duchovní obrodu své diecése.

Krásný titul by si zasloužil Jirsík za vše to, co sám postavil nebo pomáhal stavět: Stavitel chrámů a ústavů. Za českobudějovickou katedrálou sv. Mikuláše stojí barokní kaple Smrtných úzkostí Páně. Osvícenská doba Josefa II. učinila z této kaple vojenské skladiště. Kaple chátrala a pustla, až si jí povšiml biskup Jirsík. Jeho péčí byla opravena a znovuotevřena — dnes je z tohoto bývalého vojenského skladiště — péčí Jirsíkovou — skladiště lidských proseb a bolestí, neboť není chvíle, aby do kaple nezašel věřící člověk.

Cítí potřebu nových škol. Právě za jeho působení jest založena a jím potvrzena kongregace Chudých škol-ských sester de Notre Dame v Híršově, později v Horažďovicích. Jirsík podporuje zakladatele P. Gabriela Schneidra a pomáhá též budovat útulek pro sirotky s kostelem sv. Rodiny. R. 1871 staví v Č. Budějovicích diecésní ústav pro hluchoněmé.

Při vši této práci se pilně zúčastňuje vlasteneckého života budějovického — ano, vede jej. Dá se směle říci, že při svém příchodu nalezl Budějovice německé, po jeho smrti už byly více než napůl české. I zde staví, buduje a pomáhá — ať už je to budějovická Občanská beseda, nebo Občanská záložna, nebo jiné ryze české dílo.

Jan Valerián Jirsík neustále si hleděl i kněžského do-

rostu. Kněžský seminář v něm často vídal svého milovaného hosta. V r. 1853 zakládá studentský seminář. V pozdějších letech nastává jeden z jeho největších bojů — a měl jich více než dost — boj o české gymnasium. Proti prudkému odporu německé strany, která zřízení českého gymnasia nepřála a všemožně této myšlence škodila — rozhodl, že bude postaveno české gymnasium s chlapeckým seminářem a kostelem sv. Václava. Když mu potom vídeňská vláda odepřela právo státního uznání a dovolila mu gymnasium pouze na vlastní náklad — nelekl se hrdinný biskup a gymnasium české — nižší i vyšší — přece jen zřídil.

Kladení základního kamene 22. dubna 1868 stalo se velikou národní manifestací. Celá diecése přispívala na toto své české gymnasium. Jednotlivé vesnice posílaly ověncené vozy, naložené kamením a cihlami, přímo manifestačně, tak jak tomu bylo při stavbě Národního divadla. Byly dny, kdy se dostavilo třeba 50, 60, 100 i více povozů najednou. Účastenství tak neočekávané, radost a zápal, s kterým se stavivo přiváželo, překvapily jak přátele, tak nepřátele. Již zde, na slavnosti, triumfalo heslo Jirsíkovo: „Bůh, Církev, Vlast — heslo moje!“

Láska lidu k Jirsíkovi se projevila nejen při stavbě gymnasia a kostela sv. Václava, ale i r. 1876, kdy biskup oslavoval 25 let svého biskupského svěcení. Byl při tom zahrnut láskou a úctou celé diecése, národa, věřících i nevěřících.

Ve své všestranné činnosti se opíral o své skvělé generální vikáře a spolupracovníky. Jsou to: horlivý pastoralista, kanovník Dr. Leeb od r. 1851 až do své smrti r. 1857 a potom osvícený kněz-buditel, kanovník a profesor Dr. Vojtěch Mokřý, Jirsíkův nejvěrnější přítel a spolupracovník, od jehož smrti uplynulo 3 října minulého roku také 75 let.

O Jirsíkově spisovatelské a redaktorské činnosti bylo již v tomto časopise psáno.

Na idyllickém staroměstském hřbitově sv. Prokopa odpočívá v pokoji od r. 1883 tělesná schránka Jana Valeriána Jirsíka.

Spisovatelka M. Loulová popisuje toto místo a říká: „Staroměstský hřbitov je už jenom sadem. Nechodí tam už pohřebních průvodů, nepřibývá nových hrobů. Po-dél zdi honosné kdysi hrobky pukají, hroby se propadávají. Tam někde setlívá hrob dítěte, které by už dnes bylo starcem. Ale uprostřed těchto hrobů dávno zapomenutých lidí jest jeden pečlivě opatrovaný láskyplnýma rukama, svěží, jako by chtěl říci, tady že odpočívá srdce, jehož nelze zapomenout. V mramorové desce vyryto je jméno biskupa Jana Valeriána Jirsíka s letopočtem. Nic víc. Staroměstský hřbitov je už jenom sadem... Jako by už kvetl jenom pro Jirsíkův hrob, jako by byl skvělou stafází, objímající klidné místo biskupova odpočinku. Avšak prostá mramorová deska není jediným pomníkem šlechtetného kněze. Na jiné, trvalejší pomníky narazíš, poutníce, co chvíli v městě, které tolik miloval a jemuž byl po léta duchovním vůdcem, jsou to pomníky jeho blahodárné práce!“

P. František Hobizal

Doba očima kněze

Nemůžeme říci, že by současný svět neměl mnoho palčivých otázek k řešení. Je toho opravdu nemálo, co znepokojuje duši křesťana a vůbec každého člověka, který má dobrou vůli žít s jinými lidmi ve shodě a v míru. S nesmírnou odpovědností pocítují proští lidé všech národů vývoj současných mezinárodních poměrů. Zdrucující většina lidstva si počíná uvědomovat, že je to právě naše doba, která může rozhodnout s konečnou platností otázku míru nebo války. Podle hodnocení svatého Augustina velikost státníkova se neprojevuje v tom, jak vede válku, ale v tom, jak jí umí zabránit, jak jí předchází mírovými činy.

Dnes nehledáme hrdinství v ničení lidských životů, v pustošení hmotných a mravních hodnot. Je snadné životy ničit, ale daleko obtížnější je léčit zasazené rány, napravovat chyby, pomáhat člověku budovat šťastný a spravedlivý společenský řád. Kdo má dosud srdce v těle, ví, že nic není hříšnějšího, nežli vynakládat lidskou energii, sílu lidské myšlenky na díla zkázy. Jak se nám v duši přičií snahy neodpovědných osob a skupin, které své světovládné choutky stavějí do popředí a ani trochu se nezamyslí nad možnou zkázou a pohromou, které by mohly uvalit na stamilióny nevinných lidí. Je trapné a bolestivé, že po světě chodí mnoho „křesťanů“, kteří lhostejně posuzují toto nebezpečí, ba, že se vyskytují i takoví, kteří se pokoušejí užití zkázonosných zbraní obhájit a omlouvat. Takové bychom měli upozornit na varovný hlas Hlavy církve, který již mnohokrát jednoznačně zavrhl užívání jaderné energie k jiným účelům nežli mírovým. Duchovní pastýři musí své věřící vést k tomu, aby se s plnou vážností a odpovědností zabývali těmito nejvýznamnějšími problémy současnosti, neboť dnes ještě není pozdě. Nikoliv, dnes je dosud čas, aby se tato světová hrozba mohla proměnit v opak: v mírovou energii, která by zmnohonásobila lidské síly k ušlechtilým úkolům.

Lidská duše se musí vzchopit k rozhodné obraně proti každé malomyslnosti, nerozhodnosti, pasivnosti. A křesťan? Ten přece musí myslet a jednat tak, aby z jeho myšlení, citění i konání vždy vyplývalo: „Ne já, ale Kristus ve mně“. Nemůže být skutečného křesťana, který by tuto otázku kladl jinak, nežli že by se jeho svědomí dotázalo Krista a Jeho Církve. Položme si tuto závažnou otázku svědomí pro sebe i jiné. Nelze ji přejít mlčky, lhostejně. Společná láska k člověku, horoucí lidskost, upřímná, všeobecně lidská touha žít se všemi bratry v míru a lásce působí v nitrech miliónů poctivých lidí...

A přece tato otázka a mnoho jiných, které rozhodnou o budoucnosti lidstva, stojí na stejném místě. Na křižovatec dějin. Odtud je možná cesta vzhůru, k budoucnosti. Ale nikdy se před lidstvem nečernala větší propast, nežli je ona, která je spojena s užitím jaderné energie k vraždění lidí. Nelze si představit následky. Člověk trne hrůzou, uvědomí-li si jen na chvíli, že jsou lidé, kteří o těchto věcech uvažují s chladnou vypočítavostí. Ano jsou i takoví, kteří ani nemrknou, řeknou-li, že první úder sám o sobě by si vyžádal padesát miliónů obětí!

N. S. Chruščov řekl ve svém kyjevském projevu pozoruhodná slova o těchto otázkách: „Lid vždy pozná, kde je pravda.“ I v otázkách míru a války, v otázce odzbrojení, v otázce jaderných zbraní. Již dlouhou dobu bojují všichni čestní lidé o to, aby byly zastaveny pokusy s atomovými a vodíkovými zbraněmi. Bojují nejen proto, že tyto pokusy otravují ovzduší a mohou ohrozit již dnes mnoho lidských životů a zdraví. Bojují proti nim také proto, že dobře vědí, že konáním těchto pokusů se ještě více komplikuje řešení všech světových problémů, které již dozrály k řešení.

Byl to Sovětský svaz, který z vlastního podnětu, z velkodušné obětavosti sám zastavil konání těchto pokusů. Sovětský svaz tedy učinil první krok v této tak důležité oblasti jako velikou mírovou iniciativu, která má podnítit druhé velmoci k podobnému opatření. Tak také tento heroický, obecně lidský čin hodnotily milióny lidí na celém světě. Všichni lidé se těšili, že sovětský příklad povzbudí také západní vlády k tomu, aby podobně ustaly s konáním těchto zkázonosných pokusů. Především očekávala světová veřejnost něco podobného od vlád USA a Velké Británie, které těmito zbraněmi disponují.

I v Německé spolkové republice se provokativně urychlují přípravy k vyzbrojení bundeswehru atomovými zbraněmi. Právem upozornil Nejvyšší sověť SSSR francouzský parlament na licoměrnost a lživost politiky vedení NATO, které neustále zdůrazňovalo, že západní země vykonávají kontrolu nad vyzbrojováním západoněmecké armády, což prý je zárukou, že spolková armáda nebude mít nikdy nukleární zbraně a rakety. Tzv. „pařížské dohody“ stály francouzskou vládu několik krizí. A tak jako vždycky, nebyly Pařížské dohody ničím jiným, nežli cárem papíru, který kancléř Adenauer na příkaz Dullesův roztrhal právě ve chvíli, kdy bylo na obzoru vážné úsilí o konferenci státníků na nejvyšší úrovni. Jakmile pro americké zbrojaře „hrozilo vypuknutí opravdového mírového jednání“, rázem zatáhli za drátek, který pohybuje bezpečně a stoprocentně západoněmeckou politickou a válečnou mašinerií.

Proto Nejvyšší sověť SSSR upozornil francouzský parlament a jiné parlamenty západních zemí na to, že usnesení o atomovém a raketovém vyzbrojení bundeswehru bylo přijato právě tehdy, kdy byla zahájena příprava ke konferenci států na nejvyšší úrovni, která má zmírnit mezinárodní napětí, snížit zbrojení a zmenšit nebezpečí vzniku ničivé atomové války. Je jasné, že v této chvíli rozhodnutí o vyzbrojení bundeswehru atomovými a raketovými zbraněmi nikterak nepřispívá k vytvoření příznivějšího ovzduší pro svolání a pro úspěch této konference. Naopak, usnesení Spolkového sněmu již předem vytváří vážné překážky pro dosažení dohody o návrhu Polské lidové republiky na vytvoření bezatomového pásma ve střední Evropě, který se setkal s kladným ohlasem v nejširších kruzích veřejnosti evropských zemí, mj. i ve Francii. Sovětský svaz zdůraznil, že velmoci nesou až do uzavření mírové smlouvy s Německem zvláštní odpovědnost za to, aby Německo neohrožovalo své sousedy, a za zachování míru v Evropě a na celém světě.

Také katolický politik, universitní profesor Dr. Walter Hagemann, kdysi zakládající člen CDU, který byl pro svůj odpor k atomovému vyzbrojení bundeswehru vyloučen z této strany, varoval před diktaturou CDU, která za absolutního vůdcovství Konráda Adenauera podřídila NSR americké politice a z „CDU učinila pouhý nástroj své politiky“.

Prof. Hagemann řekl: „Neznám žádného politika strany Zentrum, který by nebyl přesvědčen, že Hitlerovo zbrojení musí nutně vést k válce. Pro ně platilo po válce heslo: Už nikdy válku. Adenauer je všechny oklamal, podporován generály Pentagonu, kteří chtěli mít pokud možno nejrychleji Spolkovou republiku vyzbrojenou proti Sovětskému svazu. Za hospodářské a zahraničně politické sliby nabídl Adenauer Američanům německé znovuvyzbrojení, aniž se předem dotázal parlamentu. Pak jim nabídl bezpodmínečný vstup do NATO a konečně atomové vyzbrojení.“ Svě úvahy uzavřel tento čestný katolický politik takto: „Malují příliš černě? Ne, říkám jen část pravdy. CDU byla zavedena na sceně. Jejím nejvyššími příkázáními jsou věrnost Spojeným státům a Severoatlantickému paktu a věrnost vůdci, který jde strnule svou cestou.“

Upřímná analýza západoněmeckých poměrů, pronešená ústy prof. Hagemanna, vynesla mu vyloučení ze strany a existenční ohrožení. Přesto tento hlas ukazuje na to, že i v západním Německu procítají k vědomí síly, které si začínají uvědomovat velikost nebezpečí, do kterého přivádí Německo Adenauer, monopolisté, zbrojaři a jejich američtí podněcovatelé.

Mírumilovné národy ocenily sovětský iniciativní krok, jakým bylo dobrovolné zastavení zkoušek s jadernými zbraněmi s uspokojením a se souhlasem. Jsou si však vědomy, že je bezvýhradně nutné, aby také USA, Velká Británie, NSR a další země následovaly sovětskou mírovou iniciativu.

Na otázku, kam a jak dále, máme my jako křesťané a kněží odpověď jednoznačnou: žít, bojovat a pracovat tak, aby to obstálo z hlediska Věčnosti i z hlediska naší současnosti. Není v tom rozporu, neboť v obhajobě míru ctíme všechny zásadní příkazy Starého i Nového zákona — spravedlnosti i lásky. Víme, že to není snadné, ale v sázce jsou příliš vysoké hodnoty, než aby nám dovolily jakoukoliv pasivnost a pohodlnost. Láska a touha po požehnání míru jsou nám všem společnými a nezadatelnými hodnotami, které chceme hájit se všemi dobrými lidmi celého světa. Až do jednoznačného konečného vítězství!

P. Jan Mára

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII

ČÍSLO 7

ThDr. Ladislav Pokorný: Sociální funkce kázání

ThDr. Josef Kubalík: Buddhismus - náboženství Dálného východu

ThDr. Antonín Salajka: Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“

ThDr. Václav Bartůněk: První český kardinál

ThDr. Jaroslav Kouřil: Přední kněžská povinnost

P. Karel Sahan: Memento, Domine

P. Václav Zima: Z hlubokosti Písma

P. Jan Vážanský: P. Cyprián Lelek

P. Václav Zemanec: Astronomie v Československu a katoličtí kněží

Inž. V. a Z. Červený: Rozdělování bohatství v kapitalistické společnosti

---

7

1958

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. LADISLAV POKORNÝ: Per sacram orationem fit etiam missio societatis humanae.

Omne verbum enuntiatum in oratione sacra fert sigillum ponderis in vita societatis humanae. Scimus orationem sacram non esse palaestram partium studiorum ac factionum, sed omne verbum in ecclesia prolatum est vere rata pars ad id, ut hominibus in hac vita melius sit et relationes inter nos omnes profundius et sincerius crescant.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: Buddhismus — religio Orientis extremi.

Fundator et auctor huius religionis est princeps Siddharta Gó-tama, qui saepe Siddharta Sakyamuni i. e. monachus ex genere Sakya appellatur. Buddha significat eius functionem Illuminati. Doctrina Buddhae Dharma in canone buddhistico Tripitaka continetur. Finis huius doctrinae status psychologicus Nirvanam est. Primaria doctrina mere philosophica Hinayanam postea in religionem polytheisticam Mahayanam evoluta est. Hodie haec religio circa 220 decies centena millia asseclarum censet.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Doctrina S. Pauli de Ecclesia ut Corpore Christi.

Fideles in Christo uniti et cum eo coniuncti revera „Corpus Christi“ efformant. Textus S. Pauli: 1 Cor 12, 4—30; Rom 12, 4ss, quorum exegesim scriptor studii adducit, clare hoc evincunt. Secundum S. Paulum Ecclesia est primo loco spiritualis (Mystica) unitas omnium fidelium in Christo, secundo loco unitas ex singulis diversisque membris coalescens. Exinde communio omnium fidelium cum Christo necnon communio omnium fidelium ad invicem deducitur.

ThDr. VÁCLAV BARTŮNEK: S. Ecclesiae Bohemiae primus Cardinalis.

Vita et opera et labor primi Cardinalis nostra in patria Joannis Očko de Vlašim usque ad annum 1368.

ThDr. JAROSLAV KOUŘIL: Officia sacerdotis summa ac potissima.

„Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem ducere, eisque virtute et recte factis in exemplum excellere“ (Can. 124). Canon iste adstringit argumenta quorum Ecclesia mentionem facit ad omnes, qui nobilem gradum sacerdotii adipisci capiunt. Can. 125 iubet Ordinarios vitae internae et spirituali sacerdotum providere, dein Can. 126 imperat sacerdotibus in cura animarum constitutis ut saltem semel in triennio exercitia spiritualia peragant. Omnis sacerdos debet esse exemplar firmiae, internae, spiritualis vitae.

P. VÁCLAV ZIMA: De thesauro et profundo S. Scripturae.

S. Hieronymus, Doctor maximus in exponendis S. Scripturis, omnibus nobis aperit vertiginosum profundum et pretiosissimum thesaurum S. Scripturae. Nos omnes hauriamus ex hoc fonte Sapientiae Dei, ut oratio sacra fiat vere imago S. Scripturae.

P. VÁCLAV VÁŽANSKÝ: P. Cyprián Lelek.

Imago ad discendum utilis sacerdotis bene de patria sentientis P. Cypriani Lelek, qui centum annis ante per suam vitam, studia, opera amorem erga sermonem patrium in Silesia testificatus est.

P. VÁCLAV ZEMANEC: Astronomia, caeli siderumque cognitio in nostra patria et sacerdotes S. Ecclesiae.

Saeculis praeteritis etiam sacerdotes Catholici magnam vim habuerunt ad disciplinam, doctrinam, artes. Plures sacerdotes operam dederunt immo caeli siderumque cognitioni. Haec quae scripta sunt computando inveniunt dignam seriem horum sacerdotum.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Sociální funkce kázání

ThDr. Ladislav Pokorný

Duchovní má stále ve veřejnosti své místo a může sehrát určitou — kladnou nebo zápornou — úlohu v utváření vztahů mezi lidmi. Tomu, jak může a má využívat postavení k prospěchu svých bližních, chceme věnovat několik řádek.

Výrazy politika a politický neznamenaají nám zde úzce vymezené pole konkrétních politických opatření ani zájmy stranickopolitické, nýbrž mají obecnější a širší platnost, která je také u těchto slov původnější: totiž asi jako společenský nebo jako jev s významem pro společnost.

A z toho hlediska se díváme na každý veřejný projev, ať už je to čin či slovo. Je ovšem pravda, že i takový projev nebo čin, který není veřejný, může mít vliv širšího dosahu, nicméně zkoumání jeho by nás vedlo do oblastí příliš odlehlých. A tak chování každého z nás má určitý vliv na okruh lidí, kteří jsou svědky tohoto činu. Maně před námi vyvstává obraz ze Starého zákona. Král Antioch přikázal Židům, aby dosvědčili svou věrnost syrským okupantům tím, že budou jíst vepřové maso, které bylo Židům zakázáno. Došlo i na ctihodného starce Eleazara. Jeho přátelé, chtějice starého muže ušetřit strašlivých muk, nabízeli, že mu tajně dodají maso, které je dovoleno jíst, a tak oklamou nepřátele, kteří se budou domnívat, že Eleazar poslechl a přitom Eleazar zákon otcům daný nepřestoupí. Než Eleazar odpověděl: „Nesluší se na můj věk přetvařovati se, tím by mnozí z mladých svedeni byli, domnívajice se, že Eleazar v devadesáti letech se stal pohanem.“ Hle — společenský dosah úkonu vykonaného na veřejnosti — jak je docela jasně vyjádřen těmito slovy starozákonního mučedníka. Jeho čin by byl předstíráním — tedy něčím, co je hodnoceno měřítky morálními. Avšak toto předstírání by mohlo mít značně široké a zhoubné následky náboženské a vzhledem k podmínkám, v nichž by tento čin byl vykonán, mohl mít důsledky i na nenáboženském poli pro život národní společnosti, jejíž existence byla tehdy těžce ohrožena a již vyvstávalo velké nebezpečí ze strany syrských uchvatitelů.

Čin vykonaný na veřejnosti může mít zcela jistě — a víme, že si to svědomití lidé náležitě uvědomují — značný vliv na svědky a na všechny ty, kteří se o věci dovědí. Sem patří i příklady mravního hrdinství, hrdinství příkladu při obraně vlasti a neméně — ba snad ještě ve větší míře — příklady hrdinství na poli užitečné práce.

Je nám známo, že činy dovedou strhnout k následování, je to dokonce zachyceno příslovím, avšak stejně může strhnout zanícené a přesvědčivé slovo — slovo, které je vysloveno na veřejnosti. I nám je dáno, abychom mluvili, abychom dávali zaznívat prostřednictvím slov svým myšlenkám na veřejnosti. A tu se nám zdá, že toto naše slovo nepronikne daleko a že tedy jeho význam není nijak veliký. Než nesudme tak — nedomnívejme se, že tomu tak je ve skutečnosti!

Každé slovo a tedy také každé slovo, které proslovíme na kazatelně, má svůj význam a tento význam má také pro svůj politický ekvivalent, kterým je doprovázeno. Je ovšem pravda, že na kazatelnu patří slovo Boží, avšak stejně je nevyvratitelná pravda, že kázání, a to kázání zcela náboženské, v němž není jediné narážky na konkrétní politické události — má vždy význam politický, a to někdy velice vážný politický význam.

Kázáním totiž lze působit na věřící k tomu, aby byli poctiví, aby se ve svém vztahu k bližnímu chovali jako opravdoví křesťané, aby byli pečliví a přesní ve své práci. Dále lze jim vštěpovat lásku k míru a prostředky boje za mír. Avšak už z témat, která jsme jen namátkou uvedli, je zcela zřejmé, že zpracování těchto témat by měla svůj politický význam, a to velmi kladný — i když by byla traktována čistě nábožensky a opřena výhradně náboženskými důvody. Přitom je jasné, že velmi záleží na způsobu předložení uvedených témat a také na způsobu, jakým jsou motivovány a odůvodněny. Rovněž není pochyb o tom, že neobratné nebo nevhodné vyjádření, stejně jako nevhodné uvedení daného tématu, může dobře míněnou snahu zvrátit a působit docela negativně.

Kázání může tedy mít svůj politický význam, a to kladný nebo záporný, nebo konečně může být také zcela bez významu na veřejné myšlení křesťanů. Hovoříme-li pak o politickém ekvivalentu, který doprovází duchovní řeč, která je pronesena s kazatelnou, mohl by vzniknout dojem, že usilujeme vytvořit z kazatelnou politické kolbiště, které by se ozývalo záchvěvy politiky. Avšak nic takového nezamýšlíme. Kazatelna je a zůstává místem, které je a musí zůstat majákem Boží pravdy, Božího slova a Boží lásky. Stejně jako kněz na kazatelně není politickým řečníkem a agi-

tátorem, tak také kazatelna sama není řečníštěm politickým. Nicméně musí přispět svým specifickým příspěvkem k tomu, aby bylo lidem lépe na zemi a aby i vztahy mezi lidmi byly lepší, aby zejména přesvědčení o nutnosti pokoje a míru ovládalo srdce věřících. A to přece má svůj politický dosah a zároveň je to i dokladem toho, že skutečně existuje političnost kázání. A zase pohlédněme do minulosti. Naše slavná a nezapomenutelná generace vlasteneckých kněží zřejmě mluvila na kazatelkách řečí Písma a jen a jen slovo Boží se rozléhalo pod klenbami našich venkovských kostelíků. Rozhodně nezamýšleli svou činností konat akci politickou, a přece politický ekvivalent jejich činnosti byl neobyčejně mocný a významný pro život národa. Nikdo přece nepopírá zásluhu vlasteneckých kněží na národním a politickém probuzení našeho národa. Se slovem vyložené náboženským spojovali tito dobří pastýři věřícího lidu ovšem také osobní příklad a současně také akci na veřejnosti, o jejímž významu jsme už pohovořili.

V minulých dobách u nás a v nedávných dnech v cizině jsme byli svědky, jak kazatelův užívá nebo lépe zneužívá některá politická skupina k boji proti jiné politické skupině. Tím ovšem zcela zřejmě kazatelna, takto zneužitá, naprosto nepřispívá k sjednocení občanů k boji za lepší svět, nýbrž naopak rozeštvává lid k prospěchu vrstev a skupin, které ani se skutečným prospěchem lidu ani s Církví nemají docela nic společného. Takové jednání je ovšem zcela jasně klerikalismem.

Mám za to, že nám vyvstává dosti jasně rozdíl mezi čistě náboženským kázáním, které ovšem má jako každý veřejný projev svůj politický význam, a mezi hrubým zneužitím kazatelny.

BUDDHISMUS - NÁBOŽENSTVÍ DÁLNEHO VÝCHODU

Ač země Dálného východu jsou tisíce kilometrů vzdáleny od naší vlasti, přece dnes jsou nám velmi blízké svým úsilím o zachování míru v celém světě. Čína, Korea, Vietnam a jiné státy nejsou nám dnes zeměmi pohádek, nýbrž navázali jsme s nimi úzké hospodářské, kulturní i politické styky. Proto nás též zajímá jejich duchovní život a z něho zvláště oblast náboženská. Buddhismus jest nesporně v zemích Dálného východu nejvýznamnějším náboženstvím světovým jak pro počet svých vyznavačů, tak pro svůj kulturní vliv v této oblasti. Proto ve svém pojednání zaměříme svůj pohled na ona hlediska, jež vytvořila z buddhismu světové náboženství.

Dějiny buddhismu:

O historické existenci zakladatele buddhismu, knížete Siddharta Gótama, z kmene Sakya, jehož sídelním městem bylo Kapilavastu nedaleko od hranic Nepálu v severní Indii, dnes nikdo nepochybuje. Často bývá též jmenován Siddharta-Sakyamuni neboli Mnich z pokolení Sakya. Od doby svého osvícení byl zván svými žáky *Buddha* neboli Osvícený, a tento jeho titul byl převzat též pro označení náboženství jím založeného. A dokonce v dějinách Indie jest *Sakyamuni* prvou autentickou osobností, jejíž data (rok mezi 560—480 př. Kr.) dosti přesně známe. Koluje celá řada životopisů Buddhy, jež kromě dějinného jádra jsou přeplněny zázraky a mythologickými dodatky, při čemž hra indicke, nespoutané fantazie neznala mezí. Všechny tyto životopisy v podstatě chtějí říci asi toto: Princ Siddharta byl vychován v přepychu knížecím, oženil se a měl syna (Ragula). Podle legendy Lalitavistara na procházce z otcovského paláce se postupně setkává s člověkem starcem, pak s nemocným a nakonec s mrtvým a tyto obrazy utrpení a pomíječnosti jím otřásl a vedly k poznání, že bytí lidské je plné utrpení. Proto ve věku 29 let opouští tajně otcovský palác a rozhoduje se pro život poustevníka, aby našel vysvobození z utrpení. Sedm roků marně hledá. Zklamala ho nauka četných učitelů indických, hledá proto spásu ve vnějším umrtvování svého těla, avšak ani tato cesta nevede k cíli. Nakonec Siddharta vyčerpán askesí, se jí zříká. A hle, jedné noci pod stromem pippala (*Ficus religiosa*) náhle proniká do tajemství pravdy a dochází osvícení (bodhi). K této pamětihodné události došlo na místě dnes zvaném *Budh-Gaya* ve východní Indii, kamž dosud směřují buddhističtí poutníci z celého světa. — Buddha se nyní rozhoduje zvěstovati světu tuto pravdu, k níž došel po dlouhém hledání. V městě Benares zjevuje své poznání 5 mnichům, jež znal již dříve a ti záhy ho pozdravují jako Osvíceného — *Tathagata* —, jenž jim přináší spásu. Poučuje své mnichy ve známém

„kázání v Benaresu“, jež bývá označováno buddhickou tradicí jako „roztočení kola učení Buddha“. Buddha zde vysvětluje nauku o „čtyřech vznešených pravdách“ (ariasáččáni): 1. Každé bytí jest plné utrpení pro svoji pomíječnost; 2. Zdrojem tohoto utrpení jest žádostivost; 3. K odstranění utrpení nutno nejprve zničit tuto žádostivost v sobě; 4. A to je možné po osmidílné vznešené cestě, jež předpokládá: pravou víru, pravé chtění, pravé slovo, pravý čin, pravý život, pravé snažení, pravé myšlení a pravé se ponoření. Tuto metodu vykoupení od utrpení nazývá Buddha „*střední cestou*“, poněvadž se vyhýbá dvěma krajnostem: upřílišené zálibě v životě a přehnanému, neúčinnému umrtvování. — Prvními učedníky, Buddhovými bylo 5 uvedených asketů. Brzy se připojuje k Buddhovi celá řada „zasvěcených“, kteří složili mnišské sliby a tvořili zárodek buddhického řádu. — Ale učením Buddhovým rovněž se řídí mnoho horlivých laiků, kteří sice zůstali ve světě, řídili se však pravidly Osvíceného a pečovali o hmotné potřeby mnichů buddhických, jako např. král Ajatasatru za Magadhy. Po 40 let putuje Buddha se svými učedníky po Indii a neúnavně hlásá dílo obrácení. Ve věku 80 let onemocněl po požití vepřového masa a zemřel. Tělesné pozůstatky Buddhy byly spáleny a popel z něho byl rozdělen mezi vznešené jeho přátele, kteří vybuodovali nad jeho ostatky tak zvaný stupas.

Učení Buddhovo se zove *Dharma* a je obsaženo zvláště v kánonu palijském. Sbíрка buddhických posvátných písem se nazývá *Tripitaka* čili Trojí koš. Tyto tři hlavní sbírky náboženských spisů byly ustáleny kol r. 240 př. Kr. a jsou psány v nářečí pali, jež je příbuzné staršímu posvátnému jazyku sanskrtskému. Je to sbírka: *Vinaya-Pitaka*, *Sutta-Pitaka* a *Abhidharma-Pitaka*. Někteří znalci buddhismu (škola anglicko-německá: Rhys Davids, Hardy, Oldenberg, Pischel, Winternitz) z kánonu palijského usilují rekonstruovati tzv. čistý buddhismus. Pro ně buddhismus je nejskvělejším příkladem atheistického světového názoru, atheistického pojetí života. Buddha nikdy se nevyslovil ve svém dogmatickém systému o pojmu nějaké nejvyšší bytosti, podobně též jeho mravouka nepředpokládá vědomí odpovědnosti před živoucím Bohem. Mluví-li o božstvech má na mysli spíše bytosti obývající devět nebí a podléhající též koloběhu života zvanému *samsara*. Rovněž podle této školy prý indický popíráč světa nezná podstaty lidské duše s její touhou po nesmrtnosti. Nirvána jest mu skončením koloběhu znovuzrozdávání, zhasnutím žádostivosti, koncem lidských vášní, stavem pravé a nejvyšší blaženosti, která nezačíná teprve po smrti, nýbrž hned od okamžiku, kdy mnich v sobě zha-

sil žízeň po životě čili se stal *arhat*-em, to jest buddhistickým světcem. Tedy nauka původního buddhismu jest čistě psychologická a zajímá se jedině o vykoupení z utrpení lidského, jež podává podrobné učení Osvíceného o arijasaččáni – o čtyřech vznešených pravdách. Posledním cílem buddhistické spásy je nirvána, již popisuje doslovně Buddha takto: „Je to nesrovnatelný ostrůvek klidu ve strašném proudění světa, kde nic není, kde není žádostivosti. Požívání Nirvánam znamená konec stárí, konec smrti.“ (Sutta Nipata, 1092.)

Jiní buddhologové, jako představitelé školy ruské (Rosenberg, Čerbatski) a škola francouzsko-belgická (De la Vallée Possin, Lévi, Przulski, Constantin Ragemey), vycházejí z podrobného studia buddhistické scholastiky a odmítají úsilí rekonstruovat tzv. „čistý buddhismus“. Poukazují na to, že již ve 4. st. př. Kr. řecký vyslanec na dvoře indickém, Megasthenes, se zmiňuje ve své zprávě o Indii o „samanoi“ (sramanas), kteří jsou odpůrci oficiálního náboženství bráhmanského. Buddha odmítal autoritu Ved a přesto současně přebírá téměř všechny náboženské představy z bráhmánismu, ale pozměňuje jejich náplň. Jest třeba poukázati na velmi důležitý bod prvotního buddhismu, totiž na jeho *theism*. Jest známo, že Buddha v údobí tzv. Velkého vozu je považován za boha. Obyčejně je v tom spatřováno pozdější zbožnění zakladatele náboženství. Stran starého buddhismu se však tvrdívá, že Buddha tehdy byl považován za čistě lidského svétce, jehož zásluhou bylo, že odhalil stezku vykoupení z lidské bolesti. A tudíž se vidí v prvotním buddhismu vylučně jediné velké náboženství bez Boha, tedy bez ideje Absolutna. Zdá se však pravděpodobné, že vývoj byl právě opačný. Kult Buddy existoval od počátku a pozdější vývoj buddhismu zvaný Velký vůz (Mahajánam) jej uchoval a rozmnožil svou mythologií a mysticismem. Na druhé straně atheism jistých škol tzv. buddhismu hinayanistického (Malý vůz) v údobí starším jest jen výsledek scholastických spekulací, jež konali mniši v buddhistických klášteřích hinayanistických (vihara). Vždyť v osmidílné vznešené stezce zdůrazňuje na prvním místě Osvícený „pravou víru“. Zprvu jeho první učedníci byli k němu skeptičtí, teprve když zjistili, že mají mezi sebou nadpřirozenou bytost a sám Buddha se jim prohlásil jako největší svatý, jako *Tathagata*, uvěřili v jeho poslání. Samozřejmě Buddha v prvním učení není líčen jako Stvořitel nebo Soudce světa; nemůže věčné zákony Karmanu ani změnit, ani zrušit. Avšak je osobně *vše-vědoucí, věčný, vykoupěný*. Jest vtělením absolutní reality, „dharma“. Proto nemožno mluvit vylučně o atheismu původního buddhismu.

Ideový vývoj buddhismu:

Po smrti Buddhově potřeba organizace mnišské (sangho) a ustavení kánonu naukového si vynutila mnišské sněmy. Podle podání se konaly tři velké sněmy mnišských buddhistických. Prvý koncil se konal záhy po smrti Osvíceného, druhý o sto let později a třetí r. 245 př. Kr. za krále Ašoky, který byl velkým příznivcem nového náboženství a zasloužil se o misijní činnost buddhismu i v zemích mimoindických. Prvotní buddhismus uchovával všeobecné učení svého zakladatele a bývá označován slůvkem Hinayana, což se překládá „Malý vůz“ nebo výstižněji „Malá cesta“. V této formě jest rozšířen hlavně na Ceylonu (5 mil. vyznavačů), v Siamu (10 mil.), v Burmě (14 mil.), v Kambodži a Laosu (7 mil.). Jest nesprávný názor, že tento útvar buddhismu jest jedinou formou buddhismu prvých pěti století.

Buddhismus se dostává do styku s jinými kulturními oblastmi a prodělává pronikavou vnitřní proměnu. Často bývá označován návrat k tradici jako útvar buddhismu zvaný Mahayanam neboli „Velký vůz“, či lépe Velká cesta. Někdy se mluví též o Buddhajánam nebo též Boddhisattvajánam, to je „Cestě boddhisattvů“. Jestliže myslitelé útvaru Hinayana ve svém racionalistickém postoji se obírali analýs nítra a opomíjeli Absolutno, mystikové útvaru Mahayanam kladli důraz na toto Absolutno, jež pro ně bylo jedinou prožívanou skutečností. Spása podle nich spočívá nikoli ve zhasnutí osob-

nosti, nýbrž v úkolu zbaviti se klamně izolace a vejíti do transcendentního Absolutna. Nový směr usiluje nikoliv o ideál arhata, jenž došel nirvány, nýbrž má na mysli i spásu ostatních, ideál boddhi. V popředí stojí idea „Buddhy v budoucnosti“, bytosti, jež došla stavu boddhi, stavu boddhisattva. Není divu, že v tomto útvaru buddhismu se stali Boddhisattvas předmětem bohopoety spíše než vznešené postavy: Buddhů. Tak velké úctě se těšil Avalokitešvara – „Pán, který shůry hledí“, jehož jméno symbolisuje soucit pro tvory a zvláštní oblíbě se těší v Číně a Tibetu. V Japonsku byl proměněn v bohyni Kwan-non (čínsky Kuan-jin), v Tibetu každý Dalaj-lama je považován za inkarnaci Avalokitešvara. Jiný Boddhisattva je Maitreya, který prý byl prvním Buddhou a v budoucnosti přijde zase na zemi. Mahayanská mystika zná celkem 5 lidských Buddhů, kteří jsou inkarnací „Buddhů meditace“ (Dyanibuddha). Tyto mystické předobrazy panují od věčnosti ve světech nebeských a nikdy nesestupují na zemi. Mahayanistická mythologie je uspořádána v *přesnou soustavu*. Zvláště *Amitabha*, prototyp Gautamy Sakyamuni-ho a Avalokitešvara, jest uctíván jako pán ráje na západě. Celý mahayanistický kult budí dojem komplikovaného polytheismu a ve svých populárních formách také jím jest. Pro prosté věřící Mahayana se omezuje na naivní uctívání model a více méně pestré obřady. — Též pojem nirvánam se v novém útvaru mění. Amitabha podle lidové víry stvořil pro věřící ráj blažených (Sukhávati) a Avalokitešvara převzal úkol doprovázeti lidi do tohoto ráje. K dosažení tohoto ráje stačí vztáhnouti ruce a pronést modlitbu: „Námo mitábhája Buddhája — Veleben budiž Buddha Amitábhah.“

Badatel buddhistický W. E. Soothil uvádí celkem 7 bodů, v nichž se liší útvar Mahayanam od původního buddhismu. Na prvním místě je to pojetí nejvyšší bytosti. Přesvědčením buddhismu mahayanského jest, že Absolutní bytost se projevila množstvím způsobů, zvláště prostřednictvím Buddhů, z nichž jedním je Gautama. Za druhé naukou o Boddhisattvech, z nichž nejoblíbenější je Amitabha. Dále vírou o spasení z utrpení pomocí víry. Nový útvar předpokládá nauku o duši a ponechává stranou Buddhovo učení o anatmanu, neboť severští národové nebyli nakloněni nauce o nebytí duše lidské. Zavádí novou nauku o nebi a pekle do buddhismu, dále modlitbu k božským bytostem a konečně i kněžské řády. Tento vývoj skončil ve 4. stol. po Kr. V pozdějších dobách buddhismus prodělává další proces znetvořování v útvaru zvaném *mantrajánam*, čili tzv. cestě kouzelných průpovědí, již zovou též *tantrajánam*. Tantram byla kniha obsahující zaklínací průpovědi. Tyto formulky zaklínací byly vkládány do modlicích mlýnků k zahánění démonů atd.

V Indii v osmém století po Kr. nastává soumrak buddhismu, neboť začíná myšlenkově splývat s hinduismem. Tento hinduisovaný buddhismus bývá označován jako *Vadžra-jánam* (cesta diamantová). Stoupenci tohoto buddhismu si libují v joginské mystice a mantrajánské praxi a hlavně hinduistický šaktism v diamantové cestě nachází svou příznivou půdu. Nejpopulárnější bohyní tohoto útvaru buddhistického je bohyně kouzel, zrozená ze slzy Avalokitešvara, dobrotivá Tára. — Bráhmanská reakce proti buddhismu v Indii dostoupila vrcholu v 8. a 9. stol. po Kr., způsobila jeho pronásledování v jeho vlasti a tak buddhismus v zemi svého zakladatele byl téměř vyhlazen a uchýlil se do zemí sousedních. R. 1891 byla sice založena v Indii „The Mahaboddhi Society“, jež měla za úkol získati Indii znovu pro učení Osvíceného a obrací dodnes svůj zřetel též na země západní. Vznikl i v Evropě tzv. novobuddhismus, např. v Německu pod vedením Dr. Dahlke-ho, ba i na půdě naší vlasti měl své nadšené šířitele (např. Dr. Leopold Procházka). Prof. Žilka ve svých Dějinách náboženství výstižně hodnotí novobuddhismus přesazený v prostředí západní kultury slovy: „V západní kultuře se odráží uměle přesazený a skleníkově pěstovaný buddhismus jako exotický květ lotosu na lánech užitkových plodin. Třeba krásný, ta-

jemně hluboký, omamně opojný, ale cizí a míjivý. Neobstojí v evropském prostředí tvořivého, práci radostného života, v němž je chlebem účinná láska dítek Božích.“ (Fr. Žilka: Dějiny náboženství — Stát. nakl. 1924 — str. 58.)

Podle posledních statistik hlásí se k náboženství buddhismu asi 220 milionů věřících v zemích Dálného východu. K útvaru Hinayanam: Cejlon, Siam, Kambodža, Burma, Laos — celkem asi 36 milionů vyznavačů, ostatní jsou vyznavači útvaru Mahayanam. Japonsko podle své poslední statistiky čítá 58 větví buddhismu, 71 114 klášterů a chrámů buddhistických, 53 949 duchovních, 31 174 976 zapsaných věřících a 16 687 000 pře-

chodných, což činí asi 50 milionů japonských buddhistů. Vedle Japonska máme asi 4 miliony mahájánského vyznání v Tibetě, 3 miliony Mongolů, stejný počet je buddhistů vyznání mahayanského v Nepálu. Počet vyznavačů buddhistických v Číně, Vietnamu a Indonésii je jistě mnoho přes sto milionů věřících.

Srovnej podrobnou studii: 1. Vinc. Lesný: *Buddhismus*, Praha — Samcovo knihk. 1948. 2. *Constatin Regamey*, Der Buddhismus Indiens - Lausanne - Fribourg 1956. (Christus und die Religionen der Erde — Dr. Fr. König-Verlag Herder Wien 1956. — III. Bd.) 3. Dr. Josef Kubalík: *Dějiny náboženství — ÚCN 1956*. Praha — str. 121 až 144. ThDr. Josef Kubalík

NAUKA SV. PAVLA O CÍRKVI JAKO „TĚLE KRISTOVĚ“

4. Věřící jako „tělo Kristovo“.

Máme zde na mysli jednotu a spojení věřících s Kristem. V 1 Kor 6, 15–18 upozorňuje sv. Pavel, že naše těla jsou údy Kristovými a že tedy je nutno se vystříhati smilství. V 1 Kor 10, 15–21 dovozuje, že není možné, aby křesťan byl ve společenství s ďáblem a současně s Kristem. Obsírnější jest místo 1 Kor 12, 4–30. Toto místo je částí Pavlova výkladu o mimořádných darech Ducha svatého čili o milostech darmo daných (charismatech - 1 Kor 12, 1–14, 40). V první době křesťanské dostávali mnozí věřící mimořádné dary Ducha svatého, buď jeden nebo více. Stalo se tak hlavně z důvodu rychlejšího šíření náboženství křesťanského. Všichni, kteří takové dary obdrželi, měli jich používat k prospěchu jiných. V Korintě však počali těchto darů zneužívat a cenili především takové, které budily více úžas a obdiv, např. dar jazyků a nevážili si např. daru prorocství. Sv. Pavel je hledí poučiti: o původu a užitečnosti mimořádných darů vůbec (12, 1–31), o poměru darů k lásce (13, 1–13), o poměru daru jazyků k daru prorocství (14, 1–25) a konečně připojuje některé praktické pokyny (v. 26–40).

Uvedené místo 1 Kor 12, 4–30 se rozděluje na dvě části. Uvedeme zde první část (v. 4–13): „Jsou tedy dary rozličné, ale tentýž Duch; a rozličné jsou úřady, ale tentýž Pán; rozličné jsou účinky, ale tentýž Bůh, který to všechno působí ve všech.“

Každému se však uděluje projevoování Ducha k užítku (Církve). Jednomu se totiž uděluje skrze Ducha řeč moudrosti, druhému řeč poznání podle téhož Ducha, jinému víra v témž Duchu, jinému pak dar uzdravování v stejném Duchu, jinému konání zázraků, jinému dar prorokování, jinému dar rozeznávání duchů, jinému dar rozličných jazyků, jinému vykládání řečí; to všechno působí jeden a týž Duch, který rozděluje jednomu každému podle své vůle.

Jako totiž tělo jest jedno, a přece má mnoho údů, všechny pak údy těla, ač jich je mnoho, tvoří jedno tělo, tak (je to) i v Kristu. Neboť v jednom Duchu byli jsme my všichni pokřtěni v jedno tělo, ať jsme byli židy nebo pohany, ať otroky nebo pány, a všichni jsme byli napojeni jedním Duchem.“

Sv. Pavel zde zdůrazňuje, že všechny nejruznější mimořádné dary pocházejí z téhož božského zdroje, kterým je označen Duch (v. 4), Pán (v. 5) a Bůh (v. 6). Na konci (v. 11) je uvedeno, že rozdělení těchto darů jednotlivým věřícím se děje podle naprosté vůle Ducha (srv. též Řím 12, 4, 1 Kor 7, 7, Ef 4, 7 aj.). Základní myšlenkou v. 4–11 jest, že mnohé a různé mimořádné dary, protože pocházejí z jednoho pramene, splývají v ideální jednotu; žádný dar nemá samostatný význam pro sebe, což je zvláště zdůrazněno (v. 7).

Myšlenka o darech je potom osvětlena srovnáním: „Jako totiž tělo jest jedno, a přece má mnoho údů, všechny pak údy těla, ač jich je mnoho, tvoří jedno tělo, tak (je to) i v Kristu.“ Nutno zde upozorniti, že první část věty (obraz) je úplná, doplněk (věc) jest pouze naznačen. Srovnává se tu lidské tělo a Kristus, předtím byla však řeč o Duchu jakožto původci mimořádných darů (v. 11). Mělo-li býti uvedené srovnání řádně provedeno, tedy tělo a Duch, musil by doslov zníti takto:

tak jest také Duch jeden, který zprostředkuje různé dary, představující jednotu. Je však zřejmé, že srovnání s tělem a údy nebylo vhodné, aby se vyjádřil poměr mezi Duchem a jeho dary. Duch se přece neskládá z darů jako tělo z údů, dary pak netvoří tělo, nýbrž lidé. A proto sv. Pavel ve svém příměru lidského těla přechází na Krista, který tu ovšem není chápán individuálně, nýbrž duchovně (mysticky), tj. *Kristus ve spojení s věřícími*. Kdybychom chtěli zrekonstruovat celou větu, musili bychom říci: tak je také (mystický) Kristus (tj. tělo Kristovo neboli Církve) jen jeden a má mnoho údů (tj. křesťanů), tyto údy však, i když jsou mnohé, tvoří jednoho Krista (tj. tělo Kristovo čili Církve). Ve věcné polovině obrazu nejde o Ducha a jeho dary, nýbrž o obec (Církve) a věřící vůbec. Potvrzují to též v. 13 a 27. Verš 13 též ukazuje, proč sv. Pavel doplně obrazu nedokončil. Chtěl dokázati svým čtenářům, že údové obce tvoří dohromady jedno tělo, neboť jen za tohoto předpokladu bylo vhodné srovnání s lidským tělem. Věřící stávají se údy jediného těla na křtu sv. Vidíme tedy, že podle v. 13 věřící v Krista přijetím Ducha (na křtu sv.) jsou seskupeni v duchovní (mystickou) jednotu, kterou sv. Pavel označuje jako (mystického) „Krista“ nebo „tělo“.

Druhá část (v. 14–30), která byla uvedena v předcházejícím článku, vysvětluje, že různé mimořádné dary jsou nutné a musejí sloužiti blahu jednoho těla Církve. Zde má sv. Pavel na mysli mnohost a různost darů. Všechny mají svou cenu a úlohu, žádný nemá však samostatný význam, nýbrž pouze v rámci celku.

Sv. Pavel zde podává nejdříve obraz těla (v. 14–26) a potom aplikaci (v. 27–30). V obrazu těla ukazuje apoštol nejdříve, že lidské tělo se skládá z množství různých údů (v. 14), nemá však údy téhož druhu, nýbrž různého. Podstata těla jakožto organismu vyžaduje, aby v něm byly údy různého druhu. Ve v. 15–17 naznačuje, že opak by byl absurdní. Bůh to tak zařídil (v. 18). Ukazuje pak, že každý úd je v těle nutný, nelze dávat přednost jednomu před druhým (v. 21–26). Následuje potom aplikace obrazu: „Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec (jeho) úd“ (v. 27). Jinými slovy praví apoštol: To, co platí o lidském těle a jeho údech, to platí také o vás; všichni jste dohromady tělem Kristovým, jedenkaždý úd podle svého postavení a úkolu, který vám Pán přikázal a podle daru, který vám udělil. Následují praktické důsledky. Ve v. 28 praví, že v Církvi jsou různé dary, které jsou tak rozděleny, že každému přísluší jeden, čemuž ani jinak býti nemůže (v. 29). Nositelé darů musejí býti se svými dary spokojeni a mají jich užívat k blahu celku.

Podobně je místo v Řím 12, 4–8, které bylo rovněž uvedeno v předcházejícím článku. Také zde vychází sv. Pavel od obrazu lidského těla (v. 4 dd). V obrazné polovině praví: lidské tělo se skládá z mnohých údů, z nichž každý má svůj úkol. Kdyby sv. Pavel mlčky předpokládal, že srovnání lidského těla s křesťanskou obcí je přirozené, zněla by věcná polovina srovnání: tak sestává křesťanská obec (tj. tělo Kristovo nebo Církve) z mnohých údů, které plní různé úkoly, proto jim dal Bůh různé dary. Místo toho však praví apoštol, že křes-

tané představují „jedno tělo v Kristu“ a jsou k sobě navzájem v postavení údů, tj. chtěl zdůraznit, že křesťané tvoří dohromady skutečně jedno tělo. Vlastní věcnou polovinu obsahuje teprve v. 6. Následující vypočítávání darů (v. 6 b–8) připomíná, že jich má být užíváno ke službě celku.

Z rozboru obou míst: 1 Kor 12, 4–30 a Řím 12, 4–8 je patrné, že sv. Pavel uvažuje o Církvi z dvojího hlediska: Církev je mu především *duchovní* (mystickou) *jednotou všech věřících v Kristu*, na druhém místě pak *jednotou z různých údů*. Tuto jednotu věřících, způsobenou Duchem (přijatým na křtu sv.) označuje apoštol jako „mystického Krista“ (1 Kor, 12, 12 b), jako „tělo“ (v. 13), jako „tělo Kristovo“ (v. 27), jako „jedno tělo v Kristu“ (Řím 12, 5). Všichni křesťané mají téhož Ducha jako zdroj nového života, avšak tento Duch se neprojevuje u každého stejným způsobem. Proto je Církev „tělem“ ve smyslu organickém, tj. jednotou sestávající z různých údů.

Vidíme, že v Pavlově pojmu o „těle“ Církve jeho hlavních listů jsou obsaženy dvě složky: *věřící představují „tělo Kristovo“* (spojení věřících s Kristem) a *vzájemné spojení věřících v organismus* (věřící tvoří tělo).

Přístupme k bližšímu zkoumání *první složky* Pavlova pojmu „těla Kristova“: *věřící jako „tělo Kristovo“* (spojení věřících s Kristem).

Pojednává se o ní v 1 Kor 12, 12 b, 13: „...tak (je to) i v Kristu. Neboť v jednom Duchu byli jsme my všichni pokřtěni v jedno tělo, ať jsme byli židy nebo pohany, ať otroky nebo pány, a všichni jsme byli napojeni jedním Duchem“. Dále v. 27: „Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec (jeho) úd.“ Rovněž Řím 12, 5: „... tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého.“ V těchto textech sv. Pavel věřící obec, tj. Církev, nejen přirovnává k tělu, nýbrž prostě ji označuje jako „tělo“. V 1 Kor 12, 27 a Řím 12, 5 je vyjádřeno, že společenství věřících, křesťanská obec čili Církev představuje jedno tělo, vnitřní jednotu a že věřící skrze své spojení s Kristem tvoří rovněž jedno tělo, jsou „tělem Kristovým“. 1 Kor 12, 13 ukazuje, jak se toto tělo uskutečňuje: Duch svatý, kterého křesťané přijali na křtu sv., tvoří „tělo Kristovo“, on tvoří tuto jednotu věřících s Kristem a mezi sebou, jednotu, kterou sv. Pavel označuje jako „tělo Kristovo“. Na křtu sv. přijali křesťané Ducha Kristova a stali se tak s Kristem duchovně reální jednotou.

V dalším textu 1 Kor 6, 12–20: „Všechno je mi dovoleno... v svém těle“, nemluví sv. Pavel formálně o „těle Kristově“, označuje zde křesťany jako „údy Kristovy“. A tím vyslovuje nejdůležitější prvek představy o „těle Kristově“: svázanost, sounáležitost a jednotu s Kristem jakožto jeho „údem“. Prozkoumejme Pavlova slova. Po způsobu pohanů pokládali i někteří křesťané v Korintě smilství za věc nelišnou a tedy dovolenou. Proti tomu vystupuje sv. Pavel a dovozuje, že smilství není věc nelišná (v. 13–14), nýbrž hříšná, neboť se jím posvrňuje tělo, které jest údem Kristovým a chrámem Ducha svatého (v. 15–20). Sv. Pavel zde užívá dvou důkazů (v. 15–18; 19–20), oba ukazují na spojitost těla křesťanova s Kristem, čímž je též potvrzeno to, co bylo řečeno ve v. 13 b.

První důkaz: „Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovy?“ (15 a). Srovnání: těla křesťanů jsou „údy Kristovy“ nenacházíme jinde v Novém zákoně (v Ef 5, 30 se praví: „jsme údy jeho těla“). Věcný smysl výpovědi jest: Tím, že člověk se stává křesťanem, vstupuje celou svou bytostí ve společenství s Kristem, také po stránce fyzicko-tělesné. Proto ze srovnání, že těla křesťanů jsou údy Kristovými, dovozuje, že pro křesťana je nemístné obcovati s nevěstkou (15 b). Druhý důkaz: „Anebo nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, jenž je ve vás, jehož máte od Boha a že nepatříte (jen) sobě?“ (v. 19). V těle křesťana přebývá od Boha pocházející Duch svatý jako v chrámě. Tím je tělo jeho posvěceno, stává se majetkem Božím a stykem s nevěstkou je znešváčeno.

V 1 Kor 6, 12–20 mluví tedy apoštol Pavel o *svázanosti jednotlivého křesťana s Kristem*; nemluví se tu o tom, že společenství křesťanů se stává jednotou s tělem Kristovým (jako v 1 Kor 12 a Řím 12). Avšak myšlenka, že věřící tvoří mezi sebou a s Kristem duchovní (mystickou) jednotu, jedno tělo, jež Kristus jako životní zdroj ovládá, jest důsledkem Pavlových slov. Spojitost křesťana s Kristem je tu líčena obdobně jako spojení mezi Církví a Kristem (Ef, 5, 22 dd).

Konečně 1 Kor 10, 14–22 vyslovuje myšlenku o „těle Kristově“ mnohem obsírněji, z hlediska jednotlivce i celku. Korintští křesťané jsou zde varováni před obětí hostinou v pohanských chrámech (1 Kor 8, 10), neboť jest neslučitelná s účastí na večeři Páně! „Nemůžete pít kalich Páně i kalich zlých duchů. Nemůžete se přece zúčastňovat stolu Páně i stolu zlých duchů“ (v. 21). Účast na obětní hostině uvádí její účastníky ve spojení s tím, k jehož počtě se hostina koná: na pohanské hostině vstupuje člověk ve spojení s ďábly, na hostině eucharistické pak ve věčné spojení s Kristem. To vyjadřuje apoštol slovy: „Což není kalich, který žehnáme, společenstvím Krve Kristovy? A chléb, který lámeme, není společenstvím Těla Kristova?“ (v. 16). Někteří vykladači Písma sv. mní Tělem a Krví Kristovou jeho oslavené tělo a oslavenou krev, tj. nebeského Krista samého. Označením „tělo Kristovo“ se tu však nemíní duchovní (mystické) tělo Kristovo, nýbrž tělo dějinného, ovšem oslaveného Krista (Fil 3, 21). Řecké slovo koinoonia překládáme v češtině slovem „společenství“, v němčině užívají slova „Anteilhabe“. Český výraz je lepší, protože koinoonia neznačí pouze „mít účast“, nýbrž být v těsném spojení, být za jedno s Kristem. Pít kalich (víno) a požívatí chléb zprostředkuje účast, společenství s krví a tělem Kristovým, s nímž jsou eucharistické prvky totožny, ke kterémuž závěru nutí následující v. 17: „Poněvadž je to jeden chléb, jsme my, ač mnozí, jedním tělem; neboť jsme všichni účastni jednoho chleba.“ Chléb může totiž zjednat jednotu (společenství) mezi účastníky hostiny jen tehdy, nemíní-li se tu pouze chléb, nýbrž tělo Kristovo. Smysl v. 16–17 je tedy: Každý účastník eucharistické hostiny vstupuje v životní společenství s oslaveným Kristem, tj. *společenství jednotlivého věřícího s Kristem*, účastníci eucharistické hostiny však také mezi sebou vstupují ve společenství, tj. *společenství věřících mezi sebou*.

5. Vzájemné spojení věřících v organismus.

Slovem „organismus“ rozuměli Řekové množství nejruznějších částí seskupených ve vnitřní jednotu, při čemž každá část má zvláštní úkol a slouží blahu celku. Sv. Pavel převzal tuto myšlenku organismu do svého pojetí Církve jako „těla Kristova“. Nejvíce se to projevuje v 1 Kor 12 a Řím 12.

V 1 Kor. 12, 14–20 se obrací sv. apoštol k těm, kteří se cítí odstrčeni (ponížení), ve v. 21–26 k těm, kteří byli obdařeni dary. V. 27–31 uvádí aplikaci fyzického těla na obec. Věcný smysl těchto veršů jest: Jako Bůh složil fyzické tělo z nejruznějších údů, tak dal i Církvi nejruznější členy, rozděliv charismatické úřady a úkony.

1 Kor 12 má svou paralelu v Řím 12, 3–8. V obou těchto místech chce apoštol Pavel zdůraznit, že v charakteru Církve jako organismu to spočívá, že jsou v ní různé dary a musí býti. Proto nesmí jednotlivce bažiti po takových, kterých mu Bůh odepřel, nýbrž musí s darem svěřeným sloužiti blahu celku. Seznáváme, že v obou těchto místech použil sv. Pavel helenistické představy o společnosti jako organismu. Nesmíme přehlédnout původnost, s jakou Pavel použil této představy pro své zvláštní cíle. Užil všeobecné pravdy, že údy organismu harmonicky spolupracují, aby tak přemohl napětí uvnitř křesťanských obcí, které vzniklo z různého rozdělení mimořádných darů. Ze srovnání dovozuje apoštol: Rozdílné vybavení křesťanů mimořádnými dary jest podle vůle Boží. Nositelé darů jich mají užívat ke blahu celku. Všichni členové křesťanské obce mají svůj význam, žádný není bezcenný (srv. A. Wikenhauser, uv. kn. 130 dd). Dr. Antonín Salajka

PRVNÍ ČESKÝ KARDINÁL

Již jako olomoucký biskup často v Praze přítomný projevil Očko živé sociální smýšlení tím, že založil pro chudé pod branou vyšehradskou, zvanou kdysi Jeruzalémskou, na levém břehu botičském špitál s kostelem Panny Marie, dobře patrný na Sadelerově prospektu Prahy. Tato svatyně byla později nazvána případněji kostelem sv. Alžběty. Protože v něm nacházeli pohostinství a útulku poutníci, přicházející hlavně jižními cestami do Prahy, nazýval se také špitálem u „poutnických chlebě“. O založení se vědělo u kurie a Očko dostal 20. I. r. 1365 zvláštní uznání této své práce kuriálním prohlášením, že ústav založený jeho prostředky mají majetní podporovati s příslibem získání odpustků. V témže roce svolal nový arcibiskup synodu, na které došlo k mnohým prospěšným ustanovením a která nám dovoluje informativní průhled do současného církevního života. Tento bezděčný a částečný obraz církevní společnosti leccos napovídá o poměrech. Je doplňován dalšími ustanoveními synod ze 7. desítiletí XIV. stol., které Očko pilně svolával a jimž patrně většinou předsedal. Hned v první z nich se tedy nařizuje, aby se duchovní světští s řeholníky dobře snášeli a z kazatelen se vzájemně neosočovali. Přísně se má vystupovat hlavně proti církevním vagantům, tj. kněžím bez pevného úředního působistě. Arcijáhnům se připomínala jejich vážná inspekční povinnost. Klerici jsou povinni vystupovat v důstojném kněžském oděvu, chybní jest důsledně oznamovat ustanoveným korektorům. Zřetel pastoračně reformních synodálních nařízení se obrací také ke kostelní soudobé liturgické praxi, které vytýká některé nedostatky. Zapovídají se výstřelky při provozování církevního zpěvu (zvláště tzv. rondely, proti nimž později píše Hus traktátek „Contra cantores francigenas“) a nedůstojné hry při Božím Těle. Klerus Očko opětovně otcovsky nabádá ke svatému životu a věnuje svou pozornost někdy i nedůstojnému vymáhání štolových poplatků. Aby se zachovala neporušenost článků víry, varuje před neoprávněnými kazateli.

Celá řada drobných ustanovení a jednání absolvovaných v šestém a sedmém desítiletí Očkovy arcipastýřské činnosti doplňují obraz, který pozorovatelé jen v neurčitých konturách rýsují synodální ustanovení. Lze z nich tušit vnitřní napětí předhusitské éry. Učenému a výmluvnému mistru Vojtěchu Raňkú z Ježova se poskytuje provise na pražské kanovnictví, vymáhá se povolení pro Konráda Waldhausera pro kazatelskou činnost v provinciích pražské a salcburské. Bylo potřeba zásahu samotného Karla IV., aby byl zdolán neřád pozůstávající v tom, že důležitý úřad pražského arcijáhna zastával francouzský klerik Jan de Marelio, který se trvale zdržoval ve Francii a Prahu v životě ani neviděl. Král žádal energicky jeho odstranění. Tím ovšem zlo zaviněné částečně umístěním říšské císařské kanceláře v Praze nebylo ani zdaleka odstraněno. Jměny sám Očko měl ve své kanceláři notáře, jehož životě sotva prozrazuje český původ, totiž Theodora de Scalfordia, pro něhož žádal provisi. Českým úředníkem stejného stupně byl Odolen Boncův. Jakýsi pokrok ve zlepšení dosavadní škodlivé praxe udělování prebend znamenala zásada prosazená zase na popud Karlův, aby do pražské kapituly nebyl přijímán klerik méně než pětadvacetiletý.

Z řízení věcí své arcidiecése se Očko vyrušil v květnu r. 1366, kdy s císařem, jeho bratrem Janem Rudolfem Saským, Otou Brandeburským a četným komonstvem vyjíždí do Vídně, aby tam byl svědkem přátelské smlouvy Karlovy s rakouským vévodou Albrechtem. Tehdy byl kromě jiného poskytnut Čechům na čtyři léta svobodný průchod Vídní na cestě na jih, hlavně do Benátek, a to i kupeckým skupinám. Na podzim téhož roku došlo v životě katedrály ke vzácné události. Byla dostavěna kaple sv. Václava, jejíž postup sledoval zánícený svatováclavský ctitel Očko s obzvláštním zájmem a která byla uskutečněna i jeho hmotnou podporou. Vysvětil ji příštího roku 30. XI. Tehdy založil arcipas-účastníků z domácích kancléře a prvního organisátora

týř v katedrále oltář sv. Erharda a Otilie v kapli, později po něm zvané Vlašimské, také sv. Jana Nepomuckého, protože je situována proti svatojanskému náhrobku. Je jednou z nejvzácnějších ze skvělého věnce svatyněk zdobících katedrální hlavní oltář. Kromě významného náhrobku zakladatelova, jímž národ Očka důstojně uctil, je v ní dnes oltář se stříbrnými bustami českých patronů Víta, Václava, Vojtěcha a Cyrila z r. 1699 a hlavně ostatky vzoru všech českých biskupů – sv. Vojtěcha. Založení tohoto oltáře nebylo jediným Očkovým monumentem, kterým se jeho památka udržuje až do dnešních dob. Velmi významně zasáhl také do restaurace sídla někdejších pražských arcipastýřů, tehdy položeného na Malé Straně a prostírajícího se zhruba na areálu mezi klášterem svatotomášským a mosteckou věží. Pokračoval tak v pracích, které kdysi biskup Jan IV. z Dražic s takovým zaujetím podnikl. Tehdy se v tomto církevním paláci nacházely ubikace nejen arcibiskupova komonstva, nýbrž i centrální arcibiskupské úřady. Tam zasedala konsistoř, sídlili úředníci, tam vynášely rozsudky církevní soudy, jichž zápisy tvoří tak důležitý historický pramen českých církevních i všeobecných dějin; tam byly ukrývány v archivu listiny, z nichž některé, jako němí svědkové činnosti prvních českých arcibiskupů, se nám až dodnes zachovaly. Tam se patrně také shromažďovali v některé postornější aule i účastníci Očkových synod, pokud ovšem nebyly absolvovány v kostelích. Pod těmito stavbami, tvořícími arcibiskupovo sídlo, se nacházely prostorné sklepy, opatrující zásoby pro kuchyň četného kuriálního osazenstva. Ty prošly v r. 1367 těžkou katastrofou, když byly následkem povodně zatopeny. Tam někde stála kromě privátní Očkovy kaple, v nově upravené části jeho paláce slavnostně vysvěcené r. 1370, i kaple sv. Antonína se zvláštní nadací. K celému objektu, tvořícímu arcibiskupský dvůr, přiléhala na východní straně zahrada.

K samotnému sklonku r. 1366 zavítal do Čech host, s jehož prodlením byly spojeny zase výdaje (jen pro svou osobu vyžadoval denně 4 zl. a pro průvod potah i výživu). Byl to nuncius Bertrand de Macello, který procházel Německem a Čechami k vyřízení „důležitých záležitostí“, z nichž podpora Urbana V. byla asi nejdůležitější. Příštího roku jej vystřídal Petr de Caesio, který měl z výtěžku sbírek podporovati Karla IV. Na svou moravskou diecési pamatoval snad částí své knihovny, z níž se zachoval rukopis nadepsaný Tractatus solemnissimus de vita clericorum. Jako pražský metropolita se mohl utěšovat tím, že získá modernější i četnější volumina knih, jimiž sytil hlad svého ducha. Ani v r. 1367 nezůstal Očko stranou veřejného dění. V říjnu doprovázel teprve sedmiletého krále Václava IV. do Lužice. Byl svědkem úcty a přísah baronů a měšťanů krajiny, kterou král Karel získal zemím koruny české. Sám pak fungoval jako legát v zemi, příslušející církevně k míšeňské diecési.

Reminiscencí na veliké nebezpečí, v němž se octl ani ne sedmnáctiletý lucemburský princ Karel v Itálii v San Felice u Modeny r. 1332, kde se zúčastnil skutečné bitvy, z níž si odnesl první zranění i nezapomenutelný závazek k sv. Kateřině, k níž se ve chvíli svrchované tísně utekl, byl trvalý památník v podobě kostela sv. Kateřiny na Novém Městě pražském. Při kostele, dotovaném listinou v Trevíru r. 1355, zamýšlel panovník založit klášter moderních tehdy řeholnic sv. Augustina. S velikou pílí svůj závazek plnil, takže již 28. XI. r. 1367 mohl být dosud stojící kostel s minaretově takřka štíhlou věží Očkem vysvěcen.

Velkorysá cesta Karlovy do Itálie, ke které se na volání papeže Urbana V. proti povstalému milánskému tyranovi Barnabonovi 2. IV. r. 1368 odhodlal, se neúčastnil pražský arcibiskup. Přehlídka mocných feudálů, kterou poskytuje ubytovací dokument, sestavený před vjezdem na vlastní půdu válečných i diplomatických činů v Udine, uvádí kromě říšských významných

českého korunního archivu Jana ze Středy, Buška z Velhartic, Ondřeje z Dubé, známého právníka, Petra a Jana z Vartemberka, Týma z Koldic, Beneše z Dubé, mladšího bratra Ondřeje, Zdeňka ze Šternberka, a pravděpodobně také bratry pražského arcibiskupa. Očko zůstal v Čechách jako politický správce země. Jeho bratři se zúčastnili nejen bojů, které bylo třeba podstoupit. Byli také svědky velkolepé podívané při korunovací královny. Královna přijela do Itálie teprve 10. VII. r. 1368 odpoledne v doprovodu markraběnky Kateřiny a setkala se se svým chotěm ve vojenském táboře v Borgoforte. Příštího dne vyjela Alžběta, teprve dvacetiletá dcera pomořanského vévody Bohuslava, s doprovodem do Mantue, kde se ubytovala pod cimbuřím paláce rodu Gonzagů. Teprve 21. XI. r. 1368 byla ve velechrámě svatopetrském přijata podle starobylého korunovačního řádu, ad hoc poněkud uprave-

ného, protože Karel již korunován byl. V nádherném průvodu vešla Alžběta, jsouc doprovázena dvěma kardinály diakony oděnými v kappy, stříbrnou branou a přijala první zehnaní kardinála biskupa z Ostie, Viléma ze Sudrie. Tých jí také udělil pomazání mezi lopatkami v podobě kříže. Před zpěvem graduálu ji papež korunoval zvláštní mitrou, na níž položil korunu za recitování modliteb plných symboliky: „Jako kněžna září na zevnějšek zlatem a drahokamy, má se uvnitř skvíti zlatem moudrosti a trpytiti leskem ctností, aby po naplnění vezdejšího života byla s moudrymi pannami přijata věčným ženichem“... Šlo o onu ženu, slynoucí silou neobyčejnou, která lámala podkovy a kuchyňské nože jako mrkve a která bez obtíží roztrhla pancéřovou rytířskou košili, jako by šlo o materiál z plátna..., ovšem, jak podotýká kronikář, jen na poručení císařovo. (Pokračování) *ThDr. Václav Bartůněk*

PŘEDNÍ KNĚŽSKÁ POVINNOST

V III. titulu — De obligationibus clericorum CIC — na prvním místě (je to can. 124) čteme: „Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere, eisque virtute et recte factis in exemplum excellere.“ Je to jakoby krátké shrnutí toho, co Církev multifarie multisque modis připomíná adeptu kněžství při kněžské ordinaci. „Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, praeesse, praedicare et baptizare“ — těmito slovy Římského pontifikátu vypočítává biskup-světitel hlavní kněžské funkce, načež biskup-světitel pokračuje: „Proto s velkou bází je třeba vystupovat na takový stupeň a starati se, aby nebeská moudrost, šlechtné mravy a ustavičné zachovávání spravedlnosti doporučovaly k tomu vyvolené“ a ke konci praví: „Proto, nejmilejší synové, jež nám na pomoc vyvolilo k posvěcení rozhodnutí našich bratří, zachovávejte ve svých mravech neporušenost čistého a svatého života. Uznejte, co konáte, napodobte, čím se obíráte, abyste slavíce tajemství smrti Páně, pečlivě umrtvovali své údy ode všech neřestí a žádostivosti. Budiž vaše učení duchovním lékem Božímu lidu; budiž v něm vaše učení potěšením církve Kristovy, abyste kázáním a příkladem stavěli dům, tj. rodinu Boží; abychom ani my za vaše povýšení, ani vy za přijetí tak velikého úřadu nezasloužili si býtí zavržení...“ A ze všech dalších posv. textů, jichž Církev sv. užívá při kněžském svěcení, buďtež zde uvedeny alespoň tyto: 1. V krásné modlitbě, jež následuje po oblékání kázule, modlí se biskup-světitel: „*Aby vážností skutků a přísným životem osvědčili se jako starší lidu, vychováni v té kázni, jakou Pavel vyložil Titovi a Timoteovi, aby dnem i nocí rozjímalice o svém zákonu, věřili, co čtou, učili, co věří, jednali podle toho, čemu učí, ukazovali na sobě spravedlnost, stálost, milosrdenství, statečnost a ostatní ctnosti, příkladem poskytovali jejich vzor, napomínáním v nich utvrzovali a zachovali si čistý a neposkvrněný dar svého úřadu a k službě lidu Tvého proměňovali neposkvrněným požehnáním chléb a víno v Tělo a Krev Syna Tvého; aby s neochvějnou láskou k mravní dospělosti křesťanské, k míře plnosti Kristovy vstali z mrtvých v den spravedlivého a věčného soudu Božího s čistým svědomím, správnou věrou, plni Duchu sv. 2. Když rozvíjí a spouští světitel ordinandovi na zádech kázuli, po předání moci odpouštětí a zadržovati hříchy, říká každému ordinandovi: „*Rouchem nevinosti oděj tě Pán*“. A konečně 3. před posledním evangeliem, jakoby se Církev chvěla o novosvěcence, znovu je biskup oslovuje a napomíná: „*Snažte se žítí svatě a zbožně*“. (Proloženo a vysázeno kursivou na přání pisatele tohoto článku.)*

Proto následující kánon CIC (125) prikazuje ordinářům, aby bděli nad tím, aby 1. clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter (alespoň měsíčně) conscientiae maculas eluant; 2. ut iidem quotidie orationi men-

tali per aliquod tempus incumbant, sanctissimum Sacramentum visitent, Deiparam Virginem mariano rosario colant, conscientiam suam discutiant a další kánon (126) prikazuje všem světským kněžím, aby alespoň jednou za tři léta konali exercicie. Jak lze krátce vyjádřiti všechny tyto úkoly, které tak vážné ve třech prvních kánech poroučí CIC, mluvili-li o povinnostech kleriků, kněží? — Vést solidní duchovní, nebo-li vnitřní život.

Kněžstvu se též někdy říká duchovenstvo, knězi duchovní. To znamená, že kněz pracuje především pro duchovní oblast a sám má tedy žít přiměřeným duchovním, aneb — jak říkáme — vnitřním životem, a že tedy kněz tento život zanedbávající, kněz neduchovní je kariatura kněze a pro duchovní oblast nejen že nic neudělá, ale spíše mnoho, a kolikrát velmi mnoho a nenapravitelně pokazí. Jistě byli už mnozí kněží při soukromém soudu hrozně překvapeni, že nedostatkem vnitřního života zavinili rozsáhlou náboženskou prostřednost, vlažnost neb dokonce záhubu duší. Tato výstraha se zajisté týká všech kněží bez výjimky, ale zejména kněží, kteří osaměle od kněžských spolubratří samotni pracují v duchovní správě, neboť — jak říká sv. Tomáš Aq. (Summa theol. 2–2, 9, 184 a 8 c.) — „nejsnadnější je svatě žítí v duchovní správě (než v klášterní samotě) pro vnější nebezpečí“.

Kněz v pastoraci, který nevede vnitřní život, podobá se cestujícímu, který šel ve středověku beze zbraně za noci hustým lesem, znepokojovaným loupežníky a nesl velký poklad. Neboť jestliže kněz, jenž sám je velikým darem nebes věřícím, nekoná alespoň hlavní úkony duchovního života, zatemňuje se jeho rozum pro vše nadpřirozené, to znamená ovšem i ďábelské, dostavuje se brzy osudná vlažnost, uspané nebo falešné svědomí, vůle slabné a přichází to, čím duše kněze spěje do propasti pekelné... Buďme úplně přesvědčeni, říká kardinál Lavigerie, že pro apoštola není střední cesty mezi dokonalou svatostí, po níž aspoň touží a po níž věrně a s odvahou se snaží jíti, a úplným odpadem od Boha (Chautard: Duše veškerého apoštolátu, str. 64). „Od každého, jemuž bylo mnoho dáno, bude se mnoho žádati, a komu bylo svěřeno mnoho, od toho se bude žádati více“ (Luk. 12, 48). I pro kněze platí, a na prvním místě platí slova Krista Pána: „Co platno člověku, byf celý svět získal, ale na své duši škodu trpěl?“ (Mat. 16, 26). Solidní duchovní život u kněze vyžaduje tedy už jeho vlastní pud sebezáchovy pro život věčný! — Toho si byl dozajista velmi dobře vědom i apoštol národů, když napsal: „Trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen.“

Kolik kněží zničilo jejich duchovně nedostatečně fundovaná obětavost v povolání. Jsouce přirozeně nadáni a majíce i solidní osvojené vzdělání věnovali se s radostí apoštolské práci a byli šťastni, že mohli sloužit jiným a že měli úspěchy a na duchovní život zapomínali... Nebe jim zprvu ve svědomí vyčítalo jejich pozemská blaženství a jejich pozemskou slávu a mělo je

k intenzivnější modlitbě, k umrtvování a cvičení v pokorě, ale zároveň zlý duch patrně využítkoval domnělého zdaru jejich podniků a nasadil vše, aby je po léta držel v zajetí sebeklamu a hnal je do další a další zevnějších činností, znechucovav jim život vnitřní, až konečně je strhl do propasti. Není přece neznámo, že ďábel a jeho spojenci rádi někdy podporují kněze v jeho vnějších, povrchních úspěších, podobně jako podvodník, který chce získat démant, ochotně nabízí několik safírů. A tak k lehkomyšlnosti, vnějškovosti, marnivosti, domyšlivosti, k sebepřeceňování nakloněný kněz snadno se dá utvrdit ve své pochybné sebedůvěře, v názoru na své ohromné schopnosti, ve své klamně domněnce, že přece jde s duchem času - a někdy až mře touhou, aby se mu co nejvíce přizpůsobil - nač přece nějaké prodlévání na modlitbách a zbožných meditacích, vždyť nejsme ve středověku - a už je v tom, co kardinál Mermillod výstižně nazval *bludařstvím činného života* (srov. Chautard: Duše veškerého apoštolátu, str. 15), a kdyby byl živ Tůma, Brodský, Baar, Hamza apod., opět by měli ještě šťavnatější „hrdiny“ pro své romány.

Jen plochy člověk soudívá podle vnějšího zdání, ale Kristův kněz by měl vždy rozpoznat, kdy jeho zaměstnání by mohla být zlořečená (srov. sv. Bernard, De Consid. I, II., c. II) a čím více pracuje veřejně, tím více a vroucněji by se měl modliti a umrtvovati, tím intenzivnějším duchovním životem měl by žít. Pak by byl obalen jako Saturn svým prstenem, pak by byl obrněn jako ocelovým pancířem a nešlechtníkovými šípy nezranitelný, a věru, kdyby vnitřní život knězi neprokazoval jiné služby, nežli že by jej dennodenním zpytováním svědomí nabádal k bdělosti - podobně jako rozvědka podává hlavnímu stanu zprávu o nebezpečí - již tím by jeho nespůsobil mocně k jeho kněžské práci, neboť nebezpečí, o kterém se ví, je již z polovice zažehnáno. Ovšem jako neurastenikovi se často předpisuje, aby nechal i na delší dobu veškeré práce a bývá to pro něho lékem přímo nesnesitelným, poněvadž jeho nemoc jej žene právě do horečné činnosti, jež se mu stala druhou přirozeností a tak jej stále pobízí, aby zase a zase napínal své síly, třeba se tím jeho nemoc jen zhoršuje a jej ničí, tak je tomu obyčejně i u kněze, který se oddal činnosti zevnější a na duchovní život zapomněl.

Co kdo nemá, nemůže nikomu sdělit. Má-li někdo přiváděti k dokonalosti jiné, musí mít dokonalosti více, než kdyby směl pracovat toliko na svém vlastním posvěcení; musí být nejprve sám prozářen světlem víry a roznícen láskou Boží, aby mohl ozařovati a zahřívati jiné duše, a jakou měrou bude sám žít láskou Boží, takovou měrou bude i schopen zaněcovati plameny této Boží lásky jiné. Čím více má kněz ctností, tím snáze a více se jeho vlivem tytéž ctnosti vzbuzují v jiných duších. Teprve když kněz Ježíše vytvořil sám v sobě, může Jej snadno dávatí těm, ke kterým byl poslán. Jedním ten, kdo je vnitřně hotov a zocelen, může věsti jiné úspěšně. Oportet prius sanctificari, deinde sanctificare, kdo nehoří, nezapálí, nikdo nedá, co sám nemá. Rozveďme si to trochu.

Jde o to, aby každý kněz měl dostatek slasti; „jestli sůl se zkazí, čím se osolí?“ Jde o to, aby si vzal k srdci slova božského Velekněze: „Vy jste světlo světa, ...tak svíť světlo vaše před lidmi, aby vidouce skutky vaše dobré, velebili Otce, jenž jest v nebesích“ (Mat. 5, 13, 14, 16). Jde o to, aby každý kněz mohl alespoň v jakési skromnější míře říci Pavlovo: „Buďte mými následovníky, jako já jsem Kristův“ (I. Kor 11, 1). Chce-li kněz nakláněti k milování Boha, je nutno, aby napřed on sám byl k Němu láskou zažehnut, jestliže chce věřícím zoškliviti lakomství, opilství a jiné hříchy, je třeba, aby on sám je měl nejprve ve velké ošklivosti, chce-li své farníky pro něco rozhorliti, musí napřed sám vynikat onou horlivostí, chce-li jiné těšiti, sám musí být plný potěšení, chce-li věsti k zármutku nad špatností a zlem, musí sám být nad ním pln bolesti. Jak působivě může mluvit např. o modlitbě kněz, kterého lidé často vídají u Božského Spasitele před svatostánkem, jak strhuje k následování a jak poslouchají jeho slova, mluví-li

o práci a pokání, jsa sám mužem práce a pokání, a jestliže svým příkladem šíří ducha lásky, mírnosti a pokory Ježíše Krista, jak snadno nalezne vnímavá srdce, hlásá-li lásku k bližnímu. Kristus Pán přece také coepit facere et docere a mohl říci: Příklad zajisté dal jsem vám. Podobně mluvil i sv. Pavel: „Co jste viděli na mně, to konejte“ (Fil. 4, 9), a opět a opět doporučí Titovi a Timoteovi, aby dávali věřícím dobrý příklad: „Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků, (prokazuje) v učení neporušenost, vážnost, slovo zdravé, bezúhonné, aby odpůrce se zastyděl, nemaje co zlého mluvit o nás“ (Tit 2, 7-8). „Buď vzorem věřícím ve slově, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě“ (I. Tim 4, 12).

Dobrý náboženský život a z toho plynoucí dobré mravy a spása lidu závisí především na dobrých, zbožných pastýřích. Byl-li v čele farnosti dobrý kněz, snažící se o svatost, brzy tam vzkvétala zbožnost, častěji se přijímaly sv. svátosti a pěstovala se i vroucí vnitřní modlitba. Bezděky zvedal všechny okolo. Kolikrát bylo možno vidět, co dovedla způsobit ve farnosti práce obětavého kněze, který žil hlubokým vnitřním životem, který miloval Spasitele ve svatostánku a osvojoval si Jeho smýšlení. Čerpaje sílu ze zdroje Síly, z výhne svatostánku a vždy více se spoléhaje na své oběti a modlitby než na svou pouze vnější činnost, dovedl se tak zocelit, že factus diaboli terribilis ani všichni zlí duchové nebyli s to jej zastavit v jeho požehnané práci pro blaho a spásu velké lidské rodiny a pro Boží slávu. Nejmocněji na bližního působí svědeckví života. Bůh nikdy nedal milost hříšníkům někoho obrátit a přivést na lepší cestu. Sv. Jan Zlat. dokonce tvrdí, že sv. apoštolové přes dar zázraků, který měli, kdyby byli nedávali dobrý příklad svými ctnostmi, nebyli by s to svět obrátit: „Et si mortuos suscitant, non solum nullos iuissent, sed etiam seductores aestimavissent“ (Hom. 46 in Math.).

Dějiny nám sdostatek ukazují, jaké požehnání pro celé národy vzešlo od svatých kněží, ale také nás drasticky učí, jakou pohromu a kletbu způsobili kněží špatní. Omnis perditio ex te, Israel. Jestliže kněz má na sobě chyby, které musí kárat u druhých, nemohou mu tyto jaksi právně říci: „Medice, cura teipsum“ (Luk 4, 25) a v nich dále zůstat? I představitelé hlavního města Prahy dali si kdysi napsat na Staroměstskou radnici, jak to tam lze doposud čísti: Dignitatis memores, ad optima intenti - a byli to laikové, a Francouzi mají přísloví: La noblesse oblige!

Kdo z kněží žije mravně všelijak, a přece od lidí žádá přísné zachovávání Božích přikázání, ten se má co bát hrozných Božích hrozb: „Proč má přikázání odříkávatš a mou smlouvu bereš do úst ty, jenž nenávidíš kázeň... i kárám tě, do očí ti říkám: na mysli měj to, jenž na Boha zapomínáš, aby tě nezachvátil“ (Žalm 49, 16-22). Anebo slova, jež Kristus Pán adresoval zákoníkům: „I vám zákoníkům běda, neboť obtěžujete lidi břemeny nesnesitelnými, a sami nedotýkáte se těch břemen ani prstem... Běda vám, že jste vzali klíč poznání: sami jste nevešli, a těm, kteří vcházel, jste zabránili“ (Luk 11, 46-52).

Kněz-kazatel, který jinak káže a jinak žije, překáží, aby kázání mohlo konati svou funkci. Pomáhá zvratu kazatelské funkce, přičiňuje se o odpoor k Božímu slovu, o lhovost k poslání Církvě. „Mluví, aby své odkázal, mluví, neboť musí, mluví, a sám tomu nevěří“ - tak to potom je slýchávat zvláště od lidí inteligentních.

Sluhové slova Božího - říká někde sv. František Seraf. - jsou vyvoleni Velkým Králem, aby nosili k národům to, co sami z jeho úst zvěděli a nasbírali - především u svatostánku. Jako se vykoupení soustřeďuje kolem Kalvárie, tak všechny milosti se prýští z Nejsv. svátosti. Vnitřní život dodává opravdovosti veškeré činnosti vnější, i kazatelské činnosti. Hlasatel evangelia, který nežije z Ježíše svátostného, vládne jen mrtvým slovem, jež nedovede „vykoupiti“, protože pochází ze srdce, které nezní stejným tlukotem s Nejsv. srdcem Kristovým. „Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li ve kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li

ve mně.“ (Jan 15, 4.) Právě moderní náboženská neplodnost, resp. mdloba ukázala, že kazatelé nedovedli přesvědčivě vésti ke Kristu, aby se Ježíš Kristus stal živoucí silou soudobých věřících - třeba slovo Kristovo je věčně mladé a moderní - nedovedli to, protože sami nebyli s Kristem Pánem dostatečně spojeni. Teprve je-li srdce knězovo rozníceno ohněm, který strahuje srdce svátostného Spasitele, teprve potom jeho slovo ožívuje, zaněcuje a rozplameňuje. „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten (ale jen ten!) přináší ovoce mnoho“ (Jan 15, 5). „Oportet, quod praedicator sit imbutus et dulcoratus in se et post aliis proponat“ (srv. Bonav. Illus. Eccl., serm 17). „Odpovídá na prsou Páně, pil proudy evangelia ze svatého zdroje samého Božského Srdce a vylil milost slova Božího po celém okruhu zemském“ (Responsorium v officiu sv. Jana). Jak hluboká moudrost je v těchto několika slovech pro všechny, jejichž úkolem je hlásati slovo Boží - zde zdroj pravé výmluvnosti! Lid velmi rychle vystihuje, zda nejvyšší morální pravdy, kterými se kněz zdobí, jsou toliko klamným pláštěm, či je jimi prosáknut, a podle toho pak odpírají nebo věnují mu svou důvěru.

Už je to tak, že jako matka může své dítě kojiti jen tehdy, když sama přijímá potravu, tak musejí kněží, duchovní vůdcové, kazatelé, zpovědníci a katecheté nejprve sami asimilovat duchovní potravu, kterou hodlají živiti dítky sv. Církve. Lékař může vyléčit jisté tělesné nemoci, i když sám není zdrav, avšak chceme-li léčit duše a zvedat je k nadpřirozenému životu stále plnějším (ut abundatius habeant), dáváme něco ze své osobnosti a lidé mají právo cosi více očekávat a žádati od toho, kdo činí např. již svým ustrojením: talárem ap. dojem, že jej může naučiti nejen, kterak je

možno polepšiti, ale i pozvolna naplňovati slova Pána Ježíše: „Buďte dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest“ - i kdyby k tomu nebyl při ordinaci a kódexem zavázán! -

Chce-li tedy kněz pěstovat na farní zahrádce květiny nebo včely, chce-li si zařídit svůj byt světlým nebo tmavým nábytkem, chce-li si ponechat nějaký jemu zasláný časopis neb knihu, nebo ne, chce-li sbírat ve volných chvílích známky nebo krabičky od zápalek a v celé řadě podobných věcí má kněz zajisté naprostou svobodu a volnost a může se rozhodovat, jak za vhodné uzná, může se rozhodnout pro nebo proti a nikterak to jeho kněžské poslání neoslabí, neumenší a nezdeformuje. Jsou však věci, které, když přijal jednou Kristovo kněžství, konat musí stůj co stůj a s největší pečlivostí, sice by se svému kněžskému poslání zpronevěřoval, své kněžství zdeformoval, karikoval a při nejmenším oslabil a jednou by se za to velmi těžce odpovídal, a ne-li dříve, tož jistě, až by vstupoval do bran věčnosti. A mezi prvními věcmi, jež nezáleží na libovůli kněze, chce-li neb nechce-li je konat, které musí vykonávat volky nevolky - a CIC to nádherně vystihl! - je vésti duchovní, nebo jak říkáme vnitřní život. Ten náleží k životu kněze, jako lítost ke svátosti pokání. V něm je základ, dřev, jádro, duše jeho zdárné pastorační činnosti a zároveň knězova nejbezpečnější ochrana proti všem nebezpečnostem, která hrozí jeho vlastní duši, aby jim nikdy, alespoň podstatně nepodlehla, a byt tato nebezpečí byla sebetěžší a sebevětší, aby jim odolal alespoň pro lásku ke své vlastní duši a k duším sobě svěřeným, jimž by mohl dáti pohoršení, což by mu dozajista Boží tresty ještě přitížilo.

(Dokončení příště) *ThDr. Jaroslav Kouřil*

Kněžská meditace

MEMENTO, DOMINE

„Pamatuj, Pane“ ... Jedna z nejkrásnějších intimních modliteb všeobsáhlé lásky křesťanské, bratrské, katolické, opravdu kněžské. Modlitba prosebná, projevující důvěru k Pánu, vzájemnost, soudržnost, starostlivost jeden o druhého. „Memento!“ Pamatuj, nezapomeň! v dobrém slova smyslu. Tak prosíme, tak píšeme v dopisech vlivným mužům Božím. Tak prosíme při Nejsvětější oběti Mše svaté svého Pána, nejlivnějšího svého Přímluvce v nebesích.

Memento, Domine, pamatuj, Pane, na své služebníky a služebnice ... na moji matku, otce, bratry a sestry ... přátele, učitele, profesory, žáky, představené, kněze spolubratry, na všechny mé pastorační svěřené ovečky, zdravé i nemocné, hodné i méně hodné, za ctěnostné i hříšné. Na všechny ty, kteří přispěli k mému bytí a žití ... nepřehlédlný zástup dělníků a dělnic v továrnách, kuchyních a na poli, na všechny, kteří mne obveselili a zkrášlili, obohatili a prohloubili můj duševní a duchovní život estetickými a etickými hodnotami.

Vzpomínáme a modlíme se za všechny ty, s kterými nás stmelila Prozřetelnost Boží, se kterými máme společný cíl, vzájemné vztahy, společné zájmy, společný stůl, společnou práci, společnou cestu životem. — Vzpomínáme na ty, kteří nás přešli na věčnost. Dávno již zvětraly jejich pomníky, vybledly zlatem vryté nápisy, dávno již ztlachl pláč nad jejich odchodem a zmlkla palčivá bolest srdce. Avšak Memento svaté liturgie za duše v očistci při každé Nejsvětější oběti Mše svaté nikdy nezvadne a nikdy neztlachne. „Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum, qui nos praecesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis.“ Nikdy nezmlkne modlitba na rtech našich: „Requiem aeternam dona eis, Domine!“

Při Mementu vivorum před konsekrací a při Mementu mortuorum po transsubstanciaci nemůžeme jinak, než se cítit jako jedna jediná realita, jako jediná kolektivní skutečnost, jeden jediný živý organizmus, jehož hlava je Kristus.

Memento následuje po modlitbě „Te igitur, clemetissime Pater ...“, ve které se modlíme za svatého Otce a za biskupa. Memento bylo za starých křesťanských časů nazýváno „Modlitba nad diptychy“. Diptychy byly dvojité složené desky, na kterých byla napsána jména významných, za veřejný život zasloužilých křesťanů, jichž jména byla před proměňováním předčítána: diptychy živých. Po proměňování byla předčítána jména proslulých křesťanů v Pánu zesnulých. Poněvadž však veřejné předčítání za vdávalo příčiny k ješitnosti a povýšenosti, závisti a žárlivosti, proto bylo později od veřejného předčítání upuštěno, nehledě k tomu, že často podstatně a zbytečně prodlužovalo bohoslužbu, tak jako na některých místech ještě u nás zavedené předčítání celé litanie přímluv po Mši svaté anebo po kázání. Někdy trvá předčítání řady uvedených jmen déle než samé kázání.

Veřejné předčítání diptych živých i mrtvých skončilo již v jedenáctém století. Doufejme, že veřejné předčítání litaní čili moderních diptych živých i mrtvých z kazatelny nebo po Mši svaté od oltáře skončí v druhé polovině století dvacátého ...

Konejme své Memento vivorum i mortuorum s vděčným srdcem za všechny, s kterými nás váží pouta lásky křesťanské a všeobsáhlé, kterým vděčíme za život přirozený a nadpřirozený, za všechny lidi, aby se všichni měli rádi a žili v souladu a míru. Pamatujme na duše v očistci. Ni kdy nám to nezapomenou: „Budou na nás vzpomínat, až my budem umírat!“ Třeba budeš jednou vděčiti svou věčnou spásu přímluvě vděčné duši v nebi, již jsi pomohl z očistce svým opravdu vroucím Mementem.

P. Karel Sahan

Z HLUBOKOSTI PÍSMÁ

Když jsem před mnohými lety, ještě jako gymnasista, dostal poprvé do rukou starořímskou edici listů svatého Jeronýma v hutném a zrnitém překladu Antonína Ludvíka Stříže, byl jsem prudce uchvácen silou ducha, statečností vůle a mohutností lásky k Pánu, jež ze slov starověkého křesťanského obra vyzařovala. A sv. Jeroným mne pak k sobě přitahoval stále více a častěji, že jsem později už jako bohoslovec o něm napsal a vydal útluou knížku, kterou doprovázel vynikající dřevoryt Hrabalův, a pro niž jsem přečetl nemalý počet studií a monografií o tomto světcí bouřičího ticha.

Ve dvaceti letech opustil Jeroným svůj dalmatský domov, aby se tam už nikdy nevrátil, a odebral se do Říma, aby tam studoval jako většina jeho současníků gramatiku, rétoriku a filosofii. Poznal podrobně starověký Řím, nevěstku v šarlatu, jak později vyznal, podíval se do všech prohlubní tehdejšího života, zblízka poznal duchovní křečovitost své doby, aby se pak tím dychtivěji a přímočařejší s pláčem a toužením přivínil k Pánu a jeho Církvi. V samotě východní pouště se jeho duše prohlubuje a jeho pohled očisťuje. Samota mu uvolnila cestu ke kofenům všech věcí. Šel tam, aby, jak sám přiznává, rozmnožil v sobě poklady Kristovy a poznání Spasitele četbou a studiem Písma. Kdysi vášnivý čtenář Vergiliův, Horatiův, Plautův i Ciceronův, který při četbě Písma sv. pociťoval odpor, neboť ho odpuzovala neslechtná řeč, uzrává v jasně neporušenosti Boží samoty, odhodiv svou slepotu, a vrhá se do studia Božích slov se svatým hladem věřící duše.

„S takovou pílí od té doby četl jsem písma božská, s jakou ani smrtelných jsem předtím nečetl,“ doznává v jednom svém dopise. Jeho slovo je pak navždy poznamenáno dotykem Slova Božího. Když se znova vrací do Říma, je jeho slovo jako plamen, který szírá a přetavuje. Nemilosrdně šlehá mravní uvolněnost tehdejších křesťanů a plytkost jejich duchovních otců. Vrací ukřižovaného a chudého Boha době, která si libovala v okázalosti a přepychu. Jak bolestně zní pravda Jeronýmova tvrzení: „Pergameny se rdi nachem, zlatem hoří písmena, knihy září drahokamy a přede dveřmi umírá Kristus nahý.“

Písmo svaté je zdrojem Jeronýmova duchovního zápalu a podkladem jeho slov. Není možno plně ani ocenit velikou lásku světcovu k inspirovanému slovu, k slovu Božímu. Jeroným patří v historii Církve k těm, kteří se pokusili se zdarem otevřítí oči věřících k pronikavému pohledu do pokladů Písma, a kteří se vynasnažili učiniti Bibli chlebem duše v suchopáru a pustotě četné profánní literatury. Jeden z četných opěvovatelů světcových píše, že překvapuje nejednou jeho velmi žhavá láska k Písmu svatému, kterou projevil celým příkladem svého života i slovy, plnými Ducha Božího, a kterou se snažil také v duších věřících stále více probudití. Nesmrtelným mementem pro křesťany všech věků zůstane Jeronýmova klasičká věta: *Ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est*. Tento „*doctor maximus in exponendis S. Scripturis*“, jak byl Matkou Církvi oceněn, jehož exegetické studie a komentáře, zvláště k malým a velkým prorokům, jakož i výklad evangelia sv. Matouše a Apokalypse,

svědčí o jeho nejčistší lásce, dal Písmu sv. všečen svůj čas, zejména když opustil Řím a usídlil se v místech každému křesťanskému srdci tolik drahých, v Betlémě, kde „uzavřen v cele a vzdálen lidem“, jak říká jeho dopis, věnuje se překladu Starého zákona z hebrejského originálu. Tu doplnil ještě své znalosti hebrejštiny pod vedením jakéhosi žida Baranina, který k němu docházel v době noční, máje obavy před spolupověřícími. Jeronýmovo slovo je nesmrtelné, protože žije ze Slova Božího.

To nám mnoho říká. Proč naše slovo na kazatelně tak záhy hasne a umírá? Protože většinou kážeme s vě slovo a málo kážeme slovo Boží.

Sv. Jeroným svým životním příkladem nám ukazuje, kolik krásy živé a oživující pravdy lze čerpat z hlubokosti Písma sv. To je studnice věčnosti, a časnosti našeho kněžského působení narostou křídla jenom tehdy, bude-li naše duše z této hluboké studnice pít plnými doušky. Kazatelství není věda. Kazatelství je umění. *Ars artium*. Umělcem se člověk rodí, ale nežli se jím narodí, musí vidět, přijímat a naplňovat sebe sama. Pak bude moci naplňovat druhé. Ach, kolik maličkostí nutno vidět, poznat, ochutnat, kolik bolestí nutno protrpět, kolik lidských osudů nutno pochopit, kolika květů i trnů nutno se dotknout, nežli se utvoří jeden jediný verš! A kazatel by si myslil, že vzácné slovo Boží pravdy lze dáti duším jenom tak? Beze všeho? Bez milosti? A bez oběti? Nic nedáš, nepřijmeš-li. A čím více budeš pít z hlubokosti božského Písma, tím plněji a čistěji utišíš žízeň každé věřící duše, která prahne po Prameni.

P. Václav Zima

V RADOSTNÉM VÝVOJI ŽIVOTA

Antonín Hugo Bradáč

Jako chlapec, bylo to na podzim, šel jsem se svou matkou na návštěvu k příbuzenstvu na Olešinkách u Bystřice nad Pernštejnem. Bystřický okres v kraji Brněnském neopylával nikdy pozemskou úrodou. Pohybovali jsme se v hlubokých, někde i divoce rozeklaných údolích, které lemovaly zalesněné stráně, tu a tam pokryté pestrobarevnými, pohybuujícími se skvrnami, které se proměňovaly, když jsme se k nim přiblížili, v stádečka hovězího dobytka, strážena nezbytným pasáčkem nebo pasačkou. Vesnička, kde žila moje teta, matčina sestra, působila na mne nevesele, ba truchlivě a ponuře. Kolem ní zprahlé louky, skalnaté pastvíska kdesi v odlehle trati, nějaký plaňk, nějaké křoví. Nebylo většího kopce, aby na něm pyšně a pánovitě netrčely rozvaliny hradů a tvrzí, z nichž slavným byl ještě tenkrát Pernštejn.

Chaloupka tety Aloisie měla před okny malou zahrádku, z jejíhož paloučku vycházel pramének neslyšitelných vln, vztýčený jako červ. Vrátka byla zastrčena a trvalo chvíli, než jsme se dotloukli. Strýc spravoval došky na stodůlce, jeho žena odběhla do lesa na roští. Jak nevládnou se mi zdála tehdy ta dědinka v horách, cíl naší pouti, vzdálený od rodného Velkomeziříčska jedva půl dne cesty. Chudíčká, fádni a hluchá, příkrytá z předobré polovičky vrženým stínem povadlých akátů, krčila se jako paskvilní přídavek k obrovským rysům hradním.

A když se k večeru po práci na zpola zpuchřelé stodůlce vrátil strýc Tomáš Zelený, kostnatý, předčasně zestaralý horal, s dobráčkou, širokou tuří, a vyprávěl nám u plápolajících kamen, jak páni a rytíři ovládli časem širé okolí a jak nedobře se vedlo poddaným, byl můj dojem z návštěvy ještě truchlivější. Zažloutlé zápisy rodinné kroniky Zelených vyprávěly celé příběhy o tom, jak lstí a násilím hospodáři pozbyvali lesů a gruntů, jimiž si vrchnost zvětšovala své bohatství. Není divu, že lidé zde klesali na mysl i utíkali odtud. Vždyť ani příroda nebyla tu mnohdy o nic milosrdnější. Přechasto prudká voda odnášela hlínu s polí na stráních, a nebylo nic zvláštního vidět hospodáře namáhavě stoupat s putnou hnoje do stráně. A což když přišly zimní vánice, kdy nesmírné spousty sněhu odřízly vesnice od okolního světa! Tvrdý život vtiskl lidu pod Pernštejnem nesmazatelná znamení - pracovitost, skromnost a ostýchavost. Bída a hlad byly častými hosty u chalupníků, dělníků. Tak bylo za Rakouska, za první i druhé republiky, za hrůzné persekuce národa po nástupu nacistického temna a barbarských pudů vražedného fašismu. Léta ubíhala, přišel čas osvobození a s ním vláda našich dělníků a rolníků. A to byl konec jařma a živoření zakřiknutých duší pod Pernštejnem. Lidé začali pronikat dále do nitra údolí, objevovali jejich rudná bohatství, měnili je v hojný chléb pro celý kraj, vznikaly nové, úhledné domky, zanikaly staré, šindelem nebo dehtovým papírem pokryté chatrče, odkud jejich obyvatelé odcházeli daleko za práci, aby uživilí rodiny.

SVATOVÁCLAVSKÉ MOTIVY U TŘÍ ČESKÝCH SKLADATELŮ

Svatováclavské motivy v českém umění vůbec jsou velmi četné a zpravidla velmi osobité, i když některé ideje je váží v souvislou linii. Svátý Václav je vždy nejen křesťanským světcem a heroem, ale takřka vždy nositelem českého vlasteneckého povědomí od doby nejdávnější až po přítomnost, kdy se do svatováclavského motivu velmi často mísí mírová idea.

Tuto trojitou náplň svatováclavské ideje nalézáme také u tří českých skladatelů-současníků a vlastně přátelů: Vítězslava Nováka, Josefa Suka a Josefa Bohuslava Foerstra. I když hudební formální výraz je u všech velmi odlišný a osobitý — v myšlenkovém pojetí nalézáme určitou podobnost trojitého chápání světova poslání.

Začneme Sukovým dílem „Meditace na staročeský chorál Svátý Václave“. Co přivedlo Suka ke kompozici tohoto díla? Sama doba vzniku díla to vlastně naznačuje — rok 1915 — počátek první světové války. Suk pocítuje odpor k válečným hrůzám, k nespravedlivé válce, která má za úkol ještě silněji ujařmit národy Rakousko-Uherska. Válka a národnostní útisk vedou Suka k tomu, aby se obrátil k postavě legendárního křesťanského rytíře, ochránce práv milovaného národa. Sám motiv svatováclavského chorálu je u Suka jako u tolika jiných umělců výrazem českých nadějí do budoucnosti, odhodlání bojovat za spravedlivou věc jeho osvození.

Je zajímavé, že také Novák sáhl k svatováclavskému motivu v podobné, ovšem nesrovnatelně horší dějinné situaci národa. Bylo to uprostřed noci fašistické tyranie, kdy se nacisté všemožně snažili vynutit z úst vynikajícího českého skladatele nějaký souhlasný projev s Třetí říší. Je známo, že Novák nepřiměhl němečtí fašisté ani k tomu, aby někomu z nich vůbec podal ruku. Odpověděl jim jinak: ve „Svatováclavském trypťichu“. Dílo, které mělo znít jako hymna a chorál, a bylo proto v roce 1941 složeno pro varhany, bylo o rok později — zde vidíme Novákův důraz významu skladby — rozšířeno o doprovod orchestru. Tady Novák říká, že svátý Václav, křesťanský světec a rek, je zároveň

výrazem naděje tvrdě dehtaného národa v absolutní pravdu a spravedlnost. A právě v tomto díle se dostává Novák i hudebně k takovým výšinám, obdobným k těm, kterých dosáhl Beethoven svou Missou solemnis nebo Devátou symfonií. A jako dříve Sukovi, učaroval také zde Novákovi sugestivní mohutný ráz svatováclavského chorálu, symbolu národa, který se nikdy nechtěl zpro-
nevěřit svému dějinnému poslání.

A zcela obdobně sáhl k svatováclavskému tematiku náš třetí skladatel: J. B. Foerster. Ba vybral si k zhudebnění jednu z Tomanových básní z cyklu „Měsíce“ — „Září“. Je to září 1938, kdy mnichovská zrada zpro-
nevěřilé vládnoucí třídy z obmezeného třídního egoismu otevřela cestu Hitlerovi, triumfujícímu tehdy na mnichovské konferenci. Foerster cítí smrtelné ohrožení národa. Proto staví do protikladu síly míru a války: vojákou Třetí říši a cíle utištěného národa, směřující k svobodě a míru. Tady Foerster obohatil svatováclavskou tematiku silným zdůrazněním mírového motivu. Hlavní motiv je věta: „Zde Václav trůnil, kníže míru.“

Nechceme rozbírat starší svatováclavská díla Foerstrova. Ale i v nich, např. ve skladbě komponované na Sládkovu báseň „Svátý Václave!“, se mythos ve své velikosti bezprostředně spojuje s dobovou realitou. Nejmohtnější dílo s motivem svatováclavským, kantáta „Svátý Václav“, spojuje thema Boží velikosti s horoucím thematem vlasti. A tak v díle se ustavičně střídá dvojí prostředí: duchovní a světské a trvale se obě prolínají. Náboženský motiv je doplňován motivem národním a dokonce i sociálním. V „Kantátě 1945“, v níž děkuje Foerster sovětským osvoboditelům, ozývá se zákonitě vedle názvu naší národní hymny také motiv svatováclavského chorálu.

Svoji drobnou poznámku ukončujeme tedy zjištěním, že v české duši je svátý Václav jedním z výrazů lásky k Bohu, národu, lidem, vlasti a míru. Nemůže tomu být jinak v národě, který vždy statečně čelil násilným vyznavačům války a útisku všeho druhu . . .

*S lepším životem začaly vzrůstat i vyšší duchovní a kulturní požadavky. Lidé se chtějí po poctivé práci osvěžit, posílit na duši, pobavit, uvidět pěkný film, po-
učit se. Přijďte se dnes podívat do toho zapadlého kdý-
si kraje. Celý zvučí radostnými hlasy budovatelů. Byl
jsem tam v letošním létě. Kvetl každý centimetr trávní-
ku, rudly slzičky, rozkvétal svízel, žloutl jestřábník,
modraly se hadince a zvonky, zardívaly se šipkové rů-
žičky, čičorka se plazila, vyzývavě stály vlčí máky,
chrpy vykukovaly z bujného osení a jásavě zářily bě-
lostné kroužky kopretin. Chodil jsem po vyspravených
cestách a pokorně se ukláněl před keří černého bezu,
toho „devateromocného“ kouzelníka. Modré nebe se
klenulo slavnostně nad střechami, nad korunami stro-
mů, nad čistě obílenou kapličkou, nad rybníkem,
v němž se jako labutě koupaly bílé obláčky a kde si
vzájemně prohlížely vrby své zelené šaty. Svitily jim
k tomu rozzášené oči šťastnějšího pokolení, světla ra-
dostnějšího, bohatšího života. A příští dny budou ještě
šťastnější. To je jisté už dnes. Každý, kdo zde cítí tu
lidskou pohodu, vám to potvrdí. A o to jde především
při naší usilovné práci na výstavbě lepšího života.
K tomu musí směřovat i naše praktické náboženství.
Křesťanská zbožnost měla vždy za úkol odstraňovat
všechno mravní i sociální zlo, špínu hřichu a bohat-
ství a nastolit v tomto světě vládu dobra, pravdy,
spravedlnosti a krásy. Je nepochybné, že toto její vzne-
šené poslání vyjadřuje obnovu a věčný život člověka.
To je třeba si uvědomit v době, kdy z tolika planých
stromů stávají se stromy štípené.*

*Tak nám kněžím náš Mistr a Spasitel v evangeliu
o zrnu, které v zemi umře, ukazuje zákon stálého vý-
voje pro tento náš pozemský život. Musíme ho vzoru
Ježíšově prožívat základní obnovy veškerého života. Je
to velký Boží zákon. Vrací mládí. Kdo se chce držet
jen své minulosti a dějství navždycky pohaslých a ne-
chce se změnit, nechce odumřít tomu temnému a ne-
křesťanskému, co bylo, ten neuvidí kolem sebe nově
vzrostlou slávu života a jeho nově, mocně proudění.
Žije bez cíle a je na vedlejší koleji. O co nám na pří-
klad šlo u J. V. Jirsíka, V. Beneše Třebízského, J. Š.
Baara a celé řady našich vlasteneckých kněží-buditelů.
Oni nechtěli ve své vlasti, mezi svým lidem jen dou-
nat, nechtěli polovičatý, zadušený život, chtěli žít svo-
bodně, plně, a to nejen oni sami, ale aby všichni tak
žili. Tak žili víc a plněji než kdokoliv jiný v jejich
době. Pochopili a porozuměli, že se stali kněžimi proto,
aby jako Ježíš Kristus posloužili bratřím. Sami umřeli
jako to pšeničné zrno, ale z jejich práce a lásky vzešlo
hodně pozehnání. Při každé vzpomínce na ně si mu-
síme opět říci, co znamená žítí skutečně cele a plně.
Jisté je to tenkrát, když kněz položí ruku na tepnu
života tam, kde nejsilněji a nejmocněji proudí krev.
Kdo tohle nepochopí, kdo klade ruku na věčné smrti
zasvěcenou ruinu, ten ani neví, že žije. Nesmíme proto
klesat pod křížem zlé anebo slabé vůle, když jde
o pravdu Ježíše Krista, o Jeho mír a pokoj, o Jeho
spravedlnost, o Jeho království na zemi. Jenom tak
dostaneme z Jeho ruky to, co nikde jinde nám nikdo
nemůže dát.*

P. CYPRIÁN LELEK

*Byl by národ vpravdě velký,
kdyby měl tak pilné - Lelky!*

Kdo se ponoří do životopisu buditele Moravců v bývalé pruské části Slezska Cypriána Lelka, kde pověstný Fryc r. 1742 uloupil slezskou zahradu a zanechal Marii Terezii pouze slezský plot, neubrání se obdivu nad touto obrovitou buditelskou postavou.

Cyprián Lelek se narodil v Dolním Benešově dne 20. října 1812 z rodiny kožešnické. Dolní Benešov leží pod Hrabýnským Kopcem na levém břehu Opavice. Kdo projíždí tratí Svinov—Opava, snad zahlédne jeho chrámovou ladnou věž, označující působiště národní uvědomělých kněží, jejichž zásluhou se plamének lásky k národní soudržnosti se slezským kmenem „na Císařské“ po dvě staletí bohudíky udržel. Nadaný synek byl dán na studie do blízké Opavy a po šestiletém studiu gymnasijsním odchází do Hlubčic, kde r. 1832 maturuje s vyznamenáním. Základ národního uvědomění nedala mu však Opava, nýbrž benešovští kněží P. Matouš Janota a P. Matěj Sojka. Ve Vratislavi pak toto vědomí upevnil v mladém bohoslovcu slavný učenec a profesor lékařské fakulty J. E. Purkyně, který se obětoval vzorně vysokoškolské mládeži české a polské a nezanedbával ani hnutí dělnického.

Lásku k rodné řeči přenesl P. Cyprián Lelek po svém vysvěcení v Poznani r. 1835 do své kaplanky, na kazatelnu i do školy, do redakcí i na poslanecké kolbiště. Rozžihál její plamen v srdci odtrženého kmene, chránil ji proti nepřízní doby až do posledního dechu. Bavorov — Oldřišov — Hlučín a nakonec zapadlá Vodka, tof etapy jeho života, vyplněného prací, jež by k smrti unavila desítky pilných průkopníků. Náhlá smrt, která jej překvapila 26. dubna 1883 při návštěvě Hlubčic, byla jen důsledkem tohoto závratného vypětí...

Knihovna Lelkova byla hotovým arsenálem a předpokladem jeho obrodné práce. Kolár, Šafařík, Čelakovský, Erben, Sušil, Klácel — a jak ta dlouhá řada našich buditelů vyznívá, ukázky literatury ruské i polské, již se snažil ovládnout v originále, byl ten výhřevný materiál, který rozpaloval jeho kněžské srdce, aby zažehovalo v duchu cyrilometodějském a sušilovském chladnoucí nitro rodných vydědenců.

Působil-li Lelek na kazatelně živým slovem, působil na veřejnosti živým příkladem a chtěl působit i živou literou. Radosti, obavy, žalosti soudobého života se obřázejí zrcadlovitě v žurnalistice. Po této stránce však „na Modré“ ve slovanském slova smyslu to vypadalo jako po vyhoření. Vydávány byly sice noviny, ale těm ratibořský kmen nerozuměl a nechtěl také rozumět jejich obsahu, ani po stránce náboženské, ani národní. A tu se P. Lelek zabývá myšlenkou vydávat časopisy lidu přístupné a srozumitelné, aby povznesl jejich úroveň. Tato snaha, podepřená přirozenými právy člověka, naráží však na nepřekonatelné potíže. Censura, nespolehlivost nakladatele, který upláchl za hranice, nežájem lidu, který bylo třeba k čtení teprve vychovávat, slabý hospodářský potenciál — to byly hlavní příčiny, proč ratibořská „Holubice“ se rozlékla a záhy zapadla k radosti těch, kdož chtěli moravskou větev strávit a udušit censurou, šikanováním, podezříváním. Mohutným pláštěm, jenž zpočátku chránil rozlet „Holubice“, bylo mohutné abstinentsní hnutí, které se rozvlnilo na druhém břehu Opavice zásluhou kněží typu Tomáškova, Lamlova, Ochranova. Časopis byl promíšen články náboženskými, dějepisnými, hospodářskými i sociálně reformními a čile si všímal folkloru. Třebas rokem osmačtyřicátým „Holubice“ zanikla, přece její rozmach nezástal bez ozvěny. R. 1861 pozdravuje Lelek, který hledal záchranu a posilu své odloučené větve jednak v polsko-české vzájemnosti, jednak i u šťastnějších soukmenovců Koruny svatováclavské, Vaškův „Opavský člověčinu“, namířenou proti vládnoucí klíce a snad i ně-

besedník“, aby se stal jeho nejhorlivějším přispěvatelem a širitelém. Když po pětiletém živoření i tento opavský časopis pro neuvědomělost veřejnosti dodýchal, útočí Lelek na profesora V. Praska, aby vydával „Opavana“. Ale i tato snaha ztroskotala na přeložení Praskově do Olomouce (1868). Avšak ani za této zoufalé situace neskládá Lelek ruce v klín. Rád by založil Ratibořské noviny. Když však ani v Ratiboři nenajde příznivých podmínek pro své plány, vyjednává s redakcí „Leobschützer Zeitung“ o přičlenění české přílohy, tištěné švabachem, k jmenovanému časopisu. Nakonec zklame vše a dědina za dědinou, nemajíc duchovní stravy, na Hlubčicku dodýchává. Bylo by zajisté podnětné srovnávat jednotlivé ročníky Katalogu kléru olomoucké arcidiecése, jak šmahem se mění lingua bohemica v lingua germanica. Tento stav trvá zoufale i po smrti Lelkově, až r. 1893 prorazili na ratibořském křídle uvědoměli kněží svým časopisem „Katolické noviny“. Dosah této akce je prostě národně i státně neocenitelný.

Žurnalistické příspěvky Lelkovy jsou rozsety i mimo úzkou sféru slezské oblasti v „Národních novinách“, v „Moravských novinách“, v polském „Katolíku“, ba i v „Germanii“ a sledují vítězství přirozených práv utištěného kmene. Když se Lelek nedovolal pomoci na časopiseckém poli, snaží se proniknout do rodin aspoň pomocí kalendářů, aby rodný jazyk nezmrtněl docela...

Obdivuhodná je školská činnost Lelkova. Do éry Bismarkovy měl k ní kvalifikaci jako církevní inspektor. Drží se pevně zásady Komenského, že každé dítě má právo na vědu v jazyce mateřském. V dopise r. 1841 profesor Šemberovi čteme přímo bezručovský výkřik: „My slezští Slované jsme snad ze všech nejnešťastnější! Učitelé psáti slovansky neumějí. Žádné vědomosti o knihách slovanských nemají. Protož nejvíce z paměti jenom německy odřikávají děti vyučující...“ Janu Evang. Purkyněovi r. 1839 oíše: „Ve škole jen moravskému jazyku vyučuji, a tak při každé příležitosti čest mateřskému jazyku zjednatí chci!“ Za svého inspektorství staral se, aby ve školních knihovnách byla čestně zastoupena česká literatura.

Správně pochopil Lelek heslo: „Zpěvem k srdci - srdcem k vlasti.“ Sem spadá jeho sběratelská práce v oboru slezské lidové písně. Nasbíral kolem 600 písní a písni do 14 svazků, z nichž 8 svazků je zachováno v muzeu Matice Opavské s obsahem 300 písní.

Dokladem vychovatelského talentu Lelkova je „slabikář“, do něhož vdechl svěží vánek české říkanky a lidové písně. Dokud žije píseň, dotud žije i národ. Originální byla též jeho metoda, jak co nejrychleji naučit prváky slabikování. Jak smělý byl jeho průbojný duch, svědčí, že v závěru školní besídky se ozvaly první sloky naší národní hymny „Kde domov můj“ na pruské půdě.

Velké nesnáze působí Slezanovi délky samohlásek v mluvení a čárky v pravopise. R. 1866 přimlouvá se u prof. Praska, aby tento problém byl pro Slezany řešen foneticky. V tomto duchu připravoval i svou mluvnici a bezčárkový pravopis, aby odtržená větev byla pro rodný jazyk získána. Dílo mělo vyvrcholit velkou čítankou, která by vystačila žactvu až do 14 let, to jest do vychození obecných škol. Zmíněný plán uvázl jen v rukopise.

Velkých zásluh získal si Lelek v abstinentsním hnutí na Ratibořsku. Jakého rozmachu toto ozdravné hnutí dosáhlo, patrně z toho, že celá hlubčická farnost „špiritus“ odprísáhla. Z 5300 duší jen 16 jednotlivců nemělo odvahy se lihovin odřeknout. Jak už dříve zmíněno, abstinentsní hnutí vlivem tehdejšího kněžstva zaplavilo celý, Slovaný osídlený kraj jak „na Modré“, tak „na Císařské“. Současně zachvátila tato očistná vlna i Poláky na Ratibořsku, takže úřady začaly „čichati zde

jaký emancipační plán na osvobození negermánských živil z nevytouženého objetí.

Kromě několika rukopisných pokusů literárních, jimž autor nepřikládal valné ceny, bylo přece jen jedno dílo, které jej naplňovalo hrdostí. Byl to jeho „Opis Slezska“, o němž se autor domníval, že je to prvotina v české kartografii.

Lelek měl též vytříbený smysl sociální. Vždyť jádro jeho voličstva tvořili sedláci, domkáři, řemeslníci a dělníci, za jejichž vyšší duchovní i hmotnou úroveň bojoval. Byl přesvědčen, že dělník má nejen právo na spravedlivou mzdu, nýbrž i na existenční a rodinné zabezpečení, plynoucí z celkového zisku kapitalistických zaměstnavatelů. Tím ovšem předstihl svou dobu o celé téměř století.

Záchranu kmenové svébytnosti uplatňoval Lelek též na kolbišti politickém. Bouřlivý rok osmačtyřicátý vynesl jej vysoko nad průměr, takže byl zvolen za kraj ratibořský jako jediný Čech do zákonodárných shromáždění v Berlíně. Zúčastnil se též činně známého sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem, který byl po svém přesídlení do Stuttgartu 18. června 1849 rozehán. Příznačno, že hlasoval proti návrhu, aby král pruský se stal císařem Velkoněmecké říše. Jaká nálada tehdy v Horním Slezsku zavládla, patrně z projevu polského generála Dembiňského: „Jelo tudy do Berlína 14 poslanců z Horního Slezska, kteří si dali slovo, že neotevrou ústa v žádném jiném jazyku než polském či slezským. A když jim bylo řečeno, že budou mluvit s králem, odpověděli, že se již mohl ve svých více než 40 letech naučit jazyku obyvatelstva země, které vládne!“ Volba Lelkova do pruského sněmu za Ratibořsko byla mohutným projevem českopolské vzájemnosti, neboť Lelek byl svorně volen Čechy i Poláky.

Avšak všechna tato politická sláva nepřinesla Lelkovi než existenční zhoršení. Z Hlučína byl Lelek pře-

sazen do vzdáleného a národně neuvědomělého Bavorova a od r. 1855 do bezvýznamné Vodky, takže se octl úplně na vedlejší koleji. Přesto se utkal ještě r. 1864 se školdozorcem prof. Bestem, který rozvinul svůj odnárodňovací program na učitelské konferenci hlučinské.

Nemaje jiného útočiště, uchýlil se Lelek k protestu v tisku opavském, kde pod rouškou konfliktu dánsko-pruského vyzvedl všeobecné menšinové požadavky, platné i pro „Moravce“: 1. že soudce musí znát jazyk toho, koho odsuzuje, 2. že učitel slovem a písmem musí ovládati jazyk svých svěřenců, 3. že kazatel musí kázat v řeči svěřených farníků. Přitom cituje výrok Pia IX.: „Záležitost národů je tak svatá, že se jí ani Satan v cestu stavět nemůže, a je tak mohutná, že ji ani brány pekelné nepřemohou!“

R. 1873 byl odstraněn ze škol český Lelkův „Slabikář“ a nahrazen německým. Slovanské knihovny byly rušeny. Za kulturního boje Bismarkova moravské fary zůstaly neobsazené, aby lid neměl mluvčího a obhájce. O věznicích, pokutách ani nemluvě. Německy psaná brožurka „Čechové v Pruském Slezsku“ je posledním výkřikem tonoucího a zápasícího o bytí a nebytí sedmdesátí tisíc - ne před Těšínem, ale před Hlubčicemi a Ratiboří.

Jako bratří Poláci, hledal Lelek záchranu v družstevnictví, jež se houževnatě osvědčilo jako pronikavá zbraň proti odnárodňovacím snahám Berlína. Avšak údivná životní síla neúnavného průkopníka byla už podlomena a nervové vypětí mělo logický závěr ve dni 26. dubna 1883, kdy Lelek padá definitivně, zasažen mrtvicí při návštěvě památníků Hlubčic. Aby tragika jeho osudu byla dovršena, zapěli mu žáci nad hrobem německou pohřební píseň. Jen moravský chlop a moravská robka dusili v pláči moravský Otče náš..

P. Jan Vážanský

ASTRONOMIE V ČESKOSLOVENSKU A KATOLIČTÍ KNĚŽÍ

V r. 1952 vydala Osvěta, st. osv. nakladatelství v Praze, knihu „Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška“. V této zajímavé publikaci podává Dr. Hubert Slouka a spolupracovníci slavnou minulost a přítomnost naší astronomie. Kniha záslužně upozorňuje na postavy našich vynikajících hvězdářů v uplynulých staletích, kteří svým dílem vydatně přispěli k vědeckému pokroku. Je překvapující, kolik mezi nimi bylo katolických kněží, jak v dalším bude ukázáno.

Byli to především spisovatelé našich nejstarších kronik, kteří zachovali pro nás mnoho zajímavých údajů o zjevech na nebi. A to zejména *Kosmas* a jeho pokračovatelé, vesměs příslušníci duchovenstva, v jejichž zápisech nalézáme první astronomicky cenné zápisy s přesnými údaji. Tak se nám zachovala zpráva o prvním pozorování Halleyovy komety z r. 760. Skvrny na Slunci byly poprvé spatřeny 24. 7. 1139, kdy dým a páry, rozptýlené v ovzduší, působily jako filtr a umožnily hledět přímo do Slunce. Bylo by možno uvést ještě mnohá pozorování podobného druhu a některá z nich mají ještě dnes určitou cenu.

Významným hvězdářem své doby byl *Jan Šindel* (1375–1450), rodák z Hradce Králové. Byl profesorem na universitě v Praze, učil i ve Vídni a po svém návratu do Prahy byl zvolen rektorem. Tento znamenitý matematik a hvězdář byl děkanem vyšehradským.

Přenesme se do stol. 17. a 18. V té době nacházíme celou řadu kněží astronomů, kteří pracují vědecky nejen doma, ale i v cizině. Praha se stává střediskem astronomické činnosti, které je známo daleko ve světě, právě díky jim.

Jmenujme na prvním místě *P. Antonína Marii Šírka z Reity* (1597–1660). Byl to on, který první provedl konstrukci astronomického, obracejícího dalekohledu podle Keplera. Přitom vynalezl terestrický okulár a jako první zavedl pojmenování objektív a okulár. Kromě toho byl i pilným pozorovatelem a snažil se nalézt nová a lepší vysvětlení astronomických úkazů, někdy

více, někdy méně zdařilá. Byl první, kdo tvrdil, že i ostatní planety se otáčejí kolem svých os, v působení Měsíce viděl hlavní příčinu přílivu a odlivu a hvězdám přisuzoval vlastní pohyb. Také binokulární dalekohled je jeho dílem. Nakreslil rovněž velmi zajímavou mapu Měsíce, kterou uveřejnil ve velkém astronomickém díle se zvláštním názvem: „*Oculus Enoch et Eliae*.“ Toto dílo vydal v Antverpách r. 1645. Šírek zemřel v Ravenně v Itálii. (14, 15, 155–157.)

Ještě dále do světa se dostal Moravan *P. Valentin Stansel* (1621–1693). Vydal v roce 1655 spis o Luně, ve kterém uveřejnil první kresbu Měsíce, zhotovenou u nás. Ve svém zajímavém spise o kometách „*Legatus Uranicus sive de cometa*“ považuje komety za zjevy sluneční soustavy. Zastává tedy neohroženě pokrokové stanovisko Tadeáše Hájky proti názorům Aristotelovým. Jiná kniha Stanselova je „*Uranophilus caelestis peregrinus*“, vydaná r. 1685. Na jejím titulním listě čteme o autorovi, že byl po svém působení na universitě v Praze později profesorem morální theologie ve městě „*S. Salvatoris, vulgo Bahya Omnium Sanctorum in Brasilia*“. Tedy až v Brazílii působil P. Stansel. Tam sepsal také několik astronomických spisů v portugalském jazyce. (15, 152, 153.)

Dalším olomouckým astronomem je *P. Sigismund Hartman* (1632–1681). Jako rektor pražské koleje vydal pojednání o pozorování velké komety z r. 1680. V oboru matematiky a geometrie vynikl tak, že byl zván český Euklid. (15, 158.) Zajímavou astronomickou knihu „*Coelum poeticum*“ vydává r. 1686 v Praze *P. Vit Scheffer* (1648–1717). Je to u nás první práce, která podrobně pojednává o mythologickém významu jednotlivých souhvězdí. Pohanské bájesloví je ovšem vyvažováno obrazy s křesťanskými motivy. (15, 159.)

Mezi astronomy- pozorovatele patří *P. Marsilius*, který jako první pozoroval kometu 1618 II v Českých Budějovicích dne 24. 11. 1618. (139.)

V roce 1710 vydává v Praze P. Frant. Noël (1651 až 1729), rodem Francouz, hvězdářskou knihu „Observationes Mathematicae et Physicae in India et China“, ve které uveřejnil v té době nejlepší mapu jižního hvězdného nebe. (15, 161–163.)

V 18. stol. nastává nová epocha naší astronomie, hlavně založením hvězdárny v Klementinu. V pražské koleji se zřizuje vysoká hvězdárenská věž, vévodící nad Klementinem, která byla dostavěna v r. 1751 jako součást koleje sv. Klimenta na Starém Městě pražském, kde již od r. 1722 se budovalo matematické museum (165–177.) Prvním jejím ředitelem byl P. Josef Stepling (1716–1778). Je to osobnost významná a známá, že není třeba se o něm šířeji zmiňovat. Jen to uveďme, že se snažil všemožně, aby nová hvězdárna byla co nejdříve na výši doby a že mu v tom jeho řád vycházel ochotně vstříc podporou finanční na zakoupení nových přístrojů. Stepling uveřejnil svá pozorování zatmění Měsíce v r. 1748 jako první publikaci z pražské hvězdárny. (16, 195.) Současně se Steplingem se v Praze uplatnil i P. Jan Klein (1684–1762), rodák z Kamenického Šenova. Byl to vynikající konstruktér různých astronomických a mechanických modelů a hodin. Nejlepším jeho dílem jsou troje skvostné astronomické hodiny. Na prvních je globus, na druhých model Tychonovy sluneční soustavy, na třetích planetarium podle Koperníkovy soustavy. (182–189.) Jiným konstruktérem-astronomem je P. Kašpar Pflüger. Kolem r. 1724 sestavil hvězdný globus. Souhvězdí jsou plechová, malovaná a otáčejí se kolem osy hodinovým strojem. (172–173.) Významným podílem k pokroku astronomie přispěl P. Jan Tesánek (1728–1788), vlastenecký kněz, který učil na universitě matematické a fysice a proslul jako horlivý vykladatel a šířitel Newtonovy gravitační teorie. (16.) Budovatelem hvězdáren může být nazván P. Maximilián Hell (Höll, 1720–1792). Založil hvězdárnu v Trnavě na Slovensku, dále hvězdárnu v Kluži r. 1751 a konečně hvězdárnu při universitě vídeňské, jejímž prvním ředitelem se stal. (196.) Nástupcem prvního ředitele pražské hvězdárny byl P. Fr. Zeno (1734–1781), který ji spravoval do r. 1773, kdy měla již charakter veřejného státního ústavu, a pak byl jejím ředitelem. (16.) Po jeho smrti ho následoval na uvolněném místě P. Antonín Strnad (1746–1799), vlastenec nejčistšího snažení. Za svého života nashromáždil bohatou astronomickou knihovnu, která se z valné části zachovala v knihovně strahovského kláštera (16, 199). Pro úplnost připomeňme i vlasteneckého kněze P. Stanislava Vydru (1741–1804), jehož památku uchoval národu Alois Jirásek ve svém „F. L. Věku“. Vydra se zasloužil o zachování starých slavných jmen české astronomie ve svých dějinách matematiky, které vydal r. 1778. V uvedeném díle str. 16 autoři o Vydrovi píší, že nebyl astronomem. Ale dr. Č. Tomiško v životopisném článku o Vydrovi uvádí: „Po skončených studiích filosofických působil krátce jako profesor na gymnasiu v Jičíně. Avšak již r. 1766 slavný hvězdář P. Stepling povolal si bystrého a nadaného Vydru do Prahy za svého adjunkta při hvězdářských pozorováních. Vydra setrval v tomto úřadě plných pět let, při čemž zároveň studoval teologii.“ (Ve sborníku vydaném Družstevním nakladatelstvím v Hradci Králové v r. 1936, str. 63.)

Byl tedy i P. Vydra aktivním astronomem, byť snad jen kratší dobu. Je vhodné citovat slova dr. H. Slouky a Karla Fischera o Vydrovi: Podporoval chudé studenty a hlásal neohroženě lásku k rodnému jazyku. Vychoval řadu znamenitých žáků a zanechal po sobě nesmrtelnou vzpomínku v srdci každého poctivého Čecha. Další vynikající osobností na pražské hvězdárně byl P. Martin Alois David (1757–1836). Zakoupil nové přístroje pro hvězdárnu a zabýval se stanovením zeměpisných souřadnic četných měst království Českého (16, 17, 200). Jeho vědecký věhlas se ukazuje i na tom, že byl jmenován členem Královské české společnosti nauk, akademie v Mnichově a Lipsku. R. 1816 byl rektorem pražské university. O P. Davidovi se zmiňuje i L. Landová-Štychová v publikaci vydané k 30. výročí vzniku Československé astronomické společnosti. Přise: Společnost má vyvíjet svou všechnu energii k uskutečnění velkého cíle, který si dal už před 130 lety prof. astronomie a ředitel klementinské hvězdárny kanovník David: šíření osvěty mezi lidem.

Také hvězdárnu v Brně založil kněz. Byl to P. J. Halaska. Narodil se r. 1780, zemřel 1847. Byl to velmi pilný a pracovitý pozorovatel. Vypočítal všechna zatmění od r. 1813 do r. 1860 (198). První českou větší astronomii v minulém století vydává rovněž kněz: František Josef Smetana (1801–1861). V uvedené knize není sice zmínka o jeho stavu a povolání, ale zato jsme o něm dobře informováni podrobným životopisem, který uveřejnil prof. P. Josef Beneš v „Duchovním pastýři“ (III, str. 160–162). Tamtéž je vzpomenu Smetanovy knihy: „Základové hvězdosloví čili astronomie“. Je to opravdu pozoruhodný spis, v němž autor tvoří první českou astronomickou terminologii (17).

V roce 1843 vydává menší populární spis P. Antonín Vojtěch Hnojek (1799–1865) „Nebe a Země klíč“ (17). A také on byl katolickým knězem, který po theologických studiích v Litoměřicích působil na řadě far.

Konečně posledním knězem-astronomem, o němž se zmiňuje uvedená dílo, je dr. Vojtěch Václav Kuneš (29. 9. 1817–27. 8. 1895). Zabýval se astronomií od roku 1843. Působil na hvězdárně v Budíně, byl od r. 1852 adjunktem hvězdárny v Krakově, od r. 1857 profesorem námořní akademie v Terstu. R. 1859 se stal přednostou hydrografického ústavu námořnictva a r. 1863 ředitelem hvězdárny ve Rjece. Byl vždy upřímným Čechem a psal astronomické články do Živy a jiných českých časopisů (206).

Tím je ukončen výčet jmen katolických kněží, kteří jsou uvedeni v knize „Astronomie v Československu“ jako pracovníci na poli hvězdářství. Není jich málo. Jen ve století 17. a 18. je jich na dvacet. A většinou patří k významným představitelům vědy. A to nejsou uvedeni ještě všichni. Mohli bychom připomenout několik dalších, jako byli: P. Karel Slavíček (1678–1735), jeho spolubratr P. Jan Hanke (1644–1713), P. Bernard Gruber (1683–1737), miletínský farář Jan Arnold (1785 až 1872) a jeho nástupce P. Jan Černý (1788–1859). A ani jimi se řada nekončí, vždyť i dnes se najde dosti kněží, jimž astronomie je nejen snad zábavou, ale nutným doplňkem jejich vzdělání a kněžství, vždyť to jsou nebesa, která vypravují slávu Boží.

P. Václav Zemanec

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

VII.

ROZDĚLOVÁNÍ BOHATSTVÍ V KAPITALISTICKÉ SPOLEČNOSTI

V minulé kapitole jsme rozebírali podstatu kapitalistického zisku a charakterisovali jsme typy zisku podle toho, zda je přináší kapitál ve výrobní oblasti anebo ve sféře oběhu. Abychom mohli mluvit o vlastním tématu dnešní kapitoly - o rozdělování bohatství v kapitalistické společnosti -, musíme ještě stručně pojednat o zisku v zemědělství, který má zvláštní charakter.

Kapitál, který působí v zemědělské výrobě, je sice

kapitálem výrobním a v podstatě se řídí ve svém životě zásadami, o nichž jsme se výše zmiňovali, ale má řadu zvláštností. Tyto se opírají o specifický charakter zemědělské výroby, vyplývající ze dvou hlavních příčin: První spočívá v tom, že půdu, která je základem veškeré zemědělské práce, není možno vyrábět jako např. stroje v továrně. Její množství je jednou dáno a není možno je zvětšit.

Druhá příčina se opírá o fakt, že výrobní cena v zemědělství není určena průměrnými výrobními náklady jako v průmyslu, ale náklady nejvyššími.

Pod vlivem těchto zvláštností roste zisk v zeměděl-

ství nad úroveň průměrného zisku. Přebytek nad průměrný zisk, který je v zemědělství získáván kapitalistickým vlastníkem půdy, nazýváme *pozemková renta*.

Jak vzniká pozemková renta, je možno ukázat na vývoji zemědělské výroby. Dokud bylo v zemi málo obyvatel, byly ceny zemědělských výrobků velmi nízké a vyplácelo se obdělávání jen skutečně úrodných půd. S přibývajícím počtem obyvatelstva rostla poptávka po zemědělských výrobcích. Ceny stoupaly, a i ten, kdo s větší a větší námahou obdělával stále méně kvalitní půdu, mohl vydělávat. Cena zemědělských výrobků byla tak vysoká, že i ten, kdo obdělával tu nejhorší půdu, mohl mít svůj zisk. Z toho vyplývá, že nejvyšší výrobní náklady určují výrobní ceny celého zemědělského sektoru.

Všichni ostatní, kdož pracovali na půdách lepších, než byly ty nejhorší právě obdělávané, získali na svých úrodných půdách s menší námahou mnohem více výrobků. Zdálo by se, že jde o porušení zákona hodnoty, protože zde jako by nebyla hodnota určena průměrným množstvím práce, ale největším množstvím práce vynaložené na získání výrobku. Ve skutečnosti jde však jen o působení zákona hodnoty v podmínkách konstantně stanoveného množství základního výrobního prostředku - půdy.

Ti, kdož pracují na úrodných půdách, pobírají tzv. *diferenční rentu*. V praxi ji vidíme jako zdroj bohatství sedláků v Polabí, na Hané a v jiných místech ve srovnání se zemědělci, kteří pracují na Českomoravské vysočině, v Podkrkonoší a v jiných horských oblastech naší země. Diferenční rentu známe dvojí: první se opírá o kvalitu půdy, druhá je způsobena skutečností, že bohatý velkostatkář může použít svého kapitálu k tomu, aby půdu dokonale prohnal, obdělával výkonnými stroji. Slovem - více investuje a získává na stejné půdě úrodu laciněji než chudý zemědělec, který nemá k dispozici prostředky k lepšímu obdělání své půdy.

Kromě diferenční renty pobírá kapitál v zemědělství ještě *absolutní rentu*. Tato vyplývá ze skutečnosti, že množství půdy, jakožto hlavního výrobního prostředku, nelze zvyšovat. Při výkladu o zisku jsme si ukázali, že jakmile je dosahováno v některém odvětví vyššího zisku, než je průměr, okamžitě dojde k přelévání kapitálu do tohoto odvětví a tím k rozšíření výroby, jež má spolu s vyšší produktivitou práce za následek pokles cen. K tomu nemůže v zemědělství dojít z důvodů omezenosti množství půdy, a proto je zde zpravidla zisk vyšší než průměrný. A právě tento přebytek nad průměrný zisk je nazýván absolutní rentou.

Vedle toho mají kapitalisté v zemědělství ještě jiné druhy nadzisků. Nejvýznamnější z nich je tzv. *monopolní renta*. Je to např. renta pěstitelů chmele. Ti mají monopol na svou kulturu, protože jejich půda má takové vlastnosti, že jen na ní vyrůstá chmel dobré kvality. Majitelé takových pozemků si pak mohou diktovat vyšší ceny, které jim přinášejí vyšší zisky.

Ze všeho, co jsme výše řekli o zemědělství, by se zdálo, že se pracovníkům v tomto odvětví daří lépe než pracovníkům v průmyslu. Opak je však pravdou. Právě proto, že zemědělští majitelé kapitálu mohou snáze dobývat svých zisků, nejsou nuceni investovat do výroby tak intenzivně a zemědělství je po stránce mechanizace daleko za průmyslem. Mnoho prací se i na velkých kapitalistických velkostatech dělalo ručně ještě v době, kdy továrny pracovaly jen stroji. Fysická námaha zemědělského dělníka byla vždy vyšší, než tomu bylo v továrnách. Přistupovala k tomu i skutečnost, že zemědělští dělníci žili roztroušeni v malých skupinkách na statcích a obtížněji se spojovali k prosazování svých požadavků, než mohli činit dělníci tovární. Nedostatečný přístup ke kultuře a vědnímu umožňoval majitelům kapitálu, aby znemožňovali svým dělníkům takové vzdělávání, které by jim ukázalo v pravém světle jejich postavení. A tak všechny výhody, kterých si vydobyli dělníci ve městech, se teprve potom, kdy se staly ve městě již běžnými, dostávaly na venkov.

Pro zemědělství je charakteristická velká početní převaha malovýrobních závodů - drobných rolníků.

I když množství půdy, které tyto závody obdělávají, je menší než množství půdy, s níž disponují velkostatky, přece se na této půdě živí mnohem více lidí. Dochází tak ke zjevu, který nazýváme *relativní přelidnění vesnice*. Jeho důsledkem je další a další drobení zemědělských závodů na menší a menší usedlosti. Majitelé takových malých pozemků mohou soutěžit jen velmi těžko s velkostatkem. Daří se jim to jen za maximálního vypětí všech sil a za pomoci všech členů rodiny, včetně dětí. Pracovní doba je v malém hospodářství mnohem delší, než jakou má dělník v továrně. A přece průměrný příjem drobného rolníka je často nižší, než jaký má dělník.

To vše vede ke známé zaostalosti venkova proti městu, kterému říkáme v kapitalismu *protiklad mezi městem a venkovem*. Protiklad je stále živěn tím, že ve městech je sídlo kapitálu. Tam se odváděly daně. Z města přicházeli exekutoři, ve městě jsou banky, jimž se platí hypotéky. Ve městě je sídlo obchodu, který nakupuje výrobky venkovanů a prodává jim některé jejich životní potřeby. Nedůvěra a někdy i nenávisť a závist venkovských obyvatel k městským je důsledkem kapitalistických výrobních vztahů a mizí spolu s nimi.

V dosavadním výkladu jsme postupně probírali z různých hledisek život kapitalistické společnosti. Hovořili jsme o námezdních dělnících, o velkých a drobných podnikatelích, řemeslnících, zemědělci, o majitelích kapitálu výrobního, obchodního nebo finančního. Zmínili jsme se o pozemkových vlastnících. Kapitalistická společnost jako celek prací svých jednotlivých členů neustále získává nové a nové předměty lidskému životu užitečné, které zvyšují bohatství společnosti. Ne každý se stejně zaslouží svým pracovním příspěvkem o růst bohatství společnosti. Někteří přinášejí málo, jiní vůbec nic. Všem však je jedno společné - snaží se ze společenského majetku získat co nejvíce pro sebe. V této všeobecné snaze po získání vezdejších statků působí v kapitalistické společnosti při rozdělování určitý usměrňující element. Jeho podstatou je zákon hodnoty, který jsme si již vysvětlili. Ten při spolupůsobení řady dalších zákonitostí, o nichž jsme se již také zmínili, pomáhá rozdělovat souhrn výrobků společnosti tak, jak je charakteristické pro kapitalistický řád: nerovnoměrně mezi jednotlivé členy společnosti a bez ohledu na to, jak se kdo o tvorbu bohatství přičinil.

Představme si, že všichni občané určité země shromáždí po celý rok plody své práce na jednom místě a ukládají je ve velkých skladech. Na konci roku dojde k rozdělování. Sejdou se všechny skupiny lidí ve společnosti a každé připadne určitý díl.

První, na co je třeba myslet, je obnova opotřebovaných strojů, nástrojů, zařízení, budov - slovem všeho toho, co jsme nazvali „složky konstantní“. Kdyby k tomu nedošlo, nebylo by možno dále vyrábět, výroba by klesala a společnost chudla, až by úplně zanikla, protože by ztratila zdroj své obživy. Ve společnosti je tomu stejně jako v dílně řemeslníka, který musí neustále počítat, aby měl pohotově peníze na nákup surovin do výroby a na náhradu a opravy opotřebovaných strojů. Nemůže svůj základní kapitál spotřebovat, jinak by neměl z čeho a čím vyrábět. Může spotřebovat jen to, co nově ze svého podniku získal, aby měl zajištěnou alespoň možnost opakování dalšího cyklu výroby ve stejném rozsahu.

Když byla oddělena část určená na obnovu spotřebovaných konstantních složek, zbude již jen to, co si společnost rozebere, aby to spotřebovala anebo použila k dalšímu rozšíření výroby. Tato část se rozdělí na dvě hlavní skupiny.

První tvoří mzdy produktivních dělníků. Protože mzdy jsou odměnou za jejich práci, říkáme, že jsou *důchody pracovními* - částí odměny za zásluhy o růst bohatství společnosti.

Druhá skupina je vyčerpána ve formách různých zisků, jako zisk výrobní, zisk obchodní, zisk finančního kapitálu (úrok) a pozemková renta. Všechny tyto důchody nejsou čerpány z výsledků práce těch, kdož si je přivlastňují, ale z práce jejich dělníků. Proto tyto důchody nazýváme *důchody bezpracné*.

To je obraz tzv. prvotního dělení národního důchodu. Zopakujme si jej ještě jednou za použití odborného názvosloví:

Uhrnný společenský produkt ($c + v + n$) se nám rozpadá na:

- a) náhradu za spotřebované složky konstantní (c),
- b) národní důchod ($v + n$).

Národní důchod dělíme na:

- a) důchody pracovní (v) — mzdy dělníků v materiální výrobě,
- b) důchody bezpracné (n) — zisk průmyslový, zisk obchodní, úrok, pozemková renta.

Po dokončení prvního dělení národního důchodu nastupuje dělení další. Ve společnosti existuje kromě vyjmenovaných složek ještě řada dalších institucí a orgánů, jednotlivců a společenských skupin, které též chtějí mít svůj podíl na společenském bohatství a pro společnost jsou více nebo méně nutné. Máme zde státní správu, školství, armádu, kulturní a umělecké pracovníky a jiné. K jejich uspokojení je třeba provést další dělení národního důchodu, jímž je první dělení popraveno. Druhé dělení národního důchodu se opírá o skutečnost, že část důchodů je opět odňata těm, kdož je v prvním rozdělení obdrželi a je znovu rozdělena jiným.

Velmi důležitým činitelem při dalším rozdělování je *státní rozpočet*. Stát shromáždí do své pokladny prostřednictvím daní část důchodů dělníků a kapitalistů. Tak si opatří prostředky k tomu, aby platil své úředníky, vojáky, policii atd. Kapitalistický stát použije takto shromážděných prostředků také k tomu, aby za ně v kapitalistických továrnách dal vyrobit zboží pro svou potřebu. Tím dává opět kapitalistům do rukou peníze a ti z nich těží další zisky. A tak dochází k tomu, že z peněz, které zaplatili dělníci na daních, padne opět část do rukou majitelů kapitálu jako zisk ze státních dodávek. Další část důchodu připadne těm členům lidské společnosti, kteří pracují v oblasti služeb (zdravotnictví, komunální služby, kulturní zařízení, zábalní podniky apod.). Mezi těmi, kdož pobírají důchody ze služeb, známe opět majitele podniků a jejich zaměstnance. Všichni jsou sice živi z nadhodnoty — v této oblasti se dělníci nezasluhují o tvorbu hodnot a jsou živi na úkor hodnot vytvářených pracujícími v oblasti materiální výroby — nicméně známe zde opět důchody pracovní a bezpracné. Pracovní důchody pobírají dělníci ve službách, protože jsou vypláceny jako cena jejich pracovní síly a bezpracné důchody pobírají majitelé kapitálu, který působí v oblasti služeb. Jejich důchody jsou ziskem, který přináší kapitál v odvětví služeb. Zisk je zde řízen všemi zákonitostmi, které platí o tvorbě průměrného zisku. Kdyby kapitál ve službách nepřinášel zisk, nikdo by do nich neinvestoval.

Druhotné dělení národního důchodu má také ten následek, že znamená snížení beztak již nerovnoměrně nízkého podílu dělnických mezd na národním důchodu. O důsledcích tohoto faktu svědčí data z dnešních kapitalistických států. Ve většině případů se pracovní a bezpracné důchody podílejí každý padesáti procenty na národním důchodu. Přitom 50 proc. národního důchodu připadne jedné desetině z počtu obyvatelstva, která vlastní kapitál, a dalších 50 proc. národního důchodu připadne devíti desetinám obyvatelstva, které žije z pracovních důchodů. Znamená to, že bezpracné důchody jsou ve svém průměru devětkrát vyšší než důchody pracovní.

Tento nerovnoměrný způsob rozdělování bohatství společnosti skrývá v sobě kořeny ekonomických chorob kapitalismu, které jsou příčinou dalších strádání dělnictva za kapitalismu.

Na národním důchodu má také svůj podíl *akumulace*. Na začátku našeho výkladu o rozdělování národního důchodu jsme konstatovali, že společnost dá stranou podíl, který se rovná hodnotě spotřebovaných konstantních složek a zbytek, který je ekvivalentní souhrnu variabilních složek a nadhodnoty, že spotřebovuje nebo použije k rozšíření výroby. Kdyby lidé vše spotře-

bovali, byla by výroba neustále stejně veliká. Skutečnost ukazuje, že výroba stále, i když nerovnoměrně, roste.

Růst výroby můžeme vysvětlit jen tím, že majitelé kapitálu vkládají část svých důchodů do výroby. Porovnáme-li statistiky o akumulaci ve státech kapitalistických a ve státech, které již kapitalismus odstranily, vidíme, že v kapitalismu je částka akumulace podstatně nižší. Je to způsobeno tím, že velké množství hodnot je spotřebováno na nákladný život třídy kapitalistů a dále tím, že náklady na oběh (obchodní reklama, skladování apod.) jsou podstatně vyšší. Přispívá k tomu i ta skutečnost, že výroba stoupá nerovnoměrně a v době krize dokonce nedává společnost na náhradu konstantních složek ani tolik, kolik bylo spotřebováno, takže vlastně žije z podstaty, výroba klesá a průměrné procento akumulace je snižováno.

Rozdělování národního důchodu se děje v kapitalistické společnosti nerovnoměrně jednak proto, že k tomu automaticky vede celá soustava kapitalistického hospodářství a dále také proto, že stát vědomě prostřednictvím státního rozpočtu snižuje výši pracovních příjmů a rozšiřuje důchod kapitalistů. Jinak se ani dít nemůže, protože kapitalistický stát vládne pod vedením majitelů kapitálu a rozhoduje tedy jen v jejich prospěch.

Důležitým nástrojem státního rozpočtu jsou *daně*. Rozeznáváme daně přímé a nepřímé. Přímými daněmi je postížen příjem občanů, nepřímými daněmi jsou zvyšovány ceny zboží na trhu, protože tato daň je vybírána jako přírůstek k ceně zboží při koupi. Je charakteristické pro kapitalistické státy, že většinou přenesly těžiště zdanění na daně nepřímé. Důsledkem toho je skutečnost, že většinu daní platí dělníci ze svých beztak již nízkých pracovních důchodů, protože oni kupují většinu zboží široké potřeby. Vysoké důchody majitelů kapitálu jsou postíženy tímto způsobem relativně méně, než kdyby byla daň vyměřena podle příjmu.

Zbývá ještě zmínit se o kapitalistických statistikách o národním důchodu. Velmi často čteme v různých časopisech údaje o národním důchodu některých kapitalistických států, které ukazují vysoký vzestup národního důchodu i vysoký průměrný důchod každého obyvatele popisovaného státu. Jsou i takové statistiky, které ukazují vysoké průměrné příjmy z důchodů pracovních a nepříliš odlišnou výši průměrných důchodů bezpracných.

Všechny tyto statistiky třeba přijímat s rezervou, protože jejich údaje jsou často zkresleny, anebo vypočítány z nesprávných předpokladů. Nejčastější chybou učení nemarxistické politické ekonomie o národním důchodu je, že mezi tvůrce národního důchodu počítá všechny ty, kdož části národního důchodu pobírají. Národní důchod tvoří podle těchto výkladů nejen dělníci, ale i majitelé kapitálu, úředníci, policie, vojsko atd. Často jsou některé údaje počítány dvakrát. Poprvé jako důchod dělníka a podruhé jako příjem úředníka, ač je tento placen z daní zaplacených dělníkem. V národním důchodu jsou také nesprávně započteny příjmy ve službách, ačkoliv tyto příjmy národní důchod netvoří, nýbrž se jen podílejí na jeho spotřebě.

Při popisování příjmů jednotlivých skupin obyvatelstva bývá ve zmíněných statistikách počítán příjem všech zaměstnanců (včetně ředitelů) do příjmů dělnických (tj. pracovních), čímž je velmi zvyšován průměrný dělnický příjem. Naproti tomu bezpracné důchody jsou uváděny jen podle daňově přiznaných zisků. Všem je jistě známo, že je skutečně málo takových majitelů kapitálu, kteří by poctivě vyplňovali daňová přiznání. Je pak zdanlivě rozdíl mezi příjmy dělníků a kapitalistů malý.

Při hodnocení všech kapitalistických statistik o národním důchodu je proto třeba vždy se nejprve tázat, jak byly údaje získány a jak byly řazeny. Pak teprve dostaneme správný názor na čísla, která nám byla předložena.

Inž. V. a Z. Červený

SVORNÁ SÍLA NÁRODA STAVÍ DÍLA POKOJE A BRATRSKÉ LÁSKY

Není v lidském nitru mocnější síly, nežli je opravdová, nesobecká láska. Je z těch Božích darů, které nikdy nepřestanou být krásné, ušlechtilé, vzácné a žádoucí. Nikdy jí není dost, znovu a znovu po ní voláme. I když má své zřídlo v nebeském zdroji, potřebujeme ji a hledáme ji především i zde dole, v naší pozemské vlasti. Tak jako chléb potřebujeme ji každodenně k svému životu a teprve bez ní jsme opravdově chudí. Bůh nám ji dal k tomu, abychom z ní vybudovali svůj lidský řád, abychom z ní vytvořili svůj vlastní život, abychom na ní postavili velkou budovu národní budoucnosti...

Bez svorné lásky společnost hyne. S ní však lze postavit i nejmělejší díla, která vynalezl lidský duch. Anglický básník jednou řekl, že láskou lépe vidíme, že je světlem, kterým pronikáme ke skutečnému jádru věcí... Ano, je tomu tak. Jak v životě jednotlivcové, tak zvláště v životě celé společnosti se dostáváme teprve tehdy dál, když na problémy, které nám dává život, odpovídáme s láskou, to znamená nesobecky. Jinak bychom stavěli ne na žule, nýbrž na písku.

Nelíbily se nám kdysi poměry v předmnichovské republice především proto, že v ní nebylo opravdového úsilí o sociální spravedlnost, že v ní právě proto nebylo akční svornosti a jednomyslnosti. Každý člověk vychází ze svého světového názoru, ba často má svůj osobní vlastní názor na jednotlivou věc, ale to mu nikdy nezabraňuje, aby pomáhal tam, kde se domnívá, že se buduje dobré dílo. Lidé dobré vůle, třebaš nejrůznějších světových názorů, se mohou sejít v činu. Nejdůležitější pro kterýkoliv celek je vždy akční jednota, shoda, svornost.

Letos se celý náš národ, celá vlast společně zamyslela nad velkými problémy dobudování společenské výstavby, které určí naši společnou práci na dlouhé období více nežli deseti let. Znamená to rozhodnout o národní budoucnosti, o směru, kterým se nyní bude brát.

Tento směr byl naší vlasti dán šťastným osvobozením sovětskými vojsky z fašistického útisku. Je nám jasné, že pokračování v politice první republiky bychom nedošli nikam jinam, nežli k nové mnichovské kapitulaci. Protože jsme poznali proradný postoj západních velmocí k osudu našeho lidu v letech 1938—1939, nemůžeme stavět své národní zabezpečení na ničem jiném, nežli na opravdovém přátelství, které nám vždy nezištně projevoval a projevuje Sovětský svaz a ostatní mírumilovné země. Naše společné úsilí nemíří nikam jinam, nežli k zabezpečení světového míru a především k zamezení atomové války. V tomto ohledu není u nás kněze nebo věřícího, který by nesouhlasil s generální linií naší zahraniční politiky: budovat na osvědčeném spojení a konat všechno, co je v lidských silách, aby nedošlo k válečnému konfliktu.

Jako křesťané jsme optimisty. Víme, že i zde platí lidové přísloví: „Člověče, přičiň se a Bůh ti pomůže.“ Ovšem obhájit mír v době, kdy imperialisté se všude snaží roznítit nepokoje a zvyšovat stávající mezinárodní napětí — jak o tom nejlépe svědčí libanonské události, je velmi nesnadné. Avšak právě překážky a obtíže nás musí roznítit ke stálosti, houževnatosti, k trpělivé činnosti na obranu míru.

Za období třinácti let jsme se nejlépe přesvědčili, že nejlepším příspěvkem k udržení světového míru je pokojná budovatelská práce. Jí naše vlast sílí, protože poctivá práce je tvořitelkou všech dobrých hodnot, ať již jsou povahy hmotné, nebo nehmotné. Můžeme se zamyslet nad tím, jak se nám toto dílo dařilo v nedávné minulosti. Každý spravedlivý soudce uzná, že naše společné úspěchy byly nemalé. To nám ovšem nezabraňuje vidět i chyby a nedostatky. Žádný poctivý občan, a tím méně křesťan, nechce se s nedostatky a chybami smířit. Naopak smysl křesťanské morálky je v tom, kráčet k dokonalosti se vši skromností, ale také se sna-

živitostí, trpělivostí, s pevným odhodláním zvítězit.

Před našima oběma národy stojí veliké úkoly. Budou-li dobře splněny, povedou ke štěstí, vzájemné lásce, k dokonalejšímu životu hmotnému i morálnímu.

Mezi lidmi musí být bratrské vztahy. Ty nejsou možné, nenaučí-li se všichni lidé svorně, kolektivně pracovat jeden vedle druhého. Náš veliký průmysl má dále vyrůst. Mají být postaveny nové elektrárny, nové továrny, mají být otevřeny nové doly. A hlavně lidé musí být v práci ještě svědomitější a schopnější. Potřebují dokonalejší techniku, ale také vyšší morálku. Boží přikázání „Nepokradeš!“ platí dnes právě tak, jako dříve. Naopak je těžším hříchem šidit celek, protože tím je dosah hříchu širší.

Morálka „z cizího krev neteče“ — to je morálka vlčí, ne však lidská. Naši duchovní pastýři musí proto své věřící vybízet k zvýšené úctě k národnímu majetku. Bylo by však nesprávné, abychom lidem říkali jen to, co nesmějí, důležitější je věst je k pozitivním, dobrým činům bratrské lásky. Národ je velký „bližní“ a bez ochotné lásky, činnorodé práce mu nemůžeme prospět.

Nesmíme vidět výrobu oddělenou od života. Vždyť její výsledky nejenže budou spravedlivě rozdělovány mezi všechny, kteří se o ně zasloužili, ale také mezi naše trpící bližní, ať již trpí obtížemi stáří nebo nemocemi. Musíme vidět, že nová točící se kola znamenají také nové ústavy sociální péče. Nové domovy důchodců, další sanatoria, nemocnice, péče o sirotky a mnoho jiných charitativních děl. Bude naší snahou, abychom z většího bochníku chleba mohli ukrojít větší krajíc každému poctivému člověku. Nevylučujeme nikoho z tohoto družného společenství. Vylučují se jen taškáři, lenoši, lajdáci, zloději a podvodníci a my musíme říci, že se vylučují sami. Naše zákonodárství nechce nikoho zničit, nýbrž napravit.

Veliký kus naší práce zůstává před námi. Zvláště na venkově. Nejde jen o to, aby se naši rolníci přesvědčili, že zemědělská výroba může růst teprve tehdy, když se lidé sdruží a naučí se svorně pracovat jeden vedle druhého. Nejde jen o to, aby na našem venkově ustupovala bezúčelná dřina důvtipné práci. Jde o více: aby se zvláště naši noví družstevníci cítili odpovědnými hospodáři, kteří si uvědomují, že jejich svrchované nutná a užitečná práce není možná bez nových, mravně vyšších společenských vztahů, že není možná bez dalšího zdokonalování odborného i mravního. A opět je úkolem duchovních pastýřů na venkově přispět svým slovem, osobním povzbuzením k této vyšší, leckdy se těžce ještě rodící morálce. Na venkově musí být jiný život. Lepší nežli byl dosud. Místo bojů, revnivosti, necitelnosti musí i tam nastoupit vzájemné porozumění, součinnost, ohled jednoho na druhého a především zřetel na zájem celku. Čím rychleji to půjde, čím lépe, tím krásnější a dokonalejší bude život v našich vesnicích, v našich družstvech. Ze zkušenosti víme, že zde bude práce obtížná, ale o to budou naše zásluhy větší, přispějeme-li k tomu svým dobrým slovem, radou, povzbuzením.

Program, který si naše vlast vytyčila na období do roku 1965 až 1970, je smělý a náročný. Jeho uskutečňování nebude proto lehké, odpovídá však plně našim možnostem. Nemohli bychom nikdy uskutečnit své plány ve zdravotnictví, v péči o naše staré spoluobčany a vůbec o blaho člověka, kdybychom k tomu nezjednali urychlenou výstavbou našeho národního hospodářství nezbytné předpoklady.

Veliké proměny, které budeme krok za krokem houževnatě a důsledně uskutečňovat, změní naši vlast v průmyslovou velmoc. Vždyť její průmysl bude sedmkrát větší nežli v roce 1937. Naše zemědělství se promění v moderní velkovýrobu a také jemu je uložen vzrůst o 40 %. Lidem na vesnicích ubude fyzické práce zaváděním moderní techniky. Teprve takto může se

člověk opravdu stát podle biblických slov pánem přírody.

Naše budovatelská práce, která stojí plně ve službách našich bližních, slouží mírovým cílům. Také nesmírnou jadernou energií nechceme používat k jiným úkolům nežli mírovým. Ale k této činnosti potřebujeme nezbytně jednoho: trvalého míru v celém světě. Z vlastních zkušeností víme, že mír je vždy nedělitelný. Trpí-li napětím, neklidem a násilím Střední a Blízký východ, týká se to nás všech. Plamének tzv. místní války se může snadno rozhořet v mohutný plamen světové války, nebudeme-li dost bdělí a nevynaložíme-li všechny své síly k jeho zamezení. Dnes platí opak římského hesla, které kdysi rád používal rakouský císař František Josef: „Si vis pacem, para bellum.“ Poměry moderního věku jsou opačné, vyžadují naopak soustavnou přípravu k zamezení války včas, dokud ještě není pozdě. Snad někdo může říci, že na tuto úlohu sami nestačíme. Sami jistě ne, avšak ve spolupráci se všemi mírumilovnými silami ve světě jistě ano. Jen ten, kdo je pasivní, kdo se nechá vléci událostmi, propadá pesimismu a otevírá tak bezděčně cestu válce. Křesťan vy-

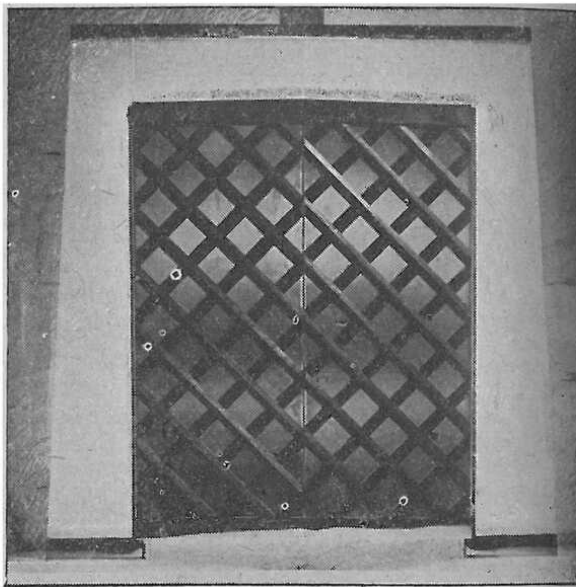
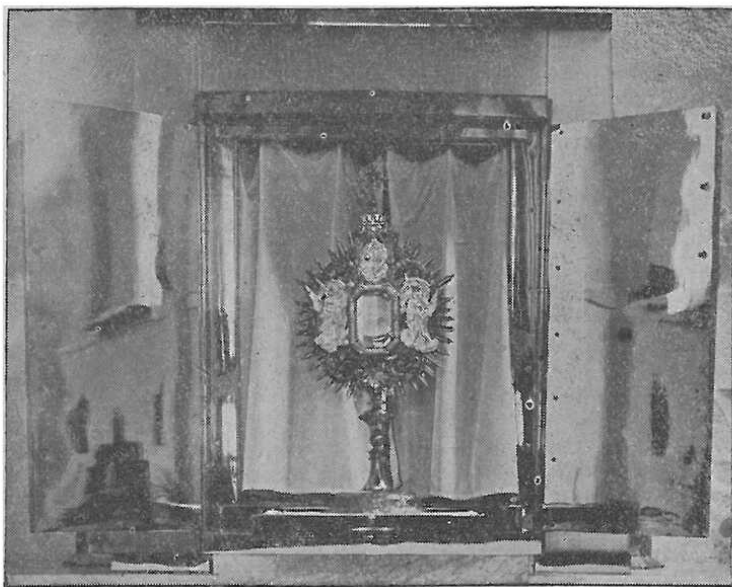
znává morálku aktivní obrany před zlem – sentimentalita a vzdychání nepatří do kruhu jeho myšlení, citění a konání.

Nakonec bychom si mohli říci, že naše součinnost na všech těchto úkolech je dílo dobré, které není v rozporu s požadavky víry a křesťanské morálky. Naopak, svět, který u nás vzniká, je daleko lidštější nežli v západních kapitalistických zemích. U nás nikdo netrpí hladem, nikdo se netřese obavami před nezaměstnaností, nikdo nepřipravuje válku, násilí a rozbroj. Z bídy stejně jako z nadměrného přepychu – prostě z nespravedlivého sociálního řádu – vyrůstají další projevy zla, další hříchy.

Naše kněžstvo vždy šlo s lidem. Stejně jako kdysi za ranních červánků národního probuzení, tak také dnes, kdy se lidské touhy po lepším světě bez válek, bez krutosti a bez vykořisťování jednoho druhým postupně a vítězně naplňují. Kež naše vlast jde šťastně dopředu a kež celé lidstvo je ušetřeno nesmírné katastrofy atomové války. Za to se k Bohu modlíme, za to pracujeme a za to trpělivě a neúnavně chceme bojovat.

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

NOVÝ SVATOSTÁNEK V NEJMLADŠÍM KOSTELE PRAŽSKÉM SV. JANA NEPOM. V PRAZE 4 - KOŠÍŘÍCH

Je to pancéřový tresor, ze všech stran obložený měděnými pláty, silně pozlacenými. Na dvířkách svatostánku je černá mřížka - symbol zповědání mlčenlivosti sv. Jana Nepom. a zároveň symbol toho, že skrze svátost pokání se vchází do svatostánku. Kolem svatostánku je skleněný světelný pás, který šíří paprsky po mramorovém pozadí na všechny strany (milosti).

Při požehnání Nejsv. svátostí se otvírají silně zlacené stěny dvířek na doraz, vytahuje se ze svatostánku druhé dno jako malý expositivní trůn a na Nejsv. svátost jsou upřeny dva bodové reflektory, což dohromady vytváří jedinečný dojem a účín.

PODZIMNÍ KVATEMBR

V třetím týdnu měsíce září slavíme podzimní Kvatembr. Tyto Suché dny „sedmého měsíce“ (když ještě začínal rok březnem, byl září skutečně měsíc sedmý) zachovaly si dosud nejméně svůj původní ráz, kdežto typický význam ostatních byl setřen rámcem církevního období - adventu, postu, svatodušní oktávy - do něhož spadají. Jsou to dny díky za úrodu a současně dny duchovní obnovy v době celkem všední, bezsvátkové - per annum. Ve třech kvatembrových mších vynikají

proto hlavně tyto tři motivy: vinobraní, židovské svátky sedmého měsíce a znovuposvěcení mysli.

Suché dny podzimní bývaly kdysi liturgickou oslavou bohaté úrody vína, která bývá v teplejších oblastech v tomto čase sklizena. Proto v mešních textech tolik narážek na víno. Dále se v tyto dny ozývá vzpomínka na starozákonné tři velké slavnosti: byl to občanský nový rok na začátku měsíce září, pak den smíření, spojený s přísným postem, kdy vstupoval velekněz s obětí krví do velesvatyně, a konečně svátek stánků, radostné to dožínky a zároveň připomínka pobytu národa izraelského na poušti ve stáncích.

Křesťanský Kvatembr je dovršením a vyplněním jmenovaných židovských stínových svátků. Stává se, jak úvodem zmíněno, týdnem duchovní obnovy, které dosáhneme modlitbou, postem a kajícností.

Svatý papež Lev I. (440–461) zanechal nám krásnou homilii na podzimní Suché dny: „Sermo 9 de ieiunio septimi mensis“, kterou dosud čteme v breviáři v II. nokturnu o 3. neděli zářijové. Její myšlenky stojí za úvahu:

„V každou ze čtyř ročních dob zachováváme újmu, abychom si jejich stálým opakováním během roku uvědomovali, že je třeba ustavičně se očišťovat a snažit se za tento celý měnivý život, aby byl postem a dobrými skutky smazán hřích, jehož se dopouštíme slabostí těla a poskvříváním chtivostí. Buďme proto trochu

o hladu, nejmilejší, a odříkejme se na krátký čas obvyklých potřeb, které mohou sloužit k podpoře nuzných. Necht' se potěší svědomí dobrodinců z ovoce štědrosti! Budeš-li rozdávat radost, sám obdržíš, co tě rozradostní. Láska k bližnímu je láska k Bohu, jenž založil splnění zákona a proroků na základě této dvojí lásky, aby nikdo o tom nepochyboval, že přináší Bohu, co dává lidem. Vždyť praví náš Pán a Spasitel, když hovořil o nasycování a podporování chudých: „Co jste učinili jednomu z nich, mně jste učinili.“

Nenechávejme podzimního Kvatemburu bez povšimnutí. Použijme těchto posvátných dnů ve prospěch všech. Bude to ve prospěch vlastní. P. Josef Němec

JUBILEA

60 let kněžství slaví letošního roku: P. Jan Možný, farář a biskupský rada ve Velaticích, P. František Pelan, biskupský rada a admin. v Radkovicích, P. Jan Stejskal, farář a biskupský rada v Blučině.

50 let kněžství letos slaví: P. Jan Bruderhans, farář, Strunkovice n. B., P. Jan Kúrka, farář, Veselá, P. Adolf Mitiska, Bechyně, P. Josef Matouš, vikář, Bohumilice, P. Jan Parkos, Bechyně, Dr. Ignác Březina, admin., Novosedly n. Než., P. Josef Rásocha, děkan, Jinín, P. Václav Buchta, děkan, Řeznovice, P. Cyril Dlouhý, děkan koleg. kapituly, Mikulov, P. Jindřich Pospíšil, farář, Petrovice, P. Richard Toncr, farář, Rajec, P. Martin Vrba, děkan, Bořetice.

ÚČASTNÍCI I. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ

Jan Šauer, Stará Role; Karel Štipl, Chotětov; Dr. Antonín Eltschkner, biskup, Praha; Václav Lochman, Libochovice; Evžen Konečný, Příbyslavice; František Zouhar, Okříšky; Josef Vohryzek, Skuteč; František Horák, Mlázovice; Karel Trubák, Sezemice; Bohuslav Zouhar, Nová Říše; Josef Kylar, Králíky n. S.; Ignác Milčinský, Veleliby; Ladislav Kovařík, Bělá n. Svít.; František Beneš, Choceň; František Houdek, Ronov n. D.; Josef Noska, Týn n. Vlt.; Václav Nápravník, Římov; František Sobíšek, Chrástany; Josef Skala, Žirovnice; Jan Bartík, Čimelice; St. Zdeněk, Mirotice; Dr. František Pernegr, Bohutín; Jaroslav Šorejs, Senohraby; Ervín Durczok, Trinec-Konkská; Ervín Morcinek, Orlová; Vincent Šurina, Podbořany; Ernest Farkas, Podhradie; Josef Kovář, Mladá Boleslav; Václav Kaňák, Hartvíkov; Štefan Korchnák, Praha; Vendelín Košík, Nitra; Alois Streleček, Bělčice.

ÚČASTNÍCI II. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ

Antonín Vaněk, Kozmice; František Jindra, Třešť; Bohumil Štván, Planá u Mar. Lázní; Alois Zatloukal, Dolní Újezd; Stanislav Marek, Sedloňov; Jan Černý, Lučice; Václav Javůrek, kapit. vikář, Hradec Králové; Josef Peterka, Tuchlovice; František Pecina, Nové Město n. Met.; Jan Koblih, Záboří; Josef Bouza, Černice; Dr. František Onderek, apoštol. administrátor, Český Těšín; Antonín Tuček, Libaň; Vítězslav Walter, Vraclav; František Sedlák, Chomutice; Emil Bílek, Prostějov; Dr. František Říha, Mladá Boleslav; Josef Novák, Moravičany; Dr. Štefan Grác, Nováky; Antonín Dominik, Bartošovice; Jaroslav Ambroz, Krumsín; Antonín Kollman, Příchovice; Robert King, Praha; Jindřich Strnad, Praha; Josef Tokár, Ohradzany-Humenné.

ÚČASTNÍCI III. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ

Josef Hudec, Bučovice; Jindřich Lutrýn, Arnoštovice; Antonín Urban, Lukov; Josef Čech, Žleby; Vladimír Majzner, Zruč n. Sáz.; Josef Falta, Polná; Vladimír Fišer, Hradec Králové; Čeněk Ptáček, Dolní Čermná; Vincenc Vlach, Benetice; Josef Nakládal, Uničov; Bohumír Konečník, Dolní Studánky; František Karel, Heřmanův Městec; František Římek, Dohaličky; Štěpán Mandelíček, České Velenice; Jan Pour, Kostelec u Hluboké n. Vlt.; Bohumil Fürbacher, Neurazy; Jan Čížek, Chraštice; Msgre Jan Vavruška, Kamenný Újezd; Jan Kubín, Staňkov; Josef Kaplický, Netolice; Pavel

Smyczek, Stonava; Ladislav Huřín, Praha; Stanislav Fric, Dačice na Moravě; Ladislav Kocian, Hostinné; Ladislav Grubner, Vilémov; Jan Vladislavský, Bolera-dice; Stanislav Fičar, Nový Bydžov; Václav Zemek, Habry; Jan Dvořák, Skuhrov.

ÚČASTNÍCI IV. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ

Josef Malinský, Klučenice; Jan Zilvar, Česká Skalice; Karel Pavlíček, Zbraslavice; Josef Paseka, Želetice; František Rýzner, Křenovice; František Šprta, Křižanovice; František Jirsa, Skočice; František Hrubý, Podbořany; František Malý, Citoliby; František Gebrt, Mříčná; Jan Filip, Chleny; Rudolf Vošický, Hradec Král.; Alois Doubravský, Kněždub; Bohumil Nerychel, Konice na Moravě; Václav Hortlík, Třebeň; Vojtěch Samec, Pouzdřany; Josef Rásoch, Jinín; Vladimír Boks, Mikulov; Ján Hudák, Vranov n. Toplou; Michal Borčín, Bělá při Varíně; Imrich Branikovič, Zay-Uhrovec; Jan Parkos, Bechyně; Bohumil Punda, Choustník; Bohuslav Čálek, Bozkov; Augustin Kliment, Praha; Ladislav Magyarossi, Bratislava.

CODEX FOROIULIENSIS

Mezi poklady, které jsme mohli spatřit na Celostátní výstavě archivních dokumentů, zaujímal přední místo zlomek evangelia sv. Marka, který je nejstarší písemnou památkou chovanou na našem území. Jsou to dva kvaterny kodexu, které dostal v roce 1354 Karel IV. od aquilejského patriarchy Mikuláše Lucemburského z kodexu, který byl tehdy v Aquileji uchovávan. Z Aquileje bylo zbývající torso evangelia sv. Marka přeneseno do Cividale del Friule (Forum Iulii), ležící o 40 km severněji. Tam jej však uchvátili roku 1420 Benátčané a považující jej za rukopis sv. Marka, umístili jej v pokladu kostela sv. Marka v Benátkách.

Pražský zlomek byl v péči svatovítské kapituly dobře uchovávan, naproti tomu benátský zlomek byl už v polovici 16. století v takovém stavu, že už se z něho nedalo ani opisovat.

Oběma zlomkům však bylo společně okázalé uctívání. Zejména tomu tak bylo v Praze, kde se uchovával ve vzácné schráně a těšil se účtě zejména proto, že byl považován za autograf sv. Marka. Četlo se z něho na Božím hodu velikonočním a o Nanebevstoupení Páně. K veřejnému uctívání byl vystavován ještě v sedmdesátých letech osmnáctého století.

Náš rukopis však není autografem sv. Marka. To zjistil už koncem sedmnáctého století G. Fontanini, který objevil mezi cividalskými (foroiulienskými) rukopisy tetraevangelium (Codici sacri no 1), k němuž nepochybně náležejí kvaterny, chované jednak v Praze, jednak v Benátkách. Pražským zlomkem se pak zvláště obíral Josef Dobrovský, který jej vydal a zveřejněním zjištění, že nejde o autograf sv. Marka, způsobil nemalou nelibost v pražských kruzích.

Pro liturgika je foroiulienský kodex důležitý tím, že jeho breves a capitulationes (poznámky, které určují perikopy k jednotlivým nedělím a svátkům) se značně odlišují od většiny evangeliářů a lekcionářů. Podle všech známek byl rukopis napsán v šestém – snad už koncem pátého – století a byl určen patrně pro některou církevní obec z provincie aquilejské. Zachycuje velmi starý stav aquilejské liturgie ještě před vpádem římských prvků. Svým utvářením se blíží oněm starým evangeliářům, o kterých se domníváme, že stojí blízko staré liturgii slovanské.

Kromě této pozoruhodnosti je jinou zvláštností foroiulienského kodexu to, že jsou do něho vepsána jména biskupů, kněží a jáhnů, z nichž mnozí jsou původu slovanského, nesouce označení: de Bulgaria. Také pražský zlomek má ojedinělý zápis, který však je skoro nečitelný.

A tak se nám pražský zlomek evangelia sv. Marka jeví jako součást velkého bohatství, které není vlastně dokonale zváženo a vytěženo a jež patrně skrývá mnohé překvapivé obohacení našich znalostí nejstarší liturgie také v našich zemích. Dr. L. P.

SVATOVÁCLAVSKÝ DUB VE STOCHOVĚ

Na sever od Lán zvedá se návrší s osadou Stochov.

Kdysi to byla ves, která měla asi 600 obyvatel. Dnes je tu vybudováno moderní hornické sídliště, kde bydlí na 4000 lidí. Uprostřed osady je farní kostel sv. Václava, kde nad hlavním oltářem je zasazena deska s nápisem: „Zde se narodil svatý Václav r. 903.“

Asi sto kroků na sever od tohoto kostela roste starý, košatý dub, který lid nazývá od nepaměti „Svatováclavským“.

Umístění dubu je zajímavé a podporuje pověsti, které se o něm přenášejí z pokolení na pokolení. Vyrůstá nad jakýmsi svahem, který je vlastně bývalým valem, asi pozůstatkem staré tvrze. Mohl to být po-
mezní hrad nebo tvrz pražského knížete, a proto je také možno, že tu snad pobýval kníže Bořivoj s manželkou Ludmilou a také jeho syn kníže Vratislav s kněžnou Drahomírou a je tedy zcela pravděpodobné, že se tu mohl narodit kněžně Drahomíře syn Václav, později kníže Václav svatý.

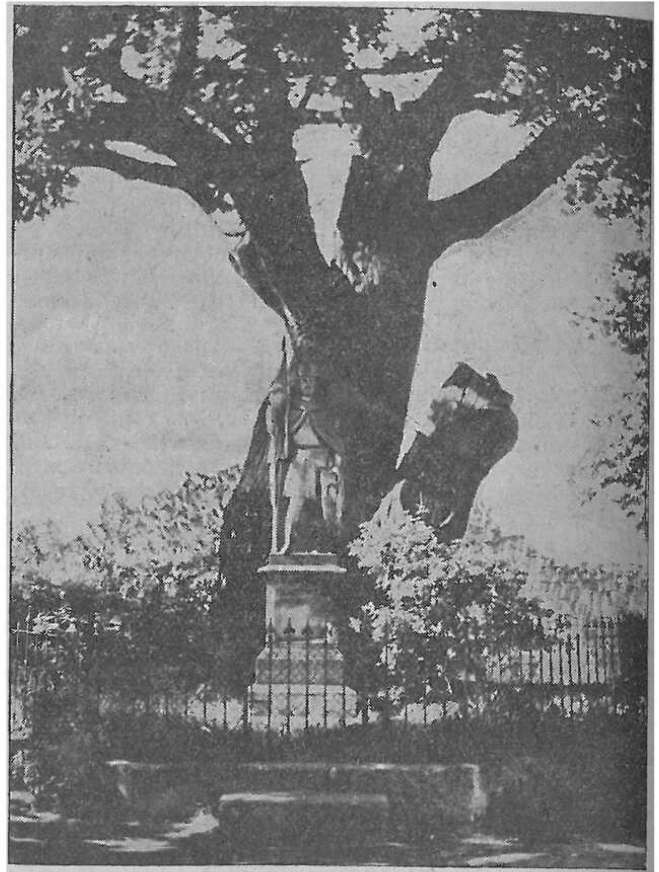
Nemáme písemných záznamů o této události. Ale tyto skutečnosti a tradice, která nepřetržitě a věrně přenáší pověst o narození knížete Václava na tomto místě, může mít pravdivý podklad.

Pověst dále vypráví, že svatá Ludmila, která ve Stochově často dlužila, se při procházkách opírala o hůl, kterou zastrčila do země, když se svatý Václav narodil. Druhého dne spatřila, že z hole začíná vyrůstat stromek. Poručila jej zalévat a tak vyrostl stochovecký dub. A byl prý zaléván vodou, v níž mladého kněze koupali. Sto chův prý jej opatrovalo, odtud jméno Stochov. Ve zdejším hradu prožil své útlé mládí, v prameni, který je nedaleko dubu, se koupal.

Je podivuhodné, s jakou básnickou schopností dovedl prostý lid opřít toto místo radou legend. Jsou prostinké, ale mají hluboký smysl.

Stochovská tvrť stojí na výšině, která jen z jedné strany přechází v rovinu k Novému Strašecí. Už tím je zřetelně vyznačena její podoba chráněné tvrze. Tato poloha také způsobuje, že je od dubu a kostela krásný rozhled po širém okolí.

Dub má dolejší objem 8½ m; je to velikán, stařec, který řadu staletí vzdoroval větrům a bouřím. Železné pásy zajišťují, že se kmen nemůže rozčísnout pod tíhou větví za bouří a že jim skutečně odolává.

Původní starý dub ovšem už dávno zpráchnivěl, ale z jeho kmene vyrůstá strom nový, už zase mohutný.

Ve XIV. století vládli ve Stochově vладыkové, kteří podle tvrze se nazývali Stochovští. Z té doby je také gotický kostel sv. Václava.

Socha sv. Václava byla postavena r. 1885.

(Z chystané knihy M. Schäferové „Památné stromy“.)

TZV. PRAŽSKÝ SAKRAMENTÁŘ

Druhou vzácnou památkou z Výstavy archivních dokumentů je sakramentář, který je ve výstavním katalogu označen jako sakramentář řezenský. Vzhledem k tomu, že v liturgické literatuře (Baumstark, Mohlberg, Lietzmann, Ebner) je znám pod názvem sakramentář pražský, ponecháváme mu raději název podle místa, kde je uchovávan.

Je to sakramentář, který podle obsahu můžeme zařadit mezi sakramentáře, kterým Ebner říká gregorianisované gelasianum a Bishop je nazývá novější (francouzský) recensí gelasiana.

Stáří sakramentáře nám naznačují některá jména, která byla do sakramentáře vepsána na fol. 83 sice jistě po sepsání sakramentáře, avšak podle posudku paleografů nedlouho po jeho vzniku. Některá z těchto jmen — a soudí se, že jsou to jména současníků — si zde uvádíme. Je to na příklad král Karel, král Pipin, dále třeba královna Fastrad, která zemřela r. 794. Kromě panovníků je v knize uvedena celá řada jmen biskupů, z nichž někteří jsou sice neznámí, ale o jiných jsou zprávy odjinud. Tak zde nalézáme jména řezenských biskupů Sidperta a Adalivena, z nichž první zemřel r. 791 a druhý byl jeho bezprostředním nástupcem. Dále pak jsou tu jména Waldricha, bisku-

pa pasovského († 804 nebo 805), Alima, biskupa brenzenského (kol. 800), a Arna, arcibiskupa solnohradského, který byl konsekrován r. 785 a zemřel r. 823, kromě mnoha dalších jmen biskupů a dalších osob, jejichž jména jsou takřka výlučně germánská.

Z toho všeho se obecně soudí, že sakramentář vznikl koncem osmého století na území říše franké, a to bezpochyby na jejím jižním okraji — nejspíše v Bavorsku, a jak se přesněji vyjadřují někteří badatelé, v diecési řezenské. Neobyčejně bystrý A. Baumstark ve své studii k Mohlbergovu vydání sakramentáře padovského (D 47) zjišťuje, že jediným vlastním „majetkem“ našeho sakramentáře je svátek sv. Zenona, který byl ctěn ve Veroně. Dospívá proto k názoru, že sakramentář, i když třeba nebyl napsán na italském území nebo nebyl pro ně určen, byl vytvořen na základě severoitalské předlohy, v níž nebylo žádných světců, oblíbených na území řezenské diecése.

Pro filology je kodex zajímavý tím, že se v něm nalézají 34 německá slova, která jsou známa pod názvem „Pražské starohornoněmecké glosy“. Jsme vděční za to, že četní návštěvníci mohli spatřit bohoslužebnou knihu, která byla v užívání na území diecése, k níž patřila naše vlast na úsvitě svého křesťanského života.
Dr. L. P.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 7 - V Praze dne 1. září 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Liščák Zdeněk**, kaplan, Roudnice n. L., ustanoven dekretem čj. 2614/58 od 1. 5. 1958 administrátorem v Lužné a dekretem čj. 2615/58 excurrando administrátorem v Lišanech, oboje okres Rakovník.
- Nováček František**, administrátor, Zálmanov, ustanoven dekretem čj. 2616/58 od 10. 5. 1958 excurrando administrátorem fary Luka, okres Toužim.
- Neubauer Jindřich**, administrátor, Hluboš, ustanoven dekretem čj. 2653/58 od 1. 5. 1958 excurrando administrátorem v Obecnici, okres Příbram.
- Štván Bohumil**, administrátor, Planá u Mar. Lázní, ustanoven dekretem čj. 2654 od 15. 5. 1958 excurrando administrátorem v Boněnově, okres Mar. Lázně.
- Kroupa Karel**, administrátor, Jirny, ustanoven dekretem čj. 2740/58 od 1. 6. 1958 excurrando administrátorem v Čelákovcích, okres Brandýs n. L.
- Dušek Karel**, administrátor, Nezabudice, ustanoven dekretem čj. 3450/58 od 1. 6. 1958 administrátorem v Maloticích a dekretem čj. 3451/58 excurrando administrátorem v Horních Krutech, okres Kolín.
- Skořepa Prokop**, administrátor, Malotice, ustanoven dekretem čj. 3453/58 od 1. 6. 1958 administrátorem ve Smečně, okres Slaný.
- Urban František**, admin., Křivoklát, ustanoven dekretem čj. 3454/58 od 1. 6. 1958 excurrando administrátorem v Městečku a dekretem čj. 3455/58 excurrando admin. v Nezabudicích, okres Rakovník.
- Muška Bohumil**, farář, Kunratice u Prahy, ustanoven dekretem čj. 3537/58 od 1. 6. 1958 administrátorem ve Zdebuzevsi, okres Vlašim.
- Rosenreiter Lubomír**, kaplan v Kolíně, ustanoven dekretem čj. 3538/58 od 1. 6. 1958 administrátorem v Kunraticích u Prahy, okres Praha-východ.
- Král Vilém**, administrátor, Stanovice, ustanoven dekretem čj. 3539/58 od 15. 6. 1958 excurrando administrátorem v Andělské Hoře, okres Ostrov u Karl. Var.
- Gabriel Josef**, administrátor, Cítov, ustanoven dekretem čj. 3549/58 od 1. 6. 1958 administrátorem ve Mšeci, okres Nové Strašecí, dekretem čj. 3550/58 excurrando administrátorem v Pozdni a dekretem čj. 3551/58 excurr. admin. v Srbčci, oboje okres Slaný.
- Hlad Ladislav**, administrátor, Kladno-Rozdělov, ustanoven dekretem čj. 4090/58 od 1. 7. 1958 administrátorem v Tachlovicích, okres Praha-západ.
- Lebeda Jan**, administrátor, Řevničov, ustanoven dekretem čj. 4091/58 od 1. 7. 1958 administrátorem v Kladně-Rozdělově, a dekretem čj. 4092/58 excurrando administrátorem v Libušíně, okres Kladno a Slaný.
- Dvořák Jan**, administrátor, Únětice, ustanoven dekretem čj. 4122/58 od 18. 6. 1958 excurrando administrátorem v Nebušicích, okres Praha-západ.
- Engelmann František**, administrátor, Luby u Chebu, jmenován dekretem čj. 4093/58 od 1. 7. 1958 správcem (admin.) vikariátu chebského.
- Sommer Karel**, administrátor, Cheb, jmenován dekretem čj. 4094/58 od 1. 7. 1958 sekretářem vikariátu chebského.
- Dr. Heyda František**, administrátor, Nejdek, ustanoven dekretem čj. 4155/58 od 1. 6. 1958 excurrando administrátorem v Rudné, okres Karlovy Vary.
- Liščák Zdeněk**, administrátor, Lužná, ustanoven dekretem čj. 4156/58 od 1. 7. 1958 kaplanem v Roudnici, okres týž.
- Šauer Jan**, administrátor, Stará Role, ustanoven dekretem čj. 4157/58 od 1. 6. 1958 excurrando administrátorem v Tatrovicích, okres Karlovy Vary.
- Adler Zdeněk**, administrátor, Rakovník, ustanoven dekretem čj. 4165/58 od 1. 7. 1958 excurrando administrátorem v Lužné, okres Rakovník.
- Jelínek Miroslav**, administrátor, Chlumín, ustanoven dekretem čj. 4166/58 od 15. 6. 1953 administrátorem v Cítově, okres Mělník, a zůstává excurrando administrátorem v Lužci, okres Mělník.
- Peterka Josef**, administrátor, Tuchlovice, ustanoven dekretem čj. 4168/58 od 15. 6. 1958 excurrando administrátorem ve Stochově, okres Nové Strašecí.
- Dr. Práza Albert**, administrátor, Mutějovice, ustanoven dekretem čj. 4169/58 od 1. 7. 1958 excurr. admin. v Lišanech, okres Rakovník.
- Škorpiš Josef**, administrátor, Veltrusy, ustanoven dekretem čj. 4171/58 od 15. 6. 1958 excurrando administrátorem v Hostině, okres Mělník.
- Dr. Šmíd Josef**, administrátor, Nové Strašecí, ustanoven dekretem čj. 4172/58 od 15. 6. 1958 excurrando administrátorem v Řevničově, okres Nové Strašecí.
- Hallang Jan O. M. Conv.**, administrátor, Zdebuzeves, ustanoven dekretem čj. 4250/58 od 1. 7. 1958 administrátorem v Lošanech a dekretem čj. 4251/58 excurrando administrátorem v Křečhoři, oboje okres Kolín.
- Musiol-Sedlák Václav**, administrátor, Lošany, ustanoven dekretem čj. 4252/58 od 1. 7. 1958 administrátorem v Dobříši, okres týž.

Zproštění funkcí:

Kára Josef Václav, reál. administrátor v Nebušicích, zproštěn dekretem čj. 4122/58 od 18. 6. 1958 funkce reál. admin. v Nebušicích.

Pensionování:

Dvořák Josef, děkan, Smečno, odchází dnem 1. 6. 1958 na trvalý odpočinek (čj. 3456/58).

Malý Alois, administrátor, Dobříš, odchází dnem 1. 7. 1958 na trvalý odpočinek (čj. 4253/58).

Úmrtí:

Štěpán Václav, arciděkan a farář v. v. v Chržíně, zemřel 16. 5. 1958 ve věku 76 let (čj. 2750/53).

Voldřich Jan, osob. děkan a farář v. v., zemřel 7. 5. 1958 ve věku 87 let (čj. 2724/58).

Dr. Švec Otakar, em. metrop. kanovník u sv. Víta v Praze IV, zemřel 29. 5. 1953 ve věku 69 let (čj. 3477/58).

Kopal Josef, děkan v. v. v Zásmukách, zemřel 7. 6. 1958 ve věku 64 let (čj. 3527/58).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Čechal Jan**, provisor, Prackšice, ustanoven dekretem čís. 1541/58 ze dne 4. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 administrátorem v Blatnici p. sv. Ant.
- Gottwald Stanislav**, naposled prov. Červená Voda, nyní m. sl. v Chomutově, ustanoven dekretem čís. 1548/58 ze dne 4. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 administrátorem v Rýžovišti a excurrando administrátorem v Albrechticích.
- Cibulka Ladislav**, naposled prof. náb. v Jevíčku, nyní m. sl. v Uher. Hradišti, ustanoven dekretem čís. 1925/58 ze dne 4. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 provisorem v Gottwaldově-Otrokovicích.
- Popelka Josef**, provisor v Hluku, ustanoven dekretem čís. 1926/58 ze dne 4. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 provisorem v Prackšicích.
- Pastuzsan Josef**, provisor v Gottwaldově-Otrokovicích, ustanoven dekretem č. 1927/58 ze dne 4. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 provisorem v Hluku a excurrando administrátorem v Boršicích u Blatnice.
- Hejna Josef**, administrátor v Rýžovišti a excurrando administrátor v Albrechticích, ustanoven dekretem čís. 2404/58 ze dne 28. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 provisorem v Drahotuších a excurrando administrátorem ve Středolesí.
- Seidler Arnošt**, provisor, Nedakonice, ustanoven dekretem čís. 2403/58 ze dne 28. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 excurrando administrátorem v Kostelanech.
- Žvak Julius**, kooperátor v Novém Jičíně, ustanoven dekretem čís. 2402/58 ze dne 14. 5. 1953 s platností od 1. června 1958 kooperátorem ve Velké Polomi, okr. Bílovec.
- Král Vojtěch**, kooperátor, Malenovice, ustanoven dekretem čís. 2910/58 ze dne 20. 5. 1958 s platností od 20. 5. 1958 provisorem v Želechovicích.
- Schneider Hugo**, farář, Kunčice p. O., ustanoven dekretem čís. 2400/58 ze dne 28. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958 excurrando administrátorem v Tiché.

Pensionování:

Bachan Josef, farář, Boršice (okr. Veselí n. M.), pensionován výměrem čís. 859/58 s platností od 1. 5. 1958.

Nezdařilík Josef, kooperátor v Holešově, pensionován výměrem čís. 1033/58 s platností od 1. 4. 1958.
Křeháček František, farář, Blatnice p. sv. Ant., pensionován výměrem čís. 1704/58 ze dne 3. 4. 1958 s platností od 1. 5. 1958.

Úmrtí:

Křeháček František, nar. 1888, farář v. v., Blatnice, bytem Kostelany, zemřel dne 9. 5. 1958, pochován dne 12. 5. 1958 v Březové u Uher. Brodu.
Hráček Antonín, nar. 1883, kaplan v. v., Kunovice n. Olš., zemřel dne 27. května 1958, pochován dne 31. května 1958 v Kunovicích.

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Ustanovení:

Steiner František, interkalární administrátor v Křešíně, excurrendo administrátorem v Košetících. N. E. 457 z 1. 3. 1958.
Hanáček Vladimír, interkalární administrátor v Náchodě, interkalárním administrátorem v Kostelní Lhotě. N. E. 542 z 15. 3. 1958.
John Václav, interkalární administrátor v Řetově, interkalárním administrátorem v Sedlci u Kutné Hory. N. E. 543 z 15. 3. 1958.
John Václav, interkalární administrátor v Sedlci u Kutné Hory, excurrendo administrátorem v Kaňku. N. E. 544 z 15. 3. 1958.
Maceček Michael, kaplan v Kutné Hoře, excurrendo administrátorem v Gruntě. N. E. 546 z 15. 3. 1958.
Kubík Ladislav, interkalární administrátor v Nových Dvorech, excurrendo administrátorem v Církvici. N. E. 548 z 15. 3. 1958.
Herzán Jan, interkalární administrátor v Teplicích n. M., interkalárním administrátorem ve Starkově. N. E. 562 z 15. 3. 1958.
Herzán Jan, interkalární administrátor ve Starkově, excurrendo administrátorem v Horních Verneřovicích. N. E. 563 z 15. 3. 1958.
Skočdopole Karel, interkalární administrátor ve Starkově, interkalárním administrátorem v Teplicích n. M. N. E. 564 z 15. 3. 1958.
Skočdopole Karel, interkalární administrátor v Teplicích n. M., excurrendo administrátorem ve Zdonově. N. E. 565 z 15. 3. 1958.
Skočdopole Karel, interkalární administrátor v Teplicích n. Met., excurrendo administrátorem v Horním Adršpachu. N. E. 566 z 15. 3. 1958.
Pikl Jan, kaplan v Humpolci, interkalárním administrátorem v Nížkově. N. E. 567 z 1. 4. 1958.
Ducháček Josef, interkalární administrátor v Humpolci, excurrendo administrátorem v Jiřicích. N. E. 602 z 1. 4. 1958.
Henych Oldřich, interkalární administrátor v Sedloňově, interkalárním administrátorem v Náchodě. N. E. 640 z 1. 4. 1958.
Marek Stanislav, interkalární administrátor v Třebechovicích p. O., interkalárním administrátorem v Sedloňově v O. h. N. E. 641 z 1. 4. 1958.
Jelen Josef, interkalární administrátor v Konárovicích, interkalárním administrátorem v Třebechovicích p. O. N. E. 642 z 1. 4. 1958.
Cveček Alois, interkalární administrátor, Starý Kolín, excurrendo administrátorem v Konárovicích. N. E. 737 z 1. 4. 1958.
Cveček Alois, interkalární administrátor, Starý Kolín, excurrendo administrátorem v Týnci n. L. N. E. 738 z 1. 4. 1958.
Exner Karel, interkalární administrátor v Chřenovicích, interkalárním administrátorem ve Světlé n. S. N. E. 989 z 1. 5. 1958.
Michalička Ladislav, interkalární administrátor ve Světlé n. S., interkalárním administrátorem ve Větrném Jeníkově. N. E. 991 z 1. 5. 1958.
Michalička Ladislav, interkalární administrátor ve Větrném Jeníkově, excurrendo administrátorem v Branišově. N. E. 990 z 1. 5. 1958.
Černý Jan, farář v Lučici, excurrendo administrátorem ve Skuhrově u Habrů. N. E. 986 z 1. 5. 1958.
Dvořák Jan, interkalární administrátor ve Skuhrově u Habrů, interkalárním administrátorem v Chřenovicích. N. E. 988 z 1. 5. 1958.
Rajchl Karel, farář ve Slatině n. Zd., excurrendo administrátorem v Rybné n. Zd. N. E. 1048 z 1. 5. 1958.

Koudełka Štěpán, resign. farář v Rybné n. Zd., interkalárním administrátorem v Ostružně. N. E. 1050 z 1. 5. 1958.
Kubíček Josef, interkalární administrátor v Krouné, excurrendo administrátorem v Rané. N. E. 1057 z 1. 5. 1958.
Moštěk Jaroslav, interkalární administrátor v Rané, interkalárním administrátorem ve Vápenném Podole. N. E. 1058 z 1. 5. 1958.
Moštěk Jaroslav, interkalární administrátor ve Vápenném Podole, excurrendo administrátorem ve Svinčanech. N. E. 1059 z 1. 5. 1958.
Barčí Miloslav, farář ve Vápenném Podole, interkalárním administrátorem v Chrudimi. N. E. 1060 z 1. 5. 1958.
Cvrček Jaroslav, interkalární administrátor v Sen-dražicích, excurrendo administrátorem v Lochenicích. N. E. 1083 z 1. 5. 1958.
Fogel Stanislav, interkalární administrátor v Pouchově, excurrendo administrátorem v Plotišti n. L. N. E. 1084 z 1. 5. 1958.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Laňka Rudolf, č. kons. rada a farář v Košetících, přeložen dnem 28. 2. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 456.
Dvořák Karel, č. kons. rada a farář v Gruntě, přeložen dnem 15. 3. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 545.
Velebný František, č. kons. rada a farář v Církvici, přeložen dnem 15. 3. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 547.
Roháč Josef, b. notář a farář v Potštejně, přeložen dnem 15. 5. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 1004.

Úmrtí:

Tomíček Karel, kanovník-arcijáhen katedrální kapituly u sv. Ducha v Hradci Králové, kancléř kapitulní konsistoře, zemřel 3. 5. 1958. N. E. 1112.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Přefaření:

Se souhlasem ministerstva školství a kultury v Praze č. 5553/58 ze dne 10. 2. 1958 byly obce, osady a samoty farnosti Dolní Vltavice v okrese Český Krumlov přefařeny do farnosti Černá na Šumavě, okres a vikariát Č. Krumlov, s platností od 1. dubna 1958 (č. 310/58).
Se souhlasem odboru pro věci církevní rady krajského národního výboru v Českých Budějovicích, č. Cirk. 117/58 ze dne 31. 3. 1958 byla obec Jetětice v okrese Milevsko přefařena od farnosti Červená nad Vlt. k farnosti Veselíčko u Tábora s platností od 1. května 1958 (č. 599/58).

Vyznamenání:

Lilák Jaroslav, archivář kapitulní konsistoře, obdržel dne 27. dubna 1958 právo nositi synodalie (č. 852/58)

Ustanovení:

Gabriel František, děkan katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Českých Budějovicích, byl jmenován proboštem téže kated. kapituly (č. 457/58).
Šanda Jan, JUC, II. sídelní kanovník katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Čes. Budějovicích, byl jmenován kanovníkem-kustodem téže kated. kapituly (č. 458/58).
Klabouch Václav, bisk. vikář ve Vrčeni, okres Blouvice, byl jmenován IV. sídelním kanovníkem katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Čes. Budějovicích (č. 459/58).
Kunovjánek František, administrátor v Putimí, administrátorem v Myšenci (okres Vodňany) a excurrendo administrátorem v Putimí (okres Písek) od 1. 3. 1958 (č. 460/58).
Trdla Miloslav, sídel. kanovník a kancléř kapit. konsistoře v Čes. Budějovicích, excurr. administrátorem a správcem měst. vikariátu v Táboře, okres týž, od 1. 4. 1958 (č. 561/58).
Peřt Václav, ordinar. sekretář a rektor kostela Bož. Srdce Páně v Čes. Budějovicích, rektorem kostela sv. Prokopa v Čes. Budějovicích od 1. 4. 1958 (č. 572/58).
Jurásek Antonín, katecheta v. v. v Čes. Budějovicích, rektorem kostela Bož. Srdce Páně v Čes. Budějovicích od 1. 4. 1958 (č. 571/58).

(Pokračování)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII

ČÍSLO 8

P. Karel Sahan: Imperativ doby

ThDr. Jan Merell: Sint castae deliciae meae Scripturae tuae

*ThDr. Antonín Salajka: Nauka sv. Pavla o Církví jako
mystickém „těle Kristově“*

ThDr. Josef Kubalík: Buddhismus a křesťanství

ThDr. Jaroslav Kouřil: Přední kněžská povinnost

ThDr. Václav Bartůněk: První český kardinál

Dr. Hubert Havránek: Zásady církevního malířství

P. Karel Sahan: Transsubstantiatio

P. Antonín H. Bradáč: Básník podzimních melodií

P. Václav Zima: Pohled důvěry

P. Jan Vážanský: Zastánce slezského lidu

ThLic. Miroslav Rajmon: Pomoc náboženská a lékařská

Inž. V. a Zd. Červený: Choroby kapitalismu

8

1958

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. KAREL SAHAN: Necessitas et officium hodierni diei.

Auctor-Pater spiritualis Seminarii Maioris archidioecesis Pragensis-ostentat officia et munera sacerdotis huius diei, quae sunt-conficere Corpus et Sanguinem D. N. Iesu Christi et sanctificare semetipsum et omnes animas fidelium. Omnis sacerdos regat suos fideles ita, ut praeter ceteros vita spirituali et morali floeant. Ideo ipse sacerdos debet habere similitudinem immo cum structurae genere nostrarum ecclesiarum huius diei-scilicet hoc structurae genus est simplex, nihilo minus potens et grande.

ThDr. JOANNES MERELL: Sint castae deliciae meae Scripturae tuae (S. Augustinus).

Nullum est dubium, quin Litterae Encyclicae Pii Papae XII „Divino afflante Spiritu“ de sacrorum Bibliorum studiis opportune provehendis, studiis biblicis novos addiderint stimulos novasque scientiae biblicae messes. Etiam I. Congressus internationalis catholicus de re biblica a die XXV^a ad diem XXXam Augusti MCMLVIII Bruxeliis-Lovanii habitus fructus Litterarum Encyclicarum „Divino afflante Spiritu“ fuit. Scriptor notitiae, Facultatis Sacrae Theologiae decanus, qui congressui interfuit, rerum ordinem congressus enarrat.

Dr. ANTONÍN SALAJKA: Doctrina S. Pauli de Ecclesia ut Corpore Christi mystico.

Conceptus — Corpus Christi mysticum — i. e. Ecclesia, designat Christum in unitate et communionem cum suis fidelibus, realitatem nec ordinis physici aut logici, sed ordinis supernaturalis, nobis autem incomprehensibilis, quam realitatem comparatione, imagine tantum — Corporis Mystici — exprimere volumus. Rationes talis denominationis in articulo hoc adducuntur.

Dr. JOSEF KUBALÍK: Buddhismus et Christianismus.

Buddhismi essentia 4 venerabiles veritates sunt. Prima veritas est cognitio apparentiae totius mundi fontis passionis dolorisque humani. Omne animal subiacet legi — Carma — et sicut vitam, quae est essentia secundae veritatis buddhisticae. Missio hominis est oppressio passionis, scilicet concupiscentiae carnalis et tunc buddhista Arhat fit. Quarta veritas viam ad concupiscentiae oppressionem ducentem explicat. Conceptio buddhisticae salutis totaliter a conceptu christianae salutis distat. Finis Christiani non est status apathicus Nirvanam, sed participatio supernaturalis vitae divinae omnibus peccatis remissis. Religio Christi est absolute perfecta, religio revelata Dei Incarnati.

Dr. JAROSLAV KOUŘIL: De primis sacerdotis officiis.

Ad perfectionem internam et spiritualem potest ducere suos fideles solum is, cui est plus perfectionis. Nam recordamur illud proverbium latinum — nemo dat, quod non habet-et-verba movent, exempla trahunt. Profunda vita religionis et boni mores et salus fidelium pendent imprimis ex bonis et piis pastoribus, sacerdotibus. Etiam hac in re est nobis optima magistra historia Ecclesiae nostrae. Sacerdos-ecclesiastes-contionator, cuius verba Divina nuntianda fidelibus obsistunt eius vitae et moribus, fit solum permagnum obstaculum efficacis et prosperae curae animarum. Primum ipsi sacerdotes debent sincere et devote accedere ad mensam cibi spiritualis, panis caelici, antequam sublimia verba Divina fidelibus nuntient.

P. JAN VÁŽANSKÝ: De patrono et defensore Silesiae populi.

Attente audientes porro tractantem materiam de sacerdotibus bene de patria sentientibus modo intellegimus imaginem vitae Dr. Antonín Gruda, patroni, defensoris, excitantis suos ex somno vitae nationis Silesiae, 55 annis ante capellani dein parochi in vico Kateřinky non longe a capite Silesiae Opava. Eius profundum meritum et summa virtus pendet ex salute populi Silesiae ab incommodo nationis et capitis deminutionis.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Imperativ doby

P. Karel Sahan

Bylo již často citováno a použito slovo, které jsem před několika lety slyšel z úst před nedávnem zesnulého velikého a vzorného kněze českobudějovické diecése Msgr. dr. Rebana: „Důstojní pánové,“ pravil tenkrát, „každá doba se dá konsekrovat a kdo jiný jest povolán, aby ji posvěcoval, než katolický kněz.“

Naší dnešní pastorační úlohou není, abychom katolického křesťana jako takového formovali a posvěcovali, ani ne křesťana prvotní Církve a Církve středověké, imperativ doby je posvěcovati katolického křesťana 20. století po druhé světové válce.

Podle dogmatiky o prozřetelnosti tvoří Bůh Tvořitel každou novou dobu spolu s lidem celého světa. Bůh chce jen dobro, člověk však nakloněn ke zlému vnáší do každé doby také zlo. Každý kněz je povolán spolutvořit novou dobu spolu s Bohem Tvořitelem a s lidem po všech stránkách života lidského, zcela zvláště jest však povolán potírat mravní zlo a zdůrazňovat mravní dobro. Nikdo není tak povolán vést věřícího člověka k poctivosti, k pravdivosti a upřímnosti, k sociálnímu citění a mravní vyspělosti, lidumilnosti a laskavosti ke každému člověku ať jest jakékoliv barvy pleti — jako kněz naší doby.

Každý kněz má být konsekrátor temporis novi. Konsekrovat znamená proměňovat. Proměňovat mravní zlo v mravní dobro. Tak jako svatý Ambrož proměnil mravně se spouštějícího Augustina v člověka dobrého a svatého, tak jako svatý Jan Vianney, Klemens Hofbauer, Josef Kafasso proměnili tolik hříšníků v duše ctnostného a poctivého života — tak zní také příkaz dnešní doby nám, abychom tak činili.

Člověk dnešní doby jest ens rationale jako první člověk. Ve své podstatě se nezměnil, třebaže svou inteligencí změnil podmínky života k dobru lidstva celého světa. Dopravní a hospodářské prostředky se vyvinuly přičiněním člověka na tak vysokou úroveň, že dnes stojíme s údivem nad technickými vynálezy, které vytvořil člověk v dnešní atomové době. S úžasem obdivujeme kulturní vývoj všech národů světa... Věda a umění jsou v takovém rozkvětu, že vzájemným stykem umělců a vědců všech národů Východu i Západu očekáváme z tohoto rozkvětu bohaté ovoce.

Jen po stránce mravního života není člověk na tak vysoké úrovni jako v technice, hospodářství a v kultuře. Pořád ještě tolik mravních výkyvů, tolik nelásky mezi námi, mezi národy — tolik nenávisť, takže odvěká touha člověka po trvalém míru tak těžko se uskutečňuje přes všechny nejlepší mírové snahy a tendence.

Imperativ doby jest, aby kněz splnil své poslání a vedl svěřené duše dnešní doby svým slovem a příkladem na vyšší úroveň mravního a ctnostného života a tím k trvalému mírovému soužití všech.

Charakter kněze dnešní doby se musí podobat konstruktivnímu slohu našich moderních kostelů, který se vyznačuje **j e d n o d u c h o s t í a m o h u t n o s t í**.

Jednoduchostí; bezelstný jako holubice, opravdový, ryzí, čistý, křišťálově průhledný ve svém hlásání nezměnitelného stavu Božího, ve svém jednání, ve svém styku s lidem, ve svém občanském i kněžském vystupování. Každý musí vědět a se přesvědčit, že kněz nikdy neklame a nezkłame, nikdy nelže ani slovem, ani gestem. Křesťan dnešní doby netouží ani tak po tom, aby kněz byl dobrým kazatelem a neobyčejně nadaným člověkem nebo prvotřídní pedagog. To není každému dáno. Avšak jedno očekává každý křesťan i nekřesťan od kněze dnešní doby, aby byl vnitřně vyrovnaný, čistý, ryzí charakter — opravdový muž Boží, který má rád jako Bůh každou duši nesmrtelnou, za kterou se obětuje, za kterou se modlí a se stará, aby se očišťovala od zla a proměnila se v duši čistou a ctnostnou a mírumilovnou.

Mohutnost. Druhá charakteristická vlastnost kněze dnešní doby! Za každým slovem stojí cele a pevně. Nezměnitelné jsou pravdy Boží ve svatém evangeliu obsažené. Pokrm duchovní se ve své podstatě nemění tak jako chléb náš pozemský. Čočka před deseti tisíci lety do hrobu uložená, nalezená v hrobech vykopaných v Jerichu, v nejstarším městě světa, je ve své podstatě stejná, jako

čochka dnešní doby — tak také žito, pšenice, ječmen a ovoce. Jen příprava pokrmů se mění, je hutnější a chutnější, je bohatší na vitaminy a kalorie.

Tak musí i náš pokrm duševní, který podáváme ve svém kázání, býti hutnější a chutnější. Podáme jej v nové formě, v novém rouchu a v nové módě. Jsme „solí země“ — tak chce sám náš Pán, abychom byli. — Solí teprve se stává pokrm chutný a příjemný.

Imperativ doby tedy je: *Sacerdos esto consecrator temporis novi*. Hlásej slovem i příkladem jednoduše a mohutně pravdy Boží. Konsekruj, proměňuj duše nakloněné ke zlému v duše láskou Boží a bliženskou naplněné; veď je stále výš, na stále vyšší úroveň mravního žití a bytí, aby se všichni měli rádi a dovedli nejen chtít, nýbrž ve skutku i žítí na celém světě v pokoji a míru.

SINT CASTAE DELICIAE MEAE SCRIPTURAE TUAE (S. AUGUSTINUS. CONF. XI, 2)

První mezinárodní kongres katolických biblistů v Bruselu a Lovani

Světová výstava v Bruselu dala podnět k nesčetným manifestacím, sjezdům a kulturním podnikům. V pavilónech jednotlivých národů se konaly „národní dny“ a četli jsme v našem tisku o mimořádném úspěchu kulturních podniků v pavilónu ČSR. Také pavilón Svaté stolice Civitas Dei se stal středem četných kulturních a náboženských manifestací ukazujících tvář dnešního katolicismu. Za jeden z nejvýznamnějších kongresů je považován I. mezinárodní kongres katolických biblistů a orientalistů, k němuž dali podnět katoličtí biblisté Belgie, zvláště profesori katolické university lovaňské. Na kongres se přihlásilo tolik účastníků, většinou profesorů Písma svatého (450) a řečníků (70), že pouze zahájení a zakončení kongresu se mohlo konat v pavilónu Civitas Dei, kdežto přednášky jednotlivých sekcí bylo nutno přeložit do poslucháren lovaňské university. Sjezd, kterého se pisatel tohoto článku zúčastnil, byl přehlídkou mnohostranné práce katolických biblistů, kteří dnes ve všech oborech biblického bádání (exegese, archeologie, filologie, orientalistika, papyrologie) se mohou pochlubiti odborníky světového jména. Kongres ukázal, jak zvláště po podnětné encyklice Pia XII. o „Časovém podporování biblických studií“ z r. 1943 vzrostl zájem o biblická studia a poznání bible nejenom mezi odborníky a kněžími, ale i mezi katolickými věřícími.

Není možno v krátkém článku zachytit bohatou náplň sjezdového jednání a všech konferencí. Dotknu se alespoň některých nejvýznamnějších a snad bude možno v některém z příštích čísel DP ještě se k některým přednáškám vrátit.

Kongres byl slavnostně zahájen ve velké přednáškové aule v pavilónu Civitas Dei v pondělí 25. srpna za přítomnosti J. E. kardinála van Roey, belgického primasa, apoštol. nuncia E. Fornioho, palermského arcibiskupa kardinála E. Ruffiniho, rektora lovaňské university biskupa H. van Waeyenbergha a celé řady belgických biskupů. Úvodní přednášku, „Co očekává Církev od exegetů“, pronesl namurský biskup, známý exegeta Mgr. A. M. Charue a o problému inspirace hovořil profesor jeruzalémské biblické školy P. Benoit. Odpoledne se odebrali účastníci kongresu do Lovaně, kde pak v posluchárnách university se konaly ještě téhož dne a v následujících dnech jednak schůze plenní, jednak schůze sekcí. Sekcí bylo šest: Pro otázky introdukční, orientalistické, pro otázky novozákonní, starozákonní, novozákonního milieu a biblické teologie. Byl to trochu nezvyklý a dokonce roztomilý pohled do nádvoří koleje papeže Martina V. a přilehlých poslucháren, když desítky profesorů — mnozí s účtyhodně prošeďivými hlavami — zasedali ve školních lavicích, činili si poznámky a nejednou pak velmi živě diskutovali s přednášejícími, jako např. profesor dominikánské školy jeruzalémské P. Benoit s profesorem biblického institutu římského P. St. Lyonnetem S. J.

Byly probírány otázky nejrůznějšího druhu. Lovaně má již svoji tradici biblických kongresů. Právě před deseti lety byl zde zahájen první biblický kongres. Zpravidla tyto kongresy byly věnovány určitým speciálním otázkám, ale protože letos šlo o kongres me-

zinárodní a přihlásil se neobyčejně velký počet řečníků, byla jim ponechána volnost ve výběru temat. Bylo to poněkud na úkor soustředěnosti a od posluchačů bohatá tematika přednášená ve všech světových jazycích vyžadovala značné vypětí fyzické i duševní. Sám jsem vyslechl v jednom týdnu na třicet přednášek. Pro poznání celkového charakteru jednání a otázek, které jsou dnes v popředí biblického bádání uvádím některé nejvýznačnější přednášky z jednotlivých sekcí: *Otázky introdukční*: Biblistická interpretace v exegesi, apologetice a theologii (J. Levie S. J.); Odporující si ličení v bibli (J. Schildenberger); Sensus plenior Joel 3, 1–5 (A. Kerrigan); Papyrus Bodmer (E. Massaux); Přípravované nové vydání řecko-lat. Nového zákona (J. Smith). *Otázky Blízkého orientu*: Náboženství Íránu a Starý zákon (J. Menasce); Problém totemismu u Semitů (J. Henninger); Ugaritské lingvistické otázky ve světle nových objevů (M. Dahood); Kniha Přísloví a Moudrost Amenemopova na papyru 10474; Několik přednášek o textech Qumranských. *Otázky novozákonní*: Horské kázání (J. Dupont); Janova perikopa 12, 44–50 (M. Boismard); Svátosti v evangeliu sv. Jana (R. Schnackenburg); 10. kap. Zjevení sv. Jana a její vztah k eschatologickému problému Nového zákona (A. Feuillet); *Otázky starozákonní*: Stvoření Evy (L. Arnaldich); Literární jednota Bar. 1, 1–3, 8 (B. Wambacq); Ut sciant reprobare malum et eligere bonum Is 7, 15 (G. Duncker); Qumranský text Is 9, 7–10 (E. Kissane); Beer-Seba (H. Haag); Žalm 88/89 jeho původ a význam v teologii St. z. *Novozákonní doba*: Mysteria a jejich vliv na ep. ke Kol. a Efes. (L. Cerfaux); Hrob sv. Petra, tradice a nové objevy (J. Ruysschaert). *Biblická theologie*: Pojem bibl. theologie (M. Peinador); Agapé v Novém zákoně (C. Spicq); Pojem člověka ve Starém zákoně (A. Dubarle); „Spravedlnost Boží“ v Řím 3, 5 (St. Lyonnet); Problém monoteismu ve St. z. (V. Hamp.); Biblická a patristická eschatologie (K. Schelke).

Konference byly přerušeny ve čtvrtek dne 28. srpna exkursí do starobylého Genu ve východních Flandrech a do Brugg - „Belgických Benátek“ - v západních Flandrech. V Gentu byly kongresisté přijati a pohoštěni tamním biskupem Ch. J. Calewaertem a večer v semináři v Bruggách biskupem E. de Smedtem. V Bruggách též starostou města ve starobylé radnici. V pátek pokračovaly v Lovani konference, byla prohlídka univerzitní knihovny a k večeru přijal kongresisty rektor lovaňské university H. van Waeyenbergh. Národním doplněním živého slova byla výstavka nejnovější biblické literatury, kde zaslouženou pozornost vzbudil právě dokončený třísvazkový český překlad Starého zákona od dr. Jos. Hegera, který pořadatelé výstavky umístili na význačné místo bezprostředně u vchodu do výstavky.

Zakončení sjezdu se konalo opět na EXPO ve velké hale pavilónu Civitas Dei za přítomnosti papežského nuncia a členů belgického biskupského sboru. Po přečtení poselství, které zaslal svatý Otec Pius XII. kongresu, promluvil rektor Papežského biblického institutu

v Římě E. Vogt o literárně kritických otázkách knihy Ezechiel a B. Alfrink, kdysi profesor Písma svatého, dnes arcibiskup v Utrechtu, O vulgarisaci biblických věd a dokumentech Církve. Obě tyto závěrečné přednášky vzbudily mimořádný zájem, protože se dotýkaly ožehavých problémů biblického bádání a podaly cenné a moderní směrnice pro exegety, kterak si počínat v popularisaci a výkladu těžkých míst bible.

Obsažná náplň kongresu, diskuse, někdy velmi živé a zvláště vzájemné osobní poznání a sejití se s biblisty celého světa, zanícenými pro Knihu knih, budilo

v nás všech city, které při studiu a četbě Písma svatého vanuly nitrem Augustinovým a které vyjádřil tak krásně slovy: „Sint castae deliciae meae Scripturae tuae; nec fallar in eis, nec fallam ex iis“ (Conf. XI, 2). Aby nám byly čistou rozkoší, abychom sami v nich nebloudili, ani jiné z nich klamali, k tomu jistě mnoho přispěl I. mezinárodní kongres katolických biblistů, kteří opouštěli Brusel a Lovan s jediným přáním, aby tento první mezinárodní kongres nebyl kongresem prvním a posledním, nýbrž, aby co nejdříve následoval kongres další. Prof. dr. Jan Merell

NAUKA SV. PAVLA O CÍRKVI JAKO MYSTICKÉM „TĚLE KRISTOVĚ“

Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“ jest pravda tajemná, která nás uvádí k poznání vnitřní, nadpřirozené podstaty Církve. Kristus, který se narodil jako vtělený Syn Boží z Marie Panny, není ještě celý „mystický Kristus“. „Mystický Kristus“ jest utvořen z Krista jako hlavy a ze svých údů, je to tedy Kristus, který pro naši spásu zemřel na kříži, vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa, který však v nás žije, v „novém životě“, který máme v něm. Jinými slovy „mystický Kristus“, tj. *Církev Kristova*, jest Kristus a společenství (souhrn) věřících, kteří jsou s ním a skrze něho spojeni v jedno „mystické tělo Kristovo“ (srv. Jürgensmeier, uv. kn. 18, Grivec, uv. kn. 96).

V pojmu „mystické tělo Kristovo“ jsou skutečnost a obraz těsně spojeny. Pavlovo přirovnání Církve k tělu Kristovu není jen obraz, odpovídá mu věroučný obsah, tj. nadpřirozená, vnitřní podstata Církve, k čemuž použil apoštol tohoto obdobného přirovnání (Grivec, uv. kn. 97). Výraz „mystické tělo Kristovo“ označuje tajemné životní společenství (svázanost) s Kristem, jemuž odpovídá skutečnost. Není tím vysloven pouze mravní vztah ke Kristu, např. láska ke Kristu, bratrství s ním, nýbrž skutečná, životní jednota s ním.

„Mystické tělo Kristovo“, „mystický Kristus“, tj. *Církev*, jest živá, nadpřirozená *skutečnost*. Nenáleží fyzickému řádu, jako např. Kristus narozený z Marie Panny, nenáleží ani řádu logickému, je to skutečnost *řádu nadpřirozeného*. „Mystický Kristus“ je skutečnost ve vlastní bytostné formě, nám nepochopitelná a tajemná. Je to skutečnost, kterou nemůžeme vyjádřití pojmy tohoto světa, je to něco nevystižitelného a nevysslovitelného, co se snažíme vyjádřit jen přirovnáním, obrazem: „mystické tělo Kristovo“. V obrazu skutečného těla s jeho hlavou a s jeho údů si představujeme skutečnost životní jednoty věřících s Kristem jako „mystické tělo Kristovo“.

Tak jako si nemůžeme na jedné straně představovat společenství s Kristem jako pouze mravní vztah věřících ke Kristu, nesmíme na druhé straně tento poměr přepínati, jako by totiž věřící byli fyzickými údů, částmi Kristovými. Podobně by také byla falešná představa „mystického těla Kristova“, kdybychom se domnívali, že je to jakýsi éterický, neviditelný organismus. Nelze tedy zaměňovat obraz a věc, vždyť obraz je pouze znázorněním věci, tj. nadpřirozené jednoty a životního společenství věřících s Kristem. Ovšem, jak už bylo řečeno, u sv. Pavla jsou obraz a skutečnost v tak těsném spojení, že se takřka jedno do druhého přelévá (srv. E. Mersch, uv. kn. I, úv. XXI).

Jaké jsou *základní rysy* Pavlova přirovnání Církve k „mystickému tělu Kristovu“?

a) Ve svém listě ke Gal 1, 1; 11–12 prohlašuje sv. Pavel, že je pravý apoštol, povoláný nikoliv od lidí, nýbrž samým Ježíšem Kristem, takže jeho evangelium nemůže být chápáno a přijímáno jako učení lidské, nýbrž jako věc Boží, kterou nepřijal od žádného člověka, nýbrž která mu byla dána zjevením Ježíše Krista na cestě do Damašku. V tomto zjevení, kdy Kristus pravil Šavlovi, pronásledujícímu křesťany: „Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ“ (Sk 9, 5), naznačil mu Ježíš zřetelně, že v pronásledované Církvi (křesťanech) pronásledoval vlastně její božskou hlavu, Krista samého (srv. enc. Pia XI. „Miserentissimus Redemptor“ z 8. V. 1928). Církev je tedy tajemně *totožná* s Kristem,

mezi věřícími a Kristem se předpokládá tajemné, mystické společenství a jednota. Tato idea totožnosti Krista a Církve, tajemného přebývání Krista v údech Církve, jest základem Pavlovy víry v Kristovo učení. Obraz Církve jako tajemného, „mystického těla Kristova“ provázal sv. Pavla od jeho obrácení až do smrti, byl vůdčí myšlenkou jeho apoštolátu. Tuto svou nadpřirozenou zkušenost u Damašku a Kristem zjevenou skutečnost totožnosti Krista s Církví, prožíval celou svou osobností, takže volal: „Nežiji už já, nýbrž žije ve mně Kristus“ (Gal 2, 20).

b) Sv. Pavel používá obrazu těla, aby vyjádřil společenství věřících s Kristem. Tak píše v Řím 12, 4–5: „Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všechny údů nemají stejnou službu, tak i my, ač je nás mnoho, jsem jedno tělo v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého“. Vzájemný poměr věřících jakožto údů Kristových objasňuje sv. Pavel v 1 Kor 12, 12–27, kde při řešení praktických otázek korintské obce vychází od jedné základní myšlenky, tj. od sjednocení věřících s Kristem. Věřící jsou s Kristem v nejúžším životním společenství, tvoří jedno „mystické tělo Kristovo“. Je to jedna z neústřednějších pravd Nového zákona, vyjádřená především u sv. Pavla, že *jsme Kristu přivtěleni*, takže Kristus je všechno ve všech, všichni pak jsou „jedno v Kristu“ (1 Kor 12, 27, Řím 12, 5, Gal 3, 28).

c) V listech ke Kol 2, 19 a Ef 4, 12–16 má sv. Pavel na mysli povýšeného, oslaveného Krista, který je zde označován za *hlavu*, s níž jsou a musejí být věřící spojeni.

Hlavním obsahem Pavlova kázání jest učení o Kristově životě ve věřících (společenství věřících s Kristem) a o Církvi jakožto „těle Kristově“. Nazývá je „tajemstvím“ (Kol 1, 27, Ef 3, 3–12), při čemž má sv. Pavel na mysli pravděpodobně tajemství života Kristova v Církvi a spojení věřících v jednom tajuplném těle Kristově. Upozorňujeme však výslovně, že pojmenování „mystické tělo Kristovo“ sv. Pavel ještě *neužíval*, to vzniklo později a zdomácnělo hlavně vlivem scholastické theologie. *Důvody* k pojmenování Církve „mystickým tělem Kristovým“ jsou velmi případné:

a) Název „mystické tělo“ značí především, že Církev Kristova se liší od Kristova fyzického, historického těla, s nímž přišel na tento svět, byl ukřižován, nyní pak přebývá oslaven v nebesích a skrytý ve Svátosti oltářní.

b) Název „mystické tělo“ značí však na druhém místě více než nějaké mravní tělo, např. určitý spolek. Církev jakožto duchovní, „mystické tělo“ se přibližuje přirozenosti fyzického těla. Mezi Kristem a Církví nejsou pouze mravní svazky (práva a povinnosti), nýbrž skutečné organické svazky a vlivy, ovšem nadpřirozeného rázu a neviditelné. Církev není fyzickým tělem Kristovým, nýbrž „mystickým“ tj. uprostřed mezi mravním a fyzickým tělem. Název „mystický“ nesmíme ani na jedné straně příliš zveličovati, ani na druhé straně zase příliš zmenšovati.

c) Svazek Kristův s Církví je nadpřirozený, tajemný, „mystický“. Církev je tajemné, „mystické“ pokračování vtělení Kristova. Právem se označuje Kristův svazek s Církví za „mystické tělo“. „Mystické tělo Kristovo“, tj. Církev, je vlastně pokračováním historického Krista (srv. Grivec, uv. kn. 98 dd).

Privtělení, včlenění do „mystického těla Kristova, tj. Církve, se děje na křtu sv. Církev je nadpřirozená společnost a svátostný organismus. Údem a členem Církve se stává člověk na křtu sv., kde vstoupí v mystické společenství životní s Kristem a přijímá nezrušitelné znamení trvalého začlenění v Krista. Křtem přichází člověk do styku s vykupitelskou smrtí Kristovou, křest je společenství smrti s Kristem, jak praví sv. Pavel: „Což nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni?“ (Řím 6, 3). Tak jako skutečná smrt Kristova způsobila smrt hříchu, podobně usmrcuje duchovní (mystická) smrt křtu v člověku hříchu: „...Vždyť víme, že náš starý člověk byl spoluukřižován, aby zničena byla hříšnost těla, abychom již nebyli otroky hříchu. Neboť kdo zemřel, je zproštěn hříchu“ (Řím 6, 6–7). Křest je však nejen smrtí s Kristem, nýbrž současně vzkříšením, znovuzrozením a novým životem s Kristem: „Byli jsme tedy spolu s ním pohřbeni křtem ve smrt, abychom tak — jako Kristus byl slávou Otcovou vzkříšen z mrtvých — i my vedli nový život“ (Řím 6, 4, Kol 2, 12). „Jestliže však jsme s Kristem zemřeli, věříme, že také s ním budeme žítí“ (Řím 6, 8).

Sv. Pavel mluví o našem privtělení ke Kristu skrze křest různým způsobem, tak např. o „pokřtění v Krista Ježíše“, eis Christon (Řím 6, 3), o „oblečení v Krista“ (Gal 3, 27). Řecký výraz βαπτίζεῖν, baptízein, křtí, značí ponoření, potopení. Proto Pavlova slova bytí „pokřtěn v Krista“ značí: bytí ponořen, potopen v osobu Kristovu a tím vejít s ním v nejužší spojení a životní vztah. Obřad křtu ponořením vykládá sv. Pavel jako smrt a pohřbení starého člověka, vyzvednutí z vody pak jako jeho vzkříšení k novému životu (Řím 6, 4–6, Kol 2, 12). Křest je také „oblečením Krista“: „Neboť všichni, kdož jste byli v Krista pokřtěni, Krista jste oblékli“ (Gal 3, 27), tj. Kristus nás obklopuje skrze křest, podobně jako oděv naše tělo. Není to však pouze zevnější obklopení a oblečení, neboť všichni „jeden v Kristu Ježíši“ (Gal 3, 29). Křtem jsme navzájem a s Kristem svázáni, takže už nejsme mnozí a rozdílní,

nýbrž tvoříme jedno tělo v Kristu: „Neboť v jednom Duchu byli jsme my všichni pokřtěni v jedno tělo...“ (1 Kor 12, 13). Křtem jsme pohřbeni, potopeni v „mystického Krista οὐτως καὶ ὁ χριστός hutoos kai ho Christos, „tak i Kristus“, překl. Sýkorův, „tak (je to) i v Kristu“, překl. Colův, (1 Kor 12, 12), včlenění v jeho „mystické tělo“, Církev, křest jest vstupní brána do Církve (Mat 28, 18).

Jestliže skrze křest jsme začlenění do „mystického těla“ Církve, pak živí, posiluje a zdokonaluje naše společenství s Kristem nejsv. *Svátost oltářní*. Sv. Jan pohlíží na Eucharistii více z hlediska jejího významu pro duchovní život člověka, sv. Pavel pak v jejím vztahu k „mystickému tělu Kristovu“. Společenství s Kristem a věřících navzájem vyjadřuje apoštol Pavel velmi jasně: „Což není kalich, který žehnáme společenstvím Krve Kristovy? A chléb, který lámeme, není společenstvím Těla Kristova? Poněvadž je to jeden chléb, jsme my, ač mnozí jedním tělem? neboť jsme všichni účastní jednoho chleba“ (1 Kor 10, 16–17). Společenství (κοινωνία, koinoonia) krve a těla Kristova značí společenství s eucharistickým Kristem, avšak v něm spočívá také vzájemné společenství věřících, protože jsme všichni účastní na jednom (eucharistickém) těle Kristově (δωμα του χριστού, sooma tu Christu, v. 16). Myšlenka společenství je vyjádřena jiným obratem ve v. 17, kde „tělo“ (ἐν σῶμα, hen sooma) značí „mystické tělo“, tj. Církev. Tedy proto, že máme účast na jednom eucharistickém chlebě, tvoříme jedno „mystické tělo Kristovo“. Slovem „společenství Těla Kristova“ ve v. 16 odpovídají slova „jsme my, ač mnozí, jedním tělem“ v. 17. Dvojí společenství „mystického těla Kristova“: všech údů s Kristem a údů navzájem v jednom Kristu, dosahuje svého nejvyššího uskutečnění a naplnění v nejsv. Svátosti oltářní, která je proto „*svátostí jednoty mystického těla*“ (sv. Tomáš, S. Th. III, 73, 3; srv. Jürgensmeier, uv. kn. 21 dd, Grivec, uv. kn. 95, 97 dd, 121 dd).

ThDr. Antonín Salajka

BUDDHISMUS A KŘESŤANSTVÍ

Je nesporné, že Buddha je velkou osobností světových dějin. Jeho život spadá mezi r. 560–480 př. Kr. Pocházel ze vznešeného rodu, oženil se, zklamán životem opouští v 29 letech rodinu, domov i majetek a rozhoduje se státí mnichem, aby hledal cestu spasení od utrpení. Po dlouholetém marném úsilí dochází osvícení a poznává pravou cestu k odstranění bolesti. A hlásat lidstvu cestu vykoupění z bolesti se stává nyní jeho životním posláním.

Střediskem buddhistického myšlení není Bůh, nýbrž člověk a učení Buddhovo se neobírá spásou náboženskou, nýbrž etickou, filosofickou. Učení Buddhovo, jež hlásal po 45 let svým mnichům, pramení v naukách vedicko-brahmánských, zvláště v mystice Upanišád. Podstatné myšlenky této nauky indické jsou:

1. Věci ve světě, včetně člověka, jsou projevy jediného, neosobního bytí, jež je zváno Brahman, a s ním je totožná i duše lidská, zvaná Atman.

2. Celý svět je jenom zdánlivý (maya), nemá reální existenci, což je zdrojem utrpení.

3. Hledání spásy z tohoto stavu spočívá v úsilí navrátit se v splnutí s jedině skutečným bytím, to jest Brahmanem. To je charakteristický rys vykoupění u všech indických soustav.

Jádro nauky Buddhovy tkví ve čtyřech vznešených pravdách. Každý vyznavač buddhismu je si vědom pomíjivosti a zdánlivosti všeho ve světě, utrpení Buddhovo spočívá v poznání, že všechno bytí je jenom zdánlivé, nereálné. Též člověk je jenom jedním z článků této strastiplné situace. Jeho Já, sebevědomí, není ničím jiným než souhrnem psychologických stavů, stále proměny bytí a zanikání. Duši ve smyslu trvalé substance buddhismus nezná, jde v něm spíše o jakousi aktuální duši, měnící se dojmy rázu tělesného a duševního. Tedy není správné mluvit o buddhistickém

stěhování se duši. - Druhá pravda se obírá vznikem utrpení. Každý člověk podléhá zákonu Karma, čím u něho se více uplatňuje žízeň po životě, tím více ho tíží Karma. Každé nové bytí je závislé na činech minulého života, dnešní člověk je dědicem dřívějšího, tak že nižší existence vyvěrá z dřívějších zlých činů, vyšší znovuzrození pak z činů dobrých. Proto posláním člověka je nynějším dobrým žitím se vymanit z tíže Karma a stát se Arhat-em, Světcem, jehož Karma je zničena a jenž došel Nirvanam, plného ztišení koloběhů životů. - Třetí pravda Buddhova se týká potlačení utrpení. Třeba potlačit v sobě žádostivost, žízeň po životě, onu démonickou na sebe zaměřenou sílu v člověku, která způsobuje stále nová zrození. Ji třeba v sobě zhasiti, aby člověk došel vykoupění z utrpení. - Arhat nepěstuje nějaké diskuse či disputace, jej nedojmá ani slast, ani bolest. Bez majetku, bez vášně, bez jakékoli tužby je odpoután ode všeho, je klidný jako hluboká voda; jeho údělem je klid, nevyslovitelná vyrovnanost - *akosmismus*.

A poslední pravda Buddhova vysvětluje cestu k potlačení utrpení. Prvním krokem k buddhistickému vykoupění je zřeknutí se majetku a vstup do obce mnichů (sangha), pro něž Buddha svou cestu spásy z utrpení vymyslel. Indický myslitel jim doporučuje „osmidílnou vznešenou stezku“: pravou víru, pravé chťení, pravou řeč, pravý čin, pravý život, pravé snažení, pravé smýšlení a pravé v sebe ponoření. K tomu přistupuje pět mravních předpisů pro laiky a pět zvláštních příkázání pro mnichy, jež mají být plněny. Nejvyšší ideál buddhistické etiky je *soucít* ke všem bytostem, neboť všechny jsou ve stavu utrpení.

Uvedli jsme si nauku o čtyřech vznešených pravdách proto, aby nám vysvětlil jasně podstatný rozdíl mezi pojetím spásy křesťanské a buddhistické. Buddha

v celém svém myšlení je vyslovený pantheista a tím též atheista. Kristus však vychází z Boha a sám je pravý Bůh. Učení Buddhovo (dharma) není v podstatě náboženstvím, nýbrž světovým názorem, jež Spengler označuje přílehně „Greisenphilosophie“ - filosofii starce. Nauka Kristova je živým náboženstvím, neboť její trestí je vztah člověka - dítko Božího k Bohu - Nejsvětější Trojici. Tedy chápeme hned, že vlastně buddhismus a křesťanství nelze srovnávat. Než i v *chápaní utrpení* jest křesťanství nesrovnatelně výše než buddhismus. Buddha chápe bytí ve světě pasivně a negativně; klade větší důraz na nebytí než na bytí, jeho cílem Nirvánam, jakési zhasnutí všeho v člověku. Utrpení je pro buddhistu něčím čistě negativním. Pro křesťana i bolest má nesmírný význam, hodnotu: jako bolest nad hříchem vede k pokání a obrácení, jako utrpení smírné očisťuje od hříchu a trestu, jako utrpení druhého vzbuzuje soucit a lásku k trpícímu, utrpení Spasitelovo pak vykupuje lidstvo ze hříchu a získává mu milost účastství na životě Božím. Tedy i etický názor křesťanský na bolest a utrpení je nesrovnatelně vznešenější než pasivita buddhismu.

Již staří křesťanští apologeté zdůrazňovali, že učení Kristovo všechny náboženské síly v člověku přivedlo k nejvyššímu vypětí a že obsahuje v sobě všechny náboženské pravdy jiných náboženství, ovšem bez jejich omylů a zvráceností. Nejpodstatnější rozdíl však spočívá v *osobě samého Ježíše Krista*. Co dělí křesťanství od ostatních světových náboženství a tím i od buddhismu je vyjádřeno v lapidárních větách apoštolského vyznání víry: „Věřím - v Ježíše Krista Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny - byl ukřižován, umřel i pohřben jest. Třetího dne vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího, odtud přijde soudit živé i mrtvé.“ Ježíš Kristus je *Bůh*

a zároveň *člověk*, a to jsou základy křesťanského náboženství. Sám Spasitel, pokorný a svatý se prohlašoval za Mesiáše předpověděného proroky Starého zákona. Křest v Jordáně a proměnění na hoře Tábor dokazují jeho božství, démoni uznávají jeho božskou moc. Pro své vyznání před veleradou, že je Syn Boha živého, jest odsouzen na smrt kříže jako rouhač. — Jeho přirozené synovství Boží vysvítá z každé stránky evangelíí a jest hlubokým kořenem tajemství křesťanské víry v Nejsvětější Trojici. Ježíš však též dokázal své božství svými zázraky, z nichž největším je nesporně jeho vlastní zmrtevýchvstání. „Nevstane-li Kristus z mrtvých, marné jest kázání naše a marná je víra vaše,“ píše již svatý apoštol národů (Kor 15, 15). Žádný z jiných zakladatelů náboženských nevstal z mrtvých, u žádného z nich není víra v jeho zmrtevýchvstání základem jejich náboženství. Ježíšovou smrtí a zmrtevýchvstáním nastalo nové údobí lidských dějin, dějin lidstva vykoupěného a smířěného s Bohem.

Proto Kristovo náboženství musí býti výlučné, neboť je absolutně dokonalé, jsou náboženstvím zjevným, náboženstvím vtěleného Boha. Není tudíž správná výtká indického spisovatele, S. Radhakrishnan-a, proti křesťanství, že se prohlašuje za náboženství absolutní „jednou provždy předané svatým“ a že zdědilo semitskou víru v žárlivého Boha, když jeho středem se stal „jednorozený Syn Boží“. (Srovnej: Die Gemeinschaft des Geistes - Darmstat 1952 - str. 339.)

My křesťané jsme si vědomi, že naše víra v Ježíše Krista, vtěleného Boha, je rozumově podložena historickými, nezvratnými fakty a se sv. Šimonem Petrem vyznáváme: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží.“ (Jan VI, 69–70.)

ThDr. Josef Kubalík

PŘEDNÍ KNĚŽSKÁ POVINNOST

(Dokončení)

Přimlouváme-li se tolik za intenzivní duchovní, resp. vnitřní život, jistě každý katol. kněz dobře ví, co se tím myslí. Každému katol. knězi je to zajisté tak běžné, jako že nejvýživnější a nejchutnější chleba je z rezné mouky. Nicméně však někdy neškodí i nejobyčejnější věci si trochu připomenout.

Každý ví, že zde naprosto nejde o nějaké duchovní labužnictví, jež si libuje ve sladkých útěchách a snění, nebo ve vyhledávání a sbírání těch nejlepších a nejduchaplněji řečených myšlenek, jako když žirafa v zoologické zahradě vyhledává a okusuje ty nejlepší lupeny, jež může dosáhnout, naprosto tu nejde o nějakou příjemnou nečinnost či lenošení, naopak - jde tu o stálou bdělost a permanentní houževnaté úsilí odříkáním, odvracet naši dědičným hříchem z rovnováhy vyšinutou přirozenost od toho, čemu náš katechismus říká sedmero hlav. hříchů, jde tu o ustavičnou bdělost a stálé úsilí odvracet tuto přirozenost od půvabu smyslových požitků a smyslných rozkoší; jde tu o stálou snahu obrátit veškerou energii k vyšším statkům, ke ctnostem, jichž se snažíme nabýti, abychom co nejdokonaleji následovali Ježíše Krista a důvodně pak mohli doufat, že kde je On, budeme jednou i my. Jde tu o to, aby naše svědomí mělo ustavičnou starost, aby se nejen uchránilo každé proviny a poskvrny, ale jak bychom se ve všech svých pracích, ve styku s druhými, při zotavení, odpočinku a všude a vždy spojovali s Ježíšem Kristem a takřka se v Ném ztráceli, resp. propůjčovali mu sebe, aby žil, jednal skrze nás: co by Ježíš činil a jak by se choval v jednotlivých situacích na našem místě, co od nás očekává a žádá právě v tomto okamžiku a ve všech dalších. Ať myslím, soudím, chci, miluji, pracuji a trpím s Ním a v Ném a skrze Něho, podle Jeho úchvatného a přitom

tak prostinkého příkladu. Ať mé vnější chování a jednání se stane projevem Ježíšova života ve mně, ať mohu říci se sv. Pavlem: „Žiji pak nikoliv já, ale žije ve mne Kristus“ (Gal 2, 20), ať On se dívá na děti mýma očima, ať On žehná věřícím mýma rukama, ať káže své evangelium mými rty a mým jazykem, ať chodí po našich pozeňnaných krajích mýma nohama a mým srdcem hledá ovce ztracené...

Osvojí-li si kněz takový habitus, mimoděk začne svůj vnitřní život vyzářovat do všech, kteří jsou okolo a kteří jsou mu svěřeni. Tehdy bude jako kalich, naplněný až po vrch životem Ježíše Krista a nadbytek bude přelévati na duše sobě svěřené, tehdy bude jak roztopená kamna, jež sálají blahé teplo do celého okolí, tehdy nebude pouhým potrubím pro milost Boží, ale překypující nádrží a ze svého přebytku, aniž mu bude ubývat, bude zavodňovati náboženskou pustinu kolem sebe. „Tehdy vyrazí, jak zora tvé světlo (svého zdraví velmi brzy dojdeš), před tebou půjde spravedlnost a Boží sláva za tebou bude tě provázet. Tehdy volat budeš a Pán tě vyslyší, vzývat Ho budeš i řekne: ejhle, tu jsem. Tehdy vzejde v temnotě světlo tvoje a z tvé tmy bude jako o polednách a dá ti Hospodin klid ustavičný, jasným leskem bude plnit tvou duši. A tvé kosti, by slábly, nedopustí, budeš jako zahrada hojně zvlažovaná a jako zřídlo, jehož vody nevyschnou.“ (Is 58, 8, 9, 11.) Tehdy se na knězi naplní známé axióma: bonum diffusivum sui a tehdy kněz bezděky pozná pavlovské: vae enim mihi, si non evangelisavero (I. Kor 9, 16) a požene jej to k obětavému, pravému svatému apoštolátu. Neboť horoucí vnitřní život nikdy nezůstane netečný k plamenné touze a snaze Božského Spasitele spasiti všechny duše a co nejvíce přispěti k Boží oslavě.

Kéž by si to každý kněz znovu uvědomil, jak je mocná kněžská duše, spojená s Bohem v záři své svatě činorodé lásky k Bohu a obětavé lásky k nesmrtelným duším. Napojen takovou láskou, získá si kněz bez zvláštní snahy sympatie duší a stane se magnetem pro Boha, neboť jeho řeči i skutky jsou vnuknuté láskou, a proto jsou sama nezištná dobrota, která se tak propastně liší od dobroty, která pochází jen z pouhého temperamentu, a tím více z touhy po oblíbě, nebo z malicherného sobectví. Taková dobrota vždy působí a dokáže více, než mechanická horlivost, povrchní výmluvnost a chladná učenost, které vlastně samy o sobě nezískaly Pánu Bohu nikoho, leč bylo-li alespoň trochu dobroty zároveň s nimi. Neboť člověk se rád poddá kouzlu dobrotivého jednání, poněvadž odzbrojí-li ho dobrota, necítí se nikterak pokořen. Moderně bychom to mohli říci tak, že člověk, žijící vnitřním životem je taktní, jemný, protože je sebekritický, není despotou, jeho autorita není tíživá, nemá na sobě nic nesnesitelného, odpudlivého, vycvičen askesí nepodléhá vrtochům, náladovosti, rozmarům, pohodlnosti, slabostem, změkčilosti, přirozeným pudům, není tékavý, rozržitý, uchvátaný a ukvapený, ale zejména pokora do jeho života vnesla ustálenost a rovnováhu a radikálnějších prostředků použije jen v případech velmi řídkých, a to jen z lásky k člověku a s nechutí k takovým prostředkům a když je naprosto jasné, že již všech ostatních prostředků by se použilo nadarmo... Ať povzbuzuje, nebo hrozí, projevuje ve všem srdečnou lásku, takže hříšník pocítuje, že všechna slova jsou vnuknuta a orientována láskou a starostlivostí milujícího otce své děti.

Dlužno se tedy vrátit k intesivnímu duchovnímu životu. Což nám jeho důležitost nepotrhl svým příkladem tak důrazně i sám Božský velekněz? Třicet let usebranosti a samoty, pak 40 dní exercicií na poušti jako předehra pro jeho celkem krátké veřejné působení, ve kterém také tak často na svých apoštolských cestách se uchýloval do ústraní, na hory, do zahrad a na poušť, aby se modlil. „On se však uchýloval na poust a modlil se.“ (Luk 5, 16.) Celé noci trávil na modlitbě ke svému nebeskému Otci (srov. Luk 6, 12).

A příkladu Mistrova následovali sv. apoštolové. Když se jejich vnější práce rozrostla, tedy aby se mohli věnovat více modlitbě a hlásání evangelia, odevzdali více vnější zaměstnání jáhnům. „My pak vytrváme při modlitbě a službě slova.“ (Skutky 6, 4.)

Důležitost vnitřního života podtrhují i starozákonní

proroci a celé církevní dějiny a všechny ty velké postavy církevních otců a učitelů, učených bohoslovců a reformátorů, které často vtiskovaly ráz celým křesťanským epochám.

Kdyby v každém vikariátu, resp. děkanství naší drahé vlasti byl jeden takový Jan Vianey, jak brzy by se náš náboženský život zazelenal a rozkvétl a přinášel bohaté ovoce. A horlivost a úspěchy sv. faráře arského měly zdroj jen v jeho dokonalém spojení s Pánem Bohem. Nemaje zvláštního nadání, vedl život kontemplativní, jako kartuzián a jevil horlivost, která se jeho stálými pokroky ve vnitřním životě stávala nezdolnou a neodolatelnou. Pán, z Něhož žil, učinil ho téměř účastným své všemohoucnosti při obrácení hříšníků. Měl tak slabý hlas, že jej mohli slyšeti sotva ti, kteří se tlačili kol jeho kazatelny, ale ač jej sotva slyšeli, přece jej viděli, viděli někoho, kdo nosil v sobě Boha a tento pohled překonával přítomné a je obracel. Kdosi se otázal právníka, který se vracel z Arsu, co jej tak velice dojal? — „Viděl jsem Boha v člověku“ — odpověděl.

Opat Sebastián Wyart, který byl před r. 1870 důstojníkem papežských zuavů, pak se stal trapistou a opatem v Sept-Fons ve Francii a zemřel jako první trapistický generál-opat v pověsti svatosti, dělal práci na tři základní druhy:

1. Téměř vyhradně fysickou práci, jako je rolnická, řemeslnická apod. a o této práci tvrdil, že je ze všech nejlehčí.

2. Duševní práci učenců, myslitelů, spisovatelů, profesorů, kteří jednak usilují o vypátrání pravdy a pak se všemožně přičinují, aby ji podali jiným; práci diplomatů, obchodníků, vojevůdců, inženýrů, při níž dlužno předvídati, rozhodovati, řídit. Tuto práci měl za nepoměrně těžší, ale posléze rozlišoval ještě

3. práci vnitřního života, která netvoří jen povolání člověka, ale člověka samotného, práce o ctnost a ustavičné ovládnutí sebe a zušlechťování všeho kolem sebe tak, aby byl ve všem oslavován Bůh.

Říkával: kolik lidí se chlubí odvahou, úspěchem i štěstím v prvních dvou družích práce, ale kolik je zbabělosti, malátnosti, mdloby a lenosti v druhu třetím? — U katol. kněze nesmí tak býti, on půjde příkladem v práci vnitřního života, on bude žít intenzivním, solidním duchovním životem.

ThDr. Jaroslav Kouřil

PRVNÍ ČESKÝ KARDINÁL

Všechn lid jistě s neutuchajícím zájmem pozoroval stavby, které na popud králův začaly zdobiti Prahu. Největší pozornosti se ovšem těšila stavba Svatovítského velehrámu. Byla to nejen zvědavost u tehdejšího člověka při nedostatku rychle se šířících zpráv a infomací pochopitelnější, než u dítěte atomového věku, která pudila obyvatelstvo království k návštěvě Prahy. Jistě také zbožných bylo mnoho, kteří zvláště na jaře r. 1369 o dnu svatosti doslovně zaplavili hlavní město. Hlučný byl podobně poslední týden milostivého roku, nadaného mnohými duchovními milostmi středověkému člověku tak vzácnými a lačně přijímanými. Tehdy přišlo do Svatovítského kostela takové množství poutníků, „jak dosud nikdy nevidáno“. A vůbec v těchto dvou letech se v kulturně náboženském ohledu podnikalo na posvátných pražských místech mnoho. Nenalou podporou návštěvy novostavby a v ní svatováclavské kaple byla propagace svatováclavského chorálu. Kajicníkům zbožně přijímajícím Svátost poskytl Očko po zpěvu svatováclavského chorálu 40 dní odpustků. Do kaple byla v této době uložena hlava biskupa Ondřeje, kdysi v pověsti svatosti zemřelého. Asi nikoli náhodou zdůraznil arcibiskup i starobylý kult svatoprokopský v arcidiecezi, když v oktávu

tohoto světce vysvětil „ostium maius“ katedrály spolu s „císařskou kaplí titulu Nejsvětější Trojice“. Ostatky a památky církevní, které s velikým úsilím a námahou Otec vlasti nashromáždil a v pokladu metropolitního kostela uložil, měly býti v přesné a pečlivé evidenci. List Urbana V. nařizoval, aby každý „sacrista“, později asi kanovník - custos, před nastoupením svého úřadu zhotovil podrobný soupis, inventář relikvií i ostatních vzácností a každoročně jej předložil kapitule k přezkoumání, tak aby památky byly ve stálé, živé patrnosti. Náhodou zmínka zachovaná ve vatikánských listinách nám napovídá, že také na vysehradském návrší byla starost o kolegiální kostel. Syn moravského markraběte Jana, Soběslav, nastoupil proboštví vysehradské. Vida, že duchody postačí více než k jeho osobnímu dostatečnému zabezpečení, zřekl se přebytků a svolil k tomu, aby jich arcibiskup Očko použil k přestavbě vysehradského kostela. Jeho obnovu měla ostatně na mysli již Eliška Přemyslovna. Karel IV. na vysehradský kostel nevzpomínal jen v podobě význačné relikvie, kterou mu daroval ze svého zájezdu v Pise, když mu poslal kamennou desku, která byla domněle v jakémsi styku se sv. Petrem, nýbrž věnoval mu i finanční pomoc. Ve sporných otázkách,

v nichž bývá vyšehradská kapitula zřejmě favorisována, je rozhodčím Očko. Na kostele se pracovalo desetiletí.

Z dalšího sociálního díla, které Očkovi leželo na srdci, se vzpomíná založení špitálu sv. Antonína a Alžběty pro nemocné a snad i přestárle duchovní. Ústav se nalézal asi v místech nynějších kasáren při kostele sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech. Byla to asi větší stavba, neboť ji Očko budoval plná čtyři léta a vysvětil 19. XI. r. 1374. K zajištění nerušeného ústavního provozu měl sloužit dvůr se dvěma poplužními v Hostivicích a 40 kop ročního platu z Válova, Kročehlav a Všelis. Duchovní správou pověřil Očko svatovítského oltářníka. Ve špitálu se mělo dostat ošetření především nemocným kněžím, zaměstnaným v katedrále; ostatním pokud zbylo místo. Kronikář motivuje fundaci dobově charakteristickým poukazem na to, že dosud nemocní klerici byli nuceni se ucházeti o léčení ve společných laických špitálech, kde však nebyli vlídně přijímáni. Ba, zakládací listina Očkova mluví přímo o tom, že pro nedostatek prostředků zůstávali někdy na ulicích a prosili o almužnu.

Kostelu Všech svatých věnoval Očko, někdejší jeho probošt, stále svou pozornost a radoval se jistě z nového určení, kterého se mu i kapitule dostalo. Podporoval jeho výstavbu, kterou řídil Petr Parlér a dožil se toho, že Karel IV. připojil kapitolu u Všech svatých koleji Karlově. Ustanovil, aby kanovnická místa byla napříště rezervována jen mistrům koleje. Jmenování probošta si vyhradil sám, děkan měl být volen kapitulou.

Cisté církevní funkce přerušoval arcibiskup — nepostradatelný dvořan králův — ceremoniami významu státnického, jak to středověké zvyklosti stále vyžadovaly. Jednou z nejslavnějších byla korunovace Johana, dcery bavorského vévody Alberta, která po svatbě s králem Václavem v Norimberce přijala z Očkových rukou, v rozestavěné katedrále ke slavnosti zvlášť vyzdobené, korunu. Císař Karel IV. byl se svým synem a četnými hosty korunovací přítomen. Osm dní — píše Krabice — trval korunovační hodokvas na Hradě i ve městě, třebaže koruny kryly hlavy dětí desetiletých, teprve budoucích skutečných mocnářů. Není jisto, zda se Očko účastnil norimberské svatby, ale protože často projížděl krajinami zatíženými církevními tresty, byl nadán milostí, že smí, ovšem jen „tichým hlasem“, celebrovat i udělovat ostatní velekněžské funkce v takových místech.

A dále pokračuje série dokončení, a tím i svěcení církevních staveb pražských, které byly munificencí Karlovou uskutečňovány nebo urychlovány a staly se nehynoucími památníky podnikavého a o architektonickou krásu Prahy zasloužilého Otce vlasti. K těmto památkám na místě nikoli posledním se druží kostel sv. Jiljí, kteroužto stavbu v nynějším rozsahu začal Jan IV. z Dražic a která byla dovršena a vysvěcena Očkem z Vlašimi 4. V. r. 1371. Tehdy pod její klenbou shromažďoval četné pražské i venkovské posluchače Jan Milfč z Kroměříže i po návratu z Říma r. 1367, zatím co v nedalekém Týně podobně působil člen řeholních kanovníků sv. Augustina Konrád Waldhauser, zemřelý 8. XII. r. 1369. V poměrně dlouhém nekrologu na něho kronikář vzpomíná jako na „výborného kazatele“ a muže „magnea litteraturea“, který svými kázáními „napravil mravy lidí naší otciny“.

Nejen pražskému metropolitovi, ale všem Čechům se dostalo zásluhou Karlovou — ať se německým historikům líbí nebo ne, stejně jako propůjčení legátské hodnosti — veliké satisfakce 22. VI. r. 1371. Nikde nejsou vypsány nákladné, nebezpečné a někdy i pokoušící cesty, podnikané pražským biskupem se zbrojným hloučkem svého doprovodu na západ do Mohuče ke svému metropolitovi. 22. XI. r. 1371 se po prvé v dějinách děje opak. Z Mohuče se vypravuje arcibiskup do Prahy. Šlo sice o Karlova příbuzného, dosavadního biskupa ve Štrasburku, nicméně i on pozoroval změnu, kterou způsobila politická i diplomatická moc Karlova ve prospěch země i církve české. Na Staroměst-

ském náměstí nastoupil před tváří celé Prahy nový mohučský arcibiskup Jan de Ligne, aby přijal z rukou Karlových předáním korouhvi své světské lenní panování. Jaká úžasná změna, jaké vyvýšení významu města, metropole a země! Jaká velkolepá satisfakce po tolika pokořujících aktech, zklamanech úsilích českých vladařů! Pražský arcibiskup a legát Očko potom osobně uvedl v Mohuči nového kurfiřta v duchovní i hmotné spravování jeho arcidiecése. Není divu, že všichni přítomní i ostatní srovnávali s minulostí, jak dovozují kronikáři, a byli naplněni zadostiučiněním.

Církevně státnické slavnosti započínající tentokrát intimně rodinnou událostí danou zrozením Karlova syna, ostatně brzy zemřelého, kterého králi povila 13. III. r. 1372 Alžběta Pomořanská, vyvrcholily kolem velikonoce. Císař se narychlo vrátil z Vratislavi, kde řídil důležitá jednání z iniciativy papeže Řehoře XI., zamýšlejícího organisovat výpravu proti Turkům prostřednictvím alexandrijského patriarchy Jana. S ním přijela velká družina diplomatů, kteří nejspíše v Praze v jednání pokračovali a zdrželi se až do konce dubna. Rozumí se, že hlavně duchovní členy delegace přijímal ve svém sídle arcibiskup Očko.

Přítomnost vzácných zahraničních hostů dala příležitost k okázalému slavení velikonoce v katedrále. Sám patriarcha světil toho roku na Květnou neděli ratolesti, celebroid obřady Velkého pátku i Bílé soboty. Toho dne vylil také novou křestní vodu na králova novorozence, který po něm přijal jméno Karel. Zvlášť skvěle vyzněly bohoslužby božíhodové, kdy opět patriarcha v nádheře liturgických rouch celebroid za nesčetného množství přítomných, pronesl latinskou řeč k duchovenstvu a k četně shromážděnému lidu univerzitnímu. Karel IV. byl přítomen se všemi zevnějšími atributy svého císařského majestátu spolu se synem a králem Václavem, kurfiřtem saským co říšským maršálkem. Pestrá a vzácná skupina středověkých velmožů, oděných zajisté co nejslavnostněji, byla doplněna legacemi církevních hodnostářů, jichž se do Prahy tehdy sjelo množství zřídka později dosažené. Vyvrcholením těchto slavnostních velikonoce bylo posvěcení kláštera Na Slovanech, které zase v přítomnosti Karla IV. a většiny hostů na velikonoční pondělí vykonal Jan Očko. Vůbec tento pražský arcibiskup, po Arnoštovi nejvýznačnější spolupracovník Karlov a spolustrůjce státnických i církevních jeho počínů, by zasloužil přídomek Světitel. Jistě byl nějak účasten také na založení domu kajícnic v pražských Benátkách (asi mezi ulicemi Bartolomějskou a Konviktskou) inspirovaném Milíčem, k němuž položen základní kámen 19. IX. r. 1372. Se zalíbením zcela zvláštním doprovázel Karlovo rozhodnutí po návratu z Mohuče dát vyzdobit svatováclavskou kapli vzácnými leštěnými polodrahokamami spojenými zlacenou sádrou s malbami, dnes pohříchu konservačními pracemi valně znehodnocenými. Postaral se o zdomácnění kultu mučedníka III. stol. sv. Viktorina, jehož ostatky do Čech přinesl litomyšlský biskup Albert ze Šternberka. Přijal nadaci kronikáře a vlasteneckého kanovníka Beneše Krabice, který věnoval kapitule svůj hradčanský dům.

Konečně ve stejném roce 1374 (16. VII.) přistupuje k vysvěcení imponantní svatyně, trvalé ozdoby Prahy až do dnešních dnů, totiž kostela sv. Jakuba. Jen o málo později měl tento nádherný kostel krytý na skvostném katafalku vystavené tělesné pozůstatky velikého Karla. V té asi době zakupuje Očko pro pražské arcibiskupy na českém severu, nedaleko Ústí, hrad Helfenštejn. Před tím asi náležel Hanušovi z Hasenburka a teprve jeho nástupce Jenštejn jej náležitě vybudoval. Starý majetek pražských biskupů daleko na jihu Čech položený, Týn Horšovský, od biskupa Tobiáše pevněji vystavěný, povýšil Očko na město a ohradil. Svobodnější poddaní, zvaní nápravníci, byli na službu arcibiskupovu vázání ztížením směny svých držebností. Jsou většinou asi z Roudnice, kde Očko potvrzuje bývalé výsady a rozšiřuje je na nové části města, budované od r. 1378. Pěstování zbožnosti v nejširších lidových

vrstvách napomáhal příslib získání odpustků každému, kdo se při večerním zvonění pomodlí 3krát Ave. Utvrzování úcty mariánské mělo sloužit podobné ustanovení, které se týkalo oltářníků zařadujících při mši sv. kolektu mariánskou, kromě předepsaných. Miláček českého národa sv. Václav, se znovu stává předmětem péče jak královny, tak arcibiskupa. Alžběta se souhlasem svého královského chotě obmýšlí zlatem a draho-kamy zdobený tumbální oltář sv. Václava ve svatováclavské kapli nadáním s tím závazkem, aby v něm zvlášť církevně vyznamenaný duchovní sloužil týdně trojí bohoslužby.

V přílivu i odlivu četných prací, slavností, recepcí a misí, začasťe širšího než úzce církevního zaměření, neustával Očko pečovatí o čistotu křesťanské nauky v oblastech svěřených jeho arcipastýřské bdělosti. Valdenství pronikalo i do Očkovy arcidiecése, jako le-gát se s ním — protože postupovalo německými kraji — setkal možná častěji. Na sklonku sedmého desetiletí XIV. stol. jsou zprávy o zachycených náboženských blouznivcích v Bělé u Bezděze, kde jde o jakéhosi pa-noše Václava a na jihu o diecézany asi německého původu Konráda z Bednárcy a Henslina.
(Pokračování) *ThDr. Václav Bartůněk*

ZÁSADY CÍRKEVNÍHO MALÍŘSTVÍ

Církev posuzuje každé umělecké dílo z hlediska nad-smyslného, pokud se totiž takové dílo jeví jako výraz vyšší ideje, nikoli jen jako běžný smyslový vjem. Proto musí žádat, aby i to tělesné v nich bylo vždy zušlech-těno a duchovně prozářeno povznesením k Bohu a věčnosti (Conc. Trid. Sess. XXV). Umělec, který chce pracovat ve svaté službě Církeve, má být uvědomělým věřícím a má být dobře obeznámen s učením Církeve a významem svého umění pro Církev (conc. Constan-tinop. IV. act. 10, can. 7). Žádný nezvyklý obraz nesmí být vystaven v chrámě bez vědomí a schválení bi-skupa (Conc. Trid. Sess. XXV). Zobrazovány smějí být výjevy ze svatých dějin, obrazy sv. kříže a Pána Ježí-še, sv. Panny a Matky Marie, andělů a svatých, ale nic, co by jakkoli mohlo ohrozit víru nebo dát podnět k omylům a pověrám. „Ut nullae falsi dogmatis ima-gines et rudibus periculosi erroris occasione praebentes statuatur“ (Conc. Trid. Sess. XXV). Pokud jde o charakter obrazu, je dbát především tradice jak v po-jetí, tak v provedení. Na dodržování této tradice ná-léhá zvlášť Constituce papeže Urbana VIII. z 15. 3. 1642 a zakazuje malovat obrazy Krista Pána, Panny Marie, andělů a svatých atd. v jiné podobě nebo v jiném oděvu, než jak je obvyklé od nejstarších dob Církeve apoštolské. Stejně má být v církevních obrazech po-dáváno jen co je důstojné a vznešené, vše světské, ne-slušné nebo smysly dráždící má být vyloučeno. („Om-nis lascivia vitetur...“ Conc. Trid. a Constituce Urba-na VIII.)

Při dodržování staré tradice v obrazech, Církev ni-kerak neschvaluje různé technické nedostatky ně-kerých církevních obrazů z dřívější doby přeháněním formy, např. zkroucenou postavou, hubeností, ztrnu-lostí apod.

Všimněme si nyní blíže ikonologie. - Nejsvětější Tro-jice vyžaduje vzhledem k velikosti svého tajemství nehlubší vážnost v podání bez jakéhokoliv hraní si s různými náznaky k pochopitelnosti tohoto tajemství. Tak podle Const. Bened. XIV. z I. X. 1745 je nepřipust-no znázorňovat Nejsvětější Trojici např. jako osobu s třemi obličejí nebo jako tři osoby se sobě podobnými obličejí apod. Z počátku naznačovala se Nejsv. Trojice žehnajícím rukou, která proniká z oblaků nebo je uza-vřena v trojúhelníku - obrazu to Nejsv. Trojice, pod nímž stojí beránek na skále - obraz Kristův, a nad ním se vznáší holubice - obraz Ducha svatého. Vyobrazení Nejsvětější Trojice ustálilo se takto: Bůh Otec - Starý dnů (Dan 7, 9: „Antiquus dierum sedit“) má dlouhý, bílý nerozdělený vous, nad hlavou má kruhový nimbus s křížem uvnitř vkresleným (křížový nimbus) nebo také rovnoramenný trojúhelník. Křížový nimbus mají vý-hradně jen tři Božské osoby, a to i v jejich symbolech jako beránek a holubice. Je oděn bílým rouchem a nádherným pláštěm, v ruce drží žezlo nebo zeměkouli. Ve středověku je tu a tam zobrazován jakožto nejvyš-ší moc, jako papež s tiarou. Jemu po pravici sedí na jednom trůně Bůh Syn. Jeho tvář ukazuje již od prv-ních století s velkou péčí udržovaný typ. Je podlouhlá, čelo vysoké, ústa jemná a mírná, oči otevřené, plné jasu, vous rozdělený, ne dlouhý a vlasy hnědé, delší, s temene splývající. Na hlavě okrouhlý křížový nim-bus, roucho bílé, přes ně červený plášť a svaté rány

září. Drží kříž nebo křížové žezlo. Ve středověku jeví se jako druhá nejvyšší moc světa císařská. Za pod-noží má zeměkouli. Duch svatý se vznáší nad oběma v podobě holubice ve světelném kruhu (gloriole) s třípa-prskovým nimbem. Řeckého původu je také velmi ob-líbené znázornění Nejsv. Trojice toto: Bůh Otec drží v rukou svého Syna na kříži a Duch svatý vznáší se před prsy Otcovými nad hlavou Synovou. Podobně nám ukazuje Nejsv. Trojici čelní okno v chrámu sv. Víta v Praze.

Pán Ježíš je zobrazován v křesťanském umění jako dítě, jako učitel světa, jako ukřižovaný a jako soud-ce. Ježíš jako dítě nemá sice tradiční charakter ne-mluvněte, ale jeví nadlidskou důstojnost, lásku a obě-tavost. Proto je Ježíšek také oděn a buďto žehná, nebo drží zeměkouli nebo knihu, nebo má prst na rtech (logos), klidně sedí nebo stojí na klíně Panenské Mat-ky. Tento postoj nejlépe vyjadřuje víru v božství Vy-kupitele a v božské mateřství Panny Marie. Také od-povídá církevnímu pojetí dítě Ježíš, spící na kříži, nebo růže sypaní (rány mučedníků), nebo s beránkem s ví-těznou vlajkou. - Ježíš Kristus jako učitel světa stojí zpřímá se zdviženou žehnajícím pravici a s otevřenou i zavřenou knihou, má sandály a nad hlavou třípa-prskový nimbus. Má mladistvé vzezření podle námětů v katakombách. Roucho je bílé a přes ně purpurový plášť. - Ježíš Kristus jako ukřižovaný byl snad již od počátku znázorňován, ale ne veřejně. To by se dalo dovodovat z pohanských karikatur kříže s hanlivými verši, jak byly nalezeny r. 69 po Kr. v Pompejích a v Římě v císařských palácích. V katakombách sv. Pon-tiana je na zdi vymalovaný kříž, z jehož kmene vy-kvétají růže, a pod příčným břevnem visí na řetězích alfa a omega. Jednoduchý kříž přichází zřejmě po-prvé v kryptě sv. Luciny v první polovici 3. stol. a te-prve v pátém století častěji. Také byl Ukřižovaný zpodobňován jako beránek pod křížem i na kříži. Ke kon-ci V. stol. přichází také poprsí Kristovo na kříži. První, bezpečně zjištěný obraz Krista na kříži, je z r. 586. Ko-nečně nařídil koncil v Trullos (692) v can. 82, zobrazo-vání Krista na kříži přímo, a od té doby je obvyčejem. Křesťanské umění však, aby dalo najevo moc Kristovu vzdát se svobodně svého života a opět jej obnovit, a že Kristus svým utrpením a svou smrtí nad smrtí zví-tězil, takže i ve své porážce slavil triumf jako král („De ligno regnavit Deus“. Hymn.), dává i v tom nej-hořčejším utrpení Kristu láskyplný vážný obličej, ozá-řený křížovým nimbem, hlava je korunována trnovou korunou, je mírně nakloněna, ramena jsou více napři-mena a tělo zahaleno bílou rouškou od pasu až po ko-lena; nohy spočívají na podpěře, tedy tělo spíše stojí než visí, a je přibito čtyřmi hřeby. Onu podpěru pod nohama je možno vidět i na onech výše zmíněných karikaturách. Kromě Marie, Jana a Maří Magdaleny, jsou vždy kolem kříže i symbolické postavy Života a Smrti, chrámu a synagogy. - Ježíš ve své slávě a zvlášť jako soudce, je zobrazován na trůně nad duhou, vážný a přísný, pravici žehná, v levé ruce drží knihu nebo zamítá jí zavržené. Podle Apokalypsy (1, 13) je bíle oděn a přepásán zlatým pásem, také dvojsečný meč a zlatá koruna odpovídají Písmu (Apok. 19, 15; 14, 14). Po pravici Soudce je Maria, po levici Jan Křtitel, aby

tento soud byl vyznačen jako nejvyšší spravedlnost, když v Janovi poslal Bůh v čase hlas volajícího k pokání, a kajícím dal Matku milosrdenství. Jiná zobrazování, např. Krista Soudce s bleskem apod., nejsou přípustná.

Nejkrásnější a nejlíbeznější projevy církevního umění všech dob vyvěrají z lásky k nejbláh. Panně Marii. Kolem Marie byl v církevním umění vytvořen zvláštní cyklus. Základním charakterem tohoto cyklu je víra, že Maria je Pannou a zároveň Matkou Boží, služebnicí Páně, Královnou nebes, Dítě lidské a Matka pokolení lidského. Tento základní charakter vyjadřuje starý typ Mariiných obrazů v katakombách, jak se od sv. Ambrože a Epifania udržel až do 15. stol. Tento typ spojuje uvedené přednosti blah. Panny Marie v jednotném výrazu nejlíbeznějšího ale zduchovnělého původu. Tento typ vypadá takto: Prostřední postava, spíš vyšší než menší a držení těla je plně pokory. Roucho přes nohy splývající, přes ně plášť a přes hlavu závoj, obličej oválný, jen málo zbarvený, vlasy plavé, ne však bujné, nýbrž hladké a částečně závojem pokryté, oči plně laskavé vážnosti, obočí oblá a poněkud tmavé, nos podlouhlý, rty červené a půvabné. Panna Maria má kolem hlavy nimbus, ale ne s vepsaným křížem.

Neposkvrněné Početí zobrazuje se podle náznaku Zjevení (12, 1–5) tak, že Maria stojí na půlměsíci a na zeměkouli a pravou nohou, obutou v sandálu, drtí hlavu hada, který má jablko v hubě, levá noha je zastřena rouchem. Roucho je bílé, plášť modrý a zdobený hvězdami, sluncem a měsícem, liliemi a růžemi. Ruce jsou sepjaty k modlitbě nebo složeny křížem přes prsa. V obličejí jeví se mladistvá krása a nevinost, oči jsou buď sklopeny nebo k nebi pozdvíženy, vlasy jednoduše upraveny, na hlavě je závoj a nimbus s 12 hvězdami. - Z života Panny Marie je zvlášť oblíben motiv Marie jako Matky s Ježíškem, jednak jako výraz důstojnosti mateřství, jednak jako projev nejněžnější lásky Božského dítěte k lidem. Často mají Matka i Dítě korunu, Ježíšek v ruce zeměkouli nebo říšské jablko s křížkem nahoře, Maria žezlo. V tomto případě je na místě zvlášť vznešený klid a svatost obou postav a barvy rouch jsou zlatem protkávané. Zobrazovat Marii jako nedětku není aspoň pro církevní umění vhodný motiv. Mnoho obrazů Marie Panny s Ježíškem je v katakombách sv. Priscily ještě z dob apoštolských. Také nelze schválit vyobrazení Panny Marie pod křížem, jak padá do mdlob. Maria je zde zobrazována jako vdova v tmavomodrém rouchu s bílým závojem, poněkud starším obličejem, strastiplným, ale ušlechtilým. Na obrazech Piety jeví se jí v tváři nejhlubší bol, ale i víra ve vítězství Kristovo, třeba ještě skryté. - Skon Panny Marie (dormitio), při němž ona netrpěla, není obrazem umírající nemocné, nýbrž je ozářen nebeskou láskou a apoštolové oplakávají svou umírající královnou. - Nanebevzetí Panny Marie drží se přesně tradice, jak byla od sv. Jana Damascenského a jiných, na starých obrazech zachovávána. Nejstarší obraz Nanebevzetí Panny Marie je zajisté v dolním chrámě sv. Klementa v Římě, pořízený od papeže Lva III., kolem r. 795. Ve výrazu tváře jeví se pokora a panenství. Často je vyobrazována korunovace Panny Marie. Maria má nádherný plášť, sedí na trůně jako královna nebes a je obklopena anděly, plnými obdivu, kteří se však nevznášejí nad její ramena. - Maria jako Matka naše a útočiště hříšníků rozvíjuje svůj plášť, pod nímž shromažďuje, plna lásky a něhy, prosící o ochranu. Po stranách drží obyčejně její plášť andělé.

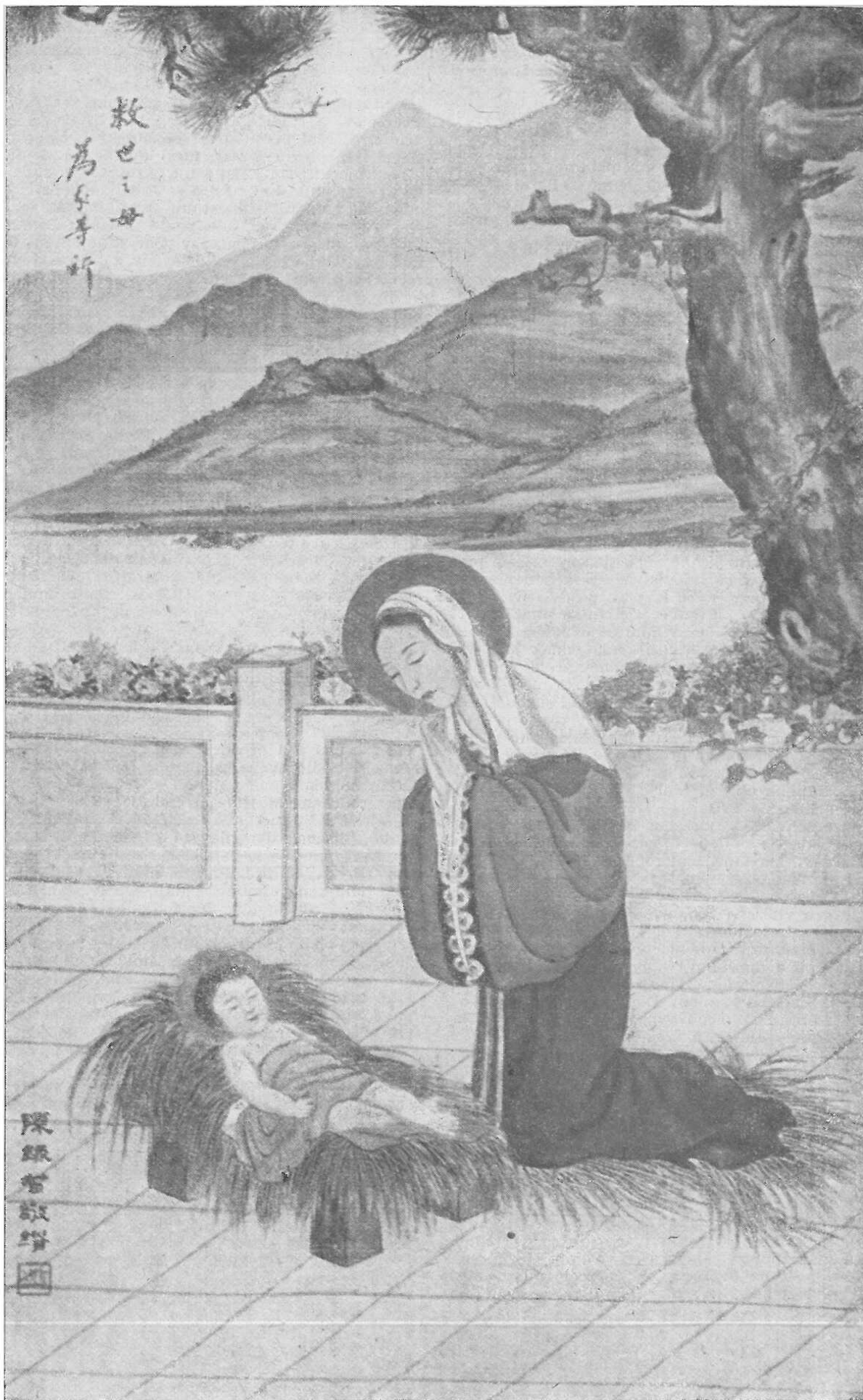
Panenský snoubenec Panny Marie nemá být zobrazován jako stařec s mrzutou tváří, jak se tím chtěla původně zdůrazňovat panenská čest Panny Marie. Svätý Josef vypadá jako prostý, již ne zcela mladý muž, kdykoli je ve společnosti s Marií. Je-li zobrazován sám,

tu jako po Marii nejjvznešenější svätý v nebi a jako patron Církvě má být zobrazován plný důstojnosti a pokory. Drží kvetoucí hůl nebo lilii a má svatozář. Také sekera a pilka mohou být přimalovány jako odznaky jeho řemesla. - Zobrazování andělů bylo obvyklé jak v synagoze (Exod 25, 18), tak také v Církvě podle Písma sv. a tradice. Andělé jako poslové Boží mají křídla, a ježto berou účast na božských činech, nesou různé symbolické obrazy: meč, kalich, kříž, kadidelnici a nástroje utrpení Kristova, a ježto v nebi stále chválí Boha, také hudební nástroje. Jejich podoba a roucho odpovídají devíti hodnostním stupňům, jak je Dionysius Areopagita rozlišuje podle náznaků Písma sv. a jak jsou od dob Origena, sv. Chrysostoma, sv. Jeronýma a sv. Řehoře Vel. rozlišovány a převzaty v církvi řecké i latinské. Tak jsou Serafové vyobrazováni s šesti křídly (Isai. 6, 2: „Serafinové stáli nad ním: šest křídel měl jeden, šest křídel měl druhý, dvěma zastíral tvář svou, dvěma zastírali nohy své a dvěma létali“). Cherubini jako andělé čirých vědomostí zobrazují se jen jako hlavy s dvěma křídly. Ostatní andělé mají jen dvě křídla, mají mladistvé vzezření, jsou oděni v dlouhá vlnající roucha většinou bílá, někdy jsou oděni albou s pásem, štolou i pluviálem. Jejich postavy mají být vždy důstojné a klidně vážné. Církev zná jen tři anděly podle jména. Rafael (Boží vyléčení) je malován jako poutník a průvodce Tobiáše s holí a lahví z tykve nebo i s rybou, Gabriel (síla Boží) je oděn kněžským rouchem a nese lilii (Zvěstování Panny Marie), Michael (Kdo jest jako Bůh) je anděl mocné pomoci, strážce Církvě a bojovník se zlem, patron umírajících. Proto je zobrazován jako válečný rytíř, potírající nohou ďábla, nebo váží duše zemřelých. Tu a tam přichází ještě čtvrtý archanděl Uriel. Padlé anděly zobrazuje církevní umění v podobě draků a hadů chrlících síru a dým z úst, s rohy a ocasem (Job 40, 12; žalm 57, 5). Prarodiče Adam a Eva jsou v katakombách a v předších chrámových zobrazování při stvoření, v pokušení a vyhnání z ráje, s pomíjením všeho pohoršlivého, ale spíš k naznačení jejich pokání a vykoupení.

Patriarchové a proroci se také podle Písma sv. vyobrazují podle svého významu: Melchisedech s třemi chleby v rukou nad paténou a kalichem, oděný kněžským rouchem, Mojžíš s dvěma paprskovými výčnělky na čele, Eliáš s mečem a vzkříšeným dítětem (III. Král 17, 19), Eliseus s dvouhlavým orlem (IV. Král 2, 9), Jeremiáš s mandlovou ratolestí, Ezechiel s branou a věžemi (Ezech 40) atd. Proroci mají v ruce svinutý list nebo knihu, ale nimbus nemají, jen sv. Jan Křtitel má svatozář. - Apoštolové mají dlouhý vlas nazírejčů a vous, jen Jan Evangelista je bezvousý a mladistvý. Sv. Petr má velkou kněžskou tonsuru, kterou podle svätých Otců prvně zavedl. Oděv apoštolů je dlouhý; roucho bez rukávů přes dlouhou košili, pak palium a plášť, nohy bosé nebo v sandálech, v rukou knihu a kolem hlavy nimbus. Nástroje jejich mučednické smrti mají být přísně dodržovány a také jejich pořadí. Tak je sv. Petr v katakombách vždy na prvním místě a jemu po pravé straně sv. Pavel. Svätí evangelisté jsou zobrazováni se svými symboly, jak mají od sv. Jeronýma všeobecně známy, a mají svatozář. - Ostatní svätí mají také svatozář, což znamená korunu svätým příslibem a ochranu Všemohoucího (Žalm 5, 13). Církevní tradice vyznamenává mnohé případnými symboly jejich významu a autority k poučení věřících.

O zobrazování ctností nebo neřestí, blahoslavenství, skutků, milosrdenství atd., dále různých církevních symbolů z říše zvířecí a rostlinné poučují nás knihy o ikonografii a ikonologii.

Dr. Hubert Havránek

MATKA SPASITELE (Podle originálu malíře Luca Tcheng)

TRANSSUBSTANTIATIO

Nikdy se neprojevuje skutečnost, že kněz mluví a jedná nejen jménem Církve svaté, nýbrž i jménem samého Ježíše Krista při Nejsvětější oběti jako při nejvelebnějším okamžiku mše svaté, při svatém proměňování. Při proměňování propůjčuje Kristus svému knězi takřka svůj hlas. V tomto smyslu proto praví svatý Ambrož: „Ipse Christus per sacerdotem clamat: Hoc est Corpus meum.“

Proměňování (consecratio) je proto nejvelebnější a nejposvátnější okamžik, v němž se uskutečňuje přepodstatnění (transsubstantiatio). Za hlubokého ticha začíná kněz úchvatný historický referát: „Qui pridie quam pateretur...“, bere chléb do rukou svých, pozdvihuje oči ke kříži, žehná bělostnou hostii, sklání se k oltáři a historicky - ne deprekativně - pronáší konsekrací slova: Hoc est enim Corpus meum. Potom adoruje Krista pod způsobou sv. Hostie a zdvihá ji do výše, aby ji věřící mohli spatřit. Podobně modlitbou: „Simili modo...“ konsekruje víno v kalichu a dodává: „Haec quotiescumque feneritis in meam memoriam facietis.“ (I. Kor 11, 25–26.)

Kněz pronáší formuli jen historicky, poněvadž jedná jménem Ježíše Krista. Pozdvihování svatých způsob se začalo ve Francii ve 12. století proti některým doktorům university pařížské, kteří učili, že teprve konsekrací kalicha stává se konsekrace chleba účinnou.

Tak zpřítomňuje velebný a úchvatný úkon konsekrace věrně historický akt Pána našeho Ježíše Krista při poslední večeři v jeruzalémském večeřadle.

Slova konsekrací jsou nejmohutnější a nejmocnější, která kdy Pán Ježíš vyslovil.

Z těchto mohutných slov mluví k nám celá všemohoucnost stvoření světa a všechna láska vykoupění lidstva. Neboť s toužou všemohoucností, se kterou Pán všehomíra a všehotvorstva jediným slovem „budiž“ - stvořil z ničeho celý svět - s toužou všemohoucností proměnil svým všemocným slovem: „Totot jest tělo mé“ chléb v nejsvětější nebeské tělo své a stvořil tak jako odkaz Boží neskonalé lásky Nejsvětější Svátost oltářní.

V téže mohutné síle všemohoucnosti, s kterou stvořil svět, kterou volal mrtvé z temných hlubin hrobu ke světlu a životu, kterou rozmnožil zázračným způsobem chléb, který stačil k nasycení tisícům - s toužou silou všemohoucnosti mohl také proměnit chléb v Nejsvětější tělo své nebeské.

On, který dovedl učinit zázrak na chlebě, aby tělo nezahynulo, ten mohl též učinit zázrak na chlebě, aby duše měly život věčný.

A od oné svaté chvíle, kdykoliv zaznívají zvonky k pozdvihování - činí všemohoucí síla Boží mocí našeho kněžského slova: „Hoc est enim Corpus meum“ - tentýž zázrak, který Pán Ježíš učinil při poslední večeři.

Kdyby při svatém pozdvihování se odhalily závoje zahalující toto hluboké mysterium Sanctissimi sacramenti jen na okamžik - zajisté bychom bázní a úctou neskonalou padli na kolena a kořili se nejen tělem, ale i duchem a srdcem tomuto nejhlubšímu tajemství.

Kdykoliv zaznívají zvonky ke svatému proměňování, musí nám být jako by Pán Ježíš k nám pravil: „Ego sum!“ Já jsem s vámi, váš Spasitel a Vykupitel. U Boha není žádná věc nemožná. Tak jako teď Všemohoucí svou mocí proměňuje chléb v nejsvětější tělo své, tak také promění jednou týměž všemohoucím slovem naše tělo, které do hrobu položeno bude v krásné nestárnoucí tělo nebeské a tak promění také náš neklidný a nepokojný svět v svět pokoje a míru, takže všechny ty potoky slz, které z oka lidského vytekly, v potoky radosti proměněny budou.

Credis hoc?! Kněz svatého života při zlatém jubileu svého kněžství pravil: „Za celých těch padesát let svého kněžství ani jednou jsem nepochyboval o velebné přítomnosti Pána našeho Ježíše Krista při proměňování.“

Dokud i ty, drahý bratře, budeš mít takovou silnou víru ve velebnou přítomnost Pána Ježíše po transsubstanciaci - budeš a zůstaneš knězem hodným, lidumilným, klidným, duševně vyrovnaným a šťastným.

P. Karel S a h a n

BÁSNÍK PODZIMNÍCH MELODIÍ

P. Antonín Hugo Bradáč

Je tomu letos šedesát roků, co odešel navždy Karel Hlaváček, předčasně zlomený básník proskribované družiny Moderní revue. Hlaváček, jehož dílo, jak řekl Jaroslav Durych, požívá ochrany Ducha svatého, zůstává ojedinělým zjevem českého písemnictví. Osobnost zcela zvláštní, hrdá a poctivá duše, nedobývající profánních úspěchů, ale krvavě usilující o svůj čistý vnitřní svět, neboť básníkův vztah k umění byl přímo náboženský. Přisahal na hodnoty ducha, na metafyzický základ poezie, a z duše nenáviděl jakoukoliv nízkost a přizemnost.

On, jehož vyhublá, zádumčivá tvář a oko zsinalé a mlčenlivé projevuje teskně na autoportrétu melancholii poustevníka-snivce, narodil se v dělnickém předměstí Libni, v prostředí bídy, kde pocítil nejpálčivěji osudnou kletbu geuzovství, tu, která ho tak nemilosrdně provázela až do hrobu. Křehké jeho sny vyrostly proto mdlé a chorobně blede jako lekníny nad

bažinami. Duše tak zjemnělá pro vnímání sublimné krásy cítila po celý život nad sebou drsnou pést života. Tento vyděděnec z lidské společnosti sní o pomstě všech, kteří jsou štváni smutkem chudoby.

„A na pláň dlouhou řaďte se a s ostrím v pěsti mstícím se dejte do tmy na pochod ke městům klidně spícím - jen tiše, tiše, Geuzové, za větrem žalujícím.“

Urází jej realita jeho doby, zamiluje si přítmi, jež zastírá pravdu věcí, ach, příliš bolestnou, zamiluje si pološero, v němž procítají sny. Odlučuje se ode všeho, co se nazývá životem tehdejšího světa, aby prožíval svůj intimní život, život tichých visí, také smutných a bolestných, ale bolest více neuráží nikdy tak surově jako zloba reálného života. Doménou Hlaváčkovou je všechno chvějivé, mdlé, bojácné a resignované, sublimné a anemické. To je to hlaváčkovské. Vše, co je mumifikováno mlčením anebo ztlumeno sordinami, všechna hlaváčkovsky přečištěná odloučenost od zloby bezcitných duší, všechna krása i smutek smířeného hmotného vyznívání a odumírání, věčnost pootvírající se duši, která se v bolestné samotě poněnáhu vybavuje z těla, aby mohla patřit na vytoužený a zaslíbený břeh.

POHLED DŮVĚRY

Světci a básníci mají k přírodě zvláště citlivý vztah. Vztah lásky a poznání. A jenom láskou a poznáním se v ní mohou dopátrat pravdy, která, jak jeden z oněch vidoucích řekl, je divoká a plachá. Příroda sděluje pravdu o Bohu s velikou vážností, a proto je hledající a toužící duši moudrou učitelkou. Kdybychom jí vždy naslouchali s otevřeným srdcem a pomocí ticha, i my bychom byli moudřejšími a také bychom se snad stávali světějšími. Jaké jsou to maličkosti, které v přírodě potkáváme, řekli bychom, že jsou to nepatrnosti velikého Božího díla, a přece k jakým velkým myšlenkám nás tyto maličkosti přivádějí; jsou to krůčky k nejzazším obzorům. Za krásného letního dne se před mýma očima na pomezí severních Čech prudce a překvapivě rozevřela jasná paseka. Obklíčena lesem, zalita sluncem, porostlá hustou travou byla očím uklidňující vidinou. Zůstal jsem stát s očima milujícím a ztišeným. A pak jsem viděl, jak z lesa vyběhl koloušek se svou mámou. Byl jsem tichý jako čas, který se tu na chvíli zastavil. Srnka s mládětem se klidně popásaly, až se dostaly do mé blízkosti. Koloušek byl úplně bezstarostný. Jeho maminka však už tušila asi mou přítomnost. Byla roztržita, co chvíli zdvihala hlavu, ostrčila uši, větřila. Pak mne zahlédla, ale neulekla se. Dívala se na mne svýma dvěma studánkami, krásnými, hlubokými, něžnými očima. Byl to čistý a neviný pohled, zrovna jako pohled dítěte, pohled nejpřímnější a nejoddanější důvěry. Když jsem se díval do těch bezelstných očí, které byly na mne upřeny, říkal jsem si, jak jen někdo může tyto krásné a výmluvné oči násilně zavřít. Srnka

na mne hleděla, jako by chtěla povědět: Ty mi přece neublížíš! Teprve, když jsem se nešikovně pohнул, srnka i koloušek prudkými skoky zmizely v lese. Nesl jsem si domů ten jasný pohled důvěry jako vzácné podarování. Světci dobře věděli, že si přiblíží Boha jedině pohledem důvěry.

Ztratili svou duši, vzdali se jí, aby našli Boha. A našli ho, protože důvěřovali, že ho najdou právě tam, kde by se toho nejméně nadáli a kde je také nejméně hledán. Život světců je bezstarostný, radostný, usměvavý život, protože je unášen a nadlehčován velikou a nezklamatelou důvěrou v Boží lásku. Všechny jejich skutky, jimž se obdivujeme, protože je nechceme následovat, jsou touto důvěrou cele prosyceny. Proto také byly konány s takovou samozřejmostí, bez váhání a s velikou mírou lásky, ba možno říci bez jakékoliv míry, protože, jak praví sv. Bernard, opakuje slova Severa Milevského, míra lásky k Bohu je milovati bez míry.. modus, sine modo diligere.

Čteme-li v životopise sv. Jana Kentského, patrona Polska, o tom, s jakou rozhodností a vášnivostí srdce a ducha plnil zákon lásky, musíme bez rozpaků vědět, že by mu to nebylo možné, kdyby na Boha nepohlížel očima důvěry. Dovedl potřebným rozdat vlastní šaty, ač pozemskými statky nijak neoplýval, dovedl dáti potřebnému vlastní pokrm, dovedl zout vlastní boty a darovat je chudákovi a sám potom jít domů, třeba s zimě a sněhu, bos. Bylo to v první polovině čtrnáctého století; tenkrát mnohými kraji křesťanské Evropy procházel hlad jako krysař hrůzy. Světec byl smutný, že

ze svého mála nemůže nasytit všechny, kteří trpěli, obraceli se k němu o pomoc a mřeli hladem. Neztratil však svou důvěru v Boží přispění a v této důvěře nebyl ošizen. Když už všecko své rozdal a neměl dočista nic, stačilo mu potkat prvního člověka, který mu dal dar, za nějž mohl zase obstarat jídlo pro své chudé žáky. „Kde je člověk mála schopen, tam pomůže Bůh,“ říkal s usměvavými očima a tato věta byla blaženým okřídlením jeho dávajícího a rozmnožujícího života.

Potřebujeme se stále a stále dívat na Boha pohledem důvěry. Kdybychom ji měli stále při sobě, byli bychom pozornější, lidštvější, ochotnější. Je jisté, že tato důvěra očekává, žebrajíc na Pánu s jakousi svatou neostýchavostí a dotěrností, ale není v tom nic nehezkého a nečestného, ani to není marné. Pán ten náš pohled důvěry snese, hledíme-li ovšem k němu s důvěrou trpělivosti a pokory. Možná, že je také taková důvěra, která si myslí, že se všecko musí hned stát a zrovna tak stát, jak my si přejeme. Ale taková důvěra, která je nestydatá a dotěrná hříšně a pošetile, klame sebe samu a našemu srdci nikdy nedá upokojení.

Jeden náš spisovatel-kněz napsal, že kdo neroste v lásce, zakrní. Mohl bych těch slov použít a také jich rád používám i v tom smyslu, že každá činnost kněze a věřícího člověka zakrní, nedívá-li se při ní duše k Bohu a na Boha pohledem důvěry. Takovým pohledem, jakým na mne hleděla ta milá srnka v onom lese blízko Šluknova. Pohledem, který říká: Ty mi přece neublížíš!

P. Václav Zima

„Těch, kteří proslili svůj život celý se štěstím v ruce, v duši s orlem Jana v uzounké kleci klášterní své cely, již opouštěli chvílkou na nešpory, by vsáli novou sílu v svoje póry, by orel jim hřměl věčné: Hossiana!“

Hlaváčková tvorba, a to jí budiž ke cti, nenasloučala pouze básnické syrinze, ale sama přetvářela život do božských tónů. Bolest poskytla básníkovi příležitost k projevení vesmírné lásky, k projevení toho, čím vlastně láska ve své podstatě jest: odevzdání se do vůle Boží. Katolický, ba sacerdotální jest Hlaváčkův názor na utrpení. Na utrpení, jež k nejvyšší cti vyvýšil svým křížem božský Spasitel, na bolest, z níž vyrůstli všichni svatí a všichni velcí synové Církve. Proto bolest Hlaváčková není výbojná, robustní, demagogická, mající vzápětí pohyby motorické a výhrůžné. Je to bolest, která je podstatou života a kořenem osobnosti, neboť jenom ten, kdo trpí, je bytost. Z tohoto pojetí bolesti vyplývá i Hlaváčková víra, víra, která

není ničím jiným než touhou dospěti k věčnosti, k Bohu.

Poetické dílo čtyřadvacetiletého básníka je neveliké rozsahem. Dvě nepatrné básnické knížky s úchvatnou modlitbou „Zalmů“ zůstávají bolestnou náповědí, tragickým příslibem růstu a zrání, přervaného zlým osudem. Je v nich však plně vystižena jemná a výjimečná básníková osobnost, je vykreslena tím, co zanechaly na nesmrtelných stránkách jeho vyhublé nervosní a chorobné ruce - obraz člověka, oprostivšího se od všeho škváru lidského nitra a žití, od světa znečištěného miasmi sobectví a malichernosti, a vznášejícího se tam, kde zmizely všechny zákeřnosti života a kde duch se může už napít sladkého zmlknutí mimosvětského z přetékající číše věčna.

Přiliš mlád zemřel básník, život jej uštval, nemohla zdolala, ale neměla tolik síly, aby zdolala jeho dílo, dílo chudoby a bolesti, té bolesti, která se vznáší na moři prchavých jevů, která však proniká do hlubiny věčného a tam probouzí útěchu a dává nám osvěžující rosou božských slzí. A to je v Karlu Hlaváčkově pro nás kněze nejcennější.

ZASTÁNCE SLEZSKÉHO LIDU

(K 55letému výročí JUDr. P. Antonína Grudy)

Kdo zná Slezsko a neznal by Kateřinky? Je to jediná obec, dnes už ovšem spojená s Opavou, která při Frycově záboru r. 1742 zůstala na levém břehu Opavice ve společenství se starou vlastí. Podle historického průzkumu jsou vlastně Kateřinky původní slovan- ské sídliště opavské, neboť německá invaze začala teprve kolem r. 1124, kdy na pravém břehu zvedla se nynější Opava, vybudovaná německými přistěhovalci v prostředí ryze slovanském.

Jedinečnou památkou oněch dob je náhrobní kámen, vezděný do venkovské stěny prastarého presbytáře kostelíka sv. Kateřiny, nesoucí záhadný nápis a letopočet z r. 1007. Druhou nejstarší památkou je hřbitovní kaple sv. Kříže z r. 1370, podepřená nadační listinou opavského knížete Přemka (Přemysla) z r. 1394.

Na troskách Moravců — na plotě Slezska, zbylas nám po Přemcích, kaplička Švédská.

Jak maják zhortěný, jenž s břehu kývá na ty, co zápasí a na něž smrt zívá.

Trnová koruno zapadlé slávy!

Slunko nám pohaslo před Vratislaví...

Ve stínu této osmistenné kaple spočinul po vysilující práci pro Církev a národ právě před 55 lety kateřinský farář Dr. Antonín Gruda, rodák mokrolazec- ký, a jak mramor na jeho hrobě dosvědčuje „nadšený buditel a zastánce slezského lidu“.

„Zastav se, synečku, zde svatá půda: zde dřímá s Moravci pan farář Gruda!“

V Kateřinkách působil jako kaplan v r. 1870—1886. Jako farář od r. 1898—1903, kdy 21. února zemřel.

P. Antonín Gruda byl uznávaným mluvčím a obhájcí slezské větve a po dvě volební období (1890 až 1902) i poslancem na zemském sněmu slezském. Nezmar- ná byla jeho píle, neústupná houževnatost ve službách spravedlivé věci, obdivuhodná pohotovost a obranyschopnost, která jej ozdobila doktorátem právnickým, aby tím účinněji a obezřetněji mohl hájiti ohrožených národních posic. Ať už to byla práce organizační, kde jej na fotografii z r. 1870 vidíme mezi zakladateli „Katolicko-politické besedy“ spolu i se slezským „Kubínkem“ Janem Rybou, který sám jediný rozšířil po Opavsku a Hlučínsku na 200 000 českých knih, či to byla práce ryze národní a osvětová, kdy se Dr. Gruda nerozpakuje s požadavkem českého gymnasia v Opavě předstoupiti před samotného císaře, ať to byla práce žurnalistická či agitační, to vše podtrhuje jeho ocelový charakter a železnou vůli, nezna- jící překážek.

Cizí kapitál buduje na půdě kateřinské r. 1858 cuk- rovar. Kateřinky jsou neprodyšně sevřeny odevšad pruskou hranicí a zablokovány německou Opavou. R. 1870 drátěná fabrika a r. 1871 lihovar nutí existenč- ně Katerňáky dáti k dispozici své síly do služby kapi- tálu, jenž zaměřil své ostří na jejich odnárodnění. Jaká to zoufalá situace. „Kdo jim dá chleba?“ Tu roku 1872 zakládá Dr. Gruda „Rolnickou záložnu“, a ta měla bránit sedláka i dělníka proti chapadlům cizáckého područí. Ale co naplat, když dítě se odrozuje v pře- lejárnách, když není zažehnáno nebezpečí, že táta bude z práce vysazen, pak-li se národnostně nepoddá. A vy- stěhovat se z rodné obce za chlebem, znamenalo uvol- ňovat místo cizákům.

Do úmoru hájí Dr. Gruda nezadatelná práva svého kmene: perem v časopisech, slovem na čtyřech vel- kých táborech. Na táboru lidu na Ostré Hůrce u Háje Chabičova volá: „Nemáme žádných učitelů vlastenců. Dejte nám je ihned, sic nás naši cizí učitelé odnárod- ní; sic z nás odchovají odrodilce hnusné, nepřátele a škůdce národa, z něhož pocházíme...!“

Spravedlivou věc národa, drobného dělného lidu hájí Dr. Gruda před ministry a mocnými tohoto světa. Hal- dy stížností hromadí se na něho v konsistoři. Děkan- ský úřad v Opavě prohlašuje, že žádná farnost mu nedá tolik práce s vyšetřováním, jako právě farnost kate- řinská. Nenáviděn obmanny, posmíván odrodilci, bi-

čován nevděkem, zklamán proradností, vytrvává Dr. Gruda v úsilí zachránit na národní šachovnici, co se zachránit dá.

Od této práce jej nemůže odradit ani krev, prolitá o krvavých srážkách při svěcení praporu jízdního So- kola „Přemysla“, jemuž byl r. 1890 světitelem a slavnostním řečníkem na Dolním náměstí opavském. Vytrvává na svém kolbišti i při incidentech u příležitosti čtyřnásobné rozhořčené volební kampaně v r. 1900 až 1901, která rozvířila dokonce i vídeňský parlament, ba i tisk v dálné cizině.

V nerovném zápase hledá pomoc na srdci vlasti v Praze. Navštěvuje národně a lidsky citícího básníka Jana Nerudu a navazuje s ním plodné přátelství. Ke cti Nerudově budiž zde zaznamenáno, že mu nic ne- vadil Grudův kněžský kolárek, když běželo o přispění slezské, zapomínané větvi. Neruda se postavil cele za spravedlivou věc tonoucích Slezanů. Burcoval osobně pražské spáče, pořádá sbírky ve prospěch českých dětí v Opavě, podporoval museum Matice opavské dary, zvlášť mincemi, vydržoval studenty a tak se projevil jako krásný člověk dobrého srdce, ač mival vůči teh- dejším představitelům Církve své osobní výhrady. Není bez zájmovosti, že Dr. Gruda požádal tohoto bá- sníka o skladbu slezské hymny, a sám Neruda se obrá- til s přímou žádostí na básníka Adolfa Heyduka, kterého pokládal v podobném thematu za umělce do slezských poměrů zasvěcenějšího. Adolf Heyduk toto přání Grudovo a Nerudovo také splnil, a tak se po- nejprv ozvala Slezská hymna na valné hromadě Ma- tice opavské 7. 6. 1885. Ještě za mého šéfa P. Floriána Lužného jsme před 30 roky našli stoh prvotisků na půdě staré fary kateřinské...

Intimní přátelství pojilo Dr. Grudu zejména s kraja- nem z levého břehu Opavice a spolubratrem P. Cyp- riánem Lelkem. Gruda v něm viděl svůj zářný nedo- stížitý vzor. Gruda na příklad věděl, že autorem pro- buzenské brožury „Čechové v Pruském Slezsku“ není nikdo jiný než jeho přítel P. Cyprián Lelek. Dovedl však toto osobně získané tajemství věrně střežit, aby svého spolubojovníka existenčně nezničil.

Za nezištnou práci se ovšem Dr. Grudovi nějakých hmotných výhod nedostalo. Jen veliký dakovský bi- skup Strossmayer, nadšenec národní a cyrilometoděj- ský, jej vyznamenal jmenováním biskupským radou a členem své konsistoře. Byla to snad jediná sladká hrozinka mezi tolika hořkými pilulkami, jež bylo den- ně polykati tomuto roduvěrnému slezskému knězi. A že Dr. Gruda byl knězem skrz na skrz zbožným, víme z úst nejstarších pamětníků, kteří jej vídali mod- liti se officium — kleče...

Netušil Dr. Gruda, když skládal svůj nekrolog nad hrobem Lelkovým, že právě za dvacet let jej čeká po- dobný osud smrtelníka...

Přišel r. 1903. Rok nešťastný pro Kateřinky. Opavice se rozlévá ze svých břehů, zaplavuje ulice, bortí dom- ky, bortí grunty, ohrožuje životy. Na fotografiích za- chyceny výjevy, podobné bombardování z r. 1945. Spoušť a zříceniny...

A nejinak tomu bylo v duši kateřinského lidu. Ka- teřinky podehly náporu. Rolnická záložna, jejímž byl Dr. Gruda zakladatelem, ohlásila neblahý úpadek. Zni- čeny rodiny a existence. Dodnes ta rána bolí. Nebyla zaviněna chybou Grudovou.

A v tak tragickém roce Gruda umírá. Vyčerpán pra- cem a otřesy až k ztrátě nervů, chudý a bez prostřed- ků, oloupený o paměť i průraznost přesvědčivého slova, umírá v pastuše, jak byla dříve žertem nazý- vána nevzhledná stará fara, umírá nepochopen, ba pohrdán mnohými svými ovečkami a často přehlížen svými spolubratry — jeden z největších synů, jaké slezská hrouda zrodila...

Za ním jako stín, rovněž často zneuznán a chud, jde záhy na věčnost lékař-lidumil a nezištný vlastenec Jan Kolofík.

Sám strážlivý a rozumově chladný, britký básník znamenává v „Knize satir a sarkasmů“ tento neblahý rok veršem:

Jsou hory k severu, jichž výš výčitku chová.
A cizí rasy proud do břehu bije znova.
Kus za kusem se rve — ty hledíš na to zchladlý.
Čteš klidně v žurnálech: Hle, Kateřinky padly!
Viktor Dyk.

Na kateřinském hřbitově, ve stínu Švédské kaple uvidíš, poutniče, počobenku Dr. Antonína Grudy. Ani zub

času nevyhloidal na těch jeho rysech jiných brázd a vrásek než těch odhodlaných z oceli a ze železa. Takový byl charakter Dr. Grudy. I oba další nástupci, jako by nesli ty odhodlané rysy. Florián Lužný, Hanák a „srbský farář“, dočkal se sice naší samostatnosti, umřel ve svatováclavském roce 1929, ale zemřel ve staré faře — pastušce. A nynější sedmdesátník oslavenec kons. rada P. Jan Nedbálek zkusil nacistickou vyspělost za ostnatými dráty v Dachau.

P. Jan Vážanský

POMOC NÁBOŽENSKÁ A LÉKAŘSKÁ

Výsledky lékařských výzkumů přinášejí stále ve větší míře pomoc pro přirozený život lidského těla. Náboženství tuto pomoc vědy uznává. Avšak pro věřícího křesťana není tato pomoc vším, čeho se mu může dostat, neboť křesťanské náboženství poskytuje svými svátostmi další a vydatnou pomoc, která se projevuje blahodárně i pro život těla. Také k této pomoci se mají křesťané uchylovat a nemají na ni zapomínat. Theolog *Jean Pierre Schaller* v knize *Secours de la grâce et secours de la médecine* (Desclée De Brouwer, Bruges 1955) se zabývá touto časovou a aktuální problematikou účinků lékařské vědy a náboženských prostředků. Kniha vyšla v edici příznačné svým názvem: *Présence chrétienne*. Autor řeší otázku, jež jsou pro moderního křesťana aktuální. Jako theolog zaměřuje se na účinky milosti poskytované svátostmi a modlitbou. Hledá správnou formulaci problémů a otázek společných pro kněze a lékaře vzhledem ke křesťanu, jenž potřebuje pomoci pro tělo a duši.

Autor uvádí, že svátost je lékem — *medicina et coeleste venerabile sacramentum*. Svátosti jsou duchovní léky, léčivé prostředky sloužící k vyléčení hříchu a zdokonalení duše (sv. Tomáš, *Summa theologiae*, III. 60, 5; III. 61, 1 a 2). Přinášejí také dobrodiní pro tělo. Skrze svátosti rozum a vůle mohou lépe vykonávat svou aktivitu. Svátosti dovolují člověku lehce sledovat hnutí správného rozumu, podrobuje-li se řízení Ducha svatého skrze dary udělené s milostí. Svými účinky svátosti upevňují věřící v životě nadpřirozeném, avšak přispívají i k rozvoji přirozených darů. Liturgie to potvrzuje svými výrazy (*tutamentum mentis et corporis, corporum auxilium*). Liturgické orace jsou výrazem dogmat. Milost, která je pomocí pro nadpřirozený život, má i blahodárné účinky pro život přirozený. Věřící se nemylí, když očekává od svátostí i nabytí sil pro život těla a posilu pro ovládnání vášní.

Medicína přináší člověku cennou pomoc. Vzhledem k této pomoci však zůstávají i v platnosti neměnné morální principy, zvláště ty, že člověk má ovládat své vášně a odolávat pokušení, že má svobodně volit mezi dobrem a zlem. Pomoc medicíny záleží v tom, aby tuto volbu usnadňovala. Požadavky lékařské vědy nemohou nikdy autorizovat, co morálka zakazuje. Tak na příklad člověk za účelem vyléčení z duševních komplexů nemůže mít tu svobodu, aby v sobě probouzel žádosti sféry sexuální, jak to vyžaduje psychoanalýza. Medicína odkryla mnohé vlivy působení tělesné sféry na duševní. Příčina těchto vlivů je mnohdy prozatím neznámá. I když etiologie (nauka o příčinách) není zcela probádána, přece můžeme pochopit důležitou roli těla v nesnázích duševního neb vnitřního života. Je nezbytným požadavkem, aby kněz dneška, zůstávaje reprezentantem nadpřirozeného řádu a udělovatel darů otcovského Boha, znal alespoň existenci těchto problémů fyziologických, neboť tělo je také darem Boha, který stvořil všechny věci.

Z hierarchie hodnot vyplývá, že nemocný křesťan se nemůže zcela spokojit s lékařem jako jedinou autoritou pro zdraví lidského života. Lékař ošetřuje nemocného, není však jeho duchovním vůdcem. Hřích je mimo jeho obor. Jeho úkolem je obnovit přirozenost a neovlivňovat přímo nadpřirozený život. Lékař nemá v rukou nástroje milosti, jimiž jsou svátosti. Neřest nebo ctnost nemocného patří do oboru kněze.

Ke knězi přistupuje nemocný křesťan jako viník.

Kněz se k němu obrací jako k hříšníkovi. Zůstává však v roli kněze, nikoli lékaře. Při vnitřním konfliktu, bolesti těla nebo prudkém pokušení nemá křesťan zapomínat na dobrodiní svátosti. Vůle nemocného se může upevnit nejen přirozeným cvičením, ale i prostředky nadpřirozenými. Mohutnosti duše získají, jestliže do duše je vlita milost. Rozum a vůle mají zapotřebí milosti, neboť přes nejlepší ošetření a léčení je nutno na zemi vydržet boj. Bylo by omylem pro nemocného, kdyby se příliš spoléhal na dobrodiní lékařských objevů k potlačení všech jeho nesnází. Odpovědnost mravního rozhodování a jeho úsilí nemůže být člověku odňata.

Z křesťanského hlediska může se i tělesné utrpení stát pramenem milosti. Lékař může zmírnit bolest těla, ale nemůže rozvádět otázku o užitečnosti této bolesti pro nadpřirozený život. Úkolem kněze není bojovat do krajnosti proti utrpení fyzickému neb morálnímu, ale má vést nemocného k tomu, aby trpělivě a vytrvale nesl vlastní kříž. I když léčení se zcela nedaří, třeba mít na mysli, že Bůh chce, aby v organismu zůstal nějaký ten osten (II. Kor 12, 7). Svátosti jsou posilou trpícího, aby daly smysl zkoušce, která - lidsky řečeno - by se zdála bez důvodu a hodnoty. Křesťan trápený tělem má hledat posilu ve svátostech a modlitbě (*Post-communio* svátku Nejsvětější Trojice - přijetí svátosti „ať prospívá ke zdraví těla i duše“).

Otázka zdraví není výlučně předmětem biologie a medicíny, ale má své místo ve sféře morálky a náboženství. Církev vždy zdůrazňovala důležitost sil náboženských a morálních pro udržení zdraví.

U pokřtěného je křesťanská naděje východiskem optimismu nového člověka (Ef 4, 22–24). Lékařská pomoc by byla často méně nutná, kdyby křesťan byl přesvědčen o účinnosti milosti. Strach a úzkost z lidských podmínek by ztratily své ostří, kdyby křesťan čerpal posilu z naděje. Svátosti zároveň s tělesnou terapií udržují pokřtěného v boji proti negativnímu aspektu života. Podporují vnitřní klid jako nezbytného průvodce naděje. Důvěra pokřtěného je protikladem modernímu nepokoji.

Synthesa náboženské a lékařské pomoci je poslání, které Bůh svěřuje bytostem, jejichž povolání je odpovídat na vyšší apel. Nemocný má spatřovat v knězi a lékaři dvě bytosti, které pomáhají témuž subjektu, a to každý ve svém oboru.

Kněz nemůže nedbat výsledků lékařských věd. Je však třeba vyzdvihnout, že medicína nemůže odpovídat na všechny otázky. Psychologie, psychiatrie a psychopatologie se dnes stávají základními pro člověka v otázce řádu duševního, ale nemohou rozřešit otázku pravdy. Nemocný má mít důvěru v Boha (*Summa theologiae* 2. II. 17, 5, k 2 „O božskou pomoc se nikdo nemůže opírat příliš“). Medicína je pomocí člověku, aby jeho ohrožený organismus podpořila v mravním rozhodování. Nemocnému pomohou při ohrožení křehkosti těla svátosti a modlitba. Často pokorně vyprošená milost uklidní celou bytost. Lze tvrdit, že milost a medicína jsou spolu jako dva prostředky pomáhající, aby pacient dosáhl mravní dokonalosti.

Autor knihy o pomoci náboženské a lékařské ukázal na působnost prostředků přirozených a nadpřirozených. Ani jedno a ani druhé nemá křesťan opomíjet, neboť obojí pomoc slouží křesťanu, aby plnil svůj úkol přirozený a nadpřirozený.

ThLic. Miroslav Rajmon

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

VIII.

CHOROBY KAPITALISMU

V minulých kapitolách jsme poukazovali na ty skutečnosti v kapitalistickém hospodaření, které vedou k nespravedlnosti kapitalistického řádu. Abychom měli úplný obraz o kapitalistickém zřízení a jeho nedostatcích, musíme si vysvětlit teorii *jednoduché a rozšířené společenské reprodukce*, která nám bude současně přínosem k vysvětlení teorie hospodářských krizí. Již dříve jsme hovořili o jednoduché a rozšířené reprodukci. Tehdy nám však šlo o reprodukci v jednom kapitalistickém podniku a nyní pojednáme o reprodukci kapitálu v celé společnosti.

Při dosavadním výkladu jsme se zabývali zbožím v podstatě jen po stránce jeho hodnoty a nesledovali jsme jeho užitnou hodnotu. Abstrahovali jsme od skutečnosti, že společnost může být bohatší jen tehdy, když si pro sebe vyrábí různé druhy užitečných předmětů podle potřeby mnohotvárného hospodářského života. Nemohl by trvale stoupat blahobyť tam, kde by celá výroba byla zaměřena jen na ocel anebo na textil, na stroje anebo na potraviny. Takové hospodářství by samo nebylo života schopné a potřebovalo by v každém případě pomocné odbytiště pro výrobky, kterých má přebytek a současně dodavatele takového zboží, které si samo nemůže v dostatečném množství vyrobit. V měřítku celosvětovém je však podobné jednostranné zaměření nemožné. Mezi všemi druhy zboží musí být zachovány určité kvantitativní vztahy (proporcionalita). Správná proporcionalita znamená, že jsou kryty všechny základní potřeby hospodářství a lidí v něm pracujících, že není nikde nepřekonatelných nedostatků a nikde nepotřebných přebytků. Jedině taková proporcionalita může být základem zdravého vývoje hospodářství.

Ve svém výkladu se přirozeně nemůžeme zabývat širokou mnohotvárností celého hospodářského života. Vyzvedneme však základní proporci celého hospodářství, kterou hlouběji rozebereme. Je to poměr mezi předměty, vyrobenými pro osobní spotřebu a předměty, vyrobenými pro obnovení a rozvoj výroby. Můžeme proto rozdělit výrobu na výrobu výrobních prostředků a spotřebních předmětů. Mezi oběma skupinami musí být dodržen správný poměr, aby obě skupiny měly zajištěný odbyť svých výrobků.

Uvedeme si jednoduchý příklad, při němž budeme předpokládat, že výroba celé kapitalistické společnosti neroste, ale že se prostě opakuje na stejném stupni znovu. Tomuto procesu říkáme *prostá společenská reprodukce*. Skupinu výrobních podniků, které vyrábějí výrobní prostředky označíme *I.* a skupinu vyrábějící spotřební předměty *II.* Skladby kapitálu u obou skupin jsou tyto:

$$\text{Skupina I. } 200c + 50v + 50n = 300$$

$$\text{Skupina II. } 100c + 25v + 25n = 150$$

Z dřívějších výkladů je nám známo, že složky *c* představují opotřebované stroje, nástroje a spotřebované suroviny — tedy předměty, které jsou spotřebovány výrobním podnikem a nikoli lidmi, kteří v něm pracují. Nazýváme je výrobní prostředky. Kapitálové složky *v + n* představují ty hodnoty, které byly v peněžní formě vyplaceny dělníkům jako mzda, anebo zůstaly kapitalistům jako zisk.

Podle tohoto schématu dojde po skončení výrobního procesu k rozdělení výrobků mezi pracovníky v obou skupinách. Máme k dispozici za 300 výrobních prostředků a za 150 spotřebních předmětů.

Výrobní prostředky jsou rozděleny takto:

200 . . . . nahradí *c* (spotřebované složky konstantní) ve skupině I.

100 . . . . nahradí *c* (spotřebované složky konstantní) ve skupině II.

300 . . . . činí celková hodnota spotřebovaných konstantních složek. Je tedy použito vše, co bylo vyrobeno.

Spotřební předměty jsou použity takto:

100 . . . . je dodáno dělníkům a kapitalistům ze skupiny I. v náhradu za jejich 50v + 50n

50 . . . . je dodáno dělníkům a kapitalistům ze skupiny II. v náhradu za jejich 25v + 25n

---

150 . . . . je celková hodnota spotřebovaných předmětů osobní spotřeby; bylo tedy spotřebováno vše, co bylo vyrobeno.

Z příkladu vidíme, že ve společnosti bylo vyrobeno 300 dílů složek konstantních a 150 dílů na krytí osobní spotřeby dělníků a kapitalistů, a že všechny výrobky našly svoje uplatnění na takovém místě, pro které byly určeny. K tomuto ideálnímu stavu dojde jen tehdy, jsou-li v hospodářství zachovány správné proporce. Jen tak mohou být všechny výrobky prodány — tj. realizovány. Proto říkáme správné proporcionalitě *podmínka realizace*. Podmínka realizace při jednoduché společenské reprodukci je obvykle vyjadřována tak, že je vyňat základní vztah našeho předchozího příkladu. Říkáme proto, že podmínkou realizace při jednoduché společenské reprodukci je rovnice: Variabilní kapitál a nadhodnota první skupiny musí být stejně velké, jako konstantní kapitál druhé skupiny — neboli $I.v + I.n = II.c$

Tento příklad je ovšem jen teoretický. Proti skutečnosti hospodářského života je abstrahováno to, že kapitalisté v první ani ve druhé skupině nespotřebují všechnu svou nadhodnotu, ale vždy se v průměru snaží část akumulovat. Proto se ve skutečnosti nikdy nesetkáme se společenskou reprodukci jednoduchou, ale vždy se *společenskou reprodukci rozšířenou*.

Při rozšířené společenské reprodukci musí být zachována proporcionalita, stejně jako při společenské reprodukci jednoduché. Tato proporcionalita zajišťuje nejen odbyť obou skupin výrobků, ale navíc ještě musí být zajištěno dostatečné množství výrobků skupiny I. k tomu, aby byla kryta zvýšená spotřeba konstantních složek ve skupině II. i I. Spolu s růstem kapitálu konstantního roste i potřeba složek variabilních (i když pomaleji). Je proto třeba krytí i tento zvýšený konsum. Vztahy jsou zde nesmírně složité a vymykalo by se rámci našich kapitol, kdybychom je chtěli podrobně vyložit. Pro porovnání se společenskou jednoduchou reprodukci uvedeme jen podmínku realizace při rozšířené společenské reprodukci, která zní: Součet variabilního kapitálu a nadhodnoty první skupiny musí být větší, než konstantní kapitál druhé skupiny — neboli $I.v + I.n$ musí být větší než $II.c$

Objevení této poučky má význam pro dokreslení podstaty krizových poruch kapitalistického hospodářství. O tom se rozepíšeme níže.

Na tomto místě bychom chtěli upozornit na význam, který má teorie společenské reprodukce, je-li některých jejích základních vztahů využito národohospodářsky v novém společenském řádu, který vzniká po svržení kapitalismu. Je totiž podstatou plánování národního hospodářství, které je dnes základem veškeré hospodářské činnosti v naší zemi. Je též vysvětlením skutečnosti, proč je kladen takový důraz na rozvoj těžkého průmyslu ve všech státech s plánovaným hospodářstvím. Jestliže rozvoj hospodářství může být zajištěn jen při splnění podmínky realizace rozšířené společenské reprodukce, pak musí být souhrn nově vytvořených hodnot (v kapitalistickém hospodářství je označujeme v + n) u skupiny I. větší než souhrn konstantních složek skupiny II. Musí být tedy i rozvoj celé skupiny I. podstatně rychlejší než rozvoj skupiny II., protože skupina I. má za úkol zásobovat svými výrobky nejen rozvoj svůj vlastní, ale i konstantní složky skupiny II. a jejich růst, který jediný může být základem růstu výroby spotřebních předmětů a tím i blahobytu obyvatelstva.

*

Všichni čtenáři jistě znají pojem *hospodářská krize*, a vědí, jak se tyto krize projevují. Hospodářská krize

za kapitalismu jsou krizemi z nadvýroby. Znamená to, že zboží bylo vyrobeno více, než mohou spotřebitelé koupit. Zboží zůstává ležet na skladě v obchodech. Obchodníci přestanou nakupovat a další zboží se nahromadí ve velkoobchodních skladech. Výroba tak ztratí své přímé odběratele - velkoobchodníky a průmysloví kapitalisté začnou omezovat výrobu, propouštět dělníky, čímž opět ochudí dělnictvo a sníží dále kupní sílu společnosti. Další ochuzení odběratelů jen více a více prohlubuje krizi a její důsledky - omezování výroby až k zastavení celých továren, ničení hotových výrobků, úpadků drobných i větších podnikatelů v průmyslu, zemědělství, obchodě i živnostech, pokles cen akcií, který vede až k bursovním krachům. To vše je provázáno masovou nezaměstnaností, která přivádí do bída miliony dělníků a staví do nejostřejšího světla protiklad mezi nadbytkem zboží na jedné straně a bídou spotřebitelů na straně druhé.

Proč dochází k takovým poruchám hospodářského vývoje?

Příčin je několik a všechny tkví v samé podstatě kapitalistického společenského zřízení. Hlavní příčinou jsou nízké mzdy dělníků. Na úkor dělnických mezd je zvyšována výroba. Jsou kupovány a do výroby zapojovány nové stroje, které vyrábějí více výrobků a při tom snižují relativní podíl dělnických mezd na celkové hodnotě výrobku. Ochuzení dělníci nejsou schopni všechny vyrobené předměty vykoupit, přestože by je ke svému živobytí potřebovali. To je hlavní důvod. Jsou však i další.

Připomeneme si nyní některé části dřívějšího výkladu o kapitalistickém způsobu hospodaření a ukážeme na několik dalších činitelů, kteří vedou ke krizím.

Již při prosté kapitalistické výrobě zboží existuje možnost krizí. Je dána tím, že kapitalista vyrábí pro trh, který nezná a teprve ve styku s poptávkou se doví, zda vyráběl zboží potřebné, anebo zda spotřebitelé žádali něco jiného. Důsledkem neznalosti trhu může být skutečnost, že výrobce věnuje svůj kapitál na výrobu neprodejných předmětů, které zůstanou ležet na skladě. Výrobce nemůže pokračovat ve výrobě buď vůbec, anebo jen omezeně, protože má v neprodejném zboží vázanou část kapitálu, kterou by jinak mohl použít k výrobě.

Víme, že pro kapitalistický způsob hospodaření je charakteristická skutečnost, že pravý výrobce zboží - dělník, není majitelem hotového výrobku. Majitelem se stává kapitalista, který od dělníka koupil jeho pracovní sílu. Výroba je ve své podstatě společenská, ale převlastňovaná soukromě. Několik tisíc kapitalistů tvoří skupinu majetníků výsledků práce celé lidské společnosti. A za tohoto systému nutně musí dojít k tomu, že kapitalisté, kteří jsou majiteli výrobků se současně snaží tyto výrobky co nejdříve prodat a přitom zaplatit co nejmenší mzdy. Obojí vede přímo ke krizi z nadvýroby.

Snaha po získání maximální nadhodnoty - v konkrétní formě po získání maximálního zisku, přispívá také ke vzniku krizí. Zisk je možno zvýšit buď zvýšením prodejní ceny anebo snížením výrobních nákladů. Cestou ke snížení výrobních nákladů je snížení mezd anebo omezení podílu variabilního kapitálu. Omezení variabilního kapitálu je možno dosáhnout jen zvýšením počtu strojů ve výrobě, neboli zvýšením organické skladby kapitálu. Vysvětlili jsme si, že nadhodnotu a tedy i zisk možno čerpat jen z variabilního kapitálu. Jen živá lidská práce je tvůrkyní hodnot. Proto všichni kapitalisté konkurenčním bojem nuceni ke zvyšování organické skladby kapitálu jsou současně nuceni snahou po maximálním zisku zvyšovat výrobu, protože jen velká výroba může zajistit veliký zisk ve vysoce mechanisované továrně. Veliká výroba, provázená malými mzdami vede však opět ke krizi.

V této kapitole jsme se seznámili s podmínkami realizace při kapitalistické společenské reprodukci jednoduché a rozšířené. Dotkli jsme se velmi složité proporcionality, která musí být dodržena, aby nedošlo k poruše vývoje hospodářství. V kapitalismu nemůže existovat žádné plánovací místo, které by dbalo na to,

aby proporcionality nebyly narušovány. Kapitalistické hospodářství je anarchické a je řízeno jen automatickým působením zákona hodnoty. Musí tedy nutně docházet k porušování zmíněných proporcionalit, což vede také ke krizím.

To jsou příčiny, které způsobují krize, vytvářejí nevyhnutelnost krizí. Vedle nich existuje řada dalších činitelů, kteří při krizích působí negativně tím, že je prohlubují. Je to např. úvěrový systém, který do sebe pojme krizové jevy a tím způsobí, že krizový náraz je náhlejší a prudší. Svůj vliv má i daňový systém a státní rozpočet, který může být využit ke krátkodobému časovému ovlivnění vývoje krize, nikdy však k jejímu odstranění.

Krize souvisí přímo s podstatou kapitalistického způsobu hospodaření a je možno je odstranit jen tak, že je odstraněn kapitalismus. Hospodářské krize se v kapitalismu objevují vždy znovu a znovu. Nemůžeme tvrdit, že by všechny krize, které dějiny kapitalistického výrobního způsobu znají, měly naprosto stejný průběh. Není to možné při mnohotvárnosti a nesmírné složitosti hospodářského života. Seskupení činitelů, kteří působí na vznik a hloubku krize, se vždy od sebe v jednotlivostech liší, a proto každá z krizí měla proti krizím jiným určité odchylky. Podobně i opakování krizí není naprosto pravidelné. Je ovlivněno mnoha různými činiteli, kteří jsou opět různí v období typického průmyslového kapitalismu i v obdobích pozdějšího vývoje kapitalistického výrobního způsobu, kterým říkáme imperialismus a všeobecná krize kapitalismu, o nichž se zmíníme v příští kapitole.

Přes tyto zvláštnosti můžeme stanovit určitý cyklus, v němž se kapitalistický způsob hospodaření vyvíjí. Tento cyklus má několik fází. První z nich je *krize*. Její znaky jsme popsali dříve. Výroba v ní poklesne na minimum.

Druhou fází je *deprese*. Následuje bezprostředně po krizi. Výroba se udržuje na krizově nízkém stupni. Kapitalisté se v ní snaží vytvořit předpoklady pro nové oživení výroby. Přebytky zboží jsou částečně ničeny, částečně rozprodávány za ztrátové nízké ceny. U části dělníků, kterým ještě zůstalo zaměstnání, jsou snižovány mzdy. Uvolňuje se množství kapitálu, který nemůže být vázán v relativně menší výrobě.

Uvolněný kapitál začínají kapitalisté vkládat do nákupu nových strojů. Zlepšují vybavení svých továren, aby se udrželi v těžké konkurenci hospodářství v depresi. Poptávka po strojích vyvolává *oživení* - třetí fázi hospodářského cyklu. Výroba počíná stoupat, nezaměstnanost klesá, nepatrně se zlepšuje mzdová situace a ceny jsou ihned kapitalisty tlačeny vzhůru. Období oživení počítáme až do okamžiku, kdy stoupající výroba dostáhne nejvyšší úroveň, jakou měla před krizí.

Vývoj výroby však pokračuje dále. Překročí předkrizovou úroveň a nastává tzv. *konjunktura*. V ní se rychle vyvíjí celé hospodářství a výroba je neustále stupňována. Spolu s tím rostou ale podmínky pro novou krizi. Výroba dosáhne úrovně, kdy vznikne relativní nadvýroba a celý vývoj se zhroutí do nové krize.

Nová krize přejde opět v depresi, oživení, až v konjunkturu, která má vyšší úroveň, než měla konjunktura předchozí. A tak se celé kapitalistické hospodářství vyvíjí v jakýchsi vlnách, kdy u každé další vlny bývá vrchol vyšší než bylo maximum vlny předchozí. Tato nerovnoměrnost v sobě skrývá množství bída a strádání pracujících a je příčinou nehospodářného mrhání výsledky lidské práce, protože každé období krize znamená ztrátu mnoha již dosažených cílů.

Velký význam pro cykličnost má obnova strojů a strojního zařízení. Deprese je obdobím, kdy je tato obnova připravována. Oživení je důsledkem této obnovy a současně ji podporuje. Obnova základních prostředků položí základy k tomu, aby oživení přešlo v konjunkturu. Úpadek konjunktury v krizi je zahájen úpadkem strojírenského průmyslu. Přestává se obnovovat strojní park a budovy, aby v následující fázi hospodářského cyklu došlo k přípravě jeho radikální

obnovy, diktované zostřenou konkurencí a snahou po vyšší rentabilitě a vyšším zisku. Proto bývá cykličnost krizí vysvětlována životností a nutností výměny základních výrobních prostředků.

Důkazy o cykličnosti nacházíme v dějinách kapitalismu. V minulém století i na počátku tohoto století se krize opakovaly pravidelně každých 9–13 let. Koncem minulého století se cyklus zrychloval. První větší krize propukla v Anglii v roce 1825. V Evropě byla pak krize v roce 1836, později 1848, která již zasáhla i USA a ostatní kapitalistický svět. Dále známe krize v letech 1857, 1866, 1873, 1882, 1890, 1903, 1921, 1929, 1938.

Prostý výčet letopočtů nasvědčuje tomu, že cyklus krizí nebyl naprosto pravidelný. Krize také vždy nezasáhla všechny kapitalistické státy světa. Tak např. krize v roce 1938 nezasáhla téměř vůbec Německo,

kteří v té době usilovně zbrojilo. Zvláště ve dvacátém století dochází k pronikavé deformaci cyklu, která má ovšem kořeny ve vzniku odlišných podmínek, daných imperialismem. O těchto podmínkách se zmíníme v příští kapitole.

Krize, vedle hospodářských důsledků mají i velký význam politický. Růst bídy dělnictva má za následek vždy posílení uvědomění pracujících. V prvních krizích vznikly odborové organizace, jako opora dělnictva proti propouštění. Krize si vynutily organizaci vyplácející podporu v nezaměstnanosti a posilovaly tak opět jednotu a vědomí společenské síly. Krize vždy odhalily nedostatky kapitalismu v plném světle a vedly dělníky k lepšímu pochopení nutnosti odstranit kapitalismus. A tak pomáhaly krize vzniku zárodku nového společenského řádu a zmaru kapitalismu.

Inž. V. a Zd. Červený

Doba očima kněze

SPRAVEDLIVÁ VĚC MÍRU OPĚT JEDNOU ZVÍTĚZILA NAD ZLOBOU JEHO NEPŘÁTEL

Nemají pravdu ti, kteří sentimentálně tvrdí, že věc míru je v dnešním po zuby ozbrojeném světě křehká rostlinka, kterou lze snadno vytrhnout z půdy, která se chvěje ještě po pokusných výbuších nukleárních zbraní. Opravdové křesťanství zastává opačný názor. Samotná idea pokoje a míru je silná již tím, že je dobrá, spravedlivá a láskyplná. Zač by stál ostatně křesťan, který by nedůvěřoval síle opravdového dobra lásky, za kterými vždy stojí Bůh sám. Opravdoví křesťané za dobrou věc vždy věrně stojí a setrvávají ve spravedlivém boji vždy do vítězného konce. Zvláště když jejich síly, tak jak tomu bylo v tomto případě, byly zmnohonásobeny nesmírnou silou zdrcující většiny lidstva, zapáleného pro zachování světového míru v hodinách opravdu vážných.

Nebylo idylické toto léto pro události ve světě. Nebyla to doba bezstarostných dovolených, drsné větry se zvedaly na Středním východě a vážně hrozily lidstvu nanejvýš znepokojenému pikly trvalých nepřátel míru. Imperialistické mocnosti, které před dvěma léty vyprovokovaly útok na Egypt, nepoučily se až do dneška ze svých deprimujících zkušeností a sáhly znovu k agresí a násilí. A jak by také ne, když bylo ohroženo jejich pravé božstvo, kterým je moloch zisku a vládychtivosti. Vždyť události v Libanonu a potom v Iráku opět jednou otráslы základnu jejich nadvlády v tomto tak významném cípu světa. Irák je jednou z nejbohatších studnic ropy na celém Středním východě, pramen nepředstavitelných zisků petrolejářských magnátů. Všechny tyto zisky jsou ovšem kořistnické, bezpracné a spočívají na bezohledném vysávání přírodního bohatství cizí země. Libanon, to pro ně není krásná země a pracovití lidé, nýbrž zase jen území, kterým v naftovodech pramení zlatohnědá nafta. Podivuhodná kapalina, která hýbá složitým soukolím světové dopravy právě tak jako mnoha průmyslových oborů, kapalina, která proto přináší nesmírné zisky těm, kteří ji uchvátí. Kapalina, bez které není možno uvést v pohyb složitý a náročný mechanismus moderní války. Proto se pro její uhájení nebo dobytí vedlo již mnoho krvavých válek, proto padlo mnoho životů neviných lidí, proto teklo také mnoho potu těch, kteří sice na naftových polích pracovali, ale kteří při této práci jen živořili a hladověli, zatím co ti druzí – ti podaření „přátelé Arabů“ jen shrabovali zisky.

Není proto divu, že proti této nespravedlivé, nelidské a nepřírozené situaci se Arabové bránili od těch dob, kdy tu nafta počala téci. Dříve ovšem tato obrana byla velmi těžká a svízelná. A jak by také ne, když chytrí Britové, Francouzi a později Američané zaplatili arabským předákům, šejkům a králům tučný bakšiš. Ba platili jim trvale podíl na zisku, takže samotní

představitelé arabských kmenů udržovali tento nespravedlivý stav věcí. Takovým kořistníkem z americké a britské milosti byl také irácký král Fajsal a jeho podařený ministerský předseda Nuri Said. Takovým placeným a uměle vydržovaným agentem v cizích službách je také dosavadní jordánský král Husajn. Jak ho lid miluje, je nejen patrné z ustavičných bouří Jordánců proti jeho režimu, ale také z toho, že pan král umístil na střechu svého paláce helikoptéru, aby nesdílel neblahý osud svého iráckého kolegy. Jeho vláda je nepředstavitelná bez britských bodáků. Kdyby odešli Angličané a Američané, jeho trůn by se okamžitě zhroutil. Avšak tyto a podobné figury, jako je např. v Libanonu nenáviděný bývalý prezident Šamal, vydávají Britové a Američané za představitele arabských národů a států. Nezávislost v jejich smyslu znamenají jen tito zrádci a jejich násilím udržované režimy. Je-li takovýto režim ohrožen rozhořčením lidu, pak „přátelé Arabů“ ihned mluví o vměšování, čili v jejich moderní lživé fraseologii o „nepřímé agresi“. Veřejnost ve světě pak jejich tiskoví agenti zpracovávají v tom smyslu, že obviňují z podněcování nepokojů především Sjednocenou arabskou republiku. A ovšem imperialistické pomluvy a intriky by nebyly celé, kdyby do toho tak nebo onak nezamíchaly „prsty Moskvy“. Není to pranic divného: vždyť v nastalém zmatku křičivá obyčejně zloděj: „Chyťte zloděje!“

Tohoto nebezpečného chytračení a manévrování s nic neříkajícím pojmem „nepřímé agrese“ použili také Američané a Britové, aby před očima celého světa s provokativní drzostí a samozřejmostí vkročili do Libanonu. Nešlo jim ovšem o nic jiného, nežli o to, aby udrželi u moci lidem nenáviděně, zrádcovské režimy.

Avšak zrovna tak jako se přepočítala Francie a Velká Británie při útoku na Egypt, stejně tak setkaly se USA a Velká Británie i tentokrát s energickým a neočekávaným odporem světové veřejnosti. Byl to především Sovětský svaz, který sice s taktem a rozvahou, ale zároveň s váhou své síly, umocněné navíc společným sovětsko-čínským prohlášením, varoval útočnický před možnými, nedozírnými důsledky jejich činu. Veliká váha mírumilovných zemí i zde dokázala svou převahu. Tato převaha je nejen výrazem síly těchto zemí, ale též spravedlnosti, mravnosti a lidskosti stanoviska, které v mezinárodní politice důsledně a věrně zastávají. A tak se stalo, že veřejnost se s agresí neshodila, nýbrž rozvinula energické a dalekosáhlé akce, které se nakonec setkaly s úspěchem.

Sovětský svaz a ostatní mírumilovné země si vynutily zvláštní zasedání OSN, když předtím zklamala Rada bezpečnosti. Zde nasadily agresori svou veškerou váhu, aby jejich čin prošel bez odsouzení a aby větší-

na členských států nepožadovala odchod americko-anglických vojsk z Libanonu a Jordánska. Proto v diskusi vystoupil sám prezident USA D. Eisenhower s programem „pomoci“ zemím Středního východu. Do tohoto projektu byl zapražen také norský návrh rezoluce, v němž nebylo zmínky o požadavku odchodu agresivních vojsk z této oblasti. Ač USA v zákulisních jednáních, vedených Dullesem, vyvinuly veškeré možné druhy nátlaku na země, hospodářsky od nich odvislé, zvláště na latinskoamerické státy, nesetkala se jejich snaha s úspěchem. Místo norského návrhu došlo k předložení návrhu všech deseti arabských států, v němž byl jednoznačně požadován odchod agresivních vojsk z Libanonu a Jordánska. Tlak arabské veřejnosti na OSN byl tak silný, že tato rezoluce byla přijata jednomyslně. Ba i hlasy těch, kteří celou věc vyprovokovali, tj. USA, Velké Británie, Libanonu a Jordánska. A tak se ironií vývoje věcí stalo, že jordánský král Husejn a bývalý prezident Šamun byli sami nuceni žádat odchod okupačních vojsk ze svých zemí, které sami předtím povolali. I když lze předpokládat, že USA i Velká Británie učiní všechno možné aby odchod svých jednotek oddálily a prodloužily (neboť v arabském návrhu není odchod okupačních vojsk termínován) je jasné, že výsledek jednání mimořádného valného zasedání OSN je neobyčejným triumfem světových mírových sil a tak zároveň mocenskou i morální prohrou samotných agresorů, kteří vlastně ať chtěli nebo nechtěli – musili svým hlasováním odsoudit svůj vlastní čin. Světová veřejnost uvítala nadšeně tento pozitivní výsledek v OSN, protože jím byla povzbuzena a posílena mírumilovná iniciativa všech složek světového mírového hnutí.

My jako kněží a jako křesťané vidíme v tomto úspěchu mírového hnutí neobyčejné povzbuzení ke své mírové činnosti, která vyplývá ze samotné podstaty křesťanství. Ano, křesťané jsou zde proto, aby energicky, odhodlaně a vytrvale obhajovali všechny morálně inspirované podněty a aby tak pomáhali vítězit dobru i v oblasti vzájemného styku národů.

Vítězství mírumilovných sil v OSN bylo doprovázeno dalšími dvěma triumfy. Po průkopnickém a obětavém činu SSSR, který sám spontánně zastavil pokusy s jadernými zbraněmi, byl konečně a se zdráháním a řadou výhrad jeho příklad následován dalšími dvěma atomovými velmocemi: USA a Velkou Británií. Je nesporné, že ohlášení zastavení pokusů s jadernými zbraněmi těchto dvou velmocí, je opět pozitivním výsledkem trpělivého a energického boje světové veřejnosti za odstranění hrozby atomové války. Tyto tři triumfy mírumilovného úsilí většího lidstva musejí povzbudit i ostatní, dosud se pasivně chovající skupiny lidí i jednotlivců, aby i oni se zapojili do odhodlané obrany míru. Nyní je vidět, že aktivní mírová ofensiva je schopna zabránit válce. Ano, budou-li lidé bděle a vytrvale sledovat krok za krokem cíle zajištění míru, mohou postupně dosáhnout pozitivních výsledků. Prohlašují-li dnes již tři světové velmoci, že nebudou pokračovat alespoň na roční období v nukleárních pokusech, je to v dnešní situaci, která ještě před nedávnem nebyla příliš růžová, významným příspěvkem k poklesu mezinárodního světového napětí. Ano, tento zisk

musí být ještě dále rozšířen a prohlouben. Je totiž známo, že ihned po americkém a britském prohlášení, byla to De Gaullova Francie a Straussova a Adenauerova Německá spolková republika, které z manifestů USA a Velké Británie neměly radost a které vysloveně kazimírsky projevily odhodlání pokračovat v atomovém vyzbrojování svých armád. Ovšem také pan Dulles nezaháležel. Když se mu nepodařilo roznítit válečný požár na Středním východě a když mezi zbrojaři vznikly stesky nad poklesem zbrojní konjunkturny, musel si pospíšit roznítit vzápětí nový neklid v Tchaj-wanské úžině provokacemi amerických námořníků a letců. I tady ukázal tento pochybný „křesťan“, že to opravdu upřímně myslí s politikou „na okraji války“. Pohotově přenesl řežavé uhlí ze Středního východu na Dálný.

A tak přes všechna mírová gesta a prohlášení musí být všem lidem, kteří to myslí se zachováním světového míru upřímně, jasno, kde jsou vytvářeli jeho odpůrci. Ani spojenci USA nejsou s nimi zajedno, pokud jde o provokace amerických ozbrojených sil v Tchaj-wanské úžině. Britský polooficiální list Times na jejích adresu napsal: „Je na čase, aby se USA při nejmenším pokusily podívat se na svou politiku v Číně tak, jak ji vidí svět, a nepostupovat tak, že Dálný východ budou prohlížet jen svými očima.“ Také kanadská vláda dala USA jasné na vědomí, že se nezúčastní provokací proti Číně.

Ovšem události v tomto cípu světa jasně ukazují, že je ohromným nesmyslem nebrat na vědomí existenci 600milionové velmoci. Vždyť jen tato skutečnost umožňuje USA, aby v této oblasti trvale porušovaly mezinárodní právo a ohrožovaly světový mír.

Nyní, kdy mírové síly světa dobyly na Středním východě a v atomové otázce několika významných vítězství, a rýsuje se možnost trvalejšího vyřízení všech ožehavých otázek v čele s otázkou odzbrojení, půjde o to, aby nejen vlády, ale také národové bděli nad pikly nepřátel míru a aby na ně včas, jak tomu bylo na Středním východě, odpovídali pohotovostí a mírovou aktivitou. A křesťané? V čele se svými duchovními představiteli nemohou jít jinou cestou nežli onou, kterou jim předznačil sám Ježíš Kristus. Neboť on, Kníže míru, ukázal na cestu, vedoucí k duchovnímu růstu a trvalému míru. Na této stezce musejí být křesťané živým kvasem v těle národů a hájit věc míru s nadšením a trpělivou, drobnou prací všedního dne. Vždyť křesťané nežijí v rezervacích, ale uprostřed ruchu světa. Nesou tedy za něj spoluodpovědnost. Možná větší, nežli si myslí. Musí se znovu zamyslit nad minulostí, aby správně našli cestu k budoucnosti. V tom jsou nám dnes zvlášť nabádavou výstrahou mnichovské události před dvaceti lety. Ustupování před zlem vede vždy jen ke katastrofě. Ti, kteří se chtějí z minulosti poučit, vědí, že také dnes jsou ve světě zhoubné síly, které připravují národům katastrofu, která by předčila ono neštěstí, které rozpoutala před dvěma desetiletími mnichovská zrada západních velmocí. Kdo to myslí s lidstvem dobře, připraví se včas na to, aby tentokrát noví mnichované se svými temnými plány nepochodili. Jen tak může jít lidstvo pokojnou cestou a vytvářet nové hodnoty materiální, duchovní i mravní.

P. Jan Mára

NÁŠ ZÁPISNÍK

Účastníci V. kursu kněžských exercicií

Vdpp. František Martinek, Bruntál - Jíří Zábranský, Sudslava - František Rajs, Nová Paka - František Záhora, Chrást - Václav Zemanec, Heřmaň - Vojtěch Tvrdek, Štěpánovice - Jan Hanyk, Svojanov - Imrich Solnica, Všejanya - Josef Slavík, Štěpánov - Vlastimil Puncůchář, Ústí n. Labem - dr. Jan Zlotý, Havířov - Bohuslav Vlček, Jablunkov - Cyril Škopík, Šakvice - Stanislav Kabeláč, Malá Morávka - Antonín Harazin, Bzí - Antonín Říkovský, Dvůr Králové n. Labem - Maximilián Kaschel, Kobylá n. Vidnavou - Ladislav Lilgás, Pitárné - Osvald Novák, Praha - František Hybner,

Kynšperk n. Ohří - Vilém Kolář, Dolní Bučice - Jaroslav Řezáč, Šubířov - Martin Hudec, Velká Lehota.

Účastníci VI. kursu kněžských exercicií

Vdpp. Cyril Frant. Foral, Velvary - František Janků, Mníšek p. Brdy - A. Kostka, děkan, Semily - Oldřich Mířek, Troubsko u Brna - Bohumil Pavlů, Brno - Josef Dancinger, Brno - Alois Ptoczek, Dolní Lipová - Jan Bitomský, Opava - Theofil Gorgosz, Černá Voda - František Boudal, Český Krumlov - J. Gallovič, Zbýšov - Jan Samek, Moravský Krumlov - Ladislav Soukup, Sodoměřice - Karel Pavlíček, Zbraslavice - Jan

Dočekal, Praha - Jaroslav Benhák, Bechyně - František Pokorný, Boršov - Václav Bureš, Pelhřimov - František Šiman, Strakonice.

JUBILEUM

Dne 13. října 1958 dožívá se J. E. ndp. prelát dr. Frant. Onderek, apoštolský administrátor v Čes. Těšíně, 70 roků.

Pochází z Bruzovic u Frýdku. Studoval na matičním gymnasiu v Místku a po maturitě se rozhodl pro studium bohosloví, které absolvoval v arcibiskupském semináři ve Vidnavě. Po vysvěcení byl nějaký čas v duchovní správě ve Frývaldově (nyní Jeseník), později ve Slezské Ostravě. Potom odtud odešel na další studium theologie do Vídně a když se vrátil, stal se profesorem pastorálky ve Vidnavě, kde zůstal až do konce války. Dekretem ze dne 26. 6. 1947 jmenovala Sv. stolice dr. Frant. Onderka apoštolským administrátorem pro správu čs. části vřatislavské arcidiecése, která zahrnuje území Těšínska a Jesenicka. Ujal se tehdy s nadšením správy této malé diecése.

Pro svoji skromnost a laskavé jednání je všude, jak mezi věřícím lidem, tak i mezi duchovenstvem velmi oblíben, jest opravdovým duchovním otcem všech kněží, pravým pastýřem, který má na mysli spásu duší i blaho vlasti. Deo iuvante ad plurimos annos!

JUBILEA

Dne 21. 10. t. r. dožívá se 75 let P. Jan Foldyna, farář v Dobraticích. 60 let kněžství oslavili v r. 1958: P. Jan Možný, farář a bisk. rada ve Velaticích; P. František Pelan, admin. a bisk. rada v Radkovicích a P. Jan Stejskal, farář a bisk. rada v Blučině.

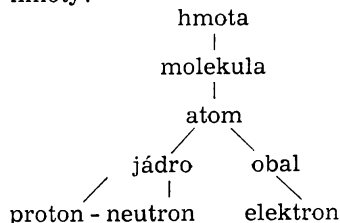
50 let kněžství oslavili: P. Václav Buchta, děkan v Řezovicích; P. Cyril Dlouhý, kanovník a děkan koleg. kapituly v Mikulově; P. Jindřich Pospíšil, farář v Petrovicích; P. Richard Toncr, farář v Rajci; P. Martin Vrba, děkan v Bořeticích.

ATOMOVÁ ENERGIE

Na kněžské konferenci v Olomouci přednesl jeden z účastníků zajímavé vysvětlení odhalení atomové energie a její využití. Na přání přítomných, aby napsal do našeho časopisu, zaslal dp. článek, který budeme postupně uveřejňovat.

Každá hmota se skládá z atomů. Atom však není nedělitelný, jak se původně myslelo. Jest velmi složitý. Z tohoto poznání došlo k objevení tak neslýchaného zdroje energie. Oceány nafty nemohly by vydat tolik energie, kolik se jí získává z atomů.

Složení hmoty:

V každém atomu jest jen jedno jádro, které je jednou stotisícinou atomu. Je složeno z protonů a neutronů. U nejjednoduššího prvku — vodíku — jen z jednoho protonu.

Proton je elektricky kladně nabitá částice atomu. Neutron nemá žádného náboje (neutrální). Proton a neutron mají přibližně stejnou váhu.

Elektron je nejmenší částíčkou elektriny a váží jen asi dvoutisícinu nejjednoduššího atomu, atomu vodíkového. Pohybuje se velmi rychle, až mnoho bilionkrát za vteřinu kolem jádra ve vnitroatomovém poli. Počet elektronů je různý a rovněž tak oběh podle toho, o jaký prvek se jedná. Kdyby nebylo tak rychlého pohybu, protony a elektrony by byly přitaheny (+ a -). Elektrony konají nepředstavitelnou práci. Zehličkou bychom mohli nepřetržitě zehlit až 6 let, než by jí prošel 1 gram elektronů, ježto mají tak nepatrnou váhu.

Atom je neelektrický, protože množství náboje v protonu i v elektronu je stejné.

Počet protonů a elektronů je v každém atomu vždy stejný. Např. vodík má 1 proton a 1 elektron, helium 2 protony, tedy i 2 elektrony, olovo 82 protonů, tedy i 82 elektronů atd., až poslední uran má 92 protonů a tedy i 92 elektronů. Mimo protonů však jsou v jádře i neutrony, a proto se liší různými atomovými hmotami.

Jak velký je atom? V teče za větou je až 5 milionů atomů i víc.

Podle přednášky o atomu a atomové energii v rozhlasové universitě v r. 1955 bylo řečeno, že v kousku uranu, velkém jako kostka cukru, je tolik atomů, že bychom je rozbíjeli asi 3 miliony let, i kdyby se nám podařilo rozbít každou vteřinu miliardu uranových atomů.

V nukleární fyzice se hlavně jedná o jádro atomu. A jak to je velké? Představme si balón o průměru asi 100 metrů. Po povrchu by obíhal elektron a uvnitř jádro by mělo rozměr pouze makového zrníčka. Tak bychom si musili zvětšit atom, abychom si mohli představit poměr atomu a jádra.

V jaderné fyzice se vyskytují ještě pojmy: pozitrony, negatrony, varitrony, neutrino, velmi zajímavé mesony neutrální, kladné, záporné atd. To však všechno nelze v krátkém pojednání uvést.

ZÍSKÁNÍ ATOMOVÉ ENERGIE

V jádře atomu je soustředěna ohromná energie. Rozštěpit toto jádro znamená uvolnit uvedenou energii. Na tomto problému pracují vědci celého světa a dosáhlo se neuvěřitelných výsledků v tomto opravdu atomovém věku. K rozštěpení používá se různých částic atomu. Říká se, že ostřelujeme, bombardujeme atomy prvků. Zasáhne-li neutron jádro atomu, např. uranu 235 (je to uran, který má 92 protonů a 143 neutronů), rozštěpíme je na dva přibližně stejné úlomky — krypton a baryum, nebo jindy na xenon a stroncium, při čemž se uvolní velké množství v jádře skryté energie. Tu je však nejdůležitější, že při štěpení vylétnou také z jádra 2 až 3 neutrony, které mohou rozbít další jádra. Jakmile tato reakce začne, probíhá už štěpení dalších jader, rozpad se šíří od atomu k atomu a uvolnění energie se dokončuje v miliontině vteřiny. Tak rychle uvolněná energie způsobuje výbuch, jak bude uvedeno zvlášť.

Regulujeme-li uvolněné neutrony (přibrzdíme-li je), dosáhneme pomalu probíhající reakce se stálým uvolňováním neutronů a rovnoměrným uvolňováním tepelné energie, které se pak využívá. K přibrzdění neutronů užívá se moderátorů, nejčastěji tuhy nebo těžké vody (D₂O). Moderatory se vkládají v cestu uvolněným neutronům, tyto se zpomalují a tak se zabránuje nebezpečí rychlé probíhající reakce. Přístroj k tomuto účelu uzpůsobený, nazývá se reaktor. Aby se průběh řetězové reakce udržel na žádané intenzitě, vkládají se do reaktoru ještě tyče z jiných materiálů, např. kadmia a boru. Nyní se takové řízení děje automaticky.

Reaktorů se používá k získání energie pro výzkumné účely, pro fyzikální pokusy, jako zdroj tepla pro výrobu elektrické energie, pro pohon různých strojů nebo jako zdroj nového štěpného materiálu — plutonia aj. Konstrukcí těchto přístrojů je už sestrojeno mnoho typů.

Pro výzkum atomových jader, pro přeměny jader a mnoha jiných účelů se užívá různých lineárních urychlovačů částic protonů, částic alfa, čili jader helia i jiných částic, a to přístrojů zvaných cyklotrony, synchronocyklotrony, synchrofazotrony, kosmotrony, betatrony aj. Stroje pro tyto práce váží často až několik desítek tisíc tun. Jsou to velké továrny. Taková urychlovací komora synchrofazotronu má prstencový tvar o průměru až 60 metrů. Protony za něco víc než 3 vteřiny proběhnou 4 a půl milionkrát a v této rychlosti vylétnou z přístroje a bombardují výzkumná atomová jádra. Při tomto zařízení pracuje neustále 56 vývěv na dosažení potřebného vakua. (Pokračování)

ŠKODLIVOST POVĚŘČIVOSTI

Je známo, s jakým důrazem Apoštol národů varoval své žáky před pověrami a báje (1 Tim 1, 4; 4, 7; 2 Tim 4, 4; Tit 1, 14). Ale pověřčivost bývá obvykle hluboko zakořeněna a nesnadno se hubí. Dokladem toho je i v našem pomezí severomoravsko-českém nezdravé dychtění po mimořádných jevech a sklon k ha-dačství a věštění. Víme přece z věrouky, že bez zvláštního zjevení Božího nikdo z nás nemůže o sobě — a ovšem ani o druhém — s naprostou jistotou tvrdit, že je ve stavu posvěcující milosti. Jak tedy možno obracet se na někoho, byť na osobu sebezbožnější a Bohu snad sebemilejší, s všetečnými otázkami, zvěda-jícími stav duší na věčnosti: Kde je duše zemřelého A, kde duše B, kde C? — Je-li taková všetečnost opo-važlivá a pověřčivá, neměně podezřelé je také odpo-vídat na dotazy toho druhu, neboť to znamená do-myšlivě si osobovat znalost, která je vlastností jen vševědoucího Boha. Odpovídat tedy na takové otázky, že např. A je již v nebi, B je v očistci a C na místě zavržení, znamená zřejmě klamat lehkověrné a pros-tymslné lidi.

Ostatně, jak nejasně taková „jasnovidka“ či „proro-kyně“, Církví neuznaná, viděla a jak chybně proroko-vala, potvrzuje mimo jiné tato kalamita: Vyprávěli nám, že se takové osoby tázali, kde je XY, který je dlouhá léta nezvěstný; zda je ještě na živu. Odpověď zněla samozřejmě zcela určitě: Je na živu, tam a tam; až se vrátí, necht' za mnou přijde! — Ale milý XY se dosud nevrátil, ale i kdyby se vrátil, nemůže k oné bezmála „vševědoucí“ osobě přijít, protože mžitím si ji Pán života a smrti povolal na věčnost! Bůh jí do-přej věčné slávy! — A ještě jeden doklad naprosté ne-zázračnosti jejích „vidění“. Vyzvídali na ní, má-li se AM, mladá matka, jež byla právě v pozhnaném sta-vu, těšiti na chlapečka či na děvčátko. Odpověď zněla opět s určitostí: To bude Mařenka! — Leč chybá láv-ky, místo Mařenky se narodil — Ferdíček!

Vzpomeňme, s jakou obezřelou zdrželivostí vždy si počíná Církev při zkoumání a hodnocení mimořádných jevů, vidění, zjevení, stigmatisace apod. A s jakou po-korou všechny vpravdě omilostněné duše našich světců a světic tajívaly u sebe vše, co by mohlo být ná-padným a budit obdiv světa. Jak se takové duše vyhý-baly zbytečným návštěvám i hovorům zvědavců a ra-ději se moudře uchýlovaly do ústraní a samoty, ne-řku-li, aby se vystavovaly zrakům veřejnosti anebo dokonce zvaly cizí osoby k opětovným návštěvám! „Lépe je člověku, je-li neznám a pečuje-li o vlastní spásu, než kdyby ve světě třebas divy činil, ale sebe zanedbával,“ praví Kempenský v Následování Krista (I, 20). K podobné opatrnosti radí nám i svatopostní doba. „Mějte se na pozoru, abyste nekonali své dobré skutky před lidmi proto, aby vás viděli“ (Mt 6, 1)... A co se týká mimořádných jevů a znamení: „Pokolení zlé... žádá znamení, ale nebude mu dáno...“, leč zna-mení proroka Jonáše“ (Mt 12, 39)... Nejzřetelnější zna-mení, jež máme stále k dispozici, jsou totiž stigmata Toho, který „jest určen na znamení, jemuž se bude od-pírat“ (Lk 2, 34) a který ve svém tajemném Těle, jímžto je Církev, ustavičně krvácí. Neboť „údělem Církve jest prodloužený úděl Ježíše Krista“ (I. Giordani, Krev Kristova, 88)...

-dřob-

SADELER — POPULARISÁTOR PRAHY

Z umělců rudolfinské doby je jedním z nejznáměj-ších malířů a mědirytec Jiljí Sadeler. Pocházel ze slavné rytecké rodiny Sadelerů. Byl synovcem bratří Jana a Rafaela Sadelerových. Narodil se v Antverpách asi r. 1570. Rudolf II. ho povolal ke svému dvoru r. 1597. V císařských službách zůstal ještě za Matyáše a Ferdinanda II. Obýval Sprangerův dům v nynější Thunovské ulici na Malé Straně, kde se stal členem malíř-ského cechu r. 1621. Jeho ryteckou technikou provede-ných portrétů současných osobností je poměrně mnoho

(Kašpara Kaplíře ze Sulevic, Haranta z Polžic, malíře Sprangera atd.). Vyznačují se elegancí a jemností kres-by. Z jeho církevních maleb budíž jmenován obraz sv. Šebestiána ve vídeňském dvorním muzeu. Z věcných námětů jeho rytin je nejznámější Vladislavský sál a mapa Čech z r. 1605. Takzvaný Sadelerův prospekt, prvně vydaný r. 1606, není jeho uměleckým dílem. Zapomíná se často, že jeho podíl na této velmi známé práci, která jeho jméno u nás mimořádně zpopulariso-vala, byl vlastně jen finanční. Jako pouhý nakladatel neměl nic společného ani s jeho výtvarnou, ani místo-pisnou hodnotou. Kresbu pro Sadelerovu vedutu kon-cipoval totiž císařský vyšivač Filip van de Bossche, usazený v Praze od roku 1604. Jeho kresbu vryl Jan Wechter. Kreslíř, zachycuje pohled odněkud z petrín-ského vrchu, nebyl nikterak původní, ale použil visuál-ní zkušenosti vedutistů Peterleho a Willenberga. —rtk.

PARDUBICE A PRVNÍ ARCIBISKUP

Ke stati „První arcibiskup“, otiskované v tomto ča-sopise, nám napsal Msgre Vincenc Šetina z Pardubic: „Dovoluji si upozornit na pomník arcibiskupa Arnošta z Pardubic, který pardubičtí osadníci postavili r. 1940 v arciděkanském kostele při oslavách 600 let trvání Pardubic, založených také Arnoštovou zásluhou. Při odhalení pomníku promluvil tehdy docent Dr. Josef Tichý. Sám jsem byl r. 1940 s deputací města Pardubic u Arnoštova hrobu v Kladsku, kde jsem položil v kostele Panny Marie jménem delegace k jeho pomníku kytici růží. V archivu generálního vikarátu jsme měli příležitost spatřit listinu, obsahující poslední vůli Arnoštova otce. Její opis jsme přivezli do Pardubic.“

-k.

HAYDNOVO STVOŘENÍ

Před 160 lety r. 1798 napsal Josef Haydn oratorium Stvoření. Jako kdysi políbil Berliozovi ruku sám Pa-ganini po provedení Fantastické symfonie a Harolda, podobně nikdo menší než Beethoven políbil ruku i čelo Haydnovo po vyslochnutí jeho Stvoření. Stalo se to deset let po dokončení díla na koncertě ve Vídni 27. III. 1808, kde bylo oratorium uvedeno v nastudo-vání Salierově. Slavné oratorium psal Haydn již ve stařeckém věku po návratu z Anglie, hudebně ovliv-něn Händlem. Odtud si také přivezl libreto přeložené do němčiny Swietenem. Práce nepokračovala zvlášt' rychle. Napsal ji v letech 1795—8. Zcela nově se uplat-ňuje v tomto oratorním díle, které ostatně nebylo prvním (r. 1775 napsal oratorium Il ritorno di Tobia, v osmdesátých letech Sedm slov Spasitelových), spo-jení sólových zpěvů se sborovým vystoupením. Sklad-ba prozrazuje vliv Händelův, jehož monumentální tón se, ovšem s větší pohyblivostí, uplatňuje v Hayd-nových sborech. Vyprávěcké recitativy se přidělují andělským chórům. Probuzené oživení smyslu pro pří-rodu proniká úchvatnou tónomalbou, která rozprostírá nad celou geniální skladbou kouzlo nespoutané auto-rovny fantasmie. Ze zvlášt' účinných pasáží této monumen-tální, náboženským motivem inspirované skladby třeba upozornit na hudební vyjádření stvoření světa. K tomuto emočně nesmírně působivému detailu se druží řada našíších zpěvů.

-k

VYZNAMENÁNÍ ČERNOCHŮ

Svatá stolice zaujala jednoznačné stanovisko k otázce rovnoprávnosti všech lidí bez veškeré rasové diskri-minace tím, že vyznamenala dva katolické černochy zlatou záslužnou medailí „Pro Ecclesia et Pontifice“. Vyznamenání předal biskup z Port Elizabeth (jižní Afrika), Msgre Ernest Green, v rámci slavnostní cere-monie 60letému Isaacovi Seholemu, který pochází ze země Basuto, je prezidentem Svazu katolických mužů a regenschori ve farnosti u Nejsvětějšího Jména Ježíš, jakož i 74letému Tomáši Zinimu, dlouholetému pracov-níku v katolické akci.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Číslo VIII - Číslo 8 - V Praze dne 1. října 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Šimeček Vendelín**, novokněz, ustanoven dekretem čj. 4477/58 od 1. 8. 1958 kaplanem v Kolíně.
- Kabát Jiří**, administrátor v Praze-Michli, jmenován dekretem čj. 4737/58 od 1. 8. 1958 sekretářem II. pražského vikariátního úřadu.
- Zadrazil František**, novokněz, ustanoven dekretem čj. 4739/58 od 1. 8. 1958 kaplanem ve Staré Boleslavi.
- Maun Václav**, novokněz, ustanoven dekretem čj. 5283/58 od 15. 8. 1958 kaplanem v Roudnici n. Lab.
- Tomáides Vladimír**, administrátor v Klobukách v Č., ustanoven dekretem čj. 5342/58 od 15. 8. 1958 administrátorem v Lázních Kynžvartě, dekretem čj. 5343/58 excurrendo administrátorem ve Třech Sekerách a dekretem čj. 5354/58 excurr. admin. ve Velké Hledsebi, okres vesměs Mariánské Lázně.
- Bednář Gilbert Jan O. Praem.**, administrátor v Otročíně, ustanoven dekretem čj. 5346/58 od 15. 8. 1958 administrátorem v Klobukách v Č., dekretem čj. 5347 excurrendo administrátorem v Hořešovicích a dekretem čj. 5348/58 excurr. admin. v Kvílicích, vesměs okres Slaný.
- Kolanda František**, administrátor v Lázních Kynžvartě, ustanoven dekretem čj. 5349/58 od 15. 8. 1958 administrátorem v Městě Teplé, dekretem čj. 5350/58 excurrendo administrátorem v Klášteře Teplé a dekretem čj. 5351/58 excurr. admin. ve Vidžíně, vesměs okres Toužim.
- Liščák Zdeněk**, kaplan v Roudnici n. L., ustanoven dekretem čj. 5524/58 od 15. 8. 1958 administrátorem v Postupicích, okres Benešov u Prahy.

Zproštění funkce:

- Petrák Method**, rektor kostela P. Marie na Karlově v Praze II, zproštěn dekretem čj. 4561/58 od 30. 6. 1958 funkce rektora kostela.

Pensionování:

- Koula Václav**, administrátor, Velichov, odchází dne 15. 7. 1958 do trvalé výslužby (čj. 4871/58).
- Vašura Ladislav O. Cruc.**, kaplan ve Staré Boleslavi, odchází 1. 8. 1958 do trvalé výslužby (čj. 4740/58)
- Kopecký Josef**, administrátor, Postupice, odchází dne 15. 8. 1958 do trvalé výslužby (čj. 5523/58).

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Jmenování:

- Henych Oldřich**, sídelní kanovník, sekretář kapitulní konsistoře, skutečným radou a přisedícím kapitulní konsistoře. N. O. 212/58 z 22. 5. 1958.
- Henych Oldřich**, sídelní kanovník, sekretář kapitulní konsistoře, kancléřem kapitulní konsistoře. N. O. 213/58 z 22. 5. 1958.
- Donát Václav**, interkalární administrátor v Kopidlně, biskupským vikářem vikariátu Jičín. N. E. 1526 z 15. 6. 1958.
- Dušek František**, interkalární administrátor v Hradci Králové II, protokolistou kapitulní konsistoře. N. E. 1844 z 1. 8. 1958.

Ustanovení:

- Uhlíř Josef**, interkalární administrátor v Lánech na Důlku, excurrendo administrátorem v Cholticích. N. E. 1319 z 1. 6. 1958.
- Paclík Miroslav**, interkalární administrátor v Dobrušce, excurrendo administrátorem v Bohuslavicích. N. E. 1374 z 1. 6. 1958.
- Dušek František**, interkalární administrátor v Poděbradech, interkalárním administrátorem v Hradci Králové II. N. E. 1385 z 1. 6. 1958.
- Vošický Rudolf**, kaplan v Hradci Králové II, interkalárním administrátorem v Předhradí u Velimi. N. E. 1388 z 1. 6. 1958.
- Vošický Rudolf**, interkalární administrátor v Předhradí u Velimi, excurrendo administrátorem ve Velimi. N. E. 1389 z 1. 6. 1958.
- Pecina František**, kaplan v Novém Městě n. Met., interkalárním administrátorem ve Slavoňově. N. E. 1424 z 1. 6. 1958.

- Schovanec Josef**, interkalární administrátor v Jičíně, interkalárním administrátorem v Poděbradech. N. E. 1443 z 15. 6. 1958.
- Jokel Arnold**, interkalární administrátor ve Vápně, interkalárním administrátorem v Bohuslavicích. N. E. 1524 z 15. 6. 1958.
- Zilvar Jan**, interkalární administrátor v České Skalici, excurrendo administrátorem ve Zvoli. N. E. 1525 z 15. 6. 1958.
- Seidl Eduard**, interkalární administrátor v Přelouči, excurrendo administrátorem ve Vápně. N. E. 1601 z 15. 6. 1958.
- Novák František ThDr.**, kaplan v Sebranicích, interkalárním administrátorem v Potštejně. N. E. 1628 z 1. 7. 1958.
- Novák František ThDr.**, interkalární administrátor v Potštejně, excurrendo administrátorem v Sopotnici. N. E. 1629 z 1. 7. 1958.
- Polreich František**, interkalární administrátor v Železnici, interkalárním administrátorem v Jičíně. N. E. 1676 z 15. 7. 1958.
- Špelda Josef**, interkalární administrátor ve Věstarech, interkalárním administrátorem v Železnici. N. E. 1677 z 15. 7. 1958.
- Špelda Josef**, interkalární administrátor v Železnici, excurrendo administrátorem v Radimí. N. E. 1678 z 15. 7. 1958.
- Jokel Arnold**, interkalární administrátor v Bohuslavicích, excurrendo administrátorem ve Velké Jesenicích. N. E. 1741 z 1. 8. 1958.
- Dušek František**, interkalární administrátor v Hradci Králové II, excurrendo administrátorem v Lochenicích. N. E. 1843 z 1. 8. 1958.
- Nouza Josef**, interkalární administrátor v Nekoři, excurrendo administrátorem v Těchoníně. N. E. 1845 z 1. 8. 1958.
- Kuchař Emmanuel**, interkalární administrátor v Těchoníně, interkalárním administrátorem v Rybné n. Zd. N. E. 1846 z 1. 8. 1958.
- Marek Stanislav**, interkalární administrátor v Sedloňově, excurrendo administrátorem v Dobřanech. N. E. 1847 z 1. 8. 1958.
- Špinler Petr**, interkalární administrátor v Lovčicích, interkalárním administrátorem ve Věstarech. N. E. 1848 z 1. 8. 1958.
- Špinler Petr**, interkalární administrátor ve Věstarech, excurrendo administrátorem v Probluzi. N. E. 1849 z 1. 8. 1958.
- Nývlt Václav**, interkalární administrátor v Rychnově n. Kn., interkalárním administrátorem v Lovčicích. N. E. 1850 z 1. 8. 1958.
- Musil Jan**, interkalární administrátor ve Velké Jesenicích, interkalárním administrátorem v Rychnově n. Kn. N. E. 1851 z 1. 8. 1958.
- Novák Josef**, interkalární administrátor v Dolní Krupě, excurrendo administrátorem ve Skuhrově u Habrů. N. E. 1872 z 1. 8. 1958.

Úmrtí:

- Msgre Svatoš Antonín**, em. bisk. vikář a farář v Boušíně, zemřel 18. 5. 1958. N. E. 1272.
- Plocek Josef**, č. kons. rada, em. profesor v Náchodě, zemřel 23. 5. 1958. N. E. 1313.
- Pavelka Jaroslav**, jub. čestný kons. rada, os. děkan a farář ve Slavoňově, zemřel 28. 5. 1958. N. E. 1353.
- Robl Stanislav**, sídelní kanovník v Hradci Králové, zemřel 16. 6. 1958. N. E. 1494.

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Jmenování:

- Melichar Josef**, farář a děkan v Radostíně, jmenován od 1. 6. 1958 arciknězem jihlavským.
- Šrámek František**, administrátor v Měnině, okr. Židlochovice, jmenován od 15. 5. 1958 správcem děkanství židlochovického.

Ustanovení:

- Flek Bohumil**, farář v Miroslavi, okr. Mor. Krumlov, ustanoven od 1. 4. 1958 excurr. administrátorem v Bohuticích, okr. Mor. Krumlov.
- Streit František**, administrátor u sv. Mikuláše ve Znojmě, ustanoven od 1. 4. 1958 excurr. administrátorem u sv. Kříže ve Znojmě.

Pivoda Jaroslav, administrátor ve Vranovicích, okr. Židlochovice, ustanoven od 15. 4. 1958 excurr. administrátorem v Přisnoticích, okr. Židlochovice.

Hanuš František, koop. v Křižanově, okr. Vel. Meziříčí, ustanoven od 1. 6. 1958 administrátorem tamtéž.

Kadeřábek Jan, farář v Obyčtově, okr. Žďár nad Sázavou, ustanoven od 15. 5. 1958 excurr. administrátorem v Ostrově nad Oslavou, okr. Žďár n. Sáz.

Jáša Jaroslav, admin. v Ostrově n. Oslavou, okres Žďár n. Sáz., ustanoven od 15. 5. 1958 admin. v Horním Újezdě, okr. Třebíč.

Novák Václav, katecheta v Brně-Zábrdovicích, pověřen vedením duchovní správy v Brně-Zábrdovicích od 30. 5. 1958.

Med Oldřich, kooperátor v Měříně, okr. Vel. Meziříčí, ustanoven od 1. 7. 1958 koop. u sv. Jakuba v Jihlavě.

Ambroz Alois, administrátor v Jemnici, okr. Dačice, ustanoven od 1. 7. 1958 administrátorem ve Velkém Meziříčí.

Vitula Bohuslav, koop. ve Vel. Meziříčí, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Jemnici a excurr. admin. v Třebeticích, okr. Dačice.

Havlas František, farář v Litobratřicích, okr. Mikulov, ustanoven od 1. 7. 1958 excurr. admin. v Jiřicích, okr. Mor. Krumlov.

Vlach František, administrátor ve Vlasaticích a excurr. admin. v Troskotovicích, okr. Židlochovice, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Branišovicích, okr. Mor. Krumlov.

Kuběna Metoděj, administrátor v Drnholci, okr. Mikulov, ustanoven od 1. 7. 1958 excurr. admin. v Jevišově, okr. Mikulov.

Hlavička Václav, farář v Biskupicích, okr. Mor. Budějovice, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Dukovanech, okr. Mor. Krumlov.

Novotný Jaroslav, koop. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Mor. Budějovice, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Biskupicích, okr. Mor. Budějovice.

Slaviček Metoděj, administrátor ve Fryšavě, okr. Žďár n. Sáz., ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Rudě, okr. Vel. Meziříčí.

Volf Ladislav, administrátor v Kostelní Myslové, okr. Třešť, ustanoven od 1. 7. 1958 koop. v Novém Městě na Moravě.

Jindra Otakar, farář v Telči, ustanoven od 1. 7. 1958 excurr. administrátorem v Radkově, okr. Třešť.

Sedlák Alois, administrátor v Rančířově, okr. Jihlava, ustanoven od 1. 7. 1958 koop. v Telči a excurr. admin. v Kostelní Myslové, okr. Třešť.

Kadlec Alois, farář ve Vilánce, okr. Jihlava, ustanoven od 1. 7. 1958 excurr. admin. v Rančířově, okr. Jihlava.

Stejskal Vladimír, kooperátor v Třebíči-Jejkově, ustanoven administrátorem ve Vladislavi a excurr. admin. ve Střížově, okr. Třebíč, od 1. 7. 1958.

Janšta Josef, administrátor ve Vladislavi a excurr. admin. ve Střížově, okr. Třebíč, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. ve Fryšavě, okr. Žďár n. Sáz.

Marek Emanuel, koop. v Novém Městě na Mor., okr. Žďár n. Sáz., ustanoven od 1. 7. 1958 administrátorem v Batelově, okr. Třebíč.

Hlaváč Ludvík, novokněz, ustanoven od 15. 7. 1958 kooperátorem v Jaroměřicích n. Rok., okr. Mor. Budějovice.

Vítek Josef, novokněz, ustanoven od 15. 7. 1958 kooperátorem v Třebíči-Jejkově.

Zvěřina Jaromír, administrátor v Jiřicích, okr. Mor. Krumlov, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Žeroticích, okr. Znojmo.

Dvořák Jan, farář v Únanově, okr. Znojmo, ustanoven od 1. 7. 1958 administrátorem v Křetině, okr. Boskovice.

Sedláček Ignác, administrátor v Křetině, okr. Boskovice, ustanoven od 1. 7. 1958 admin. v Únanově, okr. Znojmo.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Prášek Bohumil, farář v Bohuticích, okr. Mor. Krumlov, pensionován od 1. 4. 1958.

Fibich Alfons, arcikněz a farář v Křižanově, okr. Vel. Meziříčí, pensionován od 1. 6. 1958.

Buchtá Jan, děkan a farář v Přisnoticích, okr. Židlochovice, pensionován od 1. 4. 1958.

Úmrtí:

Dvořáček Jan, kněz v. v. na Moravci, okr. Bystřice n. Pern., zemřel dne 15. 3. 1958.

Polák František, kněz v. v. v Telči, okr. Třešť, zemřel dne 12. 4. 1958.

Burian Bohumil, farář ve Vel. Meziříčí, zemřel dn. 29. 4. 1958.

Dvořáček Josef, farář v Rudě, okr. Vel. Meziříčí, zemřel dne 11. 6. 1958.

Metuš Josef, děkan a farář v. v., Brno, zemřel dn. 17. 6. 1958.

Synek Vojtěch, kněz v. v., Brno-Husovice, zemře dne 26. 6. 1958.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Pospíchal František, farář, Velký Bor, sekretářem vikariátu horažďovického od 1. 4. 1958 (č. 603/58).

Rožánek Bedřich, administrátor, Blovice, správce vikariátu nepomucko-blovického od 1. 4. 1958 (č. 604/58).

Panoš Jan, administrátor v Kaplici, správce vikariátu kaplického od 1. 5. 1958 (č. 644/58).

Pitra Jan, administrátor v Nové Bystřici, administrátorem v Kardašově Řečici a excurr. administrátorem v Pluhově Žďáru (okres Jindř. Hradec) od 1. 5. 1958 (č. 633/58).

Sobíšek František, administrátor, Chrástany, excurr. administrátorem v Albrechticích n. Vlt. (okres Týn n. Vlt.) od 1. 5. 1958 (č. 785/58).

Šimsa Josef, administrátor, Všeruby, administrátorem v Horšovském Týně a exc. administrátorem v Srbech, Třebnici a Blížežově (okres Horš. Týn) od 1. 5. 1958 (č. 800/58).

Kubát František, administrátor, Žihobce, administrátorem v Plánici a excurr. administrátorem v Habartovicích a Zdebořicích (okres Klatovy) od 1. 5. 1958 (č. 803/58).

Kondrys Ferdinand, administrátor, Kardašova Řečice, administrátorem v Žihobcích a excurr. administrátorem v Bukovniku (okres Sušice) od 1. 5. 1958 (č. 804/58).

Klas František, administrátor v Horažďovicích, excurr. administrátorem v Malém Boru (okres Horažďovice) od 1. 5. 1958 (č. 806/58).

Krejčí Josef, administrátor, Klenci pod Čerch., excurr. administrátorem ve Folmavě (okres Domažlice) od 1. 5. 1958 (č. 807/58).

Kortan Alois, administrátor, Březnice, excurr. administrátorem v Bubovicích (okres Blatná) od 1. 5. 1958 (č. 808/58).

Maleček Ladislav, administrátor, Loučim, excurr. administrátorem ve Všerubech, Sv. Anně a Hyřšově (okres Domažlice) od 1. 5. 1958 (č. 809/58).

Štemberk Pavel, administrátor, Horšovský Týn, administrátorem v Černívsku a excurr. administrátorem v Drahenicích (okres Blatná) od 1. 5. 1958 (č. 811/58).

Šmela Antonín, administrátor, Kdyně, excurr. administrátorem v Maxově a Mrákově (okres Domažlice) od 1. 5. 1958 (č. 812/58).

Trpák Jan, administrátor, Malý Bor, administrátorem v Dlačově a excurr. administrátorem ve Slavíkovcích (okres Domažlice) a excurr. administrátorem v Bezděkově (okres Klatovy) od 1. 5. 1958 (č. 813/58).

Staněk Jaroslav, administrátor, Plánice, administrátorem v Nové Bystřici a excurr. administrátorem ve Starém Městě (okres Dačice) od 1. 5. 1958 (č. 832/58 a 859/58).

Zpovědníci:

Brada Josef, administrátor, Hroby, ustanoven mimořádným zpovědníkem sester III. řádu sv. Františka Serafa v Domově důchodců v Choustníku (č. 461/58).

Drnek Josef, administrátor, Janovice nad Úhl., ustanoven mimořádným zpovědníkem sester sv. Vincence d. P. v Domově důchodců v Újezdci u Klatov (č. 834/58).

Resignace:

Šebesta Jaroslav, děkan a měst. vikář v Táboře dnem 31. 3. 1958 resignoval na tyto funkce.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII

ČÍSLO 9

Zemřel Svatý Otec Pius XII

*P. Josef Němec: Feriální hymny k nešporám a biblické
hexaameron*

*ThDr. Antonín Salajka: Časnost světa a věčnost ideje Boží
o světě*

ThDr. Ladislav Pokorný: Rovnost a podřízenost v rodině

ThDr. Václav Bartůněk: První český kardinál

*PhDr. Jaroslav Krčmář: Korunovační klenoty na výstavě
dokumentů*

P. Karel Sahan: Pater noster

P. Václav Zima: Chvála studia

P. Václav Zemek: Cidlina

Josef Beneš: Záruka naší bezpečné budoucnosti

*Kapit. vikář Antonín Titman: Československo-sovětské
přátelství*

P. Jan Mára: S pocitem velké odpovědnosti

9

1958

A N I M A R U M P A S T O R
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. JOSEF NĚMEC: Hymni de feria ad Vesperas et Hexaemeron S. Scripturae.

Ad Vesperas dierum feriae legimus hymnum, cuius auctor valde probabiliter est ipse S. Gregorius Magnus. Hic hymnus laudibus effert magnificum opus creationis orbis terrae.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Caducitas et fragilitas terrae et aeternitas ideae de Deo in nobis.

Magister nos docet de actu creationis Dei in sensu activo etiamque in sensu passivo. Hoc in sensu effectus creationis est quid totum et completum rerum creaturarum a Deo, scilicet visibilis orbis, mundus, universum.

ThDr. LADISLAV POKORNÝ: Ius aequabile et obsequium in familia.

Salus, successus vel redigendum ad irritum matrimonium potest causari aliquando rebus socialibus et communitatis, sed imprimis essentialiter vita et moribus. Aequa conditio, ius aequabile coniugum pendet ex natura humana amborum de matrimonio. Ad nos fideles tamen firmiter pertinet divina intentio matrimonii ad mentem C I C 1112, 93, 98, et Litterarum Encyclicarum Casti connubii.

ThDr. VÁCLAV BARTŮNEK: Primus de nostris Cardinalibus sedis Pragensis.

Materia de vita et imagine Cardinalis Jan Očko de Vlašim ad finem perducitur. Investigator noster ditat hanc materiam copia doctrinae et fontibus rerum gestarum.

Dr. JAROSLAV KRČMÁŘ: Res pretiosissimae diadematis et regni nostri in expositione in Arce regia Praegae.

Haec expositio manu nos ducit in ampla imagine rerum gestarum nostrae patriae ab incunabulis et aurora annalium usque ad dies nostros. Non est ullum dubium quin oculos maximae partis omnium saluatorum huius expositionis in se convertant res pretiosissimae diadematis et regni nostri.

P. KAREL SAHAN: Pater noster.

Meditatio ad sacerdotes constituta de parte Canonis Missae, ubi sacerdos Precem Dominicam recitat Moderator spiritualis suppeditat pressum argumentum septem precum orationis Pater noster.

JOSEF BENEŠ: Vadimonium et fiducia nostrae incolumitatis in futuro.

Valde varia argumenta sunt obiectum nostri amoris. Haec varia argumenta occupant etiam varium gradum studii et concordiae. Primo loco est ipse Deus principale obiectum nostri amoris, dein homo. Amicitia inter gentes et populos habet serium valorem et argumentum incolumitatis, pacis orbe terrarum, sed etiam exsequendi omnem legem Dei.

ANTONÍN TITTMAN, vicarius capit.: Amicitia nostri populi cum natione Russiae.

Hic mensis amicitiae nostrae patriae cum populo Russiae in toto suo ambitu cursum dirigit ad duo proposita fundamenti rei publicae—scilicet ad aedificationem et formationem iuris aequabilis communitatis hominum et rerum socialium et ad operam navandam paci, tranquillitati toto orbe terrarum.

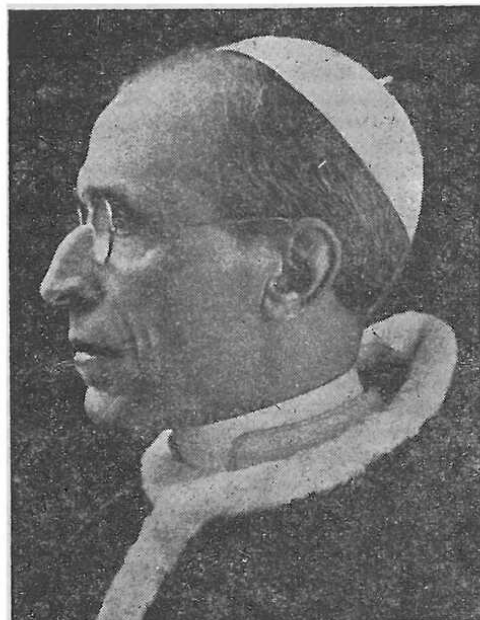
DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Svatý Otec Pius XII

zemřel dne 9. října 1958

ve 3,52 hod. na svém letním sídle

Castel Gandolfo

B

Pius PP. XII.

Pius XII. se narodil dne 2. března 1876 v Římě jako syn Filipa Pacelli a Virginie, rozené Graziose; na sv. křtu dostal jméno Eugenio.

Po středoškolském studiu, které skončil roku 1894 s vynikajícím úspěchem vysvědčením „Licenza d'onore“, vstupuje do semináře Collegio Capranica a po pětiletém studiu byl vysvěcen na Hod boží velikonoční 2. dubna 1899 na kněze.

Kardinál Pietro Gasparri si vybral mladého kněze do školy vysokého právního studia. V roce 1917 přijal biskupské svěcení v kapli Sixtinské od Benedikta XV. a v prosinci 1929 kardinálský klobouk.

V únoru 1930 byl jmenován kardinál Eugenio Pacelli státním sekretářem a v den svých 63. narozenin byl zvolen nástupcem Pia XI. na Petrově stolci jako 262. nástupce sv. Petra.

Pius XII. byl nejvyšší viditelnou hlavou Církve sv. 19 roků, 7 měsíců a 7 dní.

Srdce svatého Otce Pia XII. dotlouklo, hlas jeho zmlkl v prostorách věčnosti a rty kněží a věřících šeptají modlitby za spásu jeho duše. Ke skonu svatého Otce poslali naši Ordináři soustrastné telegramy k rukám děkana kardinálského sboru.

FERIÁLNÍ HYMNY K NEŠPORÁM A BIBLICKÉ HEXAEMERON

Náš breviář, přítel a každodenní průvodce katolického kněze, obsahuje mimo jiné četné poetické prvky. Mezi ně patří kromě žalmů především hymny. Ačkoli byla reformou Pia V. roku 1568 řada hymnů přepracována, čímž pozbyly tyto starobylé a ctihodné zpěvy mnoho ze své původní krásy a ryzosti, ačkoli byla tentokrát další řada hymnů úplně škrtnuta, zůstalo nám, bohudíky, ještě dosti těchto vzácných perel starokřesťanské a středověké poezie.

K nim náleží také šest hymnů, které zpíváme resp. recitujeme v nedělním a feriálním officiu (od pondělka do pátku) o nešporách. Tyto hymny si věru zaslouhují, abychom jim věnovali svou zvláštní, zvýšenou pozornost.

Řekl-li jsem právě „šest hymnů“, není to docela přesně, neboť tu jde vlastně o jeden jediný, dlouhý hymnus, rozdělený na šest částí. Celé toto vpravdě umělecké dílo opěvuje stvoření světa, tak jak nám o něm vypravuje biblické hexaemeron.

Starší vydavatelé a interpreti liturgických textů připisovali jmenovaný hymnus sv. Ambroži, novější bádání došlo však k názoru, že autorem je pravděpodobně sv. papež Řehoř Veliký (590–604).

Sledujme nyní blíže obsah hymnu:

1. První část je vložena do nešpor nedělních a rozvádí básnický slova 1. knihy Mojžíšovy, jež k nám hovoří o stvoření světla: „Dixitque Deus: Fiat lux... Appelavitque lucem diem“ (Gen. 1, 3–5). Jsou to nám všem známé dvě sloky: „Lucis Creator optime“ a „Qui mane iunctum vesperi“, které znější v českém překladě P. Jana B. Bárty (Žaltář římského breviáře, Vyšehrad 1947) takto:

*Ó světla Tvůrce nejlepší, jenž bělostný jas dáváš dnům,
jenž v záři panenského dne připravils světa počátek,
a ráno spjato s večerem kážeš nám nazývati dnem:
Již černý chaos válí se —*

V dalších dvou slokách (a tento způsob opakuje se analogicky každý den) následuje krátká meditace, ve které básník aplikuje myšlenku o božském vzniku tvorstva na náš duševní a duchovní život. Dnes vyznívá meditace v tuto prosbu:

*modlitby, Bože, slyš a pláč:
By duch náš, ztěžklý zločinem připraven nebyl o podíl
života, na nějž nemyslí, a do vin jen se zaplétá.*

*Však do bran tvých ať zabuší v modř, vezme cenu
života.
Již zanechme, co škodí nám, a smyjme každou
ohavnost.*

2. V nešporách pondělních nalézáme pokračování. Vzpomínáme druhého dne hexaemera. Hymnus navazuje na další slova Genese: „Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum... Vocavitque Deus firmamentum caelum“ (Gen. 1, 6–8). Skladatel líčí stvoření oblohy a rozdělení vodstva opět ve dvou slokách: „Immense caeli Conditor“ a „Firmans locum caelestibus“.

*Ó Tvůrce nebes nezměrný, oblohu navršils jak hráz,
by spousty vod se nestekly, v svých veletocích
pluly dál.
Upevnils vodstva nad nebem, dals na zemi břeh
potůčkům,
by vlna oheň krotila, a neshořela žirná zem.*

Aplikace či reflexe v následujících dvou slokách je podobna věřejší:

*I do nás vlej teď, prosíme, Bože náš, dar své milosti,
aby blud v nových podobách nás neschválil zas
v starý hřích.
Víra světlo ať rozdmýchá a hlaholí zář v úsvitě.
Nuž, víro, rozšlap marné vše, tebe však klam
ať nezdolá.*

3. Třetí část hymnu, jež je zařazena do nešpor „třetího dne“, tj. úterka, zabývá se s třetím biblickým tvůrčím úkonem: „Dixit vero Deus: Congregentur aquae... et appareat arida... Et vocavit Deus aridam terram... Et ait: Germinet terra herbam virentem...“ (Gen. 1, 9–11). Příslušné sloky: „Telluris alme Conditor“ a „Ut germen aptum profrenens“ mají toto české znění:

*Kraj žírný, mocně Tvořící, jenž základ země ohradils,
před trýzní vodních náporů a pevné souše upravis,
by nesly dobré výhony, s půvabem zlatých květenství,
a byly plny úrody a milou pastvu dávaly.*

A také dnes obracíme se k Bohu s vhodnou prosbou:

*Zprahlého ducha uzdravuj svěžestí žárné milosti,
ať plácem smyje přečiny a žádosti zlé udusí.
Rozkazů tvých je poslušen, k ničemu zlému se neblíží,
těší se z dobra pokladů a střelu smrti nepozná.*

4. Nastává feria quarta — středa, podle biblické zprávy den tajuplného stvoření nebeských těles. Tvůrčí slova Všemohoucího: „Fiant luminaria in firmamento caeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora... Fecitque Deus... luminare maius... et... minus... et stellas“ (Gen. 1, 14–16), připomínáme si tentokrát v nešporách třemi slokami: „Caeli Deus sanctissime“, „Quarto die qui flammeam“ a „Ut noctibus, vel luminis“.

*Na nebi, Bože přesvatý, jenž světlé výše nad zemí
ohnivou barvíš bělostí a nitíš září půvabnou!
Čtvrtého dne, když zažehnuls plamenné kolo sluneční,
lunu jsi řadem opatřil a oběžnicím cestu dal,
bys nočním tmám i světlým dnům dal vymezené
hranice,
k počátku vedl měsíce, určiv znamení zřejmé všem.*

Modlitbě o zapuzení duchovní temnoty je věnována toliko jedna sloka zbývajících:

*Již vyžeň noc tmy ze srdcí a poskvrnění myslí smyj,
rozvaž nás z hříchů okovů, zvrát nakupení zločinů.*

5. Pátého dne pravil Hospodin: „Producant aquae reptile animae viventis et volatile super terram sub firmamento caeli“ (Gen. 1, 20). Náš básník oděl tuto náboženskou pravdu ve verše, které říkáme ve večerních hodinách čtvrtku: „Magna Deus potentiae“ a „Demersa lymphis imprimens“, česky:

*Ó Bože velké prasily, jenž z tvorů vody plodivě
část nechals v mořských hlubinách, část zvedáš
v modré výšiny.
Cos pohroužil, dlaň vln teď má, co zvedls, výši oblétá;
chtěls, by vše z téhož kořene plnilo místo přerůzné.*

Je zajímavé, že se tu hovoří o vodních živočiších a o ptácích jako o tvorech „z téhož kořene“, latinsky: „ab uná stirpe prodita“. Tušil snad starokřesťanský autor hymnu cosi o tom, čemu dnes učí přírodověda, paleontologie a biologie? Smíme v tom vidět intuici, zakládající se na zjevení, které dal sám Tvůrce již od počátku člověku?

Sloky prosby souvisí těsně s předmětem pátého dne hexaemera:

*Ó, dopřej všechněm sluhům svým, jež obmývá krev
tvoje z vin,
by nepoznali hřichu pád, jež smrti nutno odpykat.
Ať neničí je tíha vin a nevypnou se chlubením,
v malomyslnost ať nespahnou a v pýchu ať se
nenadmou.*

Rozchod nahoru a dolů aplikuje se tu metaforicky na duševní život křesťana vykoupeného krví božského Spasitele.

6. Zbývá ještě pátek, poslední den tvůrčí práce Páně, než nastal sabbat odpočinku. „Producat terra“ přikázal Bůh, „animam viventem in genere suo, iumenta, reptilia et bestias“ (Gen. 1, 24). Šestá část hymnu hlásá tento velkolepý závěr šestidenní. O stvoření člověka, koruny tvorstva, se ovšem nerozšiřuje, jen letmo se o něm zmiňuje. Zdá se, že kdysi existovala ještě sedmá část hymnu, pojednávající o tomto námětu, která se nám nezachovala. Reforma roku 1568 zavedla pro nešpory o sobotě jiný, samostatný hymnus: „Iam sol recedit igneus“, mozarabský ritus ale zná pro tento den ještě dnes hymnus opěvující — jako v ostatní dny — stvoření!

Vznik různých druhů zvířat popisují následující sloky: „Hominis superne conditor“ a „Et magna rerum corpora“.

Nejvyšší Tvůrce člověka, jenž sám vše mocně pořádáš, a hlíně kážeš vydati všech druhů plazy, zvířata, a převelikým tělesům, když na tvé slovo oživila, jenž kážeš opět v pravý čas sloužiti věrně sluhům svým.

ČASNOST SVĚTA A VĚČNOST IDEJE BOŽÍ O SVĚTĚ

V dogmatické teologii pojednáváme především o Bohu v sobě samém (Deus in se), potom o Bohu v jeho činnosti navenek (Deus extra se). Zde přichází na prvním místě v úvahu stvoření (creatio), které v aktivním smyslu značí stvořitelenskou činnost Boží, v pasivním smyslu pak výsledek této činnosti, tj. celek od Boha stvořených věcí neboli *svět*.

1. Stvoření světa.

Jest základním článkem křesťanské víry, že Bůh svou všemohoucí vůlí svět, tj. všechny bytosti viditelné i neviditelné, stvořil z ničeho. Slovo stvořiti značí: z ničeho něco učiniti. V přesném smyslu se *stvoření* (creatio) definuje jako: productio rei ex nihilo sui, tj. světa před stvořením nebylo, a dále ex nihilo subiecti, tj. před stvořením nebylo ani hmotné látky, ze které mohl být svět vytvořen. Sv. Tomáš Akv. (I, qu. 45art. 3) definuje stvoření jako: productio alicuius rei secundum totam suam substantiam nullo praesupposito (toti substrato), tj. vznik věci podle celé její podstaty. Scholastická filosofie rozeznává v podstatě hmotných věcí prvou látku (materiam primam) a podstatný tvar (formam substantialem), který je doprovázen nějakým tvarem případným (forma accidentalis). Činnost bytosti stvořené spočívá v tom, že buď podstatně pozměňuje hmotnou věc tím, že místo jedné podstatné formy v ni uvádí jinou podstatnou formu, nebo ji mění pouze případně. Přitom však prvá látka trvá beze změny, nebof pouze z věci předchozí přechází do věci nové. Při tvůrčí činnosti božské však vzniká celá hmotná podstata, a to jak podle prvé látky, tak i podle podstatné formy. Totéž vyžaduje jiná definice, běžná u theologů, podle které stvoření jest: productio entis, in quantum est ens. Přitom musíme rozuměti slovem ens celou podstatu, kterou působí tvůrčí činnost, takže se tu vyjadřuje vznik věci jak ex nihilo sui, tak ex nihilo subiecti.

Nauka o stvoření světa, která jest jasně obsažena v Písmě sv. (Gen. 1, 1; 2 Mak 7, 28; Ž 89, 2; Jan 1, 3; Kol 1, 16) i v ústním podání (všechna vyznání víry, boj církevních spisovatelů proti pohanským představám o světě, proti nauce epikurejské, proti Platonovi, proti gnosticko-manichejskému dualismu a pantheistickému emanatismu) a potvrzena také rozumem (nahodilost a podmíněnost světa vyžaduje jako příčinu nutně existující a nepodmíněnou podstatu, tj. Boha), byla opět definována proti opačným naukám: proti gnosticko-

Vše co žije, pochází z „hlíny“, ze „země“, tj. z jedné prahmoty, jež vyšla z rukou Božích, do níž vdechl Hospodin „spiraculum vitae“.

Ještě jednou se modlíme k božskému Stvořiteli, aby nám dal, bychom tak, jak člověk ovládá veškeré tvorstvo, ovládali též vášně a žádostivosti a ve svornosti, v míru a v pokoji očekávali věčnou odměnu:

Znič lstivé útoky, když v nás zlé žádosti se zdvihají, když do mravů se vkrádají, či do práce nám mísí se. Dej dojít nám tvých radostí, dej nám též dary milosti, svár ukonči v nás, pouta zlom a utuž míru úmluvy.

Tolik o krásném, mohutném chvalozpěvu sv. Řehoře, který oslavuje velkolepé dílo stvoření světa. Nechci nijak tvrdit, že by se snad někdo z veledůstojných čtenářů modlil officium nepozorně, přesto však je možno, že leckomu dosud ušlo, že hymny k nešporám jednotlivých dnů v týdnu tvoří jeden celek, že si dosud leckdo nevšiml hlubokého smyslu a bohatého obsahu této básnické, jak jsem úvodem řekl, perly naší liturgie.

Sáhne-li v budoucnu po breviáři, abychom navěčer, po vykonané denní práci, vzdávali Bohu chválu, a budeme-li přitom recitovat feriální hymny v tomto článku probrané, bude nyní zajisté naše zbožnost vřelejší, naše modlitba radostnější. P. Josef Němec

manichejskému dualismu, který přijímá dva věčné principy: princip dobrý (bůh světla) a princip zlý (bůh temnosti), jehož dílem jest hmotný svět, dále proti monismu pantheistickému, který vysvětluje vznik světa jako emanaci z podstaty Boží nebo jako vlastní vývoj Boží, i proti monismu materialistickému, který ve světě spatřuje pouze produkt nestvořené, věčné hmoty a síly.

Úkon, jímž Bůh stvořil svět, patří božské vůli, a to svobodně, a jest jako všechna díla Boží navenek společný třem božským osobám, i když se často stvoření světa na způsob přivlastnění (per modum appropriationis) připisuje Bohu Otci. Od vnitřních produkcí božských, tj. od vycházení Syna plozením (per generationem) a vycházení Ducha Svatého dýcháním (per spirationem), se stvoření podstatně odlišuje. Vnitřní božské produkce plynou ze samé božské podstaty, a to nutně, stvoření se děje úkonem božské vůle z ničeho, a to svobodně. O Synu prohlásil koncil Nicejský (r. 325), že není z ničeho (ex uk ontion), nýbrž od Otce, tj. z podstaty Otce (ek tes usias tu patros) a tedy zplozen, nikoliv učiněn nebo stvořen (gennethénta, u poiethénta).

Nauka o stvoření světa má z hlediska dogmatického i morálního obrovský význam. Na ní spočívá přirozené i nadpřirozené zjevení Boží, všechny přirozené i nadpřirozené pravdy o Bohu a jeho vztahu k tvorům, náboženství i mravnost. Proto také Písmo sv. hned v první větě mluví o stvoření světa (Gen 1, 1), častěji pak tuto pravdu připomíná, zvláště proti pohanským omylům o původu světa a jeho vztahu k Bohu (Skut 14, 14; 17, 24). Rovněž tak vyznání víry uvádějí jako první pravdu stvoření světa (D 2 ss.).

Gnosticko-manicheistický dualismus, podle kterého člověk jen zčásti pochází od Boha, znemožňuje pravou a plnou jednotu člověka s Bohem a tedy i pravé náboženství. Monismus pantheistický i materialistický, který neuznává osobního, od světa rozdílného Boha jako Stvořitele světa, činí rovněž každé náboženství nemožným.

2. Časnost světa.

Svět je tedy *časný*, tj. neexistuje od věčnosti, nýbrž měl časový začátek. Je to článek víry, který vyjadřuje po IV. koncilu Lateránském koncil Vatikánský (sess. 3 cap. 1) praví-li, že Bůh stvořil svět na počátku času

(ab initio temporis). Písmo sv. učí o časnosti světa jednak nepřímou, připisuje-li věčnost pouze Bohu, jednak přímo, praví-li výslovně: „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi“ (Gen 1, 1). Totéž potvrzují jiná místa Písma sv. (2 Mak 7, 28; Ž 89, 2; Jan 17, 15), časnost světa zdůrazňují sv. Otcové proti dualistickému názoru o věčnosti světa. Práví-li se v Genesi: „Na počátku stvořil... (In principio creavit, berešit bara), může mít slovo „počátek“ význam buď naprostý (absolutní) nebo vztažný (relativní). Ve smyslu naprostém značí „počátek“ takové trvání, před nímž není již trvání a které nemá též po sobě dalšího postupného trvání, což může být pouze věčnosti. Ve smyslu vztažném značí „počátek“ první člen nějaké řady, před nímž není jiného členu, po kterém teprve následuje řada. Tak mluvíme o počátku času, místa, příčinnosti apod. Ve slovech Genese může mít slovo „počátek“ význam pouze vztažný a může značiti jen první okamžik času. Protože však nelze mysliti čas, tj. přechod mezi dřívějškem a pozdějškem bez vztahu k věci, která postupuje z dřívějška k pozdějšku, proto „počátek“ i. v. Genese značí *počátek světa*. Genese však také nikde nenaznačuje, že by Bůh na počátku stvořil svět z nějaké předchozí látky a proto musíme slovo „stvořil“ pokládati za stvoření z ničeho (ex nihilo sui et subiecti).

Z nauky o časném charakteru světa plyne nekonečný rozdíl mezi Bohem a světem, zvláště pak naprostá nezávislost Boha od světa, naopak naprostá závislost světa na Bohu.

3. Nutnost a možnost věčného stvoření.

Jest článkem víry, že svět měl *časový začátek*. Již od středověku se však projednává sporná otázka: zdali jest časový začátek světa dokazatelný také rozumem, tj. zdali může být čistě rozumově nebo filosoficky dokázáno, že svět nutně musil mít začátek a že tedy nemohl být od věčnosti stvořen. Sv. Tomáš Akv. a někteří jiní popírají tuto otázku. Práví, že ani ze strany Boží ani ze strany tvorů není žádného důvodu, který by v přesném smyslu dokazoval, že by věčný svět byl nemožným: kdy byl svět uveden ve skutečnost, to závisí jedině na svobodné vůli Boží, kterou poznáváme jen ze zjevení; podstata věcí pak nezávisí na čase nebo místě, proto by mohly být věci kdykoliv uskutečněny (I q. 46 a. 2). Proti tomu učí většina theologů a filosofů, že rozum může dokázati nemožnost věčného stvoření světa: neboť je to protiklad tvrdit, že něco je stvořeno, tj. z ničeho přivedeno ke skutečnosti a současně, že je to bez začátku. Pojem začátku nedá se od pojmu stvoření odloučiti: svět musil mít tedy časový začátek, nemohl by být od věčnosti stvořen.

Pokud jde o *nutnost* věčného stvoření, tj. o otázku: zdali Bůh musil svět od věčnosti nebo v čase stvořiti, souvisí to s otázkou, zda-li Bůh jest k vnější své činnosti nutností své přirozenosti určen (determinován) anebo zda-li se k ní rozhoduje svobodně. Je zřejmé, že je-li Bůh ke své vnější činnosti, a tedy k stvoření světa určen, potom je stvoření světa nutno a svět musí existovati od věčnosti.

Ve starověku hájil věčnost světa Aristoteles (podle něhož čas a pohyb nemohl mít počátku), o věčném stvoření mluvil Origenes, Proklus a neoplatonikové. Ve středověku zastávali toto učení arabští filosofové Averroes a Avicenna, v novější době pak Robinet, Saisset a Cousin, věčnost světa předpokládá a hájí materialistický monismus.

Nelze však rozumně mysliti, že by Bůh musil svět stvořiti. Svět jako bytost nahodilá (ens contingens) nemůže mít existenci sám od sebe a nemůže mít tedy od sebe nutnost věčného trvání. Nutnost věčného trvání světa nelze odvozovati z tvůrčí božské činnosti. Tvůrčí božský kon není entitativně přechodným, jako je vnější činnost bytostí konečných, nýbrž konem Bohu immanentním, jehož toliko účinek (terminus) jest mimo Boha. Protože však vznik tohoto účinku závisí na svobodné božské vůli, závisí na ní též vznik času, ve kterém svět začal existovati. Bůh však nemusil chtít, aby

vůbec svět existoval, a nemusil, ba ani nemohl chtít, aby od věčnosti existoval.

Přistoupíme-li k otázce o *možnosti* věčného stvoření, musíme rozlišovati, co je jisté a co je sporné, v čem je shoda a v čem nikoliv. Jest věroučně jisté, jak bylo již ukázáno, že svět neexistoval od věčnosti, nýbrž že měl svůj počátek v čase. Je proto také věroučně jisté, že Bůh nemusil svět od věčnosti stvořiti, že ho tedy mohl stvořiti v čase. V této věci, že totiž vznik světa není nutný, se shodují všichni křesťanští theologové i filosofové, kteří dokazují z toho možnost ano i nutnost stvoření světa v čase. Tato pravda jest podle obecné shody také čistě rozumově dokazatelná, hlavní důvod spočívá ve svobodě tvůrčího božského úkonu.

Avšak není-li věčné stvoření nutné, není tím ještě vyloučena *možnost* věčného stvoření. Je kontroverzní, zda-li rozum může podati apodiktický důkaz, že svět, ačkoliv ve skutečnosti měl začátek, nutně musil mít začátek, zda-li spíše nemohl být od věčnosti stvořen. V této otázce o možnosti nebo nemožnosti věčného stvoření se ve středověku autoři rozcházel. Sv. Tomáš Akvinský se domníval, že lidský rozum nutnost časového počátku světa, případně nemožnost věčného stvoření nemůže přesvědčivě dokázati, že však svět nebyl stvořen od věčnosti, nýbrž v čase, víme pouze z víry ve zjevení Boží. Práví: „Mundum non semper fuisse, sola fide tenetur et demonstrative probari non potest“ (I q. 46 a. 2). Sv. Tomáše následovali: Durandus, Caietanus, Vasquez aj. Protivníci zastávali proti tomu názor, že nemožnost věčného stvoření může být rozumovou cestou zcela evidentně dokázána, a že tedy časový počátek světa není pouze pravdou zjevenou, nýbrž i rozumově poznatelnou. Do této skupiny patří sv. Albert Veliký, sv. Bonaventura, Toletus, Petavius, Jindřich Gandavenský aj. V novější době autoři zastávají ve velké většině v této věci stanovisko protithomistické. Protože však nauka o možnosti věčného stvoření se vlastně neprotiví zjevené nauce, proto Církev tento spor dosud nerozhodla, mají tedy katoličtí autoři možnost přikláněti se ke kterémukoliv z obou uvedených názorů.

Pokud jde o názor sv. Tomáše, může být poznamenáno, že týž netvrdil theticky možnost věčného stvoření světa, čili nepokládal možnost věčného stvoření za hotovou pravdu, nýbrž pouze kriticky vysvětloval, že důvody pro nemožnost věčného stvoření nejsou přesvědčující. Je velmi pravděpodobné, že sv. Tomáše vedly v této věci apologetické důvody. Nestačily mu asi důvody, které arabští filosofové (Avicenna, Alfarabi, Averroes a jiní) uváděli pro časové stvoření světa a tedy pro počátek světa v čase. Obával se, že by nepřátelé zjevené nauky o stvoření světa v čase, vzhledem k nedostatečným důvodům, které uváděli arabští následovníci Aristotela pro stvoření světa v čase, a které pokládal sv. Tomáš za nepřesvědčující, mohli nakonec popírati stvoření světa vůbec, čímž by byl ohrožen sám základ křesťanské víry.

Přesto však je nutno uzavírati, že věčné stvoření není možné a proto tedy mohl být *stvořen pouze v čase*. Bůh má sice tvůrčí moc od věčnosti, nemohl ji však od věčnosti projevit. Tvůrčí moc Boží navenek se může vztahovati na všecko, co jest v sobě možné a co nemá v sobě protiklady. Aby tedy svět mohl být věcí stvořenou a při tom mohl současně existovati od věčnosti, tj. bez počátku, jest zcela nemožné, neboť vznik světa a jeho věčné trvání se navzájem vylučují. O vzniku světa stvořením se dovídáme ze zjevení Božího a také rozumově tuto pravdu dokazujeme, mohl být tedy svět stvořen pouze v čase. Protože svět byl z ničeho stvořen, musí mít počátek. Má-li svět počátek, pak již nemůže být věčný. Počátek světa jest naprosto nutně obsažen již v pojmu stvoření.

4. Věčnost ideje Boží o světě.

Zatím co skutečný svět měl svůj počátek v čase, jest *božská idea o světě věčná*. Všecko, co učinil nebo činí

Bůh v čase, poznává od věčnosti jako možné. Proto jest věčný také úradek Boží o stvoření světa i božský tvůrčí úkon. Časově se jeví jen podle svého vnějšího, do času spadajícího účinku. Myšlenka časového, tj. v čase vzniklého tvůrčího úkonu Božího je v rozporu s naprostou jednoduchostí a nezměnitelností Boží.

Svět nebo celek stvořených věcí byl tedy již před svým vznikem v mysli Boží. A protože co Bůh myslí, od věčnosti myslí, jest tedy i svět jako od Boha myšlený věčný, stejně jako Bůh sám jest věčný. Správně proto rozlišujeme ideální, v mysli Boží věčně existující svět a svět skutečný, v čase stvořený. V tomto smyslu mluvíme o věčné ideji Boží o světě, nebo o věčných ideách věcí (nikoliv ovšem ve smyslu Platonově). Myšlení Boží jest však věčně totožné s jeho podstatou, proto též podstata Boží jest pravzorem (causa exemplaris) světa a všech jeho věcí.

Stvořitelství úkon Boží jako takový jest věčný, nikoliv časový nebo v čase vzniklý, neboť není nic jiného než vůle nebo úradek Boží svět v určité době uskutečnit. Božská vůle však není věčně rozdílná od božské

podstaty a proto i tvůrčí úkon Boží jest stejně jako božská podstata věčný.

Z toho co bylo řečeno neplyne, že je-li stvořitelství úkon věčný, musí býti také svět věčným, neboť Boží vůle není nikdy nečinná. Aby unikli takovému závěru, soudili někteří novější theologové (např. Güntherova škola), že jen Boží podstata, poznávání a chtění jsou věčné, nikoli však činnost Boží navenek, a proto také ani stvořitelství úkon není věčný, nýbrž spadá časově v jedno s počátkem světa a tvorů. Takové usuzování jest však nesprávné, neboť porušuje Boží jednoduchost a nezměnitelnost. Rozluštění uvedené těžkosti spočívá ve správném pojetí tvůrčího úkonu Božího. Stvořitelství úkon Boží jest úkonem vůle Boží, a to svobodné, spočívá pak v tom, že Bůh od věčnosti chtěl, aby svět v určitém čase vstoupil ve skutečnost. Podle sv. Augustina „per vim sempiternae manentem et temporaliter operantem“ (De civ. Dei XVI, 6). Jinými slovy: Bůh od věčnosti chtěl, aby svět měl v čase svůj začátek.

ThDr. Antonín Salajka

ROVNOST A PODŘÍZENOST V RODINĚ

S radostí pozorujeme, že hospodářské a sociální poměry jakož i právní řád jsou tak uspořádány, že podporují zdravý vývoj rodin, nicméně nemůžeme být s nynějším stavem rodin a manželství spokojeni. Bylo by zavíráním očí před skutečností, kdybychom neviděli, kolika rozvodovými přemi se obírají naše soudy. Statistika sice praví, že rozvodovost poněkud poklesla, je u nás také nižší než v některých západních státech. Dále je známo, že lidové soudy brzdi uzavírání sňatků mezi neplnoletými, zvláště pro špatné zkušenosti s nimi, snaží se v mnohých případech bránit rozvratům rodin tím, že nerozvádějí hned. Víme také, jak se úřady snaží ulehčit osud dětí, které jsou rozvratem rodiny nejvíce postiženy. Přes to všechno jsme přesvědčeni, že problémům manželství je třeba stále věnovat pečlivou pozornost.

Je nám patrné, že zdar či nezdar manželství po případě i ztroskotání rodiny — i když může být značně ovlivněno hospodářskými okolnostmi — přece v podstatě spočívá v oblasti mravní. V té věci máme oficiální a velmi závažný dokument, který otázky manželství řeší velmi důkladně, v okružním listě Casti connubii. Nemám v úmyslu podávat jeho obsah, rád bych jen obrátil pozornost k jedné neobyčejně důležité otázce, která může být pozeňnaným základem uspořádané rodiny, je-li dobře vyřešena, může být také jedním z podvratných činitelů v manželství, jestliže je vyřešena špatně. Je to rovnoprávnost manželů, avšak současně také podřízenost v rodině. Otázce rovnoprávnosti v našem právním řádu, v němž je hluboce a účinně zakotvena, je věnováno dosti pozornosti. Myslím pak, že si tato otázka zaslouží, abychom si jí všimli také z hlediska theologického.

Rovnoprávnost manželů spočívá v tom, že muž a žena mají lidskou přirozenost a proto ve svém vzájemném poměru jsou si rovni. To odpovídá právnímu či právníckému chápání manželství. Avšak při uvažování o rovnosti manželů nesmíme pustit se zřetele pohlavní rozdílnosti muže a ženy. A toto rozlišení podle pohlaví staví manžele do zvláštního vztahu k sobě navzájem. Tato odlišnost nespočívá totiž jen ve fyziologických rozdílech, nýbrž stejně v rozdílu duchovním a duševním, jenž pak zahrnuje celého člověka. Tuto rozdílnost musí zejména brát praktický zřetel na vědomí, abychom se nedopouštěli nespravedlností z chyb něho pohledu.

Pohlavní rozdílnost muže a ženy je svou přirozeností uzpůsobena k tomu, aby došla vzájemného spojení v manželství a v rodině. Tím uplatňování rovnoprávnosti pohlaví se zde střetá s obzvláštními obtížemi,

kteří spočívají v podstatě věci. Na rozdíl od ostatních právních oborů zde totiž nejde o vymezení práv individuálních, nýbrž o práva sociální, jež jsou vytyčena přirozeným uspořádáním manželství a rodiny. Kdyby se celá otázka řešila formalisticky bez zřetele na odlišnost muže a ženy, bez zřetele na různost jejich úkolů v manželství a rodině, musilo by to nutně vést k ohrožení rodiny. A proto není otázka uspořádání v rodině jen otázkou úzce právní, nýbrž má k ní také co říci theolog, filosof, sociolog a psycholog.

Zjišťujeme, že manželský vztah muže a ženy je určen dvěma rozličnými zřetely, totiž rovnoprávností manželů a hierarchickým uspořádáním rodiny.

Co k věci říká Písmo sv.?

Manželská rovnoprávnost muže a ženy spočívá v tom, že oba jsou na sebe vzájemně vázáni. Mojžíšské právo neznalo rovného spjetí manželů. Vázána byla jen žena. Muž se dopouštěl cizoložství jen když se stýkal s vdanou ženou. Když se ženatý muž dopouštěl styku se svobodnou, pak to cizoložství nebylo. Vyplývá to ovšem ze starozákonního chápání ženy jako majetku mužova. Kristus naproti tomu přikázání Desatera prohlubuje, když praví (Mt 5, 28): Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil v srdci svém. Se stejnou rozhodností se staví Spasitel proti rozvodu, který byl ve Starém Zákoně z hlediska muže docela snadný a spočíval ve vystavení lístku zápuďného, což se podle výkladu rabínů mohlo stát, když třeba žena připálila jídlo. Naproti tomu prohlašuje Kristus Pán (Mat 19, 6): Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Také sv. Pavel, kterému bývá někdy vytýkáno nepřátelské zaujetí proti ženám, učí docela jasně vzájemnému spjetí manželů. V listě ke Korintským (1 Kor 7, 3—4): Muž čiň manželce, čím jest jí povinen a podobně i manželka svému muži. Manželka nemá moci nad svým tělem, nýbrž muž, podobně ani muž nemá moci nad svým tělem, nýbrž manželka. Tím je vyslovena myšlenka, že manžel a manželka si vzájemně náležejí. Tím je také vyslovena rovnoprávnost manželů v manželském životě.

Bez ohrožení tohoto rovnocenného spjetí muže a ženy učí tentýž apoštol, že je jakási hierarchická podřízenost v rodině. Svätý Pavel sleduje vychovatelský cíl, když napomíná muže a ženy, děti a čeledá a vyžaduje poslušnost (Ef 5, 21—33). V dalším přirovnává manželský vztah muže a ženy ke Kristu a Církvi. Podle toho manžel stojí v úloze Krista a manželka v úloze Církve. Jako Církev — mystické tělo Páně —

náleží své hlavě, tak je také žena v určitém smyslu podřízena muži. Ovšem jako Církev není v otrockém vztahu ke Kristu, tak také žena není mužovou otrokyní. Je ovšem jasné, že apoštol nechtěl vyjádřit jen nějakou podřízenost ženy muži. Symbolisoval jejich vzájemný vztah, který má být podobný vztahu, který je mezi Kristem a Církví. Jednota a rovnoprávnost v manželství, spočívající na jeho vnitřním hierarchickém uspořádání, je apoštola důvodem hledat v manželství odlesk spojení Krista s Církví. Plně ovšem vynikne tato symbolika jen, má-li na mysli manželství pokřtěných, kde toto připodobnění manželství ke vztahu Církve ke Kristu nese pečeť jeho působení milostí na Církev. Avšak uvedený symbol se docela dobře hodí i na manželství přirozené, neboť i ono je Božím zřízením.

Rozlišení úloh mezi muže a ženu není libovolné. Spočívá na tzv. druhé zprávě o stvoření. Na tom, jak Písmo sv. líčí stvoření ženy z boku mužova, na tom je překrásně zobrazena ona jednota, rovnocennost i podřízenost, o které jsem právě mluvil. *Mysterium unitatis* je zde co nejlépe osvětleno. Manželská jednota je vyjádřením lásky, kterou si manželé opětují. Manželská láska je zaměřena k podstatě manželství a je jí vázána. Není volná v tom smyslu, že by jí bylo možno dnes dát a zítra se jí zase zříci, nýbrž už od stvoření je zakotvena v právní základně manželství. Opravdová láska předpokládá toto právní uspořádání manželství, proniká je a naplňuje ochotou nejen druhému, k čemu váže povinnost, nýbrž i ulehčovat mu život nesobeckou účastí. Na druhé straně pořádek nechce lásku zabít, nýbrž chce položit základ k tomu, aby se láska mohla plodně rozvíjet. Tato vnitřní souvislost lásky a práva platí pro každé manželství, tedy také pro manželství svátostné. Vzhledem k identitě manželské smlouvy a svátosti leží svátostné znamení v úrovni práva a není možné ze svátostného manželství vyloučit právní prvky.

Také kanonické právo zná tyto dva základní rysy manželství, o nichž pojednáváme. Rovnoprávnost manželů zdůrazňuje CIC tím, že vyžaduje od obou stejně svobodný manželský souhlas, jímž se manželé rovnoprávně a se stejnou odpovědností dali do služeb Stvořitelova zákona a tím jsou oba stejně vázáni. Avšak vztah, v němž oba manželé k sobě navzájem stojí, není už za všech okolností stejný. Zde přichází k slovu hierarchické uspořádání manželství. CIC dává v ustanoveních o manželském souhlase najevo, že podstata manželství je dána třemi body: 1. právo na tělo, 2. spojení jednoho muže s jednou ženou, 3. nerozlučitelnost svátostného svazku. Přitom se druhé dvě známky manželství tak těsně spojují s právem na tělo (*Kodex* mluví o *ius in corpus perpetuum a exclusivum*), že budí skoro dojem, jako by se podstata manželství vyčerpávala v právu na tělo, tedy ve společenství tělesném. Manželství však není jen tělesným společenstvím, nýbrž také společenstvím životním. CIC to vyjadřuje, když někdy dává přednost druhým dvěma podstatným prvkům manželství (*Can 1013, § 2*) před právem na manželský styk (*Can 1086, § 2*). Manželství je tak životním společenstvím, vzniklým pro společenství tělesné, a to v tom smyslu, že manželství a manželské společenství nemohou svátostně vzniknout, není-li možné tělesné společenství.

Třebaže pak životní společenství a společenství tělesné jsou v tak těsné souvislosti, musíme je dobře rozlišovat, neboť v oblasti tělesného společenství vládne naprostá rovnoprávnost, pro životní společenství platí princip hierarchického uspořádání.

Can 1111 vyjadřuje naléhavě právní rovnoprávnost manželů. Bylo by nesmyslem jí popírat, naproti tomu nebylo by dobře popírat autoritu v životním společenství manželů. Bez ní totiž jednota manželského života poklesá v pouhé žití vedle sebe, nebo se vůbec rozpadá. Životní společenství je přece společenství soužití a vzájemné činnosti.

Je v povaze manželského společenství, že ve vnitřních i vnějších okolnostech manželství musí být vždy dosaženo porozumění, a to silami, které jsou uvnitř manželství. Jestliže někdo přesouvá rozhodnutí na činitele mimo manželství, pak nutně do manželství vkládá símě rozkladu. Rozbílí tím totiž společenství, založené na samém tvůrčím úkonu Stvořitelově.

Stejně tak jako o rovnoprávnosti, mluví *CIC* v *Can 1112, 93, 98, § 4* o hierarchickém uspořádání ve vztazích mezi manželi.

Přirozeným rozvitím a dovršením manželského společenství je rodina. Rodinou rozumíme společenství otce, matky a dětí. Manželství a rodina jsou tak postaveny do hlubokého vzájemného vztahu a tak se vzájemně ovlivňují, že manželství a rodina se vzájemně ve své podstatě určují. Tím, že se manželství příchodem dítěte rozšiřuje, neruší se manželské společenství, nýbrž spíše naplňuje. Statický charakter manželství nabývá dynamického charakteru, neboť tím, že se děti rozcházejí, vznikají nové rodiny.

Základním rysem rodiny je to, že je to společnost nerovná, která je hierarchicky uspořádána. Jednota a pořádek v rodině jsou zajištěny rodičovskou autoritou. Rodiče a děti tvoří dvě různé vrstvy rodiny. Dítě děkuje otci a matce za svůj život. Na základě tohoto základního vztahu je dítě rodičím povinno úctou, láskou a poslušností. Na druhé straně mají otec a matka společnou odpovědnost za plod své vzájemné lásky. To je zavazuje k posvátné službě založené na přirozeném uspořádání. Úlohy, které při tom vyrůstají, jsou ovšem různé! Matka má bezprostřední péči o dítě. Tak některé ze služeb, které matka prokazuje kojenci nebo batoleti, jsou docela nenahraditelné. Naproti tomu otec je živatelem a ochráncem rodiny.

Ve vnitřním životě rodiny je její pořádek a jednota v každém směru nejlépe zajištěny, jestliže otec a matka spolupůsobí jednotně. Není-li možno dosáhnout jednoty, musí nastoupit otcovská autorita. Není-li takové autority v rodině, je rodina vážně ohrožena rozpadem. Vzhledem k vnitřnímu spjetí manželství a rodiny je touto vnitřní autoritou podle křesťanského učení otec. Toto jeho postavení je odůvodněno především požadavkem jednoty. Avšak jako v manželství, ani v rodině nemá otec toto postavení k tomu, aby vládl, nýbrž, aby sloužil. Otcova odpovědnost za rodinu vytváří otcovskou autoritu v rodině. Jestliže své povinnosti neplní nebo nemůže plnit, pak přirozeným právem nastupuje matka na jeho místo ve vedení rodiny.

Hierarchické uspořádání v rodině je velmi pěkně vyjádřeno v okružníku „*Casti connubii*“, kde otec je označen hlavou, matka pak srdcem rodiny. Mohl bych ještě dále citáty *Písma sv.* i ustanoveními *CIC* odůvodňovat postavení otce jako hlavy rodiny, myslím však, že jsem už dostatečně rozvedl i odůvodnil základní myšlenku, podle níž manželství spočívá jednak na principu rovnoprávnosti, jednak na principu hierarchicky uspořádaného životního společenství.

Správné vyvážení a konkrétní vyřešení obou principů je — myslím — hlavním základem, na němž spočívá šťastný život rodiny. Praktická aplikace v denním životě nám to ukáže. Uvedu jeden příklad: Říkává se, že zaměstnanost žen působí mnohdy rozbití manželství a rodin. Myslím, že by se to mohlo stát, jestliže by nebyly správně za daných okolností vyváženy praktické aplikace těch principů, o nichž jsem mluvil. Žena, která je v zaměstnání, jednak potřebuje více pochopení pro svou práci v domácnosti ze strany muže, jednak je mnohem samostatnější než žena nezaměstnaná. Uvědomuje si, že už není výživou na muži tak závislá, uvědomuje si, že se uživí sama, po příp. i své děti, a pak rozhodně nenechá si od muže tolik líbit, jestliže on neuměl potlačit své vládcovské choutky.

Na tom, co jsme řekli o jednom problému životním, si ozřejmujeme, jak je třeba teoreticky zkoumat bolesti, jimiž jsou některé oblasti našeho života nemocny. Je však třeba správně aplikovat shledané pravdy, abychom tím přispívali k lepšímu životu na zemi.

ThDr. Ladislav Pokorný

PRVNÍ ČESKÝ KARDINÁL

Zkázonosná existence papežské dvojice zanášela své stíny do politického i církevního života arcidiecése. Protože obě vedoucí osobnosti české společnosti — král i arcibiskup — byly nejen věrnými, ale také odhodlanými straníky právoplatného Urbana VI. proti Klimentu VII., dávalo se celkem zabránit v Čechách rozkolu. V tom smyslu, okolnostmi donucena, se kurie spokojila jaksi suplementární přísahou Václava IV. v Praze místo v Římě. Jejím jádrem byl slib, že Václav zachová Urbanu VI. věnost a bude hotov hájit jeho právo v Itálii. Král vykonal přísahu 5. IV. r. 1378 na Malé Straně v arcibiskupské kurii v přítomnosti papežova zástupce kardinála Pilea, Očka z Vlašimě, Jana z Jenštejna, olomouckého biskupa Jana ze Středy a litomyšlského Alberta ze Šternberka, jakož i předních členů korunní rady.

Pro papežskou kurii nebyla tato přísaha bezvýznamná. Vědělo se dobře, že v Čechách je několik vlivných duchovních, kteří jako osobní přátelé vzdoropapeže Klimenta VII. (někdejšího kardinála Roberta Ženevského zvoleného ve Fondi 20. IX. r. 1378) stranili jemu. Byl to především Kuneš z Veselé, děkan vyšehradský, Karlův sekretář, zkušený diplomat, který již u Řehoře XI. vyjednával Václavovu aprobaci na římského krále. Ten byl nejen přítomen dramatické volbě společensky poněkud drsného Urbana VI., ale byl jím i osobně uražen. Svým názorům na tohoto papeže získal i děkana kapituly pražské a také osobního přítele Klimentova Hynka Kluka z Klučova. Jeho vlivem se pro vzdoropapeže vyslovil také rektor juristické fakulty Jindřich ze Stvolenky. Jinak ovšem universita jako celek, měšťanstvo, šlechta i klerus zůstali věrni římskému papeži. Nemalou zásluhu o to však měli přední královi rádcové Očko a Jenštejn, kteří velmi rázně obhajovali v okruhu své působnosti autenticitu Urbana VI. Kuneš jim docela vytýkal v té příčině zneužití „listin a pečeti královských“. A tak to byla nejen skutečná a záslužná činnost Očka, kterou si vysloužil kardinálát jako první z Čechů, nýbrž i věnost římskému papeži.

V září r. 1378 dostal tedy pražský arcibiskup jako první Čech hodnost kardinálskou spolu s dvaceti šesti jinými. S touto nejvyšší církevní hodností byl zahrnut mnohými beneficiemi, jichž dosavadním držitelem byl právě vzdoropapež Robert, „iniquitatis filius“. Bylo to proboštství kostela sv. Apolináře a současná rezervace tolika beneficií, aby jejich důchod tvořil 3000 dukátů. Očko dostává titul kardinála Basiliky dvanácti apoštolů a už v prosinci má nastoupit cestu do Čech ke dvoru Václavově kardinál Pileus de Prata, také nově jmenovaný, aby v Praze hájil Urbanovy zájmy. Viditelný znak nové Očkovy důstojnosti — kardinálský klobouk — uviděla Praha teprve v prvních březnových dnech následujícího roku.

Bylo to již po smrti a pohřbu velikého Otce vlasti, zemřelého 29. XI. r. 1378. Pohřební řeči pronesli Vojtěch Raňků i Očko, který jako kardinál panovníka pochovával a snad celostátní smuteční slavnosti organizoval. Jedenáct dní bylo nabalsamované mrtvé tělo v císařském hávu vystaveno v síni Pražského hradu, 11. XII. přeneseno ve slavném průvodu na Vyšehrad, 12. XII. do kostela sv. Jakuba, 13. XII. do kostela Panny Marie pod řetězem na Malé straně. Za všeobecného, vpravdě nejupřímnějšího smutku bylo pak 15. XII. uloženo v kryptě svatovítského dómu. Mistr Vojtěch v řeči, pronesené z Očkova pověření, nazval případně velkého mrtvého Otcem vlasti. Očkova řeč se pochopitelně zaměřovala duchovním profilem Karlovým. Očekávali bychom, že jako dlouholetý spolupracovník Karlův obohatí kardinál nějakou důvěrnější vzpomínkou na králův charakter nebo jeho činnost naše vědomosti o něm. Bohužel, nestalo se tak. Nekrolog vyznívá v čistě náboženskou smuteční řeč. Vychází z velikého zármutku způsobeného panovníkovou smrtí. Apostrofuje dosti odvážně Krista „líbezného, milovaného, slad-

kého“, který se stal nyní „vůči nám krutým“. Jakousi útěchou má být citát ze Seneky: „Neumřeš první ani poslední, mnozí tě předešli, všichni tě budou následovat.“ Pak dokazuje na příkladech z Písma, že je dovoleno naříkat a oplakávat mrtvého krále. Dokonalost až svatost Karlova dovozuje z jeho vlastnictví tři božských ctností: víry, naděje a lásky. V nich jsou obsaženy — jak dokazuje — všechny jeho ostatní ctnosti a dary nadpřirozené i všechna blahoslavenství, skutky tělesného i duchovního milosrdenství, dary Ducha svatého, hlavní ctnosti atd. Arcibiskupova řeč narážela mezi jiným na nižší svěcení Karlovo, získané snad za jeho studií v Paříži. Vzpomíná na jeho theologický zájem i vzdělání. Základ k němu sice položilo mládí, ale bylo rozšířeno a prohloubeno celoživotním studiem a kontemplací.

Očko pochovával svého pána, jemuž byl až intimně přátelsky oddán, jako stařec. Kardinálské důstojnosti užíval hlavně v roli obhájce Urbana VI. proti Klimentu VII. Příležitost se hned naskytla odpadem generálního opata řádu cisterciáků Gerharda de Klimentově obedienci. Kardinál Očko měl spolu s Pileem svolati generální kapitulu všech opatství v provinciích německých, českých a polských a zaujmouti správné stanovisko volbou nového opata. Zatím se přiblížil okamžik, kdy bylo možno s náležitou okázalostí předati Očkovi symbol jeho nejvyššího církevního důstojenství. 6. III. r. 1379 vyšla celá Praha, žádostivá vzácné podívané, vstříc nunciiovi Pileovi, přicházejícímu do města od Vídně, s nímž se odebrala ve slavnostním průvodu k místu zvanému Odpočinek sv. Václava za kutnohorskou branou, uzavírající dnešní Hybernskou ulici. Tu na velikém prostranství bylo možno vlastně privátní církevní akt proměnit v poutavé divadlo, schopné potěšiti široké vrstvy pražského lidu. Snad by se z této uměle rozvířené církevní události dalo usuzovati i na jistou osobní oblibu, které se Očko mezi lidem těšil. V počtě, platící vlastně pražskému metropolitovi, byl, jak se snad obecně cítilo, uctěn, potěšen celý národ a slavnostní zveřejnění události bylo možná výrazem všeobecného uspokojení. Pileus i jeho průvod byl uvítán jménem dvora odvoděnou císařovnou Eliškou, jež zastupovala nepřítomného krále, jménem arcibiskupa a university, nejlepším řečníkem Prahy Vojtěchem Raňků. Byl proslulým oratorem a řeč, kterou pronesl, byla skvělá formou a přitom oplývala bohatými myšlenkami. Mluví za celou českou církev, potřebující reformu. Pilea, poslaného „a summo monarcha post Deum“, vyzývá se zaníceností apoštolsky smýšlejícího kněze, aby vymýtil mor symonie, aby dosazoval ke kostelům kněze pokorné, prosté, ale i statečné, aby jmenoval sloupy církve cudné, pracovitě a zdravého učení, kteří nedychtí po bohatství, netisknou chudých a nebojí se hrozeb a násilí, jichž důstojnost je ve vzdělání a hájení víry... M. Vojtěch mluvil řečí, kterou pronášivali všichni reformátoři od Waldhausera až po Husa a která tedy později nezněla uším věřících zcela nově. Ovšem a bohužel, Pileus měl jiné poslání a snad i jiné plány.

Brzy po této veřejné, pro staříckého metropolitu namáhavé manifestaci bylo třeba přikročit k předání úřadu, který zasloužilému Očkovi byl pro vysoké stáří skutečně obtížný. Patrně již Karlem IV. byl za nástupce predestinován jeho synovec Jan z Jenštejna, který byl podle direktiv svého prozíravého strýce absolvoval zahraniční důkladná studia a byl tehdy třetí rok biskupem v Míšni. Očko se dožil Jenštejnovy intronisace 19. III. r. 1379 a mohl mu po řadu měsíců býti svědomitým a láskyplným rádcem při prvních jeho krocích v obtížném a bouřlivě období věstí úřad. Že se při předání pamatovalo i na zavedení pořádku do hospodářských záležitostí arcibiskupství, o tom by lecos napovídal soupis berně sebrané na zboží pražského arcibiskupství, právě v roce 1379 sestavený. Po-

dává seznam osob dani podrobených na Příbramsku, Rožmitálsku, Rečicku, Křivšoudově, Štěpánově, Herálici a je důležitým pramenem k sociálním a hospodářským dějinám venkova. Očkova tendence po bilancování ke konci úřední kariéry i na sklonku života proleskuje i ze zprávy, podle níž dal sestavit inventář kostelního majetku katedrály. Pohled na dřívější inventáře nás poučuje o lásce, kterou měl Očko ke své metropolitní svatyni. Zaznamenávají jako jeho dary pektorale; mitru, s vetkanými figurami, ozdobenou perlami a kamejemi, na špicích dvěma safíry; úplný ornát z nachu s červenou podšívkou; pluviál se stříbrným pozlaceným monile, na němž byly čtyři kameje se sardonyem uprostřed; tři ozdobné alby; corporal ozdobený stříbrem; manutergium se stříbrnými pasy; dvě korouhve; dva lectionáře s obrazy knížat a králů českých v jednom, ve druhém s obrazy biskupů a arcibiskupa pražského i misál.

Těžká byla asi pro Očko zima r. 1379, kdy žil poslední měsíce nejspíše u svého synovce Jana z Jenštejna. Počátkem ledna se mu značně přitížilo a 14. I. r. 1380 umírá. Ve stejný den zemřel někdejší magdeburský, posledně litomyšlský biskup Albrecht ze Šternberka. Během tohoto roku odešli na věčnost i ostatní někdejší, vesměs znamenití spolupracovníci Karlovi z jeviště života, aktéři nejslavnější mírové epochy českých dějin. Jejich řadu uzavřel olomoucký biskup Jan ze Středy, dlouholetý Karlův kancléř, a jak se za to má, autor zlaté bully německé. Ve víchřici starostí a prací osamělý, povahově vyhraněný, nepodajný Jan z Jenštejna, který ve Václavovi IV. zdaleka nenachází tak souznějící bytost, jakou byl Karel IV. Arnoštovi a jeho strýci Očkovi, je naplněn tuchami budoucích krísí a konfliktů. Z této nálady vyplynulo úmrtní oznámení a důvěrným tónem nesený list, poslaný Jenštejnem hned po 14. lednu kardinálu Pileovi. Píše „ve veliké hořkosti srdce“. Zbaven jsa přítomnosti zesnulého kardinála a nevěda ke komu se osířelý utéci, volá si Pilea za rádce namísto zesnulého a prosí, aby ho laskavě přijal „jako svého kaplana“.

Administrativa kuriální s chladnou věcností si uvědomuje úmrtí arcibiskupovo i řady sobě oddaných hierarchů a nařizuje, aby jí byl předán soupis majetku zemřelého arcibiskupa s eventuálním testamentem, byl-li sepsán. V opačném případě bude třeba poříditi alespoň inventář jeho majetku.

Čechům drahé pozůstatky arcibiskupa Očka, tohoto věrného spolupracovníka Otce vlasti, jsou ukryty v náhrobku nalézajícím se u západní zdi svatojanské kaple. Jde o prostý sarkofág, na jehož víku z vlašimského mramoru je ležmo zachycena postava zesnulého kardinála v arcibiskupském paramentu, jehož hlava, krytá mitrou, spočívá na dvojí podušce. V nohou se spatřuje vytesaná postava psa, symbolu věrnosti a bdělosti. Jde o práci ze XIV. stol. Vlastní tumba je hlazený hranol ze sliveneckého mramoru. Nad náhrobkem ve zdi jsou zasazeny tři, původně polychromované, dovedně tesané kamenné znaky. Kombinovaný znak Jana z Vlašimi jako biskupa olomouckého, znak arcibiskupa pražského s arcibiskupským kloboukem a rodinný jeho znak s kloboukem kardinálským.

Velechrám má ještě jednu Očkovu podobu. Nachází se v proslulém triforiu vysoko nad kněžištěm. Historik umění Alfred Stix se docela domníval, že Očko je inspirátorem celé této kamenné galerie podobizen. Jiné úvahy však tuto domněnku nepodporují, ale připisují duchovní autorství Karlu IV. Snad bychom mohli spatřovati vysoké ocenění Očkovy osobnosti i v tom, že historie umění, která diferencuje uměleckou portrétní produkci v triforiu mezi tři mistry, připisuje prvnímu mistru sochaři všechna poprsí císařské rodiny a arcibiskupů Arnošta s Očkem.

Pro svou práci, pro skoro intimní zasvěcení do všeobecné i církevní politiky Karlovy, pro přímou účast skoro na všech podnicích slavné jeho epochy, která

tak znamenitě uvnitř i zevně povznesla českou zemi, zaslouží si první český kardinál Jan Očko z Vlašimě naší úcty a nejuvlehlější vzpomínky.

ThDr. Václav Bartůněk

Prameny a literatura k životopisu Jana Očka z Vlašimě 1364—1380

Prameny:

Archiv pražské metrop. kapituly (1419). Archivní správa min. vnitra. Praha 1956.

Emler Jos.: Prameny dějin českých IV. Kronika Beneše z Weitmile. Praha 1884.

Monumenta Vaticana. III. Praha 1944. IV. V. Praha 1903.

Patera—Podlaha: Soupis rukopisů knih. metrop. kapituly pražské. I. Praha 1910. II. Praha 1922.

Truhlář Jos.: Catalogus codicum manu scriptorum lationum qui in bibl. univ. Pragensis aservantur. Praha 1906.

Literatura:

Balbín Boh.: Miscellanea hist. regni Boh. VI. Lib. episcop.

Bartoš F. M.: České dějiny II, 6. Čechy v době Husově. Praha 1947.

Birnbaum V.: K datování portrétní galerie v triforiu chrámu svatovítského. Pekařův sborník I, 233. Praha 1930.

Borový Kl.: Dějiny diecése pražské. Pha 1874.

Burdach K.: Rienzo und die geistige Wandlung seiner Zeit (1913).

Cibulka J.: Iluminované popsání cesty Karla IV. do Francie. Pam. archeol. 35. 1926.

Emler J.: Decem registra censuum Bohemica. Pha 1881.

Frind A.: Die Kirchengesch. Böhmens im Allgemeinen... bis zum Tode Karls I. (IV). Pha 1866.

Frind A.: Die Geschichte der Bischöfe und Erzbischöfe v. Prag. Pha 1873.

Hammerschmid F.: Prodrömus gloriae Pragenae. Praegae 1723.

Holinka R.: Církevní politika arcib. Jana z Jenštejna za pontifikátu Urbana VI. Bratislava 1933.

Holinka R.: Sektářství v Čechách před revolucí husitskou. Bratislava 1929.

Hrdina K.: Niccolo Beccari, Ital na dvoře Karla IV. Sborník prací věnovaný B. Novákovi. 1932.

Kalista Z.—Funke: Svatovítské triforium. Praha 1946.

Kollmann Hynek: O kolektorech komory papežské v Čechách. Věstník král. čes. spol. n. XXVII. Roč. 1897. Praha 1898.

Loserth J.: Beiträge zur Gesch. der husitisch. Bewegung. Der Codex epistolaris des Johann v. Jenzenstein. Archiv für österr. Geschichte. Wien 1877. Bd. 55.

Mencloví Dobroslava a Václav: Český hrad v době Václavově. Umění 1942.

Menčík: Několik statutů.. arcibiskupů Arnošta a Jana I. Věstník král. č. spol. nauk. VI. 1882.

Neumann A.: Z dějin čes. klášterů do válek husit. Pax. Praha 1936.

Neumann A.: Předhusitské kláštery a veřejné blaho. Pax. Pha 1939.

Novotný V.: Náboženské hnutí české ve XIV. a XV. stol. 1915.

Palacký F.: Dějiny národu českého. II. Jubilejní vyd. Pha.

Pavel J.: Cesta císaře Karla IV. do Francie. Ze souvěké kroniky franc. přeložil Pavel, uvedl Šusta. 1937.

Pfitzner J.: Kaiser Karl IV. Athenation. Potsdam 1938.

Piur P.: Cola di Rienzo, die Geschichte eines Volkstribunen 1936.

Pirchan G.: Italien u. Kaiser Karl IV. in der Zeit seiner zweiten Romfahrt I. Praha 1930.

Podlaha—Štittler: Chrámový poklad u sv. Víta v Praze. Praha 1903.

Podlaha—Hilbert: Metrop. chrám. sv. Víta. I. Soupis pam. hist. um. Praha 1936.

Pubička F.: Chronol. Geschichte Böhmens VI. VII. Pha 1784.

Quicke F.: Karel IV. a Francie v letech 1355—66. Čas. arch. školy VII. 1930.

Sedláček A.: Místopisný slovník hist. Pha 1908.

Sedláček A.: Českomor. heraldika II. Pha 1925.

Sedlák J.: Jan Hus. Pha 1915.

Susta J.: České dějiny. II. 3. Karel IV. Otec a syn. Pha 1946.

Susta J.: Čes. dějiny. II. 4. Karel IV. Za cis. korunou. Pha 1948.

Tadra F.: Kanceláře a písaři v zemích čes. za Jana, Karla IV. a Václava IV. Pha 1892.

Tadra F.: Listy kláštera zbraslavského. Pha 1903.

Tadra F.: Summa cancellariae.

Tadra F.: Kulturní styky Čech s cizinou. Pha 1897.

Tomek W. W.: Dějepis m. Prahy III. Pha 1875.

Werunski E.: Geschichte Kaiser Karl's IV. u. seiner Zeit. I. Inspruck 1860.

Vyskočil J.: Arnošt z Pardubic. Pha 1948.

KORUNOVAČNÍ KLENOTY NA VÝSTAVĚ DOKUMENTŮ

Na výstavě dokumentů na Pražském hradě vzbuzují zaslouženou pozornost také korunovační klenoty české.

ČESKÁ KORUNA SVATOVÁCLAVSKÁ.

Koruna je z velmi jemného zlata, jedenadvacetikarátového (850/1000). Je rozložitelná ve čtyři díly, z nichž každá tvoří dole část ploché čelenky, vybíhá nahore v trojlupenný tvar stylisovaného květu liliového, posázen je drahokamy, a to červenými — spinely a jedním rubínem i modrými safíry. Na vrcholu je každá lilie ozdobena perlou. Tyto díly jsou spojeny navzájem stěžejkami, do nichž jsou vsunuty zlaté jehlice, zakončené nahore spinely — balasy. Uvnitř od středů protilehlých dílů klenou se dva křížující se obloučky posázené spinely, perlami a zelenými smaragdy. V místě, kde obloučky se protínají, je upevněn zlatý křížek, do něhož je vsazen menší křížek safírový, na jehož vnější straně je jemně polovypuklý obraz ukřižovaného Krista. Uvnitř zlatého křížku je skryt domnělý trn z koruny Kristovy. O tom svědčí latinský nápis na úzkých plochách křížku: „Zde je trn z koruny Páně.“ Obě příčné ramena křížku jsou ozdobena na konci spinelom. Do vrcholu křížku je vložen safír. Celkem je na koruně 95 drahokamů, 1 polodrahokam a 20 perel. Uvnitř koruny je polokulová výplň, jež je povlečena růžovou látkou protkanou zlatem, lupenovitě vzorkovanou. Je asi z 18. stol. Do výplně je volně vložena čepička z červeného atlasu. Výška koruny je 19 cm a právě takový je průměr koruny. Výška čelenky je 4,8 cm, s lilii dohromady 17 cm. Křížek je tvaru dánského kříže Danebrog (nebo Řádu něm. rytířů). Křížek je vysoký 5,2 cm, šířka břevna je 4,5 cm, tloušťka 0,5 cm. V koruně je 45 spinelů (spinelů rubínů, spinelů balasů, spinelů almandinů), 1 rubín, 19 safírů a 30 smaragdů. V dřívějších popisech bylo uváděno 25 smaragdů, protože 5 smaragdů je velmi malých. To jsou ty, které jsou umístěny v nýtech lilii. V dodatcích je podrobnější odhad ceny drahokamů. 45 spinelů má cenu téměř 3 milióny korun, 19 safírů téměř 23 mil. korun, rubín červený má cenu pouze 34 500 korun, přes svoji mimořádnou velikost. Smaragdy mají cenu 855 000 Kčs, perly 312 000 Kčs. Rozložení drahokamů: Přední čtvrt čelenky: 5 spinelů, 1 rubín, 1 safír, 1 perla; převládá barva červená. Pravý a levý díl: mají převládající barvu modrou, safírovou. Mají vždy po 1 spinelu, po 7 safírech a 1 perle. Zadní díl čelenky má převládající barvu červenou, má většinou drobné kameny červené spinely a veliký safír. Na zadním dílu čelenky je 13 spinelů, jsou tam 2 safíry a 1 polodrahokam, 1 křišťál, 1 perla. Přední díl obloučku má 8 smaragdů, 3 spinely, 4 perly. Pravý díl obloučku má 5 smaragdů, 6 spinelů, 4 perly. Levý a zadní oblouček mají po stejném počtu kamenů, tj. vždy 5 smaragdů, 6 spinelů, 4 perly. Kromě toho při spojení obloučků s čelenkou je 5 zcela malých smaragdů. Křížek má 2 spinely, safír na vrcholu křížku a uvnitř safírový křížek. Váha koruny je 2345 gramů, na drahé kameny připadá $\frac{3}{4}$ kg. Váha koruny se všitou látkou je 2499 gramů. Váha drahokamů vcelku dá se přesně zjistiti, protože je známa specifická váha zlata.

ŽEZLO z druhé polovice 16. století, nepochybně z doby Rudolfa II., zlaté částečně emailované a drahokamy ozdobené, na způsob stonku zakončeného boha-

tým květem. Rozčleněno je prstenci na pět nestejných dílů. Část nejdolejší, rukověť, je rovná, hladká, s rytými a barevným emaillem vyplněnými rozvilinami rostlinnými, nahore a dole obtočená řadou perel a při dolejší konci nadto tepaným věnečkem vavřínovým. Ostatní oddíly jsou vzduť a ozdobené jemně velikým rubínem ve zlatém rámečku. Žezlo je ze zlata osmnáctikarátového (750/1000). Váží 1013 gramů. Je ozdobeno 63 perlami, 5 rubíny a 4 safíry.

JABLKO z téže doby jako žezlo. Je rovněž ze zlata, skládá se ze dvou zploštělých polokoulí, ozdobených vypukle tepanými výjevy a uprostřed ozdobnou obroučkou přepásaných. Obroučka ozdobena je drahokamy (safíry a rubíny), perlami a zlatými úponkami s emailovými lupěnky. Na dolejší polokouli se spatřují tyto výjevy: Hospodin tvoří Adama, uvádí jej do ráje, dává prarodičům zákon, aby nejedli se stromu zapovězeného. Na polokouli hořejší jsou tyto výjevy: David na krále pomazán, vítězí nad Goliášem; nad tím je latinský nápis: „Hospodine, z tvé moci raduje se král a z pomoci tvé jásá“. Na jablku upevněn je kříž, spočívající na podstavečku ozdobeném drobnými sfingami; na líci posázen je drahokamy: (rubíny a safíry) a emailovými ornamenty, na rubu ozdoben je prolamovaným zlatým, barevně emailovaným ornamentem lupenovitým a plamenovitým s oválnou destičkou uprostřed, na níž je latinský nápis „Bůh vládne nad nebem i nad králi země“; na koncích ramen a v koutech křížení nasázeny jsou perly. Jablko váží 780 gramů. Zlato říšského jablka je patnáctikarátové, 625/1000. Na jablku je 31 perel, 8 safírů a 6 rubínů.

MEČ SV. VÁCLAVA; název pochází od toho, že tímto mečem nově korunovaný král pasoval vynikající muže na rytíře sv. Václava.

Čepel je ukována z pružné ocele; je dvoubřitká, po obou stranách uprostřed rýhou opatřená. V široké části čepel je prosekán otvor na způsob křížku. Jílce je obložen dřevěnou cívku, obalenou červenou sametovou látkou s vyšitými barokními lístky stříbrnými. Na konci jílce je nasazen knoflík z křišťálu, vybroušený. Čepel od jílce dělí ocelová příčka. Pochva potažená červeným sametem je zdobena na podélných hranách stříbrným, pozdně gotickým kováním, pocházejícím asi z 16. století.

DATA KE KORUNOVAČNÍM KLENOTŮM.

Šest safírů na královské koruně patří k největším deseti známým safírům, uloženým většinou v Evropě. Největší safír vůbec známý je burmský safír ve váze 951 karátů. Druhý co do váhy, je rovněž burmský safír o váze 300 karátů. Třetí dosud největší známý safír, je safír umístěný na zadní straně naší koruny. Jeho váha je odhadnuta prof. technikou Janem Kašparem na 300 až 330 karátů. Vel. 47,5×35×15 mm. Čtvrtý je opět safír z české koruny, a to z předního dílu čelenky 52×35×12 mm. Jeho váha je 260—290 karátů. Rovněž i pátý dosud největší safír je na svatováclavské koruně. Je to velký safír na levém dílu čelenky vlevo. Jeho rozměry jsou 39×36×14 mm a váha 260—280 karátů. Drahokamy nelze vyjmouti z chatonů, aby se koruna nepoškodila, proto hloubka drahokamů je dána odhadem a tento odhad může se pohybovat v mezích ma-

lých rozdílů dvou milimetrů. Odtud i váha našich safírů je odhadnuta v karátech v rozmezí dvou čísel. Šestý safír je v pokladu Sovětského svazu a váží 260 karátů. Sedmý safír vévody z Devonshire váží 253 karáty. Pak opět následují *tři naše safíry (osmý, devátý, desátý)*, a to ve váze 190–200 karátů, 160 karátů a 145 až 160 karátů. Teprve po těchto našich safírech následují kameny z Morganovy sbírky v Amer. přírodovědeckém muzeu, které jsou 158 a 100 karátů těžké. Konečně uvádí literatura 100karátový kámen vévody z Devonshire.

Jediný rubín na naší koruně má váhu 200–215 karátů. Je to sice velký rubín, ale horší jakosti, oceněn je asi na 34 500 Kčs.

Spinely. Spinely mají menší hodnotu než safíry, ale velké spinely jsou vzácností. Největším známým spinelem je spinel v pokladu Sov. svazu a váží 400 karátů. Druhým co do velikosti je tzv. Timur Ruby o váze 352 karátů. *Třetím spinelem* co do velikosti je spinel-rubín vystavený v r. 1862 v Londýně, který měl váhu 197. Čtvrtým spinelem je spinel z anglické koruny o váze 102 karátů. Spinely na české koruně, aspoň mnohé z nich, jsou skvostné, a tak nejkrásnější z nich o váze asi 100 karátů na předním dílu koruny ve vrcholu lilie, vzhledem ke své mimořádně krásné barvě čistě rubínové (*spinel-rubín*) a vzhledem ke své velikosti má cenu 1 000 000 Kčs.

Hodnota kamenů, jejich váha a cena. Devatenáct safírů – v úhrnné váze 2122–2285 karátů – má cenu 22 921 000 Kčs, tedy téměř 23 miliónů Kčs.

Průzkum drahokamů provedl prof. techniky J. Kašpar. Prováděl je po 8 dnů (měření, mikroskopické zjišťování, zjišťování, zda je drahokam isotropní (korundy, safír, rubín) nebo anisotropní (spinel). Zkoumání pleochroismu, polarisace, luminiscence, barvy, ultrafialovými paprsky atd.

Nejcennější safíry. Na *předním* díle čelenky. Safír o rozměrech plošně největší, váhou na druhém místě je oceněn prof. Kašparem, který r. 1946 provedl i ocenění, na 4 000 050 Kčs. Je to náš nejdražší drahokam. Tento safír má barvu chrpovou, která v umělém světle se stává blankytnou a krásně svítí. V ultrafialovém světle září jen nepatrně barvou temně purpurovou s odstínem do fialové. V dichroskopu ukazuje zřetelný pleochroismus s barvami chrpovou a zelenomodrou. Zadní díl čelenky má safír o něco těžší 300–330 karátů, ale ne tak dokonalý. Jeho cena je 3 150 000 Kčs. Barva chrpová, horní polovina kamene je o poznání temnější a nabíhá do ocelově modré. Barvy pěkně jasné a svítivé. Pleochroismus: chrpová a světle modrá. Jako prvně jmenovaný safír z přední čelenky, který je vodorovně provrtán i tento safír je čtyřikrát provrtán odpředu dozadu. Cena tohoto safíru je 3 150 000 Kčs. Pravá strana koruny má na čelence na pravé straně burmský safír v ceně 1 700 000 Kčs. Barva fialově chrpová. Barva je dosti temná a některé vnitřní reflexy jsou až inkoustové. Jeví velmi intenzivní pleochroismus. V ultrafialovém světle září červeně, s odstínem do fia-

lové. Na vrcholu lilie pravé strany koruny je modrozelený safír z Thai (Siamu) hodnoty 1 950 000 Kčs. Barva louhově zelenomodrá, pleochroismus: chrpová a zelenomodrá.

Uprostřed lilie pravé čelenky dva safíry cejlonské. Větší osmihránek krásné chrpové barvy, v ultrafialové světle září fialově s větším úklonem k červené barvě. Má cenu 1 350 000 Kčs. Menší safír pod zmíněným osmihránkem má cenu 1 040 000 Kčs. V pravém listu lilie je obdélníkový safír chrpově modrý. Pleochroismus: barva fialově modrá a zelenomodrá. V ultrafialovém světle září červeně, poněkud zakaleně. Karátová cena tohoto malého safíru (40 karátů) je tu největší, a to 18 tisíc korun. Cena 720 tisíc korun. Zmíněné cejlonské safíry uprostřed lilie jsou provrtány. *Levá strana* koruny je podle hodnot kamenů nejdražší. Vpravo safír šmolkové barvy má pleochroismus v barvě šmolkové a louhově zelenomodré. Kámen je vodorovně provrtán. Má cenu 3 120 000 Kčs. Levý kámen na čelence ohodnocen na 3 510 000 Kčs. Barva temně blankytná až šmolková (královská modř). Pleochroismus barva chrpová a louhově zelenomodrá. Purpurová barva v ultrafialovém záření. Uprostřed lilie kašmírský kámen, safír barvy temně modré s téměř černými reflexy. Při silném ozáření nabývá safír ocelově šedého tónu. Pleochroismus je mezi fialově modrou a žluto-modrou. Ultrafialové záření vyvolává hlínově žlutou barvu s modrou opalescencí. Cena 2 769 000 Kčs. Safír ve vrcholu lilie má hodnotu 1 000 000 Kčs. Spinely: Nejdražší spinel, jak zmíněno, je na předním dílu kourny ve vrcholu lilie a má cenu 1 000 000 Kčs, nádherné rubínové barvy. Nejlevnější spinely jsou v pravé a levé čelence (1000 a 570 Kčs). Úhrnná cena všech spinelů, spinelů-rubínů, balas rubínů a almandin spinelů je 2 951 000 Kčs. Za spinely v počtu 45 kusů jdou hned smaragdy. Jen 25 smaragdů na obloučcích koruny však mají větší cenu, 5 smaragdů v nýtech lilií velmi malých nemá zvláštní ceny. Celková cena smaragdů je 855 000 Kčs. *Perly.* Čtyři velké perly ve vrcholech lilií mají hodnotu po 50 000 Kčs, ostatních 16 dohromady 112 000 Kčs. Všechny kameny a perly mají cenu dohromady 27 074 000 Kčs. Hodnota ideální je ovšem daleko a daleko větší. Nelze ji vyčísliti, koruna svatováclavská je *symbolem naší samostatnosti*. Dále nutno přihlížeti k tomu, že většina kamenů pochází z doby starší než z doby Karla IV., nebo byla Karlem IV. získána již dříve z byzantských šperků anebo z jiných šperků. Proto jsou tyto doklady. Z 19 safírů je provrtáno 11 safírů, a to právě nejkrásnější, ačkoliv toto vrtání pro umístění na koruně bylo zbytečné. Jeden velký safír zachoval si ještě zbytek zlaté rourky z bývalého umístění. Ze 45 spinelů je 14 provrtáno, ačkoliv provrtání je opodstatněno jen u 4 spinelů - balas rubínů při stěžejkách. Obloučky na koruně jsou částí byzantského šperku a možná starší než z 11. století. Safírový křížek velké hodnoty umělecké je z 13. století.

Dr Jaroslav Krčmář

Kněžská meditace

PATER NOSTER - EMBOLISMUS

Po nejvznešenějším okamžiku Mše svaté po svatém proměňování vzpomíná celebrující kněz v Anamnesi hořkého utrpení, zmrtvýchvstání a nanebevstoupení Páně. Podle vůle Kristovy je obětí Mše svaté památkou na jeho vykupitelské dílo zvláště na obětí kříže. Proto hned po konsekraci připomínáme si tuto vznešenou souvislost obou obětí modlitbou „Unde et memores“. Pak odevzdává tuto velebnou obětí, totožnou s obětí kříže, liturg Bohu modlitbou „Supra quae propitio“ a tak zvanou Epiklesi „Supplices te rogamus“. Uzavírá mešní kanon po vzpomínce na zemřelé a modlitbě „Nobis quoque peccatoribus“ slovy: „Per quem haec omnia semper bona creas, sanctificas, vivificas et praestas nobis.“ ...

Po kanonu mění se znatelně ráz Mše svaté. Všechny modlitby a obřady směřují k eucharistické hostině, při níž kněz přijímá Tělo Páně a Jeho nejsvětější Krev.

Od nejstarších dob zahájena byla eucharistická hostina modlitbou Páně, jejíž čtvrtá prosba stojí v nepopíratelném poměru k chlévu svátostnému. Modlitba Páně je proto vsunuta jako příprava na svaté přijímání na začátek přípravy, poněvadž svatá Eucharistie je vrcholem a naplněním všech sedmi proseb této nejkrásnější a nejvzácnější ze všech liturgických modliteb, které máme.

Na hoře Olivetské je dnes kaplička, ve které je modlitba Páně v mnoha řečech na zdech psána. Není modlitby na světě, která by tak velice spojovala národy celého světa na východě i na západě jako modlitba téhož všech

kdysi v Palestině, s Bohem nejvýš shovívavým, ale i spravedlivým, jenž bude soudit. A tak platí pro tento příchod Spasitelův k člověku jedna zásada! Nehřešit na jeho shovívavost a být připraven.

Jeden slavný básník kdysi řekl: „Bůh mi odpustí, je to přece jeho povoláním odpouštět.“ Ano, je to správné, shovívavost Boží neustává, dokud se duše neodloučí od těla. Ale kdo zaručí člověku, že Bůh svůj příchod k člověku předem ohlásí, že člověka nepřekvapí, že člověk bude mít dost času k přípravě příchodu, že bude mít čas k dokonalé lítosti?

Ano, Bůh je shovívavý a čeká — ale tak mnohý při jeho příchodu padne do jeho náručí jako bezvědomý, zptý hříchem, potácející se v nepravostech — a co potom? Ale na druhé straně, moji drazí, připomínám znovu: I v hodině setkání i s nejhřšíším člověkem je Bůh dobrotný a shovívavý a odpouští, jestliže se člověk k němu obrátí ve všim žárem, jehož je lidské srdce schopno, se žárem víry, žárem dokonalé lítosti, to jest žářem lásky. Je to těžké, mít právě tyto žáry v srdci svém při příchodu Páně, jestliže za života člověka aspoň ohníčky, jež vzplanuly v jeho srdci nemožné, když dovede člověk aspoň ohníčky, jež vzplanuly v jeho srdci kdysi při příchodu Páně do jeho srdce ve sv. Hostii, udržet.

4. Evangelní perikopa dnešní neděle připomíná nám čtvrtý a poslední příchod Spasitele, jeho příchod k poslednímu, velkému, společnému soudu. Nejmilejší! Církev svatá nemohla věru zvolit lepší evangelní úryvek pro I. neděli adventní, která má být úvodem přípravy duší na první příchod Páně v těle. Ještě nepřichází Pán ke svým věrným v hrozně vznešenosti, soudce živých a mrtvých, nýbrž s kouzlem Božského Dítka, jež pro nás přijalo podobu člověka. Je více se láska tohoto Dítka chce projevit lidem v nabízené milosti, a to tím mocněji, čím varovněji zní připomínka zodpovědnosti při posledním příchodu Páně, hlavně pro ty, kteří Bohem nabízené milosti, nabízenou spásu nechali zatím nepoužíté.

Nezapomeňme tedy, nejmilejší, v této posvátné době adventní, ani na první příchod Páně v Betlémě, ani na poslední. Připravuj se každý na dobrou sv. zpověď, aby zavítal do tvého srdce Pán Ježíš ve sv. přijímání. Jestliže ve svátosti pokání „učiníme místa křivá přímými, místa drsná cestami rovnými“ a jestliže pak budeme žít tak, jak to Spasitel sám lidí učil, a hlavně nezapomeneme-li, že největším přikázáním nazval přikázání „Milovatí buďteš Pána Boha svého“ a stejné důležitým „Milovatí buďteš bližního svého jako sebe samého.“ A budeme-li tato přikázání plnit, bude pro nás příchod Páně opravdu radostným a přinese nám spásu a radost věčnou. Amen.

ThDr. B. Kovářik.

PODOBNO JE KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ KVASU

Kázání na XXV. neděli po Sv. Duchu (6. po Zjev. Páně).

Vždy to bylo ke škodě naší svaté víry, když se některá myšlenka z učení Ježíše Krista neúměrně zdůrazňovala, zatím co se některá třeba úplně opomíjela. Učení Krista Pána nutno brát v celku a když nelze ani v jednom roce z něj beze zbytku všechno vyčerpat, přece při kazáních a náboženské výuce vždy je nutno brát zřetel na celé učení Ježíše Krista a tu tam zdůraznit spíše to, co je v té či oné době více potřeba. V dnešním evangelním úryvku mluví Kristus Pán např. o Božím království, že vzroste do mohutných rozměrů z malých začátků podobně, jako z hořčičného zrníčka vzroste strom, v jehož větvích mohou hnízdit i ptáci. A víme, že se tak skutečně stalo a že už žák sv. apoštolů, sv. Justín mohl říci: „Není národa, který by nevyšlal modlitby k Stvořiteli a Otci všech tvorů ve jménu Ježíše ukřižovaného“, že Církev Ježíše Krista se rozšířila už tenkrát po celém tehdejší známém světě. Tuto skutečnost pak rádi kazatelé zdůrazňovali a ukazovali začasť jen na velikost a moc Církvě a v posledních dobách sklouzli a rádi ukazovali jen jaksí na její zevnější vliv, zdůrazňovali jen kvantitu věřících ap. a zapomnuli, že v témže dnešním evangelním úryvku mluvil Kristus Pán také o tom, že království Boží je podobno kvasu, který prokvasil tři měřice mouky, jež tímto kvasem byly zadělány a že i v 19. a 20. století má být každý věřící cele prosáknut, prokvašen učením Ježíše Krista. Pročž my v dnešním svém rozjímání budeme se spíše zabývatí touto druhou myšlenkou Krista Pána, že království Boží je kvasem.

Věru naše svatá víra vyrostla z nepatrných počátků, jakoby z hořčičného semene, jež zasadil Kristus Pán za pomoci svých apoštolů a učedníků, v mohutný strom, pod jehož větvemi v blahém stínu záhy spočinuly národy bez rozdílu řeči, rasy a barvy pleti a stačí vzpomenout, jak to bylo už v okamžiku seslání Ducha sv. A čím to bylo? — Čím to bylo zvláště v prvotních dobách křesťanských, kdy přece tato víra procházela tolika těžkostmi, obřizemi a nesnáze? — Zajisté zde hrála svou významnou roli zvláštní pomoc Ducha sv. a rozmanité okolnosti, ale nesmírně důležitým činitelem byl zde též jisté příkladný život tehdejších křesťanů, jak jim jej ukládal Kristus Pán zejména svými přikázáními o lásce. Prvotní křesťané vesměs žili pravým opakem sobectví, nespravedlnosti a pohanské zkaženosti a byl to před padesáti lety kardinál Wisemann, který ve svém spisu *Fabiola* (u nás vyšel v překladu dra Vratného r. 1913 jako 3. číslo *Dědictví svatojanského*) názorně ukázal, jak mocně působil příklad prvotních křesťanů na všechny kolem nich, třebaš tito byli proti rak duše byla poněmáhu, ale neodolatelně vedena ke Světlu zářivým příkladem. Úspěštilé smýšlení, skromné nebo hrdinné ctnosti, s nimiž se *Fabiola* setkávala u křesťanů všech stavů a povolání, vynucovaly její obdiv. A jaká změna se s ní dala, jaké světlo vzházelo v její duši, když

čím dále lépe poznávala, že všichni ti, jejichž lásce, obětavosti, skromnosti, tichosti, mírnosti, spravedlnosti, poctivosti a čistotě se podívala, náleželi k onomu náboženství, které se jí líčilo vždy jako ohavnost — od té chvíle se prostě Fabiola stala křesťankou. U prvotních křesťanů bylo vskutku učení Krista Pána kvasem, pravdy, příkazy a milosti, které lidstvu Božský Spasitel přinesl, pronikli tehdejší křesťany cele — podobně jako kvas proniká cele moštství mouky, která se jím zadělává.

Věru, m. dr., nelze se jen ohánětí pozdější slávou a mocí a vnějším leskem některých nositelů biskupských miter a papežských tiar, nebude-li opravdovými křesťany, nebudeme-li až do morku koší a konečtí prstů proniknutí duchem lásky a spravedlnosti našeho Pána Ježíše Krista, vždyť Jeho království je především povahy duchové a mravní. Vy všichni, kteří čtete sv. evangelia a kteří jste v naší svatě víře uvědomělejší, ne můžete přece nevědět, kterak Kristus Pán se vši rozhodnosti vyvracel mylné názory svých následovníků i samých sv. apoštolů, kteří se domnívali, že založí království pozemské a mocenskými prostředky obnoví slávu a moc národa izraelského. Vzpomeňte např., jak pokáral Salome, když tato za ním přišla, aby její dva syny Jakuba a Jana učinil ve svém království jakýmiś svými pobočníky, vzpomeňte např., jak po zázračném nasycení tisíců lidí zástupcem, které Jej chtěli provolati králem a vzpomeňte, jak i před Pilátem v rozhodné chvíli svého života prohlásil slavnostně, že království jeho není z tohoto světa. Jak pochybné tedy bylo a je všechno vnější mocenské úsilí a jak jsou při nejmenším problematické všechny mocenské ambice dnešních katolických křesťanů, zatímco zapominají na slova Krista Pána, že království Boží je kvasem, že království Boží je v nás a slova sv. Pavla, že spravedlivý živ je z víry. Četl jsem kdysi ve svém mládí, jak jistý náš legionář na sklonku první světové války oženil se s japonskou dívkou a ačkoliv ji k naší víře nechtěl, ona časem zatoužila sama býti křesťankou. Onen legionář byl úspěšný muž a chtěl šetřit cíty a tradice své ženy, ale ona se dověděla od svého buddhistického kněze, že křesťané prý se rádi modlí a z lásky k jakémusi člověku, který byl ukřižován, si sama vyhledala francouzského katolického misionáře, který tam šířil učení Ježíše Krista více svým příkladným životem a svými skutky nežli slovy a prosila ho o výuku ve víře katolické. A tak tedy se dověděla, kdo to byl Kristus Pán, zvěděla o Jeho úžasné oběti a jejím smyslu, dověděla se o Jeho učení lásky, odpuštění, spravedlnosti, pokoje a míru, a to ji přímo tak očarovalo, že nejen se dala pokřtít, ale chtěla se co nejdříve dostat do země — jak o tom snila — kde není pomsty, kde všichni žijí v lásce a pokoji jako hodní bratři a sestry, kde není bohatých a chudých, kde se nekráde, nepomlouvá, kde manželé žijí v lásce a svornosti, kde není ani jednoho manželství nešťastného... Tak si to vysnila na základě učení Ježíše Krista a tak do naší vlasti jela jako na svačou pouť, jako do země slunce a krásky a nemohla se takřka dočkat břehů Evropy a hranic naší osvobozené vlasti. Po příjezdu však záhy nastávalo rozčarování, její krásné představy se kácely a její srdce drásala a rozdírala drsná skutečnost. Nejen, že viděla

o pokání a je to velký předchůdce Páně kazatel jordánský sv. Jan Křtitel, jenž vsktuje adventu kajáný ráz. Ale přes to vše je a zůstane adventní doba přece jen dobou líbeznu, dobou radostného očekávání: vždyť, nemilejší, na konci této doby adventní nás čeká Božský Spasitel v jeslích-kách.

Jaký význam má doba adventní? Především nám čtýri neděle adventní připomínají tisíciletí, ve kterých celý svět toužil po Vykupiteli a za jeho příchod se vroucně modlil. A jistě tuto touhu nejlépe vyjadřuje naše starodávňá adventní píseň:

Rosu dejte oblakové
s nebes trůnu čistého,
lkali svaří prorokové
z hrobu kletby tmavého.

V době adventní si připomínáme i čtvery příchod Spasitele.

1. O vánocích budeme vzpomínat jeho vtělení, jeho tělesného zrození z Marie Panny v betlémském chlévě. Až ve svatě noci zazní slavnostní vyzvánění, svolávající věřící na půlnoční mši svatou, pak si, nejmilejší, vzpomeňte na o, jak nesmírně Bůh miloval svět, vzpomeňte si na to, že svého jediného Syna dal, že Bůh přijal lidskou podobu z Marie Panny jen proto, aby nás mohl spasit. Tento Spasitel přišel na svět jako dítě. A děti má každý rád. Jak milostné je to Dítě v jeslích, jak milý a laskavý dvanactiletý Ježíš v chrámě jeruzalémském v kruhu učitelů, jak dobrotivý a shovívavý je Spasitel po tři roky své činnosti, kdy uzdravoval, odpouštěl hříchy, těšil vdovu Naimskou atd. Celá jeho bytost je laskavost, shovívavost, je vtělená láska. Starší pohané se svých bohů báli. Lidé před téměř 2000 lety se Krista Pána nebáli, ti Syna Božího poznali jako svého bratra, jenž je sytíl, těšil, uzdravoval, jim pomáhal. Nemí pro nás ukliďhující ono vědomí, že tento dobrotivý Ježíš Kristus je i dnes našim Bohem tam na nebesích a že nás miluje stejnou láskou i dnes? A nejen to!

2. Tento Kristus Pán i dnes ještě přichází mezi nás na svět a my denně se s ním můžeme setkatí zde na zemi. Stačí jít do kteréhokoli našeho katolického chrámu na mši sv. a v okamžiku, kdy zmlkne hlas varhan a kněz pronese u oltáře slova: „Totof jest tělo mé“, sestupuje Spasitel do jeslí oltáře a je opět mezi námi pod zptůsobou chleba, jako malá bílá hostie. Ba, co více, nejmilejší! On sestoupí s oltáře přímo k lidem, do jejich srdce ve sv. přijímání, aby nám pomohl žít. Není tak vlastně adventem, dobou radostného očekávání příchodu Spasitele, každý den života katolického křesťana?

3. Pro každého z nás však nastane jednou den příchodu Spasitele, den setkání s ním. Bude to náš poslední den na tomto světě, den naší smrti. Bude to setkání člověka hršného s Bohem takovým, jak Ho poznali lidé

kalvánskou zem, když už objímá smrt, nemají s Ním slítování a ještě se mu rouhají.

Když za svého života na světě byl tak často potupen, zdaž nemá být před celým světem oslaven?

A což od tragédie kalvárské přestali už lidé po něm házetí blátem potupy?

Lze říci, že v těch svých apoštolech, v těch miliónech mučedníků a vyznavačů prvních tří století, kteří byli ukřižováni, mečem stínáni, hladově zvěři předhazováni a divokým šelmám na pospas dávání, byl i On mučen a znovu křižován.

Proto musí přijít poslední soud, kdy každé údolí bude vyplněno, každá hora a pahrbek bude ponížena, místa křivá budou cestami rovnými.

Drazí v Kristu, sv. Efrém syrský kázal jednou o posledním soudném dni a mluvil s ákovou přesvědčivostí, že přítomní posluchači nemohli své dojetí utajit, takže hlasitě plakali. Pozoruje to svatý řečník, chtěl řeč ukončit, ale všichni shromáždění volali, aby pokračoval. Když při další řeči ustrnutí posluchačů rostlo, opět přestal. Ale lid jej nepustil s kazatelny a volal: „Oťe, pokračuj!“ A tak vše vypověděl.

Církev svatá káže v dnešní neděli o posledním soudu celému věřícímu světu. Křesťan si káže každodenně sám, když se modlí: „Odtud přijde stavoval, a podle ní zařizoval svůj život, aby při posledním soudu nebyl mu Pán Ježíš soudcem, ale Spasitelem. Amen.

Dr. Josef Kasan

TROJÍ PŘÍCHOD

I neděle adventní.

Pohledte vzhůru a pozdvihněte hlav svých, neboť se přibližuje vykoupení vaše.

Luk. 21, 28.

Nejmilejší! Dnešní první neděle adventní začíná nový liturgický rok a zároveň jeho první doba, doba vánoční, jejímž středem je Božské Dítě a jeho mládí. V přípravné době předvánoční, v adventu, zaznívají vážné tóny. Církev svatá k nám v evangelích a epistolách této doby hovoří

velké disparity majetkové, nejen, že viděla na jedné straně chudáky a na druhé menšinu boháčů, kteří je ve své lakotě a hamiznosti vykořisťovali, ale viděla na všech stranách tolik sobectví a na sobě samé pocítila — ztratily se jí její šperky, jež nechávala nezamčené — jak se krade, viděla, že křesťané se nedovedou ovládat ani ve věcech nutných, že se do němoty opíjejí, že jsou na sebe oškliví a zlí, že i manželství mezi křesťany bývá nešťastné, že křesťanství manželé se v mnohých rodinách dokonce nepěkně haštrí, ano i bijí se a proklínají onen den, kdy se sobě před oltářem zaslibovali... Nemohla si to vše v hlavě srovnat a manžel jí to vyložil neuspokojivě, a tak jednoho dne dodala si konečně odvahu a šla do farní kanceláře ke knězi, vše mu pověděla a nakonec řekla: Důstojný pane, žiji někde u vás lidé jako dobří křesťané, žije tu u vás vůbec nějaký křesťan, který vzal učení Krista Pána doslova a podle něj důsledně žije? — Ach, draží, byla to sirašná otázka, kterou by bylo možná lze položit i v jiných farnostech, a onen kněz oné Japonce nemohl odpovědět v podstatě nic jiného, než opakovati slova Krista Pána: Království Boží je ve vás a slova sv. Pavla spravedlivý živ je z víry a já se jen bojím, že postupem doby bylo pak ono království Boží v duších zasuto ještě více — pýchou, lakomstvím, závistí a všemi ostatními hlavními hříchy, jen u někoho více hříchem tím a u někoho oním a „poněvadž se rozmnožila nepravost, vychladla láska mnohých“ (Mat. 24, 12).

Drazí moji, naprosto nestačí, jestliže uznáváme Ježíše Krista, jestliže po něm neseme jméno křesťané, ale neplníme Jeho svatou vůli. „Ne každý, kdo mi říká Pane, vejde do království nebeského, ale ten, kdo plní vůli Otce...“, ne každý, kdo věří bude spasen; i zli duchové v pekle věří, ale třesou se; víre bez skutků je mrtvá; víra má proniknout jako kvas celou naši bytost, podle víry máme totiž stále lépe a dokonaleji srovnávat svou vůli, třebaž je hříchem jaksi pokažená, tj. k zlému nakloněná a obětem se vzdávající. Je třeba tuto vůli za pomoci milosti Boží podřizovati nejvyšší vůli Boží, příkazům Ježíše Krista a dobré konati ne z důvodů ziskných a pro lidskou slávu, ale z lásky k Pánu Bohu a svým bližním. Víra je sice základem zárodkem našeho křesťanského života, ale pouhým věřením není ještě vytvořen celý křesťanský život. Je nutno spolupůsobit s Boží milostí, která je nám poskytována v každém čase a za všech okolností, je nutno se i o tuto milost modlit a čerpat ji ze sv. svátostí, abychom tím snáze mohli rozvíjet ctnost za ctností a konati dobré skutky, aby posléze životem Ježíše Krista, který chodil, všude dobře činil, byl prolnut celý náš život. Abychom nebyli uprostřed křesťanství jak mramor ve vodě, jenž když se z ní vytáhne a rozlomí, je shledán uvnitř suchý, vodou neprosáknut. Naprosto nestačí mít zevní známky křesťana, ale je třeba učněním Kristovým prolnout každou sekundu našeho života. Kvas učení Ježíše Krista o lásce, o životě z lásky a v lásce a pokoji musí nás cele prostoupit a naším prostřednictvím celé naše okolí.

Myslím, draží, že můžeme naše dnešní rozjímání ukončit. Království Boží je podobno kvasu, království Boží je v nás a spravedlivý živ je z víry. Prakticky to znamená, aby naše srdce uprostřed pozemských sta-

rostí žilo také ve starosti, jak bychom se ve všech svých pracích, ve styku s druhými, i při zotavení a odpočinku připodobňovali nejsvětějšímu Srdci Ježíše Krista, abychom se častěji tázali: Co by činil Pán Ježíš a jak by se choval v jednotlivých situacích na našem místě, co od nás očekává a žádá právě v tomto okamžiku a ve všech dalších? Ať myslíme, soudíme, chceme, milujeme, pracujeme a případně trpíme s Ním a v Ním a skrze Něho, ať to děláme podle Jeho úchvatného a přitom tak prostinného příkladu, ať nás Jeho učení pronikne jako kvas proniká celé těsto, ať nám dá onu lahodnou chuť a kyplost, jako kvas dává chlebu a pak naše veskere chování, jednání a práce stanou se projevem života Ježíše Krista v nás, abychom mohli říci se sv. Pavlem: „Žiji pak nikoliv já, ale žije ve mně Kristus.“ Amen.

Dr. Jaroslav Kovříl

O POSLEDNÍM SODDU

Poslední neděle po Svätém Duchu.

(Zjev. sv. Jana 20, 11–15)

Drazí v Kristu, snad žádné z evangelijních perikop, které bývají vždy v neděli a svátek věřícím předčítány, nečinila v životě věřících tolik vzrušení jako o posledním soudu, kterou jste právě slyšeli. Božský Spasitel v ní mluví o ukončení dějin lidstva na zemi. Dějiny lidstva jednou se ukončí velkým soudem Božím.

Nejúchvatnějším dramatem jsou dějiny lidského pokolení. Proti tomuto skutečenému, nevybásněnému dramatu jsou dramatická díla Shakespeareova a Sofoklova pravými dětskými hrami. Po celá tisíciletí odehrává se světodějinné drama a přece v něm vládne přesná jednohoť. Jednajícími osobami jsou miliardy lidí různých národností; příběhy každého jednotlivce tvoří drama samostatné, všechny však dohromady poji se v celkové dílo umělecké, tak jako četné hudební nástroje harmonicky vyznívají v mohutnou symfonii. Expositce a zauzení děje stalo se již při pádu prvních lidí v ráji a již zde se poukazuje k rozuzlení, jež se stane zaslíbeným Mešiasem. Po tisících letech Mešias přichází, ale je nevděčným národem usmrcen. To by nebylo usmírujícím rozuzlením. To se stane, až zmrtvýchvstalý Spasitel, Syn Boží, opět přijde soudit živých i mrtvých.

Ano, drazí v Kristu, je poslední soud, soud obecný, jímž dějiny pokolení lidského na zemi budou ukončeny. Bez soudu obecného chyběl by světovému mravnímu řádu plyn soulad; bez něho by moudrost a spra-

vedlnost Boží neprojevila se způsobem žádoucím. Spravedlnost Boží by se ovšem mohla spokojiti se soudem soukromým, který se koná hned po smrti jednoho každého člověka na odplatu dobra a pokutu zla. Ale plněji zazáří vlastnosti Boží, jestliže na konci světa se stane obecné zúčtování před očima celého světa.

Tedy se stane zúčtování a odplata za vše, co dosud nebylo vyrovnáno. A toho je mnoho! Měl by snad zůstatí bez trestu Nero, jenž nevinné křesťany obaloval smolou a jako pochodně k osvětlování svých pustých radováněk zapaloval? Nebo mají snad zůstatí bez trestu všichni ti chamatí vládcové, kteří milióny lidí do bídy uvrhli nespravedlivými válkami, které vedli jen k ukrojení své zřítlosti nebo panovavcnosti? Či mají zůstatí bez trestu všechny ty spáchané zločiny na bezbranných lidech, vraždy a krivé přisahy, které nebyly od lidského soudece potrestány? Nemá-li veřejný trest stihnouti bezcinného, rozmarilého boháče, který žil v přebýtku, zatím co nechal v bídě strádáti nesčetné chudáky, nebo je snad dokonce ve svém prospěchářství vykořisťoval?

A zase naopak. Člověk nevinný, který na základě falešných svědeckých výpovědí byl odsouzen jako zločinec a který tudíž jako bezecný se s tímto světem rozloučil zda nemá jemu věčným, nejvyšším spravedlivým Soudcem býti vrácena čest před celým světem? Nebo chudas, který na zemi neustále v bídě, strádání a pohrdání žil, přitom však počtvě žil křesťanským způsobem života a nadto ještě snad ve skrytosti mnoho dobrého vykonal; zdalíž nemá dojíti veřejného uznání?

Především však je tu Božský Vykupitel sám, Syn Boží, který v nevy-slovné lásce se vtělil, aby nás vykoupil. Ale místo vděčnosti však sklízel od mnohých, a snad od většiny lidí, lhostejnost, nevědk, nevěru a dokonce i výsměch a nenávisť a posleze jej na kříž přiblížil jako svůdce ná-všecky. Není-liž spravedlivo, aby nejprve jemu bylo dáno veřejně zadostučinění, a to před očima všakereho pokolení lidského? Ano, dostane se mu jej, ale neholiko pouze tak, jako se dostává tomu, jenž od soudece za nevinného byl prohlášen, nýbrž jako tomu, kdo sám jakožto soudece a král objeví se ve sláve, aby odměnil ty, kteří se Ho v jeho dřívějším ponižení přidržovali.

Spravedlnost Boží žádá, aby se každému dostalo, co mu patří, co jeho jest. Aby se okradenému dostalo odčinění, potupenému jeho cti, nevinně potrestanému odměny.

Proto žádá spravedlnost, aby se dostalo především oslavy Ježíši Kristu, aby byl před celým světem a před celým nebem oslaven, protože byl před celým světem a nebem zneuctěn a potupen.

Od té chvíle, kdy v chudobě a ponižení spatřil světlo světa, byl jeho život jediným řetězem ústřiků a ponižení. Vrahové Herodovi jsou mu stále v patách; za láhe a šarlatána Ho prohlášují; na smrt kříže jej odsuzují; mezi dvěma lotry jako největšího z nich Ho přibíjejí, a ani pod křížem, když svatá jeho krev z rukou a nohou, z boku i hlavy promáčí

národů Boha a Spasitele Ježíše Krista. Podle vypravování Lukášova není nemožné, že právě na tomto místě, na kterém stojí dnešní kaplička, bylo ono posvátné místo, kde Pán Ježíš se tak vroucně modlil, že svatí apoštolé hluboce dojatí ho prosili: „Pane, nauč nás se modlití!“ A On jim řekl: „Když se modlíte, modlete se takto: „Otče náš...“

První slovo obsahuje základní tón, akord, modlitby Páně! Dává celé modlitbě takový zvuk, že si nemůžeme nic představit, co by nás mohlo naladit šťastněji a blaženěji, důvěrněji a pobožněji, radostněji a spokojeněji. „Otče náš“. Toto krásné jméno smíme dávat Bohu, který chce být nazýván Otcem všech lidí bez rozdílu světa-dílu a barvy pleti... Jak zcela jinak, jak zcela důvěrně, a dětinněji smějí učedníci Kristovi se modlit k Bohu než učedníci Janovi, kteří oslavovali Boha jen slovem: „Domine.“ Pán Ježíš se stal naším bratrem... bratrem všech lidí celého světa s Ním smíme proto Boha neskonalého nazývat našim Otcem. Pokaždé, když tak činíme, musíme si uvědomit naši důstojnost, že jsme dítkami Božími a že proto také náš styk s Bohem v modlitbě musí být nesen duchem dětinné důvěry a lásky...

„Posvěť se jméno Tvé“ — To největší a to nejdůležitější, co člověk věřící v Boha chtítí má a po čem toužití musí a co Bůh sám ve svých skutcích uskutečnití chce, je větší čest a sláva Boží. — To je posledním cílem všeho stvoření... Kde jinde však můžeme Bohu větší čest a slávu vzdávat než ve spojení se Synem Božím při Nejsvětější Oběti Mše svaté...

„Přijď království Tvé“... V nebi v království Božím... ve Státě Božím nalezneme po čem touží naše srdce, dokonale, pravdu absolutní, život dokonalý, žádnou nemoc, žádným chřadnutím a stárnutím narušovaný, věčný, stále stejný, svěží a zdravý, spravedlnost a lásku; nebude hádek ani svárů, nebude různic ani pomluv... všichni budou Boha nade všechno milovati a navzájem láskou nezištnou, čistou a milou se mít rádi. Slovo pokoj a mír, tak často v dějinách světových opakované tam nalezneme uskutečněné a splněné nejen na čas, nýbrž na věky věkův... Aby aspoň poněkud tyto krásné vlastnosti Státu Božího na onom světě byly již uskutečněny zde na zemi — o to prosíme při nejsvětější Oběti v modlitbě Páně... A bude to uskutečněno, až všichni lidé budou plnití třetí prosbu této nejvzácnější modlitby: „Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi.“... Až budeme plnití vůli Otce nebeského, až budeme zachovávatí jeho přikázání, pak Bůh splní také prosby a tužby naše po pokoji a míru na světě.

Ve čtvrté prosbě Otčenáše prosíme nejen o chléb vezdejší jako pokrm tělesný, nýbrž také o chléb nebeský a chléb duchovní... Nejen chlebem žije člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích... Vážít si svatého přijímání a slova Božího obsaženého v Písmech svatých... Bez tohoto nadpřirozeného pokrmu nemůže být kněz knězem dobrým a křesťan dobrým křesťanem... Čím více si váží kněz chleba Eucharistického a Slova Božího v Písmě svatém obsaženého — tím důstojnějším a vroucnějším služebníkem svého Boha lidu svému bývá...

A pak prosíme, aby nás Bůh zbavil před eucharistickou hostinou vši nečistoty... „odpust nám naše viny...“, zbavil nás zvrácených náklonností... „neuvoď nás v pokušení...“, abychom nikdy nehledali poslední cíl životní v nějakém tvoru místo v Bohu... „ale zbav nás od zlého...“ Abychom s čistým srdcem a s čistou duší přistoupili ke stolu Eucharistickému...

Sedmou prosbu „Sed libera nos a malo“ rozvádí liturg ještě obsírněji modlitbou „Libera nos“, jež se nazývá embolismus (vločka). Embolismus vyskytuje se téměř doslovně již v sakramentáři gelašiánském a gregoriánském. Jméno svatého Ondřeje vsunul nepochybně veliký ctitel jeho papež Řehoř Veliký, jenž k jeho cti postavil v Římě na Monte Celio benediktinský klášter, v němž také delší dobu žil jako mnich.

Kéž se splní jednou všechny prosby Otčenáše, této přípravné modlitby na eucharistickou hostinu, a naplní srdce a duše všech lidí všech národů jasem a plesem, radostí a slastí nad dosažením konečného opravdového a upřímného pokoje a míru všude a navždy...

P. Karel Sahaňa

CIDLINA

Chudá, skoro neznámá a takřka bezvýznamná řeka to je. Její břehy nemají opěvovanou krásu romantiky, ani dravost horského potoku, ani mohutnost toku širokých řek. Jen tiché zátočiny uprostřed širokých luk, jen nízké břehy, zarostlé puškvorcem a kosatci vám budou do duše dýchat svůj klid.

Pod horou Tábora v předhoří Krkonoš vytryskl pramenek. První osada, kterou protéká úzký potůček, dala mu do vínku svoje jméno: Cidlina. Širokým údolím spěchá k lázeňskému městečku Železnici. Tady se na chvíli zastavíte a skrytí olšínami a vrbovým houštím, skrytí světu a jen sami pro sebe, zrakem očarovaným a s hlubokou něhou si vložíte do srdce obraz, na nějž se nezapomíná. Tady je brána ke kraji básníků a malířů, k Českému ráji. Rytmem veršů i paletou barev zvěčněný úval svírá na jedné straně hřeben Prachovských skal, na druhé Kumburk a Bradlec s čepičkami rozvalin, posvátný Tábora a vzadu Kozákov. Uprostřed se jako k přísaze zvedají k nebi dva kamenné prsty Trosek. Homole Zebínu s bílou kapličkou na vrcholu střeží cestu k Jičínu, k městu, které tolik miloval Albrecht, vévoda Frýdlantský. Vždycky je krásný tento kout, vždycky překvapí jinou pohádkou. Na jaře, když rozkvétou třešně kolem Zebína a když se růžovou pnou obalí štěpy holovouských malináčů, za léta, když medem zavoní slavná lípová alej a zadýchne do každého kouta města nedozpívané slávy, nebo na pokraji jesení, když se změni rokle Prachovských skal i Přívýchýny v kouzelný koberec barev, světla a stínů. A když šedivý provazce dešťů nebo sněžné chumelenice zaváží

na uzel pěšinky našich toulek, je tak milo procházet se pod loubím jednoho z nejkrásnějších náměstí naší vlasti, jít po stopách Balbínových, K. V. Raise, Gabriely Preissové, Army Geislové, Macháčka, Jakubce, Šíra, Lepaře a ostatních — nebo naslouchat tepu moderního života jičínských továren.

Volně, ba až lenivě teče Cidlina odtud k Vysokému Veselí. Zámečky i kostelíky se zhlížejí v jejich klidných vlnách, chalupy vesnic i hejna hus se usadily na jejich březích. Dovedla však někdy také zabourit. Když přišly jarní deště, nestačily její břehy. Rvala s sebou všechno, zejména hlínu červenou jako krev. Od Jičína až ke Chlumci se rozlilo jediné rudé jezero. Geolog podá suché vysvětlení: Prameny a přítoky vyvěrají z permského útvaru, charakteristického rudou zeminou. Básník může říci: rozlilo se hoře bídy, země pila její krev. K ničemu takového sena, když záplavy přišly před senosečí, nemohl použít hospodář. Proto před málo léty, z velké části brigádnickou prací, byla jednomu rameni Cidliny postavena v cestu veliká hráz, která nejen zachytí přebytečnou vodu, ale dala základ i pěknému koupališti.

Mírně vlněnou rovinou voní lučiny a houbovou vůní dýchají listnaté lesy. Ta širá luka kolem vody! Plničko květů na nich! Kam položit kytičku z nich? Krvavé křehoutky a nachové zvonky na hrob MUDra Jana Deyla, profesora, učence a lidumila, zakladatele Deylova ústavu pro slepé. Do tohoto stánku soucitu vložil on, jeden z největších veselských rodáků, celou lásku své duše, když ji nemohl vložit do rukou milované Márinky. Kytičky velikých kopretin a nebo ještě spíš pár haluzí věkovitých líp doneseme až na starobyly hřbitov ve Vele-

Stále bojujeme s časem a stále trpíme nedostatkem času. Zdá se, že to bylo včera, co jsem poslal pro tento časopis kursivu a teprve telefon, upomínající kursivu novou, připomíná, že už uplynul měsíc. Dny přímo letí, jako by je štváli neviditelní honci, a člověk je nestačí naplňovat svým dílem. Pastorační povinnosti jsou mnohotvaré, jsou tak spjatý s útekem dnů, že kněz se jen s velkou nesnází dostává k vlastnímu studiu, jež je nutné, aby jeho duše a jeho poznání nezakrnělo a nestalo se zarostlou pěšinou, po níž už se nechodí ke dveřím Boží moudrosti. Je nutné, aby se kněz stále a stále vracel k studiu Božích pravd, chce-li svěřeným duším lámati chléb života. Chvilka pro toto studium, řekl bych, denní studium musí se vždycky nalézt. Neboť studium Boží moudrosti je pro kněze nutné, aby jeho vlastní moudrost nevyvětrala, aby to nebyla moudrost útržkovitá, náhodná, ale moudrost ucelená a vytrvalá. Čtème si o sv. Albertu Velikém, jak rostl k velikosti vytrvalým studiem! A jak dojemný byl jeho stesk po tomto studiu, když ho mnohosti biskupského úřadu od něho odvracely! Veliký učenec středověku, učitel velkého Tomáše Akvinského, který se v tichu

samoty nořil v hlubiny Písma sv. a naoto se zaobíral i přírodními vědami, zeměpisem, fyzikou a astronomií, raději se vzdal biskupského úřadu, než by se byl vzdal své lásky k posvátnému studiu. Jeho tichá světnice a jeho knihy byly mu tak drahé, že jen stěží se od nich odtrhoval a vzdaloval. Přes dvacet svazků, hodně objemných, tvoří jeho bohovědné a vědecké spisy. Maně nás napadne: kde bral čas? Byl jeho čas pomalejší, loudavější než čas náš? Ať je tomu tak či onak, moudrost života sv. Alberta je v tom, že pochopil, jak touha po poznání je nedostatečná, není-li s ní spojena vytrvalost v práci. Čas nutno osedlat a bez této vytrvalosti to nikdo nedokáže. Ani kněz. I jeho slovo, jeho pastorační pokusy, jeho péče o svěřené duše se nezavírá mělkostí a povrchností bez studia. Celý náš život by měl býti chválou studia, jehož ziskem je nejenom široké vědění, ale též vnitřní rovnováha.

Maurice Maeterlinck ve svém essayi „Moudrost a osud“ píše: „Císař Antonius Pius ležel na svém loži očekáváje smrt, což ho více přibližovalo ke každodenní pravdě. Antonius Pius ležel na svém loži očekáváje smrt, oči zastřeny mimovolnými slzami a tělo zrosené chladným po-

tem agónie. V tom okamžiku vešel do pokoje náčelník palácové stráže, aby ho podle zvyku požádal o heslo. — Aequanimitas — rovnováha duše, — odpověděl, odvraceje hlavu do věčného stínu. Je krásné milovati a podívat se na toto slovo, řekl můj přítel.“ Je to opravdu slovo vzácné. Rovnováha duše je zajisté krásným darem živé, hluboké a silné víry, musíme však věděti, že bez pokorného a vytrvalého studia Božích pravd není živé, hluboké a silné víry. Nemysleme na učenost, ale myslíme na neustálý kontakt s Boží pravdou. Kněžská práce nejvíce potřebuje rovnováhy kněžské duše. Tato rovnováha se určitě získává zkušenostmi, ale také studiem. Nebezpečím kněžské pastorace je nahodilost. Studium, soustavné, vytrvalé, každodenní, před ní chrání. Není při tom od nás žádáno, abychom napsali desítky knih o Bohu a jeho velikém díle. Každý to neumí. Ale je nutné, aby, mluvíme-li o Bohu, bylo znát, že naše slovo roste z poznání. Poznání není věc nahodilosti. Poznání je výsledek lásky a práce. Proto musíme milovati a velebiti studium věčné pravdy, bez něhož kněžská duše světlo nepřijme a proto nedá. P. Václav Zima

šicích. Ne k mramorovým náhrobkům Bořků z Dohalic a Zárubů z Hustiřan. Pod růžovým kamenem spí předčasně zesnulá Věkoslava Rézi Blažková, proslulá primadona české opery († 1873). Sem, do Velešic, přicházívají si odpočinout první umělci Národního divadla a Bedřich Smetana vymohl plnou gáži své oblíbené zpěvačce, i když byla nemocná.

Zátoky, plné kosatců a puškvorce i tůňky se zlatými hrudkami stulíků — kořaličky se jim říká tady — vedou nás k srdci tohoto kraje. Letmo si vzpomenete, že Skřivany jsou rodištěm polárního cestovatele Dr. V. Vojtěcha, že na zámečku ve Sloupně se ukrýval Jan Amos Komenský. A již je tu Nový Bydžov. Bývalé věčné město českých královen? Město pokrokových studentských tradic a čilého kulturního i hospodářského života? Město vzorně upraveného náměstí a významných stavitelských památek? Tím vším Bydžov je jistě, ale především je místem, kde „trávila chvíle oddechu nesmrtelná česká spisovatelka Božena Němcová“. Odtud, z hostince u Anděla, pocházel její manžel Josef Němec. Tady se zastavila i na konci své Kalvarie, na cestě do Litomyšle za přeludem svobodné práce a klidného života.

Rázovitá barokní věž s ochozem nad kostelem sv. Vavřince se dívá přes široký úpad luk, který je protkán vzorně upravenými cestami nebo stinnými alejemi. Tam, kde moře lučních květů ustoupilo, tam se otevřely lány smolně černé, tolik úrodné země. Skoro nepravdov se zdá být to, že právě tady byla bez břehů bída lidu, který jí obdělával.

Neměli co ztratit utlačení sedláci, když zvedli hlavy, sevřeli v dlaních kosy a cepy a hnali se na chlumecký zámek. Co však mohl dokázat necvičený zástup proti vojenskému pluku, který narychlo zavolal zámecký direktor! Na úzké hrázi rybníka se vzbouřenci nedovedli bránit útoku dragounů. Sotva rozmrzlé vody rybníka i řeky se staly hrobem selských rebelů i jejich touhy po spravedlnosti, po svobodě, po lidském životě. Bronzový sedlák s kosou, připravenou k boji se zamýšleně

dívá na město, které svou rebelií v r. 1775 se zapsalo do srdcí všech utlačovaných, dívá se na Chlumecký, plný stavitelských památek a rozevřený pilnou prací nového života. Nad městem V. K. Klicpery, Jar. Golla i pomologa J. Řihy tvoří dominantu celého kraje „ten chlumecký zámek“, který opravdu „je za lesem“.

Jen pár kroků již je ke konci naší pouti. Než se spojí prostota řeky s chlapsky širokým spádem Labe, střídá stromoví borků temnosvit listnatých porostů a pruhy písku černou zem. Jen několik nízkých vrcholů v této rovině ještě naposled nabízí své obrazy dalekých rozhledů, jako Kozí Hůrka nebo bájný Oškobrň.

A již tu je Libice. Konec řeky, konec našeho putování. Ano. Ale také bolavé drama na počátku našich dějin. Ruka Vršovců tam psala krvavým písmem o tragédii slavníkovského rodu. Ani práva oltáře, ani nemluvnátka u prsu matčina nebylo ušetřeno. A jak výzkumy a vykopávky posledních let právě na Libici ukazují, byli Vršovci jen nástrojem politiky Přemyslovců, kteří zárlili na moc a vliv slavníkovského rodu i na jejich přátelství s polským knížetem. A třebaš okolí vybízí ke klidným procházkám a toulkám mezi bory, zamyslete se nad vykopávkami hradiště a památkami úsvitu našich dějin, spjatých se jménem sv. Vojtěcha, prvního biskupa z české krve na pražském stolci.

Na vlnách Cidliny se rozlila krev jeho rodu. A nejen tato krev. V Chlumci se do ní vplý slzy porobených sedláků, u Jičina omývala rány ke smrti štvaných mladých životů. A je-li pravda, že každý kout našeho domova má svou vlastní řeč, pak ty, Cidlino prostá a zapomenutá, řeko mého domova a nejmilejších vzpomínek, plná pomněnek, slziček i kopretin, budeš zpívat svým pramenem na posvátném Táboru i svým splýnutím s vlnami Labe horoucí píseň duše, tebou okouzlené: „Dej nám všem, Hospodine, hojnost, pokoj v naší zemi, Kyrie eleison!“

P. Václav Zemek

ZÁRUKA NAŠÍ BEZPEČNÉ BUDOUCNOSTI

Josef Beneš

Je nám dobře známa zásada katolické mravouky, že není možno, abychom všem lidem věnovali úplně stejnou lásku. Různost hodnot, které jsou předmětem lásky, vyvolává také různý stupeň sympatie. Člověk je tvor rozumný, není však veden pouze přirozenými sklony, ale ve svých vztazích zavádí určitý řád. Proto Bůh zaujímá první místo v naší lásce, neboť jest příčinou, pramenem a původcem všeho dobra. Po Bohu přichází na řadu člověk. „Sebe miluje člověk víc než bližního, a zcela právem, protože sebe miluje, pokud se účastní v nekonečném dobru Božím, kdežto bližního, pokud i on má spoečenství v tomto dobru“ (sv. Tomáš Aq., S. th. II, 26). Pořadí, jaké má bližní v naší lásce zaujímat, je určováno jeho blízkostí k nám.

Žijeme v době, která velmi bouřlivě odbourává různé přehrady, jež dělily v minulosti lidi od sebe. Tak jako technika zkrátila vzdálenosti a vytvořila dopravní prostředky, které v krátkosti překonávají tisíce kilometrů, sestrojila přístroje, které přiblížily fysicky člověka k člověku — tak také skácela pověru starých dob, že je třeba hranic států a izolovanosti národů. Dnes si lidé podávají ruce i srdce přes hranice zemí a dohovořují se pro společnou cestu životem přes rozdílnost jazyků. Vznikají veliká přátelství mezi národy, které tmelí společná myšlenka dát světu mír a lidstvu bezpečnost života.

Rok co rok vzpomínáme i my velikého přátelství našeho lidu k lidu sovětskému. Toto přátelství má velmi hluboké kořeny a bylo zpečetěno nejdražšími statky: krví a oběťmi lidských životů. Měsíc čs.-sovětského přátelství počínáme vždy dnem, kdy vzplanula Velká říjnová socialistická revoluce, která se stala počátkem nového věku lidstva, neboť ukázala celému světu cestu k osvobození z pout sociálního útlaku a hospodářského vykořisťování. Od tohoto dne se stal člověk pánem hmotných statků a ovoce své společenské práce.

Když se můj otec vrátil z ruského zajetí po první světové válce a za zšeřelých večerů vykládal o této zemi, měl jsem představu nekonečného moře. To jsem byl malý chlapec. Ale, když jsem letos o prázdninách znovu navštívil Sovětský svaz a mohl viděti obrovské dálnavy, nekonečné lány země, bohatství vodního hospodářství, nesmírné rozlohy miliónových měst — znovu jsem se vrátil do těch dob, a jako tenkrát mé chlapecké srdce se rozbušilo spolu se srdcem otcovým láskou k velikému bratrskému lidu Sovětského svazu, i letos bylo zalito nitro lávou opravdové lásky k těm, kteří tak okázale a nepokrytě dávají najevo své přátelství a lásku k nám. Sovětský lid nosí srdce na dlani. Kolik důkazů opravdové lásky mohl bych uvést! Nebylo jediného dne, abych se znovu a znovu nepřesvědčoval o tom, že v Sovětském svazu máme přítele nejuvěrnějšího.

V Moskvě jsem sloužil Mši svatou v kostele sv. Ludvíka. V šestimiliónovém městě můžeš snadno zabloudit, i když kostel nebyl daleko od hotelu, v němž jsem bydlil. Mše svatá byla ohlášena na 7. hodinu ranní — a již byl nejvyšší čas. Stačila jen malá otázka náhodnému chodci — a již nejen ranní, ale sám mění směr své cesty, aby mě dovedl až před chrámovou bránu. V Kijevě zase jiní nedali jinak a museli podat své pohostinství, potom ještě taxi zaplatili, aby se pochlubili krásnými pamětihodnostmi svého města. Kolik drobných pozorností v Rostově, ve Stalingradě, ve vlaku i na lodi.

Leč přátelství se Sovětským svazem není jen záležitost citová. Je to otázka naší existence. Před několika dny v Německé spolkové republice opět zcela veřejně vyhlašoval poslanec Jaksch nároky na naše západní území. Revanšistické choutky neofašistů jsou stále živé, ale situace je jiná než byla před 20 lety a Mnichov se již nikdy nemůže opakovati. Dnes je naše vlast součástí světa míru, který vede mohutná síla lidu sovětských socialistických republik, v němž je na 700 miliónů nadšených budovatelů nové Číny, milióny lidí lidově demokratických států, ale i další milióny našich přátel v zemích kapitalismu. Sovětský svaz svou soustavnou mírovou politikou se stal mocnou záštitou míru a nerozbornou baštou, o niž se musí roztříštit všechny choutky imperialistického světa. Naše přátelství k Sovětskému svazu je tedy i aktem vděčnosti.

Mladý katolický intelektuál francouzský Pierre Debray po návratu ze Sovětského svazu napsal knihu *Un catholique retour de l' U. R. S. S.* (Návrat katolíka z SSSR), v níž píše tuto větu: „Nelze se v zápase, na němž závisí budoucnost naší vlasti, obejít bez síly, která má tak rozhodnou váhu.“ Naše přátelství se Sovětským svazem dává i nám sílu, která je zárukou naší bezpečné budoucnosti.

ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉ PŘÁTELSTVÍ

Měsíc československo-sovětského přátelství je v celém rozsahu zaměřen ke dvěma základním cílům: k budování socialismu v našem národním společenství podle sovětského příkladu a spolu s nejmocnějším praporečnickem míru, Sovětským svazem, bojovat za mír ve světě. Výsledky Měsíce československo-sovětského přátelství mají být a budou hodnoceny podle toho, jak se nám podaří lépe plnit a splnit v továrnách, dolech,

v městech i na venkově veliké úkoly, které před nás staví plány budování lepší budoucnosti, jak se nám podaří nový život vytvořit, jak lépe připraveni a povzbuzeni sovětským příkladem a zkušenostmi, semknuti kolem vlády Národní fronty půjdeme vpřed, jak podle sovětského vzoru zpevníme svou ochranu proti vnitřním i zahraničním nepřítelům, jak dokážeme v nejšířších masách zajistit aktivní uvědomělou připravenost

spolu se Sovětským svazem odrážet všechny pokusy o útok imperialistických agresorů na náš a světový mír.

Jenom takto je československo-sovětské přátelství skutečností, je reální, tvůrčí a bojovou silou; jen takto a odpovědným splněním svého dílčího úkolu a svým vlastním budovatelským a tvůrčím činem může každý z nás projevit své nové, plné a radostné vlastenectví, jehož nedílnou a zúrodňující součástí je hluboká láska k Sovětskému svazu, k zemi, jež je nepřemožitelnou záštitou nezávislosti, pokroku a šťastné budoucnosti naší milované republiky Čechů a Slováků.

A v tomto směru jde v Měsíci československo-sovětského přátelství o každého poctivého občana, o každého našeho pracujícího člověka ve městech i na vesnicích. K němu se obracují a jemu mají sloužit všechny akce Měsíce československo-sovětského přátelství, jemu mají také konkrétně a při plnění jeho úkolů v budování vlasti a v boji za mír pomoci. Pomoci všude. Třeba u toho soustruhu, u důmyslných strojů našich tvůrců pomohou rozevřít živými slovy celou moudrost, uvědomělost a odborné mistrovství sovětských úderníků, novátorů a stachanovců, kteří přes úsměšky nepřátel ze zaostalého dědictví carského samoděržaví vytvořili nejmocnější velmoc světa. Při budování naší vlasti pomohou nedocenitelné zkušenosti těch, kdož vystavěli Moskvu, po Velké vlastenecké válce z trosk znovu pozvedli svá hrdinná města, zkušenosti tvůrců velkých staveb socialismu, přehrad, hydroelektráren, nových měst, zkušenosti těch, jejichž díla možno nazývat divy světa. Tam, kde naši zemědělci učinili rozhodný krok k šťastné socialistické vesnici a jako sůl hned na samém začátku svého nového díla potřebují dobrého vedení, tam jim pomůže organisátorská moudrost sovětských kolchozníků, umění sovětských mistrů vysokých sklizní, pánů přírody, kteří dokázali přinutit Sibiř, aby dávala plody jižních krajů. Budou-li oni vzorem našim družstevníkům, pak jejich krok, nutně naplněný obtížemi začátků, bude jistě úspěšný. A jak naši vědci a technici prospějí zkušenosti žáků slavného Pavlova, zkušenosti stavitelů atomových elektráren, konstruktérů nedostižitelných Tupolevů, věhlas sovětských vědců, jejich vospělost a nedostižitelnost všem národům světa neustále hlásá signál sovětské umělé družice Země! A tak můžeme a máme jít od místa k místu v celém našem státě, od pracoviště k pracovišti a zjistíme, že sovětská zkušenost je nutno silou, která je neodmyslitelnou součástí budovatelského úspěchu nás všech.

I my, křesťané, se hlásíme hrdě do řad přátel Sovětského svazu. Vždyť vidíme, že vše, co sovětský systém vykonal pro masy prostých lidí, je v užší shodě s křesťanským učením a morálkou než jinde, kde třeba neustále se na své křesťanství odvolávají, ale jednají, jako by křesťany vůbec nebyli, jednají v duchu nacistického idolu Wotana. Sovětskému svazu se podařilo poprvé v dějinách světa uskutečnit společenský řád, v němž není pánů a otroků, v němž nejvyšší hodnotou je člověk a nejvyšším cílem vše, co napomáhá k jeho dobru a zdokonalení. V Sovětském svazu není měřítkem člověka množství peněz, ale práce jím vykonaná, tam není místa pro faleš, přetvářku, vzájemnou nedůvěru, naopak tam se v člověku rozvíjí pocit důvěry ke všem a pocit bratrské spolupráce.

Poměr nás křesťanů k veliké vlasti Sovětů není však jen kladným postojem k zemi, která zbavila lid vykořisťování, zemi, která první se dala do boje oprostít život od bídy a žebroty, zemi, která ukazuje správnou cestu k rozvoji lidstva, ale je i přihlášením se k Sovětskému svazu jakožto nejmocnější síle, stojící v čele světového hnutí obránců míru, k zemi, k níž s nadějí vzhlíží každý muž, žena, starý, mladý, dítě, každý, kdo chce v míru a pokoji žít. A to jsou všichni lidé na celém světě.

Musíme mít odvahu odhalovat, obžalovat a odsoudit ty, kteří nechtějí přiznat, na čí straně je pravda a právo. Ani na okamžik nesmíme být na pochybách, zda správně jednají ti, kteří zúrodňují nedozírné pouště, zavlažují stepi, zasévají dobré sítě, anebo ti, kteří chtějí úrodu zničit. Nesmíme být na pochybách, zda naše místo je na straně těch, kteří budují průplavy, elektrárny, osídlují nové kraje, stavějí obydlí důstojná člověka, školy, nemocnice, zotavovny, otvírají nové stánky vědění, kultury a umění, anebo ti, jejichž politikou a snahou je to vše zničit a obrátit svět v trosky. My křesťané věříme, že mír je výslednicí lásky, dobra a ne zloby, že otázka míru a války je otázkou bytí a nebytí, že mír je největším darem Božím, že mír je nezbytnou podmínkou toho, aby nejen jednotlivci, ale veškeré lidstvo mohlo získat všechna sociální a kulturní dobra. To věříme a proto s celým srdcem a nadšenou láskou a věrností jdeme za Sovětským svazem, propagujeme prohloubení přátelství k velmoci, ve které je nejvyšším zákonem šťastný život člověka a zachování pokoje.

Antonín Titman, kapitulní vikář

MRTVÍ HOVOŘÍ S ŽIVÝMI

Listopadové dni, krátké, kalné, prostoupené mlhami, dávají české krajině smutný ráz. Život jako kdyby ustupoval do nitra země. Ticho tkví v kraji na lučinách, na kterých se rozsvěcují fialové kahance ocúnů. Jen na svatých polích je více světla, více květin, více návštěvníků.

Není správné, když s tímto poněkud teskným časem spojujeme jen smutek nebo dokonce melancholii. Křesťan má naopak uvažovat o věčnosti života. O tom, že jeho nesčetné formy nejsou omezeny jen těmi, které prožíváme. Naopak měli bychom mít dojem neznitelnosti a věčnosti lidské duše. Měli bychom s padajícím žlutým listem spojovat představu věčné živého Božího světa, který nezna smrti.

Letošní podzim a letošní svátek Dušiček nemůžeme jako křesťané a věrní synové svého národa prožívat jinak, nežli tím, že se hluboce zamyslíme nad událostmi před dvaceti léty. Ten mnichovský podzim zanechal v každé české duši zející ránu křivdy, ponížení, otevřenou bolest, která dlouho pálila. Přestala bolet teprve tehdy, když dějinná spravedlnost heroickou paží Sovětské armády mnichovský zločin potrestala a vrátila naší vlasti svobodu a odvěkou podobu jejich hranic.

Je to především pocit vděčnosti k Bohu a spravedlivým lidem, kteří mnichovské rány znovu zacelili a kterému bychom se měli oddávat v tyto dny. Ale zároveň s tímto pocitem vděčnosti měli bychom zahrnout lásky-

plně a věrně ty nesčetné mrtvé, jež přivedla do hrobu mnichovská zrada. Vždyť zradou nebylo lze vykoupit mír. Zradou byla právě ve skutečnosti zahájena nejkrutější válka lidských dějin. Měli bychom hovořit s mrtvými, měli bychom znovu vyslechnout příběhy jejich života i smrti, měli bychom v hlubokosti se sklonit nad jejich obětní smrtí, nad smrtí, která právě nám žijícím otevřela brány života.

V duchu znovu vidíme ty nekonečné legie na smrt jdoucích. Dobré lidi všech národů. Ti, kteří bojovali spravedlivý boj s křivdou, otevřenou Mnichovem, ti, kteří každé místo své vlasti hájili vlastním tělem a životem. Nesmírné řady bohatýrů českých, slovenských, sovětských i francouzských, které čelily tmě a zlu. Milióny těch, kteří trpěli v koncentračních táborech a umírali smrtí mučednickou, protože nemohli kapitulovat před zlem, křivdou a nelidskostí. V těch ohromných zástupech vidíme matky a vidíme i děti. Cím byl Herodes proti této fašistické smečce lidských vyvrhelů? Nevzpomínáme si dosud s hrůzou na ty tisíce dětských botiček, které zůstaly po dětských mučednicích v Osvětimi? S vděčností a láskou vzpomínáme na dlouhou řadu našich věrných duchovních pastýřů, kteří ani v pekle nacistických mučireň neztratili věrnost k Bohu, svému národu a lidstvu. Nedovedli se prostě paktovat se zlem, nejednali s ním, bojovali s ním tak, jak se sluší na křesťany: s věrností a statečností, jaká je

napsána na korouhvi archanděla Michaela. Kolik těch věrných kněží se navrátilo a jací to byli lidé! Mučednictví bez konce snášeli, modlili se a povzbuzovali ostatní, aby vytrvali.

S těmito všemi dnes mluvíme. Řečí lásky, jazykem vděčnosti. A učíme se od nich. Oni nás utvrzují ve svém odkazu, který zní: „Lidská duše neustupuj zlu, odpouštěj lidem, ale čel statečně nelidským činům! Zastav cestu hromadného zabíjení, pustošení duší, hynutí těl! UVĚDOM SI, ČLOVĚČE, ZNOVU, CO BYL A JE DOSUD FAŠISMUS. Ten temný proud nejsou jen diktátoři, karabáčníci, kati a zločinci všeho druhu. Ti zločiny pouze realizovali. Mysli spíše na ty, kteří soustavu zločinů vybudovali, kteří ji ze zákulisí řídili a kteří dávno před mnichovskou katastrofou ji připravovali. Byli to ti, kteří nemilovali ani Boha ani člověka. Znali jen falešné božstvo zlatého žoku, hrozili se možností ztratit své nespravedlivé výsady, ztratit možnost žít z cizího potu a krve. Páni Preissové u nás jako Pfermengesové v Německu nebo Morganové v USA. To byli a jsou praví Herodesové nového věku, otcové nesčetných zločinů, ač se snad dosud na fotografiích usmívají nevinně jako slušní, docela civilní lidé. To jsou ti, kteří zahubili nás a kteří se chystají dnes zahubit vás i vaše

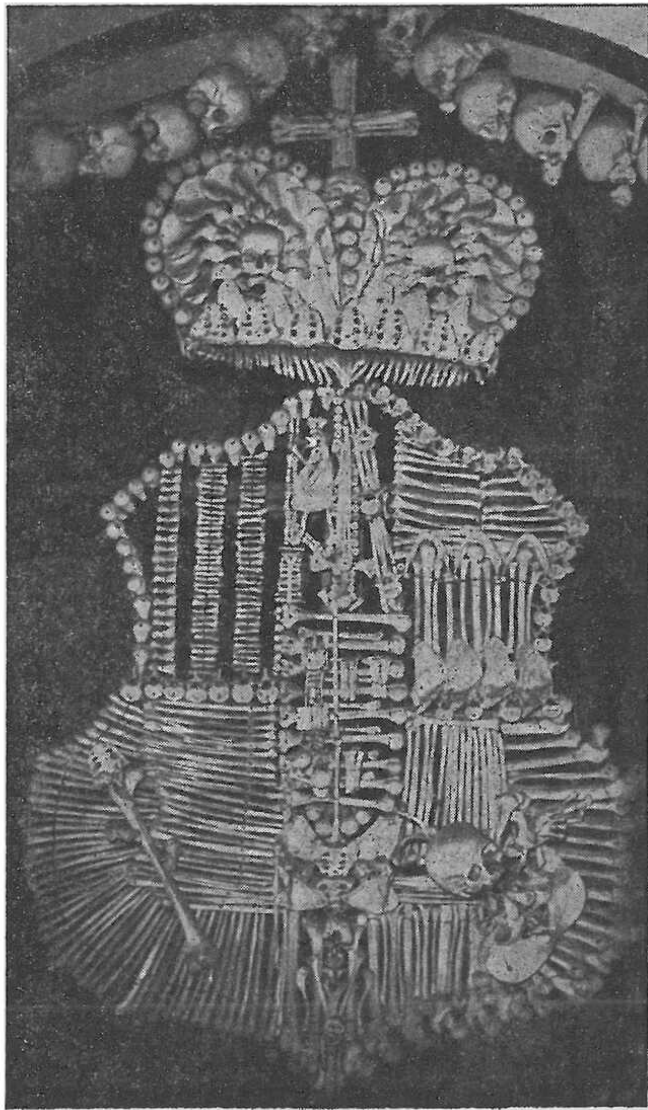
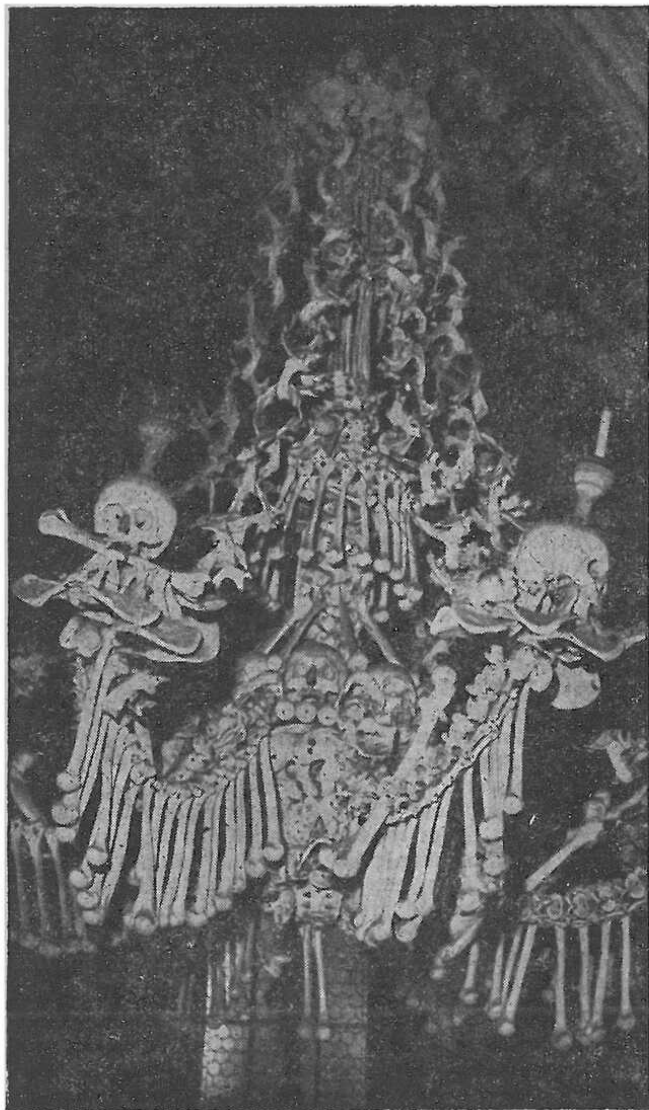
děti. Žádné pustošení jim není dost velké. Chtějí zamořit sám dech země, otrávit vody, naplnit jedem rostliny. Včera pronikli do Libanonu, dnes putují s vražednou náloží atomové zhouby kolem čínských břehů. Znovu vyvolají fašismus a militarismus, jakmile se obávají, že věk nelidskosti a sociální křivdy by snad mohl skončit!“

Naplňme své srdce láskou! Naplňme je však také statečností a věrností k Bohu a dobru a nikdy neustupujme před silami zla a rozkladu. Milióny mrtvých nás k tomu vybízejí znovu. A s nimi miliardy živých, kteří chtějí žít jako lidé. V lásce, pokoji, svobodě a sociální spravedlnosti. Projevujme vděčnost té nekonečné řadě bohatýrů a mučedníků, kteří padli, abychom my žili. Zapišme znovu do živých desek svého srdce volání lásky silné, nesentimentální, živorodé, dělné, bratrské! Jen ta zocelí naše srdce i paže, abychom stáli na stráži plodů obětí těch nesčetných mrtvých, s kterými jsme nyní v tichu srdce znovu hovořili. Jejich smrt je pro nás závazkem. A tak správně — jako křesťané — spojíme jejich bolest se štěstím a radostí našich dětí. I těch, kteří teprve přijdou, aby pokračovaly v díle těch věrných, na které nyní po dvaceti letech vzpomínáme s hrdostí a hlubokou vděčností...

PODZEMNÍ KAPLE KRISTA NA HOŘE OLIVETSKÉ

Kutná Hora je nesporně jedním z nejzajímavějších a dějinně nejpřednějších míst země české. V jejím

předměstí Sedleci, ležícím na úpatí Kaňkovské hory stojí na prastarém hřbitově gotický kostelík Všech sva-

tých. Podle pověsti přinesl opat Jindřich II. z Golgoty prst svaté země, kterou rozsil po tomto místě. Lidé věřili, že těla spravedlivých, zde pochovaných, ve dvaceti čtyřech hodinách zpráchnivějí. Z toho důvodu přinášeli sem pozůstatí mrtvolý nebožtíků nejen z blízkého okolí, ale i z krajů vzdálených, aby je zde pochovali k věčnému odpočinku do země posvátné. V dobách krutých válek a zhoubných epidemií moru dosáhl počet pochovaných několika desítek tisíc. Aby se učinilo místo následujícím mrtvým, byly kosti ze země vyňaty, a to patrně dalo vznik kostelíku s přepodivnou jeho vnitřní úpravou, která mu zjednala název pověstné „Kostnice sedlecké“ čili podzemní kaple Krista na hoře Olivetské. Nejen veškeré stěny i se stropem jsou dekorovány girlandami z lidských kostí, ale i kalichy a monstrance, pyramidové kandelábrы, kapličky, od stropu visící nádherný lustr a jiné ozdoby, to vše z lidských lebek a kostí prý urovnal slepý mnich. Při poslední opravě byl zhotoven tímže způsobem i knížecí znak švarcenberský. Pod okny na podstavci jsou rozloženy lebky všelijak zprorážené, se zřetelnými stopami po sečích válečných. Jejich zející rány byly prý způsobeny husitskými zbraněmi. V rozích křížovitého půdorysu kostela navršeny jsou ohromné pyramidy lebek, jejichž počet jde do tisíců. V tichém zadumání postojí zde poutník a zapřemýšlí se o rozmanitých osudech vlastníků těchto tělesných pozůstatků, kteří přes svá rozličná postavení v pozemském životě zde dnes svorně vedle sebe odpočívají ve věčném mlčení, hledíce na nás tak, jako by chtěli říci: Čím jste vy, tím i my byli, a čím jsme my, tím i vy budete.

Vlastimil Zikmund

Doba očima kněze

S POCITEM VELKÉ ODPOVĚDNOSTI

Český a slovenský lid vzpomíná letošního podzimu významné události před čtyřiceti, dvaceti a deseti lety. První datum znamená založení Československé republiky, druhé její smrtelnou krizi, třetí odstranění všech příčin uvnitř nové republiky, které před dvaceti lety vedly k Mnichovu...

Toto vzpomínání není sebeúčelnou historickou úvahou, nýbrž něčím, co spojujeme s dnešní skutečností. Vlastenecké duchovenstvo spolu s velkou většinou katolického lidu vidělo ve zrození Československé republiky vyvrcholení staletého zápasu o samostatný politický a státní život českého a slovenského národa. Na první pohled, zvláště v moři nadšení, které se tehdy rozhořelo v národě po pádu habsburské monarchie, se zdálo, že naplnění všech tužeb mnoha buditelských generací je na dosah ruky.

Lid tehdy očekával, že nový stát bude nejen demokratickým útvarem, nýbrž že bude státem opravdu lidovým. Pevně doufal, že mladá republika počne spravedlivě řešit sociální otázku, že bude konec útisku a bídy. Lecos tomu nasvědčovalo. Bohatě třídy, polekané smělým vývojem mladého ruského státu dělníků a rolníků, opravdu byly donuceny v první fázi ČSR učinit lidu různé ústupky, zvláště v sociálním pojištění ap.

Brzo se však ukázalo, že bankéři, továrníci a velko-
statkáři neměli na mysli šťastný rozvoj mladé republiky ani lidu. Brzo, jakmile se jim podařilo plně se zmocnit všech politických klíčových pozic ve státě, ukázali svou pravou tvář. Nesledovali nic jiného nežli

své dravé a sobecké třídní zájmy, brali chudým a utiskovaným chléb i dobyté sociální vymoženosti. A tehdy byl nastoupen ve vnitřním vývoji státu osudný směr, který spolu s příčinami zahraničně politickými nemohl vést nikam jinam nežli ke kapitulaci před německým fašismem. Vládcí předmnichovského Československa neměli v osudné krizi před dvaceti lety zájem na zachování státu. Dali přednost Hitlerovi v zoufalé snaze zachránit své hospodářské výsady a svůj nesmírný majetek. Se svými západoevropskými „přáteli“ uvrhli bez rozpaků oba naše národy do vlčího chřtánu Hitlerovy Třetí říše. Obětovali národní zájmy nepříteli, který se vynášel svým nelidským rasismem, svým novopohanstvím, svým pohrdáním lidovými masami.

Katolické duchovenstvo, které z veliké části bylo těsně spjato s národním a lidovým celkem, učilo brzy tvrdou pěst nepříteli. Tisíce katolických kněží a desetitisíce věrných a upřímných katolických vlastenců byly uvrženy do koncentračních táborů a mnoho jich obětovalo zdraví i životy za lepší příští svého národa. Učinili tak u vědomí, že jdou důsledně tou cestou, kterou předznačili kněží národního obrození. Zatím co boháči zrazovali na každém kroku, většina katolického lidu bojovala spolu s celým národem proti krutému nepříteli.

Ti politici, kteří dnes na Západě roní slzy nad „koncem demokracie“ v Československu a kteří nyní lamentují a sentimentálně vzdychají nad tím, že u nás není již republiky z roku 1918, měli by si uvědomit, že

to byli oni, kteří přinutili svou strašlivou zradou náš lid, aby se z krutých dějinných událostí poučil a aby z tohoto poučení učinil nutné závěry. Ti, kteří vzdychají nad koncem první republiky, by si měli říci, že to byli oni, kteří ji pohřbili, když ji předtím v očích lidu zdiskreditovali. Ač společně domácí i cizí boháči tyli ze svých mocenských pozic v první republice, rozbili ji přece s lehkým srdcem a naopak to byl lid, který trpěl bídou a nezaměstnaností, ale přesto chtěl republiku bránit proti Hitlerovi.

My jako kněží jsme těžce nesli nacistické otroctví. Viděli jsme strašné nebezpečí záhuby celého národa, který stál na samém pokraji hrobu. Viděli jsme nejen hrůznou praxi fašistů, ale stejně odpornou jejich ideologii, pohrdající stejně Bohem jako člověkem.

Ať se proto nediví politici Západu, že jsme také my spolu s ostatním lidem činili z prožitých zkušeností správné závěry. Nemůžeme se spojitvat s těmi, kteří zradili nejen národní a státní zájmy československého lidu, ale kteří také přijali za své rasistické, šovinistické a pohanské obłudné myšlenky nacistů, které ohrožovaly existenci celých národů a vůbec lidstva. Naopak přimkli jsme se k přáteli, který nás zachránil z hrůz okupace mnohamiliónovými oběťmi svých nejlepších synů a který nikdy neposkvrnil svůj čistý štít jakoukoliv účastí na mnichovském úkladu, ke SSSR.

A tak jsme tam, kde chceme být. V našem státě nejsou již u moci lidé, kteří kdysi vítali Hitlera. A našimi zahraničními přáteli a spojenci nejsou již politické a státy, které nás vrhly do Hitlerova chřtánu. Snad ti podaření „dobráci“ nemyslí, že po druhé nám budou radit k národní a státní sebevraždě.

Ostatně jen se podívejme, zdali ti naši „přátelé“ z roku 1918 a 1938 jsou dneska jiní. Nikdo, kdo má otevřené oči, nemůže nevidět tu úžasnou podobnost, jaká je mezi nacistickou Třetí říší a dnešním režimem v Německé spolkové republice. Vládou stejní páni Pferdmengesové, Thyssenové, Kruppové. Příkazci jsou stejně jako za časů Hitlerových kartely, trusty, monopoly. Rozdíl je nanejvýše v tom, že místo francouzsko-britského kapitálu účastní se na šílených dostizích zbrojení v západním Německu Američané. A tak ti, kteří drželi a podporovali před dvaceti lety Führera, podporují stejně horlivě jeho nástupce. Ale rozdíl přece jen je. Hitlerova wehrmacht byla v roce 1938 teprve na počátku vyzbrojování, zatím co dnes dali Američané do rukou bývalých nacistických generálů nejstrašlivější zbraně lidských dějin: atomové, vodíkové bomby a rakety. Nacističtí oficiři i dnes se snaží nás zastrážovat — jen proto konali letos své manévry v sousedství našich šumavských hranic. Námět byl průzračný: svržení dvou atomových bomb.

Ostatně dnes USA plně převzaly od zašlých fašistických velmocí úlohu někdejší Osy, úlohu soustavného rušitele míru a provokatéra konfliktů. I malé dítě dnes lehce pozná, že Američané soustavně, promyšleně a provokativně připravují jednu nebezpečnou situaci za druhou. Ještě neuposlechli příkazu OSN k opuštění Libanonu a již zase po dlouhou řadu týdnů provokují zvláště nebezpečnou situaci u břehů Číny. Napřed zachránili Čankajškovu kůži na Tchaj-wanu a ostatních ostrovech při samém čínském břehu a potom s tímto ke všemu ochotným dobrodruhem uzavřeli smlouvu proti „čínské agresi“. Napřed urvou cizí zemi kus jejího území a pak pokládají za útočnou akci obranu čínských jednotek před neustálými provokacemi právě z tohoto uloupeného území.

S pocitem veliké odpovědnosti chceme my, katoličtí kněží, upozornit všechny opravdové křesťany v celém světě na velikost nebezpečí a na strašlivou hazardnost nejvyšších představitelů USA, kteří sem do čínského průlivu soustředili neobvyklé množství lodí, vojska i letadel, opatřených dokonce i atomovou výzbrojí.

Americký chránělec Čankajšek otevřeně prohlašuje, „že problém lze řešit jen jediným účinným způsobem — zaútočením na čínskou pevninu“. Podle Hitlerovy praxe prohlašují američtí provokatéři, že je Čína útočnickem a v OSN. Ji dokonce vybízejí, „aby upustila od používání násilí proti Tchaj-wanu“. Kopírování Hitlera, který rovněž před uchwácením našeho pohraničního území mluvil o československých provokacích a válečných přípravách, jde až do nejmenších podrobností.

Také prezident Eisenhower činí všechno, aby již tak nebezpečnou situaci učinil ještě horší. Je bezpříkladnou neomaleností, naprosto novou i v diplomatických zvyklostech a formách, s níž odmítl americký prezident naléhavé poselství sovětského ministerského předsedy N. S. Chruščova jen proto, že si tento státník dovolil vylíčit skutečnou situaci u čínských břehů a ukázat na přímou odpovědnost USA za ni. Výzva k rozumu, výzva k odpovědnému, realistickému postoji, byla úmyslně označena za urážlivou pro USA. Aby si umyly ruce za tyto útočné akce, projevil USA ilusorní ochotu jednat s Čínou ve Varšavě. Schůzky amerického a čínského velvyslance ve Varšavě jsou jen zastíracím manévrem USA, když současně USA rozmnožují denně počet nebezpečných incidentů v čínském moři. Proto nemožou varšavská jednání přinést jakékoliv ovoce do té doby, kdy USA budou opravdu rozhodnuty skončit s provokacemi u čínských břehů. Dnes při dvacátém výročí Mnichova je patrné, že Hitlerovu úlohu plně převzaly USA. Zapomněly ovšem, že poměr sil ve světě se od té doby změnil v neprospekch útočníků a rušitelů míru. Sovětský svaz dal mnohokrát a jednoznačně USA na vědomí, že útok na Čínu bude pokládat za útok na vlastní území, neboť za všech okolností dodrží smlouvu, uzavřenou s ČLR. Míra odpovědnosti, kterou si bere za vývoj poměrů v Tichém oceáně americká vláda v čele s prezidentem Eisenhowerem, je tedy mimořádná. V době, kdy celé lidstvo v duchu svých nejvznešenějších duchovních a mravních ideálů se snaží odstranit řešení sporných problémů cestou válek, přibližují militaristé a političtí hazardéři aktuální nebezpečí atomové války na dosah ruky.

Čs. delegát na XIII. valném shromáždění OSN, Václav David, řekl jistě i za nás všechny slova, volající k odpovědnosti válečné provokatéry — šílené zbrojaře a doborodruhy: „V tomto osudovém boji národů za mír a pokrok, proti válce a reakci se vzájemný poměr sil ve světě čím dále tím více mění ve prospěch těch, kdož se stavějí za mírové soužití států bez ohledu na jejich společenské zřízení, za vyřešení otevřených mezinárodních otázek mírovým jednáním a za radikální zmírnění mezinárodního napětí. Ať se tomu agresivní síly jakkoli brání — jak to výstižně říkají v Čínské lidové republice — východní vítr převládá nad západním. Definitivně se mění i poměr sil ve prospěch národů bojujících proti kolonialismu.“

Mírumilovné národy však nesmějí ochabnout ve své bdělosti. Platí to zvláště nyní, kdy došlo na dvou místech světa k novému vážnému ohrožení míru a bezpečnosti a kdy útočná politika západních mocností, zvláště USA, opět přivedla svět na pokraj válečného konfliktu.“

S pocitem velké odpovědnosti vzhlíží velká část mírumilovného lidstva k vážné situaci kolem čínských břehů. Ale také výsledek gaulistického referenda neprospeje věci míru a demokracie, neboť sblížení mezi Adenauem a De Gaullem povede jen k zvýšení zbrojení v NSR. Proto dnes je třeba tím horlivěji a obětavě pracovat pro věc míru, ohroženou zvláště americkými imperialisty. Rostoucí síla demokratických a mírumilovných zemí nás k tomu povzbuzuje. A také hlas nám nejdražší a nejzávažnější — hlas Knížete míru — zvyšuje náš pocit velké odpovědnosti a opravňuje nás k pevné naději, že věc míru i tentokrát bude vítězně obhájena.

P. Jan Mára

DIREKTÁŘ

Podle novějšího rozhodnutí je třeba pro Missa votiva de D. N. I. Chr. Summo et Aeterno Sacerdote užítí preface communis resp. de tempore a ne, jak uvedeno v direktáři de S. Cruce. Žádáme dpp., aby v tomto smyslu si direktář opravil.

JUBILEUM

Dne 5. XI. t. r. dožívá se 70 let nejd. František Gabriel, síd. kanovník a probošt katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Českých Budějovicích. Nejdůstojnější pan probošt pracuje od počátku v našem mírovém hnutí, je členem Ústředního výboru CMV-KD a členem předsednictva DMV v Českých Budějovicích. Přejeme našemu jubilantovi do dalších let hojnost Božího požehnání, pevné zdraví a stálou životní svěžest.

ZEMŘEL KANOVNÍK FRANTIŠEK KUBÍČEK

Dne 22. září t. r. zemřel po delší nemoci olomoucký sídelní kanovník František Kubíček, člen arcidiecézního mírového výboru v Olomouci, jeden z prvních pracovníků v našem mírovém hnutí. Působil v duchovní správě a 13. února 1951 byl povolán za sídelního kanovníka. Na poslední cestě doprovodilo mnoho spolubratří zesnulého v čele s J. M. nejd. generálním vikářem Josefem Glogarem, který vykonal pohřební obřady. R. I. P.

ÚSTŘEDNÍ ZEMĚDĚLSKÁ KOMISE CMV-KD

V úterý dne 30. září t. r. se konala schůze ÚZK za předsednictví kap. vikáře Antonína Titmana. Po projevu gen. tajemníka prof. J. Beneše o výročí Mnichova přednesl hlavní referát kanovník JUC. Jan Šanda „Naše zemědělství a kněz“; o nejbližších úkolech a pracích v zemědělství promluvil kap. vikář Antonín Titman. Po tříhodinové diskusi přijalo shromáždění toto usnesení, jímž dává velenostnímu duchovenstvu směrnice k práci ke zvelebení venkova a zvýšení úrovně zemědělských prací:

1. Kněží přispějí svým vlivem k dobudování socialisace venkova: individuálním stykem s dosud soukromě hospodařícími rolníky, přesvědčováním o výhodách společného hospodaření (ušetření ploch, využití honů podle bonity půdy, meliorace, zvýšení životní úrovně zemědělců).

2. Kněží přispějí ku povznesení morální úrovně zemědělců: pracovní morálky, poctivosti, boji proti alkoholismu, plněním dodávek, vědomím odpovědnosti, ušetření družstevního majetku, svědomité péče, pocitu odpovědnosti ke kolektivu.

3. Kněží budou svým vlivem mezi věřícími paralyzovat nepřátelské vlivy mezi zemědělci: dočasné neúspěchy, neodpovědné jednotlivce, šeptandu, nepřátelský rozhlas apod.

4. Budit u mládeže lásku k zemědělství: zdůrazňovat přednost a záslužnost zemědělské práce.

5. Při podzimních zemědělských pracích kněží podle práni zemědělců vhodně upraví bohoslužebný řád.

6. Kněží využijí veškerého vlivu na zemědělce, aby z letošní bohaté úrody nepřišlo nic nazmar.

CHRÁMOVÁ SLUŽBA – ÚCELOVÉ ZAŘÍZENÍ ČESKÉ KATOLICKÉ CHARITY

Chrámová služba, jejíž ústředí jest v Praze II., Vladislavova ul. č. 12, má oddělení výrobní a distribuční.

Výroba má celkem 7 výrobních závodů: závod v Pelhřimově provádí výmalby kostelů a jejich renovace, jakož i kostelní nábytek, závod v Červ. Kostelci provádí tutéž činnost jako závod v Pelhřimově a jest specialisován na umělecké řezby soch oltářních a na umělecké výmalby kostelní; závody v Jablonném n. Orli. a v Oseku u Duchcova vyrábějí veškerý církevní textil včetně umělecky vyšíváných bohoslužebních

rouch, dále zlatých výšivek a umělecky malovaného textilu; závod v Broumově vyrábí hostie velké i malé; závod v Kroměříži vyrábí a expeduje mešní víno a závod v Praze II., Školská ul., se zabývá výrobou veškerých kovových předmětů pro účely bohoslužebné (monstrance, kalichy, pateny, ciboria, svícny, akordiony atd.).

Všechny výrobní závody dodávají své výrobky za úředně stanovené ceny a předkládají na požádání předběžné rozpočty s udáním dodací lhůty.

Distribuční síť Chrámové služby pozůstává ze stálých prodejn v Čechách a na Moravě, na poutních místech na Sv. Hoře a Sv. Hostýně a ze sítě ambulantských prodavačů v Čechách i na Moravě.

Stálé prodejny, které prodávají drobné devocionálie pro věřící a bohoslužebné účely, jsou v těchto místech:

V Praze I., Na Perštýně č. 14, v Praze II., Ječná ul. č. 2, v Praze I, Malostranské nám. 2, v C. Budějovicích, Malinovského tř. 914, v Jindř. Hradci, Palackého 104, v Plzni, Pražská ul. č. 4, v Karl. Varech, Tržiště č. 5, v Litoměřicích, Dlouhá tř. 11, v Liberci, Železná ul. č. 12, v Hradci Král., Palackého nám. č. 3, v Trutnově, Stalingradské nám. 14, v Poličce, Komenského ul. 232, v Jihlavě, ul. Matky Boží 24, v Pelhřimově, Mírové nám., v Třebíči, Haskova 14, v Brně, Starobrněnská 17 a Minoritská č. 1, ve Znojmě, Divišovo n. 12, v Olomouci, nám. Rudé armády 23 a v ul. 1. máje č. 15, v Hranicích na Moravě, Leninova 10, v Kroměříži, Stalinovo nám. č. 6, ve Valaš. Meziříčí, Křížkovského 9, v Hodoníně, Gottwaldovo nám. 19, v Uher. Hradišti, nám. Rudé armády 74, v Ostravě, Puchmayerova č. 10 a v Brně, Starobrněnská 9.

Všechny tyto stálé prodejny prodávají drobné devocionální předměty a pouze prodejny v Praze I, na Perštýně a v Ječné ul., v Olomouci, nám. Rudé armády 23, v Brně, Starobrněnská 17 a v Hranicích na Moravě, Leninova 10, prodávají též bohoslužebný textil včetně mešních rouch.

Chrámová služba jako účelové zařízení České katolické Charity má právem plnou důvěru našeho duchovenstva. Jejím posláním je opatřit farním úřadům všechny předměty, které bezprostředně souvisí s materiálním zajištěním bohoslužebných obřadů. Veškeré speciální kultové předměty, které snad Charita - Chrámová služba běžně nevyrábí, nebo nemá skladem, vyrábí či opatří na základě objednávek (případně nákrasů) dpp. a farních úřadů.

SJEZD KATOLÍKŮ V BERLÍNĚ

V srpnu t. r. konal se v Berlíně, ve městě, které za poslední války, zaviněné nacistickým šilenstvím, tolik zkusilo, 78. sjezd německých katolíků, za účasti episkopátu, duchovenstva a na 100 000 věřících z Německé demokratické republiky i z Německé spolkové republiky, jakož i mnoha zahraničních evropských a mimo-evropských hostů z kruhů klérů i laiků.

Sjezd se konal pod heslem „Naši starostí je člověk, naši spásou je Pán“, v obou částech Berlína - v „Deutschlandhalle“ a ve „Werner-Seelenbinder-Halle“, jakož i na jiných významných místech, tak před dosud nedostavěnou katedrálou sv. Hedviky, která byla za války bombardováním téměř úplně zničena.

Vláda NDR poskytla této mohutné manifestaci německých katolíků všestranně blahovolnou a nezištnou pomoc. S díky byla též přijata a kvitována bratrská pomoc evangelických spoluobčanů, kteří také na sjezd vyslali oficiální delegaci.

Nás katolické duchovní v ČSR zajímá tento sjezd mimo jiné především proto, že bylo - ve smyslu svrchu uvedeného hesla - předneseno mnoho projevů z úst čelných funkcionářů katolické Církve jak německých tak ze zahraničí, které byly zaměřeny na problémy, jež dnes otrásají celým světem. Ne jednou se hovořilo o otázce všeobecného světového míru a pokojného soužití všech států a národů na celé zemi, o otázce, jejíž

uskutečnění bylo, je a bude jedním z prvních úkolů, který plní naše Církev, hlasatelka Kristovy lásky a pokoje.

Ze slov berlínského Ordináře, biskupa dr. Jul. Döpfnera, uvádíme aspoň některé důležité věty: „Díváme se po zemi s hlubokou starostlivostí. Žádáme mír na světě, voláme úpěnlivě po všeobecném, kontrolovaném odzbrojení všech zbraní, zejména strašlivých ničivých zbraní soudobých, leží nám na srdci blaho všech národů. Nespojujme z myslí národy dosud hladovějící. Ať si jsou jisti naší účinné podpory. Všichni patříme dohromady — v Srdci Kristově, z něhož nám vytryskla spása. Voláme proto k účastníkům na této pouti: vše pro mír na světě, pro jednotu Německa!“

Uvádíme i myšlenky prof. dr. Resta z Münsteru, jednoho z hlavních řečníků, který, jak víme, podepsal jako odpůrce atomového vyzbrojení spolu s 50 jinými katolickými vysokoškolskými profesory prohlášení proti západoněrečské remilitarizaci. Řekl, že je naší přední povinností zničit co nejdříve zběsilé nástroje sebezničení. Křesťan nesmí nikdy resignovat v boji o mír.

A světlíci biskup z Magdeburgu, Msgr. Friedrich Rintelen, pravil ve svém kázání k dětem obsahově toto: „Žasnu nad tím, co lidé dovedou: dělají lokomotivy, auta, letadla, ba dělají dnes dokonce i sputniky. Je to velkolepé. Mohou však letadly rozbít celé město — a to není velkolepé. Člověk může všeho zneužívat — a proto máme starost o člověka.“ Vyzval pak děti, aby se modlily k Pánu Ježíši, který je naší spásou a může člověka takto „nemocného“ uzdravit.

Z velkých slavností, jimiž byl sjezd zaplněn, připomínáme strhující a nezapomenutelné vyvrcholení v den svátku Nanebevzetí Panny Marie, které spočívalo v pontifikálních bohoslužbách před branami berlínského biskupského velechrámu, jež celebrou přítomný vídeňský arcibiskup dr. Franz König, na nichž manifestovalo 60 000 katolických žen vroucími modlitbami za mír.

Připomínáme dále pouť 30 000 mužů do Plötzensee, kde se za nacistického režimu nacházel pověstný „dům smrti“, aby tam konali pietní hodinku na počest popravených obětí hitlerovské diktatury a vyslechli si mimo jiné promluvu belgického šéflékaře dr. de Mairmana, který pro svůj boj proti těm, kdo šlapali po zákonech božích i lidských, prožil kruté vězení v berlínském káznici.

Ve večerních hodinách posledního dne sjezdu bylo předneseno rozhlasové poselství sv. Otce, v kterém Pius XII. vyzval účastníky, aby podle slov, jimiž byl sjezd nadepsán: „Naší starostí je člověk, naší spásou je Pán“, jednali po celý svůj další život. Zároveň pochválil vřele usnesení, vybudovat chrám zasvěcený Panně Marii jako „Regina Martyrum“ na místě, kde bývaly v temné době prováděny popravy nevinných, chrám na památku bratří a sester německých i neněmeckých, kteří za práva boží a dobré svědomí prolili svou krev.

Věříme, že Sjezd německých katolíků v Berlíně se stane cenným příspěvkem k nastolení a upevnění trvalého míru, za který se modlíme a pracujeme i my.

OTEC SATELITŮ

Mezi účastníky nedávno skončeného geofyzikálního kongresu v Moskvě byl také katolický kněz, světoznámý astrofyzik a univerzitní profesor P. dr. John Koster, SVD, z Ghany, jemuž se všeobecně říká „Otec satelitů“. Proslavil se především horlivým pozorováním jak sovětských, tak amerických družic Země. Vypravoval, že ho první sovětský sputnik velmi překvapil, ale že start druhé a třetí družice dopadl úspěšně, o tom věděl on a jeho pomocníci už dříve, než ještě byl v Moskvě úspěch uveřejněn. Rovněž tak věděl o ztroskotání amerických pokusů s družicemi spíše, než ostatní svět. Svá pozorování nazývá proto tak skvělá, poněvadž má své pracoviště v městě Akkra, které, jak známo, leží téměř přímo na rovníku, kudý musí každý umělý satelit Země záhy po svém startu přeletět.

Nelze neuvádět, že P. Koster zčásti sám si sestavil aparaturu na pozorování družic. Jeho univerzitní laborator je dobře vybavena a mladý černošský stát, v kterém působí, poskytuje mu beze všeho vždy znovu vysoké sumy na pořízení dalších potřebných přístrojů.

V Moskvě referoval kněz-učenec před odborníky ze 63 zemí, ovšem nikoli o svém pozorování satelitů, nýbrž na téma z astrofyziky: Záření radiohvězd a magnetické poruchy na rovníku. Za tímto názvem, který zní pro laiky jaksi tajuplně, skrývají se důležité poznatky, jež mají svůj význam hlavně v oboru rozhlasového spojení.

Prof. dr. John Koster přednáší 4 hodiny týdně na universitě, všechen ostatní čas věnuje svým pracím týkajícím se vědeckého průzkumu ionosféry. Sputniky a exploréry registruje vlastně jen mimochodem.

Nás duchovní bude zajímat, že P. Koster za svého pobytu v Moskvě vystupoval zásadně ve svém řeholním šatě a denně celebrou v moskevském katolickém chrámě sv. Ludvíka.

COŽPAK MÁ KRISTUS BÍLÝ PAS?

Časopis, který vydává Opus de propaganda fide, přinesl ve svém sešitě 7/8-1958 článek, nadepsaný svrchu uvedenými slovy. Na připojené ilustraci lze vidět lavici s tabulkou: „Pouze pro Evropany, pro příslušníky bílé rasy.“ Komentář pak praví:

„Na lavicích v sadech leckterého jihoafrického města nachází se časio takový zahanbující nápis, svědectví to zhoubné rasové politiky. Reschází však ani jinde: v omnibusech, obchodech, restauracích a školách. Tato antikřesťanská politika žádá dokonce, aby bylo také v kostelích prováděno důsledné oddělování věřících podle rasové příslušnosti.“

Strašlivý omyl takovýchto opatření nalézá ozvěnu v trpké otázce, která někdy vychází z úst člověka pleti černé: „Myslíte, že Ježíš Kristus má bílý pas?“

Nezapomínejme, že není tomu ještě tak dlouho, kdy bylo lze čísti nápisy podobného druhu i v našich zemích, jenže se tenkrát vztahovaly na židy. Podle nich by se ani sám Spasitel ani jeho Matka nesměli posadit na lavičku v parku, jelikož rasové blouznění tehdejších mocipánů jim to zapovídalo.

Rasistický postoj, jaký se jeví na takovýchto nápisích, není jen skrz naskrz proti duchu Kristova náboženství, nýbrž také výrazem sebevražedného počínání bílé rasy, které je už jen 36 % veškerého lidstva a jejíž počet v budoucnu ještě značně poklesne. Za sto let bude pravděpodobně na světě asi deset miliard Asiatů.“

Tolik v komentáři, vydaném OPF.

Jak docela jinak vypadají proti tomu radostné a potěšující skutečnosti, když např. — uvádíme jen namátkou — arcibiskup z daleké Indie, Msgr. Josef Parecattil, letos na jaře navštívil evropské nemocnice a tam, všude srdečně přivítán, pln lásky hovořil ke svým churavým bílým spolubratřím, — když černošský biskup dr. Kiwanuka Pa z Masaka/Ugandu v červnu t. r. ordinoval ve Frankfurtu bílého bohoslovce na kněze, — když tentýž černý velekněz v srpnu celebrou u příležitosti Sjezdu katolíků v Berlíně slavnou pontifikální Mši svatou za asistence biskupa korejského a berlínského.

Asie — Afrika — Evropa — naše Církev nezná a nedělá rozdílu. Pro nás je přece každý člověk, ať má pleť černou, bílou, žlutou či hnědou, ať je příslušníkem kterékoli rasy, bratrem Kristovým, údem jeho mystického těla, dítkem Božím. Kéž by se staly naše zásady zásadami všech!

ATOMOVÁ PUMA

Náplní atomové pumy nejčastěji je uran 235 nebo plutonium. Puma je složena ze dvou nebo více kusů těchto látek. Dokud jsou rozloženy v menším množství, nemohou způsobit výbuch. Časovaným zařízením zapálí se v pumě střelný prach, nebo tritol i jiná výbušnina. Při tom se rozdělené části srazí k sobě. Na-

stane tak zvaná nadkritická velikost uranu nebo plutonia a v miliontině vteřiny nastává výbuch se strašlivým účinkem. Vyvine se okamžitě několik desítek milionů stupňů tepla a miliardy atmosféry tlaku. Vzniklá tlaková vlna obnáší asi 50 %, světelná a tepelné záření 35 %, radioaktivní záření 15 %, mimo to tok neutronů a četné radioaktivní zplodiny štěpné látky. Světelné záření je na okamžik jasnější než svět slunce. Bývá, podle velikosti pumy, viditelné až na 300 km. Teplem se ohřeje vzduch až na několik milionů stupňů. Teplota však rychle klesá. Šíří se do vzdálenosti několika kilometrů a způsobuje požáry a na živočišné tkáni těžké popáleniny.

Tlaková vlna šíří se na všechny strany velkou rychlostí, strhuje s sebou různé předměty, trosky padajících domů, střepiny, stavební materiál a všechno, co stojí v cestě. Předměty unášenými tlakovou vlnou bývá mnoho lidí zabito a těžce raněno. Často bývá poškozen sluchový aparát, dýchací ústrojí i jiné orgány. Tlaku ubývá čtverečně se vzdáleností. Největší nebezpečí vystává do okruhu asi 2 km. Mnoho lidí také zahyne v hořících budovách. Zděné budovy bývají zničeny do vzdálenosti 1000 až 1500 metrů od hypocentra. Radioaktivní (ionizační) záření působí ovšem velmi zlobně. Některé zplodiny, zbytky z atomové nálože, působí i několik let a ničí organismus člověka. Způsobuje smrt, nebo nemoc z ozáření. Při výbuchu neméně zlobným je tok neutronů, který je mohutný.

Vodíková puma je ještě horší. V ní uvnitř nachází se malá puma uranová nebo plutoniová. Když tato shora uvedeným způsobem uvedena je v činnost, vyvine se teplota milionů stupňů. Této teploty je třeba, aby nastalo spojování jader lehkých v jádra těžší. Nastává tak zvaná termonukleární reakce. Taková neustále probíhá ve slunci, kde v jeho nitru se tvoří teplota až 20 milionů stupňů. Ve vodíkové pumě používá se isotop vodíku (deutria, tritia), sloučených obyčejně s kovovými prášky, na tzv. hydridy. Při výbuchu vodíkové pumy vyvine se ještě mnohem mohutnější množství energie. Účinky jsou tedy daleko horší. Nastává pronikavější záření gama. Radioaktivní účinek záleží na velikosti rozněcovací pumy uvnitř vodíkové.

Rízení reakce, jaká nastává v uranové pumě, se užívá v reaktorech. Je to totéž, jako výbuch uvedené pumy, jenže průběh se ovládá.

Snahou vědců je, aby termonukleární reakce, tj. vodíková puma, se dala ovládnout a mohlo se užitečně této ohromné energie použít. Na velmi krátký zlomek vteřiny se to už podařilo. Byl by to úžasný pokrok k vyzískání laciné, nevyčerpátné energie. Používá se těžké vody, která se dá vyrobit z vody mořské (i jiné), a to asi ze 20 litrů jeden gram. Nedá se tušit, co by to znamenalo pro technický pokrok lidstva.

NEMOC Z OZÁŘENÍ

V místě výbuchu, epicentru, se těžko někdo zachrání, nepoužije-li dobrého krytu. Ve větších vzdálenostech hrozí nemoc z ozáření. Při štěpení atomů vzniká zdroj paprsků alfa, beta, gama a tok neutronů. První dvě složky nepřinášejí bezprostřední nebezpečí, neboť nepronikají příliš daleko. (Mimo bezprostřední blízkosti.) Záření však gama a tok neutronů pronikají do velkých vzdáleností a do značné hloubky, podle intenzity zdroje.

Nemoc může být buď akutní nebo chronická. Cestou vstupní jsou kůže, dýchací a zažívací systém. Oboje onemocnění může nastat nejen při výbuchu pumy, ale i při nehodě reaktoru. (Ztrácí-li nebo získává-li atom jeden elektron nebo více elektronů, je pak nabit kladně nebo záporně a nazýváme pak takový atom iontem, na rozdíl od atomu neutrálního.)

Při náhlém atomovém výbuchu nebo reaktorové nehodě vzniká okamžitě ionizační záření a druhotné záření z radioaktivních zplodin. Ionisace působí rušivě a zlobně na životní pochody. Gama záření a neutro-

ny vnikají hluboko do tkání a působí těžké poškození organismů.

Při atomovém výbuchu na zemi (může se totiž výbuch uskutečnit i vysoko ve vzduchu i pod zemí) dochází k značnému zamoření terénu v obvodě několika set metrů. Po explozi uranové a plutoniové pumy se vytvoří zejména radioaktivní krypton, baryum, stroncium, po výbuchu vodíkové pumy radiouhlik (zvláště C 14) a radioaktivní kyslík uhlíčitý. Ionizační schopnosti mají záření alfa, beta i gama. Škodlivý biologický účinek na nechráněný lidský organismus má každý druh záření. Ionisace molekul (stávají se elektricky vodivými) při větší dávce záření má vždy účinek ničivý. Nejcitlivější je krevní oběh, některé žlázy, dále v dřeni kostí i v nervovém systému, kdež vyvolávají velké změny regulativní činnosti. Nemoc se projevuje buď okamžitou destrukcí, při větším ozáření, nebo v lehčích případech nevolností, bolením hlavy, porušením červených i bílých krvinek, horečkou, vnějším i vnitřním krvácením, zánětem dásní, zničením krevetvorné tkáně a m. j. Nemoc často pokračuje i při zdánlivém zlepšení. Účinných léků zatím není. Není dosti zkušeností.

NEJSTARŠÍ ČESKÝ OTČENÁŠ

Poměrně pozdě se nám zachovalo nejstarší české znění denní naší modlitby. Jakési jeho torso obsahuje tzv. Opatovický homiliář, uchovaný v pražské universitní knihovně (III F 6 f. 152a). Jde o interlineární glosu vepsanou neznámým českým knězem ve XIII. stol. do latinského kázání na modlitbu Páně. Tento vpis však obsahuje toliko první a druhou prosbu Otčenáše: „Osvětí se jmě tvé! Přijdi tvé království!“

Teprve po stu letech se objevuje kompletní text Otčenáše v „Životě Krista Pána“, pocházejícím asi z pol. XIV. stol. (univ. kn. XVII A 9) z doby snad Arnošta z Pardubic. Konečně ve sborníku traktátů slavného vладыky Tomáše ze Štítného, které dal jako vzorný křesťanský otec nádherně napsati svým dětem roku 1376 v tzv. „Knížkách šesterých“ (univ. kn. XVII A 6), máme zachován druhý celý text modlitby. Není ve sborníku samostatně, nýbrž se čte v traktátu zvaném „Výklad páteře“, následujícím po výkladu apoštolského symbola. Skoro současně je zapsán Otčenáš také ve zvaném Miličovském sborníku Modliteb (univ. kn. XVII F 30). Do konce XIV. stol. se ohlašuje ještě dvojí zápis v literárně památném Sporu Duše s Tělem (univ. kn. XVII A 18 f. 20b). -tk

LÁZEŇSKÉ LÉČENÍ V KARLOVÝCH VARECH A V LUHAČOVICÍCH V ROCE 1959

Vzhledem k tomu, že Česká katol. Charita musí již počátkem prosince t. r. objednat u Hlavní správy čs. stát. lázní poukazy na lázeňskou léčbu v Karlových Varech a v Luhačovicích pro letní sezónu 1959, je nutno, aby duchovní, řádové sestry a farské hospodyně nejpozději do konce listopadu t. r. podali na ústředí České katol. Charity v Praze II, Vladislavova 12, přihlášky na lázeňské léčení v uvedených lázních.

Na přihlášce uveďte jméno, adresu, lázně, o které máte zájem, měsíc, ve kterém chcete nastoupit léčbu, a též diagnosu na tiskopise N 780.

VARHANY

Prodají se starší jednoduševarhany. Po menší opravě vhodné pro menší kostel. Dotazy: Farní úřad řím.-kat. v Újezdci u Luh.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 9 - V Praze dne 1. listopadu 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Musiol-Sedlák Václav**, administrátor v Dobříši, ustanoven dekretem čj. 5593/58 od 1. 9. 1958 administrátorem v Sázavě-Černé Budy, okres Kutná Hora.
- Láb Svatopluk**, administrátor v Ondřejově, ustanoven dekretem čj. 5594/58 od 1. 9. 1958 administrátorem v Dobříši, okres týž.
- Bultas Aleš**, administrátor v Ohařích, ustanoven dekretem čj. 5604/58 od 1. 9. 1958 administrátorem v Ondřejově, okres Říčany a dekretem čj. 5607/58 excurrando admin. v Choceradech, okres Benešov.
- Klouďa Vojtěch**, administrátor v Ovčárech, ustanoven dekretem čj. 5605/58 od 1. 9. 1958 excurrando administrátorem v Ohařích, okres Kolín.
- Dvořák František**, administrátor v Sázavě-Černé Budy, ustanoven dekretem čj. 5660/58 od 1. 9. 1958 administrátorem v Karlových Varech-Rybářích, okres Karlovy Vary-město, dekretem čj. 5661/58 excurrando admin. v Radošově a dekretem čj. 5662/58 excurr. admin. ve Velichově, oboje okr. Ostrov n. Ohří.

Pensionování:

- Salač Václav**, farář a č. kanovník, odchází dnem 1. 9. 1958 do trvalé výslužby (čj. 5606/58).

Úmrtí:

- Kabilka Jan**, farář v. v. v Ohařích, zemřel 24. 8. 1958 ve věku 67 let (čj. 5603/58).
- Procházka Josef**, katecheta v. v., zemřel 20. 9. 1958 ve věku 80 let (čj. 6814/58).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Janíček Jan**, provisor ve Velkých Karlovicích, ustanoven dekretem čís. 4084/58 ze dne 21. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem ve Velkých Karlovicích.
- Zapletal Jaroslav**, novokněz v Záhlnicích, ustanoven dekretem čís. 4039/58 ze dne 21. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 kooperátorem v Šumperku.
- Kulavík Květoslav**, kooperátor, Šumperk, ustanoven dekretem čís. 4037/58 ze dne 21. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem ve Vysokých Zibřovicích.
- Soustek Josef**, kooperátor v Prostějově u sv. Kříže, ustanoven dekretem čís. 4036/58 ze dne 19. 7. 1958, s účinností od 15. 7. 1958 provisorem v Olomouci-Hejčíně.
- Goldmann Karel**, novokněz, Koryčany, ustanoven dekretem čís. 4038/58 ze dne 19. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 kooperátorem v Ostravě-Zábřehu.
- Uhlář Antonín**, kooperátor v Ostravě-Zábřehu, ustanoven dekretem čís. 4032/58 ze dne 19. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem ve Studénce.
- Melichárek Jiří**, novokněz, Gottwaldov, ustanoven dekretem čís. 4174/58, s účinností od 1. 8. 1958, kooperátorem v Nivnici.
- Král Vojtěch**, provisor, Želechovice, ustanoven dekretem čís. 4175/58, s účinností od 1. 8. 1958 provisorem v Gottwaldově-Malenovicích.
- Sperlík Vilém**, t. č. m. sl., posledně kooperátor u sv. Mořice v Olomouci, ustanoven dekretem čís. 4040/58 ze dne 30. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem v Mladějovicích.
- Čechal Miroslav**, administrátor v Liptáni, ustanoven dekretem čís. 4033/58 ze dne 30. 7. 1958, s účinností od 1. 8. 1958 excurrando administrátorem v Třešně.
- Wariš František**, kooperátor, Nivnice, ustanoven dekretem čís. 4303/58, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem v Hořticích.
- Dubina Stanislav**, t. č. m. sl., s výpomocí v ústavě ČKCH, ustanoven dekretem čís. 4285/58, s účinností od 1. 8. 1958 provisorem v Želechovicích.
- Jelšík Fabián**, administrátor, Hořtice, o. Kroměříž, ustanoven dekretem čís. 4306/58, s účinností od 1. 8. 1958 administrátorem ve Zlobicích.
- Loprais Antonín**, kooperátor, Fulnek, ustanoven dekretem čís. 4375/58, s účinností od 1. 9. 1958 administrátorem ve Fulneku.

Časar Ludvík, farář, Třemešná, výměrem č. 3503/58 ze dne 19. 7. 1958 přeložen na trvalý odpočinek s účinností od 1. 8. 1958.

Novotný Antonín, farář, Fulnek, výměrem č. 3931/58 ze dne 19. 7. 1958 přeložen na trvalý odpočinek s účinností od 1. 9. 1958.

Kubiček František, VII. sidelní kanovník v Olomouci, výměrem čís. Ord. 410/58 přeložen na trvalý odpočinek s účinností od 1. 8. 1958.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Ustanovení:

- Cetlovský Stanislav**, administrátor, Nová Ves u Ml. Vožice, administrátorem v Zavlekově a excur. administrátorem v Hradešicích (okres Horažďovice) od 1. 6. 1958 (č. 805/58).
- Šálek Jaroslav**, administrátor v Zavlekově, administrátorem v Nové Vsi u Ml. Vožice a excur. administrátorem v Hořticích u Ml. Vožice (okres Votice) od 1. 6. 1958 (č. 982/58).
- Košek Václav**, administrátor, Nepomuk, administrátorem v Čížové (okres Písek) od 1. 5. 1958 (č. 833/58).
- Schreier Josef**, administrátor, Čížová, administrátorem v Nepomuku a excur. administrátorem v Prádle a Vrčeni (okres Blovice) od 1. 5. 1958 (čís. 810/58).
- Sedláček Antonín**, administrátor, Opařany, administrátorem v Sepekově a excur. administrátorem v Hodušíně (okres Milevsko) od 1. 5. 1958 (č. 1035/58).
- Brada Josef**, administrátor, Hroby, administrátorem v Opařanech (okres Milevsko) od 1. 5. 1958 (č. 1036/58).
- Fürbacher Bohumil**, administrátor, Neurazy, administrátorem v Němčicích u Klatov a Předslav. (okres Klatovy) od 1. 5. 1958 (č. 802/58).
- Kaňák Václav**, kaplan, Chýnov, excur. administrátorem v Hrobech (okr. Tábor) od 1. 7. 1958 (č. 1173/58).
- Kohout Rudolf**, administrátor, Vimperk, excur. administrátorem v Kvildě, Sv. Marí, Novém Světě Krokusové Huti, Knížecí Pláni a Kunžvartě (okres Vimperk) od 1. 8. 1958 (č. 1531/58).
- Krejsa Jan**, kaplan, Horažďovice, kaplanem ve Vimperku (okres Vimperk) od 1. 8. 1958 (č. 1532/58).
- Klabouch Václav**, sídel. kanovník v Čes. Budějovicích, rektorem Růženeckého kostela P. Marie v Č. Budějovicích od 1. 8. 1958 (č. 1353/58).
- Ovák František**, rektor Růženeckého kostela P. Marie v Čes. Budějovicích, rektorem kostela P. Marie v Čes. Budějovicích od 1. 8. 1958 (č. 1354/58).
- Skřepek Bruno**, administrátor, Větrní, administrátorem v Bošilci (okres Soběslav) od 1. 8. 1958 (čís. 1355/58).
- Štemberk Pavel**, administrátor v Červnísku, administrátorem ve Větrní a excur. administrátorem v Zátoni (okres Č. Krumlov) od 1. 8. 1958 (č. 1356/58).
- Střeleček Alois**, administrátor, Bělčice, excur. administrátorem v Červnísku (okres Blatná) od 1. 8. 1958 (č. 1370/58).
- Kortan Alois**, administrátor, Březnice, excur. administrátorem v Drahenicích (okres Blatná) od 1. 8. 1958 (č. 1372/58).
- Čapský Ludvík**, administrátor, Zbytiny, administrátorem v Lažišti a excur. administrátorem v Husinc a Záblatí (okres Prachatice) od 1. 8. 1958 (č. 1447/58).
- Goldschmid Václav**, posvěcenec, kaplanem v Lažišti (okres Prachatice) od 15. 8. 1958 (č. 1521/58).
- Kaše Václav**, administrátor, Volary, excur. administrátorem ve Zbytinách, Křišťanově a Cudrovicích (okres Prachatice) od 1. 8. 1958 (č. 1448/58).
- Zdeněk Josef**, administrátor, Bešiny, excur. administrátorem v Chlístově (okres Klatovy) od 1. 8. 1958 (č. 1501/58).

Zpovědníci:

- Drnek Josef**, administrátor, Janovice nad Úhl., jmenován mimořádným zpovědníkem Šedých sester III. řádu sv. Františka Seraf. v nemocnici v Klatovech (č. 913/58).

Pensionování:

- Štojd I Jan**, farář, Němčice u Klatov, výměrem čís. 1077/58, s platností od 1. 5. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.
- Šebesta Jaroslav**, děkan v Táboře, výměrem čís. 1403/58, s platností od 1. 8. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.
- Šima František**, farář v Deštné, výměrem č. 1451/58, s platností od 15. 8. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.

Úmrtí:

- Lexa Tomáš**, os. děkan v Bošilci, zemřel 5. 6. 1958.
- Matuška Jan**, býv. administrátor v Soběnově, zemřel 6. 6. 1958 v Senohrabech.
- Šlegr Tomáš**, katecheta v. v. v Strunkovici n. Bl., zemřel 29. 3. 1958.
- Jelínek Václav**, os. děkan v. v. v Senohrabech, zemřel 19. 4. 1958.
- Kubiska Jan**, os. děkan v. v. v Senohrabech, zemřel 22. 4. 1958.
- Pražák Jan**, os. děkan, Novosedly nad Než., zemřel 4. 5. 1958.

Pensionování:

- Větrovec Karel**, farář, Černívsko, výměrem č. 715/58 s platností od 1. 5. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.
- Vais Jan**, farář, Bubovice, výměrem č. 858/58 s platností od 1. 5. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.
- Korál František**, farář, Strašín, výměrem č. 962/58 s platností od 1. 5. 1958 přeložen na trvalý odpočinek.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování:

- Vítek Karel**, děkan a administrátor ve Vratislavicích, jmenován čestným arciděkanem, č. dekr. 343 z 25. března 1958.
- Drábek Jaroslav**, vikář a administrátor v Děčíně IV, jmenován osobním děkanem, č. dekr. 299/58 ze dne 15. března 1958.
- Padrta Jan**, administrátor a vik. sekretář v Mnichově Hradišti, jmenován správcem vikariátu mnichovohradištského, č. dekr. 1756 z 20. V. 1958.
- Dobiáš Josef**, administrátor ve Cvikově, jmenován vikariátním sekretářem vikariátu Nový Bor, č. dekr. 1762/58 z 21. V. 1958.
- Kostka Alfred**, děkan, Semily, jmenován vikariátním sekretářem vikariátu Jablonec n. Nis., č. dekr. 1759/58 z 1. VI. 1958.
- Melan Mojmír**, administrátor v Sobotce, jmenován vikariátním sekretářem vikariátu mnichovohradištského, č. dekr. 1757/58 z 21. V. 1958.

Jmenování a ustanovení:

- Černý Václav**, I. vikarista v Litoměřicích, ustanoven s platností od 1. března 1958 administrátorem v Křešicích a excurrendo administrátorem v Býčkovicích a Záhořanech, vše okres a vikariát Litoměřice, č. dekr. 772/58 ze dne 26. února 1958.
- Maryška Zdeněk**, administrátor v Bečově u Mostu, ustanoven s platností od 1. května 1958 administrátorem v Horním Tanvaldě a excurrendo administrátorem v Albrechticích, vše okres a vikariát Jablonec n. Nisou, č. dekr. 1371/58 ze dne 22. dubna 1958.
- Skácel Bohuslav**, administrátor ve Vlastibořicích, ustanoven s platností od 1. května 1958 excurrendo administrátorem farnosti Přepeře, okres Turnov, vikariát Mnichovo Hradiště, č. dekr. 1197/58 ze dne 12. dubna 1958.
- Špička Antonín**, kaplan v Újezdě pod Troskami, ustanoven s okamžitou platností administrátorem v Hrubé Skále a excurrendo administrátorem farnosti Vyskeř a Týn-Rovensko, vše okres Turnov a vikariát Mnichovo Hradiště, č. dekr. 1456/58 ze dne 29. dubna 1958.
- Vítek Karel**, administrátor, ustanoven s okamžitou platností administrátorem ve Stráži n. Nisou a excurrendo administrátorem farnosti: Nová Ves u Chrástavy a Mníšek, vše okres a vikariát Liberec, č. dekr. 891/58 ze dne 12. března 1958.
- Blaha Antonín**, administrátor v Trmicích, ustanoven s platností od 15. června 1958 administrátorem v Chomutově a excurrendo administrátorem farnosti: Krbice, Kralupy u Chomutova, Křínov, Místo, Hora

sv. Šebestiána, vše okres Chomutov, vikariát Most, č. dekr. 1769/58 z 22. V. 1958.

Vala František, farář, Lesnice, výměrem č. 4108/53 ze dne 13. 8. 1958 přeložen na trvalý odpočinek s účinností od 1. 9. 1958.

Hefka Antonín, kaplan v Rumburku, ustanoven s platností od 1. srpna 1958 administrátorem v Jiřetíně pod Jedlovou a excurrendo administrátorem farností Dolní Podluží a Studánka, vše okres Rumburk, vikariát Nový Bor, č. dekr. 2535/58 z 25. VII. 1958.

Hendrich Josef, administrátor v Jablonném v Podještědí, ustanoven s platností od 1. června 1958 administrátorem v Kování a excurrendo administrátorem farnosti Skalsko, vše okres Doksy, vikariát Česká Lípa, č. dekr. 1655/58 z 15. V. 1958.

Hevera Rudolf, administrátor v Údlících u Chomutova, ustanoven s platností od 1. VI. 1958 administrátorem v Zákupcích a excurrendo administrátorem farností Brenná a Dobranov, vše okres a vikariát Česká Lípa, č. dekr. 1611/58 z 12. V. 1958.

Hrubý František, administrátor a os. děkan v Podbořanech, ustanoven s platností od 1. srpna 1958 excurrendo administrátorem farností Kněžice u Podbořan a Pšov, vše okres a vikariát Podbořany, č. dekr. 2574/58 z 30. VII. 1958.

Kahoun Karel, kaplan a administrátor v Bílině, ustanoven s platností od 1. června 1958 administrátorem v Jablonném v Podještědí a excurrendo administrátorem farností Jitrava a Rýnoltice, vše okres a vikariát Liberec, č. dekr. 1653/58 z 14. V. 1958.

Kolář František, administrátor a os. děkan v Chomutově, ustanoven s platností od 15. června 1958 administrátorem v Trmicích a excurrendo administrátorem farnosti Předlice, vše okres a vikariát Ústí n. L., č. dekr. 1770/58 z 15. VI. 1958.

Kováčik Josef, administrátor v Kování, ustanoven s platností od 1. VI. 1958 administrátorem ve Frýdlantě v Čechách a excurrendo administrátorem farností Bulovka, Dětrichov, Ves, vše okres Frýdlant v Čechách a vikariát Liberec, č. dekr. 1656/58 z 15. V. 1958.

Palme Josef, administrátor v Bílině, ustanoven s platností od 1. VI. v Modlanech, okres Teplice, vikariát Duchcov a excurrendo administrátorem farnosti Cínovec, okres Teplice a vikariát Duchcov, č. dekr. 1453/58 z 28. dubna 1958.

Pirný Tomáš, administrátor v Modlanech, ustanoven s platností od 1. června 1958 administrátorem v Bečově u Mostu, okres a vikariát Most a excurrendo administrátorem farností Blažim, okres a vikariát Žatec, č. dekr. 1438/58 z 26. IV. 1958.

Pisinger František, novokněz, jmenován s platností od 15. srpna 1958 druhým vikaristou při katedrálním chrámu Páně svatého Štěpána-prvomučedníka v Litoměřicích, č. dekr. 2534/58 z 25. 7. 1958.

Rössler Beno, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1958 kaplanem v Turnově, okres Turnov, vikariát Mnichovo Hradiště, č. dekr. 2582/58 z 30. 7. 1958.

Ruisl Klement, administrátor ve Frýdlantě v Čechách, ustanoven s platností od 1. června 1958 administrátorem v Turnově a excurrendo administrátorem farnosti Všeň, vše okres Turnov a vikariát Mnichovo Hradiště, č. dekr. 1193/58 z 11. IV. 1958.

Rezníček Bohumil, administrátor ad interim v Turnově, ustanoven s platností od 1. VI. 1958 administrátorem v Bílině a excurrendo administrátorem farností Lužice, České Zlatníky, Želenice, Mrzlce, Jenišův Újezd, vše okres Bílina, vikariát Duchcov, č. dekr. 1650/58 z 14. V. 1958.

Vosáhl Václav, administrátor v Jiřetíně pod Jedlovou, ustanoven s platností od 1. srpna 1958 administrátorem v Lipové, okres Rumburk, vikariát Nový Bor, č. dekr. 2539/58 z 25. 7. 1958.

Jurisdikce:

- Semík František**, obdržel jurisdikci k duchovenské činnosti u řeholních sester v Domově důchodců České katolické Charity v Jiřetíně pod Jedlovou s platností od 1. srpna 1958, č. dekr. 2541/58 z 26. 7. 1958.
- Tvrđý Arpád**, duchovní v Košátkách, obdržel jurisdikci k duchovenské činnosti v Ošetřovatelském ústavě v Košátkách, zámeček, okres Mladá Boleslav, č. dekr. 323/58 ze dne 28. března 1958.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK VIII

ČÍSLO 10

Nová viditelná hlava církve

P. Alfons Daňha: Náš advent

ThDr. Antonín Salajka: Obraz Boží v člověku

ThDr. Jaroslav Michal: Zřízení prvokřestanské církve

*ThDr. Jaroslav Kouřil: Co žádá současná doba od kněze-
kazatele*

P. Karel Sahan: Eucharistická hostina - Communio

P. Antonín Hugo Bradáč: Kouzlo českých vánoc

P. Václav Zima: Modlitba a skutky

Dr. Pavel Režný: První český renesanční malíř

Kanovník Ladislav Škoda: Úloha tisku

Ing. V. a Z. Červený: Předzvěst zániku kapitalismu

P. Jan Mára: Věrného přítele kdo nalezne?

10

1958

ANIMARUM PASTOR

COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. ALFONS DAÑHA: De Adventu sacerdotum et fidelium.

A saeculis desiderium humanitatis totius redemptionis a peccato originali peccatum est inscrutabili sapientia Dei, qui suum unigenitum Filium dedit, ut cruento sacrificio in cruce humanitatem redimeret. Etiam in parte vitae cotidianae nos omnes appetimus liberationem ab incommodis variorum systematum et ordinum socialium molestiam exhibentes iter huius vitae. Noster adventus utinam plenum eventum habeat etiam in adimplentione iusti et recti socialis ordinis pro omnibus hominibus!

Dr. ANTONÍN SALAJKA: Imago Dei in homine.

Quaestionem speculativam sat difficilem: de imagine Dei in homine (Gen 1, 26—7) auctor articuli aggreditur, exegesim huius textus adducit et totum hominem imaginem Dei naturalem esse inde deducit et quidem in sensu relativo. Character positivus ideae theologicae de homine tamquam Dei imagine duo denotat: superioritatem hominis in mundo visibili super alias creaturas inferiores necnon specificam hominis naturam in relatione ad spiritus puros. Quaestio autem utrum et in quantum homo imaginem Dei Trini esse ex textu Gen 1, 26 non possit exegetice, sed theologice tantum (sec. S. Augustinum et S. Thomam) deducere.

ThDr. JAROSLAV MICHAL: De institutione primordii Ecclesiae Dei.

Scriptor huius materiae solvit quaestionem institutionis primordii Ecclesiae Dei per viam historiae et studiorum antiquarum litterarum. Simul autem interpretatur theoria curae et administrationis communitatis pariter unius imperii et principatus divina ipsa origine.

ThDr. JAROSLAV KOUŘIL: Quid a sacerdote hic dies postulet et roget?

Verba divina nuntianda fidelibus renovemus et reficiamus! Verba divina a nobis prolata semper et strenue sita sint in fundamentis ancoris iactis in Revelatione, item ne sint haec verba sacra praeter modum vivendi et agendi fidelium huius temporis! Orator a sacris ne sit auribus captus et simul caecus ad vitam et eius iustas necessitates! Sacerdos Christi gaudeat cum gaudentibus, flet cum flentibus, impediatur tentationes, sanet et curet lapsus et vitia fidelium! Videamus modum agendi et docendi Nostri Salvatoris et Magistri tempore suae vitae publicae! Erudiamur a magnificis et nobiles moderatoribus vitae spiritualis saeculorum praeteritorum! Omnis sacerdos-ecclesiastes-orator a sacris oculos convertat acute et strenue in suam propriam vitam animae!

Dr. PAVEL REŽNÝ: Primus de Bohemia artifex et pictor generis artis pingendi renascendi.

Parum nobis notus pictor hodie nuncupatus ut Magisterpictor Litomericensis, natus fortasse altera dimidia parte XV. saeculi, vixit et cumulum generis posterioris artis pingendi Gothorum patriae originis et successus novi stili artis renascendi. Suis operibus cursum huius generis artis consecutus est ita acute ut nemo ei par esse valuerit toto decursu XVI. saeculi. Additamentum imaginibus ornatum nostrorum Commentariorum periodicorum praebet specimina tabularum pictarum Magisterpictoris Litomericensis.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

V konklave kardinálů byl dne 28. října 1958 zvolen novou právoplatnou nejvyšší viditelnou hlavou svaté matky Církve Angelo Giuseppe kardinál Roncalli, patriarcha benátský, který přijal jméno

JAN XXIII.

Nově zvolený svatý Otec se narodil 25. listopadu 1881 v Sotto il Monte v diecési Bergamo v severní Itálii jako syn zemědělského dělníka. Na kněze byl vysvěcen 10. srpna 1904, byl profesorem církevních dějin v bergamském semináři, odkud byl roku 1921 povolán do Říma, kde působil v Kongregaci de Propaganda fide. Na biskupa byl vysvěcen 19. března 1925. Působil jako apoštolský delegát v Bulharsku, Turecku a Řecku. V letech 1944–1953 byl papežským nunciem v Paříži a od roku 1952 současně stálým pozorovatelem u UNESCO. Za svou diplomatickou činnost ve Francii byl vyznamenán velkokřížem Čestné legie. Kardinálem byl jmenován v konsistoři 12. ledna 1953 a 15. ledna 1953 se stal patriarchou benátským, kde působil až do svého zvolení papežem.

SVATÉHO NÁM OTCE JANA.
BOŽE, CHRAŇ A ZACHOVEJ!

Náš advent

P. Alfons Daňha

Měl svůj „advent“ Starý zákon. Z ráje Adamova vnesena byla v lidské pokolení palčivá touha po zmírnění, ano vykoupení z běd, slz, útrap a tíže, jež nanesl hřích prarodičů do duší i vzájemných styků osobních i celých národů. — Trpělo lidstvo, byť kulturou tak vynikalo, že dodnes zachované stopy mluví o vynikající výši jejich tisícileté vzdělanosti. Avšak nejtěžší tradice této touhy po vykoupení spájela malý, ale Prozřetelností vyvolený národ izraelský uprostřed mohutných i výbojných sousedů. Abrahamova neohrožená víra zajistila Izraeli toto čestné postavení mezi všemi národy. Ujistění a příslib Hospodinův, že z Izraele vyjde Vykupitel, v ráji prarodičům slíbený, byl jitřenkou adventu celého starého světa. „Přijde, přijde Vykupitel,“ — ozývá-li se dnes při adventních našich bohoslužbách — týž hlas, echem toužebně radostným ozýval se tisíciletí Izraelem. To echo oděli, inspiřací Ducha sv., četní starozákonní proroci v celých svazcích svých překrásných a úžasně hlubokých proroctví. Jím těšili se Izraelité ve svých domovech, práci — bojích a zápasech i vyhnanství v Egyptě a Babylonii. Jejich modlitby — žalmy podnes hlásají ohlas tohoto adventu.

A čím více zpěnily se — i v Izraeli — vlny nenávisti, zloby, nepřátelství, sobectví — kdy už svět lásky ztrácel, tehdy tím mohutněji ozývala se touha po něčem, co nazýváme „vykoupení“. Advent končil. Přichází Vykupitel. Roztrženou oponou v chrámu jeruzalémském už prosvítá slunko spásy. Láska, zažehnutá na Kalvárii, oslnila lidstvo. Krize světa umírajícího nudou a bludem zažehnána. Svět bude žít láskou. Modlám sobectví a ukrutného vykořisťování chudých, malých, pracujících hrozí pád pod úderem nové devise Ježíšovy: „Přikázání nové dávám vám, abyste se milovali vespolek.“ Nepadly modly hned. Tři století se bránily. Tři století krvavě zápasili mocní, vládci, sobci, tyraní lidstva o vítězství. Marně. „Až budu povýšen, vše potáhnu k sobě.“ Láska Kristova měla změnit tvářnost světa. Staletími a tisíciletí prošla Jeho láska lidstvem. Bohužel, splnila se slova evangelisty Jana: „Do vlastního přišel a svoji Ho nepřijali.“ Měla Kalvárie — měla Jeho láska sbratřit svět. Měl Kristus svým políbením lásky oblažit všechny národy a zatím ani „svoji“ Ho nepoznali. Inkarnace lásky zvrhla se tolikrát ve zdroj až ďábelské nenávisti. Sobectví — zisťnost — válečná hysterie triumfovala a tolikrát dala svoji signaturu celým stoletím — nejvíc našemu. Není náhodou, nýbrž Prozřetelností Páně, že 20. století papežem Lvem XIII. jako výstižné znamení vtištěn byl kult nejsv. Srdece Páně. Kult, vyzdvihující lidstvo z prachu všednosti, lhostejnosti, sobectví a nenávisti k ideálu ryzí lásky, skvíci se vzájemnou upřímností, rovností a bratrstvím. — A stalo se? Ve dvou světových válkách našeho století zradilo lidstvo — řekněme vládnoucí činitelé a rozhodčí — tento ideál. Celý organismus světa, jeho instiřuce, vlády zachvěly a roztrásly se smrtelně, protože nastala už krize, aby z nemoci kapitalistického vykořisťování člověka člověkem vyzdravělo lidstvo. A n o — n á š a d v e n t , protože ještě všichni nepochopili to, co Kristus chtěl dáti světu: „Pokoj svůj dávám vám.“ — Blíží se nová doba. Doba, kterou chtěli lidé nastoupit už po první světové vřavě, ale teorie „čisté rasy a krve“ nepochopila, že spravedlnost a právo má být devisou pro všechny národy. Proto došlo k druhé světové válce, která přivedla ad absurdum čtitele fašismu. — A oni se nepolepšili. Moře krve, miliardy kulturních a hospodářských hodnot padlo bláznovství fašismu za oběť. A proto závan sociálních reforem z bratrského Východu stal se signálem lepšího našeho zítřka. Blíží se nová doba — náš advent — doba atomu se všemi vymoženostmi, doba zrychleného tempa života na globu i ve stratosféře. Dnes národové jsou si skoro tak blízcí jako — abych užil přirovnání — sousedé jedné visky. Dnes spjal národy zájem sbratření. Dnes vlny éteru přenášejí vzájemnou lásku a porozumění mezi všemi kontinenty světa. Bílá — žlutá — černá rasa — se všemi odstíny vytváří jeden domov, všem společný. „Den Spojených národů“ — 24. říjen — měl být podle úvodní Charty zevním vyjádřením této plamenné touhy světa: „My, lid Spojených národů — jsouce odhodláni uchrániti budoucí pokolení metly války, která dvakrát během našeho života přinesla lidstvu nevýslovné strasti, a k tomu cíli pěstovati snášlivost a žítí spolu vzájemně v míru jako dobří sousedé — rozhodli jsme se sdružití své úsilí, abychom dosáhli těchto záměrů.“ A jako na krvavé Kalvárii druhé světové války — v koncentračních táborech sešli se lidé takřka z celé Evropy, kde se poznali, kde si slibovali, že nikdy nedají vznítit požár další války — tak dnes roste tábor míru a sbratření všech národů nezadržitelným tempem. Vlasta Fučíková ve svém hlavním referátu na IV. československém sjezdu obránců míru názorně řekla: „Mezi státy socialistické soustavy, tvořící obrovitý kompaktní celek od břehů Labe ve střední Evropě přes celou severní a střední Asii až k Tichému oceánu, se vytvořily nové, v dějinách dosud neexistující mezinárodní vztahy. Jsou budovány na zásadách plně rovnoprávnosti, respektování územní celistvosti, státní nezávislosti a svrchovanosti a nevměšování do vnitřních záležitostí. Neoddělitelnou součástí těchto nových vztahů je to, že

si státy socialistické soustavy navzájem pomáhají jak v rozvoji hospodářství, tak i rozvoji kulturním, v neustálém zvyšování životní úrovně pracujícího lidu. Tím dosahují oné veliké morální autority, která je nesmírně důležitým činitelem světového míru.“

Mír — mír světu jest jen plodem lásky a podle učení Kristova povinností každého člověka nového světa. „Milujte se vespolek!“ Křesťanství — a v první řadě my kněží — nesmíme stát stranou žádné mírové akce. Nehledě k denní mešní liturgii, v níž svorně v celém světě voláme: „Da propitius pacem in diebus nostris!“ Nejvlastnější povinností naší jest, každou absolucí vlít mír do kající duše a usmířit rozhněvaného Pána. Není tedy nic obzvláštního, že nás všechny kněze v Československu zastupuje a sdružuje Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva. Skutky apoštolské ve všech kapitolách mluví o mírovém působení prvních apoštolů, kteří znali a bezpočtukrát slyšeli z úst Kristových evangelium míru a lásky.

Proto až letos o půlnoční mši sv. zapějeme „Gloria in excelsis Deo“, učiníme přitom čestný závazek pro příští rok 1959 — chci být apoštolem, hlasatelem i činitelem krásné a záslužné akce mírové — „Et in terra pax hominibus bonae voluntatis“.

OBRAZ BOŽÍ V ČLOVĚKU

Poslední stvořitelské slovo, jímž Bůh vyjadřuje své rozhodnutí o vzniku člověka, zní slavnostním způsobem: „Učiníme člověka k obrazu a podobnosti svému: a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nade vší zemí i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi. I stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu Božím stvořil ho, muže a ženu stvořil je“ (Gen. 1, 26–27). O způsobu, jak vznikli první lidé a které jsou podstatné části člověka, se vypravuje dále: „Utvořil Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl ve tvář jeho dech života; tak se stal člověk živoucím živočichem... Seslal tedy Hospodin Bůh na Adama tvrdý spánek; když usnul, vyňal mu jedno žebro a místo jeho vyplnil masem. Ze žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi“ (Gen. 2, 7, 21 dd.). Z uvedených slov Genese především plyne, že první lidé vznikli neprostřední činností Boží, a to jak podle těla, tak podle duše. I když se o stvoření duše Eviny nečiní zmínka, byla podobně jako duše Adamova od Boha neprostředně stvořena, což je zřejmé ze slov, jimiž se vůbec o původu Evy vypravuje. Stvořil-li Bůh z ničeho duši Adamovu, musil podobně stvořit též duši Evinu. Právě-li se dále, že Bůh učinil tělo Adamovo „z hlíny země“ a tělo Evino „ze žebra Adamova“, nejde tu o stvoření v přesném smyslu (creatio prima), nýbrž o spoluvytvoření (concreatio, creatio secunda), neboť Bůh použil již stvořené látky a z ní vzdělal tělo Adamovo i Evino svou neprostřední všemohoucí činností. Konečně je zřejmé, že Genese vypravuje o vzniku těla Adamova a Evina způsobem anthropomorfním. Musíme zde rozlišovati pravdu děje (veritatem facti), tj. neprostředního vzniku těla Adamova a Evina od způsobu, jak autor Genese tuto pravdu vylíčil.

Ve slovech Genese „k obrazu a podobnosti“ (1, 26) jest vyslovena idea, podle které má býti člověk ve světovém plánu Božím „obrazem a podobností“ samého Boha. Tato idea člověka jest ve vlastním smyslu formálně ideou vyslovenou Bohem samým, materiálně pak vyjadřuje podstatu a určení člověka v bezprostředním vztahu k Bohu. Vyjadřuje se tu nejen to, že člověk jest živočich rozumný (animal rationale), nýbrž je tu dán základ k hlubšímu pojetí lidské přirozenosti ve vztahu k jejímu nábožensko-mravnímu a nadpřirozenému zdokonalení.

Jaký jest formální smysl tvůrčích slov Genese: „k obrazu (κατ' εἰκόνα, kat' eikona) a podobnosti (καθ' ομοίωσιν, kath' homoiōsin) svému“? Je především exegeticky zřejmé a dogmaticky jisté, že „obraz a podobnost“ Boží má vyjadřovati přednost, která patří k přirozenosti člověka a která představuje jeho specifickou bytnost vzhledem k ostatním viditelným tvůrům, která nezávisle k nadpřirozenému povýšení anebo mravnímu stavu člověka patří a proto také i po pádu Adamově do hříchu nadále trvá. Tato slova však vyjadřují i nadpřirozené podobnosti člověka s Bohem,

je pouze otázkou, děje-li se tak v literárním smyslu, přímo a bezprostředně, nebo pouze v duchovním smyslu, nepřímou a prostředně. Z hlediska exegetického je zřejmo, že uvedená slova v literárním smyslu jsou jen obrazem a podobností, které tvůrčím úkonem Božím vstupují ve skutečnost, v podstatné přirozenosti člověka jsou obsaženy a po hříchu zůstávají.

Slova „učinili k obrazu a podobnosti“ mohou také znamenati určení (cíl), kterého má člověk od Boha pocházející svou přirozeností nebo nadpřirozeným působením Božím dosáhnouti. Takové určení, státi se totiž Bohu podobným, je v uvedených slovech spoluobsaženo, jak také sv. Otcové zvlášť o slově „podobnosti“ (ad similitudinem) vykládají. Přímou však a ve vlastním smyslu, jak plyne z textu i kontextu, značí nikoliv něco u člověka nebo od člověka uskutečnitelného, nýbrž něco přímo od Boha jeho tvůrčím úkonem v přirozenosti člověka uskutečněného, takže člověk podle své přirozenosti má v sobě obraz Boží neboli jest přirozeným obrazem Božím. Určení člověku vlastní zakládá se právě na jeho charakteru jako obrazu a podobnosti Božím a ihned přestává, jakmile člověk tento charakter ztrácí. Aktivní schopnost však, dosáhnouti svého přirozeného určení a zvláště mravní vloha, tj. schopnost k mravnímu životu, patří jako dobro k lidské přirozenosti, proto nemůže býti ztracena hříchem, nýbrž pouze ve své činnosti bržděna.

Z těchto důvodů plyne dále, že slova „učinili k obrazu“, nebo jak čtou sv. Otcové a také Vulgata (jen Sir. 17, 1) κατ' εἰκόνα, kat' eikona, podle obrazu, secundum imaginem, nemohou míti formálně smysl, jakoby byl člověk učiněn podle nebo před nebo mimo něj existujícího obrazu a podobnosti Božího. Slovo „podle“ (secundum) jest spíše jen jiný obrat za „v“, „k“ nebo „jako“ obraz; vzor obrazu a podobnosti je týž, jakož i člověka samého, totiž Bůh. To je nutno zdůrazniti, neboť by tu mohla vzniknouti nesprávná představa, že člověk má od přirozenosti pouze určení, aby připodobněním k obrazu Božím se stal obrazem Božím, aniž by takovým již od své přirozenosti byl. Naproti tomu nemůže býti do výrazu „k“ nebo „podle“ ve spojení k „učiníme“ vkládán smysl, že člověk jest obrazem a podobností Božím v absolutním smyslu, jako Syn Boží, nýbrž toliko ve smyslu relativním, přibližně. Nechce však býti vyloučeno, že v Bohu samém existující obraz Boží (imago Dei), totiž Syn Boží, má býti chápán jako vzor přirozeného obrazu v člověku; spíše je tento obraz ve výrazu obraz Boží již proto podstatně obsažen, neboť Logos (Slovo) obsahuje v sobě ideje všeho stvořeného a je také vzorem rozumného bytí (srv. M. J. Scheeben, Handbuch der katholischen Dogmatik, II. Freiburg i. Br. 1878, 116 ss.).

Nelze říci, že „obraz a podobnost“ vyjadřují vlastnost přirozenosti lidské nebo její součást, nýbrž označují celého člověka nebo člověka podle celé jeho přirozenosti. Podle mluvy Písma sv. nemá člověk pouze

obraz a podobenství Boží, nýbrž *jest* obrazem a podobstvím Božím. Tak jako uvedená slova označují celou lidskou přirozenost, plyne z nich ve srovnání s Gen. 2, 7 („Utvořil Hospodin Bůh člověka z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dech života; tak se stal člověk živoucím živočichem“), že člověk podle svého duší zformovaného těla *jest* „stínovým obrazem“ Božím, podle své duše pak má skutečnou podobnost s Bohem jakožto živým duchem, a tak jako oduševnělé tělo je současně obrazem a podobstvím nebo živoucí podobou (simulacrum) živého Boha. Právě jako viditelný a živý obraz Boží *jest* člověk korunou viditelného tvorstva.

Z řečeného plyne, že tělo nikoliv pro sebe nebo sebou samým *jest* obrazem Božím; neboť jako pouze od své duchové duše a skrze ni má svou zevnější formu, čímž činí viditelným majestát Boží, podobně má pouze v samé duši vnitřní oživující formu, podstatné bytí, kterým se stává živým a vlastním obrazem Božím.

Proto musíme dáti slovům Genese smysl: Učíme člověka tak, aby v něm byl obraz a podobenství Boží. Protože však to, co *jest* v člověku obrazem Božím, současně ho činí člověkem, na rozdíl od nižších bytostí, a protože dále duch v člověku vzhledem k své nadvládě nad tělem představuje mravně celého člověka, stačí přijati v Písmě sv. běžný obraz (jako v paralelním místě Gen. 2, 7: „tak se stal člověk živoucím živočichem“, *factus est homo in animam viventem*), aby s tímto pojetím byl přiveden v soulad také skutečný výraz Písma sv.: „Učíme člověka k obrazu“.

2. Positivní obsah a vlastní charakter theologické ideje člověka jako obrazu Božího, obsažené ve tvůrčím slově Božím, se jeví dvojnásobně: především zdola nahoru, pokud totiž slova Genese vyjadřují povýšenost člověka nad nižšími bytostmi viditelného světa, za druhé pak shora dolů, pokud totiž ve slovech Písma sv. vyslovená idea současně obsahuje specifický charakter člověka, na rozdíl od neviditelného světa andělů.

V prvním směru: zdola nahoru, představuje se to, čím se člověk stává obrazem Božím, navenek následovně. Především projevuje se podle textu Genese obraz Boží v člověku tím, že je schopen a povolán, aby *ovládal celý viditelný svět*, tj. pokládal jej za své vlastnictví a používal k svým cílům, podobně jako Bůh ve své Prozřetelnosti ovládá celý svět viditelný i neviditelný. V této vlastnosti vládce *jest* však obsaženo, že člověk, podobně jako Bůh, musí mít důstojnost a schopnosti *osobní bytosti*, které jsou podmíněny *rozumem* a *svobodnou vůlí*. Uvedené vnitřní vlastnosti duše, patřící k její přirozenosti a jen u duchové podstaty myslitelné, žádají, aby také duše *duchovostí* své podstaty se Bohu podobala. A právě z této strany *jest* obraz Boží v člověku bezprostředním produktem stvoření. Duchová podstata duše, tj. její *nehmotnost*, se projevuje v její *neporušitelnosti* a tím dané *nesmrtnosti*, čímž v protikladu k pomíjejícím věcem i k smyslové části člověka má účast na nezměnitelnosti a věčnosti Boží. Z toho také plyne, že duchová duše může mít svůj původ jediné v bezprostředním stvoření od Boha (creacionismus), a proto proti všem pozemským bytostem co do svého původu a zvláště vnitřního způsobu *jest* v příbuzenském poměru k Bohu. Vyjadřuje to sv. Pavel: „Jsme-li tedy z rodu Božího...“ (Skut. 17, 29.) Jakožto obraz Boží podle své duchové přirozenosti *jest* duše, na rozdíl od nižších tvorů, Bohu podobná i tím, že její *duchovní život* může mít též obsah, totéž zaměření a spočinutí v témž předmětu jako v božském životě. Duše *jest* totiž uschnována a povolána k tomu, Boha samého *poznávat* a *milovat*, s ním se *spojovat*. Je dále povolána, aby v Bohu nalézala svou blaženost, aby Boha chválila a ctěla a jeho mravní dokonalost napodobovala.

Konečně plyne z toho, že duše, stejně jako Bůh, nemůže mít mimo Boha ani nějaký jiný cíl své blaženosti, ani jiný poslední cíl svého bytí, ani nějakou jinou za-

vazující normu jednání. Tak jako má duše své bytí a život od Boha, tak má také v Bohu svůj poslední cíl.

V druhém směru: shora dolů, přichází v úvahu obraz Boží v člověku na rozdíl od čistých duchů. V kontextu Genese to není ovšem vyjádřeno. Na základě dosavadních úvah však můžeme jednoduše říci, že obraz Boží v člověku je společný s anděly, avšak tak, že u posledních, poněvadž jsou pouze duchové, *jest* v čistší a vyšší způsobě Církevní spisovatelé již od počátku pokládali celého člověka na rozdíl od andělů za plastický obraz Boží. Musí tedy být u lidského ducha určitá, od anděla jej odlišující vlastnost, kterou má zvláštním způsobem účast na božské přirozenosti a kterou tudíž plněji a všestranněji než andělé v sobě představuje. Tak jako lidská duše (anima jakožto spiritus) před nižšími životními principy se podobá přirozenosti Boží v tom, že z vnitřku *jest* principem (zdrojem) duchovního života, podobného božskému, tak naopak duch v člověku jako tělo oduševňující duch (spiritus jako spiritus animans) *jest* přirozenosti božské zvlášť tak dalece podoben, jako tato zevně *jest* vnitřně působícím zdrojem bytí a života a zvlášť bytí a života tělesného světa, tedy vlastnosti, která u andělů nepřichází. Je zřejmé, že tuto vlastnost má lidský duch jen pod podmínkou, že přestává být pouhým duchem a že je s tělem, které informuje, spojen v jednu přirozenost. Zůstává však nadále pravým duchem, uchovává si svou samostatnost vůči tělu a tělesnému životu, podobně jako Bůh vůči na něm závislému stvořenému bytí a životu. Bez této podmínky by se vlastně o obrazu Božím ve vztahu duše k tělu nemohlo mluvit. Neboť nejde tu o zřízení a oživení těla skrze princip vázaný na tělo, nýbrž o výkon tohoto vlivu duchovním principem.

Tak jako Bůh svou vnitřní přítomností ve stvořených věcech jim propůjčuje a zachovává bytí a podstatnou formu, podobně působí lidský duch v těle svou vnitřní přítomností jeho organické bytí a utváření a plodí také z něho nové lidské organismy, což andělé nemohou. Jako Bůh svou vnitřní přítomností stvořitelky jiným věcem vdechuje život, tak sděluje lidský duch tělu vegetativní a živočišný život a disponuje tyto od něho zplozené nové organismy k převzetí života, což také andělé nemohou. Tak jako Bůh ve stvořených formách svou vnitřní krásu a velebnost do jisté míry projevuje a zevnější krásu a vznešenost mu patří, tak *jest* krása a podivuhodné utváření lidského těla jsou přirozeným zjevením vnitřní krásy důstojnosti ducha a jeho vlastnictvím; skutky anděla však jsou pouze projevem jeho myšlenky, viditelné podoby pak, v nichž se objevuje, nejsou ve vnitřní spojitosti s jeho krásou a důstojností. Jak Bůh bytostí, které hýbe, jako na něm vnitřně závislé a tedy z vnitřku hýbe, takže jejich činnost *jest* jeho činností, tak může lidský duch tělo, jako na něm závislý a mu náležející orgán má tak hýbat, že činnosti a pohyby těla vnitřně představují s hýbající činností ducha jedno jednání, které má účast na mravní stránce téhož. Andělé mohou však pohybovali tělesy jen ze zevnějšíku, a proto nečiní zevnější jednání, které by bylo ve vnitřním vztahu k jejich mravnímu životu. Jak konečně *jest* Bůh posledním vnitřním cílem všech věcí mimo něho, a to tak, že tyto co do svého bytí cele na něm závisí a jen ve vztahu k němu dosahují svého nejvyššího posvěcení a dokonalosti, tak *jest* duch v člověku vnitřním účelem nejdříve vlastního těla, které podle svého bytí je tu pro něho a v něm dosahuje svého posvěcení a dokonalosti. Protože však tělo člověka představuje nejvyšší organismus všeho tělesného světa, *jest* v něm a skrze ně celý tělesný svět vnitřně na lidském duchu tak závislý, že mu dává posvěcení a dokonalost a zvláště jeho vztah k Bohu jako svému poslednímu cíli zprostředkuje, čímž se stává jak pánem tělesného světa, tak jeho knězem, který svět s sebou k Bohu pozvedá a posvěcuje. Vztah tělesného světa k andělům je pouze zevnější, neboť žádné jiné pouto je s tímto nespojuje leč společenství principu a

posledního cíle, vnitřní spojení obou pak teprve v člověku se uskutečňuje.

Protože podle toho, co bylo řečeno, lidský duch proti nerozumným bytostem vzhledem k svému životu jest pravým obrazem Božím a vzhledem k své oživující síle plnějším obrazem, než jsou andělé, můžeme říci, jednak na základě spojení duchovného života s nižšími stupni života, jednak ducha samého s tělem, že celý člověk jako takový jest obrazem Božím, a to zvláštějším způsobem než andělé. Především proto, že to jako to, co jest uvnitř, se zevně projevuje, za druhé proto, že člověk v sobě formálně spojuje všechny stupně stvořeného bytí a života od nejnižšího k nejvyššímu a naopak. Poněvadž člověk není pouze spojovacím článkem duchovního a hmotného světa, nýbrž celý nižší svět se všemi stupni života zahrnuje a současně má účast na přirozenosti vyššího života, jest vlastně světem v malém (*μικρόκοσμος*, mikrósokosmos) a též všestranným představitelem Tvůrce světa.

Název „obraz Boží“, který v sobě obsahuje ideu celého člověka, je právě proto člověku připisován. Tento název se vyskytuje v pozdějších knihách Starého zákona, v Novém zákoně pak se dává Synu Božímu, aby se tak označila jeho povýšenost nade všemi tvory, podobně jako u člověka označuje jeho povýšenost nad ostatním viditelným světem. K tomuto dvojímu užití názvu „obraz Boží“ nutno poznamenat, především, že u Syna Božího jest použito tohoto názvu v absolutním smyslu, u člověka pak jen ve smyslu relativním; za druhé, podstatný rozdíl těchto dvou obrazů Božích nepřekáží, aby jeden obraz jako vnější druhému, jako vnitřnímu obrazu Božímu dokonale neodpovídal, takže jest jeho reprodukci; za třetí, právě tato shoda obou obrazů je důvodem, proč při vtělení jeden obraz mohl a musil být hypostaticky spojen s druhým, neboť vtělení samo jest co do své podstaty a významu vstupem vnitřního obrazu Božího do zevnějšího obrazu nebo obráceně vtělení zevnějšího obrazu Božího do vnitřního. Z toho konečně následuje, že člověk jako obraz Boží na jedné straně jest zevnějším a časovým obrazem (napodobením) vnitřního a věčného obrazu Božího, na druhé straně pak pravzorem posledního v jeho zevnějším a časovém hypostatickém zjevu.

3. Obraz Boží v člověku spočívá v jeho lidské přirozenosti na rozdíl od ostatních stvořených přirozeností. Písmo sv. napovídá otázku, zdali pohlavní rozdíl lidské přirozenosti nezakládá také rozdíl vzhledem k obrazu Božímu a dále, jakým způsobem rozdílnost božských osob se jeví v obrazu Božím v člověku (srv. Scheeben, uv. kn. 135 dd.).

Pokud jde o jsoucnost *obrazu Božího v muži a ženě*, je jasné, že jest u obou potud stejný, pokud jsou oba praví lidé, mající lidskou přirozenost. Vycházejíc z tohoto hlediska, mluví Písmo sv. o obrazu Božím v muži i ženě: „A stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil ho, muže a ženu stvořil je“ (Gen 1, 27) a označuje dále ženu jako „pomoc podobnou jemu“ (Gen 2, 18), tj. muži co do přirozenosti a tím i co do obrazu Božího. Nicméně je zde obraz Boží přímo a formálně připisován pouze muži. Zdůrazňuje to sv. Pavel, praví-li: „Neboť Adam byl stvořen první, potom Eva“ (1 Tim 2, 13) a jinde: „Neboť (muž) jest slávou Boží, žena však jest slávou mužovou. Není totiž muž ze ženy, nýbrž žena z muže. Vždyť ani nebyl stvořen muž pro ženu, nýbrž žena pro muže“ (1 Kor 11, 7 dd.). Sv. Pavel zde uvádí postup stvoření muže a ženy, jejich poměr k Bohu a k sobě samým. Adam i Eva podle své přirozenosti jsou jako lidé obrazem a podobstvím Božím, Adam však jest jím přímo (byl stvořen první, tedy jest představitel lidské přirozenosti a člověk vůbec), Eva pak nepřimo (pochází od Adama, obdržela svou lidskou přirozenost jeho prostřednictvím, má být jeho pomocnicí). Tím, že Bůh učinil Evu ze žebra Adamova, jako „pomoc podobnou jemu“, učinil ji také podobnou sobě.

Otázka, jakým způsobem se projevuje *trojice božských osob* v obrazu člověka vychází ze slov: „Učíme

člověka k obrazu a podobenství svému“ (Gen 1, 26), kde podle obvyklého církevního pojetí plurál značí božské osoby mezi sebou rozmlouvající. Tento plurál nevyklučuje, že člověk byl učiněn k obrazu a podobenství tří božských osob, pokud jsou *jeden Bůh*, takže by měl uvedený výrok smysl: Učíme člověka k našemu obrazu, činíce jeho přirozenost podobnou naší. Takový smysl jest bezpochyby v uvedených slovech zamýšlen, neboť zde vyslovené přednosti člověka přímo se zakládají jen na podobnosti jeho přirozenosti s přirozeností božskou. Je to potvrzeno i tím, že se hned připojuje: „k obrazu Božímu stvořil ho“ (1, 27).

Na druhé straně však tento smysl, že člověk podle své přirozenosti jest podoben božským osobám vzhledem k jejich jediné přirozenosti, nevyklučuje další smysl, že totiž se v člověku představuje také obraz a podobenství *tří božských osob* co do jejich odlišnosti. Podobnost lidské přirozenosti s božskou jest předpokladem a kořenem jeho podobnosti s božskými osobami. Božské osoby mají jednu a touž božskou přirozenost, která subsistuje ve třech odlišných osobách, odlišnost božských osob pak vzniká jen co do původu, a to dvojitým vycházením: od Otce vychází Syn, od Otce a Syna jakožto z jediného zdroje vychází Duch svatý. Nastává tedy otázka, zdali člověk jakožto obraz Boží co do své přirozenosti nese v sobě také podobnost s třemi božskými osobami. Božské osoby jako takové jsou vlastně vztahy (relationes), nikoliv formy (formae), a proto nemohou mít jako takové žádný obraz, mohou být představeny pouze v analogickém vztahu. Poněvadž „podobnost“ jako vlastnost „obrazu“ značí dokonalost, která jest výkladem obrazu (explicatio imaginis), naznačuje předešlé pojetí otázky již samo od sebe poměr, v němž musí být myšlena podobnost s božskými osobami a s božskou přirozeností v člověku jako obrazu Božímu.

Existence takového podobenství, tj. mu odpovídající širší smysl slov Genese, nedá se čistě *exegeticky* ani z textu nebo kontextu dokázati. Dá se však vyvoditi *theologicky*, za předpokladu, že tato slova musejí mít svůj celý a plný smysl, jak se také již od doby sv. Augustina (De Trinitate 1 12 c. 4 ss.) a po něm sv. Tomáše Akv. (I. q. 93 a. 6 ad 2) obecně přijímá. Pokud jde o povahu tohoto podobenství, nelze na jedné straně říci, že by lidská přirozenost mohla být vlastní třem božským osobám, na druhé straně nestačí však k podobnosti se třemi božskými osobami, že člověk, zvláště ve svém duchu, má vlastnosti třem osobám odpovídající: paměť, rozum a vůli, protože tyto vlastnosti představují vlastně *appropriata*, nikoliv *propria* božských osob. Z tohoto hlediska projevuje se v člověku dvojí podobenství Trojice, z nichž jedno má společné s anděly, druhé pak je mu specificky vlastní. První se dokonává v jeho duchu úkony poznání a lásky, zvláště pokud se tyto vztahují na Boha a představují původy a vztahy v Bohu podle jejich duchovního a vnitřního, nikoli však hypostatického charakteru. Druhé se děje v nižší stránce jeho přirozenosti produkcí syna prostřednictvím plazení a ženy jakožto otce a syna spojující společníci ze strany mužovy, kterážto poslední produkce se stala pouze jednou, ale ideově určuje stálý poměr ženy k muži; toto podobenství představuje trinitární původy a relace sice nikoliv podle jejich duchovního a vnitřního, nýbrž podle hypostatického charakteru. První označuje v člověku, proti jeho čistě tělesné podstatě, vrchol jeho vnitřní náplně k podobnosti s Bohem; druhé označuje v něm, proti andělům, vlastní mu viditelné představení trinitární plodnosti a společenství Božího. Spojení obou forem podobenství Trojice v člověku však jej opět ukazuje jako plný obraz Boží uprostřed tvorstva, který právě svou dvojí přirozeností Boha co nejvšestranněji zjevuje.

4. Ze všech míst Písma sv. (Gen 1, 27; 5, 1; 9, 6; Sir 17, 1; Moudr 2, 23) je zřejmé, že Bůh učinil člověka „k obrazu a podobenství svému“, tj., že člověk jest zobrazením obrazu a zpodobněním podoby Boží (ektypem prototypu). Mezi božskými vlastnostmi a stvořený-

mi dokonalostmi jest však pouhá analogie, a proto i podobnoství člověka s Bohem jest pouze analogickým (obdobným) reflexem božského vzoru. Podoba člověka s Bohem jest hlavně obsažena v jeho duši (Efes 4, 23).

Protože jen Syn Boží jest jako terminus nekonečné inteligence Boha Otce v pravém smyslu obrazem Boha Otce, proto člověk jest neprostředně stvořen podle obrazu Syna Božího, čili jest obrazem obrazu Syna Božího. Syn Boží je však svou božskou přirozeností, která je totožnou s přirozeností Boha Otce a Ducha svatého, obrazem a odleskem celé nerozdílné Trojice. Zatím co Syn Boží jest obrazem Bohu úplně rovným, jest člověk jen konečným odleskem svého nekonečného vzoru, Nejsvětější Trojice.

Všecky bytosti stvořené jsou však účinem celé a nerozdílné božské Trojice, nikoliv toliko jedné božské

osoby. Proto také jsou v určitém smyslu obrazem netoliko jedné, nýbrž všech božských osob. Tento obraz jest v nerozumných bytostech jen stínem svého božského vzoru, člověk však, který svou duší obdařenou rozumem a svobodnou vůlí může Boha poznávat a milovat, jest Bohu daleko bližší, a proto jest obrazem Božím nejen podle božské přirozenosti a vlastností, nýbrž i božských osob. Nehmotnou, jednoduchou, duchovou a nesmrtnou duší jest člověk obrazem Boha Otce, svým rozumem, který poznává Boha, jest obrazem Boha Syna a konečně svou láskou, kterou Boha miluje, jest obrazem Ducha svatého, jenž jest terminem společné lásky Otce a Syna (srv. M Schmaus, *Katholische Dogmatik*, II, München 1938, 163 ss., J. Pospíšil, *Katolická věrouka*, III. O Bohu Stvořiteli, Velehrad 1923, 479 dd.).

ThDr. Antonín Salajka

ZŘÍZENÍ PRVOKŘESŤANSKÉ CÍRKVE

Je správná these, že k řešení této otázky nejsou východiskem toliko dochované prameny, ale že k jejímu řešení značně přispívá i filologie.

Postup k poznání skutečnosti se musí tedy nést cestou jak historickou, tak filologicko-kritickou. Nesprávné by ovšem bylo postupovat čistě filologicko-kriticky, neboť dochované prameny jsou právě podkladem správného filologického výkladu.

Jde nám o vyřešení otázky či pojmů pro původní zřízení Církve. V dochovaných pramenech západních se rozumějí i uvádějí biskup, kněz a jáhen, kdežto v pramenech východních biskup, který měl pod sebou kněze a jáhna (srv. Justin, *Pro christianis* cap. 17; Thomasin, *Vetus et nova ecclesiae disciplina*, cap. 50, P. I., L. 1; C 1, c XVI, q 67, C 12, D 95; dále Migne PG 6, 430; Scherer, *Kirchenrecht* 1, 554, pozn. 2, 629, pozn. 8).

Prvý názor je zastáncem řízení sborového, druhý pak monarchického. Jak rozumět výrazům 'Iakobos presbyteroi; Polykarpos kai hoi syn auto presbyteroi (srv. Ignác, Polykarp), dále sympresbyteroi, presbyteroi proistámenoi tes ekklesias, episkopos háma to, o presbyterio, o apod.?

Řízení Církve celé i jednotlivých obcí je od počátku monarchické a není produktem dějinného vývoje (srv. Sk. ap. 1, 15; Mt 16, 18; I Kor 10, 1–4; sv. Augustin, *Sermo* 352; PL 39, 1551 a dále epigrafická a ikonografická dokumentace srv. La Roma Sotterranea Cristiana, *descritta ed illustrata* dal Gav. G. B. de Rossi).

Pokud se uvádí v řízení spolu s biskupem, kněz a jáhen, uvádějí se jako pomocníci, případně zástupci biskupa, bez jehož vůle nemohli vykonávat řádně žádnou funkci (Bruns II, 128; *Statuta eccl. atiq.* c 87; c 4, D 95; Thomassin, I, 2, cap XXIII).

Pokud žili apoštolové, řídili Církev sami. V čele apoštolského kolegia stál Petr, jak ho ustanovil Kristus. Apoštolát byl nejvyšším a z počátku jediným hierarchickým stupněm církevním. Po Petrovi primát přecházel vždy na nástupce sídla Petrova, tedy římského biskupa (srv. Klement I, *Epist I ad Corinth*, c 63; Funk, *Patres apostolici* I, Tüb. 1901, 181 a d.; Irenej, *Adv. haer.*, lib 3, c. 3, 1, 2; Migne PG VII, 848; Polykarp u papeže Anizeta a Viktora, srv. Hergenröther-Kirsch, *Kirchengeschichte* I/5 248; Dionysius Alexandrijský a papež Dionysius, dopisy papeže Siricia a Inocence I. biskupům španělským a galským v otázce celibátu a další jiné doklady).

Brzy se ukázala potřeba apoštolských pomocníků pro úkony charitativní, tj. péči o chudé. K tomu účelu zvolilo shromáždění věřících muže (počtem sedm), nad kterými se apoštolové modlili, vzkládáním rukou je posvětili na jáhny a ustanovili je jako své pomocníky (diakonein trapézais), jimž byla svěřena péče jednak o chudé a jednak pomoc při udílení křtu a hlásání slova Božího (Sk. ap. 6–8). Sv. Ignác (zemř. 107 ad Trallens, c 2) a sv. Justin (zemř. 106, I Apolog c 65) svědčí, že jáhnové přisluhovali i při eucharistické obě-

ti (srv. Const. Apost. II, 25; Seidl, *Der Diakonat in der kathol. Kirche*, 1884).

Mezi jinými epitafy svědčí o úřadu jáhenském nápis v katakombách sv. Kallixta nad hrobem jáhna Severa a nápis náhrobního kamene v lateránském museu na pilastru X., pod č. 15, jáhna Felixe.

Poněvadž apoštolové konali svůj úřad misionářsky, bylo proto nutno svěřit péči o duchovní život založených křesťanských obcí ustanovením trvale v obci sídlícím duchovním správcům. Tito pak konali nejen bohoslužby, udělovali svátosti a pečovali o veškeren duchovní život křesťanské obce (Sk. ap. 14, 22; 20, 17), ale také i o majetkové záležitosti křesťanským obcím společné. Takové muže podle pokynů apoštolů co do vlastností volili křesťané sami, představili je apoštolům a ti modlitbou a vzkládáním rukou je posvětili a ustanovili je v úřad na určitém místě Tito mužové pak stáli v čele křesťanských obcí (presbyteroi) jako duchovní vůdci a jako dohlížitelé na praktický život, čili dozorcí nad uskutečňováním hlásaného učení (episkopoi-dozorcí). Nebylo činěno rozdílu v titulu ustanovených duchovních správců, byl však přece rozdíl ve svěcení a ustanovení. Výrazem presbyteroi a episkopoi byli označováni všichni pomocníci apoštolští, nad nimiž se tito modlili a vzkládáním rukou je posvětili. Ustanovením jich v místa se teprve potvrzuje jejich hodnost, ke které byli posvěceni. Z počátku byli jen pomocníky a zástupci apoštolů, případně i rádci pro tu kterou obec a byla jim předána jen část pravomoci apoštolské. Vlastní farnost - paroikia - široká křesťanská obec - dioikésis - byla postavena pod muže (presbyteros či episkopos), který svěcením a spíše ustanovením apoštolským obdržel plnou apoštolskou moc, kterou se stal přímým nástupcem apoštola v založené křesťanské církvi. Tento presbyteros či episkopos nebyl již pouhým pomocníkem apoštolátu, nýbrž samým apoštolem, s pravomocí světit a ustanovovat své pomocníky v apoštolské činnosti. Z počátku jen v jeho městě se konala jim samým oběť nejsvětější, ale též i vzkládáním rukou uděloval kněžské svěcení a jáhenství, pokud toho bylo třeba a sám vzkládáním rukou uděloval Ducha sv., tj. birmování těm, které kněz pokřtil a nad jejichž duchovním životem v místě bděl jako presbyteros či episkopos.

Presbyteros či episkopos se svěcením a ustanovením v plné moci apoštolského nástupce v široké křesťanské obci - paroikia - byl tedy zcela odlišný od titulu presbyteros či episkopos v jednotlivých křesťanských místech, kde bděli nad duchovním životem spoluobčanů. Tak se dostává rozlišení ustanovením a sdělením iurisdikce - pravomoci - mezi presbyteros a episkopos, ač obě hodnosti byly označovány týž titulem presbyteros či episkopos. (Tit 1, 5; I. Tim. 1, 3; II. Tim. 1, 6; 2, 1.) Na Západě se však pro představeného vžilo episkopos, kdežto na Východě zůstal výraz presbyteros.

V místech, kde byli nástupcové apoštolští ustanoveni, podléhali presbyteroi či episkopoi přímo jim, a

tito dostávali pokyny od apoštolů, kteří časem i do jejich sídla zavítali, aby se přesvědčili o pravověrnosti působení a o pokroku duchovního života křesťanské farnosti - diecése. Svědčí o tom jak listy sv. Pavla Timotheovi v Efesu, tak Titovi na Krétě, nejmenovanému biskupu ve Filipech a zdůraznění úřadu biskupského sedmi maloasijských měst (srv. cit. Tit., Tim, dále Filip 4, 3; gnésie sýdzyge; Apok. 1, 20; ángeloi), ale také spisy sv. Otců, jako např. Klementa Řím. (zemř. 101) v I. Corint. 44; Firmilian Cyprianovi: „Potestas ergo peccatorum remittendorum apostolis data est ... et episcopus qui eis ordinatione vicaria successerunt“ (srv. Epist 75 Cypr. ve Funk, Patres apost. 1878, 821); sv. Jeroným: „Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent.“ (Srv. Ep. 41 ad Marcellam c 3, Migne P 22, 476) a četní další.

Doba apoštolská zná tedy vedle samotných apoštolů a charismatických osob, kteří netvořili žádný hierarchický samostatný stupeň, pomocníky apoštolů presbýteroi či episkopoi a dĕiakonoi a konečně presbýteroi či episkopoi s celou apoštolskou mocí jako představené a nástupce po apoštolech.

Presbýteroi či episkopoi měli svěřenu duchovní správu v křesťanských obcích, kdežto diakonoi byli toliko jejich pomocníci a nebyli tudíž představenými obcí jako presbýteroi.

Presbýteros či episkopos jako představený církevní obce měl dozor netoliko nad křesťanskou diecí - paroikia - tj. nad věřícími, ale také nad ostatními duchovními správci. K tomu úkolu byl nejen svěcen, ale také ustanoven s řádnou iurisdikcí (Jakobos presbýteroi, Polykarpos kai hoi syn autoo presbýteroi, presbýteroi proistamenoi). Ostatní presbýteroi byli jeho pomocníky a případně zástupci v těch úkolech, které nemusel a v zájmu šíření Církve nemohl pro rozlehlost plnit sám apoštol či jeho nástupce biskup.

V brzké době poapoštolské nedostačoval v rozlehlosti církevní ke své funkci sám biskup, proto vzkládáním rukou posvětil a ustanovil svého pomocníka biskupa, který byl ve své funkci podřízen ustanovovateli a z jeho pověření vykonával zastoupení nejen mimo sídlo biskupa, ale i v samotném místě jeho katedrálím.

CO ŽÁDÁ SOUČASNÁ DOBA OD KNĚZE - KAZATELE

Kdosi mně jednou řekl, že při poslechu některých kazatelů při hlásání Božího slova má dojem, jako by prý se výtahem nebo helikoptérou zvedli hodně vysoko nad své konkrétní posluchače a skutečný život a pak prý si v té vysoké poloze - třeba s pathosem - něco svatě povídají a vykládají bez zřetele na ty, kteří stojí pod jejich kazatelnami a na jejich konkrétní život, a dosti často prý láteří na rozmanité nešvary, jako by jejich posluchači byli jistojistě lidé naplnění zlobou a špatností, zatím co prý jejich srdce - alespoň u většiny není zlé, ale pouze slabé, unavené, obtěžkané nejrozmanitějšími starostmi a někdy snad i rozervané bolestmi a trpkým zklamáním, případně poněkud zatrpklé zdánlivým nebo skutečným bezprávím ap. Jak jinak prý si počínal sv. apoštol Pavel, když např. vystoupil v areopagu. Tím, že složil jakousi poklonu náboženské horlivosti Athéňanů, rázem si získal jejich přízeň a sluch pro zvěstování evangelia, a to způsobilo, že je vtáhl do kouzelného kruhu svých myšlenek. Jestli prý nepodrobíme zděděné homiletické metody revisi a nebudeme-li prý mít dosti odvahy do svých kázání vnést smělou, pronikavou, ano - dokonce prý revoluční obnovu, nastane prý mezi věřícími, a našimi beztak prý opuštěnými kazatelnami ještě větší odcizení... Nad tím je třeba se zamyslet. Vždyť co pomůže nejlepší kázání, není-li s to vybudovat pozornost posluchačů a mluví-li se do vzduchu?!

Není pochyby, že kázání musí bezpodmínečně spočívat na základech, zakotvených ve zjevení, v Písmě sv. a tradici. Musí mít nezbytně složku věčnou, která je nad

Tito biskupové neměli svou diecí (farnost) a jejich úkony byly toliko z pověření vlastního biskupa církevní obce (srv. sněm Neoces. 13, 14; Laodic. can 57; Nic. can 8 v Thomassinus, *Vetus et nova ecclesiae disciplina*, pars I, lib. II. caput 1-2, Lugduni 1706, str. 215 ad.). Později tito tzv. chorepiskopoi byli zaměněni za pomocníky biskupa jakožto visitatorové, nebylo jim svěcení a ustanovení biskupské udíleno. Jejich pověření se rozvojilo, z nichž jedni měli zastoupení ve věcech duchovních, druzí pak v záležitostech majetkových (archipresbýteroi, archidiakonoi). Z těchto dalším vývojem záhy byli ustanovováni jako generální vikáři a některé funkce dokonce pak převzali venkovští vikáři (srv. Thomassinus cit. caput III-VI a cap. VII až VIII).

V polovině III. stol. se objevuje zmínka o existenci i ostatních církevních stupňů, které byly přípravou ke kněžství, ale častěji doživotním postavením v Církvi. Byli to pomocníci, nikoliv duchovní správcové. Jsou to podjáhen, akolytha, exorcista, lektor, ostiář. První zmínka o podjáhnech se činí v první polovině III. stol. u sv. Cypriana (*Ad clericum*, Epist XXIV), dále u Eusebia (*Hist. eccles VI*, 43). Ve stejné době se potvrzuje existence akolytů (Cypr, Epist XXXII, XXXIV, LXXIX) a daleko dříve se mluví o existenci lektorů (první zmínka má Tertulian, *De praescrip.* 42).

Náhrobní nápisy svědčí o existenci těchto daleko později, ale ještě v době předkonstantinské (srv. Armelin, *Le Catacomb Rom.* str. 189; De Rossi, *Bullett z r. 1868*, str. 11).

Jako nejnižší řád kleriků se náhrobní nápisy potvrzují i hrobaři (fossore, kopiatai, kopiontes), jichž existence sahá až do doby rozhraní apoštolské a poapoštolské.

Mýlí se tedy Harnack a s ním mnozí jiní, kteří upírají Církvi původnost svého hierarchického základního řádu. Jejich názory jsou plny omylů a tápání v bezmocnosti, stavěním hypotéz, jimiž se snaží vytvořit vlastní dějiny hierarchického církevního zřízení.

Zřízení Církve dnešního systému je zcela odpovídající zřízení prvotní Církve, což dokazuje jak historická, tak filologická kritika (srv. Konidaris, *Zschrft 1958*, 337).
ThDr. Jaroslav Michal

všeobecná touha po pravdě a blaženosti, po životním uplatnění a radostech života a nelze zapomínat, že v neposlední řadě po poslední strašné světové válce, za které bylo tolik zpusťeno a zničeno a za které bylo tak často potlačováno právo, zatím co bezpráví bylo vyzdvíženo na trůn, touha po míru a po odstranění kořenů válek žhne a září ve všech dobrých srdcích jako tiché světlo věčné lampy, a to vše jsou věci, které nesmějí být knězi cizí, to vše jsou věci, k nimž má podle účelu svého kázání kazatel sáhnout, aby kázal aktuálně v nejušlechtlejším slova smyslu.

Kazatel s kazatelny se dívá na kus světa a neklidného života a svému poslání vyhovuje tím lépe, čím hlouběji se umí podívat pod sváteční oděv svých posluchačů, čím dokonaleji si odmyslí sváteční náladu a čím lépe si uvědomí, že má před sebou část téhož života, který se žene po našich ulicích, ošetřuje a obsluhuje v továrnách naše stroje, pracuje v laboratořích a pracovnách a obdělává lány naší rodné země. Dnešní žizeň po životě, která ostatně vždy sídlila v nitru každého člověka, rovněž může vždy poskytnout kazateli hojnost plodných bodů pro navázání mezi nejmenšími lidskými věcmi a velkými věčnými pravdami. Jak často přece sám Božský Spasitel navázal na tyto momenty, aby lidem, žížnicím po životě, ukázal opravdový život, vzbudil v nich touhu po něm a vedl je pak po cestě dobrého života, k čemuž jim dal posléze i chléb života, aby jim tím bezpečněji zajistil život věčný. Je přece známo, že s touhou o lepší pozemský život, o lepší bytí na zemi jde všude ruku v ruce neklid, vyvolaný bojem mezi nezřízenou vášní a povinností, mezi dobrou vůlí a přirozenou slabostí. A tento vnitřní rozpor dlužno odstraňovat s Božským Spasitelem tím, že se ujmeme člověka v jeho žizni po životě a štěstí a budeme ho učit chápat cenu světa a jeho hodnot, jeho opravdové blaho a jeho určení z hlediska věčnosti. V tom je význam onoho mocného slova Krista Pána, se kterým se stále obracíme k věřícím, ale které je současně také hlavním vůdčím motivem pro celou naši kněžskou činnost: „Co pomůže člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu trpěl.“

A tu si právě dlužno uvědomit, že čím více se vžijeme do cítění a myšlení lidu, jako občanů a jako katolických křesťanů, tím více se projevíme též v našich kázáních jako opravdoví následovníci Pána našeho Ježíše Krista. A proto se musíme snažit, abychom se stále důvěrněji seznamovali s potřebami, obtížemi, nebezpečnostmi, starostmi, úspěchy a radostmi našeho lidu. Pak bude v našem hlase znít starost i radost lidí této země a nestaneme se zbytečnými, nanejvýše pro tento lid už žádnou cenu. Kněz-kazatel má navázat svou duchovní řeč na bolesti a radosti, myšlenky, přání a představy svých konkrétních posluchačů tak, že každý ihned má dojem: ta věc se týká mne. Právě proto z našich slov musí zaznívat také přiznání k mohutné době zlomu, v níž žijeme a ke ctnostem dnešního člověka, totiž jeho družnosti a službě bližnímu a jeho lásce, kterou si svítí na cestu vpřed a nikdy se potom nebude mluvit tak, jako se mluvilo k feudálům dávno zašlých dob, jako se mluvilo ke králům a knížatům, obrněným rytířům a princeznám v krinolinách a jejich družině.

Často dnes slyšíme, že člověk se musí změnit, že lidské srdce se musí přetvořit. Jaká to pro nás šance, abychom zlaďovali srdce našich posluchačů se srdcem nejušlechtlejším, jaké kdy bilo na zemi, abychom vypo-slechnuvše Boží vzkaz dnešnímu člověku, dovedli mu tento vzkaz srozumitelně a svěže tlumočit, aby věděl, k čemu jej dnes volá a posílá v jeho konkrétních poměrech. Není takové zjevené pravdy Boží, která by neměla nějaký vztah k lidskému životu a naopak - není takového jevu v lidském životě, ať máme na zřeteli člověka jako jednotlivce, nebo ve společnosti, který by nebyl ozářen, resp. nemohl by být ozářen nějakou zjevenou pravdou a který by podle této pravdy nemohl být s laskavostí usměrněn k dobru podle Božího plánu. Nezapomínejme, že vše, co Bůh učinil a zjevil, sleduje

jeho slávu a blaho člověka. Aniž by se musely Boží pravdy překrucovat, zaobalovat a „přitahovat za vlasy“, což rozhodně nelze, je přece jen možno slovo Boží vykládat věřícím tak, aby z toho měli konkrétní poučení a praktický pokyn, jak se mají ve smyslu Boží pravdy zařizovat, ať přijdou do situace jakékoliv. Písmo sv. přece mluví o nejrůznějších záležitostech pozemských, mluví o vztahu muže a ženy, o manželství, o rodičích a dětech, o zaměstnavatelích a dělnících, o státu a občanech atd. a nemluví o tom tak, jakoby Bůh byl povznesen nad tyto reality, ale mluví o tom proto, aby nám připomnělo, že život, který vyrůstá z Ježíše Krista a z víry v Něho, má v každé době projeviti svou obnovující a posvětnou moc a síly ve všech lidských a pozemských situacích, záležitostech a vztazích. A tak kazatelova účast na zápase o lepší zítřek, na zápase proti hříchu a proti všemu, co je v rozporu s Boží ctí, láskou a spravedlností, má zde rozlehlé pole a je jen třeba být stále ve střehu a brát se znova a znova do kázně, abychom neupadli do pohodlné sebeuspokojenosti, nebo předem odmítavého postoje k lidem, případně věcem, kteří usilují a dobývají lepší život na zemi.

Dlužno si pamatovat, že předem odmítavým stanoviskem nelze nikomu pomoci a nutno uvážit, že naše náboženství není jen ideologií pro kostel, není něčím, co by se muselo báti průvanu, svěžího vzduchu, ba i ostrých větrů a vichřic a bouří. Naše náboženství není vosková tvář s očima obrácenými v sloup, nebo schýlená hlava a jen vzpomínka na zašlou minulost, která se už nikdy nenavrátil, ale ono nám poskytuje smělý pohled na všechno přítomné kolkolem i do budoucnosti, ono k nám volá „Sursum corda“ i hlavu pozdvihuje a skýtá sílu k pevnému kroku i na cestu neprošlápanou. Tím se neříká na cestu širokou, která ústí do široké brány, ale říká se tím, že je možno zůstat věrný Kristu Pánu i uprostřed života, plného ruchu a tvořivého kypění právě tak, jako ležení za pecí může být cestou širokou, vedoucí k smrti věčné... Právě na tom nám dnes někteří kněží ztroskotávají. A kdybychom z počátku nezískali z toho nic, než že jsme se naučili lidi odposlouchávat a vyslechli jsme je, už je to něco. Později k nim budeme moci lépe promlouvat.

Je tedy třeba jít k lidem. Kdyby Bůh čekal, až my si to rozmyslíme a uráčíme se přijít k Němu, měli bychom snad právo čekat, až si lidé najdou cestu k nám, až budou k nám hojnější a přijdou za námi. Kdyby Bůh byl zůstal skrytý v nebi, jak si lidé obyčejně nebe představují, měli bychom snad právo zavřít se do svých kostelů, zamknout se na farách a zastřít Boží pravdu hávem středověkých definicí. Ale když Bůh se rozhodl nečekat v úkrytu a přišel dokonce svým Synem mezi nás, „a Slovo tělem učiněno jest“, a přišel k nám nejobhatší k chudým, nejslavnější k odstrčeným, neskonalé milující k tvrdošíjným, odpouštějící k trucovitým, a žil tu mezi námi a jedl a pil s lidmi někdy i podivné společnosti, ba někdy i se samého okraje lidské společnosti a věděl si rady s nebeským i pekelným, dobrým i zlým v lidských bytostech a všechny měl rád dříve, než splnili podmínky - jsme zbaveni práva myslit si o sobě něco více, nemáme právo vyžadovat, aby lidé nejdříve odložili to, co nám vadí a co nám není sympatické a po chuti a nelze se vymlouvat, že jsme to nevěděli, neboť to bychom museli přiznat, že jsme špatnými učedníky Jezu Krista, ba že sotva jsme křesťané... Kristus Pán nám zanechal příklad, abychom šli i v tomto ohledu po Jeho cestě a v Jeho šlépějích, a nikoliv čekali, jako studánka, která čeká, až k ní přijde zemřelý pro osvěžující vodu, nebo jako lékař dávného věčerejška, který pohodlně čekal ve své ordinaci, až mu někdo přišel s neduhem již nevléčitelným. Po vzoru Ježíše Krista také opravdu všechny velké křesťanské osobnosti se nikdy nevyhýbaly světu - ať již stál v klidu a bezstarostnosti, nebo byl zneklidněn až ke zkáze. Jejich slovo znělo vždycky účastenstvím a vědomím odpovědnosti a podílu na situaci světa, neboť jejich chrámy za opevněnými zdmi měst hořely stejně s radnicemi a obytnými domy v požárech válek, když tyto

vypukly a už proto tlukot srdce lidu byl i jejich srdce tlukotem, a proto vždy se rády podílely i na správě věcí světských a vždy pracovaly k prospěchu svých bratrů a celého světa a tento zvedaly k pohoří věčnosti. Čtete velké kazatele minulosti a uvidíte, že nejen duchovní a mravní, ale i hmotné záležitosti těch, kteří je poslouchali, jim živě tanuly na mysli a během celých kázání je provázely, skýtajíce jim neustále ty nejjednodušší a nejpřirozenější body pro navazování kontaktu s jejich posluchači.

Nic tedy z okolního světa, nic ze zájmů lidského srdce nemusí zdržovat ani dnešní kněz před stupněm kazatelny. Není jediného životního problému, který by na kazatelnu nepatřil, který by nepatřil pod světlo Božího zjevení a je nesmírná škoda, že třeba mnohé problémy z poslední doby přímo po tom volaly, nebyly pod ně postaveny. Je pravda, že posluchač očekává od kazatele zvěst o pozitivních pravdách: O Boží prozřetelnosti, o víře, naději a lásce, o lásce nebeského Otce, od něhož máme všechno dobré a který na nás nezapomene, i kdyby se matka zapomněla nad svým děťátkem; o Duchu svatém, dárci to sedmero darů a Ježíši Kristu, který se za nás obětoval a dal nám příklad a zajistil nám nepřeborný oceán nadpřirozených posil, jež nechává rozdělovat věřícím rukama své panenské Matky. Ale posluchač také od nás očekává zvěst, jež jej účinně a *očividně* pozvedá v životním boji a uzdravuje jeho mravní rány a uspokojuje jeho *vyšší potřeby ve všech otázkách a situacích, ve kterých právě žije*. A jestliže odchází neuspokojen, vzniká v něm všelijaké podezření; např. že onu skutečnost, tu neb onu oblast života, tu neb onu otázku držeti stranou kazatelny zapříčiňuje nezáměr, nebo prapodivné zájmy kazatele, snad jeho chytráctví apod.; a to vše ukazuje slabost opravdu kněžské osobnosti. Nutno opakovat, že každá sféra lidského života patří pod Boží soud a zpravidla ve chvílích, kdy se kněz dostává do polohy, v níž se mu věci všední a prosté zdají být mimo nejvyšší sféru náboženství, chopí se jejich poslání jiné síly. Celý život v jeho celé složitosti a ve všech odstínech a barvách může kazateli poskytovat podněty k jeho duchovní řeči.

Co z toho vyplývá? Z toho plyne, že kněz-kazatel má stát stále uprostřed života, který se zvláště po druhé světové válce rozproudil a plyne a hučí kolem nás, jako bystrina a má nejen zachycovat jako citlivá anténa, co dnešním lidem vysílá nebe, ale neustále držet ruku na teplotě dnešního života a bedlivě poslouchat puls celého dění, aby správně reprodukoval a aplikoval Boží vzkazy těm, kteří jsou pod jeho kazatelnu a činil z nich nejužitečnější členy lidské společnosti a hodné dítky Boží a Církve sv., aby byl každý stejně dobrým věřícím, jako občanem svého domicilia a své pozemské vlasti, aby všechno, co vychází z jeho srdce a rukou, tvořilo stále krásnější a radostnější život, který prožíváme. Právě proto má kněz-kazatel sledovat všechny životní úkoly svých farníků a má sledovat jejich práci, život rodin a jejich mravní situace a podílet se na jejich radostech, bezradnosti i bolestech, na všech nejvšednějších prostých věcech, které se jich dotýkají a všem s kazatelny ukazovat k radostným a požehnaným zítřkům a velké budoucnosti - až do nebe. Právě proto je nesmírně důležité, aby se kněz-kazatel nikdy od ži-

votních problémů svých farníků neisoloval, ale aby se snažil do jejich skutečného života vniknout, poznat pružiny jejich jednání, dychtění a snažení, poznat jejich úspěchy a vítězství, ale i jejich nezřízené vášně, pokušení, pády a nepravosti. Vždyť Kristus Pán to sám ukládá, že každý kněz-kazatel má být dobrým pastýřem a znát své, neboť opravdu jen tak může být jejich dobrým pomocníkem. Jako tedy dobrý zahradník zná svou zahradu a dobrý hajný své hájemství, tak i dobrý kněz musí vědět, co v jeho farnosti se děje, co se tuší, co se zamýšlí a po čem dobrém se usiluje, ale i odkud hrozí jeho osadníkům nebezpečí a musí vědět i o škodách a hříších, aniž se stane škarohlídem, který zevšeobecňuje a vidí všechno černě. Je dobré se zajímat i o zábavy svého lidu, o lidovou tvořivost, lidové umění, o záležitosti bytové, o práva a povinnosti občanů, o akce protialkoholní, o pevnost rodin, o natalitu, o obyčeje, zvyky, nářečí a dějiny svěžené farnosti, prostě o všechno, co určuje a formuje jeho farníky. A tu pomůže knězi-kazateli i sociologie a studium společenských věd, které mu otvírají přístup k vědeckému poznání skutečnosti kolem něho a bude-li pravidelně sledovat i denní a periodický tisk, poslouchávat alespoň při obědě denně zprávy rozhlasu, bude prostě vždycky na výši.

Pro životnost jeho kázání je ovšem nutná ještě jedna věc. Tázali se prý kdysi Massillona, kterak může tak věrně líčit všechna ta hnutí a bouře lidského srdce a zejména intrikářství a šplhounství na panovnickém dvoře francouzském, když prý tam dochází tak zřídka? On prý odpověděl, že tuto znalost čerpá ze studia svého vlastního srdce. Tato skutečnost nám dává pokyn, že pro kněze-kazatele je velmi užitečné zároveň stále pozorně studovat i svůj vlastní duchovní život, denně se zpytovat a před Pánem Bohem klást počet z vlastních pokušení, těžkostí a bojů. Není sice nutné, aby, jak tělesný, tak duchovní lékař prodělal sám na sobě všechny nemoce - a není to také ani radno! - ale je velmi užitečné, když si častěji představíme, co by se bylo při našem založení a temperamentu z nás stalo, kdybychom se byli narodili a byli vychováni v témž prostředí, jako onen mravně tonoucí a byli vydáni již od mládí týmž špatným vlivům, jako tak některý nešťastník, kdyby nám nebyla Boží milost dala tak hodné rodiče, kdyby nás nebyla povolala ke kněžskému stavu a neposkytla nám tolik nezasloužené přirozené i nadpřirozené pomoci? - To nás z jedné strany uchrání před povýšenectvím, před tvrdým nebo zevšeobecňujícím odsuzováním hříšnosti našich spolubližních, čehož se žel Bohu někdy někteří duchovní pašové dopouštějí, a z druhé strany pak nám toto soucítění poskytne stále vhodně, nade vše aktuální styčné body pro navázání kontaktu s našimi posluchači, které pak budeme mít stále více rádi, abychom v nich vždy účinněji probouzeli všechny ty dobré a tvořivé síly, jichž jsou při všech slabostech majetníky, přivedli je do plné aktivity a tak pomáhali spolutvořit stále lepší a krásnější život, aby se všem dobře vedlo na zemi a aby všichni naši svěření, jsouce zaopatřeni časnými věcmi, tím dychtí- věji mohli vyhledávat věci věčných.

ThDr. Jaroslav Kouřil

Kněžská meditace

EUCHARISTICKÁ HOSTINA — COMMUNIO

Po embolismu, do mešního kánonu vložené modlitby za mír srdce a za mír světa, láme celebrant svatou Hostií na tři části a nejmenší spouští do kalicha po slovech „Pax Domini sit semper vobiscum,“ jimiž přeje věřícím pokoje Pána našeho Ježíše Krista, za který právě prosil v embolismu: „Libera nos, quaesumus...“ Po tomto posvátném úkonu kleká a v duchu hluboké ztroušenosti s hlavou skloněnou bije se třikrát v prsa a modlí se „Agnus Dei“.

Agnus Dei zavedl do římské liturgie papež Sergius I.

(† 701), rodem Řek, podle vzoru byzanského koinónikon a milánského „Confractorium“, tj. zpěvů, které byly k udržení zbožné nálady lidu zpívány, zatím co celebrant lámal Eucharistický chléb pro přijímání věřících Papež Sergius nařídil zpívat kléru i lidu společně invokaci „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis“, která se opakovala tak dlouho, až obřad lámání chleba byl ukončen. Od 12. století, kdy se ustálila praxe malých hostií, zpíván byl „Agnus Dei“ jen třikrát — místo třetího „miserere nobis“ byla vsu-

nuta invokace „dona nobis pacem!“ — Agnus Dei vyjadřuje zkroušenou lítost nad hříchy a upřímnou prosbu o hodné svaté přijímání.

A opět následuje znovu modlitba za mír (oratio pacis): „Domine Jesu Christe, qui dixisti ... pacem relinquo vobis...“ Po ní dokonce při slavné mši svaté políbení míru. Osculum pacis symbolizuje liturgicky dokonalé odpuštění všem křivdu nám činicím a upřímnou přátelskou vespólnou lásku. Neboť všichni při Eucharistické hostině přijímající pokrm Eucharistický nemohou jinak než býti spojeni poutem upřímné lásky bratrské a sesterské. Není na světě posvátnější instituce, která tak sdružuje, tak sbíratruje, tak pevně spojuje srdce a duše, lidi všech stavů a všech věků, všech zemí a všech národů jako posvátná instituce nejsvětější oběti mše svaté. Zde jsou skutečně všichni jedna mysl a jedna víra, jedno srdce a jedna duše... při nejradostnější a nejbohatší hostině světa — při Eucharistické hostině mše svaté... To je její sociální význam, to je její mírové poslání. Tady u stolu Eucharistické hostiny je mír a klid bez narušování — tady radost a čistě štěstí bez zakalování... Není liturgického úkonu, který by oplýval tolika modlitbami za mír jak nejsvětější oběť mše svaté — a proto není liturgického úkonu, který by se hodil a tak zapadl do naší doby hlubokého toužení a volání po míru všech národů dobré vůle celého světa jako tato nejsvětější oběť Nového Zákona. Od Gloria in excelsis Deo počínaje až po „Ite missa est — apolyesthe en eirénés — odejděte v pokoji“, jsou liturgické modlitby prosyceny tímto odvěkým voláním a toužením národů všech věků po trvalém míru a tím po trvalé vespólné milé a věčné bratrské lásce...

za zpěvů andělů „Gloria in excelsis Deo et in terra pax“ sestoupil Syn Boží z nebes výšin na tento náš svět... „Et incarnatus est“, tak si připomínáme při nejsvětější oběti a tak si budeme vzpomínat za hláholu zvonů a radostného zpěvu v té tiché půlnoci vánoční. Za téhož zpěvu sestoupí Syn Boží na naše oltáře při nejsvětější oběti. Tak jako zahrnul v té tiché půlnoci vánoční radostí a milostmi Pannu Marii, sv. Jose-

fa, chudé pastýře betlemské, tak také nás při svatém přijímání... Cím lépe budeme připraveni, tím více očistíme svou duši přípravnými modlitbami od Pater noster počínaje přes Agnus Dei až do posledních tří přípravných modliteb, tím bohatší budou dary a milosti, kterých se nám dostane... zvláště onen dar, za který se tolik modlíme: pax — mír, pokoj, klid srdce a duše...

Milosti jsou ovšem nejen darem, nýbrž i povinnostmi. Den sv. přijímání bez skutků lásky by byl dnem Eucharistické hostiny bez upřímného díkůvzdání. Jazyk, který byl posvěcen Tělem Páně, nesmí býti zneřčen ani sebe menší lží — natož pak pomluvami, nactiutrháním a dvojsmyslnými řeči... Dobré díkůvzdání po sv. přijímání je nejlepší příprava pro obdržení ještě bohatších milostí. Nebudme nevděční jako Izraelité po přijetí many. Nespěme a nesněme po sv. přijímání po obdržení chleba andělského. Nebudme zrádci nehodným svatým přijímáním jako Jidáš... „qui indigne manducat, iudicium sibi manducat...“ Jak hrozné by bylo, kdyby se nám Eucharistická hostina stala místo „remedium sempiternum“, jak se modlíme v děkovné modlitbě po přijímání nejsvětější Krve Páně, „principium damnationis aeternae“ — příčinou našeho věčného zavržení... Neodcházejme po mši svaté, po sv. přijímání bez díkůčinění... Vzpomeňme si na onoho muže, odcházejícího po sv. přijímání bez díkůčinění, za kterým poslal Filip Neri dva ministranty s hořícími svícemi, aby mu připomněl přítomnost Pána Ježíše v duši a tím na zapomenuté díkůčinění...

Važme si nejsvětější oběti mše svaté! Sanctissima sanctissime tractemus. Aby se splnila na nás poslední výzva: „Ite missa est — procedite in pace! Odcházejte se srdcem plným pokoje a míru.“ A skutkem se stala poslední slova posledního evangelia: „Et Verbum caro factum est. Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi Unigeniti a Patre plenum gratiae et veritatis.“

P. Karel Sahan

KOUZLO ČESKÝCH VÁNOC

Jako student zamyslel jsem se několikrát nad položením naší první republiky na mapě Evropy. Nebyly to vždy úvahy utěšené. Ten jitrnicový tvar, vyvolávající představu něčeho, co se svíjí a kroutí, mrazil u srdce, a vědomí, že jsme vklíněni do těla německého, až po zuby vyzbrojeného souseda, budilo úzkost. Ale přece jsem se cítil v kolébce našich přirozených hradeb, našich hraničních strašných hor, jež nám dal Stvořitel právě tak, jako Itálii hranice alpských předělů, klidný a bezpečný. Věřil jsem ve své mladosti jejich osvědčené věrnosti, zvláště když jsme jejich věnec vyztužili pevnostními stavbami. Ale přišel podzim Anno Domini 1938 a událo se cosi, co přešlo přes nás jako apokalyptický sen. Sen to nebyl. Byla to krutá, krvavě tvrdá, nezapomenutelná skutečnost. Zase jsem se díval na svou vlast na mapě evropského kontinentu a tentokrát s bolestí nevýslovnou. Porazili nás bez boje, odzbrojili bez porážky a pokořili tvrdě. Sevřeli nás kol dokola tak strašně, že se zdálo, jako by nás v krátké době chtěli udusit a vyhladit pro všechny časy. Nikdy se nám nebezpečí smrti nezjevilo v tak příšerné blízkosti a podobě jako tenkrát. A co nejšmutnějšího! Chtěli jsme se bránit. Postavili jsme se s nadšením na stráž, odhodláni na život i na smrt zvednouti praporek boji nejenom za sebe, ale i za mravní a duchovní statky, společně všem svobodným a mírumilovným národům světa. Nebyli jsme šikem ubohým ani bezmocným nebo zbabělým. Byli jsme zemí s armádou, o níž šel jeden hlas, že patří mezi nejlepší, byli jsme státem s nepřeberným bohatstvím zdrojů přírodních i dokonalostí technických, nutných k úspěšné obraně. A přes všechno to jsme nebyli uznáni za hodné. Naše krev, kterou jsme tak samozřejmě nabízeli, nebyla přijata! Nemohla býti přijata! — Chtěli jsme bojovat

a byli bychom dojisty bojovali za ty ideály, které nám vložili do vínku svatý Václav, svatí Cyril a Metoděj a které si přes dálky věků podávali z ruky do ruky nejušlechtilější synové národa. Za to, co je ctí a výsadou kulturního světa, za úctu k pravdě a ke každému člověku, za svobodu ducha a čistotu svědomí. Ale nemohli jsme bojovat a krvácet za babylonskou věž pýchy a mamonismu, za hierarchie, které založili mohutnost svých panství na služebnosti ztroceného proletariátu, za dědictví, jež dosáhlo své zdárné velikosti olovem a násilím, za dílo nespravedlivých na písku vybudované, za reprezentanty dnes navždycky poražené společnosti. V tom byla nejkrutší ironie i nejvyšší tragika naší porážky.

S nechuťí vzpomínám na události před strašnými dny Mnichova a vídeňské arbitráže. Událo se v mé rodné vsi. Za plačtivého jarního dne poslala chalupnice Smažilová, po chalupě Satorajka, dobačka s měkkým úsměvem v široké, kostnaté tváři, svoje děti do bohatého Polákova mlýna pro trochu výražkové mouky, aby měla z čeho upéci vdolky na velikonoční svátky. Její muž, poctivec, který dřel jako kůň, který pracoval spíš za čest než za peníze, zmrzačil se u sedláka a byl na celé týdny vyřazen z práce. Obživa tři děti, tři věčně hladových krků dolehla na Smažilku, na její jalové výdělky u zazobaných, hladových sedláků. Nebylo proto divu, že se dožadovala před svátky vydatnější obživu v místech přebytku. Děti se vracely s pytlíkem výražky k rodné chalupě. Na stráni „Jalmovcích“ nad hlubokým údolím Oslavy zakročil jim cestu strážmistr Kos s elegantně vyšňořeným adjunktem harrachovského panství.

„Odkud vandrujete, lúzo žebrácká? Co valíte v tom pytlíku? Tohle je pěkný pořádek, žebrat a obtěžovat pořádné lidi! Čípak jste? No, Satorajovy, poznávám vás podle mamy i tatíka,“ řval na vyjevené děti na-

MODLITBA A SKUTKY

Je zvláštní, jakou má stáří paměť o věcech hodně už minulých. Starý člověk zapomene, co dělal nebo povídal třebas před půl hodinou, ale vidí jasně a čistě události, které se staly před třiceti, padesáti lety. Starý kněz, který v životě mnoho poznal a leccos dobře viděl, mi jedenkrát řekl, že čím je starší, tím zřetelněji, ostřeji a nesmazatelněji se mu vybavují různé události z času dětství. Dětství se mu prý nyní jeví jako otevřená kniha, z níž zná každé písmenko nazpaměť. Vzpomínal rád a dojatě na různé dny v roce, kdy dětská duše byla oslněna a uchváčena jakýmsi blaživým, hřejivým, neztratitelným světlem. Jedním z takových dnů byl svátek svatého Mikuláše, biskupa-lidumila. „V tom čase neobyčejně a jaksi nepozemské čistoty takový den byl vzrušením, plným tajemství. Jak jsme se už řadu dní před ním na ten svátek podarování, třebas skromného a prostého, těšili, jak jsme byli rozechvěni, zneklidněni! Dostane se nám odměny nebo pokárání? Budou v punčoše za oknem jablka a křížaly anebo tam bude kamení a uhlí?“ Oči starého kněze byly rozzářeny vzpomínkou. Viděl se opět malým hochem tam v oné rodné vsi na Čáslavsku, kde „rovina bohatá velká je mísa kulatá, horami Zeleznými, stuhami lesí modravými přepevně objatá“, jak zpíval

v jedné své básni později, kdy už byl farářem v čarovném Posázaví. Onen kněz byl totiž básník a zpívat uměl. „Když k nám přišel sv. Mikuláš, aby nás podaroval a napomenul k hodnému životu, musily jsme se všechny děti modlit. A modlili jsme se všichni s velikou a pozornou vroucností; ani jako kněz jsem se neoddával modlitbě, přiznávám, s takovou naléhavostí, důvěřivostí a vroucností, jež by byla větší oně vroucnosti a oddanosti dětské duše,“ dokládal zamyšleně a se slzami v očích.

Myslím si, když si po letech na toto vyprávění starého kněze-básníka vzpomínám, že modlitba se jménem světce, jenž naplnil svou duši mohutnou láskou ke všem, kdož postrádají, a svůj přímočarý život zatížil dávným dobrou, vším právem souvisí a že k němu nějak zákonitě patří. Neboť sv. Mikuláš, kterého, jak praví Paul Claudel, Bůh s mocí změnití všeho, poslal na svět, byl mužem modlitby, modlitby ryzí, čisté a věrné. Když se lykijský biskupové tenkrát v onom dnu podivuhodného Božího záměru sešli v městě Myře, aby zvolili tamní křesťanské obci nového biskupa, nalezli v chrámě Mikuláše, pohříženého v modlitbu. Nic asi o něm nevěděli, nic asi nevěděli o tom, že tento neznámý člověk, který se tu modlí s citlivou soustředěností, pomáhá li-

dem a tiší jejich bídu, ale viděli ho modliti se. To jim stačilo. Viděli jeho tvář, jež byla cele prozářena, proměněna mocí modlitby. To rozhodlo, aby se Mikuláš, který byl jen nižším duchovním, stal biskupem v Myře. Jaroslav Durych kdysi napsal prózu o tváři neznámé dívky, kterou spatřil v kostele modliti se. Ta próza je vlastně básní o modlitbě, o její čistotě, kráse a moci. Jaké hlubiny duše se básníku tenkrát odhalovaly při pohledu na tvář dívky, ztišené a vnořené v podstatu modlitby! Co všechno asi viděli oni biskupové při pohledu na tvář Mikuláše, který se modlil, aniž zpozoroval jejich vstup do chrámu? Viděli tvář světce, jemuž modlitba byla silou a nutkáním, jakousi vnitřní nutností, jež ho vši svou vahou pobízela ke konání skutků veliké a účinné křesťanské lásky? Biskup Mikuláš, jehož jméno tajemně osvětluje i cestu našeho dětství, tolik vzdálenou krajíně lidské bídy a chudoby, která byla krajinou jeho života a působení, snažil se, rozdával se z moci, síly a nutnosti modlitby. Dokázal, že modlitba není snění, nečinnost, pasivita, ale že je nejpruďší a nejžárnější mohutnost, která duši tlačí ke konání všeho, co po nás Boží vůle požaduje, co má právo požadovati a co nám láskyplně ukládá.

P. Václav Zima

bubřelý, chocholatý četník, strážce zákona, povoláný k tomu, aby střežil brány občanského blahobytu před nežádoucími rušiteli. V chatrči nemocného nádeníka strhal se Smažilký šatstvo s prádlem, křivě ji obviňuje, že přechovává pod košilí peníze, odcizené v obchodě u Maximů. Vyšetřoval nebohou s nestoudnou surovostí a zuřivě hulákal na náves, že se jeho pivní, vepřový hlas rozléhal po celém dolním konci dědiny: „Tohle se, tetka, víckrát nesmí opakovat! Vychovávat státu pobudy, Satorajko, nebudete! Od toho jsem taďy já, slyšíte? Já dovedu zjednat pořádek. Já nemohu za to, že jste husa, že jste se nenaučila ani číst. Jinak byste se řídila podle tabule před obcí, kde stojí psáno, že se žebrání přísně zapovídá. To je zákon, rozumíte? A něco vám, matko, řeknu. Když nemůžete fakany uživit, tak jste je neměla dělat.“

Myslivecký mládenec, elegán s povýšeností přiměřenou vysokému panstvu, odbyl scénu se zneuctěnou ženou pohrdlivým úsměškem.

To se přihodilo v době nejtuzší vlády buržoazní ideologie, v době, kdy se vládnoucí klíce správnost a vítězství buržoazní demokracie zdálo nepochybné a kdy každý, kdo se postavil proti, byl zle napadán.

Slyšel jsem strážmistrův řev z povzdálí, přez rozehlý sousedův sad, a nikdy předtím jsem nepocítil v srdci tolik smutku a tolik melancholie. Tohle neřekl náš stát ani jediné matce. Víme naopak, jakou péči, něhou a starostí zahrnuje naše lidově demokratické zřízení každou matku a každé dítě. To vidíme a konstatujeme všichni bez rozdílu.

Tolikrát jsme vstupovali v minulosti do adventu, oji-něného mrazem nelásky a hlubokých sociálních rozporů, do vánoc vpravdě Jobových. S jakou dychtivostí, nedočkavostí než léta minulá vstupujeme branami adventu do vánoc spravedlivějších a tím i radostnějších. Vánoce, svátky narození Božského Dítka, které činí divy, takže slepí vidí, hluchí slyší, nemocní se uzdravují a chudým se zvěstuje evangelium, jsou jímavým sym-

bolem počátku a zrození nového života. Z chudičkových betlemských jeslí proudí do člověka, rodiny, národa a celé společnosti lidské nové svěží síly, které i v zimním kouzlu vánočním dávají citit sladkou a líbeznou předzvěst jara. Vánoce otvírají lidská srdce, jejich kouzlu podléháme všichni, staří i mladí. Srdce je plno touhy někoho potěšit, někomu způsobit radost. „Šťastným být a jiné blažit, toť úkol člověka,“ napsal osvěcený kněz a myslitel Bernard Bolzano. Touto vírou by měl žít každý z nás nejen o vánocích, ale po celý rok, po celý život. Nikdy nevyrostou tak záračné ruce a hlavy, aby dovedly odstranit z lidského života všechny bolesti a utrpení. A přece je možno navzájem si pomáhat, mírnit bolesti a ulehčovat si ve vzájemném porozumění a lásce životní cestu. V duchu Dítěte Božího je pak nutné věnovati největší péči a pozornost těm nejpotřebnějším a nejmenším, matkám, dětem, starcům, nemocným a trpícím, jak to pochopil a uskutečňuje náš nový společenský řád. I slovo apoštola Pavla připomíná naléhavě tuto vzájemnou křesťanskou povinnost: „Neste břemena jeden druhého, a tak naplníte zákon Kristův!“

Ježíš Kristus, novorozený, Král králů, Otec věčnosti, Kníže pokoje, jak jej nazývá v úchvatné básnické vizi prorok Izaiáš, nenarodil se v oslnivé krásě paláců, ale v opuštěném chlévě. Jak i zde zapůsobil mocně na kulturní představitel všech věků tento jedinečný mezník v dějinách lidstva a lidství. Zvláště u nás. Náš Mikuláš Aleš snad nejlépe ze všech malířů zpracoval tento překrásný, jímavý motiv. Jako lid slovy a nápěvy koled, tak Aleš svými jesličkami vyjádřil prostou víru lidu, že se Ježíšek narodil v zastrčeném koutě českého nebo slovenského podhoří. Z tváří a postojů všech těch pastušků, řemeslníků, venkovských strýců, tetek a dětí září vroucí zbožnost, upřímná víra a ryzí zlaté srdce. České vánoce jsou zvláště radostné a požehnané dni na sklonku roku. Prožijme je kolem oltáře a betlemských jeslí ve vzájemném porozumění a bratrské lásce, v modlitbách k Všemohoucímu Pánu za další, nerušený rozkvět budoucnosti lidstva. P. Antonín H. Bradáč

VÁNOCE - VĚČNÁ INSPIRACE UMĚNÍ

V naší úvaze si nemůžeme klást nárok ukázat v moutné retrospektivě na to, jak vánoce již od prvních křesťanských staletí inspirovaly všechny druhy umění. Byly by to obsažné folianty, které by nám posloužily jen jako důkaz našeho tvrzení, že narození Spasitele nebylo jen dějem náboženským, problémem theologickým, ale zároveň nesmírnou záležitostí všelidskou, obecně lidskou, která zasáhla všechny tři složky lidské duše: cit, vůli i rozum. A je to tato všelidská mírotvorná funkce vánoce, která nás zde nejvíce zaměstná, neboť ona to nakonec byla, která promítla prostý děj vánoční do umění všech věků.

Umělci všech dob, slohů, umělci, světoví právě tak jako lidoví, byli inspirováni vánoceci nejen proto, že se to dotýkalo jejich víry a náboženského myšlení a citění, ale také proto, že z vánoce na ně vždy dýchalo něco intimně lidské, čisté, krásné a vznešené. Obraz narození Páně byl grandiosní nejen proto, že Bůh jím vstupoval bezprostředně do lidských dějin, ale také proto, že tento výjev, drahý každému lidskému srdci, byl a zůstává lidově prostý.

Neopřekvapuje proto, že vánoční děj byl velmi záhy zobrazován v prvních stoletích křesťanství, že se ho uchopilo umění křesťanské mozaiky již v prvních basilikách, že se ho chopil takový veleduch raného křesťanství, jako byl např. Giotto. Narození Páně bylo vedle Ukřížování hlavním motivem středověké gotiky. Na deskových obrazech, v plastice, ale také již dávno před tím proniklo do literatury a byla by to nádherná řada legend, která poeticky a vroucně líčila posvátnou dobu vánoční. Také mistři českého gotického umění deskového rádi se zabývali ději vánočními, ač u nich, zvláště u mistra karlštejnského, převažoval zájem o motivy pašijové. V nejširším pojetí, které je plně oprávněno, představuje motiv Matky Boží, P. Marie s Ježíškem, hlavní náplň děl všech velkých mistrů od románského slohu, gotiky, renesance až po slohu moderní a nejnovější. S tímto ústředním všelidským motivem matky s dítětem se např. plně zaměstnávají i mistři renesance, ač jinak toto kulturní období je značně jinak zesvětštělé. Vždyť s jakou oddaností vzámali toto thema Madony s dítětem, jinak tak naprosto odlišní velikáni 16. století, jako byli Dürer a Rafael, mistr Sixtinské kaple. Kolikrát se vracel tento veleduch k námětu Božské Rodičky, Dítěte-Vykupitele, Svaté rodiny. Jeho Ježíšek zvláště v pozdních jeho dílech je souhrn toho nejvyššího, co můžeme vložit do pojmu dítěte. Ale u mistrů renesance nevidíme jen změnu v uměleckých prostředcích, nýbrž také ještě větší zlíbeznění vánočního výjevu.

Kdyby to bylo možné, mohli bychom sledovat, jak vánoční thema neustále prochází jednotlivými kulturními epochami lidstva a jak téměř každý velký mistr se pokouší dát tomu božskému a všelidskému zároveň svůj vlastní osobitý výraz. U Vlachů, právě tak jako u Nizozemců, u Němců jako u Angličanů. Podivuhodnou kapitolou tohoto vánočního thematicu je umění Byzance a jejího dědice - staré kyjevské Rusi. Zrovna

tak, jak se o zpodobnění věčného kouzla vánoce pokoušeli malíři a sochaři, stejně se snažili podat ho slovem i hudbou básníci, spisovatelé a skladatelé. Jen kdybychom se zamyslili nad tím, co jen českých básníků - a každý jinak - radostně dali vytrysknout poezií vánoce, jásavé, jinde dumné, ale vždycky ušlechtilé, lidské, láskyplné a mírové. Jen si vzpomeňme na úsměvnou romanci Nerudovu, takřka žertovnou, šibalskou a přece kolik kouzla vyžaduje to jeho Jezulátko, jak ho každý z těch českých lidiček kolem má rád. A zase jinak dali ohlas vánoční myšlenky Sládek, Vrchlický, Sova. Až by se dlouhá řada této poezie zastavila u Seiferta a Durycha. A tady to byly vánoce typicky české: již na venek se sněhem líbezně rodné krajiny, s českou lyrikou, teplem a zvroucněním. Kolik českých kantorů, muzikantů i skladatelů pokládalo si za velkou čest, když mohli složit nebo zahrát v rozzářeném venkovském chrámě chvalozpěv na Toho, který přinesl na zem lásku a mír. Jak vroucně a vděčně vzpomínáme na našeho rožmitálského Rybu, na jeho vánoční mše a koledy, plně jímavého kouzla českých vánoce.

A tady se dostáváme k tomu, co nejvíce potvrzuje všelidskost vánočního výjevu, mravního smyslu vánoce: je to skutečnost, že se ho od samého počátku zmocňovali nejen velmistři umění, ale také prostý pracující lid na celém světě. Po svém, někdy velmi osobitě, ale nikdy na újmu jeho duchovního smyslu, nikdy na újmu lásky, která z vánoční scény vždy vyplývala z vnitřní naléhavosti do popředí.

Tady bychom se dostali ke koledám a betlémům s jejich nesmírným bohatstvím čistého lidového slova obrazu a tónu. Aleš nebo Lada chtěli-li po svém a po česku vyslovit pravdu českých vánoce, ponořili se do tohoto proudu české vánoční poezie, kterou slyšali, viděli a vnímali od svých prvních dětských let na venkově.

Říká se, že čistota, krása, upřímnost vánočního času je tak mocná, že se dokáže mnohdy - třeba jen na chvíli - zmocnit i srdce ztvrdlého nebo i zlého. Jaksi bezděčně, aniž by to snad člověk vnímal, je každý z nás o vánocích štědrější, pozornější a láskyplnější k svému okolí. A to je to, co je potřebné: přinést ty všechny čisté city vánoční, získané u vánočního stromku nebo u betléma, do všedního dne. Jinak se dívat na bližního, na jeho potřeby, na jeho starosti a úzkosti. Jinak se také chovat ve společnosti a dávat jí to nejlepší, co v nás je. Vánoce se staly inspirací umění a skrze toto umění inspirují lidská srdce k opravdové lidskosti a k bratrství. Národové zrovna tak jako jednotlivci potřebují uskutečnit to nesmírné poselství lásky a pokoje, které lidstvu tlumočili sluhové přicházejícího - andělé. Andělské zvěstování se musí dnes proměnit v lidskou skutečnost. Nebezpečí, které hrozí lidskému rodu, je tak veliké, že celá síla vánoční inspirace musí uchvátit srdce křesťanů a vést je do vítězného boje za zachování obecného míru, neboť i to je požadavek, plynoucí z upřímného a opravdového prožití vánoce. Českých, právě tak jako světových.

PRVNÍ ČESKÝ RENESANČNÍ MALÍŘ

Krátce po roce 1500 objednal litoměřický probošt Jan z Wartemberka oltář pro proboštský a kolegiální chrám sv. Štěpána v Litoměřicích, roku 1493 nově vysvěcený. Z rozsáhlého díla zbývají dnes jen trosky; však i ty dostatečně svědčí o někdejší podobě. Původně byl oltář pětidílnou archou se dvěma páry křídel, pevným a pohyblivým. Velikost umožnila zobrazení dvou sledů námětů: sled Života Panny Marie při otevřené arše, sled Utrpení Kristova při arše zavřené s odkrytými pevnými křídly. Život Panny Marie byl tak zobrazen ve čtyřech, Utrpení Kristovo v osmi obrazech; střed asi zdobila řezba. Způsob, jakým malíř provedl svůj úkol, musil vyvolat jistě veliký rozruch a instalace oltáře byla určitě velikou kulturní událostí.

Po zániku domácí výtvarné tradice a dlouhém odcizení evropské výtvarné kultuře razila česká malířská generace konce XV. století program, odpovídající kulturním převratům světovým a sociálním domácím, kdy rozkvět měst a rozmach měšťanského vlivu přetváří výrobní i kulturní vztahy v české společnosti. Desková malba, nejbližší potřebám i citění nastupující společenské třídy obráží rázné odmítnutí středověké abstrakce a příklon k drobnomalebnému, popisnému realismu. Oproti velkorysé synthese umění vrcholné gotiky podává nové umění analyticky z odpozorovaných drobností svědectví o měšťanských současních a jejich životě pod rouškou náboženského námětu. Slohová reформа, uskutečněná v Nizozemí na počátku XV. století,

Mistr litoměřického oltáře: Zavraždění svatého Václava (detail), před r. 1509, Praha, chrám sv. Víta, kaple sv. Václava, východní stěna

Mistr litoměřického oltáře: Oltář strahovský (střed), Navštívení Panny Marie (detail), kolem r. 1505, Praha, Národní galerie

pronikla do Čech pozdě, ale ještě koncem XV. století srovnali čeští malíři krok s cizinou a zdařilo se jim dokonce vypěstovat specificky české pojetí v rámci všeobecně přijímaného slohu nizozemského. Na počátku XVI. století vyžívá se však rychle i toto umění a nastává chvíle pro rozhodný kulturní zvrat, nastolení renesance.

Co tedy nejvíce vzrušovalo současníky na prvním českém renesančním díle, litoměřickém oltáři? Malíř obratně soustředil jejich pozornost na hlavní postavy děje, k nimž se upíná činnost všech osob episodických. Důstojně a s rozvázným klidem jedná, jako u vědomí metafysického řádu. Nelze snad lépe postihnout výrazu jsou stupňovány někdy k pomezí vznešenosti. Odpůrci Kristovi a strůjci zla jsou zjevnými nositeli záporných vlastností a přece si počínají spíše s povinnou tvrdostí nástrojů osudu než s brutální zlobou. Avšak toto potlačení pathosu je jen zdánlivé; jako v životě i na těchto obrazech odehrává se v duších pod rouškou nezadávajícího si klidu drama tím plnější; tím hlubší je propast mezi lidmi, z nichž nikdo není schopen postihnout v plnosti vnitřní drama druhého člověka. Z pozdně gotického cítění vyrůstá smutná hrdost, kterou s sebou nesou. Musil mnoho prožít umělec, který svým postavám propůjčil tak ostentativní mravní sílu nad událostmi života! Úsporná, uzavřená, středová kompozice, logický řád v rozvrstvení osob a dějů v ilusorním prostoru a rovnoměrné zaplnění plochy podtrhují vážný účinek obrazů. Malíř uměl obratně zacházet s prostorovou ilusí, bohatě obměňoval její prostředí, a tak i bez znalosti dokonalé perspektivy směstnal jednotlivé dějové plány do přehledného a působivého celku. V úsilí dobrat se vlastního poznání tvarů přímo z přírody bez předsudků tradičních schémat, ukazuje se typicky zřídavým renesančním člověkem; úsporným náznakem odlišuje lidskou osobitost vzhledovou i povahovou, pohyby jsou zobrazeny věcně, odporozorovány ze skutečnosti. Jednotné osvětlení z po-

předí dramatisuje výjevy; malíř umí zhodnotit vržené stíny a umí též podříditi místní barvu předmětu optickému sjednocení, ba dokonce i naznačit vlastnosti povrchů. K nejlepším dochovaným částem oltáře patří obrazy sledu Života Panny Marie, jež pocházejí zřejmě z ruky mistrovy; na obrazech sledu Utrpení Kristova podílel se více jeho tovaryš. Litoměřický oltář je ojedinělé dílo v českém malířství: nad ním se odehrál souboj hojných ještě zásad pozdně gotického směru s novým cítěním renesančním ve velikém a citlivém umělci. Snad právě ono utajené drama činí je tak blízkým našemu srdci a povyšuje též všechny nedostatky na přesvědčivý projev tvůrčí velikosti. Jedinou jedinou prací předstihl umělec ve svém okolí daleko dobu a postavil se do čela úsilí o nový umělecký projev. Jedinou prací překlenul však též úplně propast, do níž upadlo domácí malířství od někdejší své velikosti a přiřadil je po bok nejpalcivější evropské současnosti. Svým robustním, voluntaristickým uměním spojil nejlepší ze svých cizích zkušeností ve svébytný celek, logické promítnutí specifického rázu českého umění do rodící se renesance.

Kdo byl původce převratného díla, muž důvěry Jana z Wartemberka, tvořící za nevalně utěšeného králování Vladislava II., v době roztrpčených sporů mezi šlechtou a městy, za trvajících sedisvakance pražského arcibiskupství, v době, kdy konsistoř pod obojí není již rovnocenným odpůrcem humanisticky vzdělané, průbojně a renesančně cítící skupině v čele katolické menšiny? Kdo byl malíř, který spolu s mistry vysebrodským, třeboňským a rajhradským patří k nejvýznamnějším představitelům deskového malířství v Čechách? Nevíme. Podobně jako u jeho slavných předchůdců saháme k nouzovému jménu, odvozenému z jeho prvního známého díla: Mistr litoměřický. Narozen snad v sedmdesátých letech XV. století prožívá v jediném lidském životě dovršení pozdně gotické domácí tradice i nástup cítění renesančního, jehož problematiku hned na samém začátku postihuje tak pronikavě, že po celé XVI. století nemá rovného Jeho dílo, zachované bohužel kuse, svědčí o překotném uměleckém růstu z vnitřních protikladů a dává tušit za

Mistr litoměřického oltáře a pomocník: Oltář strahovský (vnitřní strana levého křídla), Narození Krista (detail), kolem r. 1505, Praha, Národní galerie

Mistr litoměřického oltáře a pomocník: Oltář strahovský (vnitřní strana levého křídla), Útěk do Egypta (detail), kolem r. 1505, Praha, Národní galerie

bezejmenkem srdce horké a nepokojné, vracející se však k půdě domova. Litoměřický mistr začal malovat jako pomocník mistra křivoklátského oltáře, zdatného domácího řemeslníka. Když opouštěl Čechy za dalším vzděláním v cizině, kdo z jeho současníků tušil, že se vrátí nejvýznamnější český malíř doby. Studoval zřejmě v Augsburgu a Ulmu ve Švábsku, putoval pak Podunajím právě ve chvíli, kdy se v této krajině rodila umělecká škola světového významu, tzv. dunajská. V téže době zdržovali se v Podunají mistři Jörg Breu do roku 1502 a Lucas Cranach st. do roku 1505; Breue nebo jeho díla Litoměřický asi poznal. Pokračoval dále do Alp, kde se střetával umělecký názor severu a jihu; není nepravděpodobné, že se seznámil se severoitalským uměním i přímo, snad v Benátkách. Když se pak světem prošel a zkušený malíř vrací domů, sotva překvapuje, že se dostává důležité objednávky litoměřického oltáře. Usadil-li se v Praze, nemohl nepobývat alespoň přechodně v Litoměřicích, aby porovnával rostoucí dílo s místem určení. Co brání však domněnce, že pobýval, jak bývalo běžné, tam, kde pracoval, jako host litoměřických kanovníků?

Litoměřickým oltářem zjednal si mladý umělec úctu a známost. Nejpozději do roku 1505 vytvořil druhé dochované dílo, oltář strahovský. Místo určení svědčí o proslulosti malířově mezi současníky. Požíval jí právem: ve strahovském oltáři se zračí překotný růst umělce, který v kratičkém období uměl domyslet nastoupenou cestu a uplatnit rychle další důsledky renesančního pojetí.

Znovu zapisuje se litoměřický mistr do letopisů českého malířství jako původce první známé české podobizny. Renesance vyčleňuje podobiznu žijící osoby, tedy zobrazení jejích osobitých vlastností fyzických a náznak psychických, z dosavadního místa podrobnosti ve větším celku s ústředního námětem náboženským. Sebevědomý renesanční člověk žádá pro podobiznu právo samostatného uměleckého námětu. Roku 1506 zpodobuje litoměřický mistr čelného představitele českých katolíků, nejvyššího kancléře království, Albrechta z Kolovrat. Vytváří výmluvné zobrazení českého re-

nesančního velmože, silné osobnosti, která duchem nezadá italským condottierům. Umělec a zdobený byli si zřejmě duchem zpřízněni tak, že námět a provedení podobizny splývají v jednotlivý celek. Portrétní nezkušenost malířova ustupuje zcela do pozadí za mohutnost celkového účinku, jakou jsou nadána jen díla, vyrůstající z bezprostřední potřeby doby.

Nadějný mluvčí katolické strany, Jan z Wartemberka, který roku 1493 připojil k litoměřickému proboštví též proboštví svatovítské a poté i vyšehradské, získal znovu litoměřického mistra pro provedení svého votivního obrazu Posmívání Krista, určeného pro Svatovítský chrám. Úsilné sjednocení prostoru v přísné kompozici umožňuje monumentálnost vzdor nevelkým rozměrům desky, známé dnes bohužel pouze z kopie. V tomto obraze stojí litoměřický mistr blízko Jacopo Bellinimu a obratné užití zábradlí, které odděluje podobiznu vznešeného donátora se svatými Jeronýmem a Tomášem, od ústředního námětu, připomíná podobná řešení Carpacciova. Co vedlo učeného probošta, vzdělaného v Bologni, k volbě námětu a k výběru svatých průvodců? Neužil malíř svých čerstvých portrétních zkušeností k narážkám, srozumitelným jen současníkům? Jaká je myšlenková hloubka v umístění posmívaného Krista vlastně na trůně, před nímž klečí probošt Jan ve spojení obou výjevů Kristovým rouchem, pohozeným na schodišti mezi Kristem a proboštem!

Uměleckým vrcholem úsilí litoměřického mistra stalo se však dílo nástěnné, nikoliv deskové. Po právu dostalo se mu cti vést malířskou dílnu při výzdobě místa mimořádného významu náboženského i politického, horní části kaple svatého Václava ve Svatovítském chrámu v Praze. Zdá se, že k zakázce došlo v souvislosti s jednáním o korunovaci Ludvíka, syna Vladislava II., v roce 1507, kdy byla očekávána návštěva krále Vladislava II. v Čechách, uskutečněná 1509. Námětem rozsáhlého obrazového celku je svatováclavská legenda. Zde plně uplatnil litoměřický mistr vyzrálou uměleckou zkušenost, domácí námět umocňuje příležitost nastavit zrcadlo domovu. Ačkoliv na výzdobě pra-

covalo pod jeho vedením více malířů, uměl Litoměřický dobře sjednotit lišící se projevy. Z jeho vlastní ruky pocházejí též nejlepší obrazy sledu. Staroslavnou českou legendu podává lapidární renesanční mlouvou v optické jednotě, jaké dosud nikdy nedosáhl, slavnostním, rozvázným pojetím. Charakteristika jednotlivých postav legendy zůstane provždy z nevyraznějších zpodobení, bohatým na plodné domyšlení náměstů. Svatováclavská legenda ocitá se zde poprvé doslova i obrazně v renesančním rouše. Naopak se však v postavách legendy, přenesených do dvorské současnosti mistrový (jak rádi bychom ztotožnili některou tvář s osobami mistru jistě blízkými, třeba Bohuslavem Hasištejnským z Lobkovic, Viktorinem Kornelem ze Všehrd, Půtou Švihovským z Risenberka, Janem ze Šelnberka či jiným!) obráží bezpečná jistota, s níž legenda přečkala události patnáctého století a její životnost pro současníky.

Toto dílo litoměřický mistr již nepřekonal; práce z doby kolem 1520, oltářní křídla z kostela P. Marie před Týnem, ukazují únavu a návrat dílem k staršímu pojetí vlastního, dílem příklonění k saským vlivům, jež se brzy nato zmocní úplně českého malířství. Malíř se vyžívá, opakuje se, přestal zápasit s námětem. Nejlepším dokladem jsou poslední zachované práce. oltář s Nejsvětější Trojicí a křídlo se Zmrtvýchvstáním

Kristovým, přidržujícím se dokonce Dürerova dřevořezu B. 45 (Malé pašije).

Litoměřický mistr neměl pokračovatele a nevytvořil českou malířskou školu, která by rozvinula nejlepší zisky jeho tvůrčího úsilí v domácí tradici. Na krátkou chvíli povznesl však české malířství opět na úroveň evropskou, je sám o sobě spojovacím článkem mezi někdejšími gotickým a pozdějším barokním rozmachem českého umění. Svatováclavským sledem vytvořil největší dílo českého renesančního malířství, vyrůstající zcela z půdy domácí námětem i podáním. Uměl včas zaostřit pozornost českého umění od západu ke kvetoucímu jihu a přenést do Čech štěp latinské kultury. Odvážný, plný vřelého zájmu, horlivě prožívající dramatická kulturní i politická střetnutí doby, uměl v osobité synthese jednoho lidského věku provždy doložit, jak se tyto události zračily v citlivé duši renesančního umělce. Neomezil se na náboženské deskové malířství, novotářsky se pustil do obtíží podobizny a posléze se vyrovnává i s velkou výzdobou nástěnnou. Umělecký osud litoměřického mistra s jeho velikým a odvážným rozmachem a nevyrazným dozníváním, blízký osudu velikých současníků Jörga Breue a Lucase Cranacha st., je trvalým podnětem zamyšlení jeho malířským potomkům.

Dr. Pavel Ražný

DRUHÁ KONFERENCE DIECÉSNÍCH TISKOVÝCH REFERENTŮ

Ve dnech 20. a 21. října t. r. se konala v Brně druhá konference diecésních tiskových referentů, kterou zahájil kanovník Petr Franta, pozdravil předseda DMV prof. Josef Gross a na níž byly předneseny aktuální referáty určující práci na poli katolického tisku. O spolupráci kněze v tisku a v propagaci promluvil šéfredaktor Duchovního pastýře (projev přinese Slovenský Duchovní pastier), o ohlasech článků v Katolických novinách promluvil redaktor dr. Josef Kvapil a šéfredaktor kanovník Ladislav Škoda přednesl svůj referát na thema Úkoly tisku a tiskových referentů. Rekl mimo jiné:

Myšlenka systematické spolupráce kněží, kteří mají a chtějí úzce spolupracovat s katolickým tiskem, našla velmi vděčné porozumění, i když dnes, v poměrně krátkém rozpětí, nelze ještě mluvit, aspoň u nás na Slovensku o tom, že by úlohy tisku, způsob spolupráce a její metody byly všem tiskovým referentům a jejich nejbližším spolupracovníkům úplně zřejmé a poslání této práce zcela jasné.

Vycházíme z konkrétních zkušeností. Je snad i naší vinou a ne na posledním místě i vinou některých mírových pracovníků, kteří si činnost na úseku tisku zúžili na běžnou formu drobného, obligátního zpravodajství, neboť zůstávají při starých tradičních metodách při psaní kázání, náboženských úvah bez vztahu k úlohám, jaké požaduje od nás každodenní život. *Náš život! Dnešní život!* Život věřícího v lidově demokratickém Československu. A mám za to, že právě o to nám musí jít v první řadě, abychom formou náboženské terminologie:

1. rozebírali současné mravně výchovné problémy a
2. abychom do této činnosti vložili váhu svého vlastního přesvědčení, sílu přesvědčivosti.

Při jednom rozhovoru s knězem, který má dobré předpoklady, aby aktivně spolupracoval s tiskem, odpověděl mi: rád bych psal, ale o čem?

Myslím, že taková odpověď je velmi neuspokojivá. Svět kolem nás prožívá historickou přeměnu, která se hluboce dotýká zásad nejen techniky, vědy, sociologie, ale i zásad myšlení vůbec a vztahů k společnosti v užším smyslu, i na poli mezinárodním. Tato přeměna, která nesporně tu je a která vyplývá z historického dění, dotýká se i nás, žijeme v ní, máme účast na jejím tvoření, přijímáme všechny kulturní, společenské,

hospodářské a technické vymoženosti, které svět hmotného a duchovního pokroku přináší. Jsme subjekty nového života tím, že jej spolutvoříme a jsme i objekty tím, že to, co tu vzniká a se tvoří, tvoří se pro nás. Není možné izolovat život od úloh pastoračních a od poslání morálně výchovného. Abstrahovat duchovní od přítomnosti je nemožné a každý únik do farní ulity byl by únikem před odpovědností a před spoluúčastí na tomto nesmírném pokroku. My se ani *nemůžeme*, ani *nechceme*, ani *nesmíme* postavit nějak *nad* tento svět, *mimo* tento život, anebo *mimo* úlohy, které tento život vyplňují.

Jsme-li však vlastní odpovědností vůči sobě samým *nuceni mluvit řečí našeho náboženství* a současně řečí dneška mluvit o otázkách, které z našeho poslání vyplývají, tím více jsme odpovědní za čistý, nefalšovaný obraz a postoj našeho věřícího lidu, kterého se všechny tyto aspekty doby dotýkají ještě ve větší míře a na více oblastech než nás duchovních.

Metody obdělávání družstevních polí, mechanizace, průmysl, závazky, zdravotnictví jsou nesporně věci profánní, to je pravda, ale z hlediska náboženského je profánní jen materie těchto jevů. Obsah, konečný cíl, poslání, vnitřní efekt je záležitost v pravém slova smyslu mravní, tedy oblasti náboženské zcela vlastní. A v takovém případě stává se povinností, která nás zavazuje, abychom vychovávali věřící lid XX. století, který žije a bude žít s problémy a idejemi XX. století, který se bude zaměstnávat naléhavými otázkami svého osobního rozvoje i otázkami života národů mezi sebou.

Toto jsem pokládal za potřebné uvést jako odpověď na otázku, o čem má psát katolický kněz a kněz - mírový pracovník v první řadě.

Pohodlnější je být pouhým divákem. Jenže život našeho věřícího lidu a osud lidstva je v celém svém rozsahu záležitost natolik společná, že si vůbec nemůžeme představit, abychom se z ní mohli vymanit bez výčitek svědomí.

Z toho tedy vyplývá nejen potřeba, ale i způsob spolupráce kněží s katolickým tiskem. Že se do nynější doby tento způsob neprojevil všude tak, jak bychom si byli přáli, je možné vysvětlit snad neujasněností této povinnosti. Vysvětlit ano, ale sotva ospravedlnit.

Od naší poslední bratislavské porady, která se konala v únoru t. r. a která měla spíše iniciativní, in-

struktážní charakter, uplynulo téměř tři čtvrtě roku. Tato doba není tak dlouhá, abychom mohli sklízet velké úspěchy. Dnes bychom však chtěli pokročit dále. Promluvit si o obsahu spolupráce s tiskem na základě dosavadních zkušeností a z hlediska dalších potřeb. Zkušenost nám potvrdila, že se velmi dobře osvědčuje praxe pravidelného, osobního styku s těmi kněžími, kteří chtějí psát, ale čekají na určité povzbuzení, respektive impuls a na případné prodiskutování otázek, o kterých se má psát. V Bratislavě dosahujeme v tomto směru dobrých výsledků pravidelnými měsíčními poradami širšího redakčního kruhu při Katolických novinách a při časopisu Duchovní pastier. Za účasti vynikajících mírových pracovníků, zejména z našeho předsednictva Slov. mírového výboru katolického duchovenstva a téměř všech profesorů CM bohoslovecké fakulty, máme možnost prodiskutovat obsah vyšších čísel Katolických novin a Duchovního pastiera, jakož i rámcový plán připravovaných čísel. Současně dostává se na řadu celá řada aktualit z náboženského, pastoračního, mírového, kulturního a otázek veřejného života, pokud souvisí s náboženstvím a s úlohami mírového výboru katolického duchovenstva. Těmito poradami se pak dosáhl i pocit spoluodpovědnosti za úroveň našich časopisů. Druhou předností této praxe je rozšiřování kontaktu s ostatním duchovenstvem, s kterým udržuje redakce podle potřeby osobní nebo písemný styk.

Ale toto všechno je ještě vždy málo. Pocitujeme potřebu jít nejen do hloubky, nýbrž i do šířky, a to pokud jde o problémy, i pokud jde o spolupracovníky. Tiskoví referenti při jednotlivých diecézních mírových výbořech, až na několik výjimek, vždy ještě vidí svou funkci pouze v tom, že po svolaných konferencích pošlou zápis. To je málo, když si uvědomíme, že např. i na mírových konferencích bývají nejednou velmi cenné diskusní podněty, hluboce promyšlené a vypracované přednášky a návrhy, které by vyžadovaly širší publicitu. Kromě toho je známo, že mnozí z kněží umějí vždy velmi úspěšně spojit pastorační činnost s úlohami kulturně osvětovými, národohospodářskými a budovateckými.

O těchto všech otázkách je potřeba psát. Pravidelně zaujmát postoj k událostem našeho denního života.

Posléze i otázky míru v nejužším smyslu, jako je postoj k atomovému vyzbrojování bundeswehru, k zastavení atomových zkoušek, k národně osvobozovacímu hnutí kolonií, k fašizaci Německé spolkové republiky, Francie nebo nejnovější i USA (viz atentáty na židovské synagogy) a podobné, doléhají nejen na osoby pracující v redakcích, ale na každého kněze, aby pohotově na ně reagoval. A toto našemu tisku nejvíce chybí. Naši čtenáři se dovídají, co praví o atomových zkouškách vědec dr. Schweitzer, americký zpěvák Robesson, sovětský spisovatel Erenburg, ale jaksi nevidí, co si o tom myslí jejich farář, profesor, děkan anebo kterýkoliv jiný katolický kněz. To je totiž ten každodenní život, náš život, který v nás pulsuje a který pulsuje i kolem nás, a to nejen tehdy, když je svolán celostátní sjezd mírového duchovenstva, ale vždy a všude.

Čhtěli bychom se tedy orientovat nejvíce v těchto otázkách, prodiskutovat je a společně nalézt způsob a prostředky, jak se tyto otázky mají projevovat v prvé řadě v našem katolickém tisku. To, jak žije, smýšlí, koná, buduje věřící lid, kterému je kněz učitelem a příkladem. Kdybychom porovnali náš tisk např. s tiskem stranickým, vidíme, že pravda je proto živou a poutavou a aktuální, neboť se v ní odráží život v celé šíři. Obrázek, zpráva, reportáž, článek, všechno je jaksi skutečné, živé, zobrazující současné dění.

Je možné, že jsem poněkud pesimistickými barvami nakreslil současný stav našeho katolického tisku, ale pokládám za potřebné, abychom se o těchto otázkách rozhovořili, abychom vyvázli z určité živelnosti, improvizovanosti a abychom si uvědomili, že i náš tisk musí být odrazem každodenních úloh, jak se s nimi setkáváme na úseku mravně náboženském a občanskověchném. Máme opravdu tolik dovedných a nadaných kněží, mírových pracovníků, s kterými se toto dílo musí podařit. Já sám bych si přál, aby se tak stalo co nejdříve a budu upřímně vděčný za každý diskusní příspěvek, který nám k splnění tohoto úkolu, k aktivnější účasti duchovenstva na poli tisku, pomůže. Pište, a my se z každého vašeho příspěvku budeme těšit; přibližujte se tištěným slovem k svému spolubratřím kněžím i k věřícím a oni vám za to budou vděční.

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

IX.

PŘEDZVĚST ZÁNÍKU KAPITALISMU.

Pojem imperialismus zná většina z nás z historie jako označení expansivní politiky určitého státu, podrobování si jiných národů a násilné budování velké říše. O takovém imperialismu však nebudeme v této kapitole mluvit. Pojem imperialismus byl převzat do politické ekonomie a byl mu vymezen přesný rozsah i obsah. Stal se vědeckým pojmem nauky o hospodaření lidstva.

Imperialismus v politické ekonomii je označením posledního stadia kapitalismu. Kapitalismus prvních tří čtvrtin minulého století nazýváme také kapitalismem předmonopolistickým; to proto, že charakteristickou výrobní jednotkou tohoto období kapitalismu byla samostatná továrna, jeden podnik, který se zabýval výrobou určité skupiny výrobků. Podnik měl zpravidla sídlo v jednom místě a měl jednoho majitele. Byl nevelký. Vývoj hospodářství si však vynutil zrod jiné formy podniků. Neustále rostoucí konkurence na kapitalistickém trhu, zostřovaná čas od času hospodářskými krizemi a vyvíjející se nepravidelně v cyklech konjunktury, krise, deprese a oživení, nutila neustále k rozšiřování výroby. Zkušenosti ukazovaly, že nejlépe obstály podniky veliké. V soutěži stále odpadaly podniky malé a střední, které byly kapitálově slabší a

často nevydržely vývojové výkyvy kapitalistického hospodářství. Přirozený růst podniků, opírající se o akumulaci, nestačil požadavkům konkurence a snaze po dosažení zisku. Dochází tak ke spojení menších podniků. Spojením dvou nebo několika menších podniků v jeden hospodářský celek vzniká obratem ruky veliký podnik, který se spíše udrží v konkurenci.

Nesmíme si však představovat, že ke spojování podniků docházelo vždy dobrovolně. Většinou veliký podnik v konkurenčním boji oslabil jiné menší konkurenty a pak je k sobě připojil. Forma tohoto připojení bývá po stránce právní různá. Majitel menšího podniku je nucen svůj podnik prodat velkému konkurentovi. Jindy dojde ke smluvnímu spojení dvou podniků starých v jeden nový. Podmínky všech forem spojení jsou vždy závislé na poměru kapitálové síly spojujících se partnerů. Dochází tak ke spojení výroby a kapitálu, kterému říkáme *koncentrace výroby a kapitálu*. Koncentrace vede ke spojení většiny podniků zabývajících se výrobou určitého druhu výrobků. Jakmile je pod jedním vedením soustředěna na příklad výroba obuvi, pak ceny obuvi mohou být do značné míry ovlivněny výrobcem, protože spotřebiteli nezbývá, než nakupovat u jednoho výrobců — *monopolního* — výrobce obuvi. Monopolní výrobce využívá svého postavení ke zvýšení svého zisku. Vzhledem k tomu, že zpravidla vládne velikými továrnami s dokonalým technickým vybavením, vítězí snadno v konkurenci nad zbytkem malých výrobců,

kteří ještě v jeho branži pracují. Je vždycky levnější než konkurenti a přitom dosahuje vyššího zisku, než je průměrný. Jeho výrobní možnosti totiž nemají v dané zemi rovnoprávného partnera, a proto může stanovit ceny svých výrobků s větší ziskovou přírážkou, než mohou činit výrobci nemonopolní.

Spojení dvou podniků v jeden monopolní neproběhne vždy cestou vytvoření jednoho podniku s jedním jménem, a s jedním oficiálním vedením. Často zůstanou dva podniky, které se dohodnou na své cenové politice a stanoví společné vedení, které rozhoduje v obou podnicích autoritativně o otázkách výrobních a cenových, ale není v široké veřejnosti známé. Takové spojení přináší také monopolní postavení v prodeji, protože je-li spojeno takto tolik podniků, že představují většinu výroby určitého zboží, může spotřebitel nakoupit jen výrobky některého ze sdružených výrobců, přičemž se všichni dohodli na tom, že spotřebitel nabídnou stejné podmínky. Výhody to přináší i při nákupu surovin a materiálu pro výrobu, protože dodavatelé materiálu jsou stavěni před jednotné požadavky, na nichž se všichni výrobci předem dohodli. Chtějí-li vůbec něco prodat, pak musí prodat výrobním podnikům suroviny za podmínek, které si výrobci sami stanovili.

V období imperialismu mění se i statutární tvářnost podniků. Zatím co dříve byl typickým podnik, který měl jednoho majitele a kde kapitál byl majetkem jednotlivce nebo rodiny, stává se později charakteristickou formou akciové společnosti. Majitel podniku se změnil ve velké množství majitelů akcií a vlastními správci kapitálu nejsou již kapitalisté, ale jimi placení ředitelé. Vedení spojených skupin podniků často přebírají banky. Banky totiž v průběhu vývoje kapitalismu nabývají stále většího významu pro výrobu. Rostoucí požadavky na kapitál nemůže kapitalista krýt jen z akumulace. Pomůže mu banka, která kapitál půjčí a podílí se na části jeho zisku — bere úrok. Výrobce, který má od banky úvěr, je na bance závislý. Banka má opět zájem na tom, aby podnik, kterému půjčila peníze, prosperoval. Vedle poskytování úvěrů používají banky volných kapitálů i k přímému nákupu průmyslových podniků. Banky se tak samy stávají průmyslovými kapitalisty. Ve snaze zjednat svým podnikům co nejlepší situaci nutí ostatní podniky stejné branže, které jsou na nich kapitálově závislé, aby přistoupily na dohody o společném vedení výroby a prodeje. Organizační hlavou takových spojení podniků jsou banky. Největší banky jsou — jak vidíme dnes v kapitalistických státech — centrály celého hospodářského života. Veliké banky nemají přirozeně svůj kapitál jen v podnicích určitého druhu, ale v celých odvětvích, anebo dokonce ve skupině odvětví. Vzniká tzv. *finanční oligarchie*, ve které malá skupinka finančníků vládne průmyslem, obchodem i peněžnictvím určitého státu a dochází ke *splyvání bankovního kapitálu s kapitálem průmyslovým*. Jejich splynutím vzniká tzv. *kapitál finanční*.

Monopolní postavení v jednom státě není konečnou fází vývoje. Rostoucí možnosti dopravy dávají spolu s mohutným rozvojem techniky předpoklady pro rozvoj zahraničního obchodu. Ten, kdo ovládl trh ve své zemi, má snahu dosáhnout zisků i v zemích sousedních. Ale i u některých sousedů vyrostly monopoly, které mají stejnou snahu. Státní orgány jsou silně pod vlivem mocných hospodářských jednotek. Stát zavádí vysoká cla, dochází ke srážkám mezi zájmy monopolů různých zemí.

Řešení je dvojitě. Především je to obrana proti vysokým clům cestou snížení vývozní ceny. Vývozce má velmi ztíženou pozici proti domácímu výrobcovi. Musí stlačit ceny svého zboží tak nízkou, aby byl alespoň stejně levný, ne-li levnější než jeho konkurent, a aby přitom mohl ještě platit lo. Proto volí jinou cestu, jak se dostat na trh. Místo aby vyvážel hotové výrobky, *vyváží kapitál*, který použije k tomu, aby v zemi, kam dříve exportoval, zařídil továrnu, najal dělníky, nakoupil suroviny. Za použití svých velikých zkušeností je

schopen konkurence, protože jeho výrobky se staly tuzemským zbožím a není třeba platit clo. Proto říkáme, že charakteristickým rysem imperialismu je *nahrazování vývozu zboží vývozem kapitálu*.

Druhé řešení je dohoda mezi monopoly různých států. Podobně jako se dohodly veliké podniky uvnitř jednoho státu, dohadují se i monopoly mezinárodně. Cílem je získat monopolní postavení v určitém zboží, nyní však již mezinárodně, někdy i celosvětově. Vznikají *mezinárodní monopolistické svazy*, které jsou vázány cenovými i jinými dohodami. Dochází k dohodám, ve kterých je rozdělen svět mezi jednotlivé monopoly. Každý z nich prodává své výrobky např. v určitém světadíle nebo skupině zemí, do nichž pak se nesmí snažit své výrobky prodávat druhý.

Toto dělení světa se odráží i v politice států. V druhé polovině minulého století byly v podstatě zakončeny průzkumy světa a z map zmizely bílé plochy. Lidé pronikli do posledních koutů rovníkové Afriky a jižní Ameriky stejně, jako postupně stanuli na obou pólech. O nová, dosud neprobádaná území se rozdělily hlavní světové velmoce, které známe z doby rozhraní století — Velká Británie, Rusko, Francie, Německo, USA a dále řada menších států jako Belgie, Holandsko, Portugalsko, Itálie, Dánsko aj. Na počátku imperialismu bylo tedy *ukončeno teritoriální rozdělení světa*.

Zakončené rozdělení světa neznamená však konec snahy o nové dělení, o korekci dosavadního rozdělení, která je pro imperialismus typická. Vlivem nevdané koncentrace kapitálu a tím všech výrobních sil do velikých, technicky mimořádně vyspělých hospodářských jednotek dochází v imperialismu k velikému technickému pokroku. Technický pokrok však není stejný ve všech zemích. Rozdíly nejsou jen v technickém pokroku, ale i v celkové vyspělosti, v produktivitě práce, v životní úrovni, v úrovni vzdělanosti. Svět je proto rozdělen mezi 'vysoce vyvinuté země a málo vyvinuté země. Přirozeným důsledkem rozdílu ve vyspělosti je skutečnost, že vyspělejší země ovládají země méně vyvinuté. Málo vyvinuté země, které byly dílem dobytí a objeveny v minulém století, dílem známy již dříve, ale pro slabou dopravní techniku nemohlo být jejich bohatství hospodářsky vysoce vyvinutými zeměmi využíváno, se na počátku období imperialismu stávají vítaným zdrojem zisků kapitalistů vysoce vyvinutých zemí.

Již jsme se zmínili o tom, že politika jde ruku v ruce se zájmy kapitalistů. Proto vlády hospodářsky vysoce vyvinutých zemí vysílají do ostatních zemí vojáky, ovládají je politicky a vojensky jen proto, aby si zajistily svou rostoucí hospodářskou nadvládu. Země ovládané jsou nazývány *koloniemi*, země ovládající *mateřskými zeměmi*. Vláda každé z vysoce vyvinutých zemí se snaží přeměnit svou zemi v mateřskou zem a zajistit si co největší množství kolonií.

Tak vzniká v celosvětovém měřítku *koloniální soustava*. Koloniální národy se neustále snaží vymanit se z područí mateřských zemí, a proto bývají jejich poddanství dávana různá jména, která mají zakrýt pravou podstatu jejich postavení. Známe proto mandátní území, protektoráty, svěřenecká území, prozatímní správy apod. Některé ze zemí jsou formálně úplně samostatné, a jsou jen hospodářsky závislé, což se odráží v jejich politice, vedené zpravidla těmi kruhy, které na spojení s mateřskou zemí vydělávají. Tyto kruhy tvoří vždy mizivou menšinu národa.

Koloniální systém se vyznačuje hospodářským útlakem kolonií. Kolonie jsou nuceny kupovat drahé výrobky, které by bylo v mateřské zemi možno jen stěží prodat pro jejich špatnou kvalitu. Současně jsou nuceny prodávat lacino suroviny pro továrny v mateřské zemi. Nízká životní úroveň a leckdy i relativní předílenost mají vliv na to, že cena pracovní síly je v koloniích poměrně nízká. Jsou proto v koloniích často zřizovány výrobní podniky, které také zpracovávají místní surovinu a pak je jejich výroba dovážena do mateřských zemí, kde je prodávána s mnohonásobným

ziskem. Zisk ovšem případně ne výrobcům — dělníkům kolonie — ale tomu, kdo investoval kapitál do stavby továrny — kapitalistovi z mateřské země.

Životní úroveň dělníků v koloniích zůstává na nízkém stupni, jako před zavedením vysoce mechanizované továrny. Není proto pravdou, že koloniální systém přináší zaostalým národům blahobyt, protože zvyšuje jejich výrobní technickou úroveň. I tam, kde ji skutečně zvyšuje, znamená blahobyt nejvýše pro úzkou vrstvu těch, kdož pomáhají guvernérům mateřské země provádět jejich politiku, ale nejširší vrstvy obyvatelstva zůstávají nadále v původní zaostalosti a bídě. V mnoha případech však není zájem na výstavbě průmyslu v koloniích. Málo vyvinuté země jsou úmyslně udržovány ve své zaostalosti a je v nich rozvíjena jen těžba surovin a zemědělská výroba. Známé je plantážnictví v Africe a v Jižní Americe, které není ničím jiným, než lacinou výrobou zemědělských surovin pro mateřské země. Kolonie se stávají agrárními doplňky vysoce průmyslově vyvinutých zemí. Spolupráce těchto dvou partnerů se vyznačuje tím, že mateřská země používá výhody vysoké vyspělosti průmyslu a levnosti těžby surovin a zemědělských výrobků a kolonie musí draze platit průmyslové výrobky a při tom nese všechny důsledky, které přináší zaostalá zemědělská výroba a naprostý nedostatek průmyslu. Vláda nad koloniemi přináší mateřským zemím bohatství a zisky, které jsou hlavním zdrojem obohacení jejich kapitalistů. Není proto zvláštností, že ve všech kapitalistických zemích panuje ve vládnoucích třídách snaha podrobiti si více a více zaostalých zemí a vytvořit z nich kolonie. Tak se projevuje boj za nové rozdělení světa. Je jakýmsi vojenským projevem konkurenčního boje, který je nezbytným průvodním zjevem období imperialismu. Válkou se snaží ti, kdož vládou v imperialismu kapitálem, zabít dvě mouchy jednou ranou. Válka jim má přinést nová území, která jsou působištěm jejich ziskuchtivých snah a kromě toho válka znamená vždy veliký nápor na výrobu, která se rozjede na plné obrátky a tak je na nějaký čas zažehnána krize.

Kromě *rozporu mezi prací a kapitálem*, který má své kořeny v protikladu mezi zájmem těch, kdož pracují a prodávají svou pracovní sílu a těch, kdož pomocí kapitálu jejich pracovní sílu kupují, známe v imperialismu další rozpory. Rozpor mezi prací a kapitálem je vlastně celému kapitalismu — tedy jak období průmyslového kapitalismu, tak i imperialismu. Existují dále i rozpory, vlastní jen imperialismu. Především je to *rozpor mezi mateřskými zeměmi a koloniemi*. Dalším rozporům imperialismu je *rozpor mezi mateřskými zeměmi navzájem*. Projevuje se tím, že se každá mateřská země stále snaží vyvolat takovou situaci, která by zhoršila postavení ostatních a zlepšila její vlastní stav. Válka je nejčastější formou, jakou se tyto rozpory projevují. Proto se setkáváme s tvrzením, že imperialismus je obdobím, kdy války jsou nevyhnutelné.

Období imperialismu má v dějinách kapitalistického zřízení tu zvláštnost, že je posledním obdobím, v němž kapitalismus ve své imperialistické podobě byl ještě světovládným řádem. Imperialismus, který znamená největší rozvoj kapitalistické výroby, znamená současně prohloubení všech rozporů, které byly uvnitř kapitalismu, a to jejich prohloubení až ke stavu, který přináší okamžik konce kapitalismu. Tak jako jsme si ukázali, že končil prvobytně pospolný způsob hospodaření, že skončil otrokářský řád a feudalismus z něho vzniklý musil ustoupit kapitalismu, přicházíme nyní k okamžiku, kdy i kapitalismus musí ustoupit a přejít v nový, spravedlivější společenský pořádek.

Celá kapitalistická výrobně-ekonomická formace se od počátku vlády kapitalismu a umírání feudalismu nevyvíjela rovnoměrně. Všechny země světa nepřešly ještě dlouho v 19. stol. do kapitalistického společenského řádu a feudální výrobní vztahy dožily leckde

až dvacátého století, a to hlavně ve státech se zaostalým hospodářstvím a nízkou životní úrovní. Přejod ke kapitalismu a jeho vývoj byly tedy nerovnoměrné. Vysoká technická vyspělost žila na jednom světě vedle výrobního primitivismu.

Okamžik přechodu od kapitalismu do nového společenského řádu je dán dlouholetým vývojem. Jelikož nebyl vývoj ve všech zemích světa stejně daleko, nemohlo dojít k porážení kapitalismu ve všech zemích společně. K porážce kapitalismu musí docházet postupně v takovém okamžiku a za takových podmínek, jaké jsou dány vývojem. Mnoho příčin, o nichž pojednáme v některé z příštích kapitol, mělo vliv na skutečnost, že první zemí, kde přestal vládnout kapitalismus, byla jedna z dříve imperialistických mocností — carské Rusko. Všem je jistě známo významné datum říjnové revoluce z roku 1917.

V tomto okamžiku dostává imperialismus novou tvář, ač zůstává imperialismem. Období imperialismu, které začíná v okamžiku, kdy vznikla první země bez kapitalismu na světě, nazýváme *obdobím všeobecné krize kapitalismu*. Je to rize *všeobecná* a nutno ji rozeznávat od krize *hospodářské*. Hospodářská krize je za kapitalismu přirozená porucha hospodářského vývoje, je okamžikem, kdy proniknou na povrch všechny rozpory kapitalismu. Všeobecná krize je krizí celé soustavy, je životní *krizí* kapitalismu, není jen jeho projevem, ale je začátkem jeho konce. Hlavním charakteristickým jevem pro ni je skutečnost, že jednotná fronta kapitalistických zemí je rozražena. Na světě začíná existovat velmoc, kde kapitalismus byl poražen, a kde je uváděn v život nový společenských řád — sovětské Rusko. Znamená to, že kapitalismus přestává být světovládným výrobním způsobem a že všichni pracující světa mají před sebou obraz toho, jak je možno napravit nespravedlivosti kapitalismu.

Všeobecná krize kapitalismu se prohlubovala spolu s tím, jak pokračoval vývoj a v dalších zemích uzrávaly podmínky pro vznik nového společenského řádu. *Prohloubení všeobecné krize kapitalismu* je dějinný vývoj, který se právě odehrává před našima očima. Na konci druhé světové války začaly budovat nový společenský řád země střední Evropy. V poválečných letech přecházely postupně na jejich stranu některé země na Dálném východě, mezi nimi zvláště Čína. Tyto nově vzniknuvší státy vytvořily spolu se Sovětským svazem hospodářský celek, který je schopen zít svým vlastním životem. Obchod vnitřní i zahraniční začíná probíhat bez kapitálu a kapitalistů. Výroba a výměna zboží nejen mezi členy společnosti v jednom státě, ale i ve vztazích mezi státy navzájem se neopírá o touhu po zisku, ale o zásady přátelské pomoci a spolupráce. Rozpadá se tak nejen politická, ale i hospodářská vláda nad světem na dva tábory: na zastánce nového společenského řádu a na obránce kapitalistického zřízení.

Hospodářství kapitalistického světa se v průběhu vývoje imperialismu dále vyvíjí a jeho síla roste. Zásady tohoto vývoje se však poněkud mění. Zmínili jsme se o tom, že jednotlivé kapitalistické země se vyvíjejí nestejně rychle. Podobně i jednotlivá odvětví výroby se za imperialismu vyvíjejí nerovnoměrně. Není to již jen zemědělství, které je po celou dobu kapitalismu v produktivitě práce a mechanizaci daleko za průmyslem. Imperialismus začíná nerovnoměrně rozvíjet těžký, hlavně ocelářský průmysl. Prostředky jsou k tomu čerpány z příjmů pracujících. Tento rozvoj se opírá z největší části o zbrojení. Imperialistické státy vydávají stále velké částky na zbrojení, protože se neustále připravují k válkám o nové dělení světa a k boji proti zemím nového společenského řádu, a protože na místech, která rozhodují o disponování státními penězi, sedí zástupci velkých ocelářských podniků a zbrojařských továren. Vzniká tak podivuhodný protiklad, kdy klesá relativní podíl výroby spotřebního zboží na celkové výrobě při současném vzestupu výroby jako celku. Široké vrstvy spotřebitelů nemohou pro své nízké příjmy zvyšovat konsum tak rychle, jak

by odpovídalo celkovému pokroku výroby. Kapitalisté potřebují vzestup výroby k udržení konjunktury a vysokých zisků, a proto zvyšují výrobu takových předmětů, které kupuje stát, aby je jako nemoderní za několik let zničil – totiž součásti výzbroje. Životní úroveň nestoupá, ale zisky a index průmyslové výroby stoupají.

Několik uvedených zvláštností vývoje výroby za imperialismu, spolu s monopolisací hospodářství, vznikem finanční oligarchie a spojováním moci nad hospodářstvím a politikou státu v rukou největších kapitalistů – to vše má vliv na kolísavost vývoje hospodářství v imperialismu. Krizový cyklus, který jsme si vysvětlili v minulé kapitole, je deformován. Krize nemá všechny své charakteristické znaky. Např. krize z roku 1929 nepřešla v nejbližších desíti letech vůbec v konjunkturu, ale z deprese a mírného oživení upadla ve velké části světa v roce 1938 v novou krizi. Teprve druhá světová válka přinesla konjunkturu. Tato se v pová-

lečných letech několikrát začínala propadat do krize, ale vždy uměle vyvolané mezinárodní napětí přineslo nové další zbrojení, které opět na krátkou dobu zachránilo stoupající tendenci výrobní křivky. Poslední z těchto poklesů prožívá kapitalistický svět právě nyní, a to od začátku roku 1958.

Otázka zbrojení se stává přímo životní otázkou celého imperialistického světa v období všeobecné krize kapitalismu a zvláště pak v létech jejího prohlubování. Naproti tomu není válka v těchto posledních obdobích imperialismu již nevyhnutelností, danou ekonomickými zákony. Rozpad jednotné fronty imperialismu oslabil vůdčí kapitalistické státy. Sjednocená síla všech pracujících lidí světa, která je vedena mírovou politikou států, kde byl kapitalismu již odstraněn, může při důsledném uplatňování mírových požadavků zabránit kapitalistům v tom, aby zachraňovali své zisky pomocí války.

Inž. V a Z. Červený

Doba očima kněze

VĚRNÉHO PŘÍTELE KDO NÁLEZNE ?

Kniha přísloví je ve Starém zákoně jeden z podivuhodných pokladů pravé moudrosti, nad kterou rádi meditujeme a z které neustále čerpáme živé poučení i pro přítomnost. Nikdo této vzácné perle nemůže upřít hluboký pohled na svět, život a trvalé problémy člověka a lidstva. Naplňuje ji realistický duch věcné, nevyvrátěné pravdy, nashromážděné z dlouhých věků lidstva. Je to Kniha přísloví, která se hluboce zamýšlí nad cenou pravého přátelství. Vidí v něm jednu z nejvzácnějších hodnot lidského života. Pevně, opravdové přátelství je něčím podivuhodně vzácným. Vychází z poctivé, věrné lásky, nepodléhá kolísáním a zvrátům života. Proto se táže, zda takové přátelství lze ve světě najít. Věrného přítele kdo nalezne? I když je to těžké, přece je to možné: ano lze najít přítele, hledáme-li bedlivě, s úvahou, tážeme-li se rozumem, ale také srdcem. Ano hlavně srdcem - to je soudce, který snadno rozlíší pozlátku od zlata, nicotnost od trvalosti. Kdo nalezl přítele, tomu se snadněji žije na zemi, ten nalézá pomoc i v době nouze a úzkosti. Teprve tehdy vlastně poznáváme opravdovost přátelství.

Naše národní přísloví říká: „V nouzi poznáš přítele.“ Platí to stejně o jednotlivcích jako o celých národech. Zvláště „přatelství“ mezi státy a národy bývá lichou spekulací, ukládanou do obojetných slov bez váhy a trvalé hodnoty. O ceně takového „přatelství“ a „spojenectví“ přesvědčili se Češi a Slováci před dvaceti léty. Tehdy nám francouzští a britští „přatelé“ - bylo to ve chvíli nejvyššího ohrožení našeho lidu Hitlerem - radili, abychom spáchali sebevraždu. Nejen radili, dokonce nás k tomu nutili. Nemohli se dočkat, kdy se již octneme v nacistickém nenasytném jícnu. Tehdy jsme trpce uvažovali nad tím chováním našich západních „přatel“. Naše tehdejší vláda nad touto zradou bývalých spojenců pokrytecky lkala, ač dávno mohla vidět, kam spěje vývoj. A přece tehdy v době největšího nebezpečí tatáž vláda odmítla nabízenou pomoc opravdového přítele - přítele v nouzi - Sovětského svazu. Národ se hrozil nad nesmyslným rozhodnutím vlády odmítnout nezištně nabízenou pomoc. Tehdy jsme vlastně nepochopili proč Mamonáři a sobci mezi námi se trásli nad možností ztráty nepoctivě nabytého majetku, a proto jim byl Hitler a jeho spojenci milejší nežli poctivý přítel.

Bylo to uprostřed nejstrašlivější války, kdy se přítel ozval znovu. Ozval se v době, kdy jeho země byla ještě zaplavena nacistickými žoldnéřskými vojsky, kdy byla plněna a pálena vetřelci. Tehdy byla v hrdé, heroické Moskvě podepsána nová československo-sovětská smlouva o přátelství a vzájemné pomoci. Je tomu patnáct let tento měsíc a my dosud vzpomínáme na ten

přetěžký čas běsnění nacistických zločinců v naší zemi. Jakou morální posilou byla pro všechny věrné Čechy a Slováky zpráva, že Sovětský svaz učiní všechno, aby ČSR byla osvobozena z těžké poroby! Ano, tato zpráva rozjasnila ohýnek doufání v našem zkoušeném srdci, napřímila nás, vlila novou sílu a odhodlání k pokračování boji se zavilým nepřítelem lidského rodu. Z Moskvy zněla slova důvěry a věrnosti. V době strašlivého ohrožení našich národů, kdy nacisté uvažovali nad vysídlením slovanského obyvatelstva z našich zemí, kdy část národa mínili vyvraždit, část poněmčít a zbytek zahnat na východ. Tehdy jsme vnímali slova přátelství jako pravý balzám. Před patnácti lety jsme teprve po zradě západních spojenců poznali cenu pravého přátelství.

Co máme k tomu říci dnes? Nic jiného nežli, že toto upřímné nezištné přátelství provází neustále náš lid na jeho cestě k spravedlivému společenskému řádu. Pomáhá nám radou, pomáhá především skutky. Ještě neoschly slzy a krev z návštěvy amerických bombardérů nad Prahou a nad Plzní a již tu byla pomoc sovětských přátel, která nám pomáhala účinně zacelit rány zasazené nacisty a rozjitřené americkými nálety.

Dnes rozkvetla naše vlast jako zahrada plná květů. Všude sklízíme plody z úspěšné práce. Na mezinárodním fóru, na Světové výstavě v Bruselu ukázal náš lid co dovede a jak si představuje mírové soužití národů a pravou mírovou soutěž mezi různými společenskými systémy. Byl to Sovětský svaz, který nám na této cestě budovatelských úspěchů ani na chvíli nepřestal! Většinou nebezpečí nukleární války. Také náměstek presipomáhat. Radoval se z našich úspěchů, jako my se radujeme z jeho pokroků. Vždyť bezpečně víme, že ty ohromné epochální objevy ve vědě a zvláště v konstrukci těles pro lety v kosmických prostorech jistě nebudou sloužit agresí a rozpoutání atomové války, nýbrž že budou naopak stále účinnější zbraní proti úkladům nepřátel míru.

Mezinárodní bratrství mírových zemí roste. Ke konci října byla návštěvou rumunské vládní delegace v ČSR posílena pouta přátelství se zemí, která je nám tak blízká svým vnitřním vývojem a svým pevným mezinárodním postojem pro věc míru. Budujeme tyto mosty přátelství u vědomí, že po nich přejdou naše příští generace do časů, kdy se již nebudou muset obávat nebezpečí nukleární války. Také náměstek presidenta SAR, maršál Amer, poznal za své návštěvy v Praze a Moskvě, že cílem naší spolupráce s arabským světem je rozvoj vzájemných styků a mírové soužití. Máme vřelé pochopení pro tužbu arabských národů po dosažení opravdové politické a hospodářské nezávislosti, neboť z prožitých utrpení jsme poznali, co to zna-

mená ztratit svobodu a nezávislost a být vydán na milost a nemilost nepříteli.

Bylo by dobře, abychom ve stejné době, kdy vzpomínáme uzavření československo-sovětské spojenecké smlouvy, se zastavili k zamýšlení nad jiným dokumentem, který je pravým rubem moskevské smlouvy. Není tomu dávno, kdy byl objeven tajný nacistický záznam o poradách amerických emisarů ve Švýcarsku s nacistickými agenty. V čele americké skupiny stál bratr nynějšího státního sekretáře USA J. F. Dullese, Allan Dulles. Ve stejné době - v r. 1943 - kdy Sovětský svaz nás účinně podepřel v našem boji za národní osvobození, ujistili zmocnění zástupci amerického prezidenta nacistické představitelé, „že by souhlasili za určitých podmínek“ s možností akceptovat řešení českého problému v rámci Říše“. Američané byli tehdy, jak se ukazuje, pro zachování Velkoněmecké říše, spojené s tak zvanou Dunajskou konfederací. Zástupci amerického prezidenta šli v jednáních s nacisty dokonce tak daleko, že ani neodmítali „nacionální socialismus v jeho základních myšlenkách a činech“.

Až do nedávna byla Německá spolková republika velebena jako „hospodářský zázrak“. Ctitelé doma i za hranicemi opěvovali vysokou konjunkturu jejího národního hospodářství a mluvili o tom, že toto hospodářství bude odolné vůči krizím a otřesům. Nově znovuzřízená města s neobyčejným automobilovým provozem, nesmírné zisky proudící do tresorů bank, zdály se být pro to důkazem. Ba i mzdy západoněmeckých dělníků měly, třebas již daleko menší podíl z tohoto „hospodářského zázraku“. Dnes, kdy na porurských dolech se hromadí hory uhlí, o které není nikde již zájem, a kdy se také množí dny, v nichž jsou horníci vysazováni z práce, ubývá také v západním Německu hlasů, opěvujících řízený státní kapitalismus. Ukazuje se skutečnost, že kapitalismus vždy zůstává kapitalismem a že ani beránci kůže neučiní z vlka beránka. Poslední zjevy v západoněmeckém hospodářství rovněž potvrzují skutečnost, že poměrná konjunktura hospodářská byla a je v NSR udržována především šilným tempem zbrojení. A to je také příčinou (vedle ohromných zisků ovšem) toho, že západoněmečtí revanšisté se neobyčejně bojí možnosti poklesu mezinárodního napětí.

Ostatně není to jen západní Německo, které doufá, že zbrojení a udržování světového napětí udrží národní hospodářství před příznakem hluboké hospodářské krize, která již začíná strašit v myslích kapitalistů. Také nový vládce Francie, generál De Gaulle, nevyřešil ani jeden problém, který na počátku svého režimu slíbil velkoryse rozřešit. Také on se svou kohortou monopolistů a militaristů soustřeďuje svůj zájem na výrobu vlastní francouzské atomové bomby a na pokračování Francii zeslabující a ožebračující války v Alžírsku.

NÁŠ ZÁPISNÍK

K ÚMRTÍ PIA XII.

Že se smrt v říjnu 1958 zesnulého svatého Otce Pia XII. nedotkla bolestně pouze nás katolíků, poznáváme z četných projevů, kterými ocenili také významní příslušníci různých jiných náboženských vyznání osobnost tohoto velikého muže. Z nich uvádíme stručně následující úryvky:

Patriarcha Alexej Moskevský, hlava rusko-ortodoxní církve, vyslovil v poselství, uveřejněném tiskovou agenturou TASS, církvi římskokatolické svou účast na úmrtí Pia XII. těmito slovy: „Svatý Otec vyzýval často křesťany, aby zachovali světový mír, a protestoval proti zneužívání atomové energie k účelům vojenským. Máme pevnou naději, že nástupce zesnulého bude ještě úsilovněji pokračovat ve snahách katolických křesťanů o mír mezi národy a o blaho lidstva.“

Skutečností v jiných dílech světa nikterak neodporují našemu tvrzení, že dnešní imperialisté nevynalezli žádný nový způsob, který by odstraňoval možnosti hospodářských krizí a otřesů. Jediný chatrný a nespolehlivý recept spočívá v militarizaci národního hospodářství, která je opět příčinou toho, že se v těchto zemích sahá i k odbourání posledních zbytků parlamentární demokracie. Ve sféře Američany kontrolovaných polozávislých zemí jihovýchodní Asie, čili v oblasti agresivního paktu SEATO, nalézáme již druhý příklad odstranění ústavní demokracie. Po Pákistánu je to Thajsko, které zavedlo ničím nezakryvanou vojenskou diktaturu. Proč dochází k takovému událostem? Především proto, že dosavadní drancování bohatství země Američany, spojené navíc o abnormální náklady na zbrojení, vede logicky k neudržitelnému stavu trvalého finančního rozvratu. Po jakou dobu může ovšem vojenská diktatura potlačovat nespokojenost lidu při tak zoufalém hospodářském stavu Pákistánu a zvláště Thajska, to se ovšem nedá na příliš dlouhou lhůtu předpokládat.

Militaristé si počínají jako lidé, kteří ztratili zdravou kontrolu lidského rozumu. Jejich metody zůstávají stále stejné: udržovat svět v trvalém napětí. To nejlépe potvrzuje ustavičně živěné provokování Čínské lidové republiky v oblasti Tchaj-wanu. Po více nežli čtrnáct dní ustaly dělostřelecké baterie lidové Číny v palbě, aby tím přispěly k uklidnění situace. Avšak Američané neustali v této době ani na chvíli v systematickém porušování integrity čínských pobřežních vod. Tak se stalo, že čínská obrana musela znovu zahájit palbu. Odpovědnost za tuto situaci nemůže stihnout nikoho jiného nežli provokatéry a vetřelce.

Zatím co USA rozděluje milionové dolarové půjčky a subvence jen k účelům zbrojení a přípravy války, snaží se socialistické země o něco jiného. Pomáhají raději hospodářsky nevyvinutým zemím budovat základy vlastního nezávislého národního hospodářství. Vrcholem této mírové spolupráce a pomoci je ohromná půjčka, kterou Sovětský svaz poskytne Egyptu na vybudování Asuánské přehrady. Je to počátek zúrodnění další části egyptské půdy. Bez získání další orné půdy by stále rostoucí obyvatelstvo SAR muselo hladovět a nuzovat se. Zatím co západní imperialisté před lety tuto pomoc Egyptu odmítli, je to nyní Sovětský svaz, který ji SAR velkoryse poskytl.

Zde se může kolo našich úvah zastavit. U pravého mezinárodního přátelství, které je faktorem pracujícím pro mír. My sami jsme takového přítele již nalezli. Patnáct let, které uplynuly od uzavření přátelské smlouvy se SSSR, jsou důkazem nového vztahu mezi národy a státy, a jsou zárukou naší další šťastné budoucnosti do dalších desetiletí. P. Jan Mára

A velkorabín Elio Toaff vyznal jménem všech italských Židů: „Více než všichni ostatní měli jsme my příležitost poznati dobrotu a šlechtnost papežovu během let pronásledování a hrůzy, v době, kdy se zdálo, že pro nás už neexistuje žádná jiná naděje.“

DAR VIETNAMSKÝCH KATOLÍKŮ

Ve středu dne 29. října 1958 odevzdal zástupce velvyslanectví Vietnamské demokratické republiky představitelům Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva v Tereziánském sále arcibiskupského paláce v Praze vzácný dar vietnamských katolíků: zlatem bohatě vyšívané rouško pro Milostné Pražské Jezulátko. Ve svém projevu tajemník velvyslanectví VDR Hoang-trong-N'hu řekl, že umělecké rouško vytvořili vietnamští katolíci na důkaz vřelých bratrských citů, které spojují lid Vietnamu a Československa. Prohlubovat neustále tyto přátelské vztahy a pracovat pro šťastný život lidstva v míru je snahou všeho vietnamského lidu. Za vzácný dar poděkoval místopředseda CMV KD prelát Antonín Stehlík, kapitulní vikář pražský a předal jej Fra Karlu Horkému, duchovnímu správci chrámu Panny Marie Vítězné v Praze na Malé Straně, v němž bude rouško poprvé oblečeno Jezulátko na den sv. Štěpána. Po ukončení slavnostního aktu setrval tajemník velvyslanectví VDR Hoang-trong-N'hu s představiteli našeho duchovenstva v delším srdečném rozhovoru.

NENÍ NĚMEC JAKO NĚMEC

Profesorka dr. Fassbinderová z Duisdorfu u Bonnu prohlásila v těchto dnech: „Je zvláštní, jak málo je ve Spolkové republice živé vědomí, že jsme povinni vůči našim východním sousedům něco napravit. Pomoc při zakládání lidického růžového sadu, i když nepatrná, byla donedávna bohužel jenom jedním z nemnoha příkladů účasti západoněmeckých občanů na nápravě. Tato okolnost přivedla nás v západoněmeckém mírovém hnutí žen na myšlenku pokusit se aspoň o gesto. Proto jsme loni sbíraly, abychom některým mateřským školkám v Polsku a v ČSR poslaly něco k vánocům. Letos jsme se zřetelem ke zničeným kostelům a synagogám v Polsku sbíraly peníze pro tři náboženské obce. Výzva uveřejněná v našem časopise Frau und Frieden (Žena a mír) měla velký ohlas. Když pak jsem letos na jaře spolu s jinými západoněmeckými ženami na pozvání varšavské Ligy kobiet (Ligy žen) navštívila Polsko, vezly jsme s sebou cenné ciborium. Zhotovil je Kurt Pötzsch z Weissenfelsu v Německé demokratické republice z pozlacené mosazi. Vlastně to měl být dar pro plánovaný kostel v Osvětimi. Ale když jsme ukázaly tuto ušlechtilou nádobu v sekretariátě kardinála Wyszyńskiego, s nímž bylo darování předtím dohodnuto, tolik se tam zaradovali nad velikostí a cenností daru, že nechtěli čekat až na dokončení onoho kostela. Že prý je také, říkali, kalich příliš mohutný, aby se ho nepoužívalo ve veliké katedrále. Kardinál sám nebyl bohužel přítomen. Ale nazítří, právě než skupina žen odjela do Krakova, za námi poslal do hotelu Warszawa svého vlastního domácího duchovního, aby nám vyslovil dík zároveň se vzkazem, že bude ciboria používat sám ve své katedrále. Evangelickému Trojickému kostelu ve Varšavě jsme věnovaly dvojramenný svícen. Vrchní církevní rada Kloppenburg, předseda západoněmeckého Svazu smíření, odevzdal tento dar, když u příležitosti svěcení chrámu spolu s jinými významnými západoněmeckými církevními představiteli jel do Varšavy. S ředitelem židovského musea jsme se dohodli na knižním daru. Poněvadž si přál něco o německém odboji v Hitlerově období, vybrali jsme bohatě vybavenou knihu „Das Gewissen steht auf“ (Svědomí se probouzí), která, ač neúplně, právě popisuje hnutí odporu. Západoněmecké mírové hnutí žen si je při těchto darech velmi dobře vědomo toho, že nemohou být víc než gestem. Ale kdyby bylo tohoto příkladu následováno, přeje jen by se dosáhlo toho, čeho je

v západním Německu nejvíce zapotřebí — probuzení svědomí!“ bp

SVĚDECTVÍ ZE ZÁPADU

Adolf G. ze západoněmeckého Eiserfeldu píše o své návštěvě v Československé republice: „Před týdnem jsem se vrátil ze 14denní dovolené, strávené v Tatranské Lomnici. Při svém tamním pobytu a nakonec v Praze jsem se snažil uvidět a uslyšet to, co zajímá křesťana ze Západu. Chci uvést jenom několik poznatků: Neviděl jsem žádné rozpadlé ani prázdné chrámy Páně V Lomnici např. je jak evangelický, tak katolický kostel obnoven. V chrámě na Pražském hradě se sloužila mše svatá za velké účasti lidí. Viděl jsem tedy na vlastní oči, že štvavá propaganda našich (tj. západoněmeckých) vládních orgánů a bohužel i mnohých církevních činitelů o náboženském životě „na Východě“ nemá žádný podklad. Podle mého názoru existuje právě v této zemi (ČSR) — jako patrně i v ostatních lidově demokratických zemích — pravá a hluboká zbožnost. Tam se křesťanství nezneužívá k takové politice, která nakonec přináší záhubu člověka. Vždyť oč jiného vlastně jde při atomovém vyzbrojování spolkové armády? Nelze prostě pochopit, jak to tito nejkřesťanštější politikové — a s nimi křídlo atomových politiků v Německé evangelické církevní radě — jednou chtějí odpovědět před Bohem! Atomové zbraně jsou hřích proti Pánu Bohu.“ Tento západoněmecký pisatel, který sleduje tisk Křesťanskodemokratické unie v Německé demokratické republice a nadšeně souhlasí s její rozhodnou mírovou politikou, vítá rovněž to, že také českoslovenští představitelé církvi odmítají používání atomových zbraní. bp

DÍLO, KTERÉ VEDE K BDĚLOSTI

Před dvaceti lety bylo uštváno srdce Karla Čapka těmi, kteří před tím zradili vlast a vydali ji nejhoršímu nepříteli. Ti, kteří vydali národ na milost a nemilost fašismu, nemohli odpustit muži, který v posledních letech svého života vytvořil dílo, které chtělo varovat před velkým nebezpečím bílé nemoci celé lidstvo.

Hledal v životě poesii i na místech, kde by je romantický poeta nikdy nenalezl. Vážil si „věcí kolem nás“, že byly užitečné, milé a krásné také proto, že pocházely z poctivé práce toho neznámého českého prostého člověka, který byl rovněž jeho láskou. Nic nebylo tak nepatrné, aby nevzbudilo odezvu v jeho díle.

Českýma očima pohlížel na krásu Itálie, na svěbytnost Anglie, na všechno vzácné, ryzí, svěbytné co bylo v Nizozemí, Skandinávii, ve Španělsku. I ve světě nezapomínal na kouzlo domova a světové výstavy mu připomínaly kořením vonící krámek obchodníka Prouze v Úpici. Byl to tento český pohled, spojený s pocitem odpovědnosti vůči člověku a lidstvu, který učinil Čapkovu dílo světovým. Český autor snadno pronikl do světové literatury a zůstane také trvale v pokladnici světové kultury.

Kdo uměl lépe nežli Čapek opěvovat tichou krásu České země a její líbezné přírody, nežli to činil autor Kalendáře nebo Obrázků z domova? Kdo také učinil z češtiny jazyk tak mistrovský, tak citlivý, a přitom tak prostý jako básník „Povídka z jedné kapsy“ nebo „Božích muk“? V jeho díle vyžrála naše mateřština do klasické prostoty a krystalné čistoty.

Miloval člověka a počínal mít tak trochu strach z techniky, užívané jen k moci a válce. Nepoznal dosud ještě sílu, která nechce zneužít vývoje vědy a techniky k světovládě a zkáze. Ač nade vše měl rád prosté lidi, nepochopil, že právě tito prostí hrdinové z továren jsou tou společenskou silou, která zvrátí nespravedlivý řád bez lásky a lidskosti. Viděl však již napřed velkou osvobozovací cenu tvořivé a mírumilovné lidské práce.

Málokdo trpěl zradou západních „spojenců“ více nežli Karel Čapek. Mnohé z nich pokládal za gentlemány a teprve v době, kdy byly zabráný jeho rodné Svatoňovice, poznal licoměrnost západního světa, kterému předtím tolik věřil.

Byl však jeden z prvních, který poznal ničivou sílu fašismu. Viděl, že člověku bere osobnost, svobodu, jeho vyšší já. Viděl, že kdo podlehne fašismu, ztratí možnost lidsky důstojně žít. Vylíčil svět, ve kterém se fašismus šíří jako bílá nemoc. Vylíčil hroznou záplavu mloků — nestvůrných podlidí, které najal světový imperialismus ke svým lupičským cílům a kteří přerostli svým kapitánům přes hlavu. Nikoho nenáviděl také německý fašismus více nežli oba spisovatele a jejich bojovné dílo. Cítil v něm velkého, nesmlouvavého odpůrce. Karel Čapek zemřel, uštván šířiteli mloků a bílé nemoci. Jeho bratr skončil v koncentračním táboře. Jejich celé dílo bylo nacisty zavrženo a odsouzeno.

Autor „Bílé nemoci“ a „Války s mloky“ zemřel v boji s těmito úhlavními nepřáteli lidské společnosti a kultury. Ale jeho dílo nikdy nepřestalo a nepřestane vydávat svědectví o tom, co je, byl a bude fašismus. Nikdy nepřestane varovat člověka před tímto nebezpečím. A to je to hlavní, proč se skláníme s vděčností a láskou před památkou básníka a bojovníka, který vydechl naposled ve chvíli, kdy hnědý mor pronikal již do naší vlasti...

NÁBOŽENSKÁ LITERATURA

Vydavatelství České katolické Charity má na skladě tyto publikace: Z edice „Listy víry“: Beneš: Desatero Božích přikázání 3 Kčs, Bl Anežka česká Kčs 1,50, Vzkříšená země 4 Kčs; Rajmon: Očima víry 3 Kčs; V. B. Třebízský - spisovatel 1 Kčs; Závodský: Chléb náš vezdejší 80 hal., dále Sborník k 70. narozeninám prof. Cibulky „Umění věků“ 100 Kčs, Merell: Bible v českých zemích 58 Kčs, Kotalík: Raz Šamra - Ugurit 29 Kčs, Remešová: Sv. Prokop Kčs 17,10, Wenig: Chrám chrámů 32 Kčs, Col: Biblická stilistika Kčs 11,40, Guiberta: Buď dobrý Kčs 3,80, Holinka: Sv. Vojtěch Kčs 7,41; Ordo Hebdomadae 24 Kčs; Vzorný kostelník Kčs 9,50.

Tyto knihy dodají knihkupecké prodejny České katol. Charity: Praha II, Jindřišská 23; Litoměřice, Mírové nám. 15; Hradec Králové, Švermova 9; Brno, Kapucínské nám. 14.

ISOTOPY

Isotopy jsou různě těžké druhy atomů téhož prvku. Atomy se stejným počtem protonů mohou mít různý počet neutronů. V Mendělejevově tabulce mají sice stejné místo, liší se však různou vahou.

Nejjednodušší prvek je vodík. Má jeden proton v jádře, jak už bylo uvedeno, a obíhá jeden elektron. Počet neutronů v jádře však může kolísat. Má-li v jádře kromě jednoho protonu ještě jeden neutron, je to už izotop — těžký vodík, nazvaný deuterium, s větší atomovou vahou. Slučuje se s kyslíkem v těžkou vodu. Obyčejná voda má značku H₂O, těžká voda D₂O. Má-li vodík kromě jednoho protonu 2 neutrony, je to izotop, nazvaný tritium. Je to prvek radioaktivní.

Jsou isotopy, které už existují a jsou isotopy, které se vyrábějí uměle. Mohou být radioaktivní, tj. rozpadati se buď za vysílání paprsků alfa, čili jader heliových, nebo za vysílání paprsků beta, čili kladných nebo záporných elektronů. Tentó rozpad bývá někdy doprovázen vysláním záření gama, které má poněkud kratší vlnovou délku než paprsky X — Roentgenovy.

Isotopy se připravují uměle ozářením nějakého prvku neutronů v reaktorech. Prvek, který se má státi izotopem, vloží se na určitou dobu do reaktoru. Když se vyjme, má sice vlastnosti původního prvku, ale už se stal zářičem. Bez odborného zacházení je nebezpečným. Rozpadá se a vysílá záření gama nebo beta. Rozpad takových isotopů se pohybuje od několika vteřin až do milionů let. Měří se poločasem.

VYUŽITÍ ATOMOVÉ ENERGIE

V podobě nukleární energie se objevil lidstvu nejdůležitější zdroj podivuhodné síly v tomto století. Může sice zneužití její nás postrašiti. Vědci, konstruktéři, technici a badatelé však jistě se všichni přičiní, aby atomová energie se stala lidstvu požehnaním a zdrojem netušené pomoci k osvobození od těžké práce.

Jak zatím využíváme nukleární energie?

V reaktoru se vyvíjí teplo. Toto odvádí se do výměníku a pak se užívá k výrobě páry. Tato pohání stroje v elektrárnách, na lodích aj. Už brázdí moře ponorky, poháněné parou, vyrobenou pomocí atomového paliva. Staví se lodě, které budou plout pod vodou v arktických končinách, staví se lodě, které budou konat cesty i několik let bez výměny paliva. Řeší se i železniční a vzdušná doprava. Použité palivo je sice hodně dražší než uhlí, ale zato jeho výhřevnost je třeba i několikrát větší než uhlí. Reaktor zabírá mnoho místa, odpadají však kotly pro výrobu páry a prostory k uskladnění uhlí. Zatím jsou potíže hodně velké, ale podaří se jistě brzo je překonat.

Nevyčerpatelné možnosti pro různá odvětví vědy poskytl úspěchy vědců a techniků ve využití radioisotopů. Protože jsou tak důležité, budují se i zvláštní a nákladné reaktory a cyklotrony na výrobu těchto. Záření isotopů je tak mohutné, že nahrazují i předčí drahocenné radium. Isotopy připravují se snadno i ve velkém množství. Potřebují je lékaři, chemikové, biologové, průmysl, zemědělství a jiná odvětví. Radiokobalt 60 se vyrobit poměrně lacině a jeho záření proniká do hloubek desítek centimetrů. V geologii slouží isotopy k hledání nových ložisek, např. nafty. Významného použití doznává radioisotop v lékařství. Znamení- tých úspěchů se dosáhlo v léčení štítné žlázy. Takřka před očima lékaře se zdraví pacienta mění. Léčí se tato nemoc radioaktivním jodem I 131. Dějí se úspěšné pokusy i v léčení cukrovky, epilepsie, krevním oběhu, nádorů aj.

Účinek záření zkouší se i v jiných oborech. Velkých úspěchů se dosáhlo v metalurgii, v chemii, v zemědělství. Vložili se do hromady uskladněných brambor radiokobalt s hmotným číslem 60, brambory jako by usnuly. Neklíčí třeba i na několik let. Značkové atomy pomáhají ve výzkumu vzrůstu zemědělských rostlin, přimíchávají se do hnojiva a jejich cesty rostlinou zjišťují se různými přístroji.

K pozorování a studiu částic atomu slouží ve všech odvětvích přístroje jako Spintariskop, velmi důležitá Wilsonova komora, Geiger-Müllerův počítač. Jsou to jednoduché, ale důmyslné přístroje.

Vývoj nukleární fyziky je na dobré cestě a budou-li lidé dobré vůle na této zemi, dočkají se krásných výsledků, o nichž se nikomu nikdy ani nezdálo.

Literatura naše v oboru nukleární fyziky je už velmi rozsáhlá. Kdo se chce více poučit, ať si pořídí knihy, které snadným slohem pojednávají o tomto tak zajímavém a důležitém objevu přítomné doby. Vypočítat všechny autory, kteří pojednávají o nukleární fyzice, bylo by úkolem dosti nesnadným. Je jich mnoho, tak jako vědců, kteří na celém světě pro dobro lidstva pracují. Kéž Bůh popřeje, aby vzájemná láska celý svět spojila.

*Poželhané a milostiplné svátky vánoční
a do Nového roku spásy 1959
hojnost Božího požehnaní a úspě-
chů v práci pro světový mír všem
čtenářům a spolupracovníkům
přeje
REDAKCE*

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník VIII - Číslo 10 - V Praze dne 1. prosince 1958

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Hlaváč Bohuslav**, býv. kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, ustanoven dekretem čj. 6855/58 od 15. 10. 1958 kaplanem v Praze-Spořilově.
- Vágnér Miroslav**, kaplan, Praha-Spořilov, ustanoven dekretem čj. 6856/58 od 15. 10. 1958 kaplanem u Matky Boží před Týnem, Praha I.
- Wenzel Josef**, kaplan u M. B. před Týnem v Praze I, ustanoven dekretem čj. 6857/58 od 15. 10. 1958 administrátorem v Praze-Strahově.
- Servus Václav**, admin., Pyšely, ustanoven dekretem čj. 6881/58 od 1. 10. 1958 excurrando administrátorem v Hrusicích, okres Ríčany.
- Musiol-Sedlák Václav**, admin., Sázava - Černé Budy, ustanoven dekretem čj. 6928/58 od 1. 10. 1958 excurrando administrátorem ve Stříbrné Skalici, okres Český Brod.
- Koukl Josef**, admin. ve Stodůlkách, ustanoven dekretem čj. 7003/58 od 15. 10. 1958 administrátorem v Kladrubech u Stříbra, dekretem čj. 7004/58 excurrando administrátorem v Kostelci u Stříbra, dekretem čj. 7005/58 excurr. admin. ve Skapcích a dekretem čj. 7006/58 excurr. admin. v Zámku Kladrubech, vesměs okres Stříbro.
- Pekárek Josef**, farář v Modřanech, ustanoven dekretem čj. 7107/58 od 1. 11. 1958 kaplanem v Praze-Bubenci.
- Jedlička Antonín Metoděj OSB.**, býv. admin. v Arnoštovicích, ustanoven dekretem čj. 7112/58 od 1. 11. 1958 administrátorem v Modřanech, okres Praha-jih.
- Homola Vojtěch**, kaplan v Praze-Bubenci, ustanoven dekretem čj. 7134/58 od 1. 11. 1958 kaplanem v Kolině.

Pensionování:

- Dr. Kabourek Kamil**, administrátor v Praze-Strahově, odchází dnem 15. 10. 1958 na trvalý odpočinek (čj. 6884/58).

Úmrtí:

- Inneman Bohumil**, kaplan u N. S. P. v Praze XII, zemřel 10. 10. 1958 ve věku 45 let (čj. 7029/58).
- Duspiva Antonín**, far. a arciděk. u N. Troj. v Praze II-Podskalí v. v., zemřel 13. 10. 1958 ve věku 73 let (čj. 7046/58).
- Šváb Bohumil**, býv. kaplan na Zbraslavi, zemřel 7. 10. 1958 ve věku 37 let (čj. 7054/58).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Kus Ludvík**, kooperátor, Březová u Sv., ustanoven dekretem čis. 4035/58 ze dne 13. 9. 1958 s účinností od 15. 9. 1958 excurrando administrátorem v Horní Hynčíně.
- Pokorný František**, administrátor, Boršov, ustanoven dekretem čis. 5219/58 s účinností od 1. 10. 1958 provisorem v Jaroměřicích.
- Jedelský Bohumír**, kooperátor ve Svitavách, ustanoven dekretem čis. 5161/58 ze dne 29. 9. 1958 s účinností od 1. 10. 1958 administrátorem v Lesnici.
- Pospíšil Ignác**, kooperátor, Horní Moštěnice, ustanoven dekretem čis. 5162/58 ze dne 29. 9. 1958 s účinností od 1. 10. 1958 kooperátorem v Prostějově, Povýšení sv. Kříže.
- Heger František**, provisor, Drahamy, ustanoven dekretem čis. 5221/58 ze dne 29. 9. 1958 s účinností od 1. 10. 1958 administrátorem v Horní Moštěnici a excurrando administrátorem v Beňově.
- Stískal Antonín**, posledně farář v Jesenci, t. č. m. sl. v Bolelouci, ustanoven dekretem čis. 5163/58 ze dne 29. 9. 1958 s účinností od 1. 10. 1958 administrátorem v Hoštejně a excurrando provisorem v Hynčíně.
- Huslák Jaroslav**, administrátor v Libouchci (diec. Litoměř.), ustanoven dekretem čis. 5220/58 ze dne 29. 9. 1958 s účinností od 1. 10. 1958 provisorem v Drahaněch.
- Proksch Vojtěch**, administrátor Osvěimany, ustanoven dekretem čis. 5388/58 ze dne 20. 10. 1958 s účinností od 15. 10. 1958 kooperátorem v Novém Jičíně.

Zlámal František, kooperátor, Kyjov, ustanoven dekretem čis. 5530/58 ze dne 20. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 administrátorem v Osvětimanech.

Štěpánek Bohumil, CSSR, t. č. m. sl. v Morkovicích, ustanoven dekretem čis. 5532/58 ze dne 20. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 kooperátorem v Gottwaldově-Zlíně.

Straňák Stanislav, kooperátor v Gottwaldově-Zlíně, ustanoven dekretem čis. 5531/58 ze dne 20. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 kooperátorem v Kyjově.

Bystřický Josef, kooperátor, Ostrava-Vítkovice, ustanoven dekretem čis. 5648/58 ze dne 28. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 kooperátorem v Ostravě I.

Němec Jan, kooperátor, Ostrava I, ustanoven dekretem čis. 5647/58 ze dne 28. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 provisorem ve Svinově.

Gavlas František, provisor, Svinov, ustanoven dekretem čis. 5646/58 ze dne 28. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 administrátorem v Ostravě-Vítkovicích.

Hurník Eduard, administrátor, děkan, Ostrava-Vítkovice, ustanoven dekretem čis. 5645/58 ze dne 28. 10. 1958 s účinností od 1. 11. 1958 administrátorem v Ostravě I.

Pensionování:

Očenášek Cyril, administrátor, děkan, Drahanovice, pensionován výměrem čis. 5049/58 s účinností od 1. 10. 1958.

Rozsypal Rafael, farář, Horní Moštěnice, pensionován výměrem čis. 4831/58 s účinností od 1. 10. 1958.

Lička Petr, farář, Studénka ve Sl., výměrem čis. 3186/58 ze dne 19. 7. 1958 přeložen na trvalý odpočinek s účinností od 1. 8. 1958.

Úmrtí:

Vlach František, PhThDr., Msgre, prelát, administrátor, Cetechovice, zemřel dne 1. září 1958, pochován dne 4. září 1958 ve Stříbrnicích.

Kabilka Jan, farář v. v. (diec. Praha), bytem ve Smržicích, zemřel dne 24. srpna 1958, pochován dne 27. srpna 1958 ve Smržicích.

Čermák Karel, kons. r. a katecheta v. v., Olomouc, u sv. Mořice, zemřel dne 16. 9. 1958, pochován dne 19. září 1958 v Olomouci.

Kubíček František, sídelní kanovník metropolitní kapituly v Olomouci u sv. Václava v. v., zemřel dne 22. září 1958, pochován dne 25. září 1958 v Olomouci.

Jedlička Jan, farář, děkan v. v. v M. Albrechticích, zemřel dne 15. 10. 1958, pochován dne 20. 10. 1958 v Krnově.

Růžička Leopold, kons. r. a farář v Kuželově, zemřel dne 20. 10. 1958, pochován dne 23. 10. 1958 ve Veselí n. M.

Boršek Stanislav, katecheta v. v., Přerov, zemřel dne 10. 10. 1958, pochován dne 15. 10. 1958 v Přerově.

Zvolánek Leopold Dr., kněz řádu premonstrátů v Nezamyslicích, zemřel dne 30. 5. 1958, pochován dne 1. 6. 1958 v Jihlavě.

Nepustil Valentin, farář v. v. v Nákle, zemřel dne 30. 5. 1958 v Nákle, tamtéž pochován dne 2. 6. 1958.

Hamrala František, administrátor, Vysoké Žibřidovice, zemřel dne 9. 6. 1958, pochován dne 12. 6. 1958 v Hradčovicích.

Kubíček Karel, katecheta v. v., bytem v Holešově, zemřel dne 28. 6. 1958, pochován dne 1. 7. 1958 v Holešově.

Konšel Josef Inž. Dr. h. c., býv. ústřed. ředitel arcib. statků a řádný profesor lesnictví na VŠZ v Brně, profesor v. v., zemřel dne 18. 7. 1958, pochován dne 21. 7. 1958 ve Velké Bystřici.

Richter Alois Dr., archivář v. v., Tovačov, zemřel dne 18. 7. 1958 v Tovačově, pochován dne 22. 7. 1958 v Olomouci.

Běhal Adolf, farář v. v., Uher. Hradiště, zemřel dne 1. 8. 1958 v Uher. Hradišti, dne 4. 8. 1958 pochován v Bílovicích.

Řehánek Josef, farář v. v. v Bílovci, zemřel dne 5. 8. 1958 v Bílovci, tamtéž pochován dne 8. 8. 1958.

Motal Josef, farář, Chvalkovice, okr. Vyškov, zemřel dne 8. 8. 1958, pochován dne 11. 8. 1958 v Břestě.

Plaček Metoděj, administrátor, Břlavsko, okr. Holešov, zemřel dne 18. 8. 1958, pochován dne 18. 8. 1958 v Těšnovicích.

Hrazdřera Bedřich, farář v. v., Frenštát p. R., zemřel dne 17. 8. 1958 ve Frenštátě p. R., pochován tamtéž dne 20. 8. 1958.

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Ustanovení:

Korec Arnošt, administrátor ve Starém Petříně a excur. v Lančově, okres Znojmo, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem ve Vev. Bitýšce, okres Brno.

Bílek Jiří, administrátor ve Vev. Bitýšce, okres Brno, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem v Brně-Zábrdovicích.

Stejskal Vladimír, administrátor ve Vladislavi a excur. Střížov, okres Třebíč, ustanoven od 15. 8. 1958 koop. ve Vel. Meziříčí.

Procházka Jaroslav, koop. ve Vel. Meziříčí, ustanoven od 15. 8. 1958 administrátorem ve Vladislavi a excur. admin. ve Střížově, okres Třebíč.

Střelec Antonín, koop. v Boskovicích, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem ve Starém Petříně a excur. Lančov, okres Znojmo.

Ambrož Miloslav, koop. v Dol. Kounicích, okres Rosice, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Boskovicích.

Veselý Ladislav, koop. v Hustopečích, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Mor. Nové Vsi, okres Břeclav.

Bartoš Pavel, farář v Krhově, okres Mor. Budějovice, ustanoven od 21. 8. 1958 admin. excur. v Biskupicích, okres Mor. Budějovice.

Mihula Jaroslav, koop. v Židlochovicích, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Dolních Kounicích, okres Rosice.

Noll Ladislav, koop. Staré Brno, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Židlochovicích.

Pernica Bohuslav, koop. v Lomnici, okres Tišnov, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. na Starém Brně.

Česlák Stanislav, koop. v Miroslavi, okres Mor. Krumlov, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Lomnici, okres Tišnov.

Peša Václav, admin. v Bulharech a excur. Sedlec, okres Mikulov, ustanoven od 1. 9. 1958 admin. v Přisnoticích, okres Židlochovice.

Marek Karel, koop. v Mor. Nové Vsi, okres Břeclav, ustanoven od 1. 9. 1958 koop. v Hustopečích u Brna.

Onuca Karel, koop. v Blansku, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem v Bulharech a excur. v Sedlici a Milovicích, okres Mikulov.

Michal Alois, kněz, Těšitel, ustanoven od 1. 9. 1958 zatímním koop. v Blansku.

Fišer Václav, koop. v Brtnici, okres Jihlava, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem v Čes. Rudolci a excur. admin. v Matějovci, okres Dačice.

Jeřábek Josef, admin. v Čes. Rudolci a excur. Matějovec, okres Dačice, ustanoven od 1. 9. 1958 admin. v Brtnici, okres Jihlava.

Kubíček Josef, farář a děkan v Brtnici, okres Jihlava, ustanoven od 1. 9. 1958 administrátorem v Jihlavě u sv. Jakuba.

Sedlák Alois, II. koop. v Telči, okres Třešť, ustanoven od 1. 9. 1958 admin. v Kostelní Myslové, okres Třešť, s povinností vypomáhat ve farnosti telečské.

Křehlík František, duch. správce v Brně-Lišni, ustanoven od 15. 9. 1958 administrátorem v Pavlicích, okres Znojmo.

Hamáček Zdeněk, koop. v Brně-Lišni, ustanoven od 15. 9. 1958 zatímním administrátorem v Brně-Lišni.

Kampf Jaroslav, admin. v Třebíči-městě, ustanoven od 1. 10. 1958 admin. excur. v Třebíči-zámku.

Boček Bohumil, dr., katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem na Starém Brně.

Fiala Antonín, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem v Brně-Husovicích.

Honzírek Josef, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1959 kooperátorem v Brně-Král. Poli.

Janský Josef, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem v Brně-Rečkovicích.

Kamínek Josef, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem u sv. Jakuba v Brně.

Mrva Jan, katecheta v Pohodelicích, okres Židlochovice, ustanoven od 1. 10. 1958 administrátorem tamtéž.

Neđoma Antonín, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem u sv. Tomáše v Brně.

Novák Václav, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem v Brně-Zábrdovicích.

Zalaba Jan, katecheta v Brně, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem v Brně-Křenová.

Večeřa Václav, katecheta v Chrlcích, okres Brno, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem v Brně-Tuřanech.

Ocetek Josef, katecheta v Miroslavi, okres Mor. Krumlov, ustanoven od 1. 10. 1958 kooperátorem tamtéž.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Doležel František, Msgre, farář v Třebíči-zámku, pensionován od 1. 10. 1958.

Vaněk Josef, em. děkan a farář v Pavlicích, okres Znojmo, pensionován od 15. 9. 1958.

Krejčí Josef, farář v Lužici, okres Hodonín, pensionován od 1. 11. 1958.

Svára Alois, farář a em. děkan v Černé Hoře, okres Blansko, pensionován od 1. 11. 1958.

Úmrtí:

Šírek Josef, farář u sv. Jakuba v Jihlavě, zemřel 29. 7. 1958.

Novoměstský Benedikt, býv. farář v Jakubově, zemřel dne 5. 8. 1958.

Koudelka Vojtěch, farář ve Zbýšově, okres Rosice, zemřel dne 27. 9. 1958.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Přeložení na trvalý odpočinek:

Sebestík František, administrátor v Pšově, přeložen s platností od 1. srpna 1958 na trvalý odpočinek, č. dekr. 2334/58 z 3. 7. 1958.

Tangl Václav, děkan v Kněžicích u Podbořan, přeložen s platností od 1. srpna 1958 na trvalý odpočinek, č. dekr. 2333/58 z 3. 7. 1958.

Zproštění:

Jiran Josef, administrátor v Zákupěch, zproštěn s okamžitou platností povinností administrátora v Zákupěch, excurrando administrátora v Brenné a Dobranově, č. dekr. 1875/58 ze dne 29. května 1958.

Kovář Josef, farář v Újezdě p. Troskami, zproštěn povinností excurrando administrátora farností: Hrubá Skála a Týn-Rovensko.

Vítek Karel, čestný arciděkan a vikariátní sekretář, zproštěn úřadu vikariátního sekretáře vikariátu libereckého, č. dekr. 344/58 ze dne 25. března 1958.

Urban Alois, duchovní v Horním Tanvaldě u řeholních sester ursulinek, zproštěn funkce domácího kněze u řeholních sester ursulinek, č. dekr. 418/58 ze dne 19. dubna 1958.

Kramář Ferdinand, kaplan v Lounech, zproštěn s okamžitou platností povinností kaplana v Lounech, č. dekr. 2485/58 z 19. 7. 1958.